TOMUS II.

RERUM CONCILII OECUMENICI CONSTANTIENSIS.

Digitized by Google

TOMUS II
RERUM
CONCILII OECUMENICI CONSTANTIENSIS,
DE
PACE AC UNIONE ECCLESIÆ.

Quæ res antiquæ
immenſis laboribus & expenſis
CÆSARIS SIGISMUNDI
ante hæc tria fere ſecula confectæ
Sub
AUGUSTISSIMI
CÆSARIS LEOPOLDI
IMPERIO RESUSCITATÆ
FELICISSIMIS AUSPICIIS
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
DN. RUDOLPHI AUGUSTI
BRUNSVIC. AC LUNÆBURG.
DUCIS &c.
Ad Cæſareæ Majeſtatis gloriam
& Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lucem
Ex antiquiſſimis & authenticis Codicibus MSCtis
CÆSAREIS, ELECTORALIBUS, DUCALIBUS, ACADEMICIS
aliisq; pluribus
erutæ ac recenſitæ
Cura & labore

HERMANNI von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ
IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.
Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Digitized by Google

AMORE ET TIMORE
IOSEPHUS
ROMANORUM ET HUNGARIÆ
REX

Digitized by Google

SERENISSIMO

AC

POTENTISSIMO

ROMANORUM

ET

HUNGARIÆ

REGI

JOSEPHO

MAJESTATIS

VIRTUTIS

GLORIÆ

POTENTIÆ

ET CLEMENTIÆ

AVITÆ

HÆREDI

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO
AC
POTENTISSIMO

ROMANORUM
ET
HUNGARIÆ
REGI
JOSEPHO
MAJESTATIS
VIRTUTIS
GLORIÆ
POTENTIÆ
ET CLEMENTIÆ
AVITÆ
HÆREDI

Digitized by Google

CONSTANTIENSEM

HANC

PACEM ET UNIONEM

ECCLESIASTICAM

IN CONCILIO OECUMENICO

SUB COELO GERMANICO

CONSTANTIÆ AD RHENUM

IMPERIALI AUSTRIACA

URBE

GLORIOSISSIMI CÆSARIS

SIGISMUNDI

ADMIRABILI SAPIENTIA

ET

HERCULEO LABORE

TRIVM PONTIFICVM

DISSIDENTIVM

BELLIS

SOPITIS ET EXTINCTIS

FELICISSIME

OLIM

PARTAM

Digitized by Google

EX
ANTIQVISSIMORUM
ET
AUTHENTICORUM
CODICUM MANVSCRIPTORVM
LATEBRIS
SERA HAC ÆTATE
TRIBUS FERME SECVLIS ELAPSIS
ILLO ANNO
QUO
IMPERIVM ROMANO GERMANICVM
POST MULTA PRÆLIA
NOVA UTINAM CONSTANTI PACE BEATUM
AD
CÆSAREÆ MAJESTATIS
GLORIAM
GERMANIÆ DECUS
ET URBIS CONSTANTIÆ SPLENDOREM
SERENISSIMI BRUNSVICENSIUM
DUCIS
RUDOLPHI AUGUSTI
OPERIS HUJUS CONDITORIS
CELSISSIMI
SAPIENTI CONSILIO
RESUSCITATAM

Digitized by Google

INPRIMIS
EX
AUGUSTISSIMÆ
BIBLIOTHECÆ CÆSAREÆ
VINDOBONENSIS
INÆSTIMABILI
THESAVRO LITERARIO
REDINTEGRATAM
UNA CUM RELIQVIS
CONSTANTIENSIS CONCILII
MEMORABILIBVS
TRACTATIBVS
ET DECRETIS
TOMIS IV SEQVENTIBVS
HOC OPERE
COMPREHENSIS
SERENISSIMI DUCIS
CLEMENTISSIMO NUTU

HUMILLIME
DEVOTISSIMEQVE
CONSECRAT
HERMANNUS von der Hardt.

Digitized by Google

Pacem amanti ac poſcenti
Lectori Chriſtiano
S. P.

P*Acis ac unionis Eccleſiaſticæ negotium, in Conſtantienſi olim Concilio univerſali tractatum & concluſum*, præſenti rerum antiquarum compage eſt comprehenſum.

Suaviſſima omnino *geminæ Pacis Conſtantienſis* eſt recordatio. Quarum una à FRIDERICO I. CÆSARE A. 1183. condita, altera hæc à SIGISMUNDO CÆSARE circa Annum 1416. ſancita. Cæterum *civilis* illa *Conſtantienſis pax*, hæc *Eccleſiaſtica*. Illi',ab aliis jam proditæ,*integregius* ſuppetit nobis *MSCtum perantiqvum*. Hujus monumenta hoc opere ſumus complexi. Neque verò poſterior hæc *Pax Conſtantienſis Sigismundea* vel gloria vel ſplendore cedit *priori Fridericianæ*. Ut gemina Pace inclyta ſit *Conſtantia*, à gemino Cæſare, *Friderico* & *Sigismundo*, glorioſiſſime parta. Quorum uterque non ſine dulciſſimo omine, æterno *Pacis & Victoriæ* nomine & charactere coruſcat. Neque ullo unquam tempore ſuavior atque amœnior futura hæc *Conſtantienſis Pacis memoria*, quam hodie quando SERENISSIMI BRUNSVICENSIUM DUCIS RUDOLPHI AUGUSTI gratiâ & Principali curâ iſto *reſuſcitata*, eſt anno, quo deſideratiſſimæ *pacis Leopoldinæ*, inter Auguſtiſſimum Cæſarem Leopoldum ac Gallorum Regem Ludovicum concluſæ, molliſſima aura omnium Germanorum pectora perſpiravit ac blandiſſime affecit. Neque plus in votis habemus, quàm ut poſt Cæſareos de Turcis triumphos hoc anno partos, pacis in Imperio conciliatæ gloria geminæ antiquæ paci Conſtantienſi non cedat.

Ut igitur *Conſtantienſis Pacis tractatus & inſtrumenta*, Tomo hoc ſecundo *ordine* ut licuit apto *digeſta* appareant, exem-

plo Primi Tomi viam Lectori hic parabimus, & ne in multitudine rerum tanquam in ſylva oberret, fores & hic pandemus, ut hujus horti flores diſtincte cognoſcere ac decerpere cum voluptate poſſit. Quanquam enim ex *Tomi I. Præfatione* abunde colligi queat, quæ *occaſio* deperditas prope ac vetuſtate ſepultas res reſuſcitandi, quæ præſidia armaq; literaria adhibita: Nihilo tamen minus illis ſunt addenda, quæ ſpecialius ad hujus *Tomi II.* congeriem ſpectant, rerumque ordinem commonſtrant.

Caput I.

De antiquiſſimorum MSCtorum apparatu in hoc TOMO II. inſtruendo adhibito.

SIGISMUNDI CÆSARIS immortalis gloria, in Conſtantienſi Concilio parta, ex admirabili ſtudio & plus quam herculeo labore, *componendi diſſidia Eccleſiaſtica*, inter tres Pontifices illius temporis flagrantia, illisque flammis extinctis ſuavem Eccleſiarum harmoniã, & ex morum emendatione pulchriorem habitum reſtaurandi, feliciſſimo fato eſt prognata. Quemadmodum igitur, ad SERENISSIMI DUCIS RUDOLPHI AUGUSTI arbitrium, *Tomo I.* Eccleſiaſticæ emendationis à Cæſare Sigismundo in Conſtantienſi Concilio tentatæ ac delineatæ fata *ex authenticis MSCtis* ſuo ordine ſunt recenſita: Ita, alterum hoc quoque *Cæſaris & Concilii negotium*, non minus arduum, quod *pacem ac unionem Eccleſiaſticam concernit*, *ex genuinis & antiquiſſimis MSCtis Codicibus* decenti ordine ſiſtere, SERENISSIMO PRINCIPI placuit. Præterquam enim quod pleraque & hujus argumenti, tenebris hactenus fuerint involuta & oblivione prope ſepulta; Illa, quæ fuere in lucem prodita, ex *MSCtis* nova luce melioriqúe & integriori habitu fuere ornanda.

Suppetierunt ergo & hîc *authentica* & ex antiquitate ac rerum pondere pretioſiſſima *MSCta.*

In his caput ſummo jure efferunt CÆSAREA VINDOBONENSIA, quorum pretium inæſtimabile ex *Tomi I. Præfatione* dignoſcere licebit. Eaq; tanto devotius complectenda, quanto eſt manifeſtius, in ipſo iſthoc admirabili Concilio ſub cœlo Germanico à viris doctis ac claris *iſthæc MSCta* olim eſſe exarata.

Quod enim concernit *tria Volumina* aut *tres primas partes Actorum Concilii Conſtantienſis*, quarum vel millies mentio à nobis jam facta, quas toties fere exoſculamur, quoties prehendimus & oculos in illas conjicimus: Non parum augebit autoritatem ac venerationem illarum, ſi illuſtrem *primum autorem*, ſcriptorem, collectoremve, *in Conſtantienſi Concilio inclytum*, digno, ut meretur, ornatum encomio, detexerimus. Fuit is Vir doctiſſimus, *Nicolaus de Elſtraw*, ex Academiis *Magiſterii* aut *Doctoratus* inſignia referens, ex Curia *Erneſti Auſtriæ Ducis Secretarii* aut *Conſiliarii* munere ornatus, in Conſtantienſi Concilio *Legati Ducalis Auſtriaci Erneſtini* functione illuſtris. Qui, Conſtantienſis Concilii pars nobilis, cuncta oculis ſuis uſurpans,

ſurpans, vel ipſe vel per familiares ac domeſticos ſuos, viros doctos, hæc Conſtantienſis Concilii acta conſcribi, congeri atque adornari ſolerti ſtudio curavit. Manifeſtum rei argumentum inter alia eſt, quod præclarum monumentum Protocollumve Reformatorii Conſtantienſis, *Tomo I. Parte X.* recenſitum, in laudatiſſimis illis MSCtis Parte I. obvium, ab aliquo *domeſtico Nicolai Elſtravv* in Conſtantienſi Concilio ſcriptum, expreſſe hoc referat in fine nominis inſigne: *Finitum, 8. Octobr. Anno M* CCCC XVI. *per familiarem Nicolai de Elſtravv &c.* uti monuimus *Tomo I. f.* 485. Eadem verò in toto propemodum iſto volumine manus, ejusdem autoris character indubitatus. Accedit, quod *tria hæc volumina Actorum Conſtantienſium*, in Concilio comparata, poſſederit ac retinuerit conſtanter laudatus *Conſiliarius Auſtriacus*, donec ejus vel munere vel teſtamento in *Leonardi de Valle Brixinenſi* manus pervenerunt. Qui laudabili conſilio ac fortunato ſucceſſu *Elſtravvianos* hos *Codices* Monaſterio & Bibliothecæ Fratrum Ordinis Prædicatorum Viennæ donavit, habitum illius ordinis amplexurus. Id quod ſua manu in Parte I. folio primo in dulcem poſterorum memoriam teſtatus eſt *Leonardus* his verbis: *Liber iſte donatus eſt Conventui Viennenſi in Auſtria Ordinis Prædicatorum à Fratre Leonardo de Valle Brixinenſi ante ſuam profesſionem. Oretur pro anima optimi Viri, M. Nicolai de Elſtravv, à quo ei pervenit in Brixina. Lectoris* verò officio honorabili dein functus eſt in laudato Monaſterio Viennenſi *Leonardus* hic, quod plus ſimplici vice in margine denunciavit & in fine operis repetiit, circa annum 1467. adhuc ſuperſtes, doctrinâ clarus.

Quartum Volumen Actorum Concilii Conſt. itidem *authenticum, in Conſtantienſi Concilio ſcriptum* & collectum, *autorem*, poſſeſſorem, ſcriptoremve habuit virum itidem doctiſſimum, alias ex merito laudatum, *Johannem Dörre, Presbyterum, Licentiatum Juris & Canonicum.* Qui ſuapte manu in fronte libri *fata ſua Conſtantienſia* conſignavit. *Anno Domini* M CCCC XVII. XX. *die menſis Novembris, hora Completor. vel quaſi, Conſtantiæ, in domo Domini Friderici, dicti Nagels, Vicarii Eccleſiæ Conſtantienſis, ego Johannes dictus Dorre, Presbyter, Licentiatus in Decretis, impetravi Decanatum & præbendam Eccleſiæ S. Andreæ Wormatienſis, vacantis per obitum Hermanni de Geis, coram Reverendo Patre Domino N. Burgman, Decretorum Doctore & Decano Eccleſiæ Spirenſis executore in dicta gratia expectativa, & præſentibus Notariis, Erneſto dicto Duſel, Clerico Moguntinenſis Diœceſeos, Hermanno Sartoris de Simsheim &c. Notariis, præſentibus teſtibus, Dielmanni dicto Waack, Vicario Eccleſiæ S. Germani, & Petro Tiel, Vicario Eccleſiæ Spirenſis, & Bertramo de Confluentia, Clerico Triverenſis diœceſeos, teſtibus ad præmiſſa. Item Anno & menſe quibus ſupra,* XXI. *die, hora Veſperarum vel quaſi, in dicta habitatione &c. coram B. Rullis, ego Johannes Dorre &c. reſignavi Eccleſiam &c. præſentibus ibidem pro teſtibus, dicto Waack & Petro Tiel, Vicariis Eccleſiarum ſupra dictis &c. Item Anno* M CCCC XVII. XXVI. *die menſis Novembris fuit mihi ſignata nova proviſio per Martinum Papam V. ſuper ſex Præbendarum &c. Conſtantiæ.*

Digitized by Google

Quatuor hi *Codices MSCti, Elſtrawiani & Dorriani*, admirabili olim ſtudio collecti ac concinnati, rariſſima iſthæc monumenta complectuntur, quæ de arduis rebus in Concilio ſunt prodita. Qualia permulta *Tomo I.* exinde depromſimus. Neque crediderim, in ulla Bibliotheca parem rerum illarum Conſtantienſium nobiliſſimarum ſupereſſe apparatum. Ex his proinde aurifodinis erutæ aureolæ hunc quoque *Tomum II.* ornant & illuſtrant. Quod *omnes* propemodum docebunt *hujus Tomi I. partes.*

Ex Electorali Berolinenſi Bibliotheca antiquiſſimus quoque *codex MSCtus*, ætatem Baſileenſis Concilii attingens, ſed & res ſuperiores illius ſeculi complexus, ſuppeditavit *nobiliſſima opuſcula*, quæ Conſtantienſium rerum faciem peregregie illuſtrant, in quæ lectoris ſolertis animum oculosque pelleximus in *Præfatione Tomi I. Cap. IV.* Promiſſis itaque ſtetimus, quod *hujus Tomi Partes* XXI. XXII. & XXIII. luculenter teſtabuntur.

Ex Ducalibus Sereniſſimorum Principum noſtrorum *Bibliotheca Brunſvicenſi ac Wolfenbuttelenſi* producti *Codices antiqui, Acta Piſani, Conſtantienſis & Baſileenſis Concilii* comprehendentes, aliquibus reliquiis veteribus hunc Tomum pariter ſuppleverunt. Quod vel *II. Pars* & aliæ indicabunt.

Academiæ Lipſienſis Bibliotheca, MSCtorum apparatu ſuperba, felici fato & huic Tomo II. dedit ex *antiquo Codice* MSCto ſua ornamenta. Quod *Pars* V. X. XIII. nunciabunt.

Academia quoque noſtra *Julia* non deſtitit ex ſuis *MSCtorum* tabulis ſuppeditare porro, quæ & *huic Tomo* deſideratam afferrent lucem. Quod vel ex fronte illius, *Parte I.* elucet. Suaviterque conſpirant *Pars* VII. & XIV. Quod ad primum iſtum Codicem MSCtum attinet, haud prætereundum, *authenticum* illum utique videri *ab ipſo autore profectum*. Quo de plenius poſtea dicetur.

Ex *Archivo* etiam *Ducali Cellenſi* quaſdam Cardinalium literas, ad *Brunſvicenſium Duces, Henricum & Bernhardum*, illa tempeſtate de Eccleſiæ unione perſcriptas, pro ſuo in publicam rem literariam amore, & propenſo in nos affectu, benevole communicavit Illuſtris *Conſiliarius Curiæ Ducalis, Dn. Schraderus*. Et hæc præclara antiquæ ætatis argumenta *Parte II.* comparent.

CAP. II.

Argumentum Tomi hujus ſecundi, De unione ac pace Eccleſiæ, in Conſtantienſi Concilio, Sigismundi Cæſaris labore parta.

CEterum *Argumentum Secundi* hujus *Tomi*, breviter deſignatum in *Præfatione Tomi I. Cap.* XII. paulo hic deducere plenius oportebit. *Schiſma*, ut omnes illius ævi ſcriptores non ſine horrore appellant, *ingens, peſtiferum, & exitioſum*, quadraginta annis radicatum, omnem fere ſtatum Eccleſiaſticum & civilem in toto orbe Chriſtiano quaſſaverat ac tantum non peſſum dederat. Poſtquam enim ſub finem ſeculi XIV. quadraginta fere annis ante Conſtantienſis Concilii

cilii initium, diſſidere cœperant Cardinales, alium Pontificem in Italia alium in Gallia creantes, tantas res illa turbas creavit, ut omnem publicam rem ſæva inundaret tempeſtas.

Quod enim uterque ſibi omne vindicaret jus imperii Eccleſiaſtici, duo capita uni corpori nimis moleſta evaſerunt. Ut conſilia utriusque diverſa, machinæ oppoſitæ, decreta contraria, minæ reciprocæ, fulmina paria hinc inde viſa atque audita, terrorem univerſis incuterent. Hinc non aperto ſemper ab utroque pugnatum marte, ſed occultis quoque dimicatum inſidiis, cuniculis ſubruenda alterius ſedes, blanditiis abſtrahendi ab altero ſectatores. Interea præſidiis ex auro quæſitis opus, ut nec ſplendori quicquam deeſſet nec potentiæ. Ex quo factum, ut mille artes excogitarentur ex Officiis Eccleſiaſticis æs ſacrum effodiendi, venundatione præcipue religioſa. Ut Eccleſiarum eſſet tranquillitas ſublata, cleri vincula ſoluta, collegiorum harmonia extincta, lites innumeræ, non niſi armis vel morte terminandæ. Quibus civilis res adeo concuſſa, ut ſangvine ſæpe madere cives, ferrum ſtringere eccleſiaſtici, & in mutuas cædes ruere conſpicerentur. Hiſtoriam ſaltem patriam harumve regionum ſi quis conſulat, *Bellum clericale Brunſvicenſe, De Papenkrieg to Brunſwick*, A. 1413. & ſequenti, in Conſtantienſis Concilii exordio geſtum, abunde teſtabitur. Quæ diſcrimina orta ſunt ex *Papæ Johannis* 23. *Diplomate*, quod *Johanni Herbordi*, in Conſtantienſi mox Concilio claro, *pro Eccleſia Ulriciana Brunſvicenſi* dederat. Neque hæ clericales turbæ, niſi *autoritate Sereniſſimi Principis Bernhardi, Brunſvicenſium Ducis*, A. 1420. componi potuerunt. Fuſe bellum hoc ex *tabulis MSCtis Brunſvicenſibus* delineatum aſſervamus, dignum ſane, quod pro priſtina illa rerum facie cognoſcenda hic legeretur, ni locus deeſſet.

Ex quo igitur illæ tempeſtates ortæ, quæ cœlum Europæum nubibus obducerent, non parſum votis & precibus Regum ac Principum, ſi qua illis malis mature mederentur. Donec, doctorum Virorum judicio, in *Concilio Univerſali* remedium quærendum aut adhibendum videretur. Quæ prima fuere *Conſtantienſis Concilii præludia*. Claruere illo tempore in Pariſienſi Academia Viri, omni laude majores, *Henricus de Haſſia*, Germanus, Academiæ Vice-Cancellarius, Theologus, & *Petrus de Alliaco*, itidem Theologus, poſtea Cancellarius, Epiſcopus, & Cardinalis. Hi duumviri in *Concilio univerſali* ſedandorum motuum illorum ſpem omnem ponendam eſſe ſcriptis publicis aſſeruerunt. Eaque conſilia adeo fuere fructuoſa atque fortunata, ut tandem, ſerius licet, ex totius Chriſtiani orbis voto implerentur. Ante vero, quam ad Concilii celebritatem res perveniret, privatis congreſſibus ac colloquiis legatorum utriusque Pontificis, *Benedicti* præſertim & *Gregorii*, frequenter tentata. Verum, quod absque fructu colloquia vel diſſimularentur vel diffluerent, *Concilii* opem implorandam judicarunt omnes, in quo uterque *ad ſpontaneam ceſſionem* invitaretur, aut *cedere* compelleretur.

Coivit igitur *Concilium* primum *Piſis*. In quo uterque rogatus atque *ad ceſſionem* invitatus. Qua contemta, uterque Concilii Piſani

 decreto

Digitized by Google

decreto ſede motus eſt A.1409. Concluſum ſimul, *continuandum* eſſe hoc jam inchoatum *Concilium triennio elapſo*, ad reliquas Eccleſiæ maculas, ex ſuperioribus illis diſſidiis ortas, eluendas, decentemque Eccleſiæ formam reddendam.

Cum interea duo illi ſede moti Pontifices, *Benedictus & Gregorius*, ſpreto Concilii ſtatuto, nullo modo Papatu cedendum judicarent, Alexandro auctus Pontificum numerus, miſeriam publicam litibus cumulatis auxit. Crevitq; magis calamitas, quando Alexandro mox A. 1410. ſucceſſit *Johannes* 23.

Nil jam videbatur ſupereſſe ex trium horum, *Benedicti, Gregorii & Johannis* contentionibus, artibus atque machinis, præterquam omnis publicæ rei, ſacræ & civilis, pernities.

Quapropter, cum *Imperator* electus eſſet divino conſilio *Sigismundus*, A.1410. in hunc Deus omnem devolvit molem. Ab hoc expectabat atque expetebat orbis Chriſtianus ſalutem, pacem, tranquillitatem, Eccleſiæ integritatem, reique civilis decorem. Nec defuit *Auguſtisſimus Imperator* Eccleſiæ quaſſatæ.

Inſtabat *terminus* à Concilio Piſano definitus *continuandi Concilii*. Johannes huic reſponſurus concilium vix Romæ inchoatum mox rupit. Quare Imperator Johanni autor fuit *Concilii Conſtantiæ congregandi*, quo Piſano decreto ſatisfieret.

Id quod literis, legatis, ac colloquio, *Laudæ* poſtremo inter Cæſarem & Johannem inſtituto, feliciter tandem confectum.

Univerſi proinde orbis oculi in *Sigismundum* converſi, quem Numinis inſtar cœlitus demiſſi venerarentur. Hic *in Conſtantienſi* hoc *Concilio* collapſa reſuſcitaturus, confuſa reſtauraturus, Eccleſiaſticorum lites compoſiturus, cleri maculas deleturus, ſerenamq; faciem publicæ rei univerſæ redditurus ſperabatur. Aggreſſus, pro celſa prudentia, vaſtam hanc rerum confuſarum molem.

Quandoquidem igitur *ingens* hoc *& inſuperabile ſaxum in Conſtantienſi Concilio erat volvendum*, ut trium iſtorum de primatu contendentium Pontificum lites ſopirentur, illisq; ſopitis ſalus publica revocaretur: Cum ceteris Concilii patribus infracto ſtudio & Herculeo labore hoc egit Sigismundus, ut *viâ breviſſima & aptiſſimâ* pax Eccleſiæ & unio diſtractarum Eccleſiarum orbi redderetur. Placuit *mollisſimum remedium* Cæſari & Concilio, *ceſſionis & ſpontaneæ renunciationis trium iſtorum concertantium de ſuprema dignitate ſacra Pontificum.* Ab hoc puncto totius orbis Chriſtiani pendebat ſalus. Hac de re in exordio ſtatim Concilii deliberatum ſedulo. Congreſſibus quotidianis, conſultationibus continuis arduum hoc *pacis momentum* verſatum.

Donec *Johannes*, primùm blandis verbis ad voluntariam, liberam & ingenuam ceſſionem multis modis ſcriptisque invitatus, conſentire videretur. Duriſſimus hic nodus, qui non arte ſed marte, non verbo ſed ferro Cæſareo ſcindendus tandem ac ſolvendus erat. *Simulaverat* namque in Concilio *ſe ceſſurum*. Aſt animus alienus, ſimulationis diuturnæ impatiens, *fugam* ſuaſit. Conſtantiæ igitur Papa dignæ,

Digitized by Google

dignæ, immemor, Conſtantiam reliquerat Balthaſar, totam *Synodum abſens ſubverſurus:* Niſi Cæſaris Sigiſmundi longiſſima manu, Majeſtate munita, *à fuga retractus,* autoritate Papali exutus, *carcerique mancipatus* eſſet. E vinculis igitur & carcere reſpondit. Roganti & injungenti ceſſionem concilio annuit. *Ceſſit* papatui, poſtquam ceſſerat concilio. Reliquerat Papatum, cum deſeruiſſet ſynodum. Voluit igitur cum dedecore, quod noluit antea cum honore.

Supererant *Gregorius & Benedictus,* quibus ex Concilio paria imminerent fata.

Angelus de Corario, Gregorius, ſive exemplo *Johannis capti* territus, ſive angelica animi bonitate flexus, ſive divino Cæſaris & Concilii nutu victus, absque longis ambagibus *lubens & ſponte ceſſit,* dignitate Papali relictâ, Cardinalitio honore contentus.

Reſtabat durisſima petra, nullis machinis frangenda, *Petrus Lunenſis.* Paſſa erat hæc Luna eclipſin, neque ut lucem orbi redderet effici poterat, niſi divina Sigismundi manu moveretur. Tenebras igitur, quæ orbem premerent, diſpulſurus Imperator, ad Lunam è Concilio aſcendere haud dubitavit, ſuapte manu Lunam prehenſurus, rotaturus, locoque & ſede moturus, donec *cedens* lucem referret orbi, pace reddita deſideratisſima. Migravit Conſtantiâ in Hiſpaniam, celſos montes ſuperans. Illic quippe Lunam conſpici vel attingi propius poſſe creditum. In conſortium iſtius laboris acciti a Cæſare *Reges ac Magnates Hiſpaniæ.* Cœlumque tunc & terram moveri contigit, urgente ac rotante Cæſare, auxilio Hiſpaniæ Regum ſuffulto. Donec, ad umbram tenebrasve ab Eccleſia diſpellendas, Luna cedere, fugere aut occumbere cogeretur, luce ſolis oriente, ac ſerenæ pacis radiis promicantibus. Hiſpani qvippe Lunæ obſcuræ luceque privatæ aſpectum ſibi à Regibus ſuis interdici, ſolenniſsimisque decretis Regiis omnem obedientiam Lunenſi huic ſubtrahi audiverant.

Vel pulſo itaqve, vel fuga elapſo, ac in munito angulo deliteſcente, atqve ob pertinaciam *peſſime audiente Benedicto, ſanciendæ concordiæ initium* fecere Cæſar & Reges Hiſpaniæ, unionis fœderisq; ſacri vinculis *Narbonæ* paratis, ſibique invicem ſuaviſſimo complexu oblatis.

Reverſi Conſtantiam Cæſar Legatique Concilii ex concordia cum Hiſpanis inita magnam advexere lucem, ut totus in Concilio jam ſvaviſsime conſpiraret orbis Chriſtianus, Lunam laborantem lucemque denegantem prorſus linqvendam, ortumqve Conſtantiæ novum ex orbis unione ſolem adorandum eſſe.

Ceſſerat itaq; Concilio & papatu *Balthaſar:* Qvia pacem fugerat, fugeratque Conſtantiâ, dignitatem ſummam fugere juſſus, conſilio ac fortunâ infelix & inconſtans. Ceſſerat *Angelus,* quo minus ſupremam impoſterum affectaret ſedem. Correptus tandem à Paulo *Petrus,* aut cedere aut animum mutare compulſus erat.

Quibus ſic compoſitis poſt longas conſultationes, illisq; *trib' capitib' motis,* in hanc itum in Concilio ſententiam, *novum Pontificem ſummum,* prioribus

prioribus meliorem, conſilio menteq; probiorē, moribus ornatiorem, regimine cautiorem, fatiſque feliciorem, *virtutis ac bonæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ columnam*, eligendum eſſe. Electus itaq; Cæſaris & Concilii applauſu Conſtantiæ in Concilio, ſub cœlo Germanico, *Otto de Columna*, Cardinalis, Papa MARTINUS V. appellatus. Quod perdiderant, quod confuderant, quod neglexerant, qvod deſtruxerant in ſuperiori litium tumultu anteceſſores, ab hoc Martino in ordinem redigi, reſtaurari, ac redintegrari, optarunt ac ſperarunt cum Imperatore Sigismundo Reges atqve Principes univerſi.

Fuſius hæc nunc proſeqvi haud neceſſarium. Quippe quod ex veteribus æqve ac recentioribus rerum Eccleſiaſticarum Scriptoribus, Annaliumque conditoribus, nullus ſit, qui non horum fatorum meminerit. Præ cæteris tamen, ex *illius ævi ſcriptoribus* ac vivis illorum fatorum *ſpectatoribus* cupido lectori ſatisfaciet *Theodericus Vrie*, *Weſtphalus*, in ſua *Conſtantienſis Concilii hiſtoria*, quam *Tomo I. in fronte Operis* collocavimus. Tantoque clarius lectori, pacis illius in Concilio paratæ cognoſcendæ avido, totam illorum conſiliorum ac fatorum ideam ob oculos poſuerit, quanto dilucidius, affectus, contendentium Pontificum, pacem molientis Cæſaris, in ſpem erecti Concilii, fluctuationem, dubitationem, metumqve Eccleſiæ ex ancipitibus intervallis, gaudiumque poſtremum ex novo Pontifice ſubortum depinxit. Ex noſtri ævi viris claris de toto hoc negotio cum fructu ac voluptate conſuli poſſe videbitur *Petrus Puteanus*, *Conſiliarius Gallicus*, in erudita ſua *Schismatis illius Hiſtoria*, *infra f.159.* à nobis commendata.

En autem *uno intuitu* ſummam antiquisſimorum monumentorum Conſtantienſium, quæ pacem ac unionem Eccleſiæ concernant. Actum ſcilicet à Patribus Concilii

- De damnis, ex diro Pontificum ſchiſmate in Eccleſiam & rempublicam redundantibus.
- De jure Cæſaris & Principum, turbis illis obviam eundi, ac publicam Eccleſiæ & reipublicæ ſalutem reſtaurandi.
- De variis mediis lites tales componendi.
- De Univerſalis Concilii autoritate in motibus illis ſedandis.
- De Capite Eccleſiæ primario & eſſentiali, Chriſto.
- De Capite Eccleſiæ ſecundario & accidentali, Pontifice ſummo.
- An Eccleſia carere poſſit ſecundario illo capite.
- An plures poſſint eſſe Papæ, an unum duntaxat eſſe oporteat.
- De Pontificum autoritate, divina an humana.
- De jure illos eligendi, penes quos olim fuerit, & ad quos, & qua via tranſierit.
- De lapſibus erroribusve Pontificum, Concilii ope emendandis.
- De ceſſione, remotione aut depoſitione Pontificum, an & per quos hoc effici poſſit.
- De variis ejus rei caſibus & conditionibus.
- De Concilii decretis, eorumque valore vel autoritate.
- De ſuffragiorum jure in Concilio.
- De Nationum in Concilio diſtinctione, earumque conſultandi ac definiendi jure.

Specia-

Digitized by Google

Speciatim de Sigiſmundi Cæſaris divino zelo pro Eccleſiæ tranquillitate.
- De Cæſaris ſtudio pro Concilii integritate ac conſervatione.
- De Cæſaris armis pro inſidiis Concilio poſitis arcendis.
- De Cæſaris itinere in Hiſpaniam & Galliam pro pace ac unione Eccleſiæ paranda.
- Deque Papali gratia Cæſari relata pro immenſis ſumptibus hanc in rem factis.
- De Balthaſaris ſive Johannis 23. callidis conſiliis Concilii ſcopum & finem eludendi.
- De ſimulata illius ceſſione.
- De illius fuga è Concilio.
- De illius artibus Concilium diſſolvendi.
- De carcere illius, & ſolenni à papali dignitate per Concilium facta remotione.
- De Angeli Corario ſive Gregorii conatu elabendi Concilii manus & ceſſionis onus.
- De prompta illius & libera ceſſione, promptitudiniſque illius præmio.
- De Petri de Luna, ſ. Benedicti XIII. pertinacia & quæſitæ ceſſionis contemtu.
- De publica illius in Concilio degradatione.
- De novi Pontificis in Conſtantienſi Concilio eligendi nova ac ſingulari methodo.
- De Martino V. unanimiter Conſtantiæ electo.

Noſtrum de univerſis his rebus *judicium* ſuſpendere decuit, unionis Eccleſiaſticæ generibus enumerandis non occupari, recentioreſque mores intactos relinquere par & æqvum fuit. Quippe juſſa SERENISSIMI DUCIS exequi oportuit, qui in antiquarum rerum hic comparentium collectione *ab omni abſtinere cenſura religioſiſſime* ſapientiſſimeque mandavit. Sufficere autumans, nuda *monumenta antiqua* absque colore aut fuco exhiberi. Ut cuivis lectori arbitrium judiciumve ſit relictum. Neque adeo quicquam in his nobis vindicamus, præter *ordinem*, atque ex MSctorum tenebris hæc eruendi ac ruderandi *laborem*.

Neqve *eruditorum illa ætate virorum* diſputationes aut conſultationes repetere neceſſe fuit, qvibus inter ſe diſqviſiverunt *ſub Conſtantienſi Concilio:* Conſultumne Eccleſiæ eſſet, illam tantopere quæſitam pacem Eccleſiæ externam confici aut acquiri? An illæ afflictiones Eccleſiæ, ex tribus illis Pontificibus diſſidentibus ortæ, ſalutares illi magis quam damnoſæ forent? Utrum juſtitiæ atqve bonæ conſcientiæ pax præferenda paci Eccleſiæ temporali: Et quæ ſimiles erant quæſtiones, quas *Nicolaus* præcipue *Clemangius*, ſive pro ſuo Zelo, ſive in Benedictum ardenti affectione, cum aliis agitavit. Uti ex Tom. I. Parte II. conſtat.

CAP. III.

De ordine & nexu Monumentorum, quæ TOMO hoc II. ſunt comprehenſa.

Quod in digerendis *Tomi I.* rebus ſpectatum, ut *ordo* rerum geſtarum, *tempori, fatis, ſucceſſui & eventui reſpondens* ſervaretur, illud & in *farragine* hac *ſecunda* diſtinguenda ſollicite obſerva-

Digitized by Google

ſervare mandavit SERENISSIMUS PRINCEPS RUDOLPHUS AUGUSTUS, ordinem rerum animam eſſe memor.

Quandoquidem igitur *rerum* in Conſtanſienſi Concilio geſtarum *nexus* poſtulabat, *diſſidiorum* Papalium in Concilio componendorum *originem* demonſtrare aut digito ſaltem attingere, è re fore viſum eſt, ex antiquioribus *monumentis ineditis* unum alterumq; in lucem proferre, quibus *prima Conſtantienſis Concilii anſa* eaq; remotior, quoad pacem ac unionem Eccleſiaſticam reſtaurandam, luculenter eſſet deſcripta.

Quod igitur conſtaret, in Gallia præcipuè, ubi alter diſſidentium Pontificum ſedem habebat, conſilia impenſius agitata, ac Pariſiis potiſſimum ab Academia concluſum, *Concilio univerſali* publicæ illi rerum confuſioni conſulendum, & illius opera bella iſthæc ſacra componenda eſſe: Ex illuſtribus *illius rei ejusdemq; temporis ſcriptoribus*, qui Concilii Univerſalis operam commendarunt, *Petrus de Alliaco, Gallus, & Henricus de Langenſtein Haſſiacus*, Theologi, clara *Academiæ Pariſienſis lumina*, oculis ſeſe præcipue ingerebant. Placuit autem, uti in *Tomo I.* ita & *hoc II. Germanum ſcriptorem* in acie ponere.

De HENRICI de HASSIA Academiæ Pariſienſis Vice-Cancellarii ſcriptis Henoticis.

IN fronte igitur exercitus comparet inclytus *Henr. de Langenſtein, de Haſſia* appellatus, *Germanus*, ſub cœlo Gallico literis imbutus, Pariſiis in Theologorum ordinem evectus, in Academia *Vice-Cancellarii* honore auctus. In patriam dein, Germaniam dulcem, reverſus, Viennam Auſtriæ allect⁹, in nova Academia ordinis Theologici caput eſt conſtitutus. *Henr. Pantaleon in Proſopographia Virorum illuſtrium Germaniæ*, brevibus fata ipſius eſt complexus. *Henricus de Langenſtein*, inquit, *dictus de Haſſia, literarum amore Lutetiam profectus eſt, ubi etiam ſolerii ſtudio lauream Doctoratus promeruit. Erat is in divinis ſcripturis & humana Philoſophia doctiſſimus, præterea feliciſſimo ingenio præditus. Contigit autem ut eo tempore circiter Annum Domini* 1390. *Albertus Auſtriæ Dux, Cæſaris Alberti II. Pater, Viennenſem Acadamiam fundaret. Tum enim ſtudia in monaſteriis refrixerant, atq; ſi quæ remanſerant, intricatis quæſtionibus & frivolis argumentis erant conſpurcata. Optimæ artes cum antiquis autoribus in pulvere jacebant, atque blattis & tineis relinquebantur. Itaque Henricus ille Viennam vocatus fuit, ut novam ibi Academiam plantaret, & ſuis profeſſionibus decoraret. Ibi Geneſin explicare cœpit. Atque ſuam lectionem per multos annos continuavit. Erat autem adeo copioſus, & ad omnes occurentes quæſtiones promptus, ut vix multis annis ad quartum caput libri per veniens, totidem volumina complerit.*

Scripſit inter multos alios libros in Academia Pariſienſi, in principio turbarum illarum Eccleſiaſticarum, *circa Annum* M CCC LXXXI. quinto fere anno ab orto ferali Schiſmate, nobile opuſculum, *Conſilium pacis*, quod agit *de unione ac reformatione Eccleſiæ in Concilio Univerſali quærenda.* Non hic diſſimulandum, in opuſcu-

opuſculi hujus recenſione ingentem *doloris* partim, partim gaudii materiam nobis eſſe ſubminiſtratam. Doluimus, caput libri, *folium* nempe *primum*, *à MSCto*, quo uſi ſumus, injuria temporis excidiſſe. Autoris proinde nomen ſimul oculis ſubtractum ægerrime tulimus. *Deperditi primi capitis argumentum* duntaxat in fine libri ſignatum, adeoq; hoc ſaltem indice reliqvum. Forte opuſculum hoc integrũ ſupereſt in Cæſarea Vindobonenſi Bibliotheca, vel in Vaticana in *XXX. MSCtis Voluminibus*, quibus Acta illius diri Schismatis, quod Conſtantienſe Concilium tandem poſtulavit, ſunt comprehenſa, quæ ſe vidiſſe ait *Spondanus in Annal. Eccleſiaſt. ad Ann.* 1378. *f.* 600. & admodum frequenter allegat *Palatius*, Venetus, in *Monarchia Sacra.* Dolorem vero, qui omnibus antiquitatis ſcrutatoribus ſimilis qvotidie ſubnaſcitur, ſvaviter temperari ſenſimus, quando blanda animi delectatione non ſolum augurio quodam felici autorem detegi, ſed & Germaniæ reddi ac vindicari poſſe deprehendimus. Qualis felicitas nobis obtigit *Tomo I. Parte I. in Theoderico Vrie*, quem cœlo Germanico reſtituimus ac patriæ ſuæ Weſtphaliæ vindicavimus.

Auguria vero noſtra *de Autore libri*, non vana, ut opinamur, non ſunt ſilentio prorſus prætereunda. Nimirum circa principium Schiſmatis illius, anno 1478. exorti, gemina Pariſienſis Academiæ in Theologorum conſeſſu capita circa Ann. 1381. præ ceteris egregie de *Concilio univerſali* ſcripſiſſe, ex hiſtoria conſtat, ſcilicet *Petrum de Alliaco & Henricum de Haſſia.* De quibus id notavimus in vita Petri de Alliaco, ſupra *Tomo I. f.* 456. & in vita Gerſonis, *Tomi I. Parte IV. f.* 31.

Quod ut veritati conſonum appareat, teſtem locupletem audiviſſe juvabit Gersonem, qui his viris præceptoribus uſus eſt. In *Propoſitione facta* 1408. *coram Anglis ad Piſanum Concilium euntibus, Conſider.* 3. *Unde quæſo*, (inquit, ut habetur in MSCto) *tam diu, viri patres & fratres venerandi, tardata eſt fieri* congregatio Concilii generalis & ſacri, *niſi quod tam diu non fuerunt auditi ſpirituales viri, quales, ſi Apoſtolo creditur, dijudicant de omnibus. Ecce, quod præclara Univerſitas Oxonienſis, unde ſibi nequit ſatis congratulari, pridem ad hoc Concilium petendum determinavit ſe, & miſit in Franciam. Scio, qui præſens interfui, dum proponeretur hæc concluſio compendii ſub hoc themate, Joel.* 1. *Vocate cœtum, coadunate. Sed pridem antea* Pariſienſis Univerſitas ab exordio naſcentis diviſionis *deliberavit ſolenniter & concordi ſententia, concluſionem hanc petendam & proſequendam eſſe. Quam ex parte ſui propoſuit Reverendus Pater ac præceptor meus præcipuus Dominus nunc* Cameracenſis coram Ludovico Duce Andegavenſi *tunc regente in Francia. Circa quod tempus ſcripſit pro eadem concluſione* clariſſimæ memoriæ Magiſter Heinricus de Haſſia, Magiſter in Theologia Pariſienſis & Vice-Cancellarius *ſub Magiſtro Johanne de Calore tunc Cancellario Pariſienſi. Scripſit inſuper Dominus Præpoſitus Wormatienſis, magnus & devotus & Licenciatus in in artibus, Pariſienſis. Scripſerunt quoque alii, ſicut ex eorum tractatibus adhuc conſtat.*

Ceterum noſtrũ hoc *Pacis Conſilium* de Concilio univerſali *illo* præciſe *anno ſcil.* 1381. *ſcriptum* eſſe, quo Duumviri iſti præ ceteris præclare

de Concilio ſcripſerunt, inter multa alia argumenta, ipſi autoris aperta teſtatur confeſſio, cujus verba *capite XII.* hæc ſunt: *Cum hoc tempore, ſcil. anno Domini* 1381. *nulli electorum, utpote nec Clementi VII. nec Urbano VI. univerſaliter à Chriſtianis tanquam Papæ obediatur, nec per tres præcedentes annos obediebatur &c.* Ut adeo ratione *temporis* in alterum illorum hoc opus curate incidat. Quod igitur alteri horum duumvirorum hoc opus adſcribendum eſſe dubio omni careret, de quibus clarum erat, quod eodem illo anno de eadem re, Concilio np. univerſali, ſcripſerant, quale opus hoc noſtrum: *Henrico Langenſteinio de Haſſia* non Alliaceno hunc operis conditi honorem tribuendum eſſe judicavimus. Idqve ex eo primùm conjecimus, quod illas liber referat ſententias aperteque propugnet, quas *Henricum de Haſſia in opere de Concilio generali* propalaſſe plus ſimplici vice poſtea notarat Gerſon. In laudata *Propoſitione, Conſiderat.* 4. etſi diſſentiat ab *Henrico de Haſſia*, ejus tamen ſententiam hoc *libro de Concilio* comprehenſam his deſignat verbis, ut emendatius habentur in MSCto: *Congregatio Eccleſiaſtica non habet vel habuit ex ſe poteſtatem ſe ipſam ordinandi & confirmandi per gradus varios atq; hierarchicos dignitatum & adminiſtrationum, quales in ipſa reperimus à ſummo præſulatu uſq; ad infimum adminiſtrationis gradum, quicunque ſit ille. Patet, quia ſupernaturalis eſt hæc inſtitutio, conſurgens ex ſolo beneplacito liberaliſſimi conditoris. Nec, ut opinor, voluiſſet unquam oppoſitum ſentire præfatus* Magiſter Henricus de Haſſia, *dum ponit in quodam tractatu de Concilio, quod Eccleſia poſſet ſibi inſtituere ſummum Pontificem, ſi non fuiſſet immediate conſtitutus à Chriſto. Addit enim, quod hoc potuiſſet Eccleſia a ſpiritu S. edocta & autorizata. Quod eſt probabiliter ſentiendum.* Atquæ hæc ipſa Henrici de Haſſia mens ac ſententia disertis verbis in noſtro hoc *opere De Concilio* reperitur expreſſa, *capite* nim. *XIV. f.* 34. *Eſto, ait, quod Chriſtus nullum diſcipulorum conſtituiſſet ſibi generalem vicarium in terris, adhuc Eccleſia habuit poteſtatem talem ſibi conſtituendi, & Spiritu S. docente conſtituiſſet. Tum quia optima & decentiſſima politiarum dictamine rationis naturalis eſt, cui unus Monarcha præſidet. Igitur. Tum etiam, quia Chriſtus non fecit, mentionem de conſtitutione generalis Vicarii in temporalibus, ſc. Imperatoris, nec Vicariorum ejus particularium in ſpiritualibus, qui ſunt Epiſcopi. Qui tamen nihilominus veri vicarii ejus fiunt per ritū electionem ipſorum. Igitur. Et ita ſi Chriſtus Petrum non inſtituiſſet Papam, adhuc per electinem, ab Eccleſia vel ex parte Eccleſiæ fiendam, fieret electus generalis vicarius Chriſti in terris.* Similiter in tractatu *De Auferibilitate Papæ ab Eccleſia,* in principio Concilii Piſani ſcripto, ac in Conſtantienſi dein repetito, *Conſider.* 7. aperte hanc Henrici de Haſſia ſententiam in *tractatu de Concilio Generali* haberi affirmat, uti ex *MSCtis* repetimus. *Nulla,* inquit, *communitas, etiam univerſitas hominum mortalium ſimul congregata, talem aliquem gradum modo inſtituere potuiſſet, cum poteſtate qualis in quolibet reperitur, qui ſuper naturam exiſtens ipſam ſibi præſupponit & ſubſternit quodammodo ſicut forma materiam. Nec opinor, quod aliquis Doctorum Theologorum ſenſiſſet*

ſiſſet in hoc contrarie. Quamvis verba quædam Epiſtolæ *cujusdam ſeu* Tractatus de Concilio generali *videri poſſunt aliqualiter hoc ſonare, niſi benigno interprete foveantur.* Ex quibus omnibus ad oculum patet, noſtrum hoc *De Concilio univerſali* præclarum opus, A. 1381. Pariſiis editum, autorem agnoſcere *Henricum de Haſſia, Theologum & Vice-Cancellarium.*

Accedit, quod ex noſtro MSCto antiquiſſimo ſatis aperte videtur patere, *ipſius Henrici de Haſſia* docta & eleganti, pro illo ſeculo, *manu* hoc opus eſſe exaratum, quod ſuis uſibus privatis ſervarit. Siquidem ſub finem ultimæ pagellæ *chirographum Canonici* cujusdam Pariſienſis adhuc comparet, qui ab Henrico de Haſſia certam pecuniæ ſummam mutuo acceperat. Quam iterum ſibi ſolutam *manu ſubſcripta* teſtatus eſt eadem plane, qua totus libellus exaratus. Quod profecto jucundum ſed & robore ſuo inſtructum reputamus pro Autore argumentum. En Chirographum uti ex fugientibus literis ſupereſt: *Ego Guillelmo de Salvarnilla, Cantor Pariſienſis, recepi mutuo à Reverendo Patre Domino* Henrico de Hasſia, Vice-Can. *centum & decem florenos, quos ſibi promitto fideliter reddere, teſte hac cedula ſcripta manu mea & ſigno ſignato meo 2. die Sept. Anno* 1382. *Guil. S.* Solutio facta ſignificata manu Henrici de Haſſia his verbis: *Solvit per Magiſtrum Arnoldum Gnekiſſe.*

Ex quo porro charactere *MSCti* hujus noſtri *antiquitas* & grande *pretium* luculenter apparet. Quippe quod circa annum 1381. ſcriptum, & præterea *ipſa Autoris doctiſſima manu exaratum.* Et quidem nobile hoc antiquitatis documentum & pretioſum eruditionis monumentum, injuriâ licet temporis pene laceratum, certe capite truncatum, & veſte prorſus ſpoliatum, reliquiarum inſtar in *Academiæ noſtræ Juliæ Bibliotheca* aſſervari, non poſtremam autumaverimus gloriæ illius partem.

Ceterum, non ſuffecerit nobis, reſuſcitaſſe *Germanum*, cœlo eum Germanico vindicaſſe, monumentumque auro nobilius è tenebris in lucem provocaſſe: Pretium operis augendum amplius fuerit, ex eo quidem, quod hic liber viris doctis illius ætatis percharus extiterit, quem legerent, comendarent, ac ſæpe commemorarent. Quod vel ex *Gerſone* abunde liquet. Etſi verò Gerſon, modeſtiſſime tamen, diſſenſerit alicubi à ſententia ſui hujus Doctoris: Ea tamen *libri* apud illum fuit *veneratio*, ut integra exinde excerperet capita, frequentius ruminanda. Ut poſtmodum inter illius libros ac chartas deprehenſa iſthæc *Hasſiana excerpta* pro Gerſonianis haberentur ac operibus Gerſonianis miſcerentur. Quæ in hunc usque diem inter Gerſoniana comparent, Henrico de Haſſia jure meritoque reddenda, tanquam vero ac legitimo autori. Sunt autem illa *Hasſiana, ſub Gerſonis umbra* hactenus deliteſcentia, quæ extant *Tomo I. Operum Gerſonis* ſub hoc titulo, *Declaratio compendioſa defectuum virorum Eccleſiaſticorum.* Cujus initium eſt: *Forte dicetur mihi: Eccleſia fundata eſt ſupra firmam petram, flaverunt venti, inundarunt flumina, non eſt paſſa ruinam: Quomodo tu dicis, Reformatione indiget? &c.* Quod eſt initium

tium *Capitis XVI.* libri Haſſiaci de Concilio, ut patet infra *f.* 48. Continentq; Excerpta illa Haſſiaca apud Gerſonem integra *quinque capita ultima* præſentis libri, abſque diſtinctione longa ſerie recenſita. Et quidem, quod mirandum, cum carmine *Haſſiaco*, quo totum ſuum opus clauſerat, corruptiſſime præterea in hac Gerſoniana umbra expreſſo. Quo carmine Haſſiaci majoris *libri*, unde excerpta depromta, *titulus* clare detegitur: *Epiſtola Conſilii pacis.*

Sic ergo & Haſſiaco noſtro *Germano* merito vindicavimus, quæ ipſi longa ætate ſubducta ſub peregrino *Galli, Gerſonis* inquam, nomine delituerant.

Gerſonem verò libri totius autorem eſſe nemo dixerit, qui præter ſuperiora memor fuerit, circa annum 1381. cum hoc opus arduum & memorabile ederetur, Gerſonem, A. 1363. d. 14. Dec. natum, minorennem, nondum viginti annos natum, Academiam Pariſienſem nuper demum ſalutaſſe. Vid. *Tom. I. Parte IV. f.* 33.

Forte nec hoc poſtremo ſicco prætereundum pede, quod, cum frons libri à MSCto noſtro abſit, titulum non niſi ex epilogo colligere datum fuerit, in quo appellatur *Epiſtola* Concilii *vel Conſilii Pacis*, vel nude, *Epiſtola Pacis.* Ambigua verò nobis viſa vox altera, *Concilii*, ut in MSCto, an C*onſilii* legendum, ut apud Gerſonem in Excerptis. Sæpiſsime namque apud veteres *concilium* pro *conſilio* ſcriptum. Neutrum à ſcopo libri alienum. Agit enim *de Concilio*, quo Pax Eccleſiæ concilianda, & eſt *Conſilium*, qua ratione pax ſit reparanda. Quod autem alterum à nobis ſolùm erat exprimendum, in illa ambiguitate elegimus *Conſilium Pacis*, utpote characterem clariorem. Eſto tamen arbitrium penes lectorem.

Dici verò non poteſt, quam erudite hoc negotium tractaverit Autor, qua arte cuncta diſtinxerit, quo argumentorum pondere omnia probare ſtuduerit, quo denique, pro illius ſeculi fortuna, ornatu opus condecoraverit. Ut delectare non minus lectorem oratione qveat, quàm ſtatu illius temporis miſero, vivis coloribus depicto, terrere & vel in lacrymas reſolvere.

De cetero *Henricum de Haſſia, Carthuſianum, & Eccleſiæ Wormatienſis Canonicum*, è Gallia *in Germaniam revocatum, ac Viennæ in Academia Theologico ordini junctum, claruiſſe A.* 1418. *obiiſſe A.* 1428. memorat cum aliis *Warthon*, in *App. Hiſt. Lit. Cave*, *f.* 96. Temere in dubium hæc vitæ fata non revocaverim, quin hactenus cum aliis admiſerim. Nihilominus ſcrupuli non pauci me urunt, jubentque ſubdubitare. Siquidem jam A. 1380. Noſter claruit, ut ex ſuperioribus patet. Cumq; in publico Eccleſiæ totiusq; Chriſtiani orbis negotio tunc ſcriberet, ſane ejus fuerit ætatis, ut trigeſimo major, experientiæ ac prudentiæ virilis præſidio gauderet. Quod confirmat ſplendidum in Academia Pariſienſi munus Vice-Cancellarii, quo illo jam functus tempore. Quadragenario igitur proximum illo tempore fuiſſe, res fere omnis docet. Octogenarius vel nonagenarius fuerit Conſtantienſis Concilii tempore, & ſi obiit A. 1428. centenarius, vel illo gravior. Adde, quod ſcrupulum vehementer auxit, qvod Gerſon,

Digitized by Google

ſon, Henricum Haſſiacum noſtrum circa Annum 1408. allegans, ut ſupra notavimus, *defuncti* notam addere videatur, *clariſſimæ memoriæ* virum appellans. Qvod ſæpius, & in ipſo Conſtantienſi Concilio repetiit, eum *claræ memoriæ* virum vocans. Quod patet vel ex libro Gerſonis Conſtantiæ edito *De probatione ſpirituum*. Unde conjectura mentem ſubiit, *geminos* tunc floruiſſe *Henricos de Haſſia*, ſicuti gemini tunc claruerunt *Hieronymi de Praga*, unus Conſtantiæ crematus, alter in Baſileenſi Concilio adhuc ſuperſtes, ſcriptis quoque publicis, quæ mihi ſunt ad manus, celebris. Roboratque nonnihil conjecturam, quod *Seniorem* nunc legamus *Henricum de Haſſia*, nunc *juniorem*. Quorum vitam, fata & res geſtas, ſcripta præſertim, diſtingvere curate operæ foret pretium.

Plura alia Noſtrum hunc Henricum Haſſiacum *de illius temporis ſchiſmate ac Concilio* ſcripſiſſe, vel Gerſon ſupra monuit. In quibus etiam eſt doctum nec parvum opus, cui nomen *Epiſtola Pacis*, in *Conſilio Pacis* ab ipſo allegatum. Quod egregium monumentum multa doctrina refertum *Tomo huic II.* ex MSCto itidem inſeruiſſemus, niſi temporis nunc fuiſſet habenda ratio. Forte huic accepta etiam ferenda *Epiſtola de Cathedra Petri*, ad Bertholdum Epiſcopum Friſingenſem, ejusdem argumenti, proſa & metro contexta, circa annum 1395. conſcripta, lectu digna & jucunda. Præterea alius eſt *Magiſtri Henrici de* Haſia *tractatus, de ſchiſmate Paparum, ad eundem Bertholdum* Epiſcopum *Friſingenſem*, à ſuperiori epiſtola diverſus, qui allegatur in MSCto quodam *Academiæ noſtræ* Helmſtadienſis, additis nonnullis excerptis. Juvabitque *floſculos* illos Ha*ſſiacos* hic exhibuiſſe ex laudato antiquo MSCto.

Magiſter Henricus de Haſia in quodam tractatu de Schiſmate Paparum, quem ſcripſit ad Magiſtrum Berchtoldum Friſingenſem Epiſcopum, in capitulis 19. & viceſimo, dat modos reformandi Eccleſiam. Et in 18. Capitulo, loquitur de quodam eremita Theoloforo, qui, quo ſpiritu ductus neſcitur, dogmatizavit audacter, quod Deus diſpoſuit, divitias temporales cum dominiis auferri à clero & reddi Principibus & mundi potentibus. Qui ſicut olim hujusmodi clero & Eccleſiis propter Chriſtum contulerunt, ita, ut dicit, finaliter ipſum omnibus illis denudabunt. Et ita dicit quod tunc Eccleſia reformabitur. Sed dicit Magiſter Henricus de Haſia, quod hunc modum reformandi Eccleſiam aſſerere, & ſcriptis auribus omnium inculcare, non ſolum eſt temerarium, ſed & Eccleſiæ valde periculoſum. Nam laici potentes, qui tamen nimis infeſti ſunt clero, audientes diſpoſitionem Dei eſſe, ut clerus divitiis & dominiis finaliter privandus ſit, auſum recipient amplius ipſum infeſtandi & ſpoliandi. Recipient occaſionem, de injuriis & damnis ante Eccleſiæ & clero illatis non pœnitendi, ſed potius exultandi, quaſi in hoc intentionis Dei executores fuerint, & adhuc amplius futuri ſint, donec clerum penitus temporalibus exſpoliaverint. De facili enim poteſt homini occaſio præberi hoc faciendi, ad quod erat inclinatus. Rurſus attento, quod tam pie tamque devote Imperatores & ceteri Principes, propter Chriſtum Eccleſias temporalibus dotaverunt, dominia dederunt, magnifice libertaverunt, dubium eſſe non poteſt, quin hoc à Deo proceſſerit, & ſibi gratum erat. Idem apparet ex parte recipientium. Quia fuerunt ſancti & devotiſſimi viri, Dei Spiritum habentes, ipſis quæcunque facere debebant ſuggerentem. Eccleſia etiam, quia Spiritu S. regitur, quomodo temporalia recepiſſet, aut male recepta tenuiſſet, ſi ad ipſius deſtructionem fuiſſent. Cum recipiendi modus Eccleſiam non latuiſſet. Nec valet, quod prætendit pro caſu ablationis temporalium à clero, abuſum eorum. Tum, quia ſi unus illis abutitur, alter bene & recte utitur. Tum etiam eadem ratione divitiæ auferri deberent à laicis divitibus, cum illis plerumque ſint ad interi-

interitum, & communiter magis abutantur temporalibus, quam clerici. Nec videtur fieri convenienter reformatio per ablationem temporalium ab Eccleſiis & clero. Quia illa tam diu poſſederunt & divina diſpoſitione tenuerunt, quod ad hujusmodi ablationem mala ſequerentur plurima, videlicet, murmuratio Clericorum, damnatio laicorum, & Eccleſiæ depresſio, Cleri deriſio, & Dei contumelia, potentum in ſeculo faſtus & ſuperbia. Non ergo fieret hoc modo Eccleſiæ reformatio, ſed potius totalis diſſipatio. Quoniam laici dominarentur clero, nullam poteſtatem aut facultatem habenti, qua arceret hæreticos, compeſceret violentos, procuraret pertinentia ad divinum cultum, & alia generaliter ſaluti fidelium & infidelium neceſſaria. Ille ergo non eſt conveniens reformationis modus. Sed M. Henricus de Haſſia cap. XX. dicit, quod congruentiori modo reformaretur Eccleſia amoto Schismate, ſi poſt illud Deus daret unum ſanctum Papam, divinis ſignis vel alias undecunq; verum Chriſti vicarium in terris declaratum, qui rigoroſa viſitatione facta, per ſe vel per alios, omnium Eccleſiarum abuſores temporalium, eis ſancta devotione collatorum, amoveret, & alios fideles talium bonorum diſpenſatores præponeret, & de cetero Eccleſiis parvis & magnis de optimis rectoribus provideret, aut qui, ut provideatur amplius de bonis præſidibus efficaciter diſponeret. Et iterum convenientius Eccleſia reformaretur, ſi Deus daret Papam, qui zelo Dei accenſus, limitaret ſtatus ſingulos clericorum, qui præſunt, inferiorum & ſuperiorum, ſecundum Chriſtianæ religionis exigentiam, reſecando ſuperflua in ſingulis ſtatibus, oportunis reſervatis. Et de reſiduo temporalium bonorum procuraret augeri divinum cultum, dilatari fidem, increpari vitia, augeri virtutes, factione operum caritatis. Adhuc alius modus reformationis Eccleſiæ eſſet, videlicet, ſi Imperator, Reges & ceteri Principes univerſæ Chriſtianitatis offerrent ſponte dominia ſua, cum omnibus bonis ſuis temporalibus uni ſancto vicario Jeſu Chriſti & ſuis ſucceſſoribus, per eos principaliter ad Dei honorem, cujus omnia ſunt, diſpenſanda Principibus mundi, deinceps à Papa ponendis ſolùm advocatis ipſius in temporalibus, qui certis temporibus haberent ſibi vel ſuis fidelem computationem facere de receptis & expoſitis. Ut ita de reſiduo temporalium bonorum totius Chriſtiani populi augere divinum cultum poſſet, fidem dilatare prædicatoribus miſſis ubique, & cetera opera perficere ſpiritualia, ad quæ complenda in ſalutem omnium in gloriam Dei conceſſa ſunt hominibus à Deo omnes divitiæ mundi & poteſtates ejusdem. Nec mireris de hoc modo reformationis Eccleſiæ & diſpoſitionis ut puto Deo gratisſimæ. Quia ſi Chriſtus perſonaliter adhuc præſideret in Papatu, omnes Principes ſua dominia reſignare haberent & ſuæ diſpenſationi omnia hujus temporis bona ad Dei honorem impendenda ex toto committere. Cum de ipſo ſcriptum ſit, poſtula à me, & dabo tibi gentes in hæreditatem tuam &c. Reges eos in virga ferrea, tanquam vas figuli confringes eos. Et illud, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Quolibet ergo trium illorum modorum congruentius & ſalubrius reformaretur Chriſti Eccleſia, quam per ablationem temporalium à clero. Et tantum de illo.

Eſt præterea nobis ad manus ex antiquo MSCto *Henrici de Haſſia* prolixa *Epiſtola ad Epiſcopum Wormatienſem*, de flebili illorum temporum conditione. In qua pluribus diſſerit de Hildegardicis vaticiniis. Ex Haſſiana epiſtola poſt plures annos longam excerpſit corruptionis ideam *Jacobus de Juterbock*, *Carthuſianus*, in libro *de Erroribus & Moribus Chriſtianorum, Propoſit. VI.* Cujus itidem tenemus MSCtum.

De Eckardi à Derſch. Epiſcopi Wormatienſis, ſcriptis Pacificis.

E*piſcopum Wormatienſem*, E*ckardum*, haud contemnendæ eruditionis ſcripta illo tempore de periculoſis illis & reipublicæ æque ac Eccleſiæ exitioſis Pontificum diſſidiis edidiſſe, in ſolenni Oratione coram Anglis ad Piſanum Concilium commeantibus, non ſine Epiſco-

pi

pi laude, commemoravit Gerſon. Quæ igitur in publica Legatorum Anglicorum corona encomium Gerſonis meruerant *Eckardiana* de feralibus illis motibus *monumenta*, magno ſtudio diu fruſtra qvæſivimus, omnis generis antiquas excutiendo tabulas, Donec & hæc mole haud exigua in *antiquiſſimo Codice MSCto* felici fato in noſtras inciderent manus, *ſcripta A.* 1383. Qvanquam vero cum Haſſianis Eckardiana iſta lucem meruiſſent, ne tamen operis moles nimium exceſceret, diſſimulavimus, aliis reſervanda uſibus. Continent autem eruditas disquiſitiones, inter Eckardum Epiſcopum Wormatienſem aliumque virum magnum ac eruditum (Henricum forte de Haſſia) inſtitutas, de Urbano VI. & Clemente VII. Pontificibus; de illorum electione, tumultu, jure, metu, affectibus, diverſisque rerum illarum fatis.

Alia ſimilis quodammodo argumenti illo tempore à laudato Eckardo, Wormacienſi Epiſcopo *ligata oratione* eſſe ſcripta, memorant alii, nobis hactenus haud viſa.

De Bernardi Alamandi, Epiſcopi Condomienſis, monumentis, Eccleſiaſticæ unioni inſervientibus.

Præclara circa annum 1398. de Eccleſiæ illius temporis quaſſato ſtatu, deq; illi unione ac redintegratione monumenta inter alios viros magnos edidit & *Bernardus Alamandus*, *Decretorum Doctor*, *Condomienſis* apud Gallos *Epiſcopus.* Quorum unum XV. conſtat Partibus, alterum IX. capitibus abſolvitur. Cui poſteriori ultima manus impoſita eſt *Pariſiis A.* 1395. *d.* 15. *Febr.* Inſcripta hæc opera mole ſatis grandia *Regi Gallorum Carolo*, ægritudine nonnihil tunc affecto. Digna ſane & hæc, quæ, cum lucem hactenus vidiſſe non meminerim, e tenebris producta, huic Tomo II. cum *Hasſiacis Eckardianisq;* fuiſſent inſerta, cum præclara eorum poſſideamus *MSCta.* Aſt nimia moles, temporisque brevitas, & hæc in aliud tempus differre juſſit.

Quæ, aliis juncta antiquitatis ejusdemque ætatis ſcriptis eruditis, hactenus, quod ſciamus, ineditis, vel ſecundæ ſi volet Deus horum Tomorum editioni, vel alii operi conſecrabuntur.

Lectoris interea fuerit, loco illorum, *Franciſci Zabarellæ* Jcti, Epiſcopi, dein Cardinalis, in Conſtantienſi Concilio magnæ autoritatis viri, *opus de Concilio diſſidiisq; illis Papalibus ope Concilii componendis*, circa annum 1408. proxime ante Piſanum Concilium ſcriptum, à *Schardio* ſuperiori ſeculo editum, conſulere. *MSCtum* illius antiquiſſimum, multo editis emendatius atque plenius felici fortuna nacti ſumus, recenſere tamen hic loci operis vaſtitas prohibuit.

Addi poterit geminum *Gerſonis* opuſculum, utrumque eodem Schismatis tempore, in Piſani Concilii exordio ſcriptum: *De Auferibilitate Papæ ab Eccleſia*: Quod in Conſtantienſi poſtea Concilio repetitum: Cujus *MSCtum* correctius atq; emaculatius poſſidemus: Et *Oratio* coram Anglicis Legatis ad Piſanum Concilium tendentibus habita. Cujus itidem correctius ſuppetit MSCtum.

Nos uno hac vice contenti *Hasſiaco*, Eckardum, Alamandum, Zabarel-

barellam, Gerſonem, alioſque, lucem his Concilii Schismatisve per illud ſedandi rebus affuſuros miſimus. Satis interea clare Haſſiacus occaſionem & nervum Concilii deſideratiſſimi detexerit. Quapropter *Concilii Piſani*, utpote initii aut *fundamenti* proximi *Concilii Conſtantienſis*, ideam ſtitimus.

Poſtquam nimirum immedicabile malum enſe reſcindendum, *Concilii* inquam *ope* tollenda Pontificalia bella, toto pene orbe, paucis exceptis, in hoc conſpirante: *Piſis* Concilium A. 1409. eſt coactum. In quo ut conſilia principum & doctorum, *de ceſſione utriusque contendentium*, finem ſuum ſortirentur, omni ſtudio laboratum. Qui *cedere renunetes*, per Concilii decreta Pontificali dignitate ſunt exuti, tertio novoque Pontifice Alexandro electo.

Concluſumque, *continuandum* hocce *Concilium eſſe poſt triennium*, alio in loco. Quod *Conſtantiæ* tandem factum. Quoniam igitur *fundamentum, exordium, regula & lumen Conſtantienſis Concilii* fuit *prævium* illud *Piſanum*, quoad unionem pacemque Eccleſiæ ceſſione comparandam: *Ideam Actorum illius Concilii* dare neceſſe fuit, quod *Parte II.* præſtare ſumus conati. Ita quidem ut ex *fragmentis antiquiſſimi Codicis MSCti Vindobonenſis*, in ipſo ut apparet Piſano Concilio conſignati, ſiſteremus plurima hactenus inedita, quibuscum conferenda fuerunt Richeriana, aſt ex MSCto Wolfenbuttelenſi emendata ac locupletata. Inprimis præmiſimus ex reconditis Curiæ Cellenſis tabulis Cardinalium ad Brunsvicenſium Duces epiſtolas, quibus conſilium & auxilium Ducum in ancipiti iſthoc Eccleſiæ ſtatu exorarunt.

Addidimus memorabilem *Pilei Archi-Epiſcopi Genuenſis orationem*, in limitibus Piſani Concilii Genuæ habitam, de utriusque Pontificis ceſſione deſiderata. Quam ex *MSC. Lipſienſi* hauſimus. Subingeſſimus etiam ſuo loco ex *MSCto Helmſtadienſi* primam & graviſſimam in Concilio Piſano habitam *Cardinalis Mediolanenſis, Petri de Candia*, mox creati Pontificis, *orationem*, ſi modo integra in MSCto comparuit, de miſerrimo Eccleſiæ illius temporis ſtatu. Cumulari plura eaque rara momenta & hic potuiſſent, ſi locus tuliſſet. Suggeſta etiamnum ex *novis*, quæ impetravimus *MSCtis*, præclara alia harum rerum documenta, alias haud obvia. Ceterum ſolertis erit lectoris, ad hæc Piſana præcipue negotia plenius cognoſcenda, & de pace ac unione Eccleſiæ freqventata conſilia obſervanda, conferre *Theodorici à Niem*, rerum illarum ſpectatoris olim oculatiſſimi, *de iſthoc Schismate libros*. Quos etſi ſuperiori ſeculo ediderit *Schardius*, renovarique hoc contigerit ſeculo, longe tamen locupletiores atque ornatiores ex *MSCtis*, quæ nobis ſuppetunt, dediſſemus, ſi per tempus & locum licuiſſet.

Fundamento Conſtantienſis Concilii qvoad Eccleſiaſticam unionem per Piſanum Concilium poſito, propius acceſſimus *ad res pacis in ipſo Conſtantienſi* noſtro *Concilio tractatas*.

Meminerit verò lector, in *Prioris Tomi* farragine compluſcula comparere monumenta, proxime ante Conſtantienſe Concilium edita, quæ non magis Reformationem Eccleſiaſticæ diſciplinæ quam *unionem & pacem*

pacem attingant. Ut ad hanc æque ac illam cauſam pertineant curatius cognoſcendam, ſi fatorum & conſiliorum ordo ſpectetur. Juvabit proinde inter alia conſuluiſſe rarum *Gerſonis opuſculum antehac ineditum, De Modis uniendi ac reformandi Eccleſiam in Concilio univerſali*, Petro de Alliaco inſcriptum, Tom. I. Parte V. Cum *Petri de Alliaco Reſponſione* Parte VI. Ut & *Zabarellæ Cardinalis capita rerum in Conſtantienſi Concilio agendarum*, Parte IX.

Huc acciviſſe decebit *Theoderici Niemii* opus *de jure inveſtituræ*, quatenus Cæſari competat conſtituere Pontifices. Quod opus in limitibus Conſtantienſis Concilii perfecit & abſolvit. Quippe qua de re illa tempeſtate quæſtio mota, cum tres Pontifices cedere juberentur. Unde plus ſimplici vice Conſtantienſis Concilii præſentis mentionem fecit, quo Schisma pernitioſum extingvi optaret. Inter alia *Veroſimile profecto eſt*, inquit, *quod ſi etiam ita punirentur illi de cetero, qui noviſſime ſchismata in ipſa Romana Eccleſia fecerunt & ſuſtentant, ſicut prædictus Otto primus, & poſt eum nepos ejus Otto tertius, Auguſti, illos puniverunt, qui ſub Leonis VIII. & Gregorii V. ſummorum Pontificum prædictorum Pontificatu ſtimulante avaritia & ambitione ſchiſmata excitarunt, quod tunc facile ad perfectam unionem & reformationem ipſa Eccleſia perveniret, quodq; tunc aliqui oculos aperirent, ne diu in ſchismate perſeverantes in locum venirent æternorum tormentorum.*

Et paulo poſt. *Quod ſi in iſto generali Concilio Conſtantienſi negotia provide dirigantur, ex hoc multa ipſi Chriſtianitati commoda poterunt exoriri, ſicut orta fuerunt in Alvernenſi Concilio memorato.* Et poſtea: *Mihi videtur, comparando ſingulis ſingula, quod, durante ſchismate prædicto, quod nondum exſpiravit, magis & magis ipſa Ro. Eccleſia & aliæ Eccleſiæ propter malos rectores obfuſcatæ & denigratæ ſunt variis exceſſibus & delictis. Quidam etiam dudum vaticinati fuerunt, quod prædictum ſchiſma, in quo modo, proh dolor, ſumus, per 36. annos durare deberet. Et prout tangitur ſupra, quod illud ſchiſma cauſatum fuerit propter quietem & divitias multimodas in ipſa Ro. Eccleſia, credendum eſt. Juxta illud Prophetæ: Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Vix enim inter divitias fluentes modus ſervabatur.* Ceterũ multo nobilius atq; integrius hujus *Niemiani operis MSCtũ* in noſtris eſt manibus.

His prælibatis, rerum Conſtantienſium *de Unione Eccleſiæ* diſtincte *Tomo hoc II.* recenſitarum ulterior & juſta ſeries conſtabit.

Præcedunt itaque res Conſtantienſes primæ ac generales, trium Pontificum, *Gregorii XII. Benedicti XIII. & Johannis* XXIII. quoad unionem ac tranquillitatem Eccleſiæ, per *ceſſionem* ab illis deſideratam. Ut exhibeantur *prima in Concilio edita monumenta*, ab exordio Concilii, menſe Novembri, A. 1414. usque ad Martium A. 1415. publicata, *quæ negotium difficile & nodoſum ceſſionis concernunt.*

Exercitum duxit *Anonymus, Parte III.* qui brevi ſed penetranti *oratione* animum *Sigismundo Cæſari* in Concilii principio addidit, qui deſideratiſſimæ pacis Eccleſiaſticæ negotium, à ſe inchoatum, Conſtantiæ conſtanter pertexeret.

Hunc merito excepit *Parte IV.* alias *Anonymus*, pari ardore paria calcaria *Univerſo Concilio* addens, quod animoſe jubeat cedere dignitate, quâ nimiis litibus abutantur tres ſummi Pontifices.

Succeſſit *Parte V.* Vir candidiſſimus *Andreas Laſcharius* aut *Laſcharis, qui peroravit apud Cæſarem Sigismundum* in Concilio, commendans ardorem Cæſaris ad nebulas Eccleſiæ diſſipandas. Fuit hic Andreas *Posnanienſis Epiſcopus, Polonus, Regis Poloniæ ad Conſtantienſe Concilium Legatus.* Cujus fata fortunamque illuſtrat *Bzovius ad Annum* 1415. *f.* 480. *b.* his verbis: *Petrus Viſſus, Epiſcopus Cracovienſis, à Concilio Piſano redux, ambitione Alberti Jamſtrembecii, Epiſcopi Posnanienſis & Cancellarii regni Poloniæ, per ſummam iniquitatem ſede ejectus fuerat, inque cathedram Posnanienſem translatus, ut Jamſtrembecio locum faceret, Cracovienſem infulam ſuſpiranti. Translatus Petrus, paucis poſt menſibus lento confectus morbo obiit. Quod ni obiiſſet, reſtitutus fuiſſet autoritate Conſtantienſis Concilii ad Cracovienſem Epiſcopatum, Alberto dejecto. Sed profuit Alberto mors ejus, ut facilius à Concilio Rege Ladislao petente, veniam impetraret. Tunc demum Collegium* Posnanienſe *à Rege petiit ut ſibi Epiſcopum arbitratu ſuo legere liceret. Neque is abnuit. Solusque in conſilium ſacerdotum reverenter ingreſſus, impetravit, ut de quatuor à ſe editis, inter quos etiam fuit Alexander, Ducis Mazoviæ filius, è ſorore ſua natus, unus legeretur Epiſcopus. Lectus eſt abſens, magno omnium conſenſu, Andreas Laſcaris, Goslavitius, Decanus Cracovienſis, & Canonicus Posnanienſis, gente Goziembius, qui tunc forte Legatus cum tribus aliis ad Sigismundum Regem Romanorum de cauſa Cruciferica profectus erat. Ægre tamen is decreto Collegii cum voluntate regia conjuncto, aſſenſus eſt, vir bonus, & non ignarus, quantum onus in ſe ſuſciperet, cujus ſimiles tum illa tum ſuperior tum reliqua ætas habuit, & forte habet, habituraque eſt pauciſſimos: Quippe paucis in memoriam revocantibus illud, quod aliquando Apoſtolus Polonorum Sanctus Adalbertus dixit: Facile quidem eſt geſtare pedum, ſed difficile reddere rationem.*

Stitit dein ſeſe *Parte VI.* idem Epiſcopus & Legatus Polonus, Orator Conſtantienſis, *Laſcaris, coram Johanne Papa* XXIII. ad ſpontaneam ceſſionem blande eum invitans.

Polono Epiſcopo junctus PARTE VII. Viennenſis Theologus *Nicolaus de Dinckelſpubel, Alberti Ducis Auſtriæ ad Concilium Legatus,* qui in exordio Conſtantienſis Concilii Cæſari jus autoritatemque ſuam in rebus Eccleſiæ tractandis, diſſidiisque componendis, præclara oratione in memoriam revocavit.

Hos duces ſecutus *Parte VIII.* integer exercitus *Cardinalium, Epiſcoporum, Doctorum, Nationum,* qui ſua exercuerunt arma per quatuor primos Concilii menſes, pro *ceſſione trium Pontificum,* verbo an ferro acquirenda, pro *jure ſuffragiorum in Concilio,* Epiſcopisne an quibusvis aliis competat, de *autoritate Nationum* in Concilio. Donec poſt longas conſultationes, diſputationes, fluctuationes, vel & dimicationes, inſidias, victorias, concluderetur *ceſſio Pontificum* pro pace & ſalute univerſæ reipublicæ, civilis & ſacræ, *jus ſuffragii* non ſolis Eccle-

Digitized by Google

ſiaſticis ſed & omni ordini debitum, *autoritas Nationum* in conſultando & res Concilii definiendo. Quæ ad has concertationes ac deciſiones Conciliares porro pertinebunt, *Tomo IV.* ſuo loco & ordine ſeſe offerent, ut mutuam ſibi lucem præbeant.

Poſtquam Concilii Patres cum Cæſare Sigismundo in trium Pontificum ceſſionem conſenſerant, & à *Johanne* 23. in Concilio præſente factum initium: Hic, qui ceſſione fucata pacem ſimulaverat, habitu oris ac pectoris mutato, pacem repentina turbavit fugâ. *Fugitivi* proinde *Johannis* aut Balthaſaris *res* porro ſunt à nobis recenſitæ. Neque verò potuimus, quin *Fugæ Johanneæ* principia atque *præſidia* indicaremus. Quare *Parte IX.* Fœdera atq; *munera Johannea* exhibita, quibus ſub initium Concilii animos Principum, *Ducis* præſertim *Auſtriæ Friderici*, *&* *Burchardi Marchionis Badenſis*, ſibi devinciret, fugamq; præmeditatam redderet faciliorem.

Friderici verè ope & auxilio cum elapſus è concilio eſſet *Johannes*, de Concilio diſſolvendo conſilia inita, aſt tecta primùm, donec erumperent, & *machinæ Johanneæ Concilio oppoſitæ* omnium conſpectui eſſent expoſitæ. Viſuntur hæc tormenta bellica, in Concilium à Johanne verſa, *Parte X.*

Nec quieviſſe *Concilium*, inſidias ſentiens, ſed *arma oppoſuiſſe*, commemoratum *Parte XI.* quando diſputatum inter Patres concilii, de Synodi autoritate, jure, fugientemque retrahendi poteſtate.

Damna inprimis, ex fuga Johannis in Concilium redeuntia, publicis lacrymis deploravit *Benedictus Gentianus*, vir magni nominis in Gallia, Conſtantienſi Concilio, ipſaq; Hiſpania, quo cum Cæſare Concilii nomine poſtea iverat. Quem lugubrem cantũ audire licet *Parte XII.*

Poſthæc de *Johanneis Cardinalibus*, qui cum Johanne Concilium ac pacem ſalutemque publicam deſeruiſſe viſi, eorumque reverſorumque ſtudiis, ac jure, negotia pacis cum ceteris Patribus Concilii tractandi, ultro citroque variis ſcriptis disquiſitum eſſe, monſtravit *Pars XIII.* Quid de illis diſputationibus à Petro de Alliaco aliisve poſtea judicatum, quidve ad aliqua momenta reſponſum, nunciabit *Tomus VI.*

Fata fugæ Johanneæ non in Concilii pernitiem ſed *Johannis carcerem* abiſſe, plenius *Parte XIV. & XV.* denunciatum. Siquidem *Theodericus ad Niem*, cui & genius Johannis penitius cognitus, & fata ejus curate perſpecta, compluſculis in Concilio lineis vivisque coloribus Johannis fugitivi & captivi faciem delineavit. De quibus *in præfatione Partis XIV.* quod monenda quædam videbantur, diſſeruimus.

Actum erat cum *Johanne*, qui ne cederet Papatu, ceſſerat Concilio, & ne illius fuga in perniciem cederet Concilii, in carcere omni dignitate cedere juſſus erat. *Angelum verò Corario* in principio non magis pronum in reſignationem fuiſſe, etſi tandem exemplo Johannis territus dignitatem linqueret, *Epiſtolæ* docent *Parte* XVI. Cetera huc pertinentia, in Concilii ſeſſionibus peracta, *Tomus* IV. ſiſtet.

Ultimum jam ſaxum erat in Hiſpania volvendum, renitente Petro. Gerſonis itaque *oratio propemtica pro Concilii autoritate*, in Concilio ante iter Cæſaris audita, comparet. Parte XVII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Tenaciſſimum vero Petri de Luna caput flecti nec per Cæſarem, nec Concilium, nec Hiſpaniæ Reges potuiſſe, donec minis & Concilii regumque edictis & armis compelleretur, indicant *Partes* XVIII. & XIX. Decreta Concilii ultima comparebunt *Tomo IV.*

Sic debellarat invictiſſimus Cæſar Sigismundus tres illos Eccleſiæ ſalutem invidentes Pontifices, triumphum de illis Concilii ope agens. Quapropter non diu de novo Pontifice, præmiſſis nonnullis quæ *Tomo I. Parte* XX. ſunt recenſita, & *hic Parte* XX. adduntur, diſpiciendum putarunt Concilii Patres, electo mox *Martino*, Columnenſi Cardinale, columna melioris fortunæ ex voto & ſpe omnium extituro.

Reſectis itaque tribus capitibus, enatoque alio, meliore futuro, Concilium mox finem vidit. Hanc tamen, pro diuturnis bellis clericalibus extinctis proque infracto & Herculeo labore ac immenſis ſumptibus hanc in rem factis, gratiam Cæſari Sigismundo referendam putavit Martinus V. ut Decimas uno anno ex Cleri Germanici opibus pro Cæſare colligi juberet. Quæ rei Decimalis indulgentia, quo pacto à Martino V. definita, ab Epiſcopis Executoribus publicata, ſed & à clero Germanico ægre admiſſa, ac per JCtum Florentinum ſub Concilii finem impugnata fuerit, *Parte* XXI. XXII. XXIII. ex antiquiſſimis monumentis diſtincte eſt explicatum.

Atque *ita in pace*, Conſtantiæ apud Germanos parta, ſoluto Concilio, Principum & Magnatum quisque migravit domum, lætisſimi *pacis ac unionis* nuncii. Quorum exemplo nobis quoque, in *pace, Germaniæ hodie reddita*, hunc Tomum claudere ac *pacem priſcam* Conſtantienſem nunciare datum.

ELENCHUS Autorum, Librorum, & Capitum Tomi II. Rerumque præcipuarum Index.

PARS I.

HENRICI DE LANGENSTEIN, DE HASSIA, *Germani*, in Pariſienſi & Viennenſi Academiis olim ante hæc tria ſecula eminentis,

Conſilium Pacis,

De Unione ac Reformatione Eccleſiæ in Concilio Univerſali quærenda, Pariſiis A. 1381. ſcriptum.

Ex antiquiſſimo & authentico *MSCto Academiæ noſtræ Juliæ.*

IN *MSCto noſtro* Index capitum in fine libri his ab Autore verbis eſt deſignatus. *Capitulum I.* Schiſmatis cauſam ad peccata reducit. *Cap.* 2. ſummat univerſa mala & pericula hoc ſchiſma concomitantia. *Cap.* 3. Hortatur, ut omnes contra ſchiſma aſſurgant, & ſub ipſo humiliter ſe habeant. *Cap.* 4. Hortatur in generali Principes & Prælatos ad ſchismatis ablationem per viam concilii generalis. *Cap.* 5. Deſcendit ſpecialiter ad Principes, exhortans eos exemplis prædeceſſorum. *Cap.* 6. Inſert, quomodo Reges & Principes ad concilium generale ſe habere debent. *Cap.* 7. Hortatur Reges & Principes ex proprii ſtatus & officii conſideratione. *Cap.* 8. 9. & 10. Multipliciter hortatur prælatos prædeceſſorum exemplis, verbis, doctrinis, deſideriis & zelantibus ſtudiis pro diſciplina Eccleſiaſtica. *Cap.* 11. Concludit partem exhortatoriam epiſtolæ. *Cap.* 12. Dimittitur ſtilus exhortatorius & movetur quæſtio: Utrum expediat fieri Concilium. Et arguitur, quod non, per rationes. *Cap.* 13. Arguit in oppoſitum 14. rationibus. *Cap.* 14. Eſt de originali poteſtate Eccleſiæ, ratione Papatus, & de viis fini-

Digitized by Google

finiendi ſchiſma, & procedendi ad concilium in ipſo. *Cap.15.* Reſpondet ad rationes antea oppoſitas. *Cap.* 16. Cum duobus ſequentibus enunciat ea, propter quæ concilium fieri debet, eſto quod ſchiſma non eveniſſet. Ita quod *Cap.* 16. tangit præcedentium Patrum Conſtitutiones, quæ in parte vel in toto jam abierunt in deſuetudinem. *Cap.* 17. Summatim enunciat plures abuſiones per Concilium excludendas. *Cap.* 18. Reducit ad memoriam diverſa in Concilio inveſtiganda & diſcutienda. *Cap.* 19. Eſt de neceſſitate & utilitate Conciliorum Provincialium & generalium Eccleſiæ ſuo tempore. *Cap.* 20. Eſt de invocatione divini auxilii, ut ſuum finem conſequatur epiſtola.

Uti verò diſſimulandum haud eſſe exiſtimavimus Autoris ſtilum, ita illuſtrare nonnihil *argumenta capitum* jus ac fas eſſe judicavimus. Unde hæc enata *Capitum inſignia.*

Cap. I. à MSCto noſtro reſectum, quod egit de ſchiſmatis cauſa, publicis nempe peccatis. Quam cauſam cum aliis *Theodericus Vrie* in ſua Conſtantienſis Concilii hiſtoria Tomo I. Parte I. denunciaverat. Ut defectus exinde reſarciri poſſit. (pore. *f.* 3.

Cap. II. De infanda Eccleſiaſtici ſtatus corruptione, illius ſchismatis Papalis tem-

Cap. III. Diſſidia illa Papalia Eccleſiaſticæ emendationi anſam datura. *f.* 4.

Cap. IV. Concilii Generalis ope diſſidia iſta eſſe tollenda. *f.* 6.

Cap. V. De Regum ſtudio in convocandis ac dirigendis olim Conciliis pro Eccleſiæ emendatione ac ſalute. *f.* 7. 8.

Cap. VI. Adhortatio ad Reges ac Principes, qui imitentur majores, in convocando Concilio generali, pro morum emendatione ac diſſidiis componendis. *f.* 9. 10.

Cap. VII. Majeſtatis Regiæ jus eſſe, publicam ope Concilii emendationem procurare. *f.* 11. 12.

Cap. VIII. Prælatos Eccleſiaſticos obligatos eſſe, ad emendationem ac concordiam reſtaurandam. *f.* 14. 15.

Cap. IX. Ardor Prælatorum primitivæ Eccleſiæ in congregatis Conciliis pro integritate Eccleſiæ. *f.* 16. 17.

Cap. X. Zelus priſcorum Paparum pro Conciliari emendatione diſciplinæ Eccleſiaſticæ & concordiæ reſtauratione. *f.* 18. 19.

Cap. XI. Seria exhortatio ad novam in novo Concilio ordinis ſacri emendationem ac concordiam. *f.* 20.

Cap. XII. Dubia VIII. contra Concilii vim in componendo ſchiſmate Papali. *f.* 21. 25.

Gap. XIII. Argumenta XIV. quibus Concilii jus adſtruitur. *f.* 27-32.

Cap. XIV. De jure Eccleſiæ eligendi ſummum Epiſcopum & de electo judicandi. *f.* 33-37

Cap. XV. Solvuntur dubia Concilio generali congregando objecta, Cap. 12. recenſita. Et confirmatur, Concilio opus eſſe. *f.* 38-48.

Cap. XVI. Saluberrimas Patrum primorum conſtitutiones de ſalutari Eccleſiaſtica diſciplina prorſus illo ævo exulaſſe demonſtratum. *f.* 49-52.

Cap. XVII. De corruptiſſimo illius temporis Eccleſiaſtico regimine. *f.* 53-55.

Cap. XIIX. De extrema Eccleſiaſticorum illius temporis corruptione. *f.* 56. 57.

Cep. XIX. De ſumma neceſſitate Synodorum Provincialium ac Generalium pro emendatione Eccleſiaſtici ſtatus. *f.* 58.

Cap. XX. Votum Autoris pro Univerſali Concilio maturando. *f.* 59. 60.

PARS II.

Acta Pleniora Concilii Piſani, A. 1409. celebrati. Quod proximum Conſtantienſis Concilii fuit initium atque fundamentum. In quo duo iſti Pontifices diſſidentes, Gregorius & Benedictus, Papatu abire juſſi, Eccleſiam nihilominus quaſſare non deſtiterunt, donec Conſtantienſe Concilium hos ad quietem compelleret.

Ex MSCtis Cæſareis Vindobonenſibus aliisq; pluribus.

C*ardinalium* Epiſtola *ad HENRICUM, Brunsvicenſium ac Luneburgenſium Ducem,* qua Concilii Piſani negotia illi denunciata A. 1408. 12. Maji. Ex *MSC. Archivi Cellenſis.* *f.* 62-67.

Pilei,

Pilei, Archi-Epiſcopi Genuenſis, oratio, in Legatorum Galliæ & Pariſienſis Academiæ ad Piſanum Concilium commeantium adventu, Genuæ A. 1408. menſe Junio habitâ, de innumeris damnis ex illo Schismate in Eccleſiam devectis, deq; duorum Pontificum contendentium ceſſione in Concilio procuranda. Ex *MSC. Lipſienſi. f.* 68-76.

Cardinalium Epiſtola ad Benedictum 13. qua ad Conſilium Piſanum vocatus. Ex *MSC. Wolfenbuttelenſi.* Cui aliud jam acceſſit MSC. aliquanto correctius. *f.* 78. Pari ratione & Gregorium invitatum, conſtat.

Cardinalium Epiſtola *ad BERNHARDUM & HENRICUM, Brunsvicenſium ac Lunaburgenſium Duces*, qua eorum conſilium atque auxilium in illis turbis Legatiq; ad Concilium mittendi petuntur. Ex Archivo Cellenſi. *f.* 84. *ſeqq.*

Oratores Concili Piſani, Viri illuſtres. *Ex MSC. Vindobonenſi* antiquiſſimo, in ipſo Piſano Concilio, ut apparet, exarato. f. 88.

Inauguratio Concilii Piſani. Ex MSC. Vindob. *f.* 90. *ſeqq.*

Petri de Candia, Cardinalis Mediolanenſis, mox in Concilio creati *Pontificis*, *Oratio* graviſsima in prima ſeſſione habita, De Eccleſiæ miſeria ex illo Schismate orta. Ex MSC. Helmſtad. *f.* 97.

Seſſiones Concilii publicæ XXIII. quibus præcipue de remotione duorum Pontificum, Gregorii & Benedicti, de electione Alexandri, & partim de Eccleſiaſticæ diſciplinæ reformatione actum: Decretumque, Concilium hoc eſſe poſt triennium continuandum. Ex MSC. Vindobonenſi & Wolf. *f.* 91. *ſeqq.*

PARS III.

Anonymi Calcaria, Sigiſmundo Imperatori & Conſtantienſi Concilio in ejus exordio addita, pro Pontificum contendentium ceſſione urgenda ac proſequenda. Ex *MSC. Vindobonenſi. f.* 163. *ſeqq.*

PARS IV.

Anonymi Obteſtatio Conſtantienſis Concilii, quod diſſidentes tres Pontifices removeat, bonumque ſubſtituat pro Eccleſiæ commodo. Ex *MSC. Vindobonenſi f.* 167.

PARS V.

Andreæ Laſcharis, Electi Epiſcopi Poſnanienſis, Regis Poloniæ & magni Ducis Lithuaniæ ad Conſtantienſe Concilium Legati, *Oratio ad Sigismundum Imperatorem*, in Conſtantienſis Concilii principio habita, *De pace ac unione Eccleſiæ per Sigismundum Imperatorem Conſtantiæ paranda.* Ex *MSC. Lipſienſi f.* 170.

PARS VI.

Ejusdem Oratio parænetica *ad Johannem Papam* 23. in principio Concilii habita *De humilitate Papam decente, ſpontaneave Papatus abdicatione.* Ex *MSC. Vindobon. f.* 177. *ſeqq.*

PARS VII.

NICOLAI DE DINCKELSPUHEL, Viennenſis Academiæ Theologi, Alberti Auſtriæ Ducis ad Concilium Legati, *Oratio, ad Sigismundum Cæſarem* in Concilii exordio habita, *De Autoritate Imperatoris res Concilii gubernandi, ut publica paretur ſalus, Schismate Papali ſublato.* Ex *MSC. Academiæ Juliæ. f.* 183. *ſeqq.*

PARS VIII.

CARDINALIUM, aliorumque magnorum in Concilio Virorum *Conſultationes*, à Concilii principio usque ad Papæ Johannis fugam, *De tribus Pontificibus, Johanne, Gregorio & Benedicto, ad Papatus reſignationem adigendis.* Ex *MSCtis Vindobonenſibus.*

Cap. I. De tenſibus primis ſatis Unionis Eccleſiæ in Conſtantienſi Concilio per tres priores menſes, ab A. 1414. menſe Novembri usq; ad Februarium Anni 1415. *f.* 199.

Cap. II. Schedula præſentata A. 1414. menſe Novembri circa feſtum Martini, in Con-

Congregatione Doctorum in Theologia, & ex parte dein Papæ Johanni 23. oblata: *De ordine procedendi* in Concilio Conſtantienſi, præſertim quoad unionem Eccleſiæ, *f.* 189. *ſeq.*

Cap. III. De Schedula *Italorum*, oblata in Cardinalium congreſſu, De Concilii Piſani decretis ante omnia alia negotia prius Conſtantiæ confirmandis. *f.* 192.

Cap. IV. *Petri de Alliaco, Cardinalis Cameracenſis*, Reſponſio ad illam Italorum ſchedulam, in Congregatione Cardinalium aliorumque Prælatorum oblata, cum novis *ejus Additionibus*. De propria Piſani Concilii autoritate, & minus neceſſaria nova ejus confirmatione: Ut & de rebus arduis quoad reformationem & unionem Eccleſiæ in Conſtantienſi Concilio conficiendis. *f.* 193. *ſeq.*

Cap. V. *Petri de Alliaco* Schedula nova, Cardinalibus, dein Johanni Papæ in generali congregatione oblata, de duobus Pontificibus, Gregorio & Benedicto, ad ſpontaneam ceſſionem blande invitandis. *f.* 198.

Cap. VI. Ejusdem alia Schedula Johanni Papæ exhibita, qua confirmata mollis illa via, duos reliquos contendentes Pontifices ad ſpontaneam ceſſionem invitandi. *f.* 198.

Cap. VII. *Petri de Alliaco, Card. Cam.* Concluſiones, de Piſani & Conſtantienſis Concilii unitate. *f.* 201.

Cap. VIII. De autoritate Concilii Conſtantienſis, abſentibus etiam Gregorio & Benedicto, in negotiis progrediendi, Deque legatis illorum ad Concilium admittendis ac à Cæſare audiendis. *f.* 203.

Cap. IX. De negotio unionis Eccleſiæ poſt adventum Sigismundi Cæſaris ad Concilium, in principio A. 1415. maxime quoad Gregorium Papatu ceſſurum, cum Schedula aut prima ceſſionis formula per *Legatos Gregorii* Conc. oblata. *f.* 205.

Cap. X. *Ludovici Bavariæ Ducis*, multorumq; Epiſcoporum Gregorio addictorum altera ceſſionis Gregorianæ ſchedula, Cæſari Sigismundo exhibita. *f.* 206.

Cap. XI. *Guilielmi Philaſterii, Cardinalis*, Propoſitio, de tribus Pontificibus, Gregorio, Benedicto & Johanne, ad ceſſionem Papatus compellendis. *f.* 209.

Cap. XII. *Johannis Papæ* 23. per aſſeclas ſuos data Reſponſio ad Cardinalis Philaſterii propoſitionem de ceſſione. *f.* 213. 214.

Cap. XIII. *Petri de Alliaco, Card. Cam.* Reſponſio ad illas Johannis Papæ exceptiones, ceſſioni deſideratæ oppoſitas. *f.* 219. 220.

Cap. XIV. Anonymi Propoſitiones aliæ, in Conſt. Concilio pro via ceſſionis urgenda propoſitæ. *f.* 223.

Cap. XV. De Conſenſu Nationum in Concilio, quoad Eccleſiæ unionem. *f.* 224.

Cap. XVI. *Petri de Alliaco Card. Cam.* Diſputatio de jure ſuffragii in Concilio quibus competat. *f.* 225.

Cap. XVII. *Guilielmi Philaſterii Cardinalis*, uberior probatio juris ſuffragii, à Petro de Alliaco definiti, non ſolis nempe Epiſcopis, ſed & aliis quibuscunq; viris eruditis hoc jus dicendi in Concilio eſſe integrum. *f.* 227. *ſeqq.*

Cap. XVIII. Diſputatio nova inter Cæſareanos & Johanneos, de ordine vota colligendi, An per capita, an per Nationes. Quod poſterius admiſſum & à Nationibus in Concilio exercitum, quando in Nationalibus congreſſibus res omnis confecta. *f.* 230.

Cap. XIX. Prima formula ceſſionis Johanni Papæ tradita. *f.* 231.

Cap. XX. Prima formula Ceſſionis à Joh. conſignata & Nationibus propoſita. *f.* 232.

Cap. XXI. Rejectæ illi Johanneæ formulæ nova à Johanne ſubſtituta ceſſionis ſuæ formula, cum variis conditionibus. *f.* 235.

Cap. XXII. Cenſura utriusque illius Johanneæ formulæ, qua Nationes utramque prorſus repudiarunt. Deque ſecunda ceſſionis formula, Johanni per Concilium commendata. *f.* 236.

Cap. XXIII. Pariſienſis Academiæ Legati cum Germanica Natione per Cæſarem uniti, quoad ceſſionem Johannis urgendam. *f.* 237.

Cap. XXIV. De tertia ceſſionis formula, per Nationes exarata, ac per Cæſarem Johanni tradita. *f.* 238.

Cap. XXV. Anonymi Monita, in Natione Germanica in Concilio prodita, pro ceſſionis via fortiter proſequenda, ac Johanne juramentis ad cedendum obligando. *f.* 239.

Cap. XXVI. Nationum deliberatio ac Concluſio de tertia illa ceſſionis formula juramentis roboranda. *f.* 239. 240.

Cap. XXVII. De ſolenni Johannis ceſſione tandem aliquando impetrata. *f.* 241.

P A R S IX.

Johannis 23. Diplomata, Principibus quibusdam Germanis proxime ante ejus fugam data, quibus illos ſibi devinciret. Ex *MSCtis Vindobonenſibus.*

Cap. I. Johannis 23. Bulla; qua *Fridericum Auſtriæ Ducem* Generalem Eccleſiæ Romanæ Capitaneum declaravit, addita certa auri ſumma. *f.* 246.

Cap. II. Johannis 23. Diploma, *Burchardo Marchioni Badenſi* de certa pecuniæ ſumma tributum, ut ſuas ſectaretur partes. *f.* 248.

P A R S X.

Johannis 23. è Conſtantienſi Concilio ope Friderici Auſtriæ Ducis elapſi Machinæ, ad Concilium Conſtantienſe diſſolvendum compoſitæ. Ex *MSCtis Vindobon. & Lipſienſ.*

Cap. I. Johannis 23. Epiſtola, è fuga *ad Cæſarem* in Concilio præſentem data, qua fugam ſuam excuſaret. *f.* 152.

Cap. II. Johannis 23. Bulla, qua *Curiales* ſuos è Concilio ad ſe vocavit. *f.* 153.

Cap. III. Johannis 23. Informationes, vel Apologia ſuæ fugæ, *ad Academiam Pariſienſem & Ducem Aurelianenſem ablegata. f.* 154 *ſeqq.*

Cap. IV. Johannis 23. Epiſtola Apologetica, Regi Galliæ ac Duci Aurelianenſi miſſa. *f.* 161. *ſeqq.*

P A R S XI.

Conſtantienſis Concilii acris contentio *pro integritate Concilii* ſervanda, contra Johannis fugitivi, Concilium diſſolvere molientis, inſidias.

Cap. I. Gerſonis, Pariſienſis ad Concilium Legati, Oratio publica, tertio à fuga Johannis die, 23. Martii, ſabbato ante Dominicam Palmarum, Concilii juſſu, mane habita, antequam Legati illo die è Concilio ad Papam Johannem Schafhuſam migrarent. *De Conſtantienſis Concilii autoritate ac jure. f.* 165. *ſeqq.*

Cap. II. Legatorum Academiæ Pariſienſis Propoſitiones, de jure Concilii, Papam Johannem à fuga revocandi, ac ſine eo Concilium pertexendi. Ex *MSC. Vindobon. f.* 173.

Cap. III. Pariſienſium Concluſiones novæ, *de Concilio proſequendo*, abſente licet Papa: Deque majori dignitate, Concilii & Eccleſiæ, an Papæ. Ex *MSC. Vindob. f.* 95.

P A R S *XII.*

BENEDICTI GENTIANI, Decretorum Doctoris, Academiæ Pariſienſis ad Conſtantienſe Concilium Legati, *publicus dolor ex fuga Johannis* 23. è Concilio, turbineque exinde in quarta ſeſſione publica per Cardinalem Zabarellam mox ſuſcitato: Additis ad continuandas ſeſſiones calcaribus. *Ex MSCtis Vindobonenſibus. f.* 180. *ſeqq.*

PARS XIII.

Cardinalium, aliorumque Prælatorum in Concilio Diſputationes de Jure Cardinalium Johannis 23. Concilii negotia cum reliquis Patribus tractandi.

Cap. I. ANONYMI Monita, aut Concluſiones contra Johannem & Cardinales ejus, quod à tractatibus Concilii abeſſe, nec ad illos admitti debeant. Ex *MSC. Vindobon. f.* 283.

Cap. II. Cardinalium Concluſiones De Autoritate Papæ & Concilii, & jure Cardinalium Johannis 23. Concilii negotia cum ceteris tractandi, ad Cæſarem Sigiſmundum delatæ; Cum Concilii reſponſione. Ex *MSC. Lipſienſ. f.* 288.

Cap. III. Johannis, Patriarchæ Antiocheni, Propoſitio in Conſtantienſi Concilio facta, quod

Digitized by Google

quod Papa Johannes à Concilii negotiis excludi non poſſit. *f.* 296. Ad quam quid reſponderit Petrus de Alliaco, Card. Cam. *Tomus* aperiet VI.

PARS XIV.

THEODORICI A NIEM, Paderbornenſis Weſtphali, Curialis Romani, in Conſtantienſi Concilio clari, *Invectiva in diffugientem è Conſtantienſi Concilio Johannem XXIII.* Et *MSCto Academia Julia.*

Cap. I. Invectiva nomine Eccleſiæ in tres Pontifices, Johannem 23. Gregorium 12. & Benedictum 13. *f.* 296.
Cap. II. Eccleſiæ oratio ad Deum fuſa pro ſui liberatione plectendisque tribus illis, inani ſtudio de primatu contendentibus. *f.* 297.
Cap. III. Securitas ac judicii divini neglectus in tribus illis Pontificibus notata. *f.* 299
Cap. IV. Impendens ſupplicium illis prænunciatum. *f.* 300.
Cap. V. De Conſtantienſi Concilio, congregato ad illud ſchiſma tollendum, Eccleſiamque à miſeria liberandam. *f.* 301.
Cap. VI. De Balthaſaris ſtudio militari ante Papatum. *f.* 302.
Cap. VII. Balthaſarum indignum irrepſiſſe in Papatum. *f.* 304.
Cap. VIII. De avaritia Balthaſaris. *f.* 304. 305.
Cap. IX. De voluptate illius. *f.* 305.
Cap. X. De arrogantia illius. *f.* 306.
Cap. XI. De ſomnolentia ejus. *f.* 307.
Cap. XII. De Tyrannide ejus. *f.* 307.
Cap. XIII. Variorum bellorum ac motuum eum fuiſſe anſam. *f.* 308.
Cap. XIV. De extrema morum corruptione ſub Balthaſaris regimine. *f.* 310.
Cap. XV. De illo in Conſtantienſi Concilio à ſede dejiciendo. *f.* 310.
Cap. XVI. De infanda Simonia à Balthaſare etiam in Germania tempore Concilii exercita. *ib.*
Cap. XVII. De ceſſione Papatus, quam in Conſtantienſi Concilio ſimulavit. *f.* 311.
Cap. XVIII. De nocturna Balthaſaris fuga è Concilio. *f.* 314.
Cap. XIX. De Curialibus Balthaſaris è Concilio ad ſe in parem fugam vocatis. *f.* 315.
Cap. XX. De Balthaſare captivo ad Concilium retrahendo. *f.* 317.
Cap. XXI. De Friderico Auſtriæ Duce fugientis Balthaſaris adjutore. *f.* 317.
Cap. XXII. A fuga retractum Balthaſarum Papali ſede eſſe movendum. *f.* 318.
Cap. XXIII. De malis artibus Balthaſaris ad ſummum Pontificatum penetrandi. *f.* 319.
Cap. XXIV. Balthaſarum à Papali ſede præcipitatum nec ullum nomen Papatus retenturum, ſed pro Johanne Balthaſarum iterum dicendum. *f.* 321.
Cap. XXV. De carcere ejus Palatino ad Rhenum. *f.* 323.
Cap. XXVI. Seria adhortatio ad pœnitentiam. *f.* 324.
Cap. XXVII. Impenſum Eccleſiæ votum pro reliquis duobus Pontificibus ſimiliter coercendis, *f.* 326.
Cap. XXVIII. Admoniti reliqui illi duo, Greg. & Benedictus, ad pœnitentiam. *f.* 327
Cap. XXIX. Invitati illi duo Pontifices ad ſpontaneam ceſſionem à Papatu. *f.* 328
Cap. XXX. Refutatio exceptionis duorum illorum Pontificum contra Concilii proceſſum adverſus Balthaſarum inſtitutum, quaſi fato hæc ita evenerint. *f.* 330
His annexa ex *Gerardo de Roo* difficilia fata Conſtantienſia Friderici Auſtriæ Ducis, qui non niſi armis Cæſaris à partibus Johannis fugitivi abſtrahi poterat. *f.* 331. *ſeqq.*

PARS XV.

THEODERICI DE NIEM De Vita ac fatis Conſtantienſibus Johannis Papæ 23. usque ad fugam & carcerem ejus. Una cum aliis rebus in Conſtantienſi concilio ab exordio uſque ad d. 3. Junii A. 1416. geſtis.

LIBER I. *De Vita, & fatis Balthaſaris, usq; ad Concilium Conſtantienſe.*

Cap. I. De juvenili & Academica Vita Balthaſaris flagitioſa, per omnem vitæ curſum propagata. *f.* 336.
II. Quomodo ad honores ſummos in Academia Bononienſi fuerit evectus. *f.* 340.

Digitized by Google

Cap. III. Quomodo in curiam Ro. penetraverit, Cubicularius Papæ factus. Deq; pecuniariis ejus artibus, quas ibi exercuit. *ib.*
IV. De Indulgentiarum venundatione à Balthaſare adornata. *ib.*
V. De arte uſuraria Balthaſaris. *f.*344.
VI. De fomite odii inter Balthaſarem & Regem Siciliæ Ladislaum. *f.*346.
VII. Quomodo ad Cardinalitiam dignitatem evectus Balthaſar. *ib.*
VIII. Legatus Papalis ad Bononienſes quî factus. *ib.*
IX. Quo pacto Bononiam ſuæ poteſtati ſubjecerit. *f.* 348.
X. De feroci illius imperio. *ib.*
XI. Unde ſimultates inter Balthaſarem Cardinalem, Bononiæ Dominum, & Innocentium VII. Pontificem. *f.*350.
XII. Unde Odium Balthaſaris in Gregorium XII. Papam. *f.*351.
XIII. Quo ſtudio & fine Balthaſar Concilium Piſanum promoverit. *ib.*
XIV. Qua arte caſtra occupaverit. *f.*353.
XV. Quod in Piſano Concilio ſpes ad Papatum illi affulſerit. Et quomodo electionem Alexandri V. promoverit. *f.* 355.
XVI. Qua via effecerit, ut Roma manibus Ladislai eriperetur. *ib.*
XVII. Qua arte impediverit, ne Papa Alexander Romam peteret. Et quo pacto Bononiam eum pellexerit. *ib.*
XIIX. Quibus gradibus ſedem Papalem conſcenderit. *f.*357.
XIX. De primis ejus in Papatu infortuniis. *ib.*
XX. Quod pacem inter Regem Poloniæ & Magiſtrum Teutonicorum conciliare detrectaverit, multisq; cædibus inſecutis campum reliquerit apertum. *f.*359.
XXI. De tractatu inter Balthaſarem Papam & Carolum de Malateſtis Gregorii XII. nomine, de ceſſione à Papatu. *f.*361.
XXII. De bello Balthaſaris Papæ contra Ladislaum Siciliæ Regem Gregorii XII. fautorem. *f.*363.
XXIII. De novis Cardinalibus à Balthaſare creatis, ut ſe in Papatu muniret. *f.*367
XXIV. De pecuniaria Balthaſaris Sophiſtica, magnâ auri ſumma Regem Siciliæ Ladislaum à partibus Gregorii abſtrahendi, ſibique devinciendi. *ib.*
XXV. Quam duriter emunxerit Curiales ſuos & Romanos ære & auro. *f.*369.
XXVI. De novis Indulgentiis Balthaſaris venalibus. *f.*371.
XXVII. De occulto tranſitu Balthaſaris ex palatio Romano in caſtrum. *ib.*
XXVIII. De lite Balthaſaris cum Præfecto urbis. *ib.*
XXIX. De regno Siciliæ in obedientiam Balthaſaris publice reducto. *ib.*
XXX. De novis exactionibus Balthaſarianis. *f.*373.
XXXI. De quæſita nova arte Balthaſaris, aurum ex regno Siciliæ expiſcandi. *ib.*
XXXII. De nova occulta diſcordia inter Balthaſarem Papam & Ladislaum Siciliæ regem. *ib.*
XXXIII. Infauſta omina impendentis Balthaſari ruinæ. *f.*375.
XXXIV. Balthaſar Papa quæſitus Mediator inter Imperatorem & Venetos bello implicitos, ſed absque fructu. *ib.*
XXXV. De Roma per Ladislaum Siciliæ Regem occupata, & Papa cum Cardinalibus in fugam acto. *f.*377.
XXXVI. De Balthaſaris & Curialium artibus aurum recuperandi. *f.*383.
XXXVII. De colloquio Laudenſi inter Sigiſmundum Imperatorem & Papam de Concilio univerſali Conſtantiæ congregando. *ib.* (*f.*385.
XXXVIII. De variis Italorum Legatis ad Imperatorē & Papam colloquio junctos.
XXXIX. De novis ac ultimis periculis, Balth. à Rege Ladislao impendentib'. *ib.*
XL. De apparatu & itinere Balthaſaris ad Conſtantienſe Concilium: In quo ſpe ſua prorſus ceciderit. *f.*387.

LIBER II. *De fatis Balthaſaris, ſ. Johannis* 23. *in Concilio Conſtantienſi & in fuga, donec ſede Papali motus & in carcerem conjectus.*

Cap. I. De Conciliorum generalium fine & uſu. *f.*389.

Cap.

Digitized by Google

Cap. II. De artibus Balthaſaris arcana Concilii per proditores expiſcandi. *f.*390.
Cap. III. De propoſita in Concilio inquiſitione contra Balthaſarum Papam, Eaq; re proditorie illi detecta. *f.*391.
Cap. IV. De ſpontanea ceſſione à Papatu, Balthaſari commendata & ab illo etſi difficulter admiſſa. *ib.*
Cap. V. Definitum in Concilio iter Sigismundi in Hiſpaniam, ad debellandum Petrum de Luna. *f.*394.
Cap. VI. De parata Balthaſaris fuga à Concilio; Eoque conſilio detecto & improbato. *f.*395.
Cap. VII. De ipſa fuga Papæ Joh. 23. & Cardinalium è Concilio Schafhuſiam *f.*397.
Cap. VIII. De Cardinalium reverſorum ad Concilium hujusque publica diſſenſione, de autoritate Concilii. *ib.*
Cap. IX. De temerario conatu Cardinalium, omnes Papæ Curiales è Concilio evocandi, & Concilium diſſolvendi. *f.*399.
Cap. X. De ulteriori Papæ Joh. 23. fuga Laufenbergam. *ib.*
Cap. XI. De fuga Papæ ad arcem Friburg. *ib.*
Cap. XII. De fuga Papæ Briſacum, Avenionem tendentis. *f.*401.
Cap. XIII. De fuga Papæ Nienburgum. *ib.*
Cap. XIV. De refrenata Papæ fuga, eoque Friburgum cum tumultu reverſo. *ib.*
Cap. XV. De legatione Conſtantienſis Concilii ad Papam Friburgi agentem, pro conſtituendo Procuratorio in Concilio Conſt. *ib.* (403.
Cap. XVI. De grandibus poſtulatis Joh. 23. Concilio propoſitis pro ſua ceſſione *f.*
Cap. XVII. De ſtatu & conſiliis Papæ & Curialium Friburgi. *ib.*
Cap. XVIII. De Protectoribus & aſſeclis Balthaſaris, ejusque Cardinalibus & Curialibus ad Concilium reverſis. *ib.*
Cap. XIX. De bello Cæſaris adverſus Auſtriæ Ducem Fridericum, donec ſeſe Cæſari ſupplex in Concilio dederet. *f.*405.
Cap. XX. Captus Balthaſar Papa Friburgi, & Cellam ductus. *ib.* (407.
Cap. XXI. Accuſatus Balth. in Concilio, à Papatu remotus, & carceri mancipatus *f.*
Cap. XXII. De novo carcere Balthaſaris Gotlebienſi. *ib.*
Cap. XXIII. De novo carcere Manheimenſi Palatino, ubi Electoris Palatini cura liberaliter habitus. *ib.*

LIBER III. *De fatis reliquorum duorum Pontificum, Gregorii* XII. *& Benedicti* XIII. *aliisque Concilii negotiis, Usque ad d.* 3. *Junii A.* 1416.

Cap. I. Gregorius XII. ſponte in Concilio per Legatum Papatu ceſſit. *f.* 409.
Cap. II. De rogo Huſſi & carcere Hieronymi Pragenſis. *f.*410.
Cap. III. De itinere Sigismundi Imperatoris è Concilio ad Regem Arragoniæ, ſupra definito, propter unionem Eccleſiæ. *f.* 411.
Cap. IV. Decretum Concilii Conſtantienſis de novo Papa non eligendo ſine conſenſu Concilii. *ib.*
Cap. V. Remotio Balthaſaris à Papatu in Concilio publicata. *ib.*
Cap. VI. Gregorius XII. ceſſionem Papatus ſui, per Legatum ſuum in Concilio factam, ſolenniter approbavit. *f.*414. (*f.*415.
VII. De Narbonenſi tractatu inter Sigismundum Imperatorem & Arragoniæ Regē.
Cap. VIII. Hieronymus Pragenſis in Concilio recantavit. *ib.*
Cap. IX. De variis bellis tempore concilii habitis, dum è Concilio Sigismundus abſuit, & in Hiſpania pacis Eccleſiaſticæ cauſa egit. *ib.*
Cap. X. De Hiſpanorum decreto, Petrum de Luna compellendum eſſe ad ceſſionem. *f.*421. (*f.* 423.
Cap. XI. De adventu Legatorũ Sigismundi ad Concil. cum ſpe unionis Eccleſiaſticæ.
Cap XII. De Huſſitarum literis ad Concilium datis, ob cædem Huſſi. *f.*425.
Cap. XIII. De Legato Concilii ad Huſſitas Bohemos. *ib.*
Cap. XIV. De Legatione Concilii ad Argentinenſes, pro liberando captivo Epiſcopo Arg. *ib.*

Digitized by Google

Cap. XV. De Wilhelmo de Monte, Epiſcopo Paderbornenſi, mox Archi-Epiſcopo Colonienſi, ejusque lite & transactione cum Theodorico de Morſa Archi Epiſcopo Colonienſi. *f.* 427.
Cap. XVI. De Legatis Concilii, in Hiſpaniam antea miſſis, nunc reverſis. *f.* 429.
Cap. XVII. De aliis nunciis rerum in Hiſpania cum Petro de Luna geſtis. *ib.*
Cap. XVIII. Plena relatio Legatorum Conſtantienſium de rebus cum Hiſpanis & Petro de Luna per Sigismundum geſtis. *f.* 431.
Cap. XIX. De variis cauſis itineris Sigism. in Galliam, deq; conſilio Turcos refrenandi & terram ſanctam recuperandi, rebus in occidente compoſitis. *f.* 433.
Cap. XX. De ſtatu Bononienſium & Romanorum tempore Concilii. *f.* 435.
Cap. XXI. Capitula inter Sigismundum & Regem Arragoniæ pro unione Eccleſiæ inita, per Concilium probata. *f.* 437.
Cap. XXII. De Cardinali de Fuxis, Balthaſaris aſſecla, ad Concilium reverſo. *ib.*
Cap. XXIII. De Sigismundi adventu in Galliam. *f.* 439.
Cap. XXIV. Querela ordinis Teutonici de Epiſcopo Rigenſi, quod habitum ordinis ſui depoſuiſſet. *f.* 439.
Cap. XXV. De pertinacia Petri de Luna, novum Papam ſucceſſorem à Cardinalibus ſe defuncto poſtulantis. *f.* 441.
Cap. XXVI. De Legatorum Regis Poloniæ & Ordinis Teutonici litibus coram Concilio. *f.* 441.
Cap. XXVII. De Legato Regis Arragoniæ ad Concilium pro confirmando unionis ſtudio. *f.* 443.
Cap. XXVIII. De fuga Friderici Ducis Auſtriæ è Concilio. *ib.*
Cap. XXIX. De prædònibus, peregrinos ſub Concilio infeſtantibus, ad ſupplicium raptis. *ib.*
Cap. XXX. De conſiliis Balthaſaris è carcere Palatino elabendi ope Archi-Epiſcopi Moguntini. *f.* 445.
Cap. XXXI. Cauſa Argentinenſis contra Epiſcopum, in Concilio examinata. *ib.*
Cap. XXXII. De Teſtamento Regis Arragoniæ pro unione Eccleſiæ proſequenda.
Cap. XXXIII. De regno Burgundiæ, jure ad Imperium pertinente, ab Imperatore merito recuperando: Ut & juribus Imperii in Italia, vindicandis. *ib.*
Cap. XXXIV. De reditu Hieronymi Pragenſis ad priorem ſuam confeſſionem, ejusq; ſupplicio. *f.* 449.
Cap. XXXV. De Legatis Regis Portugalliæ, antea Balthaſaris aſſeclæ, ad concilium venientibus. *f.* 455.
Cap. XXXVI. Argentinenſium & Epiſcopi ipſorum controverſia tractata. *ib.*
Cap. XXXVII. De pœna Johannis Creit, grandis olim in Balthaſaris curia Simoniaci. *ib.*
Cap. XXXVIII. De reditu Electoris Palatini ad Concilium. *f.* 457.
Cap. XXXIX. De Archi-Epiſcopi Moguntinenſis excuſatione, quod Balthaſarum ex carcere Palatino liberare non intenderit. *ib.*
Cap. XL. Sententia condemnatoria Johannis Creit, Simoniaci. *ib.*

PARS XVI.

GREGORII XII. EPISTOLÆ ad Sigismundum Imperatorem & Bavariæ Ducem, aliorumque ad Gregorium circa Conſtantienſis Concilii principium ſcriptæ, *De Schiſmate tollendo, ac pace Eccleſiæ per Conſtantienſe Concilium paranda.* Ex MSctis Vindobonenſibus.
Cap. I. *Gregorii XII.* Epiſtola *ad Cæſarem Sigismundum*, haud longe ante Conſtantienſe Concilium ſcripta, qua Sigismundum agnoſcit pro Romanorum Rege, & Schisma per eum compoſitum iri optat. *f.* 463. *ſeqq.*
Cap. II. *Gregorii* XII. Epiſtola *ad Ludovicum Bavariæ Ducem*, qua ob imminens Conſtantienſe Concilium animi ſui ægritudinem denunciavit. *f.* 465.
Cap. III. *Ludovici Bavariæ Ducis* Epiſtola reſponſoria *ad Gregorium* de Conſtantienſi Concilio, pro pacis ſtudio. *f.* 466.

Cap.

Digitized by Google

Cap. IV. *Epiſcoporum, Spirenſis, Wormatienſis & Verdenſis*, Epiſtola *ad Gregorium*, qua eum rogant, Conſtantienſis Concilii decretis de pace ac unione Eccleſiæ acquieſcat. *f.* 467.

P A R S XVII.

Gerſonis Oratio propemptica, habita in Conſtantienſi Concilio *A.* 1415. *d.* 21. *Julii ante iter Cæſaris Sigismundi e Concilio in Hiſpaniam*, ad unionem Eccleſiæ parandam *Benedicto XIII. ad ceſſionem pellecto aut compulſo. De jure & praxi Conſtantienſis Concilii in componendis rebus arduis, ipſoq; illo Papali ſchismate.* Ex *MSC. Helmſtadienſi. f.* 469. *ſeqq.* usq; ad *f.* 484.

P A R S XVIII.

SIGISMUNDI CÆSARIS & Legatorum Concilii Conſtantienſis Acta Hiſpanica in negotio Benedicti ad ceſſionem perducendi. Ex MSCtis Vindonenſibus, Brunsvicenſibus, Helmſtadienſibus, Lipſienſibus, Gothanis.

Cap. I. Petri de Luna, ſ. Benedicti 13. prima petitio Regi Romanorum Sigismundo & Concilii Conſtantienſis Legatis in Hiſpania oblata, qua deſideravit, ut in tractatuum principio Acta Piſani Concilii, quo ipſe erat condemnatus, reſcinderentur. *f.* 486.

Cap. II. Petri de Luna Propoſitio de duobus modis aut viis quibus Papatui cedere vellet. Quos modos, Cæſare illius conſilium non petente, A. 1415. d. 15. Oct. obtulit, ut *Archi-Epiſcopus Turonenſis*, Concilii C. Legatus, in publica ſua Apologia monuit, ut videre eſt *f.* 523. *ſeqq.* etſi Benedictus deſiderium Cæſaris prætexeret. *f.* 486.

Cap. III. Petri de Luna Declaratio proximi ſui conſilii quoad ceſſionem ſuam, De electione novi Pontificis qualem expectaret. *f.* 487. Quam Benedicti novā propoſitionem fuſe refutavit *Archi-Epiſcopus Turonenſis* in ſua Apologia l. c.

Alia Propoſitio Petri de Luna de ſua ceſſione. *f.* 490.

Cap. IV. Alphonſi, Regis Arragoniæ, Ferdinandi hæredis, nomine parentis Regis Petro de Luna Benedicto Papæ Perpiniani facta renunciationis *prima requiſitio. f.* 492.

Cap. V. Petri de Luna reſponſio ad primam Alphonſi de ceſſione petitionem. *f.* 495. *ſeqq.*

Cap. VI. Regis Arragoniæ ſecunda petitio ceſſionis Benedictinæ. *f.* 500. *ſeqq.*

Cap. VII. Petri de Luna reſponſio ad ſecundam illā ceſſionis petitionē regiam. *f.* 504.

Cap. VIII. Regis Arragoniæ prima propoſitio *Cardinalibus* Benedicti facta, qui, relicto Benedicto, tractatib' Perpininianenſib' de unione Eccleſiæ intereſſent. *f.* 506.

Cap. IX. Cardinalium Lunenſium negativa reſponſio. *f.* 507.

Cap. X. Regis Arragoniæ prima Propoſitio *Prælatis* Benedictinis facta, qui deſerto Benedicto pacem Eccleſiæ curarent. Quod fecerunt. *f.* 508.

Cap. XI. Regis Arragoniæ tertia & ultima propoſitio *Benedicto* facta pro ceſſione Papatus. *f.* 511.

Cap. XII. Regis Arragonum ſecunda Propoſitio Cardinalib' Benedictinis facta. *f.* 512.

Cap. XIII. Petri de Luna reſponſio ad tertiam petionem Regis. *f.* 515. *ſeqq.*

Hiſpanorum Propoſitiones Imperatori Sigismundo factæ, Benedictum prorſus negligendum in tractatibus pacis, cum prorſus reluctetur. *f.* 523.

Archi-Epiſcopi Narbonenſis Epiſtola de fuga Benedicti. *f.* 523.

Archi-Epiſcopi Turonenſis, Legati Conſtantienſis, longa Apologia pro Cæſare, Hiſpaniæ Regibus, Conciliiq; Legatis, quod pacis Eccleſiaſticæ negotium omni ſtudio in Hiſpania tractaverint. *f.* 524. *ſeqq.*

Cap. XIV. Pacta Narbonenſia inter Cæſarem Sigismundum & Hiſpaniæ Reges de rebus pacis in Conſtantienſi Concilio perficiendis. 541. *ſeqq.*

Cap. XV. Regis Arragonum Declaratio publica negatæ omnis obedientiæ Benedicto præſtandæ, aut publicum Benedicti repudium, qui pro Papa ab Hiſpanis non ſit amplius agnoſcendus. *f.* 554.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XVI. Ferdinandi Arragoniæ Regis Epiſtola ad Cæſarem, quo illud Benedicti Papæ repudium denunciatum. *f.* 562.

De modo ac ſolenni pompa negatæ ab Hiſpanis Benedicto obedientiæ. *Ibid.*

PARS XIX.

Gerſonis Demonſtratio, in Conſtantienſi Concilio publice facta, Petrum de Luna ſive Benedictum XIII. eſſe hæreticum & Papali dignitate in Concilio exuendum. Quod & poſtea factum.

Cap. I. Articuli Generales, De unitate, poteſtate & autoritate Eccleſiæ, deque hæreſi & Schismate. *f.* 566.

Cap. II. Articuli ſpeciales, De hæreſi Petri de Luna variisque ejus Proteſtationibus. *f.* 575.

Cap III. De variis Erroribus Petri de Luna. *f.* 587.

PARS XX.

CARDINALIUM Conſultationes de novo Pontifice in Conſtantienſi Concilio eligendo. Ex *MSC. Vindobon.*

Cap. I. Conſilium Sigismundo Cæſari datum de Papa & Cardinalibus non ex una ſemper Natione eligendis. *f.* 584.

Cap. II. Cardinalium propoſitio de modo ſingulari in Conſtantienſi Concilio adhibendo in novo Papa eligendo. *f.* 586.

PARS XXI.

MARTINI V. recens in Concilio Conſt. electi Papæ, Diplomata de Beneficio Decimarum, quæ ex Cleri Germanici reditibus Cæſari pro infinitis laboribus & expenſis in Eccleſiæ unionem factis ſub finem Concilii Anno 1418. menſe Januario tribuit. Ex *MSCto Electorali Berolinenſi.*

Cap. I. *Martini V.* literæ Gratioſæ, Cæſari datæ pro Decimis illis unius anni. *f.* 591.

Cap. II. *Martini V.* literæ Executoriæ, datæ ArchiEpiſcopo Rigenſi, & Epiſcopis Brandenburgenſi & Patavienſi, pro colligendis illis decimis. *f.* 592.

PARS XXII.

Johannis Abundi, ArchiEpiſcopi Rigenſis, Johannis de Waldow, Epiſcopi Brandenburgenſis, Georgii Comitis de Hohenloe, Epiſcopi Patavienſis, Commiſſariorum Martini V. & colligendarum Decimarum Executorum, Mandatum Decimarum, Clero Germano in Concilio Conſtantienſi A. 1418. d. 2. Maji promulgatum. Ex *MSC. Electorali Berolinenſi.*

Cap. I. Epiſcoporum horum, Papalium Commiſſariorum Edictum, Eccleſiaſticis Germanis in Conſtantienſi Concilio publicatum, pro Decimis Cæſari ſolvendis. *f.* 594. *ſeqq.*

Cap. II. Forma dandi hujuſmodi decimam. *f.* 606.

PARS XXIII.

DOMINICI de S. GEMINIANO, JCti Florentini, Apologia pro Clero Germano, ſive Repudium Decimarum, Diplomatibus Martini V. & Edictis Epiſcoporum de Decimis à Clero Germano ſolvendis, oppoſitum, A. 1418. ſub Conſtantienſis Concilii finem editum. Ex *MSC. Electorali Berolinenſi.*

C. I. Querela Eccleſiarum Germanicarum de hac Decimatione Martiniana. *f.* 608.

C. II. Deſiderium cleri Germani pro reſtringendis illis Decimis Martinianis. *f.* 610.

C. III. De Expenſis à Decimis Papalibus & Cathedralibus ſubtrahendis. *ib.*

IV. De quarta decimarum, de qua cum illam non accipiant Eccleſiæ, nihil poſſi ſolvi. *f.* 614.

V. De ſumptibus, in Advocatos Eccleſiarum annuatim factis, à decimis ſubtrahendis. *f.* 615.

VI. De quotidianis diſtributionibus an decimæ Papales ſolvendæ. *f.* 617.

VII. Pauperes Eccleſias à decimis eſſe immunes. *f.* 6. 619.

VIII. De Monaſteriis egenis non decimandis. *f.* 620.

Digitized by Google

TOMI II. PARS I. & II.

FUNDAMENTUM NEGOTII CONSTANTIENSIS CONCILII, QVOAD UNIONEM ECCLESIASTICAM.

FELICISSIMIS AUSPICIIS

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. RUDOLPHI AUGUSTI

BRUNSVIC. AC LUNÆB. DUCIS

&c.

Ex antiquiſſimis Codicibus MSCtis

CÆSAREIS, DUCALIBUS & ACADEMICIS

recenſitum

ab

HERMANNO von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ

IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.

HELMESTADI, Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Lectori S.

En *Præliminaria negotii Conſtantienſis*, quoad tractatus Conciliares *de unione Eccleſiaſtica.* Selegimus ex magno cœtu illorum *Scriptorum* hactenus *ineditorum*, qui longo illius temporis Schismati conſuluerunt, unum, *Henricum de Langenſtein, de Haſſia*, *Germanum*, *Theologum* primò *Pariſienſem* dein *Viennenſem* inclytum. Præclarum verò ac memorabile illius opuſculum, quod *ex MSCto* hic exhibemus, in exordio fere diræ illius tempeſtatis, Conſtantiæ tandem compoſitæ, editum *Pariſiis* circa *Annum* 1382. Junximus *Concilii Piſani* fata, quæ *A.* 1409. Concilio Conſtantienſi proximius præluſerunt. Maxime quod Conſtantienſe Concilium continuatio Piſani haberetur. Ex *MSCtis* vero *Cæſareis* & *Ducalibus* multo pleniora hæc dedimus, quam *Richerius* invenit.

S. d. 30. Junii
A. 1697.

Digitized by Google

TOMI II. PARS I.

HENRICI DE LANGENSTEIN
DE HASSIA, GERMANI

Theologi illo tempore & Vice Cancellarii Academiæ Pariſienſis
Qui fata Conſtantienſis Concilii vidit & ſuperavit,

CONSILIUM PACIS
DE
UNIONE AC REFORMATIONE
ECCLESIÆ IN CONCILIO UNIVERSALI QVÆRENDA.

Scriptum Pariſiis A. 1381.
In principio motuum, in Concilio Conſtantienſi tandem compoſitorum.

Ex antiquiſſimo Codice MSCto ACADEMIÆ HELMSTADIENSIS.

Hoc Caput reſectum a Codice noſtro MSCto.

CAP. I.
Schiſmatis cauſa, publica peccata.

CAP. II.
De infanda corruptione Eccleſiaſtici ſtatus tempore illius ſchiſmatis.

Priora hujus capitis verba deſunt in MSCto.

PAtres ſynodi Epheſinæ primæ, contra *Neſtorium*, Epiſcopum & hæreticum, ſynodalia decreta eidem transmittentes, talibus *blaſphemiis ipſum non exaſperaverunt*. Sed illi ſcribentes ita exorſi ſunt: *Religioſo & Deo amabili conſacerdoti* Neſtorio Cyrillus, vel, *quæ apud Epheſum ſynodus. His ſcriptis ſynodicis te jam tertiò convenimus, Conſilium dantes, ut à tam pravis abſtineas diſtortisq; dogmatibus, recipias vero fidem rectam* &c.

In prima Eccleſia humanior cum adverſariis tractatio.

Cæterum futuris *ſæpe pullulatura* temporibus jam per hoc ſchisma *diſcordiæ & invidiæ ſemina* jaciuntur in regiones & religiones, in plebes, in principes, in prælatos, in ſacerdotes.

Diſcordiam & invidiam in Eccleſiâ irrepſiſſe tandem.

Inde ſacerdotales ſtatus viles erunt & abjecti, devotio Chriſtianorum areſcet,

Extrema corruptio

Eccleſiaſtici ſtatus tempore ſchismatis Papalis ante Conciliū Conſt.

ſcet, fidei ſervor tepeſcet. Extolluntur mendaces, proſcribuntur veraces, religio exulat, apoſtaſia regnat, ſol juſtitiæ eclipſatur, luna terrenæ ſeculentiæ adamatur. Quoniam *non* ea, *quæ Dei*, non quæ *juſtitiæ*, ſed *quæ placita ſunt*, *aguntur*.

Et quoniam *quilibet de ſummo Pontificatu contendentium*, ut multos ſibi *fautores alliciat*, nulli potenti & petenti præſumet quicquam denegare: Et timens *adhærentes* ſibi *offendere*: *Negligit juſtitiam facere*, *& Eccleſiaſticas dignitates rationabiliter diſpenſare*.

Quid plus? Cum omnibus diſpenſat, de omnibus indifferenter abſolvit: Et quem unus excommunicat, alter non ligatum affirmat, quem unus juſte condemnat, alter male appellantem juſtificat.

Sic injuria fit juſtitiæ, vileſcunt claves Eccleſiæ, gladius Petri non timetur. Et cum perverſorum pœnis non compeſcatur *effrenitas*, *pravis continuo invaleſcentibus*: Tandem victor ſedebit in ſolio majeſtatis princeps tenebrarum, artifex iniquitatis, firmaturus circumquaque propugnacula poteſtatis ſuæ tyrannicæ: Cui reſiſtite fortes in fide.

Cap. III.

Diſſidia illa Papalia fore Eccleſiaſticæ emendationis anſam.

ECce furens peſtis, hoſtilis crudelitas, rabida contrarietas, fere omnes exuperans Eccleſiæ moleſtias! Quæ quàm populo Dei ſit damnoſa, quantumque decrementum animabus & corporibus inferat, & perſeverans illatura ſit, nullus ambigere poteſt fidelis præmiſſorum penſator diſpendiorum.

Adhortatio ad diſſidia illa Papalia tollenda.

Aſſurgendum eſt igitur utique, & omnino ſingulis laborandum, ut tanta clades, tantaque *pernicies*, pro ſalute populi, in Dei gloriam *eradicetur*, & penitus evellatur. In hoc opere nemo pigritetur, nullus ſit excuſatus. *Nemo ſic ingemiſcat, quaſi finis ſeculi inſtet. Oportet enim hæc fieri, & nondum ſtatim finis.*

Culpa in alios non devolvenda.

Non miremur, non murmuremus, quaſi *tribulationis* noſtræ *cauſa in nobis* non fuerit. Sed flagelli hujus percuſſionem *merente iniquitate*, de qua ſupra, ſubortam æſtimemus.

Conſolati tamen *divinæ ſapientiæ* ſubtilitate, ex malis bona ſciente & volente deducere in ſalutem fidelium recte ſub hoc flagello ſe habentium; Speremus, hanc tribulationem à Deo non gratis permiſſam; ſed *in neceſſariam opportunamque Eccleſiæ reformationem finaliter convertendam.*

Schisma Papale Reformationis Eccleſiaſtica fore anſa.

Pro quo mente revolvamus, quomodo *ad ingentem ſæpe utilitatem* divino judicio *fideles diverſo flagellationis verbere agitantur*, & plerumque percuſſi leguntur. Qui, ſi Deo, ut debent, gratias egerint, ſuæque culpæ, quod talibus digni fuerint, reputaverint: Hoc, quod in tribulationibus tolerant, eis pro virtutibus reputabitur. Quia & divinam agnoſcunt juſtitiam, & ſuam culpam intelligunt.

Calamitates ſæpe à Deo verti in ſalutem.

Cum igitur, verſo blandientis fortunæ vultu, adverſitatibus premamur, & perplexis præſentis ſchismatis anfractibus, Sathana moliente, involvamur: Non idcirco credamus, alienari à Chriſto talia paſſos: Sed magis nos ad ſe *hac occaſione emendatos* belle reduci ſperemus, dicente *Amos* Propheta: *Tantummodo vos congregavi ex omnibus nationibus terræ. Ideo viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras. Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Et iterum: *Ego, quos amo, corrigo & caſtigo.*

Diſſenſio Papalis emendationis ſacra origo.

Quoſdam enim videns Deus nolle proprio voto corrigi, adverſitatum tangit ſtimulis. Quod *trimoda ratione* facere conſuevit: Cum pertutit ad damnationem *reprobos*, ad probationem quos errare videt *electos*, ad propagandam vero meritorum gloriam *juſtos*.

Deus ferit ut emendet.

Flagellum autem tunc diluit culpam, cum *mutaverit vitam*. Et cujus mores [illegible] non

Digitized by Google

non mutat, iniquitates non expiat. Diſcat igitur non murmurare, qui tribulationes patitur, etiamſi ignoret, cur malis quatitur, per hoc *juſte ſe pati* arbitrans. Quia ab illo judicatur, cujus nunquam injuſta judicia ſunt. Et ut levius portet, quod patitur, *ſua diſcutiat mala,* pro quibus ſibi infertur retributio juſta. Et tunc juſtificatur, quod ſe ipſum accuſat, & Dei juſtitiam laudat.

Cap. IV.

Concilio Generali illa disſidia eſſe tollenda.

Eja igitur Principes & Prælati Chriſtianorum ſimul in unum, magni & parvi, ſeculares & regulares, ſummopere cavete, ne hodie ſitis, quos Dominus per Prophetam arguens dixit: *Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt.* Humiliamini ſub potenti manu Dei, erudimini, qui judicatis terram, convertimini ad Dominum pœnitentiam agentes ſuper *iniquitate*, *quæ cauſa* exiſtit *ſchiſmatis* hujus: Et miſerebitur noſtri Deus noſter, inceptam à populo ſuo citius indignationem averſurus.

Schiſma illud tolli poſſe tribꝰ modis. Cujus quidem *ſchiſmatica iniquitatis*, divinæ gratiæ impeditivæ, cum ſuo viperino germine *diſolutionem*, *triplici* humana *via* in idem reſpiciente fieri poſſe arbitror.

Pœnitentiâ. Quarum *prima*, ut quilibet *præmiſſorum ſcelerum ſibi conſcius perpetrator* ad cor redeat, &, reconciliante *pœnitentia*, Dominum placet.

Precibus. *Secunda* eſt, ut, per gyrum univerſalis Eccleſiæ, *miſerationis divinæ* jugis *imploratio* in jejuniis, in fletu, in orationibus publice fieri diſponatur.

Concilio generali. *Tertia* eſt, ut his, ad largiendam Spiritus ſancti gratiam, diſpoſitionibus præmiſſis, in nomine Jeſu Chriſti *concilium generale convocetur, Eccleſiam ſuam ab iniquitatibus & variis exorbitationibus* hoc tempore nimio inſuetis *purgaturum*, atque ita, ſubmotis cauſis, præſentem *exſtirpaturum* radicitus *contradictionem* in civitate, quæ ſchiſma peperit tetrificum & monſtroſum.

Exemplis Patrum Ecce *via pacis*, *via* trita præcedentium *Patrum*, via ſalutis. Ad quam ſummo ſtudio aſſumendam Deo placentem viam, & indilatæ *executioni mandandam*, valde movere debet Reges & Principes Chriſtianos modernorum doctrix, veterum *memoria hiſtoriarum:* Inſinuans, Regum devotione, patrocinio & hortatu, olim in retroactis Eccleſiæ neceſſitatibus *Epiſcoporum ſynodos provinciales & generales* ſic providente Domino plerumque *convocatas* fuiſſe, atque ſe, ſuarumque litium cauſas & leges corrigendas & emendandas ſacro *conciliorum* ſuorum *judicio* devote ſubmiſiſſe. Ut conſcriptis conciliorum geſtis clarum patulo intuitu. *in convocandis Conciliis & Provincialibus ac Generalibus.*

E quibus, pauca de multis in medium proponendo, accedat primus venerandæ memoriæ *Carolus Francorum Rex*: Qui in libello proclamationis contra Guemlonem Archi-Epiſcopum Senonenſem, loquens *generali concilio* in Suburbano Tullenſi 41 Epiſcoporum, ita dixit: *A regni ſublimitate ſupplantari vel projici à nullo debueram ſine judicio Epiſcoporum, qui throni Dei ſunt dicti, in quibus Deus ſedet, & per quos ſua decernit judicia, quorum paternis correctionibus & caſtigatoriis judiciis me ſubjicere fui paratus, & in præſenti ſum ſubditus, &c.*

Sit hoc exemplum Regibus & Principibus moleſti noſtri temporis, *Conciliali determinationi ſe ſubmittendi*, præcipue in illis, quæ tangunt aut fidei myſteria, aut *Eccleſiaſtici ſtatus gubernacula*, de quibus eſt, quod nunc deflemus ſchiſma miſerabile.

Cap. V.

De Regum ſtudio in convocandis ac dirigendis olim Conciliis pro Eccleſiæ emendatione ac ſalute.

Digitized by Google

Rurſus in præfatione *Bracarenſis Concilii primi* ſic legitur: *Lucretius metropolitanus dixit: Diu eſt, ſanctiſſimi Patres, quod ſecundum ſtatuta venerabilium canonum, & decreta Catholica & Apoſtolica diſciplina deſiderabamus, ſacerdotalem inter nos fieri debere conventum, non ſolum Eccleſiaſticis regulis & ordinibus oportunum, ſed etiam, qui ſtabilem ſemper efficit charitatis fraternæ concordiam. Dum congregati ſimul in nomine Domini ſacerdotes ea inter ſe ſalutifera collatione requirunt, quæ ſecundum doctrinam Apoſtolicam unitatem ſpiritus in vinculo pacis obtineant. Nunc igitur, quum optatum nobis hujus congregationis diem gloriosiſſimus atque potentiſſimus filius noſter ARIAMIRUS REX aſpirante ſibi Domino utiliter commodavit, prius de ſtatu fidei conferamus, &c.*

Conciliū Bracarenſe I. ſub Ariamiro Rege.

Et in geſtis *Concilii Toletani XIImi* legitur. *Cum ex glorioſo Eringii Regis juſſu in unum fuiſſemus aggregati conventum, & in baſilica ſanctorum Apoſtolorum debitis in ſedibus locaremur, affuit coram nobis idem clementiſſimus PRINCEPS, humilitatis gratia plenus, & claro pietatis cultu perſpicuus. Qui noſtro ſe cœtui reclivem exhibens ac devotum, inprimis omnium ſe committit precibus adjuvandum. Deinde grates omnipotenti Deo agit de conventu totius concilii, quia juſſionis ſuæ, ut in unum adeſſent, impleviſſent deſiderium.* Et poſt aliqua ſubjunxit: *Hoc generaliter obſecro, ut, quicquid in noſtra gloria legibus abſurdum, quicquid juſtitiæ videtur eſſe contrarium, humanitatis veſtræ judicio corrigatur.* Hæc ille.

Conciliū Toletanū XII. ſub Eringio Rege.

Item in geſtis *Concilii Toletani 4ti de SISENANDO REGE HISPANIÆ*, cujus ſtudio illud congregatum fuit, ſic legitur: *Hic quippe cum in baſilica ſancta martyris Leuchadiæ, omnium noſtrum pariter cœtus adeſſet, pro merito fidei ſuæ cum nobiliſſimis viris ingreſſus, primum coram ſacerdotibus Dei humi proſtratus cum lachrymis & gemitu pro ſe interveniendum Domino poſtulavit. Dein religioſa proſecutione ſynodum exhortatus eſt, ut paternorum decretorum memores ad confirmanda in nobis jura Eccleſiaſtica ſtudium præberemus, & illa corrigeremus, quæ, diu per negligentiam in uſum venerint contra Eccleſiaſticos mores, licentiam ſibi jam de uſurpatione fecerunt &c.*

Conciliū Toletanū IV. ſub Siſenando Rege.

Glorioſus quoque *Recenſanichus Rex* ignito devotionis ſpiritu accenſus, magni *Concilii Toletani Octavi* patrum univerſalem cœtum ſic allocutus eſt: *Conteſtamur univerſitatem veſtram per ſumma divinitatis coæqualem & inſeparabilem Trinitatem, atque per adventum JEſu Chriſti Domini noſtri, quo perimendi ſunt impii, & glorificandi ſunt ſancti, ut quæcunque negotia, de quorumlibet querelis veſtris auditibus extiterint patefacta, cum juſtitiæ rigore miſericorditer & cum temperamento miſerationis juſtiſſime concorditer tractetis. In legum ſententiis, quæ aut depravata conſiſtunt, aut ex ſuperfluo vel indebito conjecta videntur, noſtra ſerenitatis accommodante conſenſu, ſola quæ ad ſinceram juſtitiam & negotiorum convenientiam conveniant, ordinetis. Canonum obſcura quædam, & in dubium verſa, in meridiem lucidæ intelligentiæ reducatis. Omniumq; negotiorum conventus, ordinumq; ſtatus, qui in veſtram extiterint devoluti potentiam, ita majorum regulis concordantes juſtiſſime, pieque ac temperanter conſtituere ſtudeatis, ut & mihi, qui ad ſtudiorum fructus anhelo, pars adveniat beatorum, & vos, qui adimplentes voluntatem Dei me non ſpernitis imperantem, regio beatitudinis æternæ ſuſcipiat, & viſio delectationis Dei ſibi perenniter adhærere concedat.*

Conciliū Toletanū VIII. ſub Recenſanicho Rege.

Cap. VI.

Adhortatio ad Reges ac Principes, qui imitentur majores, in convocando Concilio generali, pro morum emendatione ac diſſidiis componendis.

Liquet ergo ex his & ſimilibus *Regum geſtis*, non ſolum *ſeculares poteſtates* pro viribus *opitulari pro congregando generali concilio debere*: Quinimo Regum memoratorum devotionis exemplo ſalutari etiam *noſtri Reges*

Imitari bona majorum exempla & decet.

& Principes, variis guerris & diſſenſionibus laborantes, *congregatum concilium* devote, & acclivi humilitate pro generali fœdere pacis debere accedere, omnium ſe Prælatorum flagitantes conſiliis & precibus adjuvandos, & judiciis dirigendos, atque ut digniſſimæ memoriæ *Eringius Rex*, ubi ſupra, patrum ſic alloqui cœtum: *Non dubium*, inquit, *ſanctiſſimi Patres, ac honorabiles cœleſtium myſteriorum diſpenſatores, quod optima conciliorum adjutoria ruenti mundo ſubveniant, ſi officioſis, quæ corrigenda ſunt, ſtudiis peragantur. Et ideo quibus plagis pro eventu dierum ſuccedentium feriamur, paternitati veſtræ non reor eſſe incognitum. Obinde, quia certum apud nos gerimus, quod per contemtum divinorum præceptorum terra perniciem ſuſtineat preſſurarum, dicente per Prophetam Domino:* Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea: *Quare oportet, qui ſalvatoris noſtri & Domini verbo*, ſal terræ *comprobamini. Ut & per vos ſalvationis obtineat lucrum, per quos regnationis accepit ſacramentum. Et ut diligentia dignationis veſtræ, ab omni mundata contagione, & ab infirmitatis peſte ſit libera, & bonorum omnium ſit proventibus gratioſa. Et ideo, quia ſecundum Evangelicam promiſſionem*, ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terra de omni re, quodcunque petierint, fiet illis à Patre veſtro, qui eſt in cœlis: *Ob hoc venerabilem Paternitatis cœtum cum lacrymarum effuſione convenio, ut Zelo veſtri regiminis purgetur terra contagione pravitatis. Exſurgite quæſo, exſurgite, culpatorum ſolvite nodos, transgreſſorum mores corrigite inhoneſtos, excitate zeli diſciplinam in perfidos, ſervorum mordacitates obtundite, oppreſſoribus reſiſtite, oppreſſis ſubvenite. Et quod plus omnibus eſt, præſentis vertiginoſi ſchiſmatis peſtem, quæ in novam ſemper recrudeſcit inſaniam, exſtirpate!*

In Concilio emendandi pravi mores.

Per Concilium ſchiſma ſedandū.

Cap. VII.

Majeſtatis Regiæ jus eſſe, publicam ope Concilii emendationem procurare.

Et ſi forte, quod abſit, fervens ad Chriſti religionem devotio Regum præcedentium, à qua poſteros utique verecundum eſt degenerare, & laudabile ſalutis ſtudium noſtros non ſatis moveat: Saltem inſtitutionis & miniſterii *regalis dignitatis conſideratio* compellat.

Audiant illi *de hac dignitate* jam non Philoſophum, non Prophetam, ſed *regalis ſtatus* feliciter *memorem, Receſſanichum Regem* præfatum. *In nomine Domini*, inquit, *Flavius Receſſanichus Rex. Eminentiæ celſitudo terrena, tunc ſalubrius ſublimis probatur appetere, cum ſaluti proximorum pia cernitur compaſſione prodeſſe. Unde ſolet contingere, ut plus commodi de aliena ſalute Rex conquirat, quam de propria utilitate quiſquam proficiat. In multis enim, quia multorum ſalus attenditur, majoris lucri ſumma perficitur. Hinc & illa poteſtas regendarum tantummodo ſalus ſit plebium. Quæ non ſuos fines privata voluntate confundit, ſed illa, quæ univerſitatis limites communi pietatis lege defendit.*

Receſſanichi Regis ſtudiū in emendationem publicam.

Cum igitur præcedentium ſerie temporum immoderatior aviditas Principum ſeſe prona diffunderet in ſpolia populorum, & augeret eis proprietatis cenſum ærumna flebilis ſubjectorum: Tandem, ſerena reſpirationis afflatu nobis eſt divinitus inſpiratum, ut, qui ſubjectis leges reverentiæ dederamus, Principum quoque exceſſibus retinaculum temperantiæ poneremus. Quosdam namque conſpeximus Reges, poſtquam fuerunt regni gloriam conſecuti, extenuatis viribus populorum, rei propriæ congerere lucrum, inſpeximus; ſubditorum ſtatum non ex ordine vegetari Rectoris, ſed dejici ex gravedine poteſtatis. Nec mæſtos animos ſpes fovebat ex munere, ſed tolerantia vexabat in funere. Et obliti, quod regere ſunt vocati, defenſionem in vaſtationem convertunt; & vaſtationem defenſione pellere refugiunt: Colligentes in juris proprii antro, quod utilitatis populi obtentu acquiſitum eſſe conſtat. Atque in proprietatis illa conantur redigere ſinum, quæ pro ſola conſtat illos imperii percepiſſe.

cepiſſe faſtigio. Et quia omnia totius plebis membra ſubjecta ad principale caput relevant attentum debita viſionis obtuitum, ab illo negotiorum proſpectant remedium, cui modo gratum modo debitum irrogant cenſum.

Regalis proinde orthodoxia hæc cuncta ſibi deberi convincit, ex quo ſe regere cuncta cognoſcit. Quæ igitur honori debentur, honori deſerviant. Et quæ Reges accumulant, regno relinquant. Ut, quia eos regni gloria decorat, ipſi quoque gloriam regni non exterminent, ſed exornent.

Habeant deinceps jure conditi Reges in regendo judicia juſta, in parcendo pectora promta, in conquirendo ſtudia parca, in conſervando vota ſincera. Ut tanto gloriam regni cum felicitate retentent, quanto jura regiminis & manſuetudine conſervarint, & æquitate direxerint, & communi omnium ſaluti providerint. Tunc verum fit, quod regendorum membrorum cauſa valetudinis ſalus eſt capitis: Et felicitas populorum non niſi manſuetudo eſt Principum.

Porro idem ad Patres *Toletani Concilii VIII. Noſſe Vos non ambigo, me orthodoxæ fidei veram ſcientiam atque ſinceram regulam de corde puro & conſcientia bona pleniſſime habere, veraciter ſcire & firmiſſime retinere &c. Hanc cum fidelibus ſervans, ad hanc ſalvandos fideles invitans, in hac ſubjectos populos regens, hanc propriis gentibus tenendam inſinuans; hanc populis alienis annuncians, ut in illa glorificans Dominum & inter mortales à me ſummæ divinitatis felicitas aſſequatur, & in terra viventium hæreditas à me gloria capiatur: Jam nunc magnopere arbitror mihi eſſe opportunum, ad id, quo tendimus, ſocietati ejuſdem veræ fidei ſtudia ſancta operationis innectere, ne hanc aut ſine operibus mortuam habeamus, aut ne à plenitudinis ſuæ dignitate perſpicua decidat per inhoneſta, dum, ſcriptura non ſilente, de quibusdam infertur, qui dicunt, ſe noſſe Dominum, factis autem negant.*

Juſtiniani Imperatoris pro publica ſalute zelus.

Hic prætermittendus non eſt divæ memoriæ *Juſtiniani Imperatoris* ad pacem & ſalutem gentium ferventiſſimus zelus, & ſtudium infatigabile, in pluribus autenticorum locis expreſſum. *Magnum*, inquit, *Dominum, & Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum, & ejus auxilium invocantes, ſtudemus omnes noſtros ſubjectos, quorum regimen credidit nobis Deus, illæſos & ſine calumnia cuſtodire, & inhibere bella &c.*

Et alibi: *Noſtræ ſerenitatis celſitudo remediis invigilat ſubditorum, nec ceſſamus inquirere, ſi quid ſit in noſtra republica corrigendum. Ideo namque voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus. Noſtraque emendare leges non piget, ubique utilitatem ſubjectis invenire volentes.*

Et ex quo nos Deus Romanorum præſuppoſuit imperio, omne habemus ſtudium, univerſa agere ad utilitatem commiſſæ nobis à Deo reipublicæ, & illa facere omni difficultate, quæ & læſionem & contentionem privent, Quicquid quoque ad utilitatem & ornatum reſpicit à Deo creditæ nobis reipublicæ, ſemper cogitantes ad effectum deducere feſtinamus. Omnibus etiam hominibus, qui recte ſapiunt, manifeſtum eſſe putamus, quod omne nobis & ſtudium & oratio, ut crediti nobis à Domino Deo bene vivant, & ejus inveniant placationem, quum & Dei miſericordia non perditionem, ſed converſionem & ſalutem vult, & delinquentes, qui corriguntur, ſuſcipit &c.

Omnes igitur nobis dies & noctes contingit cum omni lucubratione & cogitatione degere, ſemper volentibus, ut aliquid utile & placens Deo à nobis collatoribus præbeatur. Et non in vano vigilias ducimus, ſed in hujusmodi eas expendimus, conſilia provocantes, noctes ſub æqualitate dierum utentes, ut noſtri ſubjecti ſub omni quiete conſiſtant, ſolicitudine liberati, nobis in nosmet pro omnibus cogitationem ſuſcipientibus &c.

Principum eſt concordiam parare in Eccleſia.

Teneantur itaque ſeculi Principes omni via ad Dei gloriam & populi ſalutem *germen concordiæ & veritatis* in omnes ſeminare, *& crimen diſcordiæ & iniquitatis* à civitate Dei longe fugare, venerabilium *prædeceſſorum exemplis* commoniti, qui ad hoc ſummis anhelabant deſideriis.

Valentiniani & Martiani Imperatorum concordia Eccleſiaſtica gaudium.

Unde etiam *Valentinianus* & *Martianus, Auguſti*, de pace & tranquillitate Eccleſiæ per Chalcedonenſe Concilium facta, exultantes, ita dicebant: *Tandem aliquando, quod ſummis votis atque ex ſtudiis optabamus, evenit. Remota eſt de orthodoxa Chriſtianorum lege contentio. Tandem remedia culpabilis erroris inventa*

ſunt, dum.

ſunt, & diſcors populorum ſententia in unum conſenſum concordiamque convenit: A diverſis enim provinciis religioſiſſimi ſacerdotes Chalcedona venerunt. Diſceſſit igitur jam profana contentio, jam vere impius & ſacrilegus eſt, qui poſt tot ſacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliud tractandum relinquitur. Extrema quippe dementia eſt, in medio & perſpicuo die commentitium lumen inquirere. Quiſquis enim poſt veritatem illam repertam adhuc ulterius diſcutit, mendacium quærit &c.

Et hæc de *exhortatione Regum & Principum* pro auferendo præſenti ſchiſmate ſufficiant.

Cap. VIII.

Prælatos Eccleſiaſticos obligatos eſſe, ad emendationem ac concordiam reſtaurandam.

A Prælatis abſit incuria.

DEinde, ſtylo ſpecialius ad *exhortationem Prælatorum* deflexo, primùm velint attendere, quod ſi in civitate ponderi collidentis ruinæ æqualiter proximorum curam convenit obviare, quanto grandioris erit culpæ, *prælatos incuria diſcrimen incurrere*, ſi, convaleſcente commotionis onere, ſibi commiſſos non procurent populos omni rationabili via ſublevare.

Obligati prælati ad emendationem ac concordiã revocandam.

Properandum eſt ergo eis, inter ruinas *colliſionum* catervas eripere colliſorum, ne ex hoc jugiter & ultra vigorem nocendi habeat execranda preſſura: Et omnis compreſſus noverit, ſanctæ ſatisfactionis eſſe ſibi collata remedia: Et ille, à quo conferuntur, non ignoret, ſoliditatem reddidiſſe fracturæ, atque feciſſe conſurgere, quod conſtiterat cecidiſſe, incrementum grande uſitatæ eſſe mercedis, & plenitudinem conſummatæ perfectionis.

Exemplo majorum. Majores gaviſi de conciliari conventu, pro morũ emendatione.

Rurſus eos moveat *venerabilium Patrum*, primitivæ Eccleſiæ gubernacula tenentium, ingens mentis tripudium, ſæpe exteriorem erumpere cogens exultationis plauſum, quando *conciliariter* eis *conveniendi* præſtabatur occaſio, & facultas ſuppetebat.

Unde, ut legitur in geſtis *Toletani Concilii XI.* collectis in unum *Carthaginis provinciæ ſacerdotibus* in urbe Toletana, in beatæ Matris Domini Mariæ ſede, de inſtauratione pacis, *totiusq; ſtatus Eccleſiaſtici reintegratione* tractaturis, atq; *maculas clericalis ordinis abſterſuris*, proruperunt in hæc verba: *Res votivi gaudii, & dies nimium optata gratulationis occurrit, in quo nobis datum eſt conſpicere pariter & deflere, quantum lacrymarum de præteritis Domino debemus. Eramus enim usq; huc prolabentis ſeculi colluvione inſtabiles. Quia annoſa ſeries temporum ſubtracta luce conciliorum, non tam vitia auxerat, quam matrem omnium errorum* ignorantiam *otioſis mentibus ingerebat. Cernimus enim, quomodo Babylonicæ confuſionis olla ſuccenſa nunc tempora conciliorum averteret, nunc ſacerdotes Domini reſolutis moribus irretiret. Purpuratæ enim meretricis ſequebantur invitamenta, quia Eccleſiaſtici conventus non aderat diſciplina, nec erat, qui errantium corrigeret partes, cum ſermo divinus haberetur extorris. Et quia non erat adunandorum Pontificum ulla præceptio, creſcebat in majus vita deterior.*

Sed cum tandem divina nos clementia ex alto reſpiciens tempori ætatis noſtræ ſe occurſuram præbuit & ſaluti, præparans noſtris ſeculis religioſi Principis Wanibaldi mentem devotam pariter & inſtructam, cujus provido ſolicitudinis voto & lux conciliorum renovata reſplenduit, & alterna charitas ſe mutuo in corrigendis & inſtruendis moribus excitavit, dum & aggrediendi nobis hortatu Principis religioſi facultas eſt data, opportuna corrigendis præparata diſciplina. Ut, qui decurſis longe ante temporibus poſt 18 labentium annorum excurſum in unum meruimus aggregari conventum, ut mederi poſſemus ſpirituali gratia ſanitatem. Nec numerus iſte alienus eſt à ſalute. Sicut enim mulier illa in Evangelio ter ſenis annorum curſibus curva, figuram totius generis humani geſtans, ſub hu-

Digitized by Google

jus numeri ſacramento ſaluti priſtinæ eſt redonata. Nos igitur per tot annos curvo noſtri ordinis perſiſtente ſtatu, in eo, quod nulla nos conciliorum definitio jungeret, nullus etiam conventus Eccleſiaſtici ordinis adunaret, tandem divinæ voluntatis imperio & religioſi Principis juſſu evocati in Toletana urbe convenimus. Ubi aſſumere poteramus canoram in cantu fraternæ lætitiæ tibiam, quod divina pietas conventum noſtrum ad concordiæ devocaverat ſtudia, & convenerat mæſtitiam mutare; Quoniam viſitatione diſciplinæ videbamur priſtinas regulas innovaſſe. &c.

Cap. IX.

Ardor Prælatorum primitivæ Eccleſiæ in congregatis Conciliis pro integritate Eccleſiæ.

CÆterum *concilium Toletanum octavum* ſic incipit: *Anno quinto orthodoxi atque glorioſi, & vera clementia dignitate præcipui, RECENSVINTHI REGIS. Cum nos omnes divina ordinatio voluntatis, ejusdem Principis Sereniſſimo juſſu, in baſilica ſanctorum Apoſtolorum ad ſacrum ſynodi coegiſſet aggregari conventum, dies tandem lætitiæ appetitu diutiſſimo præoptatus & gratus adfuit & jucundus, tanto noſtri pectoris avidiori voto ſuſceptus, quanto ad remedium ſalutis exſtiterat anhelantium præcordiis exquiſitus &c.*

In Toletano Concilio VIII.

In Bracarenſi Concilio.

Rurſus in geſtis *Bracarenſis concilii II.* ſic legitur: *Martinus, Bracarenſis Eccleſiæ Epiſcopus, dixit: Inſpiratione hoc Dei credimus proveniſſe, ſanctiſſimi fratres, ut per ordinationem Domini glorioſiſſimi filii noſtri MIRI REGIS ex utroque concilio conveniremus in unum, ut non ſolum de viſione alterutris congratulemur, ſed etiam ea, quæ ad ordinationem & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, colloquamur. Scriptum eſt enim in Evangeliis dicente Domino:* Ubicunque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum. *Nec aliud poteſt credi, niſi ea, quæ ad utilitatem noſtrarum pertinent animarum, divina inſpiratione & inchoari & perfici oportere. Et ideo unanimes omnes, atque idipſum in Domino ſentientes, quæcunque ad inſtructionem noſtram pertinent, in medium prolata deſideramus, ut ſpirituali ventilata examine ſqualida purgentur. Sancti enim patres & prædeceſſores noſtri, aut generales ſynodos undique colligi pro unitate rectæ fidei fecerunt: Sicut in Nicæa contra Arium 318. Epiſcoporum, & in Conſtantinopoli contra Macedonium 140. & in Epheſo contra Neſtorium 200. & in Chalcedonia contra Eutychen 630: Aut certe ſpeciales ſynodos per ſuas unusquisque provincias pro retundendis contentionibus vel emendandis aliquorum negligentiis collegerunt. Et prout eventus culparum aut qualiscunque exceſſus exegit, per ſingula quæque definitas canonum ſententias mediante inter eos Dei ſpiritu conſcripſerunt. Quas oportet relegere & intelligere, & tenere. Et quia opitulante Chriſti gratia de unitate & rectitudine fidei in hac provincia nihil eſt dubitandum: Illud nobis modo ſpecialius eſt agendum, ut, ſi quid fortaſſe extra Apoſtolicam doctrinam per ignorantiam aut per negligentiam reprehenſibile invenitur in nobis, recurrentes ad teſtimonia ſacrarum ſcripturarum, vel ad antiquorum canonum inſtituta, adhibito communi conſenſu, omnia quæ diſplicuerint, rationabili judicio corrigamus, & quicquid non eodem tenore, ſicut princeps Apoſtolorum edocuit, agi videtur a nobis, ſine ulla cunctatione ad emendationem deducere feſtinemus. Ne forte, dum aliis prædicamus, ipſi reprobi effecti divino illo condemnemur eloquio, dicente:* Tu vero odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos poſt te. Seniores, *inquit beatus Apoſtolorum Princeps,* obſecro conſenior, paſcite, qui eſt in vobis, gregem Dei, providenter, non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Dominum, non turpis lucri gratia, ſed voluntarie, nec ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregi, & ex animo, ut cum appropinquaverit Princeps Paſtorum, percipiatis immarceſcibilem gloriæ coronam.

CAP.

Cap. X.

Zelus priſcorum Paparum pro Conciliari emendatione diſciplinæ Eccleſiaſticæ & concordiæ reſtauratione.

Veſtigia majorum legenda in ſalubri inſtituto.

ERgo, noſtri *infauſti temporis Eccleſiæ præſides*, venerabilium paſtorum Patrum zelum & veſtigia ſubſequentes, divinis obedite præceptis, Apoſtolicæ Epiſtolæ, quæ vobis recitata eſt, in omnibus formulam imitantes. Ne forte, ſi in aliquibus è diverſo ambulaveritis, divino judicio condemnemini, qui in prædeceſſorum requie participium mereri debuiſtis, & inmarceſcibilem illam *gloriæ*, quæ vigilantibus repromiſſa eſt, *coronam* in perpetuum hæreditare ſperaviſtis.

Diſciplina Eccleſiaſtica inſtructio & concordia inſtauratio à majoribus quæſita.

Quam igitur conſequi volentes & debentes, ſanctorum Patrum veteribus recenſitis canonibus, ea, quæ *ad inſtructionem clericalis diſciplinæ & pacis inſtaurationem* pertinent, ſecundum quod uniuſcujuſque rei expoſcit ratio, *concilia00liter* diſcernentes, ſtatuere non pigritemini, ſalubriter hortati verbis *Leonis Papæ* in Epiſtola ad *Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap. I.* dicentis: *Ad hunc enim finem omnem affectum noſtrum curamque dirigimus, ut, quod ad unitatem concordiæ & cuſtodiam pertinet diſciplinæ, nulla diſſenſione violetur, nulla deſidia negligatur.*

Leonis Papæ Zelus.

Innocentii II. Papæ in generali Concilio Ro. ſtudiū pro concordia Eccleſiaſtica.

Item verbis *Innocentii Papæ II.* Cap. XI. generalis Concilii, Romæ celebrati. Anno incarnationis 1139. dicentis: *Quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus, ut Epiſcopi ad ſolum Dominum & ſalutem populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant, nec hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quod ſiquis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat, quin imò beatitudine pacis careat à Salvatore promiſſa.* Beati, *inquit*, pacifici, quoniam ipſi filii Dei vocabuntur. *Audiant hoc jurgiorum & diſſenſionum ſeminatores, & negligentes pacis reſtauratores, & è diverſo colligant, quòd ſi filii Dei vocantur, qui pacem faciunt, procul dubio Sathanæ ſunt filii, qui diſcordiam foveant, & pacem impediunt. Revera ratione: Quoniam tales in uno malo innumera propagant vitia, cum ſeminando vel ſuſtinendo diſcordiam, charitatem, quæ omnium virtutum mater eſt, extinguunt. In quo Diabolo gratiſſime obſequuntur. Quia ſicut nihil eſt Deo pretioſius charitativo vinculo pacis, ita nihil Diabolo deſiderabilius confractione vinculi charitatis.*

Noverint etiam diſſentientes alio Salvatoris teſtimonio, quod tamdiu nullum boni operis gratum Deo ſacrificium immolatur, quamdiu à Chriſtianorum charitate diſcordant: Si offeres, *inquit*, munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habeat aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliare fratri tuo, & veniens offer munus tuum. *Penſent illi, quorum hoſtia ſic repelli innuitur, quam intolerabilis culpa demonſtretur. Et cum cuncta mala bonis ſequentibus diluantur, ponderemus, quanta ſint mala diſcordiæ, quæ niſi extincta funditus fuerint, nullum bonum ſubſequi permittunt.*

Si etiam ſolerter aſpicimus, concordando ſibi irrationalis natura indicat, quantum malum per diſcordiam rationalis natura committat, quando hæc rationis devio perdidit, quod illa modo naturali cuſtodit. Hinc eſt, quod ait Apoſtolus; Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis? *Et iterum:* Pacem ſequimini & ſanctimoniam, ſine qua nemo vidit Dominum. *Et alibi:* Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. *Qui enim ſervare pacem non curat, ferre fructum Spiritus recuſat;* Quia fructus ſpiritus eſt gaudium, pax &c.

Item cap. 13. magni concilii Toletani IX. *Scientes, quod multiplicanda ſemper Deus oppoſitione judiciorum ærumnas relevat oppreſſorum. Et ſicut malis exigentibus hominum permittit exerceri penurias ultionum, ita cum voluerit, gravedines relevat preſſurarum. Hinc & decreta Patrum præcedentium ad contentionis jurgium radici-*

tus evellendum rite ſynodalem fieri cenſuere conventum, ut illic de diverſitate judiciorum præteritæ lites habeant terminum, ubi Spiritus S. univerſalem ordinaverit cœtum; & ex omni animorum deliberatione concords illa maneat ſententia dicti, quæ & finem auſibus rite ponat illicitis, & pacis remedium reducat Chriſtianis.

Cap. XI.

Seria exhortatio ad novam in novo Concilio ordinis ſacri emendationem ac concordiam.

QVibus prælibatis, jam ſilentium verbis indicturus, in communi omnes convenio, & per divini nominis atteſtationem, terribilemq; cunctis futuri judicis diem adjurans, exhortor & vos *Patriarchas, Cardinales, Archi-Epiſcopos, Doctores & Prælatos*, vosq; illuſtres Reges & Principes, atq; quoslibet *ſtrenuos aulæ regiæ viros*, quos vel *intereſſe ſancto concilio* pro ſuborti ſcismatis ablatione congregando, aut in illud juvamen præſtare deleget divina benignitas: Ut *ſine perſonarum acceptione*, favore, vel quoquam odio, aut malignæ contentionis ſcrupulo, ſeu iniquo ſubvertendæ veritatis ſtudio, quæ veſtris ſe ſenſibus audienda ingeſſerint, oculatiſſimo negotiorum examine diſcutiatis.

Emendationis regula.

Saniorique judicio, collatarum prius habita deliberatione cauſarum, comprobate, agnoſcenda perlegite, perlecta diſcutite, diſcuſſa, eliminatis atque diſcretis titulorum ſententiis, definite: Ut pura & placens Deo veſtrarum devotionum valitura diſcretio ex toto *pacem reformet Eccleſia, & Eccleſiaſticum ordinem decoret* claritudine juſtitiæ, atque preſſuras plebium digna cohibeat pœnarum ſecuritate. Scriptum eſt enim: *Juſtitia elevat gentem, miſeros facit populos peccatum.*

Proinde, *Venerabiliſſimi patres*, cum vos *amor æquitatis* in negotiorum accelerationem reddiderit ſervidos, *efficientia* quoque *juſtorum operum* connectat Deo perenniter ſociandos: Ut bonorum veſtrorum actibus lætabundi, & præſentis vitæ capaiamus lucrum, & æternarum perfruamur vobiſcum gaudiis manſionum. Amen.

Cap. XII.

Dubia IIX. contra Concilii vim in componendo ſchismate Papali.

SAtis hucusque arbitror verbis *exhortationis* qualiscunq; proceſſum. Jam ergo, hoc ſtilo prætermiſſo, veniamus ad rem, & veritatem, quaſi phalerati ſermonis diſpendio inonitorie perſuaſam, iterum nudi & aperti ſermonis compendio diſputationis acumine ventilandam ſic proponamus in medium: *Utrum pro auferendo præſenti ſchismate expediat & fieri debeat concilium generale?*

An Concilio Schiſma Papale tolli poſſit?

Quale ſit *præſens ſchisma* collige inferius in ſolutione ad rationem primam, ſimiliter in ratione nona poſt oppoſitum.

Arguitur igitur primo: Quod *non*.

Dubitatur.

Quia multipliciter in jure definitum eſt & cautum, quod *dictis & literis Cardinalium* in his, quæ ad ipſorum pertinent officium, ut *de factis in conclavi*, & aliis, quæ per alios nec ſciri poſſunt, nec probari, *credendum* eſt intrepide, propter eorum gravitatem, dignitatem & autoritatem. Igitur *non eſt opus Concilio*. Cum ipſi concorditer aſſerant, unum duorum electorum eſſe Papam, & alium ſolum ſimulate, cauſa metus electum.

Arg. I. Quod eſſate Cardinalium videatur ſtandum.

Item arguitur ſic: Expeditum eſt in jure, quod *electio Papæ impreſſiva eſt nulla*. Igitur, cum notorium ſit, qnod in electione Urbani V. fuit incuſſio metus per

Arg. 2. Citra Concilium jā videri confectū, quis illorum verꝰ Papa.

Digitized by Google

per popularem tumultum, non oportet diſpendioſum generale concilium fieri.

Arg. 3. Concilio non competere judicium ſummum in rebus Eccleſiæ.

Item ratiocinatum ſic: Quod in tali ſynodo duntaxat ſinguli Epiſcopi & Prælati ſuper ſingulos ſubditos haberent poteſtatem & autoritatem, & nullus eorum *ſuper omnes fideles*, nec omnes ſimul. Quia *ſola Romana Eccleſia* habet poteſtatem de cunctis fidelibus judicandi ſecundum jura. Et hoc eſſet in præjudicium & læſionem *juris Romanæ Eccleſiæ*, de cujus juribus nullus determinare poteſt niſi Papa, ſecundum Decretales.

Papæ hoc competere.

Unde *Pelagius Papa II.* epiſtola 2. ita dicit: *Relatum eſt nuper ad Apoſtolicam ſedem, Iohannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum univerſalem ſe ſcribere, noſq; ex hac præſumptione ad ſynodum convocaſſe generalem: Cum generales Synodos convocandi autoritas Apoſtolica beati Petri ſedi ſingulari privilegio ſit tradita: Et non unquam ſynodus rata legatur, quæ Apoſtolica autoritate non fuerit fulta.* Et ſubdit aliquibus interpoſitis: *Multis denuò Apoſtolicis & Eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſq; ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Quam propter rationem, non concilium, ſed veſtrum conventiculum vel conciliabulum caſſatur, & quicquid in eo actum eſt, irritum habetur & vacuum.* Hæc ibi.

Concilia convocandi jus Papæ competere teſtimonio Pelagii Papæ.

Marcelli Papæ.

Item *Marcellus Papa in Epiſtola II quæ incipit, Marcellus Epiſcopus ſancta catholica & Apoſtolica urbis Romæ, Maxentio* &c. dicit, quod terreni Principes damnare nec Epiſcopos, nec regulariter ſynodum poſſunt congregare abſque autoritate ſedis Apoſtolicæ, ut habetur *cap. II.* ejuſdem Epiſtolæ.

Julii Papæ.

Item *Julius Papa* in Epiſtola grandi ad Orientales Epiſcopos, loquens de quodam concilio Arianorum Antiochiæ habito, in quo contra Anaſtaſium conſubſtantialitatem ponentem, quandam regulam conſtituerunt, dixit: *Odio Athanaſii hanc regulam protuliſtis, quæ nullas habet vires nec habere poterit. Quoniam nec ab orthodoxis Epiſcopis hoc concilium actum eſt, nec Eccleſiæ legatio interfuit: Canonibus præcipientibus, ſine ejus autoritate concilium fieri non debere. Nec ullum ratum eſt, aut erit unquam concilium, quod ejus non fuerit fultum autoritate.*

Damaſi Papæ.

Idem dicit *Damaſus Papa* in Epiſtola ad Stephanum, ArchiEpiſcopum concilii Mauritaniæ &c. *cap. 2. Quod definire Eccleſiarum ſummas cauſas, & querelas, vel damnare Epiſcopos, abſque ſedis Apoſtolicæ autoritate minime licet. Nec eſt catholicum, ſynodum congregare* &c.

Igitur, ſi omnes Prælati *ſine autoritate Papæ* vel ſedis Apoſtolicæ convenirent, non eſſet eorum conventus concilium authenticum, ſed *conventiculum & conciliabulum*, cujus ordinatio non faceret jus.

Arg. 4. Concilio decernere, eſſet, utramque partem indubium vocare.

Item convocare concilium, eſſet, *utriuſque electorum ordinationes*, & proviſiones, imo utriuſque ſtatum *in dubium revocare*. Et ita inciperent plurimi *promoti*, qui ante ſe certos reputabant, vacillare & *tumultuare*. Et fieret noviſſimus error pejor priore.

Arg. 5. Neutrum Papam Concilium convocare poſſe, quod neuter ab omnibus pro Papa ſit admiſſus.

Item cum hoc tempore, ſive *anno Domini* 1381. nulli electorum, utpote nec *Clementi V.* nec *Urbano VI.* univerſaliter à Chriſtianis tanquam Papæ obediatur, nec *per tres præcedentes annos* obediebatur: Neuter poterit utiliter & validè concilium generale congregare: Nec ambo ſimul. Cum notorium ſit, quod non poſſunt eſſe duo Papæ. Nec videtur, cujus, alterius, vel quorum autoritate concilium congregari poſſit. Igitur fieri non poteſt.

Arg. 6. Externam quietem ſæpe Eccleſiæ eſſe pernicioſam, adeo quæ non nimium videri aucupandam.

Item fortaſſe, hoc fieri, eſt contra *profectum electorum*, ſecundum quorum exigentiam Deus mundi curſum proſperitate & adverſitate alternat. Dixit enim ſalvator: *Nolite arbitrari, quod pacem veni mittere in terram, non veni pacem mittere ſed gladium.* Quaſi dicat: Non veni in terram mittere ſtatum proſperum & tranquillum, & ſine incommoditate optatum temporis curſum. Quoniam *electis hoc minime expediret, quos per multas incommoditates, tribulationes, & perſecutiones, probari oportet*, & intrare regnum cœlorum; ſed gladium, id eſt, adverſitates, & oppugnationes, ad incrementum ſcientiæ & virtutis, vexatione dante intellectum. Igitur &c.

Arg. 7. Deū forte

Item fortaſſis divina voluntas eſt, quod uter-

Digitized by Google

velle, pluræ impeſterum eſſe Papas. Deũ mutare ſæpe ſtatum populi & regiminis modum. Exemplo Judæorũ & Iſraelitarum.

uterq; electorum regnet, & *papatus* ſic *diviſus pro tempore*, vel *perpetuo*.

Quia, ut apparet *III Reg. XII. Deus* propter peccata præſidentium *immutat quandoq;* irrevocabiliter ſtatum populi & *Regiminis modum*. Quia, ut ait ibi, *ſciſſionem regni David*, quod ſemper ante fuit unum, in duo regna tempore Roboam factam, *Deus voluit perſeverare*. Et ideo prohibuit per Prophetam, ne Roboam laboraret pro regni David readunatione, dicentem: *Non aſcendetis nec bellabitis contra fratres veſtros filios Iſrael. Revertatur vir in domum ſuam. A me enim factum eſt verbum* hoc, id eſt, diviſio regni. Quod apparet expreſſius ex capite præcedenti, ubi dixit Propheta ad Jeroboam: *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce, ego ſcindam regnum David de manu Salomonis & dabo tibi decem tribus*.

exemplo totius humani generis poſt lapſum.

Confirmatur de *immutatione regiminis humani generis* pro ſtatu innocentiæ in ſtatum præſentis miſeriæ, ſervitutis & duræ ſubjectionis dominio humano, propter peccatum primorum parentum.

Igitur, cum non conſtat clare de *divina voluntate in caſu iſtius Papalis diviſionis*, repugnare poſſent Deo, laborantes ita tito pro reunione Eccleſiæ quacunque via. Igitur.

Arg. 8. Diſſimilẽ eſſe ſtatũ Eccleſiæ priſtinum & recentiorem.

Item pro ſtatu Eccleſiæ primitivæ, in quo Eccleſia Judæorum perfidia vexabatur, Principum tyrannide premebatur, hæreticorum inſurrectione undique impugnabatur. In quo ſtatu *adhuc Prælati zelo Dei & ſalutis proximorum ardebant*:

Sanctiores fuiſſe doctores.

Et luce *ſalutaris ſcientiæ & ſpiritualis intelligentiæ* deſuper irradiati erant:

Nec tam multos.

Quando Epiſcoporum & *Doctorum non erat*, ut hodie, *innumera multitudo*.

Novellã Eccleſiam à mole decretorum fuiſſe adhuc liberã. Autoritatem Papæ nondum fuiſſe tantam.

Quando *Eccleſia adhuc novella ab* opportunis *Eccleſiaſticis decretis & regulis erat nuda*:

Quando *autoritas Papæ non erat*, ut hodie, manifeſtata, & *exaltata*.

Unde neceſſitas erat diverſorum conciliorum, provincialium & generalium, in quibus ſuper prædictis ſalubriter & authentice provideretur.

Nunc autem, quia Spiritu S. docente, in prioribus conciliis, & *papalibus conſtitutionibus* ſufficienter ſecundum æquivalentiam vel formam proviſum eſt de omnibus, non convenit iterari concilia. Scriptum eſt enim: *Semel locutus eſt Deus, & idipſum non repetit, eò, quod volentibus intelligere, ſatis dictum eſt*.

Hodie ex prioribus conciliis ſatis eſſe, ut non opus ſit Concil.

Alius fere nunc mundus ac in prima Eccleſia.

Conferatur, quod nunc quaſi *alter mundus* eſt, *quam tempore Eccleſiæ primitivæ, alii fidelium mores, alia præſidentium ſtudia & affectiones &c.* Igitur *alia via* providendi ſuper emergentibus periculis magis videtur convenire hodie, quam *via conciliorum, olim expediens, jam* vero dudum, Spiritu ſancto, à quo regitur Eccleſia, diſponente, *diſſueta & derelicta*, proviſione ſuper emergentibus caſibus *Papæ* & collegio Cardinalium ſpecialiter reſervata.

Olim Conciliis hodie Papæ emendationis curam videri relictam.

In præſenti illo ſchiſmate multo minus Concilio profuturum.

Et præcipue expedire non videtur *in caſu præſentis ſchiſmatis*. Eò, quod jam *Principes & Prælati diu* fuerint *contra ſe diviſi*, & ſint quaſi in ſuis opinionibus immobilitati, nolentes quaſi ampliorem informationem recipere. Et ideo *pars major*, quæ adhæret uni electorum affinitate, ſine perfecta diſcuſſione ſtatim *concluderet pro ſuo*.

1. Quia diſſenſio radicata.

Tum etiam, quia, ut experientia docet, *negotia melius expediuntur per deputationem paucorum, valentium & expertorum, quam per deliberationem confuſæ multitudinis*, quæ nihil habet honeſti.

2. Quia per paucos deputatos citius videatur res conficienda.

Item eſſet manifeſtæ fatuitatis, partem juſtam, vel quæ omnibus factis, quod in ſe fuit, pro ſcienda veritate, credit firmiter, ſe juſtitiam habere, juſtitiam ſuam ponere in concilio, in quo in decuplo plures eſſent de parte contraria. Quare ſi *Clemens* eſſet ità verus Papa, ſicut fuit beatus Petrus ille, fatue ſe periculo exponendo, & ſic temerarie de directione Spiritus Sancti præſumendo, & perderet & Dominum tentaret. Quamvis enim Spiritus S. *Concilium errare non permitteret in articulo fidei principali*: Tamen, *factum* iſtud non eſt hujuſcemodi, ſed *judiciale*, & *de jure præſidendi in papatu*, in quibus bene contingit error. Quia *quandoque mulier ſenuit ſummum Pontificatum*.

3. Injuſtum fore, legitimum Papam de ſuo jure reddi dubium.

Errores in facto eſſe faciles in eligendo Papa.

His igitur attentis, formidandum eſt non modicum, ne error noviſſimus

De Johanna Papiſſa

via

viâ generalis concilii ſuſcitaretur pejor priore. Igitur non eſt ratum nec conſultum pro via concilii multum laborare, & inſtare in hoc caſu.

Plura enim *ſchiſmata & diviſiones circa papatum* commemorant hiſtoriæ, & *non* leguntur unquam *per generale Concilium* terminatæ; *ſed aliis viis expeditioribus.* Ergo nec in propoſito videtur oportune concilium fieri.

Cap. XIII.

Argumenta XIV. quibus Concilii jus adſtruitur.

Arg. 1. In minoribus cauſis Concilia olim coacta, Ergo & in majoribus oportere. In V. T. In N. T.

IN oppoſitum arguitur: Quod *ſæpe pro minoribus caſibus* & cauſis *facta* fuerint *concilia* fidelium, ſub utroq; teſtamento. Igitur & in iſto caſu fieri debet. Conſequentiam licet per locum à minori afferre.

Antecedens patet: De congregatione ſynagogæ, Num. 27. &c.

In Novo vero Teſtamento patet, diſcurrendo per *quatuor concilia*, per *Apoſtolos* celebrata, Act. I. Act. VII. Act. XV. & Act. XXI. Et cum Apoſtoli potuiſſent ſine convocatione concilii *per epiſtolas* vel *aliis modis* faciliter cauſas & negotia terminaſſe, videtur, quod hoc *in exemplum ſuis ſucceſſoribus* fecerint. Eſt enim Apoſtolorum actio noſtra inſtructio ſicut & Chriſti; juxta illud: *Imitatores eſto mei, ſicut & ego Chriſti.* Igitur in caſibus magnis & arduis concilium congregandum eſt.

Arg. 2. Ex defectu Conciliorum olim hæreſes eſſe ortas.

Idem apparet etiam, diſcurrendo per *cauſas Conciliorum Eccleſiæ moderna*, videlicet, quod ſæpe *propter minores caſus* concilia fiebant. Igitur.

Item, ſecundum *Iſidorum VII Etymolog. cap. 17.* Quia ante tempora Conſtantini non erat facultas vel licentia fidelibus conveniendi in unum: Suppone, *conciliabiter*: Quia loquitur ibi de conciliis: Ideo Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſt.

Arg. 3. Ob minores Eccleſiæ defectus concilia olim congregata, quanto magis nunc fas eſſe in ſumma corruptione.

Item, ſi tempore devotæ primitivæ Eccleſiæ quando ſancti præſidebant Papæ & Prælati, ut Sylveſter, & alii, fiebant concilia generalia, fortaſſis ſæpe in caſibus minoris periculi vel præjudicii quam eſt caſus præſens: Cur modò, jam multiplicatis hominibus, & malitiis, & variis erroribus, & Eccleſiaſticorum exorbitationibus, *concilia aggregari* non deberent, *pro corrigendis & abſtergendis hujuſmodi maculis à facie univerſalis Eccleſiæ?*

Si dicatur: Opus erat magis conciliis tunc *contra hæreſes & hæreticos*, qui primis temporibus magis inſurgebant & pullulabant. *Reſpondetur*: Quod veroſimiliter diuturnitas hujus ſchiſmatis, hæreſes & hæreticos inſurgere faciet.

Rurſum Clementi adhærentes dicunt, *Urbanum errores hæreticales publice dogmatizaſſe.*

Item *mota* fuit nuper *quæſtio in univerſitate Pariſienſi, XV. die Junii*: Utrum ſtante *controverſia*, quæ nunc eſt in Eccleſia Dei *de Papatu*, hæreticum ſit ſeu ſchiſmaticum, aliquem electorum negare eſſe Papam? Et fuit ſuper hoc magna doctorum altercatio & congregatio. Et ita non deeſt etiam *materia hæreſis in hoc caſu*. Cujus ſola diſpendia, ſcandala & pericula innumera, præterita & futura, pro cauſa congregationis concilii ſufficere deberent. Igitur.

Arg. 4. Conſtantinum Imp. pro terrenis Eccleſiæ commodis Concilium convocaſſe, quanto magis nunc opus pro ſpiritualibus.

Item *Imperator Conſtantinus* volens exaltare Eccleſiam *temporaria privilegiorum conceſſione* &c. fecit congregationem univerſalem curiæ Imperialis, ut apparet 69 *di. Decreti.* Ideo, *à fortiori, univerſalis convocatio fieri debet* fidelium *pro bono Eccleſiæ ſpirituali.*

Item *caſus* hujus ſchiſmatis *novus eſt*, non viſus alias nec cogitatus, tanquam unum inſolubile, perplexus, ſcandaloſus, & plenus periculis. Igitur ejus diſcuſſio generale concilium requirit.

Arg. 5. Per deputatos rem confici non poſſe.

Quo tendit, quod *non ſufficit* cujuſcunque alterius collegii vel *perſonæ autoritas*, ad hoc ſchiſma plenariè ſedandum. Quoniam, licet Cardinales ſint miſſi hinc inde per regiones ad informandum de veritate, modicum proficiunt.

ciunt. Nec ceſſavit, nec diminutum eſt ob hoc ſchiſma, ſed creſcit de malo in pejus, & Principes magis ac magis contra ſe inflammantur.

Sed amplius patet, quod ex hac moderna ſchiſmatica diviſione, experientia docente, inſurgunt & *inſurgent pericula infinita.* De quibus viſum eſt in exhortatione præmiſſa *Cap. II.* Quis ergo eſt homo tam inſipiens, qui, ut his cito ſuccurratur, generale concilium dicet non expedire nec fieri oportere? Utiq; in nullo caſu amplius generale concilium fieri debet, ſi in hoc caſu ipſum fieri non oportet. Quod certe qui ſapit, nimis deſipit.

Arg. 6. Præſidum lites toti reipublicæ eſſe exitioſas, adeoq; ſummo ſtudio componendas.

Item, quam *periculoſa ſint* bono communi, & quàm ſtudioſe *ſedanda* ſint, *potentium & præſidentium diſſenſiones*, tanquam civitatis & totius civilis amicitiæ corruptivæ, nos docet etiam ille gentilis Ariſtoteles, ita dicens, *IV. Topicorum: Inſignium diſſenſiones conſumere faciunt totam civitatem. Propter quod ſubditos vereri oportet talia, & diſſolvere præſidum & poteſtatum diſſenſiones. In principio enim fit peccatum, principium autem dicitur eſſe dimidium totius.* Hæc ibi.

Arg. 7. Res paucorum inter paucos, res omnium inter omnes eſſe conficiendas.

Item caſus novi & periculoſi emergentes in diœceſi aliqua per concilium particulare ſive provinciale emendantur. Igitur *caſus novi* & ardui, *totum mundum concernentes*, per generale concilium diſcuti debent. Quod enim omnes tangit, ab omnibus vel vice omnium tractari debet & convenit.

Arg. 8. In arduis ad concilium confugiendũ.

Item, quod in dubiis, arduis, finaliter ad concilium perveniri oportet, apparet, dicente *Auguſtino* in principio *lib. de gratia & libero arbitrio: Contra quam*, inquit, *hæreſin*, ſcilicet Pelagianam, *cum fuiſſet diutius diſputatum, etiam ad concilia Epiſcopalia noviſſima neceſſitate eſt perventum.* Igitur.

Arg. 9. Aptiorem in illo diſſidio non dari viam quam per Concilium.

Item, in hoc tam periculoſo caſu, ut viſum eſt, utique eſt Eccleſiæ ſuccurrendum. Et *per nullam viam* potius & efficacius hoc fieri poteſt, quam *per Concilium generale.* Igitur &c.

Conſequentia eſt neceſſaria. Secunda pars antecedentis declaratur:

Non de facto.

Primo, *inductione.* Quia *non per viam facti.* Quæ non facit jus, nec ſedaret corda.

Nec Cardinalium hortatu.

Nec *per viam informationis* fidelium per legatos Cardinalium antiquorum: Qui omnes, præter duos, ſtant cum ſecundo electo. Quare illa via non proficit ſecundo electo. Eo, quod Cardinales cum primo electo, ſcil. Urbano VI. per tres menſes pacifice ſteterunt, & factis, verbis, ipſum Papam declaraverunt, & literis Principibus ſignificaverunt, ſe virum ſanctum & optimum in Papam elegiſſe. Propter quod, & alia plura longe præterita Cardinalium facta, laicis & clericis & toti mundo diſplicentia, eis non creditur modò, nec proficiunt illa via. Igitur.

Conciliũ eſſe ſupra Papam & Cardinales.

Item probatur eadem pars Antecedentis. Sc. *Univerſalis Eccleſia, cujus concilium generale eſt repræſentativum, eſt ſuperior collegio Cardinalium, & omni alia particulari congregatione fidelium, & omni, cujuscunque dignitatis, & præſidentiæ perſona, etiam Domino Papa*, in caſibus inferius exprimendis. Itaque potiſſimum ad tale concilium, tanquam ad ſupremam autoritatem, in præſenti caſu, tangente totam Eccleſiam, recurrendum eſt.

Quod probatur.

Conſequentia eſt notoria. Antecedens declaratur.

Quod Eccleſia univerſalis ſit ab errore immunis, quod non ſit Papa & Cardinales.

Quia *Eccleſia univerſalis non poteſt errare*, nec mortali peccato eſſe obnoxia: itaque *eſt ſuperior collegio Cardinalium cum Papa*, quia hanc prærogativam non habet. Quia de eo non eſt dictum: *Et portæ inferorum non prævalebunt adverſus eam*, ſed de Eccleſia univerſali. Unde *Anaſtaſius Papa II.* incidit in hæreſin, & *Marcellinus Papa* in idololatriam &c. Ut legitur in Decretis & geſtis ſummorum Pontificum.

Paparum lapſus exemplis adſtruitur.

Illuſtratur facto Petri, Chriſtum negantis, ac cæterorum Apoſtolorum à Chriſt fugientiũ.

Conferatur hoc: Quia collegium Papæ cum Cardinalibus non videtur magis confirmatum, quam collegium beati Petri & cæterorum Apoſtolorum ante paſſionem Domini, quorum Chriſtus commendavit conſtantiam dicens: *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus:* Et tamen *Petrus ter negavit Chriſtum*, & omnes Apoſtoli fugierunt ab ipſo, & in fide vacillaverunt. *Quis igitur dicere audebit, collegium Papæ & Cardinalium impeccabile eſſe, cum etiam à Chriſto inſtitutum non inveniatur.*

Item

Indignos à Papis eſſe promotos.

Item non deſunt dicentes, Papam cum Cardinalibus ſæpe *indigniſſimos*, ætate, ſcientia & moribus, ad *præcipuas Eccleſiaſticas dignitates promoviſſe.* In quo utiq; hoc *collegium* erravit. Igitur.

Errare Papas in judiciis.

Item, quod etiam *in judiciis errare* poſſit, & *quod concilio generali ſubſit*, probat *Auguſtinus* in epiſtola ad Eleuſium, Felicem Grammaticum & reliquos Donatiſtas. Ubi loquens *de collegio Papæ & Cardinalium* dicit, quibus verbis eis adhuc dici poſſit, & juſtiſſime dici: *Ecce putemus, illos Epiſcopos, qui Romæ judicaverunt, non bonos judices fuiſſe? Reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſale concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poteſt agitari, ut, ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ reſolverentur.* Hæc ibi.

Teſtimonium Auguſtini de ſuperioritate Concilii.

Eſt igitur *autoritas generalis concilii major autoritate Papæ & Collegii Cardinalium.*

Hieronymi.

Quod etiam inſinuat beatus *Hieronymus* ad Evandrum. *Si autoritas*, inquit, *quæritur: Orbis major eſt urbe.*

Gregorii.

Item beatus *Gregorius*, ut habetur in Decretis, *Sicut*, inquit, *ſancta Evangelia quatuor, ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor* &c. ſcilicet, Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe. Igitur *Papa & Cardinales ſubſunt determinationi & autoritati Scripturæ Evangelicæ.*

Abſolutus per Concilium Symmacho Papa.

Item Epiſcopi, in concilio præſidentes, *Symmachum* Papam ab objectis ſibi criminibus *pronunciaverunt abſolutum* & immunem, ut habetur in *diſtinct.* 17. *decreti.* Igitur.

Sententia juris Canonici de ſuperioritate Concilii.

Item diſtinct. 40. *decreti* dicit gloſſa: *Certe credo, quod ſi notorium eſt crimen Papæ quodcunq;, & inde ſcandalizatur Eccleſia, & incorrigibilis ſit, quod poſſit accuſari & per conſequens judicari.* Et non videtur, a quo judice, niſi per concilium generale. Igitur.

Romanã Eccleſiam habere principatum à Concilio.

Item Romana Eccleſia *Principatum* habet à Domino, & ſecundario *à concilio*, ut dicit *gloſſa diſtinct.* 17. *Decreti*, ſuper capitulum, quod incipit: *Concilia.* Igitur &c.

Item 19. *diſtinct.* ſuper capitulum: *Anaſtaſius*, gloſſa dicit: *Videtur ergo, quod Papa tenetur requirere concilium, alias concilium Epiſcoporum. Quod verum*

eſt, ubi de fide agitur. Et tunc ſynodus major eſt Papa. Hæc ibi.

Periculoſum fidem committere arbitrio unius hominis.

Item 15. *diſtinct.* in capitulo *Sicut ſancti*, in fine, Archidiaconus jam dictam gloſſam approbans addit, *quod nimis periculoſum eſt fidem noſtram committere arbitrio unius hominis.*

Conſuetudo Paparũ in arduis ad Concilium confugiendi.

Et idcirco Papa in caſibus novis & arduis ad deliberationem concilii recurrere conſvevit, ut apparet *De ſumma Trinitate* per totum. Igitur.

Item *Sixtus Papa & Leo Papa* leguntur de objectis ſibi criminibus ſe coram concilio generali expurgaſſe, ut patet in Decreto.

Gregorii approbatio.

Item quod judicio concilii generalis Papa ſtare habeat, apparet verbis beati *Gregorii*, quæ habentur in *Decretis* 2. q. 7. *in cap. Si quis nos.* Vide. Igitur.

Innocentii Papæ confeſſio.

Item *Innocentius IV.* paratum ſe obtulit *Friderico Imperatori*, ſatisfacturus de conſilio concilii generalis congregandi, ſi in aliquo eum læſiſſet, imò ſententiam, ſi quam contra eum injuſte tuliſſet, revocare, ut patet in *Decretalibus lib.* 6.

Exc. Humilitatis hoc fuiſſe, non juris.

R. Imitandam eſſe illam humilitatẽ.

Si dicatur: Quod præfati Pontifices ſummi fecerunt ſic ex *humilitate.* *Reſpondetur*: Quod cum ſancti Patres ita fecerint, merito *moderni Pontifices in hoc eos imitari debent*, & Magiſtrum humilitatis, qui dixit: *Diſcite à me, quod mitis ſum & humilis corde.* Non ergo per humanam ſuperbiam contra invicem tumeant, ſed ſe invicem humilitate prævenientes ad pacem Eccleſiæ generale concilium adeant, & fieri procurent.

Item Archi. & Joh. Andr. in Novella tenent, quod in cauſa fidei *Judex competens Papæ* eſt concilium. Et quod in cauſa fidei concilium poteſt Papam viventem damnare, in caſu. *Cap. Si Papa*, 40. *diſtinctione Decreti.*

Arg. 10. Si Cardinalis per Conciliũ deponendus, & Schiſma Papale per Concilium componendũ.

Item Oſtienſis, & cæteri moderni Doctores juris Canonici, tenent, quod in caſu, quo ex cauſa *depoſitio Cardinalis* immineret facienda, *generale concilium* foret congregandum. Et utiq; *magis in caſu ſchiſmatis* præſentis. Vel cur tam varie?

Item eſto, quod hoc ſchisma non eveniſſet, adhuc *ad reformationem univer-*

Arg. 11. Vel propter ſolā Eccleſiæ reformationem dudum opus fuiſſe Concilio.

verſalis Eccleſia in plurimis aliis exorbitationibus & deviationibus inferius enumerandis *opus fuiſſet diu concilio generali.*

Et fortaſſis, quia *Prælati* ante *ad hoc indispoſiti* erant, Deus hoc ſchiſma *ad virorum Eccleſiaſticorum quaſi expergefactionem oriri permiſit, ut in concilio, ejus occaſione congregando, Eccleſia in hoc & in aliis reformaretur.*

Arg. 12. Exemplo magnarū congregationum in civilibus, in ſacris idem præſtandum.

Item ratio dictitat, conſvetudo frequentat, natura jubet, quod in omni collegio, communitate & politia, ſic ſit, quod emergente aliquo caſu arduo & ſpeciali, tangente rempublicam, recurratur ad concilium magnum illius collegii vel communitatis.

Plus vident oculi quam oculus.

Ratio. Quia *in collatione plurium*, ubi diverſi diverſa tangunt, aliqua inveniuntur, quæ ſolus homo nunquam inveniret.

Etiam illa, *quæ magno conſilio fiunt*, ſecure recipiuntur, & authentica à populo habebuntur.

Ubi multa concilia, ibi ſalus.

Igitur per conſequens via terminandi negotia per concilium eſt tutiſſima conſultiſſima & conſvetiſſima. Ideò etiam dictum eſt: *Ubi multa concilia, ibi ſalus.*

Arg. 13. Conciliū refugientē partem, ſuſpectam ſe reddere.

Item attento, ex ſupradictis luce clarius eſſe, quod alia via humana non reperitur, quam conciliū, quo plenarie ſchiſma ſedari poſſit, & quod oportet finaliter ad hoc deveniri: Utique *pars quæ hanc viam renuit* non modicum cauſam ſuam ſuſpectam reddit, quaſi *ut falſa quærat angulos* & timeat exire in lucem.

Aut, ſicut pars concilium refugiens per hoc cauſam ſuam infirmat: Ita pars quæ primo ad concilium ſe humiliaret, multum ſe juſtificaret, quod zelum Dei ſe habere per hoc demonſtraret.

Arg. 14. Peccare magnates qui Concilium diſſuadeant.

Item eodem attento graviter & damnabiliter peccant & errant omnes Principes, & Prælati, & alii quicunq; qui huic *viæ rationabiliſſimæ & convenientiſſimæ*, apud ſanctos Patres tritæ, & conſvetæ obſiſtunt & ſe opponunt.

Etiam tales damnabilibus affectionibus ſe ligatos & excœcatos eſſe clare demonſtrant.

Igitur rupto omni *velamine* & ligamine *iniquitatis, ambitionis, cupiditatis, timoris*, &c. cunctis fidelibus ſummo ſtudio ſub pœna divinæ offenſæ per hanc viam ad pacem Eccleſiæ conandum eſt.

Concluſio pro neceſſitate Concilii.

Et ideo *pars affirmativa quæſtionis* eſt tenenda propter rationes prædictas.

Confirmatur teſtimonio Academia Pariſienſis.

Ad quam partem etiam non modicum movere debet, quod *anno Domini M CCC LXXXI die XX menſis Maji* univerſitas Pariſienſis, ſolenniſſime in monaſterio S. Bernardi Pariſiis congregata, concorditer determinavit, per quatuor facultates, ſcilicet Theologiæ, Decretorum, Medicinæ & Artium, eandem eſſe tenendam, & ſe, pro toto poſſe ſuo, hanc partem ſuis literis & epiſtolis perſuaſoriis & exhortatoriis apud Principes, communitates & Prælatos, ſi permitteretur, executuram.

Cap. XIV.

De jure Eccleſiæ eligendi ſummum Epiſcopum, & de electo judicandi.

De modis diſſidia Papalia componēdi, Deq; modis Conciliū convocandi inq; eo verſandi.

NOtandum ergo, pro declaratione hujus materiæ, *primo*: Quod, licet habeatur ex ſcripturis, quod Chriſtus conſtituit unum Apoſtolorum generalem vicarium Eccleſiæ ſuæ in terris, ſcilicet beatum Petrum, & voluerit ſibi ſuccedere in eadem regitiva poteſtate alios, uſque ad conſummationem ſeculi: Tamen, quia *Chriſtus non tradidit determinatum modum conſtituendi ſucceſſores Petri, ſed commiſit hoc ordinationi & diſpoſitioni Eccleſiaſticæ*, ideo non uno modo ſemper Papa eſt & fuit conſtitutus.

Modum Papam eligendi Chriſtum non definiviſſe.

Quia *primo* per Chriſtum.

Electus olim Papa per Papā præcedentem.

Secundo, aliquo tempore, *præcedens Papa* conſtituit ſibi ſucceſſorem.

Per Epiſcopos.

Tertiò, quandoq; *omnes Epiſcopi* & ſacerdotes elegerunt in generalem Epiſcopum, qui ſuper ſe erat Papa.

De-

Canonicos Eccleſiæ Cathedr. Ro. Per Imperatorem.

Deinde, Eccleſia Cathedrali conſtructa, qui fuit à *Canonicis Eccleſiæ Cathedralis Romanæ* electus, fuit Papa.

Deinde per aliquod tempus *Imperator*, quacunq; occaſione poteſtate accepta, conſtituit Papam.

Per Cardinales.

Sexto devoluta fuit in quodam concilio poteſtas electiva Papæ in *Cardinales*. Unde Nicolaus Papa in Epiſtola, in qua univerſis Epiſcopis Catholicis intimavit, quæ in Romana ſynodo centum tredecim Epiſcoporum ipſo præſidente conſtituta fuerunt, dicit: *Primo namq; inſpectore Deo eſt ſtatuum, ut electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum ſit. Ita, ut, ſi quis Apoſtolicæ ſedi ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum, clericorum, & laicorum conſenſu, intronizatur, non Papa vel Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus habeatur.* Hæc ibi.

Ex his, & ſimilibus, quæ in Eccleſiaſticis hiſtoriis, & geſtis ſummorum Pontificum & Imperatorum inveniuntur, ſine allegationibus, videntur patere *quatuor*.

Poſito Chriſtum non conſtituiſſe vicarium generale, Eccleſiæ jus eſſe, talem conſtituendi.

Primum eſt: Quod, *eſto*, quod Chriſtus nullum diſcipulorum conſtituiſſet ſibi generalem vicarium in terris, adhuc *Eccleſia habuit poteſtatem, talem ſibi conſtituendi.* Et ſpiritu ſancto docente conſtituiſſet.

Quod unius Imperium præſtet.

Tum, quia optima & decentiſſima politiarum, dictamine rationis naturalis, eſt, cui *unus monarcha* præſidet. Igitur.

Quod Chriſtus nec Imperatorem nec Epiſcopos aperte ſuos vicarios conſtituerit, ſint tamen electione facti.

Tum etiam, quia *Chriſtus non fecit mentionem* de conſtitutione generalis vicarii in temporalibus, ſcilicet *Imperatoris*, nec vicariorum ejus particularium in ſpiritualibus, qui ſunt *Epiſcopi*, qui tamen nihilominus veri vicarii ejus fiunt per ritam electionem ipſorum. Igitur.

Et ita, ſi Chriſtus Petrum non inſtituiſſet Papam, adhuc per electionem ab Eccleſia, vel ex parte Eccleſiæ fiendam, fieret electus generalis vicarius Chriſti in terris.

Jus conſtituendi Epiſcopũ ſupremũ eſſe penes Epiſcopos. Idemque jus tandẽ etiam eſſe penes fidelium cœtum.

Secundum eſt, quod *poteſtas conſtituendi Papam primario reſidet apud univerſitatem Epiſcoporum fidelium.* Ita, quod ad illam reverteretur, quotieſcunq; Cardinales vel non poſſent eligere, vel nollent, vel omnes mortui eſſent, vel poteſtate eis tradita manifeſte abuterentur, vel abuſi eſſent &c.

Sed, ſi cum hoc omnes Epiſcopi mortui eſſent, utrum *apud reſiduum fidelium maneret poteſtas conſtituendi Papam?* Dicitur, quod *ſic.* Quia *ſacerdotes eligerent Epiſcopos*, ſicut à principio Eccleſiæ factum eſt, & Epiſcopi Papam. Vel forte *univerſitas ſacerdotum conſentiente populo* eligere poſſet primo unum de ſacerdotibus ſuper omnes Chriſti fideles, & illi committere, ut per loca conſtitueret alios Epiſcopos.

Epiſcoporum eſſe diſponere de Papatu, & judicare de electione Papæ.

Tertium eſt, quod, quia communiter *ad univerſitatem Epiſcoporum fidelium* ſic pertinet originaliter *diſponere de Papatu*: Ideo ipſius ſolius eſt judicare, utrum conſtitutio vel electio Papæ, à *commiſſariis Eccleſiæ* ſive *Cardinalibus* facta, ut valida & legitima, an non?

Quare in dubio, arduo & involuto, quale hodie eſt, circa electionem Papæ, imò Paparum, ut ita loquar, ſumme opus eſt concilio generali.

Eccleſiæ jus eſſe, Cardinales privare eligendi poteſtate.

Quartum eſt, quod *Eccleſia*, nullo Papa exiſtente, *Cardinales, manifeſte abuſos* ſua poteſtate, ſeu inemendabiliter errantes, *eligendi poteſtate privare poteſt*, & vel ipſamet eligere, vel eligendi poteſtatem tali vel talibus ArchiEpiſcopis vel aliis committere.

De variis modis ſchiſma illud Papale finiendi. Armis.

Secundo notandum eſt, quod *variis viis* præſens *ſchiſma finem habere* poterit.

Quia vel *per potentiam armorum*, unam partem annullantem. Huic *via illa ſanguinis*, in foro Eccleſiæ, viris Eccleſiaſticis *innitendum non eſt*, quam diu alia via rationabili procedere poſſunt. Quemadmodum David, quia vir ſanguinis erat, templum Domino ædificare prohibitus eſt.

Sponte ſua ſe prodente.

Vel ſecundo per paulativam *detectionem partis fictæ & falſæ.* Quia nullum violentum perpetuum. Et quia veritas ſtabilis eſt, & perennis, falſitas vero diu latere non poteſt, ſed ſucceſſive erumpendo ſe ipſam manifeſtabit. *Mendacium*, inquit Seneca, *tenue eſt, perlucet, ſi diligenter inſpexeris: Omnia ficta tanquam floſculi celeriter decidunt,* nec

nec ſimulatum quicquam poterit eſſe diuturnum.

Inſtructione.

Vel *tertio*, per continuam diligentiam, & perſeverantem *informationem* fidelium. In qua una pars, quæ ferventius & efficacius laboravit, tandem obtinebit.

Ceſſione alterius partis.

Vel *quarto*, per duorum contendentium *concordiam*, uno ſuo juri propter bonum Eccleſiæ cedente.

Concilio generali.

Vel *quinto*, per *generalis concilii* convocationem, ſeu aliquorum, ex parte totius Eccleſiæ pro hoc facto ſecundum aliquem modum electionis vel deputationis ordinatorum.

Deputatorum operâ.

Vel *ſexto*, quod ab utroque deputentur aliqui famoſi & experti viri, qui toties ſimul convenirent & *Romæ* & *Avinionis*, donec per legitimam informationem haberent concordiam in facto. Qua habita, ſcriberetur illa univerſis Epiſcopis Chriſtianitatis, ut ſtatim appareret, quis haberet jus.

Diſputatione eruditorum.

Vel *ſeptimo*, quod ab utroque eligerentur X vel XII. de ſcientioribus & expertioribus viris, quos habere poteſt, qui convenirent in una civitate eis aſſignata per annum vel dimidium, *diſputaturi verbis & ſcriptis* contra invicem usque ad tres vel quatuor replicationes. Et deinde eorum diſputatio in ſcriptis mitteretur per univerſam Chriſtianitatem. Et appareret cito, quis haberet jus, vel ad quem plures vel valentiores declinarent.

Miraculo, vel oraculo divino.

Vel *octavo*, per alicujus *miraculi*, vel *divini oraculi* eventum, divinæ voluntatis declarativum. Hanc viam expectare, niſi poſt omnem diligentiam juxta vias humanas factam, eſſet tentare Deum.

Præſtare conciliū.

Septem iſtarum *viarum* priores ſunt *humanæ*. Inter quas rationabilior & expedientior ex prædictis videtur eſſe quinta.

Conciliū congregari poſſe multis modis.

Tertio notandum eſt, quod *generale concilium* Eccleſiæ fieri, evenit *multipliciter*.

1\. *Primo*, per *omnium fidelium* congregationem. Sicut tempore aſcenſionis Chriſti erat poſſibile: Modò autem non.

2\. *Secundo*, *omnium Prælatorum & Doctorum*.

Tertio, ſolùm *Epiſcoporum & Abbatum* provincialium. 3.

Quarto, ſolummodo omnium *ArchiEpiſcoporum*. 4.

Quinto, ſolùm omnium primatum & *Patriarcharum*. 5.

Sexto, quod *Epiſcopi* cujuslibet regni Chriſtianitatis facerent *inter ſe* concilium. In quo deputarent unum, *duos vel tres*, *ex parte omnium ad generale concilium*, providentes eis de expenſis. Ille modus videtur expedientior. 6.

Proceſſus autem *ad concilium* & *in concilio* poſſet eſſe iſte:

De Modo procedendi in concilio.

Primo, quod antequam Eccleſia conveniret, ſignificaretur partib⁹, ſcilicet *Urbano* & *Cardinalibus*, duntaxat *illis*, qui interfuerunt electioni ejus, quod *corà Eccleſia comparerent*, in tali die & in tali civitate, cum omnibus ſuis teſtibus, rationibus, munimentis & inſtrumentis in promtu, absque alia dilatione.

Convocandi ad Conciliū contendentes Pontifices.

Secundo, quod Prælatis convenientibus, *Patriarchæ* primo ſederent, qui ſciunt ordinem ſuum, deinde *Abbates* ſedeant, deinde *minores Prælati*, & *Doctores Theologiæ*, & Doctores Utriusque juris, ſecundum numerum convenientem ad concſlium recepti & electi.

Seſſio Prælatorum rite formanda.

Tertio, quod ſecundum morem Patrum Spiritus Sancti *invocatione* ſolenni facta, & orationibus pro declaratione juſtitiæ & veritatis ad Deum devotiſſime fuſis, coram omnibus Patribus *utraque pars*, aliâ præſente, ſufficienter & in longum *audiretur*, usque ad duas vel tres replicationes.

Præmiſſis precibus utraque pars contendentiū in Concilio audienda.

Quarto, quod *omnibus ex utraque parte conſcriptis*, & cuilibet Archi-Epiſcoporum traditis, *diuturna deliberatione* apud quemlibet cum ſuis clericis habita, totale concilium vel valentiſſimi *deputati* per eos, judicarent, qui articuli, & quot, & quomodo ab utraque parte legitime eſſent probati, vel ſemiprobati.

Argumēta utriusque partis ſcriptis conſignata, eſſe per Deputatos in Concilio diſcutienda.

Quinto, quod omnibus ex utraque parte legitime notis vel probatis, per *notarios* breviter ſummatis, vel inductione *per omnes* de concilio judicium definitum fieret, vel *per certos*, ab omnibus ad hoc concorditer electos.

Sententiā ſit in Concilio ferendam.

Et neceſſe eſt, quod *vel unum* duorum contendentium judicarent eſſe Papam,

Uno vel duobus

Pontificibus remotis, tertio ſubſtituto.

Papam, *vel neutrum* eorum. Sic remediū non reſtaret aliud, niſi omnes Cardinales antiquos iterum convenire, & eligere aliquem, ſecundum quod Spiritus ſanctus daret eis. Et eſſet ſchiſma expeditum. Ecce *via poſſibilis*, via plana & ſecura, & utique rationabiliſſima.

Igitur *ad rationes* ante oppoſitum *contra hanc inductas* reſpondendum eſt.

CAP. XV.

Solvuntur dubia Concilio generali congregando objecta, Cap. XII. recenſita; Et confirmatur, Concilio opus eſſe.

Solvitur 1 Objectio. Dubitari poſſe de Aſſerto Cardinalium de Papa electione.

AD *primam*, conceditur, quod Cardinalibus credendum eſt, ut aſſumitur: Niſi *in caſu aliquo novo* & ſingulari obſit cauſa ſufficiens, rationabiliter faciens *dubitari de eorum aſſertionibus*, ut eſt in propoſito.

Cardinales de electione Urbani VI. ſibi palam contradixiſſe.

Nam primo *unum elegerunt*, & ipſum publice coram populo toto *coronaverunt*, & per tres menſes ſecum ſtantes, omnia, quæ vero Papæ debentur, ei *exhibuerunt*, & ab eo ſacramentum, beneficia, dignitates receperunt, ſibi & ſuis impetraverunt, & virum ſanctum & optimum ſe in Papam elegiſſe, Imperatori & aliis Principibus per mundum, ut moris eſt, literatorie ſignaverunt &c. Poſtea vero *omnes Cardinales*, qui electioni interſuerunt, exceptis duobus vel tribus, *aſſerunt* publice, & concorditer *jurant*, & *prædicant* per mundum, *prius electum non eſſe Papam*, ſed ipſum ſolùm *ſimulate* taliter *cauſa metus electum* eſſe, & illa de cauſa circa ipſum facta fuiſſe omnia prædicta.

Ecce *cauſam dubitandi*, propter *aſſertiones contradictorias* fortes & coloratas, ſucceſſive ab eis factas, & tam apparentes, quod etiam plures doctiſſimorum judicare neſciant, quæ pars contradictionis in hoc caſu præponderet, aut quæ præponderans debeat cenſeri.

Et ideò, ut hoc diſcutiatur, *ſumme opus eſt concilio generali*, quod Spiritu ſancto regitur. Juxta illud Matth. XIIX. *Si duo ex vobis vel tres convenient in nomine meo ſuper terra de omni re, quamcunque petierint, fiet illud, quia in medio eorum ſum.*

Parti debiliori non deſperandum.

Ergo *non diffidat pars, quæ* in hoc caſu *pauciores adhærentes habet numero, potiores forte ſapientia*; Nec alia præſumat in multitudine adhærentium. Quoniam in concilio generali, ubi Spiritus Sanctus judex eſt, non vincitur multitudine, ſed veritate. Et veritate non deficitur ex paucitate in tali cauſa univerſalis Eccleſiæ, in qua ab univerſis fidelibus, in concilio, & ante, pro declaratione juſtitiæ Spiritus Sancti gratia jugiter imploranda eſt. Ergo, *confidant pauci*, imo *confidat unus*, in hoc ſanctiſſimo proceſſu vincere decem millia. Nam ſi Deus pro nobis, quis contra nos. Advertamus, ut Moſes ait, quomodo perſequebatur unus mille, & duo fugaverunt decem millia. Nonne ideo, quia Dominus concluſit illos? Sanctus quoq; *Hilarius vicit ſolus Papam cum Cardinalibus*, ut ejus narrat Legenda. Hujus etiam rei in hiſtoriis multa exempla reperire poteris.

Apparet igitur, quare *inutilis* eſt ad diſcutiendum præſentem caſum *via*, quæ tacta fuit *in nono argumento* poſt oppoſitum quæſtionis: Imò caſum faciliorem. *Sup. c. XIII.* Unde *Johannes* Teutonicus, gloſſator Decreti, 79 *diſtinctione*, quærit: *Si duo contra fas eligantur, quis erit judex? Non Cardinales ipſi. Quia ſic erunt judices in facto proprio. Nec alius ſuperior poterit inveniri.* Et poſt pauca ſubdit: *Dic, quod concilium convocetur.*

Per Cardinales illud ſchiſma Papale non poſſe componi, ſed per Conciliū.

Item *Johannes Andrea in Clem. de elect.* quærit: *Quis de hujusmodi cauſa metus cognoſcere haberet, ſi allegaretur circa electionem Papæ.* Et reſpondens dicit: *Quod iſta nondum deciſa, nec proviſa, egebunt proviſione. Et certum eſt, quod, niſi à generali concilio.* Igitur propoſitum.

Adulatores Cardinaliū eos deificare, dum reddant impeccabiles.

Item, mirum eſt de quibuſdam, utinam non *adulatoribus*, qui *volentes Cardinales quaſi deificare, & impeccabiles reddere*,

dere, aſſerunt, ipſorum verbis ſemper eſſe credendum ſine exceptione: Cum ſancti Doctores, *Auguſtinus, Hieronymus*, & alii inveniantur nonnunquam ſibi contradixiſſe & à veritate deviaſſe, ut apparet in libro *Retractationum Auguſtini.* Et cum legatur, *Paulum reſtitiſſe Petro in faciem*, eò, quod non recte ambularet ſecundum veritatem Evangelii.

Nec Patres ab errore fuiſſe immunes. Nec Petrum.

Nonne & in *Conſiſtoriis ſæpe unus Cardinalis contradixit alteri* in diverſis cauſis & negotiis? Et ita unus erravit: Vel ſunt *ſanctiores* & confirmatiores *ſanctis* prædictis: Vel forte eorum autoritate *contradictoria verificari* poſſunt.

In Conſiſtoriis Cardinalium unū alteri ſæpe contradicere.

Item, ex quo Cardinales jam experimentaliter ſentiunt, quod propter eorum miſſionem & prædicationem pro totis viribus, ſchiſma non minuatur, imo creſcat, & ſtabiliatur: Deſiſtere debent ab hac via, quanto citius, tanto melius, tanquam Deo non placita, propter peccata forte eorum vel aliorum, declinantes *ad viam Spiritus S.* quæ eſt *concilium generale*, ut fiat in Eccleſia pax. Et tunc apparebit, quod non quærunt quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, & quod communis ſalutis omnium fidelium habent affectum.

Item ſi *duo Cardinales* jam *miſſi ad Teutonicos in tribus annis non unum comitatum converterunt, ad credendum, ſecundo electum eſſe Papam*, vix in centum annis per talem modum habebunt pro ſe novem vel decem regna, quæ primo electo adhærent.

Item, ſi Cardinalium informatio & prædicatio eſt valida & efficax, & à fidelibus in dicto caſu recipienda, non eſt via ad hoc expedientior & convenientior, niſi quod *Prælatos omnium regnorum Chriſtianitatis in generali concilio congregandorum informent* de veritate facti & juris. Qui nomine Eccleſiæ congregati ſi eis crediderint, expeditum erit negotium hujus ſchiſmatis per totam Eccleſiam. Igitur *via concilii expedientiſſima* eſt, & maxime *à Cardinalibus expetenda & requirenda.*

Reſp. ad 2. Obj.

Ad Secundam reſpondetur: Quod conceſſo, notorium eſſe, ibi fuiſſe tumultum popularem &c. non ſequitur: Igitur notorium eſſe, quod Cardinales elegerint præciſe *metu* compulſi. Quia ex poſtfactis contrarium apparet: Videlicet, quod *vere* & *libere* conſenſerint in ipſum. Ut patet ex dictis in prima ſolutione.

Exulaſſe metum in electione.

Et tunc non eſt notorium, ſed eſt *perplexum dubium*, an, omnibus attentis, illa electio cenſenda ſit invalida, ratione illius impreſſionis & tumultus, qui erat in electione Urbani VI. Itaque *opus eſt concilio.*

Item eſto, quod eſſet communiter apud ſapientes notum, quod primus electus non haberet jus: Nihilominus, quia ſchiſma magnum invaluit, & jam diu ſtetit, ad ſatisfaciendum & quietandum generaliter ſimpliciores, & ad convincendum malitiam & proterviam multorum *expediret, negotium diſcuti in concilio generali.* Sæpe enim, ut dicit beatus *Gregorius*, expedit, aliqva fieri ex ſuperabundanti propter cauſas jam prætactas. Quare relinquitur, *opus* eſſe *nunc concilio generali.*

Concilio illā ſtrupoſitatem tollendam.

Reſp. ad 3. Obj.

Ad *tertiam*, conceditur, quod *communiter & regulariter* verum eſt, quod ſine autoritate Papæ concilium convocari non debet. Veruntamen, *ingruente neceſſitate ſingulari, quæ frangit legem*, & etiam in multiplici caſu poſſibili, *poteſt & debet fieri concilium generale ſine autoritate Papæ.*

In caſu neceſſitatis Concilium convocari poſſe abſq; autoritate Papæ.

Primo, ſi Papa lapſus in hæreſin manifeſtam pertinaciter occupet ſedem Apoſtolicam, nolens concilium convocari.

Secundo, ſi poſt mortem unius Papæ contingeret ſtatim omnes Cardinales occidi, oporteret provideri de Papa per concilium generale.

Tertio, ſi Papa cum conſilio Cardinalium proferret aliquam ſententiam dubiam in materia fidei, & in hac pertinaces & incorrigibiles perſiſterent, nolentes concilium.

Quarto, ſi ſede vacante Cardinales propter eorum diſcordiam vel aliquam tyrannidem convenire non poſſent. Seu, ſi ex malitia vel aliàs ad electionem Papæ convenire nollent, nec vellent concilium generale.

In quolibet illorum caſuum *generale*

conci-

concilium ſine autoritate Papæ convenire debet ad tractandum de bono communi totius univerſitatis fidelium.

Non ad concilii naturam pertinere ut fiat per Papam.

Et tunc patet, *non eſſe de propria vel eſſentiali ratione concilii generalis, ut fiat per Papam, ſed eſt per accidens.* Igitur.

Item, notum eſt, qvod non ſolum illud, qvod *extra tempus neceſſitatis* eſt *licitum*, imminente *neceſſitate ſit debitum*: Sed etiam, qvod *extra neceſſitatem* fuit *illicitum*, *in neceſſitate* extrema *ſit debitum* & neceſſarium. Ut, contrectatio rei alienæ invito Domino, vel ablatio panis ab exiſtente in extrema neceſſitate, non eſt furtum. Ratio hujus eſt, qvod ea, qvæ ſunt juris humani, utpote rerum diviſio & appropriatio, & conſimilia, non poſſunt derogare juri naturali vel divino, quo res inferiores ordinatæ ſunt ad hoc, ut per eas neceſſitati hominum ſubveniatur. Qvapropter res, qvas aliqui habent ſuper-abundanter, naturali jure pauperibus debentur, ſecundum beatum *Ambroſium*.

Etiam illicita in neceſſitate fieri licita.

Juribus poſitivis non inhærendum contra ſalutem publicam.

Male igitur epieikiſant, qui, *in præſenti communi ſumma neceſſitate univerſalis Eccleſiæ*, volunt *omnia jura poſitiva*, de concilio congregando nonniſi autoritate Papæ, præciſe *ad literam ſervari*: Impedientes, contra intentionem eorum, qui canones conſtituerunt, viam pacis & ſalutis. Ac ſi in nullo caſu liceret populo vel alicui ſine autoritate Principis contra ſtatuta communia pro defenſione ſui & paternarum legum militare, ſeu Principi, volenti rempublicam & civium univerſitatem deſtruere, ad cujus conſervationem eſt ordinatus, tanqvam hoſti non regi reſiſtere. Nonne etiam Maccabæi in diebus ſabbathorum bellantes divinæ legis transgreſſores non fuerunt? &c.

Nulla lex abſque exceptione.

Qvis etiam neſcit, quod fuit *impoſſibile* regulariter *leges & jura poſitiva inſtitui, quæ in nullo caſu deficerent*, vel exceptionem paterentur, ut patet 1. *Rhethoric. Ariſtotelis.* Hac ratione, quod *actus humani*, ad quorum ordinationem & regulationem leges conſtituuntur, ſunt *circa ſingularia & contingentia.* Qvæ, quia *infinita* ſunt, & infinita *uni* accidunt, & infinitis *modis* variari poſſunt, *ſub nulla regula* vel arte *comprehenſibilia* ſunt. Igitur.

Et ergo vix eſt aliqua lex poſitiva, quin caſus poſſit emergere, quod ille, qui ante tenebatur eam implere ſecundum tenorem literæ, in illo caſu non deberet. Sicut regulare eſt, quod depoſitum reddi debet: Tamen ſi quis depoſitum gladium in furia repoſcat, ei reddi non debet.

Exemplũ de depoſito, furioſo non reddendo.

Unde *Nicolaus Papa* præſidens ſynodo Conſtantinianæ dixit: *Quod ita usque adeo venenata* ſimoniaca pernicies *hactenus inolevit, ut vix quædam Eccleſia valeat reperiri, quæ hoc morbo non ſit aliqua ex parte corrupta. Et tanta talium multitudo eſt, ut, dum* rigorem *canonici* juris ſuper eos ſervare non poſſumus, *neceſſe eſt, ut diſpenſatorie ad pia condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus, à ſimoniacis conſecratos in acceptis ordinibus manere permittentes. Hoc etenim temporis nimia neceſſitas permittendum à nobis extorſit* &c.

Exemplũ de Simonia, de qua diſpenſatum, cum aboleri prorſus nequiret.

Et ergo eſt quædam virtus, quam *Ariſtoteles V Ethic.* vocat ἐπιείκειαν, quæ eſt *directiva juſti legalis* Et ea melior & nobilior, quia per eam modo excellentiori & perfectiori obeditur menti & intentioni Legislatoris.

Moderatio in executione legum.

Patet igitur, quod, quia *legumlatores* leges ponendo frequenter *attendunt ad ea, quæ ut in pluribus accidunt*, & raro de raro contingentibus provident: Ideo accidit, quod quidam *juris imperiti, & indocti in Theologia, & in morali Philoſophia, volentes, leges communes & poſitivas ſanctiones in omnibus caſibus obſervari, juxta verborum corticem ſeu ſuperficiem*, faciunt ſæpe contra juſtitiam & bonum publicum, & contra intentionem legislatorum: *transgredientes dictamen rectæ rationis, propter quaſdam verbales traditiones hominum*, quarum intentionem non attendunt, legum juſtas interpretationes audire contemnenentes. Cum tamen licitum ſit *Theologis*, qui ſunt ἐπιεικεῖς divinæ legis, mentem Chriſti interpretari & declarare. Ut patet in interpretatione magni mandati in lege, *quod ad literam à viatoribus impleri non poteſt* ſed ad ſenſum doctoris.

Leges feruntur de iis quæ ſæpe fiunt, non quæ raro.

Inepti Theologi & JCti, qui leges ſecundum literam in omnibus caſibus obſervari volunt.

Injuſtum ſæpe eſt legem ſtrictè urgere.

Pugnat cum ſana ratione.

Nunc

Nunc ad illud quod ulterius dicitur, qvod nullus haberet poteſtatem ſuper omnes fideles: Reſpondetur, quod Eccleſia Romana habet talem poteſtatem. *Eccleſia* autem *Romana* intelligitur *Eccleſia univerſalis*, vel concilium generale. Igitur.

Eccleſiam univerſalem habere jus ſuper omnes fideles.

Reſp. ad 4. Obj.

Ad *quartam* dicitur; Quod hoc non eſt timendum, nec eſt veroſimile. Cum procedatur via Spiritus S. ad pacem Eccleſiæ. Cujus gratia, in concilio & ante per omnes Eccleſias Chriſtianitatis devote implorata, hujusmodi fieri non permittet.

Absq; tumultu rem illam per Concilium componi poſſe.

Reſp. ad 5. Obj.

Ad *quintam* reſpondetur: Quod per cœtum Cardinalium congregari poteſt. Etiam forte ad majorem ſecuritatem expediret, quod *uterque electorum conſentiret* congregationi concilii. Quia pauci dubitant, quin unus eorum ſit Papa. Et ita ſatisfieret canonibus, qui contrarii videntur.

De modis Concilium convocandi.

Alii *modi concilium convocandi* tacti ſunt in quadam *Epiſtola*, quæ incipit: *Genius magni Jovis vicarius.*

Liber alio autoris præclarus, dictus, Epiſtola Pacis.

Et cum dubitatur, *cujus autoritate valerent in tali concilio facta?* Reſpondetur: Quod *in caſu tali* neceſſitatis, *autoritate* capitis *Chriſti* indefectibilis. Cujus etiam autoritate David & ſui panes propoſitionis manducabant, & Maccabæi in Sabbatho pugnabant. &c.

Si *dicitur*, objiciendo prædictis: *Papa eſt major concilio:* Reſpondetur: Quod in caſu noſtro concilium nihil ſtatuet, donec ante omnia congregatum, & clarificatum fuerit, ſive autoritative ſive magiſtraliter, quis ſit verus Papa. Quo facto, ille accedet concilio, ſi velit, & facta & fienda amplius in eo per ipſum robur habebunt.

Concilii autoritas Chriſtus. Conciliũ certo modo ſupra Papam.

Vel dicitur, quod *Eccleſia Catholica*, modo ſuperius declarato eſt in hoc caſu *ſuperior Papa*, à qua, cum ipſe ſit Catholicus, non eſt excluſus, imo eſt ipſius *caput ſecundarium.* Cujus defectum, vel cum illud non eſt, vel cum eſt, & non conſtat, quis eſt, ſicut eſt in propoſito, ſupplet *Chriſtus caput Eccleſiæ ſuæ inſeparabile & primarium.* Cujus gratia & meritis Eccleſia corpus ſuum myſticum ſuſcipit inceſſanter ſenſum, motum, & ſpiritum vitalem. Quo fit, quod errare non poteſt lege ſtante, nec mortali peccato ex toto maculari vel mortificari.

Chriſtus caput Eccleſiæ primarium.

Ad *ſextam* reſpondetur: Quod, ſicut bonus filius matri ſuæ carnali ægrotanti vel tribulationem patienti, licet Deus eam velit mori, vel taliter ad ſalutem ſuam tribulari, omni via licita tenetur niti ſuccurrere, & eam liberare. Et ita, à fortiori, matri ſpirituali, quæ eſt Eccleſia, ſuccurrere tenetur. Maxime, qvando tribulationibus, communi ſaluti fidelium manifeſte obviis, ut eſt in præſenti caſu, quaſſatur. Si etiam, hac conſideratione, quod omnia cooperantur in bonum electis, ab eliſione diſſenſionum & diſcordiarum & hujusmodi malorum, Chriſtianis ceſſandum eſſet: Eadem ratione ab hæreticorum exterminatione & ab omni punitione perverſorum deſiſtendum eſſet. Qvia, juxta beatum *Auguſtinum*, Omnipotens bonum nullum malum fieri ſineret, niſi inde etiam majus bonum elicere ſciret & vellet. Igitur.

Reſp. ad 6. Obj.

Etiamſi tribulationes Eccleſiæ profint, ex illis tamen emergendam eſſe quærendam.

Item illud: *Nolite arbitrari* &c. accipiendum eſt, qvaſi Chriſtus dicat: *Sed gladium*, id eſt, correctionem & vindictam offenſarum Dei in malos ſibi adverſantes à Principibus & prælatis intrepide exercendam. Exemplo David, qui teſtabatur, quod cum malis concordiam non teneret, dicens: *Nonne, qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam, perfecto odio oderam illos?* Hoc eſt, quod verum in eis erat, dilexi, & quod male fecerunt, increpavi, mores pravorum preſſi, vitæ eorum profui, nihilominus inimici facti ſunt mihi. Si igitur David illius temporis laicos corrigendo malos, non curavit eorum inimicitias incurrere, quanto magis Chriſtianæ Eccleſiæ præſides & Prælati in hoc nullos formidare debent, intrepide *exteriorem pacem cum malis ſolventes*, interiorem nihilominus circa illos, id eſt, *fœdus charitatis medullitus cuſtodientes.* Qvia, ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Vel *gladium*, id eſt, pugnam virtutum contra vitia, malorum contra bonos, dæmonum contra fideles, ſpiritus contra mundi & carnis infeſtationes.

Ad

Digitized by Google

Reſp. ad 7. Obj. Unum oportere eſſe Pontificem.

Ad *ſeptimam rationem* reſpondetur: Qvod primo conſtat ſatis ex dictis Scripturæ, *unum generalem vicarium Chriſti* eſſe debere in ſua Eccleſia usqve ad conſummationem ſeculi. Et ideo, qvia *mala* eſt *pluralitas Principum* non ſubordinatorum, & naturali ratione interdicta: Utiqve omni diligentia per fideles obviandum eſt pluralitati ſummorum Pontificum, *donec* vel miraculo, vel revelatione ſpeciali *circa hoc aliud videatur.*

Vid. ſupr. f. 24.

Pro hoc vero, qvod ulterius dicitur de variatione populi, de uno veniendi in alium, & de ſtatu in ſtatum, propter peccata, & qvandoqve aliis de cauſis: Qvemadmodum ſtatus Chriſtiani cleri tempore Conſtantini Imperatoris mutatus fuit de paupertate ad divitias, de triſtitiis ad delitias, de contemtu ad honores, de ſubjectione ad dominationes, de labore ad reqviem, de tribulatione ad pacem, & de oppreſſione ad libertatem: Forte dices: Certe talis mutatio videtur niſi *permiſſive* propter aliquorum peccata à Deo facta. Qvoniam, quæ cauſa tantæ exorbitationis & deviationis Eccleſiaſticorum, quæ apparet hodie, & ſummabitur in ſolutione ultimæ rationis, niſi hoc *venenum, effuſum in Eccleſiam Dei, quando Imperator Conſtantinus Eccleſiam tot divitiis locupletavit, & tantis honoribus ſublimavit?* Ex hoc enim, quod ſtatibus Eccleſiaſticæ prælaturæ conſpiciuntur tantæ *divitiæ, deliciæ, honores, reverentiæ, poteſtates, & dominationes* annexæ, jam fatuus & ſapiens, *puer & ſenex, bonus & malus*, à minimo usque ad maximum, omnes indifferenter *ad pingues Eccleſiaſticos ſtatus per fas & nefas anhelant, ſimoniam* committunt, *diſcordiam* ſeminant, cœlum & terram movent, ut ad illos perveniant, & in eis permaneant: Proh dolor, non conſiderantes, neque apud ſe ſemel diſcutientes, quanta & quam ardua habentibus tales ſtatus agenda incumbant, in quibus ſi negligentes fuerint, æternæ damnationi ſuberunt.

Nova Obje. Conſtantini munera in Eccleſiaſticos fudiſſe venenum Eccleſiæ. Propter opes & honores quemque adſpirare ad Eccleſiaſticum ſtatum, per fas & nefas.

Reſp. Abuſum non tollere rectum uſum.

Reſpondetur: Qvod, quamvis hæc contigerint, & contingant ab aliquibus *per abuſum temporalium*, ad magnificentiam gloriæ Dei Eccleſiæ donatorum, nihilominus Papa Sylveſter ſancte fecit temporalia recipiendo, & Conſtantinus ea dando. Qvia videbant, *recto uſu* talium divinæ honorificentiæ cultum glorioſe magnificandum & amplificandum. Etſi in parte *contrarium eventurum cogitaverit* ex malitia abutentium, æternam receptura ſuo tempore pœnam. Veruntamen tali mutationi Eccleſiaſtici ſtatus Sylveſter reſiſtere non debuit.

Qvæſtio: An Eccleſiaſtici dominium temporale ſint aliquando amiſſuri? An humilis cleri ſtatus Eccleſiæ eſſet ſalubrior?

Qværi poteſt hic: Si veroſimile ſit, qvod *Eccleſia perdet* quandoqve, ſcilicet tempore Anti-Chriſti, vel ante, *totum temporale*, quod à Conſtantino & à Principibus aliis ſucceſſu temporis accepit?

Secundo: *Utrum expedientior eſſet ſimpliciter pro generali ſalute fidelium, humilis ſtatus cleri ſine temporali*, qvalis erat ante Conſtantinum, vel *ſtatus, qualis poſt fuit & hodie eſt?*

Iſta ſunt alterius ſpeculationis. Veruntamen *pro diverſitate temporum alter & alter ſtatus Eccleſiæ magis convenire videtur. Et non idem ſemper.*

Pro diverſo tempore diverſum Eccleſiæ ſtatum congruere, & nunc abſque ſpoliis nunc inter opes.

Ut in primitiva Eccleſia, tempore prædicationis Evangelii expedivit, ut *omnia* eſſent *communia*. Poſt inceperunt fideles *vivere de propriis*, & ſacerdotes Eccleſiæ contentari in humilitate *de ſolis oblatis*, & pio datis, & de bonis hæreditariis, quæ habebant. Poſt vero, templis Chriſto ædificatis cœperunt vivere *de decimis* & oblatis. Deinceps poſt Conſtantinum, de reditibus, *prædiis, terris*, ab Imperatore & aliis Principibus Eccleſiæ datis, *clerus incepit vivere magnifice* in honore, reverentia & dominatione usqve hodie.

De incremento fortunæ clericalis per gradus ad ſummum apicem.

Quem ſtatum an Deus modo vel alias diminuere vel variare voluerit, neſcio. *Ipſe ſcit, qui mutat tempora & transfert regna, & qui fidelibus ſuis de expedienti ſemper novit providere ſtatu.*

An magnificus cleri ſtatus ſit permanſurus, non definit autor, ſed Deo relinquit.

Reſp. Ad 8. Obj.

Ad *rationem octavam* & ultimam *Reſpondetur*: Qvod ſemper in Eccleſia juxta Apoſtolicam aſſertionem, omnes, qui volunt in Chriſto pie vivere, perſecutionem patientur. Qvæ *perſecutio*, ut dicit Leo Papa, non in eo tantum conſiſtit, quod contra Chriſtianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuscunqve ſuppliciis. Cum modò perſe-

Perſecutionem hodiernam eſſe morũ diſſimilitudinem ac depravationem.

perſecutionum ſævitiam ſuppleant & *diſſimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malarum tela linguarum.* Ut de Eccleſia verum ſit: *In pace amaritudo mea amariſſima:* Qvando *carnalis pax & commoditas diſſenſionem ſuſcitavit*, ſuperiores eclipſavit, zelum ſalutis populorum abſtulit.

Concilio opus nunc maxime eſſe, non ſolum in primitiva Eccleſia, ut ſint qui depravata emendent.

Igitur quoniam virtus unita fortior eſt ſeipsâ diſpersâ, nunc maxime *congregari convenit concilium in arduis*, ut ſaltem inter multos inveniantur aliqui, qui adhuc zelum Dei habeant & proſeqvantur.

Scrupulus: Omnia à majoribus jam eſſe recte conſtituta, ut non ſit opꝰ nova correctione: Eximitur: Nova Corruptio Eccleſiaſtici ſtatus illo tempore.

Ad hoc vero, de qvo dicitur, ſufficienter de omnibus jam proviſum eſſe &c. *Reſpondetur* per hoc, quod *cap. 1. Toletani Concilii VII.* habetur: *Licet*, inqvit, *& ante conſtitutiones canonum exſtent, quæ ad omnem poſſent correctionem ſufficere, ſi quis dignetur eas libenter attendere: Tamen, quia tanto amplius lucernæ claritas emicat, quanto fuerit ſtudioſius ſæpiſſime mundata vel contrectata: Non parum proficit ad emendationem multorum, ſi, dum illa, quæ conſtituta ſunt, per fraternam collationem ad memoriam reducantur, illa etiam adjiciantur, quæ aut deeſſe videntur, aut omnino conſtituenda competenter exiſtimantur.*

Novo igitur opus remedio.

Qvis enim neſciat, qvanta ſint hactenus illicita perpetrata, & *quam nefanda multorum invaluerit ſuperbia, avaritia & incuria, & quam multiplex à legitimis exorbitatio.* Qvæ novæ proviſionis expoſtulant remedia. Qvemadmodum *novi morbi novas cogunt invenire medelas*, vel antiqvas juxta eorum qvalitatem & modos temperare.

Nullæ conſtitutiones abſolute ſufficiunt. Semper nova opus proviſione.

Item, cum particularia ſint infinita, & infiniti caſus novi emergere poſſint: Nullis finitis conſtitutionibus vel legibus particularibus ſic ſufficienter provideri poteſt, quin ſit ſemper opus, novam proviſionem ſuper pluribus evenire poſſibilibus.

Item, cum *natura humana* naturaliter nitatur in vetitum, & de cætero ſit indomita & effrenis: Ideo, ei *habenis laxatis pro tempore, cito revertitur ad inordinationem ſuam*, & repullulabunt vitia, redibunt ſuperſtitiones, reviviſcent errores.

Ob redeuntes frequenter defectus, frequenti opus Eccleſiæ viſitatione ac emendatione.

Qvare *opus eſt inceſſanti viſitatione domus Dei*, factæ ex hominibus, & *ejus reparatione*, jam in hac parte, jam in illa. Ad inſtar domus materialis. Qvæ, niſi ſollicite quolibet anno viſitetur, reformetur, & renovetur, ubi indiget: Columnæ à rectitudine nutabunt, & incurvabuntur, & à fundamento recedent, à trabibus disjungentur: Colores & picturæ parietum & columnarum inveteratione cadent: Tunc imagines in eis pictæ truncabuntur: Vitrea, (qvæ ſunt doctores, per qvos tanquam per feneſtras illuſtratur domus Dei, quæ eſt Eccleſia,) adhæſione pulveris ſqvaleſcent, & obtenebreſcent.

Et ita, niſi *Eccleſia* continua ſollicitudine ſuorum architectorum, temporibus debitis, priusquam defectus nimis increverint, *viſitetur, reparetur & renovetur:* Picturæ ejus cadent, ſcilicet veritatis & ſcientiæ, & columnæ nutabunt, feneſtræ, id eſt doctores, non dabunt lucem, & tandem in ſuis partibus irreparabilem ruinam patietur.

Cap. XVI.

Saluberrimas Patrum primorum conſtitutiones de ſalutari Eccleſiaſtica diſciplina prorſus illo ævo exulaſſe.

Scrupulus: Non eſſe opus reformatione: Eximitur.

Forte dicetur mihi: *Eccleſia fundata eſt ſuper firmam petram, flaverunt venti, inundaverunt flumina, non eſt paſſa ruinam. Quomodo tu dicis, reformatione indiget?* Aut dic, *in quibus*.

Summam eſſe corruptionem.

Seu, ſi in nullis ejus partibus heterogeneis, id eſt, *ſtatibus*, vel in nullis ejus partibus materialibus ſive fluentibus, id eſt, *ſingularibus* ſuppoſitis, hodie *correctione & emendatione Eccleſia indiget:*

Bonas majorum ſanctiones Eccleſiaſticas exulare.

Qvæſo, *ubi ſunt* nunc præcedentium *Patrum* ſanctæ & *rationabiles conſtitutiones* innumeræ, in eorum conciliis, vel in Epiſtolis Papalibus traditæ? Qvarum obſervantia, nunc abolita, nedum ex-

pedivit

Digitized by Google

pedivit olim, ſed & magis modo fidelibus ſaluberrima eſſet, & oportuna.

Electionẽ Epiſcopalem eſſe vitiatam.

Et ut de pluribus taceam & grandioribus: *Primo, ubi eſt hodie, quod Epiſcopus bonus & probatus opere & doctrina* eligatur, non homo carnalis, ſpiritualium ignarus?

Clericos prabendis nimis inſtructos.

Ubi eſt, qvod *clerici* in duabus civitatibus vel Eccleſiis *prabendas* vel prælationes non habeant?

Pro confeſſione, ſepultura, promotione, pecuniam exigi.

Ubi, quod *pro ſepultura, confeſſione, ordinatione, promotione*, nullo prætextu, ubicunque fuerit, aliquid *exigatur*, aut detur?

De principum Capellanis.

Qvod nullus Principum laicorum Capellanum habeat, niſi ab Epiſcopo datum, in caſu ab ipſo deponendum vel corrigendum?

Simonia in promotione Epiſcopali.

Qvod nullus Epiſcopus aut ſacerdos *muneribus, precibus* ac *favoribus*, perſonarum acceptionibus, promoveatur?

Abeſſe Epiſcopos ab Eccleſia.

Ubi eſt, quod Epiſcopi extra propriam diœceſin non morentur?

Qvod clerici non plures, quam ſufficiat, ordinentur?

Qvod *Epiſcopi & ſacerdotes ſpectaculis & ludis* non interſint, nec delectentur?

Qvod *ſacerdotes nihil fœnoris* aut ruſtici miniſterii exerceant, nec mercatores, venatores, aut negotiatores fiant?

Qvod *negotia cauſarum feſtivis diebus* in Eccleſia non tractentur?

Epiſcopos non Eccleſia ſed ſua jura ſectari.

Ubi eſt hodie: Ne *rectores Eccleſiarum in ſuis ſtrenui* ſint rebus, & in *Eccleſiaſticis remiſſi*, aut plus propria, quam Eccleſiaſtica jura procurent?

Contra genethliacos in curiis Principum.

Qvod non liceat Dominis & Prælatis obſervationibus ſuperſtitioſis gentilium attendere, nec divinatores conſulere, aut *ſtellarum curſum reſpicere in agendis*?

Synodos provinciales neglectas eſſe.

Ubi ſunt *ſynodi provinciales*, ſecundum Patrum conſtitutiones ſemel vel bis in anno celebrandæ?

Ubi, quod non liceat quemcunque clericum vel Epiſcopum die Dominico abſentem eſſe, ſed miſſarum ſolenniis intereſſe jejunum?

Qvod clerici, ad matutinum & veſpertinum officia non venientes, deponantur, niſi Epiſcopo vel Decano ſatisfaciant?

Quod non liceat clericis ante tertiam horam prandere?

Quod nullus ſacerdotum à Quinquageſima usque ad Paſcha carnes comedat?

Quod ſacerdotes Adventum jejunent?

Quod Prælati à ſubjectorum inſtructione non ceſſent?

Pramia pro gradibus, ac ſacramentorum uſu olim data.

Ubi eſt hodie: *Ne quicquam pramii pro gradibus, pro dignitatibus, pro divinis ſacramentis accipiatur?*

Ne Prælati monaſteriis vel Eccleſiis conſangvineos ſuos, vel eis faventes præficiant? Quod non ordinentur, qui Pſalmorum, canticorum, ſeu hymnorum *ignari* ſunt?

De ſtudiis cleri.

Quod *Scripturis divinis ſtudeant Epiſcopi* & *ſacerdotes*, maxime *monachi* & *religioſi*, ſcientiis litigioſis & practicis omiſſis?

Ubi, quod oppreſſores pauperum, potentes & Tyrannos, Epiſcopi arguant & corripiant?

De viſitatione Eccleſiarum.

Ubi, quod *per annos ſingulos Epiſcopi parochias ſuas circumeant* cum effectu?

Ut *ad menſam Epiſcopi ſcriptura divina legantur?*

Quod Epiſcopus angarias & impoſitiones vel hujusmodi gravamina ſubjectis non imponat?

De clericorum decore in vita, dictis factisq.

Quod *clericus ſcurrilis, & verbis turpibus jocularis*, ab officio retrahatur?

Ubi eſt nunc clericorum ſingularis *decor continentia*, in geſtu, in veſtitu, victu & ritu?

Ubi: Ne clerici comam, barbamve nutriant, aut veſtimenta, calceamenta aliter, qvam religioſum decet, habeant?

De ſtipendiis ex merito diſtribuendis.

Ubi, quod *ſtipendia clericorum juxta merita diſtribuantur* perſonarum?

Quod *clerici nuptialia vitent convivia?*

Quod *clerici tabernas non ingrediantur, nec in eis dominetur crapula & ebrietas?*

De honeſta cleri converſatione.

Ubi eſt illud Carthaginenſis Concilii IV. ut *Epiſcopus vilem ſupellectilem* & menſam ac victum pauperem habeat, & *dignitatis ſua autoritatem fide & vita meritis quarat?*

De Epiſcopi autoritate.

Quod Epiſcopus pro rebus tranſitoriis leviter non litiget?

Quod Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem aut avaritiam non tranſeat?

Cleri regula honeſtatis.

Quod ſtudendum eſt clericis, ut *diſſidentes fratres ad pacem magis, quam ad judicium cohortentur?*

Quod *clerici per plateas & fora diſcurrere non debeant?*

Quod *clericus*, qvantumlibet verbo Dei eruditus, ne pauperes graventur, ut Paulus, *artificio victum quærat?*

Quod clericus artificio vel agricultura ſibi victum *absq; ſui officii detrimento* præparet?

Ubi eſt, quod *clerici in aliena civitate* ſine legitima cauſa *non morentur* extra præbendas vel Eccleſias ſuas?

Quod ab his, qui ſacramentis divinis inſerviunt, ſingularis *caſtitas* cuſtodiatur?

Quod clerici actus ſecularium vel *procurationes non ſuſcipiant?*

Quod laici *clericos actores* vel ratiocinatores ſibi non conſtituant?

Ubi eſt hodie illud Chalcedonenſis concilii: *Monachi tantummodo intenti ſint jejunio, & orationi, in locis, ubi renunciaverunt ſeculo, remanentes, nec Eccleſiaſticis, nec ſecularibus negotiis propria monaſteria deſerendo inſiſtant?* Et maxime, quid opus eſt monachos evocari? Cum infiniti ſeculares hodie ſtudeant *in facultatibus litium*, juris ſcilicet & legum.

Ubi eſt, Non liceat Epiſcopo à ſua Eccleſia plus tribus hebdomadibus abeſſe?

Ubi, quod *clerici aleatores, venatores*, &c. communione priventur?

Quod *officia Eccleſiaſtica pecunia non obtineantur?* Ut *nihil pro ordinatione, vel pallio, vel chartis, vel paſtello detur aut accipiatur. Capit. V. Epiſt. III. Gregorii Papæ.*

Numquid lubet modo verum eſſe verbum illud beati *Hieronymi*, quod qui clericorum audierit, ambæ aures ejus tinnient? *Veteres*, inquit, *ſcrutans Scripturas, invenire non poſſum, ſcidiſſe Eccleſiam, & de domo Dei populos ſeduxiſſe, præter eos, qui ſacerdotes à Deo poſiti fuerant, & prophetæ.* Et Chryſoſtomus, ſuper illud Matth. XXI. *Et intravit Jeſus in templum*, ſic dicit: *Sicut de templo omne bonum egreditur, ita de templo omne malum procedit.* Si enim *ſacerdotium* integrum fuerit, tota Eccleſia floret, ſi autem *corruptum* fuerit, omnium fides & virtus marcida eſt. Sicut, cùm videris arborem pallentibus foliis, intelligis, quod vitium habet in radice: Sic, cum videris populum indiſciplinatum, ſine dubio cognoſce, quod ſacerdotium ejus non eſt ſanum.

Clero Eccleſiæ damnu eſſe imputanda.

Ubi eſt forte propter hoc hodie *devotio & obedientia* inferiorum, defenſio militum, pax Principum Chriſtianorum, ad finem, ut inter ſe concordes impugnent ſchiſmaticos & infideles, recuperando regiones, quas jam à Chriſtianis abſtulerunt, & perverterunt?

Aliquos in clero ſupereſſe bonos.

Sed numquid hodie *omnes* Domini ſacerdotes & Prælati in antedictis & poſt dicendis culpabiles ſunt malis? Abſit. Reliquit enim Dominus ſibi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt curvata ante Baal. *III. Reg. XIX. Cap.*

Cap. XVII.

De corruptiſſimo illius temporis Eccleſiæ regimine.

De pompa Prælatorum.

ITerum, Ad quid expedit, aut quid utilitatis Eccleſiæ confert tam magnifica Principum gloria, & tam *ſuperflua* Prælatorum & Cardinalium *Pompa, ut quaſi ſe homines eſſe neſcire faciat?*

De beneficiorum Eccleſiaſticorum uni collatorum copia.

Et quæ utique abominatio, quod *unus tenet* ducenta, alter *trecenta beneficia Eccleſiaſtica?* Nonne inde divinus cultus diminuitur, Eccleſiæ depauperantur, valentibus viris & doctoribus privantur, fidelibus mala exempla dantur?

Cardinales non ex una ſolùm natione eligendos eſſe.

Quid ſibi voluit, quod *Cardinales ſolum de una natione* vel *quaſi de una patria* fiebant? inter qvos *de ſingulis regnis*, vel nobilibus linguis aliqui eſſe deberent. Numquid apud Chriſtum eſt differentia Græci & Latini, Gallici & Alemanni, Hiſpani & Ungari &c?

Quid eſt etiam quod hodie unus, uti-

Digitized by Google

utinam mediocriter doctus, tenet quatuor, quinque, ſex vel octo beneficia, *quorum uno non eſt dignus*, quibus octo ſuſtentari poſſent, doctrinis, orationibus, & divinis laudibus inſiſtentes? Attendite, an potius hodie *equi, canes, aves, & ſuperflua Eccleſiaſticorum familia, patrimonium Eccleſiæ comedere* debeant, quam pauperes Chriſti? Vel qvàm ad divini cultus ampliationem, & pro infidelium converſione, aut in hujusmodi pietatis operibus modis congruis expendendum ſit?

De luxu Eccleſiaſticorum.

Quod hodie loca divini cultus, ut monaſteria, & venerabilium martyrum Eccleſiæ, Romæ & alibi, ob prædicta, & *ex Prælatorum incuria* deſertæ ſunt & deſtructæ?

Judicate, ſi etiam juſtum ſit, quandoque *librum Eccleſiarum* & hujusmodi *vendi*, & caſtra & villas obligari, ut exactiones, ab Epiſcopis clero impoſitæ, collectoribus ſolvantur?

Quid eſt etiam, quod hodie omnes medium Chriſtianitatis, pinguibus abundans beneficiis, tanquam *centrum quietis* ambiunt, derelictis partibus Eccleſiæ in circuitu, ubi impii ambulant, inviſitatis, & à *doctoribus illuc mittendis* & promovendis vacuis & incultis, ubi fides eſt debilis, virtus imperfecta, ſchismatici abundant, infideles impugnant? Utique ibi opus eſſet in lege Chriſti expertioribus Prælatis, & doctioribus magiſtris, atque probiori & abundantiori militari poteſtate.

De converſione gentium ſollicitos eſſe debere Eccleſiæ præſides.

Quid eſt, quod *gladius Eccleſiæ*, ſive *excommunicatio*, in ſui contemtum modo tam leviter extrahitur, & pro modica re, ut, pro debitis vel hujusmodi, *tam crudeliter in pauperes extenditur?*

Excommunicationis abuſus.

Quid eſt, quod una cauſa ſuper modica re *durat* jam *multis annis*? Quare *litium prolixitas, pauperum ſpoliatrix*, convenienti modo non reſcinditur?

Lites non protrahendæ.

Qvare *converſis Judæis* de eorum bonis miſericorditer non datur vitæ neceſſitas potius, quam egeſtate compulſi apoſtatent, & Chriſtianos impietatis arguant?

Converſionis Judæorum obſtacula.

Etiam quare non ordinatur, *Judæos inter Chriſtianos morari non debere, niſi vel Chriſtianis ſerviendo, vel agros colendo, vel in mechanicis laborando* acqvirant victum ſuum, & *non uſurando*, eis in peccatum, & *Chriſtianis in ſpolium*?

Judæi quomodo inter Chriſtianos tractandi.

Qvid etiam ſibi vult, quod quarundam Eccleſiarum cathedralium *canonici* calceis roſtrati, veſtibus accurtati, *abjecto habitu clericali*, & aſſumto militari, in armis & haſtiludiis ſe exercent?

De Canonicis.

Epiſcopi quoque cappa, ſuppellicio, *libris depoſitis*, arma ſumunt, in campis armati pugnant ut Principes ſeculares?

Epiſcopis.

Qvid eſt, quod nonnulli *Prælati* juriſdictiones, ſpiritualem & temporalem, quibusdam potentibus Tyrannis & avaris pro certa ſumma locant, in gravamen Eccleſiæ, ſubverſionem juſtitiæ, & oppreſſionem pauperum?

De abuſu juriſdictionis Prælatorum.

Qvid eſt, quod hodie *Epiſcopi, Abbates, monachi, plus ſunt officiales fiſci quam Chriſti*, totis niſibus militantes mundo in curiis Principum, & ſecularium judiciorum ſeu *parlamentorum*?

Eccleſiaſtici olim magis officiales fiſci quam Chriſti.

Ecce, quid ſibi vult etiam, quod modo potius *omnes Epiſcopi, Prælati, & parochiales ſacerdotes per Papam conſtituuntur*, quam eligantur *perſonæ notæ, & aptiores de patria, ut non præferantur Eccleſiis homines extranei* in moribus & linguis & conſvetudinibus?

De abuſu electionis Eccleſiaſticorum per Papã. Extranei non præferendi civibus.

Qvid eſt, quod hodie *potentum & nobilium pueri Eccleſiaſticis præficiuntur* dignitatibus, & clerici famoſi in vita & doctrina eis ſubjiciuntur?

Qvid eſt, quod nunc *ſpiritualium penitus ignaris*, qui à puero mundanæ & litigioſæ ſcientiæ, ut legum, quarum ſtudium ſacerdotibus eſt prohibitum, vacaverunt, regimen Eccleſiæ potius committitur?

Malis Theologis bonis ICtis Eccleſia olim commendata.

Numquid *Eccleſia* ſecundum mundum *gubernanda* eſt, & non potius *contra morem mundi*, eò, quod ſcriptum eſt: *Nolite conformari huic ſeculo.*

Et cætera multa.

CAP. XIIX.

De extrema Eccleſiaſticorum illius temporis corruptione.

Clauſtra monialiū proſtibula meretricum.

RUrſus, oculos aperite, & inqvirite, ſi quæ hodie *clauſtra monialium* facta ſint quaſi *proſtibula meretricum*?

Eccleſiæ cathedrales raptorum ſpelunca.

Si quæ Deo conſecrata *Canonicorum monaſteria* fiant quaſi *fora & diverſoria*?

Si quæ *cathedrales Eccleſiæ* factæ ſint quaſi *ſpelunca raptorum & latronum*?

De ſacerdotum concubinis.

Scrutemini, ſi alicubi *ſacerdotes* in conſvetudinem duxerunt, *ſub prætextu ancillarum habere concubinas*?

Judicate, ſi *tanta imaginum & picturarum in Eccleſiis varietas* expediat, & an plures ſimplices nonnunquam ad aliquam idololatriam pervertat?

Ordines monachales nimii.

Videte, ſi tanta *religionum numeroſitas* & varietas conveniat?

Examinate, ſi *religiones militares* faciant debitum, habeant in honore ſacerdotium, ſervent mores, fidem, regulas & canones Patrum?

Contra exemtiones cleri.

Diſcutite, ſi expediat quorundam tam larga *exemtio, & privilegiatio*, atqve ab ordinariorum coercitione ſic omnimoda ſubductio?

Contra canoniſationes ſanctorum & ſanctarū.

Si conveniat, *Urbanum V. Brigidam* de Svecia, Ducem Britanniæ *Carolum*, non obſtante *nimia ſanctorum multitudine, canonizari*?

De novorum ſanctorum feſtis.

Si deceat, quorundam *novorum Sanctorum feſta* ſolennius peragi, quam præcipuorum Apoſtolorum?

De novis capellis.

Si juſtum ſit, *priores* Sanctorum ſolennes *Eccleſias deſeri* & deſtrui, reditibus à collectoribus vel Cardinalibus levatis? Et quandoque poſt ad eorum memoriam, vel quaſi gloriam, *capellulas novas ædificari*?

De ineptorum ac rudium promotione.

Rurſum penſate, ſi æqvum eſt, *fatuos præeſſe, & ſapientes ſubeſſe, juvenes dominari, ſenes famulari, ignaros ardua diſcutere, ſcientes loqui non audere*, eqvorum famulos in promotionibus præponi, eloqviorum Dei diſcipulos poſtponi?

De libris apocryphis hymnisque novis in Eccleſia.

Perqvirite, ſi quæ *Scriptura apocrypha*, aut *hymni vel orationes* ſucceſſu temporis ſtudio vel ignorantia *in detrimentum fidei* introductæ ſint?

Et corrigite.

Opinionum diſcordias, utpote de *conceptione virginis glorioſæ*, & conſimilium, ſedate.

De legibꝰ & conſuetudinibus patriis emendandis.

Iniqvas leges & *conſvetudines patrias* emendate.

Nonne *in Saxonia* reperiuntur injuſtæ leges, alias à Theologis impugnatæ?

In Saxonia olim Superſtitiones noctis natalis Chriſti.

Et quæ Chriſtianorum damnabilior conſvetudo eſſe poteſt ea, qua jam clerici & laici, Prælati & Principes, ubique inſaniunt, ſanctiſſimam *natalem Chriſti noctem celebrantes ludo taxillorum*, non contemplatione cœleſtium myſteriorum?

In Livonia ſacra Cœna ruſticis non permiſſa.

Nonne *in Livonia conſvetudo inolevit, ut nulli ruſticorum ſacramentum Euchariſtiæ detur*?

De admiſſa polygamia.

Nonne *ibidem reperitur, quod vir duas uxores vivas habeat, & mulier plures maritos*.

Qvid plura: Ab Epiſcopis ad concilium generale venientibus de qvalibet provincia de omnibus inqvirite *abuſivis conſvetudinibus, & pernicioſis ritibus*, qvæcunque occaſione in Eccleſiis & hominum ſtatibus regionum diverſarum introductis.

Reformāda Eccleſia in Concilio generali ac provincialibus.

Ut ſuper deviationibus præmiſſis & conſimilibus *omnes Eccleſiæ ſtatus vel in generali concilio reformetis, aut in conciliis provincialibus reformari mandetis*: Ut ſic Deo autore *reparetur Eccleſia*, & purgetur domus Dei ab immunditiis, vitiis, & erroribus univerſis.

Digitized by Google

CAP. XIX.

De ſumma neceſſitate Synodorum provincialium ac Generalium pro emendatione Eccleſiaſtici ſtatus.

De neceſſitate ſynodorum provincialium.

HOc autem ut diligenter fieret, ſancti prioris ævi Patres ordinaverunt, & ordinationem eorum poſteriores ſemper in conciliis confirmaverunt, ut ſcilicet *bis in anno in qualibet provincia* celebranda eſſet *ſynodus*.

Unde in canonibus Bracarenſis concilii cap. 18. ita dicitur: *Propter Eccleſiaſticas curas & altercationum ſolutiones bene placuit, per ſingulas provincias bis in anno convocare metropolitanũ Epiſcopum omnes provinciales Epiſcopos, ita ut ad concilium procedant, omnes presbyteri vel diaconi, vel hi, qui ſe læſos exiſtimant, ut in concilio cauſa examinata ad juſtum judicium perducantur.* Hæc ibi.

Secundum quoque capitulum *Carthaginenſis Concilii III.* dicit: *Similiter placuit, ut propter cauſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpe inveteraſcunt, ſingulis annis concilium provinciale convocetur.*

Rurſus *Caput VII. Toletani concilii VI. Quamvis*, inqvit, *priora nequicquam ſiluerunt de tanta facinore concilia: Ratio tamen dictat, ut ea, quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur. Quoniam*, ut ſcribitur in eodem concilio, *ſæpe pullulantia pravitatis germina licet ſæpiſſime Patrum juſta novimus ſeveritate damnata: Tamen, quia crebris conſpiciuntur denuo vigere radicibus, juſtitiæ acrioris vigore radicitus ea amputari ſancimus.*

De turpi ſynodorũ provincialium neglectu.

Cæterum caput III. *quarti Concilii Toletani* ita loqvitur: *Nulla penè res diſciplinæ mores ab Eccleſia Chriſti magis expellit, quam negligentia ſacerdotum, qui contemtis canonibus ad corrigendos Eccleſiaſticos mores ſynodum facere negligunt. Ob hoc à nobis utiliter definitum eſt, ut, quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri concilium non ſinit, ſaltem ſemel à nobis celebretur. Ita tamen, ut, ſi fidei cauſa eſt, aut qualibet alia Eccleſiæ communis, generalis totius Hiſpaniæ & Galliæ ſynodus convocetur; Si vero nec de Eccleſia communi utilitate tractabitur, ſpeciale erit concilium, prout uniuscujusque provinciæ metropolitanus elegerit peragendum.* Hæc ibi.

De neceſſitate Conciliorum generalium.

Ex quibus omnibus arguitur à ſimili: Qvod etiam *propter defectum conciliorum generalium totius Eccleſiæ*, quæ ſola audet intrepide *corrigere omnes*, ea *mala, quæ univerſalem tangunt Eccleſiam*, manentia diu incorrecta, creſcunt & inveteraſcunt de malo in pejus. Donec tandem *iniqua ſub fuco conſvetudinis reputantur licita.*

CAP. XX.

Votum Autoris pro Univerſali Concilio maturando.

HIs itaque peractis, ut in illo ſit noſtrum explicuiſſe, à quo nobis fuit inchoaſſe: Inviſibilis omnium creatoris, Principis pacis, imploro opem ſuffragii, ut meis verborum energiâ tenuibus hortamentis vim tribuat effectus peroptati, fragilitatemqve humanam veritatis illuſtret fulgoribus, ut intentioni pietatis ſe nemo opponat pertinacem: Ne divinæ ſeveritatis ultio pavenda corripiat contradictores: Et verò, ut recto rationis libramine amplectentes *viam concilii pacis*, miſericordia profluens, pax perpetua, & gloria ſuſcipiat ſempiterna.

Cle-

Clemens Urbano litem qvia moverat, ergo
Explicit errantem codex vaſurus in orbem,
Conſilii placeat nominetur *epiſtola pacis.*
Si facit aut terror, torpor, vel devius error,
Ut taceant linguæ: Mundum tranſcurre libelle,
Schisma veta tale, pete *concilium generale.*
Clama, non metue montes tranſire per altos,
Per ſylvas & aqvas, valles, lacerasq; myricas.
Non defers merces, ſed *veri* portitor es tu.
Et, *ſi diſpliceas, veri quia nuncius*: Ex qvo
Aſſem vix valet eſſe tuum, qvid ſi lacereris?

F I N I S.

PRæclarum hoc eſt ingenui *Theologi, Germani,* in Pariſienſi Academia ſub Gallico cœlo tunc eminentis, *monumentum,* ex MSCto erutum. Qvo in principio illius papalis ſchiſmatis, Conſtantiæ tandem compoſiti, corruptionem publicā ex illis diſſidiis ortam peregregie declaravit Vir inclytus. Quo & *unionis Eccleſiaſticæ, cum reformatione ordinis clericalis combinatæ,* recuperandæ remedium commendavit *univerſale concilium.* Cæterum, quæ circa hoc opuſculum moneri hic potuerant vel debuerant, in præfationem hujus Tomi II. ſunt à nobis ablegata.

Addere verò his primùm quidem conſtitueramus plura illius ævi *rara monumenta,* quæ miſerum Eccleſiæ ſtatum & Conciliorum univerſaliū illius ævi originem ac anſam plenius ac uberius declararent. Verùm prolixitas Operis, non laboris tædium, temporis parſimonia, non ſumptuum moles, nos hac vice abſterruit. Mittimus igitur non ſolùm varias *Epiſtolas,* tempore Urbani VI. Clementis VII. & Wenceslai Cæſaris, de turbulenta illa ante Conſtantienſe Concilium Eccleſiæ fortuna ſcriptas, ex perantiquis MSCtis hauſtas: Sed & *memorabilia* ac *ponderoſa virorum illuſtrium ſcripta,* tempeſtatem illam concernentia, hactenus quod ſciamus nondum edita.

In quibus ſunt: Ejuſdem Noſtri Autoris Theologi, *Henrici de Langenſtein, de Haſſia* appellati, eruditum opus, *Epiſtola Pacis,* quod allegavit in *Conſilio pacis,* à nobis jam exhibito, ſupra *Cap. XV. f. 44.*

Anonymi Epiſtola De Cathedra Petri, partim ligata partim ſoluta oratione contexta, ad *Epiſcopum Friſingenſem, Bertholdum.*

Bernardi Alamandi, Epiſcopi Condomienſis, graviſſima, nec exigua Scripta *de Eccleſiæ illius temporis ſtatu & unione paranda,* ad *Regem Galliæ,* circa annum 1398 exarata.

Addi & his potuiſſent *Theoderici à Niem, Weſtphali,* Tomo I. laudati, *libri de iſthoc ſchiſmate,* editi quidem, aſt in MSCtis, quæ nobis ad manus, multo pleniores atq; integriores. Solertis interea lectoris erit conſulere *Schardium.* Neque ſine fructu *Franciſci Zabarellæ de ſchiſmate illius temporis* conferetur liber. Quæ cum aliis lucem his rebus affundent plurimam.

Ex *noſtro Tomo I.* huc conferendus præcipue *Richardus Ullerſton* Anglus. Qui Parte XXVII. *Tomum I.* clauſit, & ex affinitate materiæ *Tomo huic II.* viam ſtravit.

Digitized by Google

TOMI II. PARS II.

PLENIORA ACTA CONCILII PISANI, A. 1409. celebrati,

Quod fuit

PROXIMUM CONCILII CONSTANTIENSIS FUNDAMENTUM.

Ex variis antiquiſſimis Codicibus MSCtis Cæsareis, Ducalibus & Academicis.

Præliminaria quædam Concilii Piſani.

CARDINALIUM EPISTOLA

AD BRUNSVICENSIUM AC LUNEBURGENSIUM

DUCEM HENRICUM,

Cui Concilii Piſani negotium denunciatum Anno 1408. 12. Menſis Maji,

Ex MSCto

Archivi Ducalis Cellenſis.

***

Illuſtri & Excellenti Domino,

Domino H. Duci Brunſvicenſi,

Amico noſtro Cariſſimo

Duces Brunſvicenſes jã olim acerrimi propugnatores fidei Chriſtianæ.

Conſilium Ducum Brunſvicenſium quæſitum

I*Lluſtriſſime Princeps & Excellens Domine*, amice noſter Cariſſime. Poſt ſalutem: Conſiderantes, *claros & Chriſtianiſſimos majores veſtros*, ſemper nedum *fautores & auxiliatores*, verùm *pugiles, propugnatores & defenſores acerrimos ac conſtantiſſimos Chriſtianæ fidei* & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, in quibuscunq; gravibus & arduis caſibus, *nullis parcendo laboribus & etiam periculis*, fuiſſe continuo, & ſimiliter Excellentiam Veſtram: Congruum & debitum imò neceſſarium fore remur, ut de his, quæ occurrerunt, & nuperrimè in eâdem Eccleſiâ emerſerunt, Claritatem Veſtram conſciam & informatam faciamus. Ut ipſius *conſiliis, favoribus, & efficacibus auxiliis*, in quibus ſingularem ſpem gerimus, tam *honeſta, juſta & neceſſaria* ipſius *Eccleſiæ cauſa*, per nos ſumta, *in effectum & fructum ſanctiſſimæ unionis* deveniat. Ad quam à cunctis optatam Chriſticolis & ad nil aliud adſpiramus.

in diſſidiis illis Papalib9.

Experientiâ ſiquidem nunc teſte, probamus, quod ſcribitur, nihil certi poſſe in humanis actibus polliceri, cujus utinam in re præſenti eſſemus expertes.

Pertexitur hiſtoria illius ſchismatis.

Novit Excellentia Veſtra, novit etiam ferè orbis, cum, Deo ita volente, ſanctæ memoriæ dudum Dominus *Innocentius Papa VII.* eſſet ſublatus de medio, quomodo nos, moti, ut tenebamur, unà cum aliis Reverendiſſimis Dominis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus; compaſſione tamdiu ſciſſæ & laceratæ Eccleſiæ, & cupientes, pro pace & ſalute animarum gregis Dominici, ut ſciſſura tam peſtilens & tam inveterata in Dei Eccleſiâ, exterminaretur: *Juramentis*, votis & promiſſioni-

Digitized by Google

ſionibus, quanquam de juſtitiâ & veritate partis noſtræ dubitari non poſſet nec poſſit, *nos ipſos, inter quos* erat Dominus noſter, Dominus *Gregorius Papa XII.* tunc confrater noſter, quantò arctius cognovimus, *obligavimus.* Cum quibus promiſſionibus, juramentis & votis ipſe Dominus *Gregorius* fuit ad apicem ſummi Apoſtolatus adſumtus. Et ad quæ prius, *ante & poſt adſumtionem* præfatam, immediatè *in inthronizatione ſuâ*, & deinde *in Conſiſtorio publico*, illa ratificans, ac ſe obligans; iterum ea promiſit, *juravit* & vovit. Quod inſtrumentis publicis, & manus propriæ ſcriptura, ac ſuis propriis bullis, ad Chriſtianorum Principes, Dominos & Communitates directis, luce clarius eſt.

Gregorius XII. juravit, ſe velle Papatu cedere.

Et, cum crederemus, ſicuti ipſe, ajens, poſt conventum *Saona* locum, ſe, aut naviculâ ſolâ, aut peditem, ſolo baculo comitatum, ſi aliter nequiret, ad illum profecturum omnino, *verbis ſuis tamen penitus effectu carentibus*, pluries teſtabatur, ut tam ſanctum *unionis opus* tam pium & deſideratum, ad quod adſumtus erat, perficeret: Nunc uno nunc alio *dilationum* variarum quæſito & ſumto *colore*, usque in hodiernum diſtulit: Non curans, prout ſe jurejurando ac voto, ut præfertur, non ſemel, ſed pluries ligaverat, usque nunc, in non modicum Chriſtianæ religionis & ipſius Eccleſiæ detrimentum, votam & promiſſam rem conſummare.

Saonenſe colloquiū effugit.

Et quanquam nos, cum majori parte, imò totâ quaſi Romanâ curiâ, quorſum incederet, perpenderemus: Tamen, ut ſine motu nocuo vel ſcandalo res ipſa pollicita perficeretur, omnibus viis & modis honeſtiſſimis, gravibus & maturis, cum Sanctitate ſuâ inceſſimus, ut tandem vellet eam ad ſalubrem & votivum deducere exitum.

Verùm *quantum ſecum profecerimus*, jam non ſine admiratione & ſtupore Excellentia Veſtra percipiet. O bone Deus! *Quàm difficile eſt, cujusquam intentionem, niſi experientiâ longâ, quæ vix etiam ſufficiens eſt, ad hominem oſtendendum, cognoſcere!* Quis enim, qui verba ejus audiſſet, tunc ad credendum potuiſſet impelli, ut taliter ſe poſtea effectibus oſtendiſſet? Elapſo n. jam tanto tempore, quod ipſe per inania verba conſumſit, *ad creationem novorum Cardinalium*, quantum in eo fuit, qua, penitus juramento, voto, & promiſſione, ſuis & noſtris, obſiſtentibus, prohibebatur, *incœpit velle perrumpere.*

Induci non potuit ut Papatū abdicaret.

Novos creare Cardinales contendit.

Cui cum devotis ſupplicationibus & *efficaciſſimis rationibus reſiſteremus*, pro debito & exoneratione conſcientiarum noſtrarum, intuentes, conſenſum noſtrum nec debere nec adhibere poſſe: Paucis in his decurſis diebus, die Veneris 4. menſis inſtantis, nobis ad palatium congregatis, niſi ſibi, ut comperimus, facta reſiſtentia extitiſſet, fretus quorundam pravis, venenoſis & deteſtandis conſiliis, *nos* pro parte violenter *in tetros carceres poſuiſſet*, & pro parte crudeli nece *vita privaſſet*, ut multi auctoritatis non parvæ exiſtimant, & nos ſumus multifariam informati. Manifeſta equidem ita & comperta loquimur. Nam ſatellitum & armatorum non modicus numerus, per omnes Apoſtolici palatii partes ad ſecretiores usque, conſpecti, & nonnullorum *pallida ora, maximè patrandi ſceleris ſigna* non dubia, effugimus, Dei Omnipotentis miſericordiâ, evitantes tam grande perſonale periculum.

Veteres Cardinales affixit.

Sed ut, quali erat animo, talem ſe effectu oſtenderet, ſub gravibus nobis *mandavit* pœnis, ne aliquis Cardinalium, in Romanâ curiâ exiſtentium, de civitate Lucanâ, nec curiâ ubi reſidebat præfatâ exiret, *ne congregaremur* ad invicem, & ne per nos vel per interpoſitam perſonam cum Oratoribus Petri de Lunâ & Gallicis, qui ex parte Sereniſſimi Regis Francorum & Univerſitatis Pariſienſis pro tractandâ unitate dictæ Eccleſiæ venerant, pro quâ ſolertiſſimè laborabant, participaremus. Quæ omnem ſpem & tractatum unionis præfatæ totaliter exſtirpabant.

Cardinalibus interdixit omne unionis parandæ ſtudium.

Qvibus cum obediremus mandatis, *ſi potuiſſet quodammodo patientiâ noſtrâ flecti*, licet ad illorum obſervationem minimè teneremur, nec parere modo aliquo deberemus, ipſo illa minimè mandare valente, cum unionis, honoris & ſtatus

Digitized by Google

ſtatus Eccleſiæ Dei eſſent penitus deſtructiva: *Non valuimus*, quod ægrè admodum ferebamus, invicem *congregari*, pro tractandis ordinandisqve ad unionem eandem opportunis, & etiam *quæ ad gloriam & ſtatum regii veſtri nominis pertinebant*, ut, vobis & aliis Chriſtianorum Principibus cooperantibus, præfata unio veniret in lucem. Et attentis præteritis & duritie ac moribus hominis, nil aliud poteramus animis volvere, niſi nos eſſe tanquam ad immolandum victimas reſervatas.

Principũ auxilio unio Eccleſiæ quæſita.

Nec his adquieſcens, die Mercurii ſequenti, nonâ menſis ejusdem, vota, promiſſiones & juramenta ſua parvi pendens, *ſine noſtra præſentia*, ſed *nobis* per prius expreſsè *contradicentibus*, ut jure tenebamur, ad promotionem, quam nullatenus poterat, *quatuor in Cardinales, devenit*. Qvod nunquam à rerum initio fuit in Eccleſia Dei auditum. Et *nos ad conſenſum præſtandum*, non ſine minaci ſupercilio in immane periculum evaſuro, *compellere intendebat*.

Novos Cardinales creavit, ſine conſenſu reliquorũ, quod inauditum.

Sed Deus ſuæ Eccleſiæ, de cujus unione jam meritò deſperari poterat, miſertus eſt. Nos enim, videntes Petri naviculam quaſſatam & quaſi naufragantem, pro exoneratione conſcientiarum noſtrarum, proqve univerſali ſtatu Eccleſiæ, & Chriſti fidelium pace, cum omnes alias vias conſpiceremus penitus obſeratas, *die* 11. *menſis hujus*, circa 22. horam, de præfata *Lucana civitate*, ut confuſionem Eccleſiæ & tot pericula vitaremus, ac conſummationi præfatæ unionis conſuleremus, divinitus, & quaſi miraculoſè nobis occaſione præſtitâ cum deliberatione diſceſſimus, & ad *hanc Piſarum civitatem* magno cum honore recepti *devenimus*. Unde, illo favente, cujus res agitur, ſæpedictæ Eccleſiæ ſtatum, honorem & unionem, quam ad exitum usque omni viâ nobis poſſibili proſequi ſecundùm vota & juramenta noſtra intendimus, tandem emanaturos ſperamus.

Cardinales Papam deſeruerunt, & Piſas ſe receperũt.

Et, ut cuncta invicem correſpondeant acta ejus, dictâ *die* XI. Reverendiſſimo Patre & Domino, Domino *Johanne Cardinale Leodienſi*, qui inter nos eſt, clam, cum aliter ſecurè non poſſet, ut, quæ ſupra diximus, obviaret, primitùs diſcedente, ad domum ejus illicò per nonnullos armatos tumultuosè diſcurſum fuit, & res ejus in prædam conceſſæ, & alii poſt eum miſſi, usque in *Burgum oppidi Libræfattæ*, territorii ſuppoſiti Florentinenſibus, ubi, ſicuti commiſſum eis extiterat, ipſum trucidare tentarunt. Qvi oppidanorum auxilio vix evaſit. Qvantum equidem *boni paſtoris* hi *mores* ſint, qui animam pro ovibus ſuis ponit, & quantum mercatur ſibi obedientiam exhiberi, clarè intueri poteſtis, niſi fortaſſe, Deo inſpirante, ſe ſolitis modis exueret. Qvæ cum maxima metus amaritudine promimus. Sed jam neceſſitate coacti ultima tacere non poſſumus.

Gregorius XII. fugientes Cardinales perſecutus.

Sumus denique *hic*, ut prædicitur, pro ſtatu, honore, & unione prædictis, diſpoſiti & parati libentiſſimis animis ad cuncta nobis poſſibilia, *Serenitatis Veſtræ ſtatum & gloriam concernentia*: Eam hortantes & affectuoſiſſimè exorantes, per illam charitatem, quâ religioni fidei Chriſtianæ eſtis obnoxii: Ut, ſicut *Illuſtriſſimi & inclyti veſtri majores* indefeſsè fecerunt, & ſimiliter *veſtra Majeſtas* faciat, ut tàm juſtam tamqve honeſtam & neceſſariam cauſam Eccleſiæ, ceu certiſſimè ſperamus, pro tanto bono nobiscum unà capeſſat: Qvæ animæ veſtræ ſalutem, & *nomini veſtro Regio* decus claritatis & famæ maximum eſt indubiè allatura. Datum *Piſis* ſub noſtrorum ſecretorum ſignetorum ſigillis, *anno Domini M CCCC VIII*, *die* 12. *Menſis Maji*, Indictione primâ.

Piſis congregati Cardinales.

Rogati Duces Brunſvicenſes, qui unionem Eccleſiæ adjuvareni.

P. S.

Poſtqvam ſcripſeramus, cognovimus, nedum Dominum noſtrum ſuorum votorum, juramentorum, & promiſſionum memorem eſſe, & velle ad ſacratiſſimæ unionis, ut tenetur, effectum intendere: Qvinimò potius ab his alienum. Nam palàm nobis, qui nil aliud, qvàm *pacem univerſalem & Eccleſiaſticam cupimus unitatem*, & pro ea non modicis laboribus & impenſis ſemper inſiſtimus: Adhuc non contentus præteritis, beneficia noſtra ubicunqve conſiſtentia minatur auferre, & eorum fru-

fructibus & reditibus ſpoliare. Et ſub pœna privationis dignitatum, officiorum & beneficiorum, *Camerarius* ejus de ſuo mandato, ut fertur, & facto oraculo vivæ vocis mandavit *Curtheſanis* omnibus, in quibus tam *familiares noſtri*, quam alii nos pro tanto bono ſeqventes, comprehenduntur, ut Lucam, ubi ipſe reſidet, infra quatriduum debeant redire, ut deſerti veniamus ab omnibus, vel hac via noſtros familiares & ſupra dictos alios perſeqvatur: Et alia mandata gravia & injuſta in Curtheſanos addendo. Qvantum hi *boni paſtoris mores* ſint, optime judicare poteſtis. Qvamobrem Excellentiam Veſtram, quæ tam juſtæ & ſanctæ rei favere debet, & non dubitamus, favebit & auxiliabitur, totis adſectibus deprecamur, quod in & ſuper *beneficiis noſtris* & familiarium & aliorum, nos imo Eccleſiæ unionem ſequentium, quæ *in territorio ſeu jurisdictione veſtra* conſiſtunt, nulla noxia novitas fieri permittatur, ſed in jure noſtro, cum ſupra dictis aliis, more ſolito, veſtro auxilio conſervemur, ne, ut aliquando evenire ſolet, ſimus *pro bono opere lapidati*. Inſuper Vos reqvirimus, hortamur, & affectuosè precamur, ut placeat adviſare, & monere, omnes & ſingulos Veſtrarum partium, fructuum, & proventuum, Cameræ Apoſtolicæ debitorum, collectores, ut pecunias ad ipſos perventas & perveniendas conſervent, nec ad Cameram ipſam mittant: *Ne pecuniæ, pro ſanctiſſima Eccleſiæ unione deputatæ, ad manus deſtructorum Eccleſiaſticæ unitatis perveniant.*

Rogati Duces Brunſvicenſes, ne Cardinales beneficiis in ipſorum terra ſitis, per Gregorium Papam privari ſinant.

A. Oſtiens. Florentin. A. Peneſtrin. Aqvilegens.	Epiſcopi	Sanctæ Romanæ Eccleſiæ *Cardinales.*
C. Militens. F. Burdegalens. J. de Urſinis	Presbyteri	
R. de Brancatiis O. de Columpna P. Sancti Angeli, & J. Leodiens.	Diaconi	

PILEI
Archi-Epiſcopi Genuenſis
ORATIO

In Legatorum Galliæ & Academiæ Pariſienſis, ad Piſanum Concilium maturantium, adventu, Genuæ A. 1408. menſe Junio habita,

De imminente duorum Pontificum Gregorii XII. & Benedicti XIII. Papatus renunciatione, à Gallis commendata, & in Piſano Concilio perficienda.

Ex MSCto Codice LIPSIENSI.

Reverendisſime Domine, Præcellendiq; Patres & Domini honorandi, ac Excellentiſſimi Legati.

Qvamvis in honeſto genere cauſæ, qvalis hæc eſt, de qua aliqvantiſper breve aliquid attingam; *recte liceat*, ſicut ait Cicero, *uti, vel non uti principio*, & autoritas rationе præclaræ ſapientiæ ſvadeat potius *abſtinere*: Qvoniam apud peritos & diſertiſſimos, ſuo ingenio ſuaqve virtute perſvaſos, importunus eſt ſermo exqviſitus: Tamen, ubi per ſe non poſ-

ſit

ſit aut ſuâ vi ſubſiſtere, exilis incondi- taqve dicentis oratio aliquando firmitatem ſumat neceſſe eſt.

Qva de re iis, quæ breviter dicturus ſum, illud congruit *Pſal. 45. Sicut audivimus, ſic vidimus.* Audivimus enim *jacturas* maximas *ſchiſmatis* abhorrendi, audivimus *modum* optimum illius *abolendi*, audivimus ſanctum propoſitum *Majeſtatis regiæ*, audivimus grandem affectum & operam *Eccleſiæ Gallicanæ*, audivimus conſtantiſſimam ſolertiam laudatiſſimæ illius *Pariſienſis univerſitatis*, & audivimus commendatiſſimam famam ſupereminentis *veſtræ virtutis*.

Jacturas ſiquidem, & *innumerabilia mala* ſchismatis per univerſum orbem quanta audivimus! Cognovimus ea, & patres noſtri annunciaverunt nobis. Audivimus profecto, *Eccleſiam Romanam* non jam matrem, ſed *novercam* effectam. *Tyrannidem in clero, concuſſionem Eccleſiarum, excitationem jurgiorum*, & litigium, eliſionem cleri & populi, ſuppreſſionem Eccleſiaſticæ libertatis, *abjectionem totius honeſtatis*, afflictiones, *miſerias & labores in populo Chriſtiano, Principum bella*, infidelium tela, *Eccleſiarum ſpolia*, Domini flagella, virtutis vilipendium, *probitatis contemtum, ſcientiæ neglectum, vitiorum cumulum*, juſtitiæ ſpretum, cenſuræ Eccleſiaſticæ nullum metum, ruinas Eccleſiarum, profanationes ſanctorum, *ſtupra, homicidia, furta, inimicitias, Eccleſiaſtica quæque venalia*, nefanda omnia, libere & publice impreſſiſſe.

Innumera damna ex diſſidiis illis Papalibus in Eccleſiam redundantia.

Hæc, & alia, quæ non dixi, quæ cogitari poſſunt, *mala* provenire audivimus ex hoc ſchiſmate. Et, quod aſſumſi verbum, verum eſt: *Sicut audivimus, ſic & videmus.* Qvæ adeò *graviſſima* ſunt, ut exaggravari non expediat; adeo *notiſſima*, ut explicari non oporteat, adeo *multa*, ut numerare aut concipere nullus valeat; adeo *moleſta*, ut præteriri non valeant. Sed ea idcirco breviter attigi, ut videatur, quanta vobis per vos & univerſos habenda referendaqve ſit gratia pro laboribus & operibus veſtris, quibus *ad ea mala tollenda* contenditis, quantoqve major adſit materia gaudii, quando ceſſare creditur totuplicis cauſa mœroris.

Audivimus *modum* optimum dicti *ſchiſmatis abolendi.* Nam, cum videret populus Chriſtianus, jam *non modo contendi pro ſacerdotio, ſed pugnari*, ad quod *antiqui attrahebantur inviti*, & quod *non ſine ſangvine fraterno* ſanctum ſanctorum *ingreſſus ſit Pontifex*, concuti populos, regna ſolitari, pecunias congregari, ut caro & ſanguis foveantur, cetera dilacerentur & corrumpantur, *perire* diſcrimine nullo *amiſſas leges*, & viliſſimam partem verum certamen noviſſe, *opes dividi, unitatem integritatemque ſcindi, ſinceritatem corrumpi*, maculari ſanctitatem mundi, novum judicium celebrari, & principem ejus, qui in Chriſti paſſione ejectus eſt, redeuntem, tantoq; novorum proventu ſcelerum quæri, *uter imperet orbi*, & miniſtrandi *humilitate rejecta appetere præ Regibus gentium dominari.*

Contentio Gregorii & Benedicti de Papatu notata. Urbanus VI. & Gregorius XII. Cardinales aliquos miſere tractarunt in illo ſchiſmate. Corruptiſſimi illius temporis mores.

Hæc, inquam, cum videret populus Chriſtianus, *non placuit* modus aut *via juris.* Nam, quis juſtius induit arma, ſcire nefas, & præſumendum cenſuit, de ſummo Pontifice judicari, cujus cauſa Deo ſoli conſervatur examinanda. Quod ſi quis attentare voluiſſet, laborare quidem, ſed nequidquam proficere potuiſſet.

Pontifices illos majo regibus dominiũ affectaſſe. Via juris non potuiſſe illas lites Papales componi.

Non placuit modus aut *via facti.* Illudque ſalubriter intellectum eſt, quod ſcribitur:

Si cœlicolis furor arma dediſſet,
Aut ſi terrigenæ tentarent arma gigantũ,
Non tamen auderet pietas humana, vel armis
Vel votis prodeſſe Jovi.

Nec bello & armis.

Nam gladius Petri, qui ſangvinem carnali ſitiebat affectu, mandato Domini reponitur in vaginam. Et diſcipuli eradicare zizania properantes, præcipiuntur meſſores Angelos expectare.

Brutus, in hiſtoriis, decernens manus ſuas ab armis continere civilibus, *quibus quanto quisque libentius & fortius immiſcetur, tanto nequior & immanior eſt*, ait. Nunc nec Pompei Brutum, nec Cæſaris hoſtem poſt bellum victoris habes.

Non placuit itaque modus vel via alia, quam quæ expedite & pacifice pacem referret Eccleſiæ, via ſcilicet *ceſſionis.* Ut lapis inciſus, in quo fundatur Eccle-

Sed ſpontanea ceſſione Papatus reſignatione.

Eccleſia, quem ſchismatici reprobant, in ſe colligat diſſidentes, & faciat utraque unum, ut *veſtis Chriſti integra cedatur potius, quam ſecetur.* Nam & ei, qui poterat producere plus quam XII legiones Angelorum, exaltatus in cruce omnia acquiſivit. Ipſa enim *exinanitio* adeo *meruit exaltari*, ut ad ejus gloriam flectatur omne genu. *Jonas, ut naufragium tolleret, naufragium fecit*, maluitq; pure ſolus perire, quam alios involvere periculis ſuis. *Salomon* ex eo maternum vicit affectum, quod *integrum conſervare meretricis filium maluit, quam partiri.*

Ceſſio Papatus ab utroque Pontifice Gregorio & Benedicto probata.

Modum itaque iſtum ſchiſmatis abolendi placere audivimus univerſæ Eccleſiæ, & toti populo Chriſtiano. Et ſicut audivimus, ſic & vidimus, per *acceptationem utriusque & eorum bullas.* Quod Dominus inſpiravit, qui dono ſuæ gratiæ tribuere dignetur plenam perfectionem, finalem viſionem hujus viæ & modi celeriter adimpleri.

Scrupulo exemtus, ſi jam cedere nolint: Neutri illorum tunc adſtipulandum vel conſilio vel facto.

Porro, ſi malignitate hoſtis antiqui, vel impedimentis aut fraudibus ullis, quod ipſe, qui poteſt, avertat, modus iſte ſtatuto tempore non conſequatur effectum, illud eo caſu competere videtur, quod ſcribitur: *Ceſſabunt plene bella civilia, ſi præſumtioni deſit temeritatis adjutor. Nec eſt, qui concives urgere poſſit ad furorem, niſi eos aliquatenus delectet inſania.* Innuit hoc *Poëta* graviſſimus, aut, ſi juxta Quintilianum rectius dicere malumus, *orator*, volens illud admonere, *univerſitatem ab unoquolibet cogi non poſſe, ut ſceleri obſequatur invita.* Ait enim hic:

Quamvis nullo maculatus ſangvine miles,
Quæ potuit feciſſe, timet. Quid pectora pulſas?
Quid veſane gemis? Quid fletus fundis inanes?
Nec te ſponte tua ſceleri parere fateris?
Usque adeone times, quem tu facis eſſe timendum?
Claſſica de bello, diros tu neglige cantus.
Signa ferat manus civilis criminis, illa
Concidet, & Cæſar generum privatus amabit.

Si ſic Eccleſia Dei erigitur in ſpiritus libertatem, ſi *miniſterium ſceleris ſubire detrectat*: Aut omnino ſchiſma ſopietur, aut, manente compage unitatis, ſoli inter ſe diviſionis avidi dimicabunt.

Commendatio Regis Galliæ, qui pro illo ſchiſmate Papali ſedando, ac per univerſale Concilii extirpando, indefeſſo laboraverat ſtudio.

Sed *Majeſtatis Regiæ* ſanctum & glorioſum *propoſitum* audivimus. Quem Regem, unde hauriamus, quomodo digne laudemus, niſi è divino fonte Scripturarum? Ipſe quippe eſt Rex bonus, Rex præſtans, Rex juſtus, Rex potens, qui liberat Iſrael ab omni malo. *II. Macab. I.* Ipſe Rex de cœlo ſupra ſplendorem ſolis, qui circumfulſit nos lumine, & omnes, qui nobiſcum ſunt, *Act. XXVI.* Ipſe Rex juſtus qui eriget totum populum. Ipſe poteſt interpretari Rex juſtitiæ, ad *Hebr. V.* ac Rex qui ſuper omnia præcellit & dominatur, 2. *Eſ. IV.* quem poſuit Dominus excitare fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempiternum. Qui merito nuncupari poteſt Rex gloriæ *Pſ.* 13. ac Rex Regum 1. *Eſ. V. Ezech. XXI. Dan. II.* Item & Rex magnus, de quo *Eſ.* 36. Qui miſit ad Ezechiam, *hæc dicit Rex magnus: Quæ eſt fiducia iſta, qua confidis? Aut quo conſilio, vel fortitudine rebellare diſponis? Super quem habes fiduciam? Ecce confidis ſuper baculum arundineum, confractum iſtum? An ſi nixus fueris nimis &c. Eccleſ. I.* Rexque virtutum *Pſ.* 69. qui etiam poteſt Rex Hieruſalem dici, quia verè Rex Eccleſiæ. Ac etiam Rex & ſacerdos; Ac demum, quod jucundiſſimum eſt vocabulum, Rex pacis, *Hebr. VII.* Nam ſuæ majeſtatis imperio non ſolum quæritur pax his, qui intra, ſed etiam illis, qui extra. Hujus vero ſuæ majeſtatis nomine intelligo ſuos etiam illuſtriſſimos *Principes*, qui conſiliis ejus interſunt. Nam & ipſi pars corporis ejus ſunt.

Tria ſunt autem, *à quibus* potiſſimum dependere videtur hujus nefandi *ſchiſmatis extirpatio.*

Unum, cui honorem debitum impendamus, ut debemus, ſuperni Numinis aſpiratio.

Secundum, ipſorum Dominorum præſidentium intima veraque affectio.

Tertium, ipſius regiæ Majeſtatis, nihil de contingentibus omittendo, æqua, perſeverans, & efficax operatio.

Primum, poſſumus pie indubieq; ſperare.

Digitized by Google

rare. *Secundum*, eis confidimus conſtanter, ſi ſapiunt, quod polliciti ſunt, obſervare. *Tertium*, ſicut audivimus, ſic vidimus & videmus.

Audivimus quidem ex ſcriptorum & antiquorum relationibus, quæ & quanta ipſa *Regia Franciæ Majeſtas* egerit in obſequium Eccleſiæ ſanctæ Dei. Noſtra autem memoria audivimus; & quod majus eſt, vidimus & videmus. Ac certe hoc *Regum proprium eſt, perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiamque defendere*, & hæreſes & ſchiſmata impugnare. *II. q. 1. Chriſtianus. 23. q. 3. Maximianus. XXIII. q. IV. Quando.* Hoc enim ad Reges pertinet ſeculi, ut temporibus ſuis pacatam eſſe velint matrem ſuam, unde ſpiritualiter nati ſunt. *ut C. de ſum. trini. & fide Cathol.* Hoc eſt, quod *firmat imperium*, hoc eſt, quod *regna conſervat.* Nam pax Eccleſiæ, religionis unitas, autorem facti in ſublime projectum grata ſibi tranquillitate cuſtodit. Nec enim parva ei viciſſitudo à potentia divina tribuitur, per quem nullis rugis Eccleſia Dei ſecernitur, nullis inſertis maculis variatur. Scriptum eſt enim. *Quia vero Rex juſtus ſederit ſuper ſedem, non adverſabitur ei quicquam malignum.*

Regum officium tueri Eccleſiam.

Igitur prælibatæ Majeſtati ſummas gratias agere debet Eccleſia, & pro Regis incolumitate & felicitate attenta devotione precari. Qvod, noſtra qvantum valuerint merita, aſſidui ac libentes agemus.

Sed inſuper audivimus grandem *affectum* & operationem *Eccleſiæ Gallicanæ*, cujus merita præclariſſima nullis digne valemus laudare præconiis. Et ut antiqua prætercam, quæ vobis, *Reverendiſſime Pater*, & *Domini mei*, ſunt notoria, ac ne longior fiam: Qvæ alia orbis Eccleſia Pontificum claritate, prælatorum aliorum multitudine, religionum ſanctitate, monaſteriorum frequentia, clericorum numeroſitate innumera, redituum opulentia, &, quod melius eſt, virtutum redundantia, privilegiorum copia, indulgentiarum abundantia, libertate Eccleſiaſtica, ſchiſmatis deteſtatione, unitatis affectu, laborum pro his & impenſarum contemtu, aut ullis meritis, ullave ſpirituali dignitate æque præfulgeat, & tanto fulgore præluceat?

Elogium Eccleſiæ Gallicanæ, pro reddenda pace Eccleſiæ ſedulo invigilantis.

Qvare tanto divinorum munerum cumulate exaltata, debitum hoc Chriſto & ſuæ univerſali Eccleſiæ impendere tenetur obſequium, ut oret pacem, quærat pacem, proſequatur etiam fugientem, minas ſpernat, timorem abjiciat, obicem cauſarum frangat, labores negligat, ſumtum vilipendat, otium expellat, omni ſtudio incumbat, exponat ſe ad hanc rem, caput objiciat, ut ſuperata nequitia dæmonis aut pax reddatur Eccleſiæ, aut convicta tergiverſatione cujuslibet recuſantis & contrarium molientis, notorie mundo conſtet fomentum ſchiſmatis, & cauſa malitiæ.

Qvare, *Reverendiſſime Pater, & Domini mei*, illud opinamur ſalutare conſilium, & precamur, ut huic negotio veſtra aſſiſtat & inſiſtat autoritas & præſentia, donec finem tantis malis aliqvando, jam tandem de tenebris eruti, per unitatem fidei in vinculo pacis alacres effectualiter videamus, & laborum veſtrorum fructum, qvem qværitis, referatis.

Hæc autem omnia, qvæ de effectu & opera Eccleſiæ Gallicanæ percepimus permulta alia, veſtrumqve adventum, ejusqve cauſas, ſicut audivimus, ſic videmus.

Ac de conſtantiſſima illius laudatiſſimæ *univerſitatis ſolertia* plura & majora audivimus, qvam noſtro poſſit congruo ſermone referri. Non ſuppetit eloqvium tam meritis laudibus, cum nec ipſa videatur Eccleſia ſuppetere poſſe condignis retributionibus & emeritis gratiarum rependiis. Qvot enim illius vigiliæ, qvanti freqventes conventus, qvantæ lucubrationes, qvæ ſtudia, qvales labores, qvam multa pericula, qvot nuncii, qvam graves epiſtolæ, qvæ pericula, qvanta diſpendia, qvanta remedia, qvale propoſitum, qvam indefeſſa cura, qvam intrepida opera, qvæ inſtantia, qvam admirabilis providentia, qvalis eloqventia, qvanta confidentia, qvam fortis reſiſtentia, qvam inaudita plurium unitas, qvæ excellens charitas,

Pariſienſis Academia commendata ex unionis Eccleſiaſticæ reſtaurandæ ſtudio.

Digitized by Google

ritas, qvot deniqve inaudita & inenarrabilia ejus facta pro Eccleſia ſancta Dei? Cui cum Marone illos dicere libet verſus:

O ſola infandos Troja miſerata labores,
Qua nos relliquias Danaum, terraq; mariſq;
Omnibus exhauſtos jam caſibus, omnium egenos,
Urbe, domo ſocias. Grates perſolvere dignas,
Non opis eſt noſtra, Dido: Nec quicquid ubique eſt
Gentis Dardania, magnum qua ſparſa per orbem.
Di tibi, ſi qua pios reſpectant Numina, ſi quid
Usquam juſtitia eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Pramia digna ferant. Qua te tam lata tulerunt
Secula? Qui tanti talem genuere parentes?
In freta dum fluvii current, dum montibus umbra
Luſtrabunt convexa, polus dum ſidera paſcet,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Prædicta autem, qvæ de laudatiſſima illa *Univerſitate* prædiximus, ſicut audivimus, ſic vidimus & videmus, omniumqve Philoſophorum genera, qvæ VIII. *De Civitate Dei* recitat *Auguſtinus*, omniumqve doctrinarum ſtudia & ſapientiam tranſcendiſſe videtur, ac in cœlum raptam Seraphicum fervorem attingere, Spirituqve S. inſtinctu prævidiſſe, dixiſſe, & concluſiſſe *viam, modum, & formam unionis.*

Commendati Legati illi Gallici, ad Piſanũ Concilũ pro unione Eccleſia tendentes.

Supereſt ultimum, qvod ſicut audivimus, ſic & vidimus commendatiſſimam *famam* veſtræ *virtutis*. Hæc autem pars reliqvis omnibus brevior fiet, qvoniam præſentem qvempiam laudare aſſentatoris vitio ſimile eſt; Qvod vitium ab omni ingenuo & prudenti animo eſſe debet alienum. Et etiam qvia virtutum veſtrarum conſummatio ab hujus legationis proſecutione dependet.

Qvare præteritis, *Reverendisſime Pater*, tuis tuæqve dignitatis, & aliorum patrum meorum, Comitum, laudibus, &, qvæ paucis explicari neqveunt, meritis præconiis: Illud ſaltem non alienum ſit, quoniam congruit affirmare, quod ſcribitur in epiſtola: *Liquet. C. de ſum. Tri. & fid. Cathol.* Verba ad Regem dirigendo, *Praterea, Sereniſſime Principum, laudamus legatorũ veſtrorum perſonas, quas clementia veſtra gratas fore ipſa manifeſtat electio. Nam tanta cauſa pondus niſi perfectis in Chriſto potuiſſetis injungere, tanta vero pietatis, tanta reverentia plenos affatus niſi peramantes minime dignaremini deſtinare.*

Recte enim poſſumus vos illis piſcatoribus ſimilare, de quibus *Luc. V.* & in Evangelio occurrenti. *Piſcatores autem deſcenderunt, & lavabant retia, quin laxaverunt ea in capturam. Et cum hoc feciſſent concluſerunt piſcium multitudinem copioſam.* Non ſunt pauca & facilia, quæ de præmiis veſtris & virtutibus multis audivimus. Unde cognoſcimus, quod, ſicut audivimus, ſic & vidimus. *Ps.* ut præmiſſum eſt, 45.

Queinadmodum autem *viſus* & *auditus* perfectiores inter reliquos Senſus ſunt: Nam tres alii circa corporalia ſolum valent: His, quæ ſupra diximus, auditis & viſis, ſumma in nobis *de adventu veſtro* reſtat *hilaritas*, qui ad hujuſcemodi extirpationem ſchiſmatis ſuper omnia concupiſcibilia anhelamus. Sed & totus populus Chriſtianus gemitibus inenarrabilibus & votis idem poſtulat, concupiſcit, flagitat, orat, exhortatur, obteſtatur & inſtat. Ita, ut dici poſſit quod ſcribitur in *Epiſtola occurrenti*, & originaliter ad *Rom. VIII. Expectatio creatura revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit & parturit usque adhuc, non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi inter nos gemimus, adoptionem filiorum expectantes, redemtionem*, ubi ſupra.

Menſe Junio Domin. 4. poſt Trin. A. 1408. Spes emendationis Eccleſiaſtica ex Concilio Piſano.

Ad hoc vero, & ſi quæ alia noſtra pro vobis poteſt humilitas, parati ſumus, ſi non eorundem *meritorum*, (quia ad tantum attingere non valemus, nec id competit, quod de dictis piſcatoribus in Evangelio prædicto occurrenti ſubjungi-

Digitized by Google

ſubjungitur: *Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent & adjuvarent eos,*) aut qvorumqve *laborum conſortes* fieri parati ſumus, omnium mandatorum veſtrorum parati obſecutores.

Calcaria Legatis illis addita, ad negotium pacis Eccleſiaſticæ Piſis in

Qvare agite, inſurgite, etiam virtute altiſſimi tollere curate tanta mala erroris ſchismatici, *perficite modum opportunum unionis.* Exeqvimini mandata *Regis*, implete inſtitutum *Eccleſiæ* veſtræ, peragite ſalutaria conſilia *Univerſitatis*, conſummate triumphum *virtutum* veſtrarum. Non ceſſet manus veſtra indefeſſa inchoata continuare, donec in abſolutum finem & perfectum exitum, quod agitur, perducatur. Terra, pontus, aſtra, mundus, omnia favent, Deus & ſuperi omnes. Illudqve certiſſime confidite, quod ſcribitur *in epiſtola præcedentis Dominicæ*, & originaliter *I. Petr. V. Deus omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam gloriam in Chriſto Jeſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitq;. Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum.* Amen!

Concilio proſequendum. Menſe Junio. Dom. 3. poſt Trin.

CARDINALIUM EPISTOLA
Ad BENEDICTUM XIII.
qua ad Concilium Piſanum vocatus. A. 1408. d. 14. Julii.
Ex MSCto Wolfenbuttel.

SAnctiſſimo Domino noſtro *Benedicto XIII.* miſeratione divina *Summo Pontifici*, Deo humiles & devoti Oratores, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ *Cardinales*, nunc *in Liburno Piſanæ diœceſis exiſtentes*, pro nobis & aliis Reverendiſſimis Patribus Dominis Cardinalibus pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus in hac parte, cum ſupplici & devota recommendatione, utriusque hominis ſoſpitatem.

Damna ex ſchismate illo in Eccleſia ſubnata.

Qualiter hoc *ſchisma* peſtiferum, totius corporis Eccleſiæ infectivum, *unitatem lacerans, & enervans charitatem, clerum involvens tortuoſis laqueis, & populum ſubvertens*, erroribus quam plurimis Eccleſiæ fidem tangentibus intromiſſis, ortum habuit & diuturnitatem adeo noxiam, Veſtræ Sanctitati notum eſſe non dubitamus. Hæc enim in ſui exordio modica viſa *erroris ſcintilla*, cui tum per deliberationem Concilii, ut Sanctorum Patrum moris fuit, non extitit obviatum, ſed, duro propoſito *viâ Concilii repulsâ*, fomenta adhibita, per inordinatos & pernicioſos affectus, in quibus quæſiere homines quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti, adeo *in flammam permaximam exhalavit*, mundum percurrit univerſum, concutit Clerum, ſubvertit populum, fidem maculat, Sacramenta prophanat, Eccleſiaſticæ cenſuræ contemptum inducit, Eccleſiæ libertatem omnino extingvit, & indevotos reddit Chriſti charactere inſignitos, ut vix dignoſci valeat quis exiſtat Catholicus, cum plures appareant legis divinæ transgreſſores, & mandatorum Dei maniſeſtiſſimi contemptores.

Corruptiſſimus Eccleſiaſtico ſtatus illius temporis.

Et ſi hæc in laicis nullatenus toleranda, *quid ajet vulgus* de his, qui *baſes & columnæ* videntur *Eccleſiæ*, qui horum *malorum & tantorum ſcelerum diſſeminatores* eſſe videntur, *dividentes clerum ac populum, & verſi in laqueum tortuoſum ubiq; ponunt ſcandalum*, in ſuarum & fere omnium perniciem animarum? Nihil aliud ajunt dici poſſe, niſi quod *tanta ſcelera*, contra Deum, orthodoxam fidem, & ſanctum Spiritum, animo pertinaci commiſſa, *inexpiabilia*, teſte ſcriptura, etiam ſacrificiis reputentur, *ſi Heli peccatum*, longe levius, ut ſacra refert hiſtoria, *inexpiabile* fuit piaculum & delictum.

Hæc enim, Pater Sancte, *ruina* tam *horribilis*, tamque exoſa in divinæ Majeſtatis conſpectu, ut habet communis exiſtimatio, *in manu noſtra, ludibriis plena* & utinam non blaſphemiis infecta,

& noſtri reprobatione conſiſtit. Qui cum ex debito deberemus & tenemur, ut præmiſſa tollerentur de medio, noſtros indefeſſos adhibuiſſe labores, noſtra quæcunque exponere, etiam titulos dignitatum, animas noſtras, & ultrone è bibere calicem paſſionis: *Ambulatum eſt per devia & non plana.* Et, velut cœci palpantes clauſos parietes, *aperta lataq; & plana janua rejecta* eſt velut ſpinoſis aculeis & venenoſis jaculis: *Et juxta affectionem*, in conſpectu Altiſſimi & hominum judicio communi voluntariam & *non ſanam*, fulcitam magnis periculis, *latet*, in illa conſiſtat ſumma ſecuritas, & hominum conſcientiarumque indubia ſinceritas, ex quibus longo tempore declinata fuit *ceſſionis via*, quæ in ingreſſu planæ januæ conſiſtebat ſolitaria, cum Dei gravi offenſa innumeriſque periculis animarum.

Declinata remedia unionis.

Ceſſio Papatus difficulter admiſſa à Pontificibus illius temporis.

Et quamvis ex poſt exactis annorum curriculis fuit *hæc via ſancta, & neceſſaria*, & communi omnium fidelium judicio *prælecta*, cum Angelo Corrario, Gregorio nuncupato, per ſanctitatem veſtram *recepta* & etiam *approbata*: Tot tamen & tantæ *in illius* habenda deſiderata *executione* adhibitæ *difficultates*, variationes, dilationes, ac repudia circa locorum electionem & ſecuritates hinc inde, quod *nullus effectus ſecutus* eſt, nec aliunde ſperatur modo aliquo proventurus. Sed quodam receſſu perpetuo in dicto *pacis* tractatu, imo verius *repudio perenni*, abiimus in viam longinqvam, nunquam ad agni nuptias per unitatis vinculum, ut à multis creditur, intraturi.

Effectus nullus.

Qvæ mala ſub brevi compendio conſiderantes provide, ac pia mentis conſideratione penſantes, Reverendiſſimi Pattes, nominati in parte alia *Cardinales*, à dicto Angelo Corrario, *Gregorio* nominato, ad omnem viam habendæ unionis, plus qvam deſcribi poſſit, mente & propoſito indurato, *receſſerunt*, juxta divina mandata. Ad qvos, de veſtræ ſanctitatis permiſſu, & voluntate expreſſa, *quatuor ex nobis directi* fuere. Et convenientibus *in Liburno* cum qvatuor ex eis Cardinalibus nominatis, & demum nos omnes & ipſi in unum convenientes, proſpeximus communi & concordi voto & matura habita deliberatione cum multis nobilibus Prælatis & quam plurimis literatis viris DEum timentibus, & pacem Eccleſiæ habentibus in fervore charitatis, fore neceſſarium, ut *per Eccleſiam univerſalem congregatam* huic tam peſtilenti morbo, & inveterato laqveo, erroribus fidem tangentibus pleno, ſubveniatur & occurratur in brevi, ad ſerenandas omnium fidelium conſcientias, errores ſubmovendos notorios, virtutes inſerendas animorum & *Eccleſiæ reformationem debitam & ſalubrem*: Et quod per nos in noſtra obedientia, & alios nominatos Cardinales in ſua, Prælati & alii, qvi vocandi fuerint, *convocentur* per nos *in civitate Piſana*, & per illos in eadem, ad terminum *viceſimæ quintæ diei Menſis Martii* proxime futuri.

Cardinales Gregorii, ab illo receſſerunt.

Colloquium Cardinalium Liburni inſtitutum.

Concilio univerſali opus, pro unione & reformatione Eccleſiæ.

Concilium Piſanum indictum ad d. 25. Martii A. 1409.

Et hunc *modum convocationis* communi aſſenſu aſſumpſimus propter *neutrales*, & illos, qvi de obedientia dicti *Angeli* ad veſtram, ac etiam illos de veſtra, qvi ad veſtram & dicti *Angeli* convocationem nullatenus venirent, & propter defectus aliàs habitos in convocatione Concilii. De quo ſæpiſſimè & diverſis temporum intervallis fuit per nos veſtra Sanctitatis requiſita, & eidem humiliter ſupplicatum, & aliquando promiſſum, ſed nullatenus adimpletum.

Et, ut omnis adhibeatur cautela, ex ſuperabundanti vobis tenore præſentium ſupplicamus, & inſtanter requirimus, quatenus, quantum in vobis eſt, dictæ *convocationi præbeatis aſſenſum* & opem, & quod Veſtræ Sanctitati placeat in dicto loco & termino *perſonaliter intereſſe, & in* dicto *Concilio convenire.* In quo nobis procurantibus plena & ſufficiens ſecuritas præſtabitur in veniendo, ſtando, & recedendo, & de qua ante dictum terminum, congruo reſervato intervallo, ſanctitatem Veſtram certificare curabimus: Et nos, ſeu noſtrorum major pars, eandem ſanctitatem Veſtram humiliter commeare cum omni honorificentia, quæ ſummo debetur Pontifici, & honorifice tracta-

Invitatus Benedictus 12. ad Concilium Piſanum.

re,

re, ante conſummationem unitatis & pacis, & poſt ipſius exitum felicem.

Hæc enim *convocatio ad locum & terminum antedictos* nullo valet colore difficultari, impediri, ſeu quocunque conficto pallio differri, declinari, ſeu mutari. Cum, etſi in ſanctitate Veſtra corporalis infirmitas, vel aliud occurreret impedimentum, ſeu alias abſentiæ juſta cauſa, *poſſit & debeat*, de quo vos ſolenniter requirimus, & alias fuit per nos conſultum, hoc Dei tam neceſſarium negotium, quoad illa, quæ per vos facienda exiſtunt, *per deputatum à vobis*, quoad omnia neceſſaria vel expedientia præambula, ſufficientem auctoritatem habentem, perfici, & procuratorio ſufficienti & ſpeciali mandato ac irrevocabiliter munitum, *ceſſio* pro parte veſtra *fieri*: Angelo, nominato Gregorio, cedente in propria perſona, vel per procuratorem, ſimilem poteſtatem habentem & irrevocabilem & ſpeciale mandatum, vel ipſo ſublato de medio, vel canonice per Eccleſiam ejecto.

Vel Deputatum mittere juſſus.

Ad ceſſionem invitatus Benedictus.

Quod *ſi dictæ Convocationi* opem & *aſſenſum præſtare refugeritis*, & in loco & termino antedictis *convenire*, vel deputatum *Procuratorem*, ut præmittitur, *deſtinare*: Cum extra terminos Italiæ nequeant partes, ſeu ipſarum altera, ad conſummationem unitatis habendæ, multis conſideratis, ita commode & utiliter convenire: Attento, quod per Concilia particularia, ſi diviſim & in locis diverſis longâ diſtantia ſeparatis tenerentur, ſchiſma extirpari non poſſet: Nos, & alii, qui ad vocationem noſtram venerint, *procedemus in negotio unionis habendæ, & ſchiſmatis* tam horrendi errorumqve fidem tangentium *extirpatione*, cum collegio Cardinalium partis alterius, ac cum conſilio vocatorum per nos & ipſos, attentis promiſſis, juratis & conventis per Sanctitatem Veſtram & dictum Angelum, ut dictaverit Spiritus ſancti gratia & alias fuit per ſanctos Patres in Romana Eccleſia ſalubriter obſervatum, veſtra, aut dicti Angeli, ſeu alterius abſentia non obſtante.

Addita Commінatio remotionis à Papatu, ſi comparere recuſet.

Supplicantes vicibus iteratis, & exhortantes Sanctitatem Veſtram in Domino, & per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, qui Eccleſiam ſuâ fundavit pretioſo ſangvine, unamqve eſſe voluit ac in unitate Spiritus permanſuram, ſine qva & extra qvam non eſt ſalus, qvatenus Convocationi jam dictæ, *in loco & termino* antedictis fiendæ, opem & auxilium, ut decet Zelatorem domus Dei, adhibere velitis. Ad qvem, ſicuti de jure poſſumus, ſuper prædictis vos *provocamus*: Ad cauſam: Qvia, ſi, qvod abſit, nolueritis, aut impedimenta præſtiteritis dictæ convocationi, & ad illam venientibus, ac nobis, qui ad illam tendimus, eamqve modis canonicis procuravimus, talia ad impedimentum unionis Eccleſiæ & ipſius ſchiſmatis perpetuationem cenſerentur luce clarius pertinere. Cum *ad veritatem contra falſitatem* fuerit *collata poteſtas, & ad ædificationem, non autem ad deſtructionem*. Et ſi, quod abſit, vellet Sanctitas Veſtra impedimenta præſtare, cum nihil ſit per quod fiendæ unitati, ad quam tendimus, poſſet per poteſtatem aliquam juſte fieri, cum in hoc proſequamur voluntatem divinam: *Eccleſia, cujus unitati Claves à Chriſto conceſſæ ſunt*, talia non pateretur ſub diſſimulatione tranſire.

Repetita invitatio Benedicti ad Concilium Piſanum.

Et circa præmiſſa Veſtram intentionem, veſtrumque propoſitum, & quæ in præmiſſis agere intenditis, præſentialiter nobis notificare dignemini: Ut proinde certitudine habita providere valeamus, quantum in nobis erit, circa Veſtram ſecuritatem & libertatem, & alia neceſſaria & ad tantum negotium opportuna.

In quorum omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras literas per notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus, ac noſtrorum trium priorum ſigillorum fecimus appenſione muniri.

Datum & actum in loco *Liburni* ſupradicto, in Clauſtro Eccleſiæ dicti loci; Nobis ibidem tunc *Guidone Penestrino*, *Nicolao Albanenſi*, *Petro Tuſculanenſi*, Epiſcopis, *Petro tituli ſanctæ Suſannæ*, Presbytero, *Amedeo Sanctæ Mariæ novæ*, & *Petro Sancti Angeli*, Diaconis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ *Cardinalibus*, congrega-

Cardinales, hujus epiſtolæ autores.

tis

Digitized by Google

tis & perſonaliter conſtitutis, ac omnia & ſingula ſupraſcripta pro nobis, & aliis Dominis Cardinalibus abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus, in hac parte approbantibus & ratificantibus, & de præmiſſis & eorum ſingulis unum vel plura publica inſtrumenta nobis & cuilibet noſtrum fieri petentibus: Sub *anno* & nativitate Domini *milleſimo quadringenteſimo octavo*, indictione prima, *die quartadecima Menſis Julii.* Præſentibus Reverendis in Chriſto Patribus & Dominis, Dei gratia *Simeone Patriarcha Alexandrino*, Adminiſtratore perpetuo Eccleſiæ Carcaſſonenſis, *Petro Epiſcopo Meldenſi*, ac Venerabilibus & circumſpectis Viris Magiſtris, *Roberto de Queſnejo*, Doctore, *Johanne Franciſco*, Licentiato in Decretis, *Johanne Petri*, Magiſtro in Medicina, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis, ſic ſubſcriptis & ſignatis.

Teſtes hujus citationis.

Et Ego *Johannes de Marchais de Monte acuto*, Clericus Laudunenſis Diœceſis, & Imperiali auctoritate *Notarius*, præmiſſis omnibus & ſingulis ſupraſcriptis, dum per Reverendiſſimos in Chriſto Patres Dominos ſupradictos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ratificarentur & approbarentur, una cum prænominatis teſtibus *præſens fui*, & de præcepto eorundem Dominorum Cardinalium, præſentes *literas per alium ſcriptas*, unà cum trium priorum Collegii dictorum Dominorum Cardinalium, de mandato & requiſitione aliorum trium Dominorum Cardinalium ſupradictorum, eisdem Dominis prioribus factis ſuper hoc, ſigillorum appenſione, me hic *propria manu* ſubſcribenda *ſigno meo* conſveto *ſignavi*, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

De Marchais de Monteacuto.

CARDINALIUM EPISTOLA
Ad
BRUNSVICENSIUM AC LUNÆBURGENSIUM
DUCES
BERNHARDUM & HENRICUM,
Qua eorum legati ad Concilium Piſanum invitati A. 1408. d. 16. Julii.

Ex MSCto Ducali Cellenſi.

Illuſtribus & Excellentibus Dominis,
DOMINIS BERNARDO & HENRICO,
in Brunſwyk & Lunenborg DUCIBUS,
Amicis noſtris cariſſimis.

Miſeratione divina Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ *Cardinales*, Illuſtribus & excellentibus Dominis, Dominis *BERNHARDO & HENRICO, IN LUNENBORG ET IN BRUNSWICK DUCIBUS* &c. Salutem in Domino ſempiternam, & paratum promtumq; animum ad ſacratiſſimæ Eccleſiaſticæ unitatis effectum habere, & pro eâ firmiter & efficaciter operari. *Principum*, Ducum, Marchionum, aliorumque Dominorum & Magiſtratuum qvorumcunque, dignitatibus & officiis qvibuscunque pollentium, *proprium eſt, judicium & juſtitiam facere, & de manu calumniantium vi oppreſſos eripere, & à cunctis pro viribus injurias propulſare.* Qvibus, juxta B. Petri ſententiam, tanquam à Deo miſſis *ad vindictam malorum*, *laudem* verò *bonorum* obediendum eſt.

Principum officium vindicare bonos & plectere malos.

Si igitur in eos, qui utcunque injurias

rias inferunt, miſſi ſublimatiq; ſunt: Qvanto majori & juſtiſſimâ indignatione, pro Chriſti immaculata ſponſa, à qua in Spiritu regenerati ſumus, ejusque lacte educati, & grandævi in fide firmati, apertis Paradiſi foribus, vitam, qva primi homines ſorde peccati privabantur, conſequi merentur æternam, *contra* illos infimæ pravæq; conditionis *homines tenentur exſurgere*, *qui* corpus Chriſti myſticum, hoc eſt, *Dei Eccleſiam* & tunicam Domini inconſutilem *dividunt*, qui Chriſti vineam exterminant & conculcant, ut nefandiſſimis momentanearum rerum ambitionibus praviſque cupiditatibus ſuis ſatisfacere valeant, omni pudore & Dei metu ſublato, non curantes Dominici gregis animas ſecum in æternam perditionem deducere, & cunctorum Chriſti fidelium pacem & qvietem turbare.

Tueri Eccleſiam.

Sane, noviſtis, non ambigimus, cum toti ſit Chriſtianorum orbi notiſſimũ, qvot Petri navicula, continuis fluctibus agitata *per triginta annorum ſpatia*, & quantas paſſa fuerit tempeſtates, ad extremum ferè deducta naufragium, quæ, ejus flebili omiſſa hiſtoria, nimium fidelibus cognita, ut ad unitatem dignitatemque priſtinas tandem reduceretur, & pax deſideratiſſima in Chriſtiano populo pullularet.

Eccleſia diſſidiis Papalibus per triginta annos ante Conciliũ Piſanum distracta.

Sanctæ memoriæ Innocentio Papa VII ſublato de medio, Dominus *Gregorius*, ut ipſius Eccleſiæ unionem conficeret, per puræ & ſimplicis renunciationis & ceſſionis viam, ante & poſt ejus adſumtionem votam, juratam, plurieſq; promiſſam, Domino *Petro de Luna* parte ex aliâ, *Benedicto* nuncupato, qvi ſe ſimiliter obligaverat, cedente vel decedente, ut publico inſtrumento ſcripturisque ſolennibus, & eorum Bullis & noſtris literis ſparſis per orbem luce clarius eſt, ad apicem fuit ſummi Apoſtolatus adſumtus.

Gregorius 12. Papa factus cũ conditione ceſſionis.

Et qualiter *ambo* de principatu *contendentes* Deo vota ſua reddiderint, Juramenta ſervaverint, & promiſſa adimpleverint, veſtras caritates latere non credimus, cum jam omnibus poſſit eſſe clariſſimum, & rei exitus demonſtravit. Nam *per tractatus inanes, frivolosq; & ſuperfluas diſceptationes*, altercationes ac varietates, anno menſibusq; conſumtis, hucusq; *Chriſtianum populum illudendo colludendoq; invicem*, deniq; *occaſionibus captatis inanibus*, à præfatæ unionis, ut præfertur, promiſſæ, juratæ & votæ tractatibus tam impudenter quàm turpiter diſceſſerunt, *Chriſti grege mercenariorum more inter lupos expoſito*, & de unione ipsâ totaliter deſperato.

Gregoriũ & Benedictum colluſiſſe, ne Papatu cederent.

Ac nos, quibus poſt Papam ſalutis populi Chriſtiani major zelus & onus incumbit, videntes, nobis ab eodem Domino Gregorio ſuis injuſtis turpibusque mandatis *ora obſerari, ne de unione ipsâ verbum ulterius faceremus*, in vitam libertatemque noſtras evidentia imminere pericula: Ut conſcientiarum noſtrarum exonerationi & præfatæ unioni, de quâ poterat aliàs totaliter deſperari, conſuleremus, *ab eo*, non ad unionem ipſam, ſed ad ſchisma fovendum, bonaqve Eccleſiæ diſſipandum, ſuosque contra Deum & juſtitiam promovendum & ſublimandum, intendente, momentanearum rerum cupiditate, pravâqve *ambitione tracto*, cœleſtium & æternarum penitus oblito, & ſupradictam ceſſionis viam, à ſe tanquam juſtam ſanctamque toties acceptatam & promiſſam, Diabolicam palàm adſerente & declinante, tanquam à *nutricore ſchismatis* antiquati, quod de jure hæreſin ſapere minimè dubitant, cum deliberatione, ut pluribus ſcriptionibus jam ſumus teſtati, *diſceſſimus*.

Cardinales Gregorii eum deſeruerunt.

Nosq; cum Reverendiſſimis Dominis de Collegio partis alterius junximus & univimus, pro pace & unitate dandâ populo Chriſtiano: *Viamq;* congregationis *Univerſalis Concilii* utriusque obedientiæ *ad civitatem Piſarum*, diemq; *viceſimam quintam* proximi *menſis Martii*, celeberrimum Feſtum Annunciationis Virginisglorioſæ, à quâ cunctorum ſalus & redemtio inchoavit, unde, Deo favente, cujus res agitur, omni errore & ſchiſmate evulſo, unio in ipsâ Eccleſiâ ſequetur, *elegimus*, ſecundum Canonum ſacrorum inſtituta & Eccleſiæ laudabilem conſvetudinem in talibus obſervatam.

Concilium ab illis definitum Piſis.

Quæ omnia latiùs literarum, qvas ad obedientiæ noſtræ Prælatos, eos *ad Concilium* ipſum *convocantes*, dirigimus, tenoribus, & Oratorum noſtrorum abunde de cunctis expedientibus inſtructorum vivis relatibus, luculentiùs poterint Excellentiæ Veſtræ percipere.

Duces Brunſvicenſes rogati à Cardinalibus, ut adliberãdam Eccleſiam opem ferant.

Expergiſcimini igitur, qvoniam jam tempus eſt à ſomno ſurgere. Et vobiſcum una Deus exſurgat, ut diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qvi oderunt eum à facie ejus. *Erigite Eccleſiam* matrem Veſtram, *& in libertatem Spiritus vindicate*, nobiſq; in hac Dei cauſâ adſiſtite, & favete: *Oratoreſq; veſtros ſolennes mittite*, & *Prælatos dominiorum veſtrorum*, quos ducimus convocandos, *ad veniendum inducite*, ac, ſi opus eſſet, quod minimè remur, ut tenemini, modis debitis adſtringatis, ut tempore debito in eodem Concilio legitimè & inſtructi veniant, ad tam pium & ſanctiſſimum opus feliciter conſummandum. Qvæ per adſperſionem pretioſiſſimi ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, *ut à tot amodo anguſtiis liberetur*, Sancta mater Eccleſia nobiſcum unâ à vobis inſtantiſſimis precibus poſtulat & reqvirit, ſicuti omnino Caritates Veſtras purè & liberè facturas ſperamus.

Invitati Prælati Ducum Brunſv. ad Concilium Piſanum.

Nam ad ipſum Concilium venientes, aut ei faventes, Dominus *Gregorius*, qvi *tanquam inimicus homo* continuè tentare non deſinit coloribus, fictionibus, mendaciis ſolitis, ubique diſſeminare Zyzaniam in Eccleſiaſticæ unitatis diſturbium, ut ipſam Eccleſiam ita laceratam & oppreſſam valeat retinere, ſuis non poteſt ſententiis adficere vel militare: Cum *per ſolennia Conſilia* Collegiorum magnorum Sacræ Theologiæ Juriſq; Canonici & Civilis concluſum & *declaratum* exiſtat, ipſis *contendentib' de Papatu* tanquam antiqvati ſchismatis nutritoribus *obediendum non eſſe*, ſed *eis omnis obedientiam ſubtrahendam*, & de eorum ſententiis, cenſuris & aliis non curandum, vel de juribus Sedis Apoſtolicæ aliquatenus reſpondendum, ut in noſtris literis, qvas per orbem dirigimus, plenius continetur.

Obedientia Pontificibus illis litigãtibus ſubtrahenda.

Deus omnipotens Excellentias Veſtras diu & felices in ſtatu infinitâ ſuâ benignitate conſervet. *Datum in Caſtro Liburum Piſanæ Diœceſeos*, ſub trium Priorum noſtrorum ſigillis, *die* 16 *Menſis Julii*, Indictione I, *Anno* à Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadringenteſimo octavo.

Oratores Concilii Piſani

ſive

Illi, qui fecerunt SERMONES coram Dominis Cardinalibus & clero, à *XXV. menſis Martii*, quæ fuit *prima dies concilii*, & feſtum Annunciationis beatæ Mariæ, usq; ad 19. Maji.

Ex MSC. CÆSAREO VINDOBONENSI.

Oratores Concilii Piſani, à 25. Martii, usque ad 19. Maji.

ET primo, die eadem, ipſis Dominis & clero exiſtentibus in Eccleſia cathedrali, fecit ſermonem *Frater Leonardus*, *ordinis Prædicatorum*, *Inquiſitor hæretica pravitatis*, *Bononienſis*.

II. Item *die Martii* XXVI. *in prima ſeſſione* fecit ſermonem Dominus *Cardinalis Mediolanenſis*.

III. Item *die Jovis* ſancta, quarta Aprilis, in ſancto Martino, fecit ſermonem Dominus *Epiſcopus* † Ordinis Fratrum Minorum.

IV. Item *die Veneris* ſancta, quinta Aprilis, in ſancto Martino, fecit ſermonem *Magiſter Richardus* † *Anglicus*.

V. Item *die Dominica*, XIIII Aprilis, in ſancto Martino, *frater Vitalis*, *Ordinis Minorum*.

VI. Item *die Dominica*, XXI. in ſancto Martino, *Epiſcopus Dignenſis*, *Ordinis Minorum*.

VII. Item *die Dominica*, XXIIX Aprilis, in Eccleſia Cathedrali, Dominus *Cardinalis Peneſtrinus*.

VIII. Item *die lunæ*, XXIX Aprilis, in Eccleſia Prædicatorum, *Epiſcopus Laudenſis Prædicator*.

IX.

IX. Item *die Martis*, ultima Aprilis, *Epiſcopus Sarisberienſis*, in ſeſſione fecit ſermonem per modum collationis coram concilio.

X. Item *die Jovis*, ſecunda Maji, Magiſter *Guillelmus Parvi*, Magiſter in Theologia, nomine univerſitatis Pariſienſis propoſuit, in ſancto Martino, hora Veſperarum, coram Dominis Cardinalibus, Prælatis, & aliis audire volentibus, notabiliter per modum ſermonis, cujus Thema fuit: *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham* &c.

XI. Item *eadem die*, hora, & loco, propoſuit per modum ſermonis quidam *Ambaſiator Archi-Epiſcopi Moguntinenſis*, nomine ſuo & ſuorum Ambaſiatorum, multum excellenter &c.

XII. It. *die Sabbathi*, 4ta Maji, in ſancto Martino, hora Veſperarum, propoſuerunt &c. *duo ex Ambaſiatoribus ArchiEpiſcopi Colonienſis.*

XIII. Item *die Dominica*, quinta Maji, fecit ſermonem in miſſa coram Dominis &c. *Generalis Auguſtinenſium.*

XIV. Item *Die Mercurii*, octava Maji, Feſti Apparitionis ſancti Michael, & in Eccleſia ejusdem, Dominus *Patriarcha Alexandrinus* dixit miſſam, & fecit ſermonem.

XV. Item *die Dominica*, XII. Maji, in Eccleſia & Martini, *Epiſcopus Siſtaricenſis.*

XVI. Item *die Jovis*, XVI. Maji, Feſto Aſcenſionis, in Eccleſia majori, *Epiſcopus* *.

XVII. Item *die Dominica*, XIX Maji, *Generalis miniſter Minorum*, Bononienſis, in ſancto Martino.

Inauguratio Concilii Piſani

Die Lunæ, XXV. *Martii A.* 1409.

Ex MSCto Vindobonenſi.

Initium Concilii.

PRimo, die Lunæ, *XXV. Martii*, feſti Annunciationis beatæ Mariæ, qua die fuerat *intimatum concilium generale utriusque obedientia*, per Dominos utriusque collegii Cardinales, *celebrandum in civitate Piſarum*, ſuper unione Eccleſiæ ſanctæ Dei, & ſchiſmate tollendo: Fuerunt ipſi Domini *Cardinales*, & omnes alii, tam *Epiſcopi*, quam Abbates, in dicta civitate Piſarum, *in Eccleſia ſancti Michael* de Angelis. In qua ſe induerunt ſuppellicio, pluviali, & mitra.

Scopus Concilii, Schiſmatis Papalis extirpatio.

Pompa inaugurationis.

Proceſſio à templo S. Michaelis ad Eccleſiam Cathedralem.

In *quo habitu* proceſſionaliter iverunt ad *Eccleſiam Cathedralem*.

In qua *proceſſione* Dominus *Cardinalis de Turejo* ibat ultimus *cum mitra Pontificali*, *ſandaliis* &c. tanquam *Pontifex illius diei* &c.

Quibus *in Eccleſia majori* exiſtentibus, omnes Cardinales & Prælati *deduerunt ſe* & veſtimentorum cappas. Et poſtea *ſteterunt* in locis ſuis, *in choro* ipſius Eccleſiæ.

Sacra publica.

Miſſa vero fuit celebrata per ipſum Dominum *Cardinalem de Turejo* ſolenniter de feſto.

Oratio inauguralis.

Et fuit factus *ſermo ſolennis* ad clerum ante offertorium per unum *Magiſtrum in Theologia*. In fine cujus dixit, quod ob reverentiam feſti *prorogabatur* ſeu continuabatur *concilium ad diem craſtinum*, ſive martis, XXVI dicti menſis Martii.

Indicta ſeſſio publica.

Ex MSCto Wolffenbuttelenſi.

Seſſiones factæ per Concilium Generale, tentum Piſis contra Petrum de Luna, & Angelum Corrario, olim de Papatu contendentes ad invicem.

In nomine Domini, Amen. Anno à Nativitate ejuſdem *milleſimo quadringenteſimo nono*, more Romano, indictione ſecunda, *die vero vigeſima quinta menſis Martii*, inchoatum fuit generale concilium, ſive ſancta Synodus, & celebratum in civitate Piſana. In quo erant plures Cardinales, Patriarchæ, ArchiEpiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Sacræ Theologiæ Magiſtri, & utriusque Juris Doctores & Licentiati notabiles, Procuratores plurium abſentium Prælatorum.

In quo quidem concilio proceſſum extitit per hunc modum. Pri-

Primo, factæ fuerunt *Proceſſiones* ſolemnes. Et deinde in Eccleſia Cathedrali dictæ civitatis fuit *Miſſa* devotiſſime per dominum Cardinalem de Thurey o celebrata.

Prima Seſſio Generalis

Die Martis, XXVI. *Martii*

Ex MSC. Vindobonenſi.

Locus ſeſſionum publicarũ Eccleſia Cathedralis.

DIe craſtina ſcil. *Martis*, *XXVI.* convenerunt omnes Domini Cardinales & Prælati mane in ortu ſolis in dicta *Eccleſia cathedrali*.

In qua dominus *Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis miſſam* de ſancto Spiritu ſolenniter *celebravit* in magno altari. Et interim omnes tam Domini Cardinales, qvam alii Epiſcopi & Abbates, ſteterunt cum cappis.

Habitus Magnatũ in Concilio.

Qva finita omnes *induerunt ſuppellicia*, pluviale, & mitras albas. Et cum illo habitu *proceſſerunt ad loca, ſeu ſcamna*, facta & ordinata pro concilio generali.

Et *ſederunt* per hunc modum.

Conſeſſus.

Primo Domini *Epiſcopi Cardinales* ſederunt *ſuper uno ſcamno*, *ſeparato* à ſcamnis aliorum Prælatorum, quod erat in capite aliorum ſcamnorum, habentes facies verſas ad Prælatos, & totum concilium generale.

Et primo Domini *Epiſcopi Cardinales* fuerunt *in medio* illius ſcamni ſituati.

Et erat *primus* in ordine *Peneſtrinus*.

Item Domini *Cardinales Presbyteri* ad dexteram partem, modicum à dictis Dominis Epiſcopis remoti. Et erat *primus Dominus de Turejo*.

Item Domini *Diaconi* ad ſiniſtram partem, ſemoti etiam ab ipſis Dominis Epiſcopis. Et erat primus in ordine Dominus *Cardinalis de Saluciis*.

Item erant *ſcamna æqualia*, etiam in altitudine ſcamni Dominorum Cardinalium, facta *in longitudine Eccleſiæ*, *ab utraque parte*, ſemota à ſcamnis dictorum Dominorum Cardinalium. In qvibus non ſedebant niſi *Prælati*, per modum, qui ſequitur.

Primo *ad partem dextram* fuerunt ſituati *Epiſcopus Meldenſis*, Ambaſiator Regis Franciæ, & Abbas * Ambaſiator Regis Angliæ.

Conſequenter *Archi Epiſcopi*, *Epiſcopi*, & *Abbates*, ſecundum ordinem ſuæ promotionis, qui per prius diligenter ab eis fuit exquiſitus, & redactus in ſcriptis per venerabiles viros, Dominos *Petrum Fabri*, Præpoſitum Rigenſem, *Secretarium* Reverendiſſimi Patris in Chriſto, Domini *Cardinalis Oſtienſis*, & per *Magiſtrum * Secretarium* Domini *Cardinalis Neapolitani*, de mandato ipſorum Dominorum Cardinalium, quibus per ambo collegia fuerat hoc commiſſum.

Item in alio ſcamno *in parte ſiniſtra* fuit primus *Epiſcopus Vapincenſis*, *Ambaſiator Regis Ludovici*. Deinde Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, & Abbates, ſecundum promotiones ſuas &c.

Item *coram Dominis Cardinalibus* fuerunt *duo ſcamna* bene honeſta, poſita *de longitudine concilii*, ſeparata ab omnibus aliis, in quibus fuerunt *milites, Doctores, & cæteri Ambaſiatores Regum & Principum*, qui non erant Prælati. Et fuerunt ordinati ſecundum præcellentiam Dominorum ſuorum.

Item ſederunt *Auditores, Clerici* cameræ, & cæteri Officiarii, & Generales Ordinum, in pedibus Dominorum Cardinalium.

Videlicet Auditores &c. in medio, & Generales in lateribus.

Item *Protonotarii*, & electus *Patriarcha Gradenſis* in uno alio ſcamno, per ſe poſito, ad dextram Dominorum Cardinalium, ante ſcamnum Ambaſiatorum Regum, ſimili ſcamno dictorum Ambaſiatorum.

Item cæteri *Procuratores Epiſcoporum, capitulorum, Magiſtri in Theologia, Doctores*, & cæteri, ſederunt ſuper ſcamnis ordinatis & poſitis in concilio, & in pedibus Prælatorum. Et fuerunt ordinati ſecundum promotionem magiſtrorum ſuorum & dignitates.

In ordine ſuo collocatis per deputa-

Et

Digitized by Google

tos dixit unus *Notarius*, ad hoc deputatus *alta & intelligibili voce*: Quod nulli Eccleſiæ ſeu perſonæ præjudicet in poſterum, ſi non eſſent ſituatæ in ordine ſuo. Et de hoc petierunt fieri publica inſtrumenta.

Et eſt notandum, quod ipſe Dominus *Cardinalis Oſtienſis*, qui miſſam celebraverat, amota caſula & ſandaliis, remanentibus adhuc aliis indumentis, & veſtitu pluviali, & mitra alba, ſicut alii, *ivit ad ſedendum cum aliis in ordine ſuæ promotionis.*

Oratio ſolennis præmiſſa.

Deinde fuit *factus ſermo* ſolennis per Dominum *Cardinalem Mediolanenſem*, exiſtentem in catheura cum pluviali & mitra alba.

Sacra pravia.

Facto ſermone, *Cantores* inceperunt cantare antiphoniam, quæ dicitur quarta feria in capite jejunii, videlicet: *Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua.*

Et interim, dum cantabatur, Dominus *Cardinales Oſtienſis*, qui miſſam celebraverat, *ivit ad cathedram*, paratam ante altare, cum carello & fadiſtorio.

Qua antiphona finita, *Diaconus*, qui Evangelium dixerat in miſſa, alta voce dixit: *Orate.* Et tunc omnes Domini *Cardinales* & alii *Prælati depoſitis mitris proſtraverunt ſe, orantes &c.*

Paululum poſt idem Dominus *Cardinalis Oſtienſis* erigens ſe dixit: *Oremus: Omnipotens, ſempiterne Deus, qui tua miſericordia nos incolumes &c.*

Poſt quam orationem *Diaconus & Subdiaconus*, qui in miſſa ſerviverant, inceperunt *litanias*, quas, omnibus tam Prælatis quam aliis reſpondentibus, continuaverunt usque ad finem, ſtando, & librum in dextro cornu altaris tenendo, *omnibus aliis ad terram proſtratis*, ut dictum eſt. Qua litania finita, idem Dominus *Cardinalis Oſtienſis*, quia miſſam celebravit, ſurrexit de cathedra, & dixit: *Oremus: Adſumus Domine Sancte Spiritus, adſumus &c.* Quam finivit abſolute, reſpondendo: *Amen.*

Qua finita, Diaconus, qui dixerat *Orate*, dixit; *Erigite vos.*

Tunc Dominus *Cardinalis de Saluciis, diaconus Cardinalis & primus in ordine*, paratus in habitu diaconi, dixit *Evangelium*, principaliter ordinatum pro tali negotio.

Quo finito idem Dominus *Cardinalis Oſtienſis* flexis genubus in loco prædicto incepit *hymnum; Veni Creator Spiritus, &* omnes tam Cardinales, quam Prælati, depoſitis mitris, & alii *proſtraverunt ſe*, & continuaverunt hymnum usque ad finem.

Quo finito, idem Dominus *Oſtienſis* ſurrexit, & duo induti ſuppelliciis dixerunt, ubi de ſancto Spiritu loquebantur Apoſtoli &c.

Quo finito, *idem* Dominus *Cardinalis* dixit: *Oremus, Deus, qui corda fidelium* &c. Et aliam, ſcilicet: *Da quæſo Eccleſiæ tuæ, miſericors Deus* &c.

Quibus finitis, dixit Diaconus, qui in miſſa ſerviverat: *Erigite vos.* Et tunc omnes ſurrexerunt, & *repoſitis mitris ſederunt in locis ſuis.*

Tunc *Archi-Epiſcopus Piſanus* aſcendit cathedram, & *legit alta voce*, caput unum *de ſancta Trinitate & fide catholica, lib.* 6. & tres alias *ſchedulas*, de quibus non recordor.

Compellatio Concilii prima.

Poſtmodum Dominus *Cardinalis Peneſtrinus* fecit *allocutionem* pulcherrimam, quam incepit per hæc verba: *Ecce Reverendisſimi ac Venerabiles Patres &c.*

Conſtituti Procuratores & Notarii in Concilio.

Qua finita, dixit: Quod concilium *conſtitueret Procuratores, advocatos, & notarios*, pro ſerviendo concilio, &c. In quo omnes conſenſerunt.

Tunc ſurrexit unus *Notarius*, & incepit nominare *ſex notarios electos per concilium*, quatuor *procuratores* & duos *advocatos.*

Quibus nominatis, *præſentaverunt* omnibus Prælatis, qui omnes in eorum electione *conſenſum præbuerunt.*

Et poſtmodum ipſi ſoli *Notarii* in manibus ipſius Domini Cardinalis Peneſtrini, tanquam Prioris, & vice omnium, *juraverunt, fideliter redigere in ſcriptis omnia*, quæ fierent & dicerentur in ipſo concilio, de quibus forent requiſiti.

Qvo facto, *unus Advocatorum*, ſcilicet Dominus *Simeon de Peruſio*, aſcendit cathedram. Et ibidem fecit unam pulchram *arengam.*

In fine cujus petiit, quod legantur *literæ Dominorum utriusque collegii Cardinalium,*

Prælecta convocatio Concilii.

nalium, per quas fuerat *ſignificatum concilium generale* ad locum & diem prædictos, Petro de Luna & Angelo Corario, contendentibus de papatu, & earum executione.

Quo facto, deſcendit de cathedra, & tunc aſcendit quidam *Magiſter Anglus*, *Secretarius* conſiliorum particularium Dominorum *Cardinalium*, tenens certos *rotulos*, continentes tenorem & executionem ipſarum. Quos de verbo ad verbum legit, alta & intelligibili voce, omnibus audientibus.

Prælecta litera, quibus Gregorius & Benedictus ad Conciliū invitati.

Et primo *literam miſſam Gregorio* per ſuum collegium. In qua ſignificabant illi concilium &c. & etiam *ſubtractionem obedientiæ*, illi per dictum collegium factam.

Et deinde *executionem factam* de ipſa in civitate Senenſi per unum curſorem &c.

Poſt quas legit *literas miſſas Benedicto* per ſuum Collegium, & alias etiam tribus Cardinalibus cum eo exiſtentibus miſſas per eosdem. In quibus ſignificabant tam eidem Benedicto quam Cardinalibus conventionem per eos factam cum altero collegio *de concilio generali* utriusque obedientiæ *celebrando Piſis* die XXV menſis Martii, Anni Domini M CCCC IX, exhortando & ſupplicando, quod ad illud dignaretur ejus ſanctitas venire, renunciaturus, ut tenebatur, vel mittere procuratorem cum ſufficiente poteſtate.

Deinde legit *executionem dictarum literarum* factam per Dominum *Guillelmum judicem curiæ Nemauſenſis*, & reſponſionem factam per ipſum Benedictum, & aliam per Dominum Cardinalem Auxitanenſem factam nomine omnium aliorum Cardinalium, ſcilicet ipſius Auxitanenſis, de Fliſco, & de Chalanco.

Accuſata contumacia duorū illorum Pontificū, qui non comparuiſſent.

Quibus lectis *petiit Procurator*, *ipſos reputari contumaces.*

Tunc Dominus *Peneſtrinus* dixit nomine totius concilii, quod *duo* Domini *Cardinales Diaconi*, & *quatuor ArchiEpiſcopi* irent ad valvas Eccleſiæ, ad inquirendum, utrum eſſent prædicti Domini contendentes de papatu, & ipſi Cardinales, vel aliquis ipſorum, ſeu eorum procurator. &c.

Tunc duo Domini *diaconi Cardinales*, ſcilicet *ſancti Angeli*, & *ſancti Gregorii*, *ArchiEpiſcopi*, *Januenſis*, *Piſanus*, & *duo alii*, acceſſerunt ad valvas cum procuratoribus, fiſcalibus, & notariis, inquirentes diligenter ab illis, quos extra repererunt. Et illos trina vice interrogantes, lingua vulgari & latina, nullum repererunt, &c.

De quibus omnibus dicti procuratores petierunt fieri publica inſtrumenta per notarios ſupradictos &c.

Quibus *reverſis* ad loca ſua, Dominus Prædictus *Cardinalis ſancti Angeli retulit concilio* pro omnibus, prout fecerant, & quod nullum ipſorum, nec aliquem pro ipſis repererant. &c.

Tunc *omnes procuratores* requiſiverunt, quod *reputarentur* omnes, tam duo *contendentes de Papatu*, quam Cardinales, veri & puri *contumaces.*

Dilata cōdemnatio illorū Pontificū in alium diem.

Tunc Dominus *Peneſtrinus*, primus in concilio, reſpondens pro omnibus dixit, quod, *licet deberent reputari contumaces*, *tamen* de benignitate Concilii *aſſignabatur eis terminus ad craſtinam* diem, ſcil. Mercurii XXVII, dicti menſis Martii. De quo fuerunt facta publica inſtrumenta.

Ex MSCto Wolffenb.

Et facto ſermone per Cardinalem Mediolanenſem, miſſa vero celebrata, cantatæ fuerunt Antiphonæ, & certæ orationes dictæ.

Poſtmodum Diaconus alta voce dixit: *Orate.* Tunc flexo inclinato capite, omnes *oraverunt* ſubmiſſa voce, mitris poſitis.

Deinde Diaconus & Subdiaconus *cantaverunt* alta voce litanias, & omnes reſponderunt.

Quibus finitis, unus Cardinalis Epiſcopus dixit certas orationes ad propoſitum unionis.

Quibus completis, quidam *Diaconus Cardinalis legit Evangelium.* Quo lecto unus *Epiſcopus Cardinalis* incœpit hymnum, *veni Creator Spiritus.*

Quo

Digitized by Google

Qvo finito, duo Cardinales Diaconi, duo ArchiEpiſcopi, & duo Epiſcopi cum pluribus Doctoribus & Notariis, ex ordinatione concilii & mandato, ſe transtulerunt *ad valvas Eccleſiæ*, & alta voce clamaverunt: *An Petrus de Luna, & Angelus Corario*, qui Benedictus & Gregorius dicebantur, de Papatu contendentes, *eſſent hic præſentes*, aut aliquis pro ipſis. Qvibus non repertis, nec aliquo pro ipſis, ad eccleſiam redierunt, & in pleno Concilio relationem fecerunt.

Qua relatione ſic facta, ſacrum concilium certos ordinavit & conſtituit *Promotores* ſeu *Procuratores* nomine Eccleſiæ univerſalis, ad agendum, petendum, & faciendum omnia neceſſaria, commoda, & *opportuna pro ſchismatis extirpatione* contra prædictos duos contendentes, imo verius *colludentes de Papatu*, & pro ſancta unione in eccleſia Dei habenda, prout in forma, &c.

Ordinatique ſunt *Advocati*, & *Notarii*, pro iſta cauſa deducenda.

Qvibus factis, *Procuratores* prædicti *accuſaverunt Contumaciam dictorum contendentium de Papatu.* Et petierunt eos reputari *contumaces* in materia ſchismatis & fidei, ac in contumacia & defectu poni. Et fecerunt legi citationes & provocationes dictorum contendentium, & relationes executionis, &c.

Qvibus non obſtantibus, concilium ſacrum de benignitate ordinavit *expectandum* usque ad *Aliam Seſſionem*.

Qvæ fuit ordinata ad *XXVII diem* dicti *menſis Martii.*

* * *

Ex MSCto Helmſtadienſi.

SOLENNIS ORATIO *Cardinalis Mediolanenſis, Petri de Candia*, eodem in Concilio mox creati Pontificis, *Alexandri V.*

In prima Seſſione Concilii Piſani *A.* 1409. *d.* 26. *Martii*, habita.

Adeſtis omnes filii Iſraël: Decernite quid facere debeatis, Jud. c. 20.

Reverendiſſimi Patres, Chriſti commilitones, Eccleſiæ defenſores & pugiles, quos in unum ad hanc ſanctam ſynodum & generale concilium Spiritus S. gratia congregavit.

Cum Veſtra quotidiana inſtantia ſit & eſſe debeat omnium Eccleſiarum ſollicitudo, (*De Poſtul. Prel. c. Bona 1. ubi textus & gloſſa.*) & canonice repræſentatis univerſalem catholicam Eccleſiam: Qvi tanqvam ſpirituales & ſpeciales filii, compaſſione debitâ, cernitis piæ matris ſtatum flebilem, vilipendium & contemptum, ex *cæca ambitione iſtorum duorum contendentium de papatu*, ipſam omni arte, fraude & exqviſita malitia tenentium in tam longa diviſione diuturnoqve ſchismate, qui ipſum peſtiferum ſchisma nutricantes pertinaciter in perpetuum propagare moliuntur: *Quia adeſtis, decernite quid facere debeatis.* Qvia nunqvam tantum nefas & tam grande piaculum factum eſt in Iſrael. Ubi thema.

Attendite igitur vobis & univerſo gregi, in quo ſpiritus S. vos poſuit, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſangvine ſuo. *Act.* 20.

Videtis enim, *Patres Reverendiſſimi*, quod *ſtatus Eccleſiaſticus ubiq. confunditur.* Videtis *infinita pericula animarum* & corporum, *corruptionem morum*, *depreſſionem bonorum*, *exaltationem vilium & reproborum.* Videtis graviſſimas perſecutiones ſanctæ Ro. Eccleſiæ, matris omnium & magiſtræ. Temporalia prodigaliter diſperguntur, patrimonium alienatur & perditur. Et quod omnibus Chriſtianis lugubre eſt audire & lugubrius cernere, ipſa caput mundi Roma, beati Petri ſedes, tot Apoſtolorum, marty-

Digitized by Google

Et quia adeſtis omnes filii Iſraël, decernite quid facere debeatis, ut exoptatam *unionem* de proximo *in Dei Eccleſia* videre poſſimus. Quam nobis concedat Deus, qui vivit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Secunda Seſſio Generalis.

Die Mercurii, XXVII. *Martii.*

Ex MSC. Vindobonenſi.

Die Mercurii, XXVII dicti menſis Martii, convenientibus omnibus Dominis Cardinalibus & aliis Prælatis *in* prædicta *Eccleſia Cathedrali*, fuit celebrata miſſa ſolennis per *Archi-Epiſcopum Piſanum*, ut moris eſt.

Qua finita, omnes Domini Cardinales & alii Prælati induerunt ſuppellicicia, pluvialia & mitras.

Et omnibus in locis ſuis ſtantibus, *cantores* inceperunt cantare quandam antiphoniam.

Qua finita, unus presbyter, veſtitus in habitu diaconi, dixit alta voce: *Orate*. Et tunc *omnes proſtraverunt* ſe, & depoſitis mitris prolixius oraverunt.

Tunc Dominus *Cardinalis Neapolitanus*, qui ſtabat proſtratus ante altare ſuper cathedram, ſurrexit, & dixit: *Oremus*, Et quandam orationem &c.

Qua finita, diaconus & ſubdiaconus inceperunt *litaniam*, ut ſupra factum fuit, ſcilicet die Martis.

Qua finita, idem Dominus *Cardinalis Neapolitanus* ſurrexit, & *dixit* quandam *orationem*, ut ſupra dictum eſt. Qua finita, diaconus dixit: *Erigite vos*. Tunc Dominus *Cardinalis de Brancaciis Diaconus*, paratus in habitu diaconi, ut moris eſt, *dixit Evangelium: Deſignavit Ieſus.* &c.

Quo facto, omnibus ſtantibus, flexis genubus & depoſitis mitris, idem Dominus *Cardinalis Neapolitanus* incepit hymnum: *Veni Creator Spiritus.* &c.

Quo finito, Dominus *Cardinalis Neapolitanus* ſurrexit, & duo Acoluti dixerunt unum verſum *de Sancto Spiritu*. Quo reſponſo per cantores, idem Dominus *Cardinalis* dixit: *Oremus: Deus, qui corda &c.* & quandam aliam.

Quibus finitis, *diaconus* dixit alta voce: *Erigite vos*. Tunc omnes ſurrexerunt, & repoſitis mitris *ſederunt in locis ſuis*.

Quo facto, Advocatus aſcendit cathedram, & *petiit declarari* per ſacrum concilium *duos contendentes de papatu contumaces*, una cum Cardinalibus ſupra dictis cum eis reſidentibus.

Nova accuſatio contumacia illorum duorum Pontificum.

Tunc Dominus *Peneſtrinus* allocutus eſt concilium, quid videretur utilius &c. Videlicet, quod *accuſaretur contumacia* ipſorum Dominorum contendentium ſtatim & dictorum Cardinalium?

Vel accuſaretur *ſolum* contumacia *ipſorum duorum* ſtatim: Et *Cardinales* expectarentur usque ad diem ſabbathi proximum?

Vel, quod omnes, tam *duo contendentes*, quam *Cardinales* ſimul *expectarentur*, usq; ad diem Sabbathi proximum?

Super quo habitis & redactis in ſcriptis *opinionibus* tam Dominorū *Cardinalium* quam omnium aliorum *Prælatorum Generalium ordinum, Ambaſiatorum & clericorum*, fuerunt repertæ diverſæ. Nam *aliqui* dicebant, quod *ſtatim* duo contendentes reputarentur contumaces, & Cardinales expectarentur usque ad diem Sabbathi. *Alii*, quod omnes ſimul ſtatim contumaces reputarentur; Alii, quod omnes ſimul expectarentur ad diem Sabbathi.

Diſſenſus Conciliarium de condemnatione contumacium.

Tamen fuit ordinatum per Concilium, quod *duo Cardinales diaconi & quatuor Archi Epiſcopi* irent ad valvas Eccleſiæ cum procuratoribus & notariis ad inquirendum, ut ſupra dictum eſt.

Qui redeuntes retulerunt ut ſupra.

Et quia *opiniones* fuerunt *diverſæ*, ordinavit concilium, quod omnes Domini Cardinales & Prælati, & alii Ambaſiatores eſſent ſimul *in craſtinum* in Eccleſia Sancti Martini, *deliberaturi* inter ipſos ſuper certis punctis juris &c. tangentibus concilium &c.

Et fuit *aſſignata alia ſeſſio* pro concilio ad diem Sabbathi proxime ſequentis.

 Et

Ex MSC. Wolffenbuttelenſi.

Qua die adveniente, celebrata Miſſa, & ſervatis ſolennitatibus ut ſupra, dicti *contendentes* fuerunt *evocati ad valvas Eccleſiæ*, modo quo ſupra, in media ſeſſione.

Et quia non *comparuerunt*, nec aliquis pro ipſis: Fuit, ut ſupra, *contumacia accuſata.*

Nihilominus concilium ſacrum iterum de benignitate duxit *eos expectandos* usque *ad penultimam diem dicti menſis Martii.*

Ad quam diem ordinavit *proximam ſeſſionem.*

Qua die, videlicet 30. *Martii* adveniente, fuit proceſſum, ut ſequitur.

Seſſio Specialis.

die Jovis XXVIII. *Martii.*

Ex MSC. Vindobon.

D*ie Jovis* mane fuerunt in dicta Eccleſia Sancti Martini, & tenuerunt conſilium eorum in reveſtiario ipſius Eccleſiæ &c.

Tertia Seſſio Generalis

Die Sabbathi, xxx. *Martii.*

Ex MSC. Vindobon.

CONvenerunt omnes *in* prædicta *Eccleſia cathedrali.* Et fuit miſſa celebrata ſolennis, quam fecit Dominus Clemens VII. bonæ Mem. pro ſchismate ſedando &c.

Qua finita, omnibus Cardinalibus & Prælatis indutis pluviali & mitra, ut ſupra in aliis ſeſſionibus, *cantores* incepe-runt antiphonam ſupradictam, videlicet: *Exaudi Domine* &c.

Qua finita, *diaconus* veſtitus habitu decenti dixit: *Orate.* Tunc omnes mitris depoſitis *proſtraverunt ſe*, orantes &c.

Tunc Dominus *Albanenſis* fecit per omnia, ſicut ſupra ſcriptum eſt de Dominis Oſtienſi & Neapolitano Cardinalibus. Et fuerunt lectæ *litaniæ*, & omnia obſervata ut ſupra.

Hic Oddo de Columna in Concilio Conſt. factus Papa.

Dominus *Cardinalis de Columna dixit Evangelium*, ſicut fecerunt in aliis diebus, in quibus fuit ſeſſio, Domini de Salutiis, & de Brancaciis, Diaconi Cardinales.

Nova accuſatio contumacium.

Quo officio finito, *Advocatus*, videlicet Dominus *Simeon de Peruſio*, aſcendit cathedram, & incepit unam *arengam*. In fine cujus petiit, quod *duo contendentes de papatu per concilium reputarentur contumaces*, cum jam *per quinque dies* fuiſſent *expectati.* Et ad idem reqviſivit de Cardinalibus eis adhærentibus ſuperius nominatis.

Tunc de mandato concilii ſupradicti *duo* Domini *Cardinales*, Sancti Angeli, * cum *Archi-Epiſcopis, procuratoribus & notariis*, iverunt ad valvas Eccleſiæ, & inqviſiverunt, retulerunt, & alia fecerunt, ut ſupra in aliis diebus ſeſſionis dictum eſt.

Conſenſus de condemnandis Pontificibus contumaciæ.

Tunc fuerunt *inquiſita vota omnium* in concilio ſedentium. Qvibus in unum congregatis fuerunt omnes reperti ejusdem voluntatis: Videlicet, quod *duo contendentes de papatu* fuerint per omnes reputati & declarati *contumaces.*

Cardinalium condemnatio dilata.

De *Cardinalibus* vero, quod *expectentur*, de miſericordia & benignitate concilii, usque ad proximam ſeſſionem. Quæ aſſignata eſt de conſenſu & voluntate totius concilii, propter ferias Paſchæ, ad *diem lunæ proximum poſt Dominicam de QVASIMODO*, quæ erit *die XV. Aprilis.*

Publicata condemnationis Papalis ſententia.

Et de omnibus præmiſſis fuerunt poſitæ *ſchedulæ* ex parte concilii *in valvis Eccleſiarum.* Per quas *notificabatur* univerſis, *duos de papatu contendentes* per concilium ſuper facto fidei Chriſtianæ & unionis Eccleſiaſticæ *contumaces fuiſſe reputatos* &c.

Ex

Digitized by Google

Ex MSCto Wolffenbutteleinſi.

Declaratio, & decretum latum *contra duos contendentes de Papatu*, ob contumaciam ipſorum in cauſa fidei & ſchiſmatis.

Contumacia prolata ex ore domini Peneſtrini, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis, Pictavienſis vulgariter nuncupati, ex commiſſione totius concilii, & aſſenſu. *Univerſis & ſingulis ſacra mandante Synodo tenore præſentium intimatur, quod hac die Sabbati, penultima hujus menſis Martii, in eccleſia Cathedrali Piſana, celebrata devote & ſolenniter Miſſa, pro unione Sacroſanctæ eccleſiæ ordinata, dictis in cantu Litaniis & devotis Orationibus, ac expletis aliis in talibus conſvetis: Auditis quibusdam propoſitionibus deputatorum, advocatorum & procuratorum ſacroſanctæ romanæ eccleſiæ, iniquis de papatu contendentium auſibus laceſſitæ, proh dolor! immo diutiſſime laceratæ: Per quas recenſitum, quod, attenta contumacia infraſcriptorum de papatu contendentium proxime lapſorum, in proceſſu hujus cauſæ deſcripta, petitum extitit, eosdem contendentes, etiam Cardinales eis adhærentes, & alios ad hujusmodi concilium legitime evocatos, reputari, decerni & declarari contumaces: Jam bis, & nunc tertio prorogata ſeu continuata dies inſtat, in qua contendentes ipſi, & Cardinales eisdem adhærentes, cæteriq; vocati comparere tenentur, accuſatiq; legitime.*

Tandem ipſa die, continuata contumacia prædictorum contendentium, & petito, eos contumaces reputari, decerni & declarari, ipſa ſancta Synodus, ſeu hoc ſacrum Generale concilium antedictum, præfatis contendentibus, & aliis legitime (ut ex proceſſu conſtat) ad valvas eccleſiæ vocatis, aliisqve ſervatis ſervandis, unanimi conſenſu vocatorum ſupradictorum contendentium & aliorum contumaciam reputavit, decrevit & declaravit per organum dicti domini Cardinalis Pictavienſis, ut in ſchedula continebatur, cujus tenor ſeqvitur ſub his verbis:

Sancta Synodus, ſeu hoc ſanctum & Generale concilium, dominos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario Gregorium XII. nuncupatos, de Papatu contendentes, & quantum in eis eſt eccleſiam Dei notorie in ſchiſmate tenentes, legitime requiſitos, vocatos, & proclamatos in cauſa ſchiſmatis & fidei, ad hoc præſens ſacrum & generale concilium & omnia in eo agenda non venientes, ſeu legitime comparentes, per ſe, vel per alios, nec termino ſtatuto ſatisfacientes, licet expectatos poſt terminum per duas ſeſſiones, reputat, decernit, & declarat in cauſa ſchiſmatis & fidei contumaces: Ponitq; in contumacia & defectu, & ordinat in eorum contumaciam ad ulteriora debere procedi & procedendum fore: Ordinans ſeſſionem aliam fieri die Lunæ poſt dominicam in Albis, quæ erit XV. dies menſis Aprilis. Ad quam diem ordinat præſens ſacrum concilium, dominum Cardinalem Tudertinum domino Gregorio adhærentem, & dominos, Johannem, Sabinenſem epiſcopum, ſancti Adriani, & ſanctæ Mariæ in via lata, de Fiſco & de Chalanco vulgariter nuncupatos, ſanctæ romanæ eccleſiæ Cardinales, domino Benedicto adhærentes, de benignitate expectandos fore, cum intimatione, quod ſi prædicti duo contendentes & præfati Domini Cardinales non comparuerint in dicto termino, ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obſtante.

Ordinavit nihilominus, præſentem ordinationem in valvis præſentis Eccleſiæ Cathedralis affigi publice, ut de præmiſſis nullam valeant ignorantiam allegare.

LEONHARDI ARETINI, Secretarii Papalis in Concilio præſentis, ad ROBERTUM RUFFUM Epiſtola de fatis Concilii.

Ex MSC. Epiſtolarum Codice antiquiſſimo Wolffenb.

AD III. Non. Aprilis cum Piſas veniſſem, obediens Patribus, qui per crebras me literas vocarant, offendi rem concilii opinione meliorem. Ita frequens jam multitudo coivit, & qvidem excellentiſſimorum hominum. Tamqve indies ſingu-

Digitized by Google

ſingulos cumulantur, omnibus undique confluentibus, ut vix ſuffectura hæc urbs magnitudini conventus videatur. Collegio autem Patrum nihil humanius, nihil vigilantius. Expectantur Britanniæ Epiſcopi, qui cum Burdegalenſi propediem affuturi dicuntur. Proceſſus interea legitimi fiunt adverſum Pontificem noſtrum (Gregorium XII.) O rem duram, ſed tamen neceſſariam. Qvoniam ille poſt malos ſvaſores abiens promiſſa jurataqve contemnit. Alamanum Archi-Epiſcopum Piſanum propinqvum Tuum, hominem omni laude digniſſimum, convenio freqventer &c.

Qvarta Seſſio Generalis

Die Lunæ, xv. *Aprilis.*

Ex MSC. Vindobon.

PRædicta die adveniente, omnibus in Eccleſia ſæpe dicta congregatis, fuit *miſſa* ſolennis per quendam Epiſcopum celebrata. Qua finita, omnes induerunt ornamenta, ut ſupra in aliis ſeſſionibus. *Cantata* fuit *antiphona*, *Exaudi Domine*, per cantores: Dictæ orationes: *Veni Creator Spiritus* &c. per Dominum meum Oſtienſem: Dictum Evangelium per *Dominum Sancti Angeli diaconum Cardinalem* de collegio Romano. Et fuerunt dictæ *litaniæ* ſolennes, ut ſupra.

Quibus ſupra dicto modo ſic ſolenniter peractis, familiaribus Dominorum Cardinalium, & aliis omnibus, *vocem in concilio non habentibus*, extra Eccleſiam devectis, dixerunt *Ambaſiatores Regis Ruperti*, ultimò *in Regem Romanorum electi*, quod habebant aliqua ex parte ſui Magiſtri in publico concilio referenda. Quare requiſiverunt, quod exaudirentur.

Super quo fuerunt requiſita vota omnium in concilio ſedentium. Quibus omnibus placuit.

Tunc quidam eorum vocatus *Epiſcopus Verdenſis* nomine omnium Coambaſiatorum ſuorum propoſuit *in favorem Errorii*, ponendo XXII rationes, ſapientes ad hæreſin & contra jus & fidem. Per quas dicebant, unum collegium abſque alio non potuiſſe convenire, nec concilium convocare.

Legati Imperatoris Ruperti impugnarunt condemnationē Pontificū factam

Quo facto, fuit petitum per concilium, quod darent omnia *in ſcriptis*, quæ dixerant, & docerent de mandato. Sed quia pro tunc *non habebant in ſcriptis* illa, quæ dixerant, nec procurator in promtu, receſſerunt de Concilio.

Ex MSC. Wolffenbuttelenſi.

Qva *die Lunæ* XV. *Menſis Aprilis* adveniente, Miſſa ibidem celebrata, & aliis, quæ ad divinum cultum ſpectant, ut moris eſt in concilio generali, ut ſupra declaratum eſt: Comparuerunt *Ambaſiatores Ruperti de Bavaria*, ſecundi *Imperatoris* electi. Qvi publice plura propoſuerunt, *primo* impugnando convocationem contendentium, *ſecundo*, ſubtractionem factam per Cardinales ſuæ obedientiæ, *tertio*, unionem collegiorum &c.

Qvibus auditis, fuit eis *dies aſſignata ad audiendum reſponſionem* ſuper propoſitis ad XXIV. *diem menſis* dicti *Aprilis*.

Fuitqve his non obſtantibus *proceſſus continuatus* ut ſupra, *vocando* ad valvas eccleſiæ, ſi duo contendentes, aut eorum alter, vel aliqvis pro eis, eſſet in hac præſenti civitate Piſana, ut ſupra: Qvibus non comparentibus, fuerunt *reputati contumaces*, ut ſupra: Continuando ſeſſionem aliam ad *diem Mercurii* 24. prædictam.

Qvo termino pendente, præfati Ambaſiatores Imperatoris ſecuta die *receſſerunt* illicentiati, & *hoſpite inſalutato*.

Seſſio

Condemnatio Papariũ confirmata.

Tunc Advocatus ſeu *promotor Concilii* aſcendit cathedram, & *petiit contumaciam contendentium de papatu aggravari, & Cardinales reputari contumaces.*

Tunc *duo* Domini *diaconi Cardinales* cum *quatuor ArchiEpiſcopis* & aliis *notariis* &c. de mandato Concilii acceſſerunt ad valvas Eccleſiæ, & interrogantes inquiſiverunt, & cætera fecerunt, ſicut in aliis ſeſſionibus.

Quibus non repertis retulerunt concilio per organum Domini *Cardinalis ſancti Angeli* de collegio Avinionenſi.

Cardinales accuſati contumacia.

Quo audito, ad inſtantiam procuratoris ſeu promotoris, fuit per concilium contra dictos contendentes *aggravata contumacia, & Cardinales* de gratia *expectati* usque ad aliam ſeſſionem.

Dilata Cardinalium condemnatio.

Quæ fuit *prorogata* & aſſignata de conſenſu ſanctæ ſynodi ad diem Mercurii xxv. hujus menſis Aprilis.

Seſſio Specialis.

Die Martis, XVI. Aprilis.

Ex MSC. Vindobon.

Conradus de Suſato, impugnavit condemnatione Papalem in Concilio factam.

ET in craſtinum, videlicet Martis xvi, aliquibus Dominis Cardinalibus exiſtentibus in concilio, in Sancto Martino: Quidam Magiſter, *Conradus de Suſato, Sacræ Theologiæ Profeſſor*, præſentavit eisdem Dominis Cardinalibus quandam cedulam, dubia prædicta, ſeu rationes erroneas & hæreticas continentem. Cujus principium tale erat: *Reverendiſſimi Patres & excellentiſſimi Domini, Sereniſſimi Principes, nec non procuratores ſeu poteſtatem eorum* &c. De quibus omnibus receperunt copiam per publicum inſtrumentum collationatam cum originalibus de verbo ad verbum, teſtibus præſentibus.

Quinta Seſſio Generalis.

Die Mercurii, xxv. *Aprilis.*

Ex MSC. Vindobonenſi.

OMnibus in prædicto loco exiſtentibus, fuit *miſſa* per unum Prælatum ſolenniter celebrata. Et poſt miſſam ſuffragia dicta, ut in aliis ſeſſionibus.

Dominus *Anicienſis* dixit orationes & *Veni Creator* &c. Dominus *Barrenſis Diaconus Cardinalis* dixit Evangelium. Et fuerunt *litaniæ* dictæ &c.

Quibus ſic celebratis, facta fuit *allocutio* per Dominum *Peneſtrinum*. In qua narravit, quomodo *duo contendentes* fuerunt contumaces reputati, & poſtmodum in præcedentibus ſeſſionibus *eorum contumacia aggravata:* Sed videbatur ſibi, bonum eſſe, quod de conſenſu totius concilii mitterentur duo Domini Diaconi Cardinales, ArchiEpiſcopi, & alii officiarii ad valvas Eccleſiæ, ad inquirendum &c. & poſtea referrent, prout & quemadmodum in aliis ſeſſionibus fuit factum.

Et quia clare ab omnibus propter diſtantiam audiri non potuit, fuit illud idem per advocatum in publica cathedra alta & intelligibili voce replicatum. Quod omnibus placuit.

Tunc enim ſurrexerunt dicti duo Domini *Diaconi Cardinales, ArchiEpiſcopi*, & cæteri *concilii promotores & officiarii*, & ad valvas Baſilicæ accedentes inquiſiverunt, petierunt, & proclamaverunt, lingva materna & latina, prout & quemadmodum fecerunt in præcedentibus ſeſſionibus.

Quibus contendentibus, nec aliquo pro eisdem repertis, ipſi duo Domini Cardinales, ArchiEpiſcopi, & alii ad loca ſua *redierunt*, & omnia ſeriatim per organum Domini Cardinalis ſancti Angeli collegii Avinionenſis concilio *retulerunt*. Quod conſiderans *pertinaciam ipſorum contendentium* minime comparentium, inſtantibus promotoribus concilii, eorum *contumaciam iterum aggravarunt:* Benigne & gratioſe cum Dominis *Cardinalibus* procedendo, ipſos *expectando* uſq; ad aliam ſeſſionem proximam.

Quo facto, quidam Dominus *Florianus*

nus, Doctor Bononienſis, aſcendit cathedram, & propoſuit coram ſancta ſynodo, quod *promotores* per concilium deputati habeant aliqua proponere & dicere pro *extirpatione ſchiſmatis* &c. quos audirent, ſi placeret. Ad quod omnes aſſenſum præbuerunt. Tunc *Magiſter Anglus, unus de Secretariis concilii*, incœpit legere unum *Rotulum* longitudinis ſex quaternarum & ultra. In quo continebatur *introductio ſchiſmatis*, & vita, colluſiones notoriæ, & cetera duorum contendentium, cujus principiū ſic incipiebat: *In nomine Domini Amen. Coram hac ſancta & univerſali ſynodo, hic præſentialiter Spiritus Sancti gratia aggregata, pro parte procuratoris, inſtigatoris, ſeu ſollicitatoris deputati ad cauſam proſequendā pro extirpatione hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis, & unione & reintegratione ſanctæ matris Eccleſiæ, contra & adverſus Dominos Petrum de Luna, à nonnullis Benedictum XIII. appellatum, & Angelum Corarium, ab aliis vocatum Gregorium XII. de Papatu damnabiliter & temerarie contra omne fas contendentes, & quantum in eis eſt, Eccleſiam dividentes, ad hanc præſentem ſynodum legitime vocatos, & per eandem contumaces reputatos, & quemlibet eorum, proponitur, & pro plena informatione omnium in hac præſenti ſynodo reſidentium ſubjungitur plena narratio omnium & quorumcunque geſtorum per quemlibet prædictorum duorum contendentium, ſub forma infra ſcripta. Et ut ab exordio ſchiſmatis vera & notoria deſcribatur narratio, deputati, ad facta infra ſcripta colligenda & cauſas, dant & exhibent huic ſancto concilio, quæ in ſequentibus deſcribuntur tanquam vera, manifeſta & notoria, &c. Inprimis quod anno &c.*

Poſtea legit *totum factum*, à prima die ſchiſmatis uſque ad diem præſentem. Quod duravit ultra unam horam cum dimidia. In fine cujus dixit, prout in inferioribus deſcribitur.

Quare pro parte dicti procuratoris, promotoris ſeu ſollicitatoris petitur, poſtulatur, & requiritur. Per hanc ſanctam & univerſalem ſynodum, & ejuſdem ſententiam, decerni & pronunciari, primo, unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis in unicum collegium fuiſſe & eſſe legitimam, & canonicam, ipſamq; autoritate præfatæ ſynodi roborari pro bono tam ſancti & pii negotii, ac validam & rationabilem declarari pro bono & evidenti neceſſitate ſanctiſſimæ unionis, ac etiam hanc ſanctam ſynodum per Dominos Cardinales utriuſque collegii, ad tantum bonum ſimul legitime unites & congregatos, rite & debite convocatam & etiam congregatam, & tempore congruo, in loco tuto, habili & idoneo, ſecuro & libero, & ad eam velut repræſentantem univerſalem Dei Eccleſiam cognitionem hujus ſpectare ac etiam deciſionem ſcriptam pertinere: Decerni etiam & declarari, omnia & ſingula ſuperius enarrata fuiſſe & eſſe notoria, & ſuper eis tanquam notoriis eſſe procedendum, & ex eiſdem memoratos contendentes, & eorum quemlibet, toti populo Chriſtiano denunciari & oſtendi debere, omni dignitate & honore, etiam Papali, ſe reddidiſſe indignos, velut notorios ſchiſmaticos, notorios fautores ſchiſmatis & nutritores, pertinaces hæreticos, & notoriis criminibus, enormibus perjuriis & violatione voti irretitos, Eccleſiam notorie ſcandalizantes, incorrigibilitate, contumacia & pertinacia evidentibus & manifeſtis, ipſoſq; propter præmiſſas iniquitates ne regnent, vel imperent, ſeu præſint, à Deo & ſacris canonibus fore abjectos & privatos, ac ab Eccleſia pretioſa ſuis ligatos peccatis, & nihilominus ſimul denuo privari, abjici, & præcidi: Et inſuper eiſdem & cuilibet eorum inhiberi, ne aliquis eorum pro ſummo Pontifice gerere ſe præſumat; Omnes & quoſcunque Chriſticolas ab obedientia, non obſtante quocunque fidelitatis juramento, aut alio vinculo aſtrictos, perpetuo abſolutos declarari: Inhibendo etiam cunctis Chriſti fidelibus, ne dictis contendentibus ſeu eorum alteri tanquam Papæ ſeu ſummo Pontifici obediant, pareant, vel intercedant, nec conſilium vel auxilium vel favorem præſtent, aut eos recipiant, vel receptent, ſub pœnis excommunicationis, & aliis à ſanctis Patribus, & canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Et ſi comparere contempſerint, ordinatione ſententiæ hujus ſacri concilii decernendum fore, & decerni, ipſos, & eorum fautores, defenſores & adhærentes etiam per poteſtates ſeculares compeſcendos fore, & compeſci juxta ſacrorum canonum diſpoſitiones, & divina mandata. Et pari etiam modo petitur, poſtulatur & requiritur,

decer-

decerni & declarari, omnes & ſingulos proceſſus ac ſententias, per dictos contendentes, & eorum quemlibet factos, latos & fulminatos, ac promotiones ordinum, dignitatum, beneficiorum & officiorum ac graduum quorumcunque, & qualiacunque & quomodocunque nuncupentur, ſeu nominentur, contra Dominos Cardinales, & eis adhærentes, ac eos ſequentes, ac etiam contra Dominos Reges & Principes, Prælatos & alios Eccleſiaſticos & ſeculares, cujuscunque conditionis & ſtatus, & etiam contra univerſitates, Pariſienſem & Bononienſem, & alias univerſitates, ſeu communitates, ac ſingulares perſonas, cum hæc omnia in odium perſecutionis unionis & impedimentum ejusdem appareant eſſe facta, fuiſſe & eſſe nullos, caſſos & irritos, ac nullius vigoris vel momenti, & quatenus de facto proceſſerunt, annullandos, caſſandos, & irritandos, ac annullari, caſſari, & irritari debere: Et nihilominus etiam promotiones, vel potius profanationes, Cardinalium, velut impedimentum unionis attentatas, & quæcunque alia, quomodocunque vel qualitercunque per eos, vel eorum alterum geſta vel facta, ſub colore Pontificalis officii in impedimentum unionis, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas & inanes, & quatenus de facto proceſſerunt, annullari, caſſari & irritari per hanc ſanctam & univerſalem ſynodum debere: Et conſecutive omnes ſententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alicujus alterius pœnæ, per eos, vel eorum aliquem latas in adhærentes, neutrales, ſeu eis obedientiam ſubtrahentes, autoritate præſentis concilii nullas declarari, & inſuper omnem ſuppleri defectum, ſi quis forſan intervenerit in præſenti proceſſu ex ſolennitate juris omiſſa: Et prædicta omnia & ſingula dictus procurator ſeu promotor dat, exhibet, omni meliori modo, via, cauſa & forma, quibus poteſt & debet, ſalvo jure ſibi corrigendi, addendi, detrahendi &c. Et nihilominus in omnibus provideri, prout & ſicut alias præfatæ ſynodo juſtum & æquum videbitur, & neceſſum fuerit & opportunum. Et ad informandum melius hanc ſanctam ſynodum, ſi prædicta omnia omnibus notoria non exiſtant, licet omnia & ſingula prædicta ſint vera, manifeſta, & notoria, ita, quod aliquali tergiverſatione celari non poſſunt, nec indigeant clamore alicujus accuſatoris: Tamen procurator ſeu promotor præfatus dat, exhibet & producit articulos præſentes, & contenta in eisdem narrative & diſpoſitive, & de quolibet, ac conjunctim & diviſim, & in quantum videatur huic ſanctæ & univerſali ſynodo, offert ſe probaturum in eis contenta, vel ad ea, quæ ei ſufficient, ſeu ſufficere videbuntur ad ſuum propoſitum conſequendum, in toto vel in parte, & non aliter, nec alio modo, de quo ſolenniter proteſtatur, veſtrum benignum auxilium humiliter implorando.

Poſt quod quidam Magiſter, procurator ſeu *promotor concilii*, ſurrexit, & de omnibus & ſingulis ſupradictis petiit fieri publica inſtrumenta per notarios concilii, nomine ſuo, & omnium aliorum compromotorum ſuorum, ſeu comprocuratorum.

Rurſum *Magiſter Anglus*, ſuperius nominatus, legit quandam *ſchedulam*, in qua continebatur, quod de mandato & conſenſu totius concilii prorogabatur ſeu *aſſignabatur alia ſeſſio* ad diem Martis, ultimam hujus menſis Aprilis.

Et tunc per concilium nominabuntur certi, notabiles, & magnæ autoritatis, ac Deum timentes viri, ad recipiendas informationes de articulis, narrative & diſpoſitive per promotorem concilii ſupra datis &c.

Item reſpondebitur ad ea, quæ nuncii Domini *Ruperti* ultimò *in Regem Romanorum electi* propoſuerunt publice in concilio in alia ſeſſione, videlicet die Lunæ, xv. Aprilis proxime præterito.

Et ſic fuit finis pro illa ſeſſione.

Ex MSCto Wolfenbuttel.

Qua *die Mercurii XXV. menſis Aprilis* adveniente, Miſſa & ſolemnitatibus ſervatis, fuit *accuſata contumacia* dictorum contendentium, ut ſupra.

Fecitque Promotor ſeu procurator eccleſiæ univerſalis proponi certos *articulos contra ambos contendentes*, concludendo thema ad propoſitum unionis & contra dictos contendentes. Et requirebat, quod darentur Commiſſarii, licet perpetrata eſſent notoria, pro informatione pleniori.

Tunc fuit *dies aſſignata* ad hoc pro *alia ſeſſione*, ſcilicet ad *Martis ultimam d. Aprilis.*

Sexta Seſſio Generalis

Die Martis, ultima Aprilis.

Ex MSCto Vindobonenſi.

DIe Martis, *ultima Aprilis*, ſuperius pro ſeſſione aſſignata, Dominis Cardinalibus, Prælatis & aliis, in loco ſeſſionis ſtantibus, celebrata *miſſa* per unum Prælatum, indutis Dominis Cardinalibus & aliis Prælatis ornamentis ſuis, dictis *orationibus*, & *Veni Creator*, per Dominum *Peneſtrinum*, dictis *litaniis*, dicto *Evangelio* per Dominum *de Saluciis*, & aliis omnibus ſolenniter peractis, prout & quemadmodum factum fuit in aliis ſeſſionibus præcedentibus: Quidam *Epiſcopus, Sariſberienſis, Ambaſſator Regis Angliæ*, qui ſedebat primus in ſcamno Prælatorum ſituato ad partem ſiniſtram Dominorum Cardinalium, ſtatim, licentia à Dominis Cardinalibus nec à concilio generali minime petita, Cathedram cum mitra & pluviali aſcendit, & ſermonem ſeu *harengam pulcherrimam* ſuper materia unionis fecit, excitando Dominos, &c. Cujus thema fuit: *Judicium & juſtitia præparatio ſedis tuæ.* Quod notabiliter deduxit &c.

Epiſcopi Sariſberienſis Oratio ad Concilium pro ſchiſmate extirpando.

In fine cujus dixit, quod ipſe & coambaſſiatores ſui habebant poteſtatem, & procuratorium ſufficiens *à Sereniſſimo Principe Rege Angliæ* &c. toto clero, & etiam ab aliis ſecularibus & laicis totius regni Angliæ, ad comparendum, conſentiendum & concordandum &c. in omnibus & ſingulis determinationibus, concluſionibus & aliis omnibus, veram unionem Eccleſiæ concernentibus & tangentibus &c.

Rurſus Dominus *Simeon*, *advocatus concilii*, aſcendit cathedram, & legit in quadam ſchedula omnia, quæ erant ordinata fienda in iſta ſeſſione. Videlicet, quod debebant *nominari* per concilium notabiles homines ad examinandum articulos, datos in alia ſeſſione per promotorem concilii, factum notorum duorum contendentium continentes.

Item quod debebatur *reſpondere* ad illa, quæ propoſuerant, & dederant in ſcripto *nuncii Regis Ruperti*, in ſeſſione, quæ fuit die lunæ xv præſentis menſis Aprilis. Et quia hora erat tarda propter propoſitionem factam per Ambaſiatorem Domini Regis Angliæ, qui noviter ſupervenerat, & oportebat etiam, quod ipſi pro parte eorum, poſtquam ſupervenerant, eligerent aliquos de ſuis ad prædicta examinanda: Fuit aſſignata ſeu *prorogata ſeſſio* ad diem ſabbathi proximam, quæ erat *quarta dies menſis Maji*, ad omnia ſupradicta adimplenda &c.

Et ſic fuit finis pro illa die.

Nota, quod *Patriarcha Alexandriæ*, qui fuit præſens in iſta ſeſſione, & in præcedenti, ſtetit, dum miſſa celebrabatur, cum Prælatis poſt Dominum Camerarium, qui erat primus, ſed in ſeſſione concilii ſedit ſemper poſt primum Cardinalem, cum mitra.

Ex MSC. Wolffenb.

Qua adveniente, comparuerunt *Anglici*. Et propoſuit *Epiſcopus Saliſberienſis* ſolenniter, dicens pro themate: *Juſtitia & judicium eſt præparatio ſedis tuæ.* Concludens, quod habebat à Rege & regno Angliæ poteſtatem magnam ad omnia neceſſaria in hoc ſacro Concilio rationabiliter tractanda.

Et poſtmodum fuit *dies aſſignata* pro *alia ſeſſione, ad diem Sabbati, quartam menſis Maji* proxime futuram.

Septi-

Septima Seſſio Generalis

Die Sabbathi, quarta Maji.

Ex MSC. Vindobonenſi.

DIe Sabbathi prædicta adveniente, &c. fuit *miſſa* celebrata per Epiſcopum Ebroicenſem. Poſt miſſam dicta *ſuffragia*, ut in aliis, videlicet, *orationes* per Dominum *Albanenſem*, *& Evangelium* per Dominum *Cardinalem de Brancaciis*, *litaniæ* per diaconum & ſubdiaconum, exiſtentes ſuperius in pulpito, ubi ſtare conſueverunt cantores, quod nondum fuerat factum.

Petrus de Ancorano reſpondit ad exceptiones Imperatorus Ruperti, impugnantis condemnationẽ Pontificũ.

Qvibus ſic factis, omnibus ſedentibur in locis ordinatis, Dominus *Petrus de Ancorano, Doctor Bononienſis*, ad cathedram accedens reſpondit dubiis motis per Ambaſiatores Domini Ruperti, ultimo in Regem Romanorum electi, de quibus fuit facta mentio.

Item facta reſponſione prædicta notabili per prædictum Dominum *Petrum*, Dominus *Simeon de Perusio*, *advocatus concilii*, ſæpe dictus, aſcendit cathedram & legit in ſchedula alia, quæ tunc erant fienda. Videlicet, quod *eligerentur* notabiles &c. ad recipiendum informationes, depoſitiones teſtium, inſtrumenta & documenta &c. ſuper articulo & facto datis per Promotores ſeu Procuratores per concilium deputatos die Mercurii xxv. Aprilis, qua die fuit qvinta ſeſſio concilii.

Item quod *nominarentur* aliqui ex Dominis Cardinalibus & Prælatis, qvi irent ad Dominum *Ladislaum*, à nonnullis *Regem Siciliæ* appellatum, ad reqvirendum, ut ipſe velit deſiſtere ab inqvietatione & conturbatione concilii, &c.

De quibus Promotor ſeu Procurator prædictus petiit de prædictis ad perpetuam rei memoriam per notarios conciliii & ſecretarios fieri publica inſtrumenta.

Rurſum quidam *Magiſter Anglus, Notarius & Secretarius concilii*, exiſtens in prædicta cathedra, legit in quadam ſchedula certos de omnibus provinciis ſeu nationibus ad prædicta examinanda, & informationes recipiendas &c. Et dixit alta voce, quod quilibet diceret, utrum placerent nominati ad prædicta examinanda &c.

Super quo fuerunt ſcrutata vota omnium in concilio ſedentium per notarios, teſtibus præſentibus, ſigillatim. Quod nullo contradicente omnibus placuit &c. De quo fuerunt facta publica inſtrumenta.

Item *Magiſter Simeon* prædictus iterum cathedram aſcendit, & dixit, quod Domini Cardinales pro parte eorum ad prædictas informationes recipiendas nominabant Dominos *Neopolitanum & Sancti Angeli*, antiqvos *Cardinales*.

Nullus tamen mittendus ad prædictum Dominum Ladislaum pro tunc fuit nominatus: Sed pro illa ſeſſione fuit finis.

Fuit tamen aſſignata alia ſeſſio, & indicta per organum dicti *Magiſtri Simeonis de Perusio*, conſenſu concilii, ad diem Veneris proxime futuram, quæ erat decima dies hujus menſis Maji.

Ex MSCto Wolffenb.

Dicta *die Sabbathi* adveniente, ſervatis ceremoniis ſolennibus præmiſſis, quidam *Doctor ſolennis Bononienſis*, *Petrus de Anchorano* dictus, ſolenniter *reſpondit ad propoſita per Ambaſiatores Ruperti de Bavaria*, licet abſentes, & ſatis expectatos: Oſtendendo clare, quod propoſita per eos erant maniſeſte frivola, & nullius efficaciæ, fundando clare intentionem concilii, & quod tendebant ad impedimentum ſanctæ unionis.

Et poſtmodum fuerunt dati per concilium *Commiſſarii*, & nominati pro *examinando teſtes* ſuper propoſitis per promotorem ſeu procuratorem concilii,

&ad-

& ad recipiendum inſtrumenta & probationes &c. etiam in abſentia & contumacia dictorum contendentium.

Et iſta die *Epiſcopus Ebroicenſis* celebravit miſſam in majori eccleſia in præſentia Concilii. Et fuit ordinatum, quod aliqui eligerentur *pro eundo ad regem Ladiſlaum*, mitigando eum, &c.

Fuitqve *dies aſſignata* ad *diem Veneris* proximam, ſcilicet *decimam diem Menſis Maji* prædicti, pro *alia ſeſſione*.

Octava Seſſio Generalis

Die Veneris, x. *Maji.*

Ex MSC. Vindob.

QVa die Veneris, ſuperius aſſignata, fuit *miſſa* celebrata per *Epiſcopum Maſſ. orationes & Veni Sancte Spiritus* &c. & alia *ſuffragia* poſt miſſam diei conſveta dixit Dominus *Oſtienſis*, Evangelium Dominus *Barrenſis* diaconus Cardinalis, *litanias* diaconus & ſubdiaconus, qui in miſſa ſerviverunt, & fuerunt aliæ ſolennitates obſervatæ, prout in aliis ſeſſionibus.

Qvo facto, dixit unus notarius ex parte totius concilii, quod omnes, qui non haberent vocem in concilio, irent extra Eccleſiam, exceptis Doctoribus, Magiſtris in Theologia, & ſervitoribus de mitra Dominorum Cardinalium.

Tunc omnes vocem non habentes &c. exiverunt. Et Magiſter *Simeon, advocatus*, aſcendit cathedram, & dixit, quod terminus erat aſſignatus ad audiendum depoſitiones teſtium ſuper articulis, datis per promotorem ſeu procuratorem concilii, factum duorum de papatu contendentium continentibus.

Sed quia terminus nimis brevis, & etiam propter duo feſta, quæ occurrerant in medio, non potuerunt teſtes examinari, ideo hoc omittebatur usque ad aliam ſeſſionem proxime aſſignandam.

Sed ex parte dicti procuratoris ſeu promotoris petebatur, prout alias petitum fuit in collatione articulorum datorum ſuperius die Mercurii xxv. Aprilis, per ſanctam ſynodum declarari & decerni prout in ſeqventibus continetur.

Primò, *unionem duorum collegiorum* factam fuiſſe & eſſe legitimam, canonicam, rationabilem, & neceſſariam pro tam ſancto opere conſeqvendo. *Decreta Concilii de autoritate illius Concilii.*

Item, hanc ſanctam *ſynodum* eſſe *debite*, juſte & ſancte per ipſum collegium ſic unitum *congregatam*.

Item, congruo tempore dictam *vocationem* eſſe factam, & in loco tuto, idoneo & habili.

Item, *ad* ipſam ſanctam *ſynodum* velut repræſentantem univerſalem Eccleſiam, cognitionem hujus cauſæ, *extirpationem ſchiſmatis*, ac etiam deciſionem *pertinere*.

De qua petitione ipſe procurator in cathedra cum advocato exiſtens petiit, per notarium ad perpetuam rei memoriam fieri publica inſtrumenta.

Poſthæc fuerunt vota ſedentium in ſynodo per notarios ſuper præmiſſis petitionibus ſcrutata. Et *placuit omnibus*, & omnes conſenſerunt.

Rurſum idem *advocatus* aſcendit cathedram, & dixit, quod per promotores ſeu procuratores per concilium electos petebatur, per hanc ſanctam & generalem ſynodum pronunciari & declarari, Dominis *Benedicto & Gregorio* de papatu contendentibus, & cuilibet ipſorum, libere, licite & impune potuiſſe ac poſſe & debere, ab eo tempore, quo per ipſos vel alterum ipſorum ceſſatum fuit à proſecutione unionis per viam mutuæ ceſſionis, per ipſos & quemlibet ipſorum promiſſæ & juratæ, & etiam per Gregorium voto firmatæ, viam ipſam *ceſſionis* contrariis verbo vel facto damnabiliter reprobando, papalem *Benedicto & Gregorio obedientia ſubtracta.*

Digitized by Google

palem *obedientiam ſubtrahi.* Hoc enim facere tenetur & debet ſancta Synodus, præcipiente Domino *Num. XVI. cap. Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere de omnibus, quæ ſunt apud ipſos, ne ſimul pereatis cum peccatis eorum.*

Deinde deſcendit, & fuerunt petitæ voluntates ſedentium in concilio. Qui *omnes conſenſerunt*, demtis Dominis Peneſtrino, & Albanenſi Cardinalibus, qui dixerunt, quod ſuper hoc volebant maturius deliberare. Sed, hoc non obſtante, Dominus *Patriarcha Alexandrinus, & Epiſcopus Sarisberienſis Anglicus*, de voluntate totius concilii, dictis duobus Dominis Cardinalibus exceptis, iverunt ad cathedram, & prædicta per promotores petita *per modum ſententiæ* declararunt, & hoc per organum dicti Domini Patriarchæ, dicendo: *Declarat & decernit hæc ſancta & univerſalis ſynodus* &c.

De quibus omnibus promotores ſeu procuratores per concilium deputati petierunt, ad perpetuam rei memoriam fieri publica inſtrumenta &c.

Et fuit *alia ſeſſio aſſignata* ad diem Veneris proximum, quæ erat xvii menſis hujus Maji. Et ſic finis.

Ex MSC. Wolffenbuttelenſi.

Qua die adveniente, ſervatis ſolemnitatibus, & ceremoniis, ut ſupra, pro parte Procuratoris eccleſiæ univerſalis fuit requiſitum, quatenus concilium ſacrum vellet *determinare* & ſententiare &c. *unionem duorum Collegiorum factam, fuiſſe & eſſe legitime factam*, ac facere unum collegium, ratificare approbare & confirmare: *Convocationemque* ſacri *concilii per eos factam*, fuiſſe & eſſe juridice & *legitime factam*, in loco habili, tuto, & ſecuro: Ipſamque *congregationem eſſe* & repræſentare *concilium* univerſalis eccleſiæ: Ad ipſumque concilium ſpectare & pertinere cognitionem, definitionem, & deciſionem omnimodam cauſæ unionis eccleſiæ, & ſchiſmatis ſedandi, contra duos contendentes de Papatu, EccleſiamDei detinentes in ſchiſmate notorie, cum omnibus pertinentiis emergentibus & connexis.

Et fuit petitum, ſi *placeret* omnibus. Et cum magna pars reſpondiſſet, quod *placebat* quod ita fieret: Duo Epiſcopi quoad primam concluſionem contradixerunt, videlicet *Sarisberienſis, & Ebroicenſis*, dicentes: Quod non poterat fieri unio duorum collegiorum, quamdiu Cardinales Benedicti ſibi obedirent, prout faciebant, aliis non obedientibus Gregorio XII. ſed ſolum Deo, & eccleſiæ. Quia turpis eſt pars, quæ non congruit ſuo univerſo: Et ita erat neceſſe quod *domini Cardinales ſe ſubtraherent*: Ut eſſet unio uniformitatis credentium & obedientium, & multitudinis credentium eſſet cor unum & anima una.

Quibus auditis, fuerunt multa hinc inde proloqvuta.

Et tandem procurator prædictus aſcendit pulpitum, & requiſivit, quod ſancta Synodus (attentâ contumaciâ & pertinacia duorum contendentium de papatu in materia ſchiſmatis & fidei, & quod notorie eccleſiam Dei detinerent in ſchiſmate contra ejus voluntatem, & violenter contra eorum juramenta & vota, ac debitum paſtoralis officii, & de eorum manifeſta colluſione ſatis conſtet) vellet & dignaretur pronunciare & declarare, à tempore quo conſtitit eos non habere vel non habuiſſe voluntatem uniendi eccleſiam per viam juratam, & pro tanto bono per eccleſiam electam, *quemlibet potuiſſe & debere recedere ab amborum obedientia*, nec ulterius amplius debere eis obedire.

Et petiit, ſi hoc *placeret* omnibus. Et reſponſum fuit jocoſe, quod *ſic*. Excepto quodam *Epiſcopo Anglico*, & quodam *Alemano*.

Et

Digitized by Google

Et nihilominus concluſum fuit, prout petebat dictus procurator.

Et poſtmodum *Patriarcha Alexandrinus* cum *Epiſcopo Saruberienſi* aſcendit Cathedram, & in ſcriptis pronunciavit ſententiam auctoritate concilii petitioni conformem.

Et de omnibus concluſionibus procurator petiit fieri inſtrumentum ad perpetuam rei memoriam.

Et fuit *altera dilatio concessa*, ad examinandum teſtes, ad octavum diem. Et *seſſio* ad eandem diem *aſſignata* ad procedendum ulterius prout de jure &c.

Nona Seſſio Generalis

Die Veneris, XVII. *Maji.*

Ex MSC. Vindobon.

DIe Veneris *XVII. Maji*, ſuperius aſſignata, fuit *miſſa* celebrata per Epiſcopum Atrebacenſem. Fuerunt poſt miſſam dicta & obſervata alia *ſuffragia* per Dominum Cardinalem Anicienſem, & Evangelium per Dominum de Columna, litaniæ cantatæ, & omnia adimpleta, prout eſt fieri conſvetum in præcedentibus ſeſſionibus.

Subſequenter quidam Dominus *Robertus, utriusque juris Doctor*, in cathedra legit unam ſchedulam, in cujus effectum petebatur per promotores concilii, licet fuerit petitum aliàs in prima ſeſſione, ſed iterabatur propter ſupervenientes: Quod nulli Eccleſiæ, Regi, Principi vel Prælato, aut alteri perſonæ, cujuſcunque ſtatus vel præeminentiæ, præjudicet in poſterum, ſi ipſe vel eorum nuncii in hoc ſacro concilio non fuerint nec ſint ſituati ſecundum ordinem & dignitatem ſuam, nec propter hoc in futurum poſſet aliquis allegare præeminentiam &c.

In quo *omnes conſenſerunt*. De quo fuerunt petita fieri publica inſtrumenta per promotores ad perpetuam rei memoriam.

Simili modo Dominus *Simeon de Peruſio advocatus* aſcendit cathedram, & legit qvandam ſchedulam. In qva pro parte Promotoris &c. petebatur declarari per ſanctam ſynodum, prout in ſchedula inferius per modum declarationis & ſententiæ deſcripta continetur. De qua petitione fuerunt petita inſtrumenta, &c.

Deinde fuit quæſitum ab omnibus ſigillatim per notarios, ſi placebat, quod fieret, prout in ea per procuratorem petebatur. In quo omnes, nullo excepto, *conſenſerunt*.

Tunc iterum per ipſos notarios fuit ſingulariter à ſingulis quæſitum, ſi placebat, quod Dominus *Patriarcha* nomine ſanctæ & univerſalis ſynodi *faceret ſententiam* de prædictis per procuratorem petitis. Quod omnes voluerunt, & *conſenſum præbuerunt*. Quare ipſe Dominus *Patriarcha* ivit ad pulpitum & legit ſententiam, cujus tenor talis eſt: *Sancta & univerſalis ſynodus hic in Chriſti nomine congregata, declarat, pronunciat, & decernit, ex juſtis & rationabilibus cauſis à Petro de Luna, qui Benedictus XIII, & Angelo Corario, qui Gregorius XII dicebantur, improbe contendentibus de papatu, & ab ipſorum cujuslibet obedientia licuiſſe recedere, libere & impune: Videlicet à præfato Benedicto ex eo tempore, quo viam ceſſionis per eum ſolenniter juratam realiter proſequi, & eam effectualiter adimplere damnabiliter omiſit: Et à præfato Gregorio ex eo tempore, quo viam ceſſionis per eum juratam, & ſolenni voto promiſſam & firmatam realiter proſequi, & efficaciter adimplere damnabiliter prætermiſit.*

Inſuper eadem ſancta ſynodus ex cauſis, quibus ſupra, pronunciat, ſtatuit, ordinat & decernit, præfatis contendentibus de papatu, aut ipſorum cuilibet, qui canonice requiſiti & vocati in præſenti cauſa ſchiſmatis & fidei, fuerunt declarati legitime contumaces, fore à cunctis Chriſti fidelibus omnimodam obedientiam ſubtrahendam, & ex

ex nunc in antea ab omnibus pro ſubtracta haberi, & ita obſervandum decernit atque mandat.

Proceſſus autem, & ſententias, condemnationes, privationes, inhabilitationes, cenſuras ac conſtitutiones quaſcunque, per eosdem contendentes aut ipſorum alterum in prajudicium unionis, vel occaſione proſecutionis ejusdem, contra ſubtractos vel impoſterum ſubtrahendos, factos aut impoſterum fiendos, hac ſancta ſynodus decernit & declarat, caſſos exiſtere, ac nullius roboris vel momenti, & eos caſſat & annullat, quatenus de facto proceſſerunt, aut in futurum procederent.

Item eadem ſancta ſynodus in favorem fidei, & pro ſchismatis extirpatione, ac lacerata Eccleſia *unienda & pacificanda, decernit, pronunciat, & declarat, omnes cujuscunque ſtatus &c. etiamſi Cardinalatus &c. prafulgeant dignitate, qui in cauſa praſenti ſunt & eſſe poſſunt judices ſeu conjudices in concilio, eſſe poſſe legitimos teſtes, eorumque tam teſtimoniis, quam ſententiis fidem eſſe indubiam adhibendam.*

Item, cum propter diverſitatem & prolixitatem articulorum in praſenti cauſa productorum poſſet teſtium examinatio diſpendioſe protelari: Propterea ſancta ſynodus decernit, pronunciat & declarat, quod Domini commiſſarii ſeu examinatores, ad hoc per ſanctam ſynodum deputati, posſint dictos articulos declarare, ſpecificare, & in eis addere, detrahere & mutare, ac etiam alios articulos de novo recipere & ſuper eis teſtes examinare, ac interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi cauſa viderint expedire, & mittere etiam extra loca concilii, maxime Florentiam, ad recipiendum & examinandum aliquos teſtes.

Ex pradictis, cauſa cognita & deliberata, dat, ſtatuit, & decernit *tertiam dilationem ad probandum & teſtes producendum, & ad ulteriora procedendum, prout eidem ſancta ſynodo videbitur expedire, diem Mercurii proximam, qua dies eſt XXII. hujus menſis. Ad quam diem ſtatuit & ordinat proximam ſeſſionem.*

Qvam *ſchedulam*, ſic, ut præmittitur, de mandato ſanctæ ſynodi per ipſum Dominum Patriarcham lectam & publicatam, tradidit idem Dominus Patriarcha *Magiſtro Petro Garnerii, notario* per concilium coëlecto, præſentibus omnibus &c.

De quibus omnibus, univerſis & ſingulis, promotores per concilium deputati petierunt per protonotarios, notarios & cæteros ad perpetuam rei memoriam fieri publica inſtrumenta.

Et fuit aſſignata ſeſſio ad diem Mercurii XXII. hujus menſis Maji. Et fuit finis pro illa ſeſſione.

Ex MSCto Wolffenbuttelenſi.

Die Veneris, decima ſeptima prædicti *menſis Maji* adveniente, celebrata miſſa, & ſolennitatibus ac ceremoniis ſervatis, Procurator Eccleſiæ aſcendit pulpitum. Et fecit reqviri alta voce per Advocatum, quod *ſubtractio* in præcedenti ſeſſione facta, *declaretur*, quoniam aliqui murmurabant. &c.

Et fuit de conſenſu omnium in Concilio exiſtentium pronunciatum per os Domini Patriarchæ Alexandrini, *licuiſſe ſe ſubtrahere ab obedientia amborum contendentium de Papatu*, à tempore, quo &c.

Item, quod à cunctis Chriſti fidelibus erat obedientia ſubtrahenda, & ab omnibus pro ſubtracta habenda. Et ita mandabat ſynodus.

Item, revocatæ fuerunt ſententiæ latæ per contendentes contra ſubtrahentes.

Item, ordinatum fuit quod illi, qui erant in concilio judices vel conjudices, poterant eſſe teſtes contra contendentes.

Item, quod commiſſarii poſſent articulos declarare.

Item decrevit *tertiam dilationem* ad producendum teſtes &c. & ad ulteriora procedendum, prout eidem ſanctæ Synodo videbatur expedire, *diem Mercurii* proximam, quæ erit XXIII. *pradicti menſis Maji.* Ad quam diem ſtatuit & ordinat *proximam ſeſſionem.* Prout in quadam ſchedula ibi lecta continebatur, cujus tenor ſeqvitur & eſt talis.

Sancta & univerſalis Synodus, hic in Chriſti nomine congregata, declarat, pronunciat,

& decernit, ex juſtis & rationabilibus cauſis; A Petro de Luna, qui Benedictus XIII. & ab Angelo de Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contendentibus de papatu, & ab ipſorum cujuslibet obedientia, licuiſſe recedere libere & pure: Videlicet à præfato Benedicto ex eo tempore, quo viam ceſſionis per eum ſolemniter juratam realiter proſequi, & eam effectualiter adimplere damnabiliter prætermiſit: Et à præfato Gregorio ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum ſolemniter juratam, voto promiſſam & firmatam realiter proſequi, & effectualiter adimplere damnabiliter prætermiſit.

Inſuper ſancta Synodus ex cauſis quibus ſupra pronunciat, ſtatuit, & ordinat, & decernit, præfatis contendentibus de papatu, ac ipſorum cuilibet, qui canonice requiſiti & vocati in præſenti cauſa ſchiſmatis & fidei fuerunt declarati legitime contumaces, fore à cunctis Chriſti fidelibus omnimodam obedientiam ſubtrahendam, & ex nunc in antea ab omnibus ſubtractam haberi, & ita obſervandum decernit, pronunciat, atque mandat.

Proceſſus autem & ſententias condemnationis, privationis, inhibitionis, & cenſuras quaſcunque, per eoſdem contendentes de Papatu, aut ipſorum alterum in præjudicium proſequutionis unionis contra ſubtractos & in poſterum ſubtrahendos, factos & in futurum fiendos, hæc ſancta Synodus decernit & declarat caſſos exiſtere, ac nullius roboris vel momenti, & eos caſſat & annullat quatenus de facto proceſſerunt aut in futurum procedent.

Item, eadem ſancta ſynodus in favorem fidei, & ſchismatis extirpationem, ac pro eccleſia lacerata unienda & pacificanda decernit, pronunciat & declarat: Omnes cujuscunque ſtatus &c. etiamſi Cardinalatus præfulgeant dignitate, qui in cauſa præſenti ſunt & poſſunt eſſe judices, ſeu conjudices, ſimiliter eſſe poſſe legitimos teſtes, eorumq; teſtimonio & depoſitioni fidem eſſe indubiam adhibendam.

Item, cum propter adverſitatem & prolixitatem articulorum in præſenti cauſa productorum poſſet teſtium examinatio diſpendio protelari, propterea ſancta ſynodus decernit, pronunciat, & declarat: Quod Domini commiſſarii, ſeu examinatores, ad hoc per ſanctam Synodum deputati, poſſint dictos articulos declarare, ſpecificare, ac in eis addere, detrahere, & mutare, ac interogatoria facere, prout utilitati & accelerationi cauſa viderint expedire.

Et ex prædictis, cauſa cognita & deliberata, dat, ſtatuit & decernit tertiam dilationem ad probandum & producendum teſtes, & ad ulteriora procedendum, prout eidem ſanctæ Synodo videbitur expedire, diem Mercurii proximam, quæ erit dies 22. hujus menſis. Ad quam diem ſtatuit & ordinat proximam ſeſſionem.

Pronunciatum per Patriarcham Alexandrinum *die* 17. dicti *menſis Maji* 1409. in ſacro Concilio Piſano congregatis.

Decima Seſſio Generalis.

Die Mercurii, XXII. *Maji.*

Ex MSC. Vindobon.

PRædicta die fuit *miſſa* celebrata per *Archi-Epiſcopum Turonenſem.* Poſt miſſam vero fecit *officium*, *conſvetum* fieri, Dominus *Peneſtrinus*, Epiſcopus. Et Dominus *Sancti Angeli, Junior, diaconus Cardinalis*, dixit Evangelium. Et fuerunt dictæ *litania* &c. prout aliàs fuit factum.

Poſthæc Dominus *Simeon advocatus* dixit, quod Domini commiſſarii, deputati per concilium ad recipiendum inſtrumenta informationis & teſtium examinationis ſuper articulis, ſuperius per promotores concilii contra duos contendentes de papatu datis & productis, diligentiam fecerunt, ita, quod *omnes articuli legitime* fuerunt *probati.* Quare petebatur pro parte dictorum promo-

Probati articuli contra Pontifices illos contendentes.

Digitized by Google

promotorum ſeu procuratorum, quod dicti *articuli legerentur* coram ſancta ſynodo ſigillatim, & depoſitiones ſuper quolibet articulo diſtincte.

Item, ſi placeret ſanctæ ſynodo, hoc faceret Dominus *ArchiEpiſcopus Piſanus*, qui fuit unus de examinatoribus. Sed ante omnia, quia dicti duo contendentes fuerunt legitime citati in valvis Eccleſiæ ad præſentem diem, ad audiendum depoſitiones teſtium, petebatur pro parte dictorum promotorum, quod duo Domini Cardinales, duo Prælati, & alii officiarii *irent ad valvas Eccleſie*, prout alias fuit factum, ad ſciendum, ſi dicti duo contendentes compareant, vel alius pro ipſis. Qvæ omnia & ſingula, prout petita ſunt, ſanctæ ſynodo *placuerunt*.

Deinde de mandato concilii Domini *de Columna & ſancti Angeli, Diaconi Cardinales*, cum duobus ArchiEpiſcopis, notariis & aliis officiariis euntes & requirentes, ut alias fuit factum, & redeuntes ad loca propria retulerunt, neminem reperiſſe, nec aliquem pro eis. De quo procuratores prædicti petierunt fieri publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

Iterata citatio Pontificū.

Item de conſenſu totius concilii idem Dominus *ArchiEpiſcopus Piſanus* ivit ad pulpitum, & cum eo Magiſter *Petrus Garnerii*, unus de notariis per concilium electis, qui præſens fuit in examine teſtium, & unus procurator. Qui, ipſis exiſtentibus ſuper pulpito, petiit, quod idem Dominus ArchiEpiſcopus legeret, prout ſupra petierat.

Tunc idem Dominus *ArchiEpiſcopus* dixit alta voce, quod, ſi placeret ſanctæ ſynodo, dictus *Magiſter Petrus* notarius legeret articulos diſtincte: Et ipſe ſuper quolibet diceret, per quos & quot teſtes quilibet articulus notorius probaretur, ad finem, quod omnes hoc negotium clarius perpenderent. Qvod omnibus *placuit*. Et ita fuit factum.

Nam ipſe *Magiſter Petrus* legit primum articulum, & Dominus *Archi-Epiſcopus* prædictus in fine illius dixit, per quos & per quot teſtes probabatur. Et ita de ſingulis, & fuit proceſſum usque ad xx. articulum incluſive.

Et quia tarde erat, fuit *aſſignata alia ſeſſio* ad diem craſtinam, ad continuandum articulos usque in finem, prout ſupra.

Ex MSC. Wolffenbuttelenſi.

Die Mercurii adveniente, quæ fuit 22. hujus *menſis Maji*, celebrata Miſſa, & illis quæ ad divinum cultum ſpectant, Procurator eccleſiæ fecit per advocatū proponi: Qvod Domini Cardinales, Laudenſis, & ſancti Angeli ſenior, & alii Prælati & Domini, dati commiſſarii ad examinandum teſtes, & recipiendum probationes & inſtrumenta contra duos improbe contendentes de Papatu, teſtes audiverant, & in ſcriptis redigi fecerant per Notarios ordinatos per concilium, aliasqve probationes & inſtrumenta ad cauſam facientia receperant, erantqve parati legitimam facere relationem per unum ex ipſis Prælatis commiſſariis, videlicet per organum domini Archi-Epiſcopi Piſani, ſi concilio placeret. Et reſponſum extitit per Concilium, *Placet*.

Qvo facto, dictus advocatus, nomine quo ſupra, petiit & reqviſivit, qvatenus dicti contendentes eſſent vocati ad hanc diem, ad audiendam *teſtium publicationem*. Et quod domini *Cardinales* cum aliquibus Prælatis & aliis more ſolito *irent ad fores eccleſia* & eos vocarent, ſi eſſent præſentes, vel aliqvis pro ipſis: Et de hoc facerent relationem in pleno concilio. Qvod ſacro concilio *placuit*.

Tunc domini *Cardinales*, de Columna & ſancti Angeli, cum aliis pluribus Prælatis & Doctoribus ac notariis, *iverunt ad valvas eccleſia*, & alta voce pe-

tierunt, *An contendentes de Papatu*, vel eorum alter, aut etiam aliquis pro eis, *eſſent præſentes.*

Qvibus ſic factis, ad concilium redeuntes retulerunt, nec contendentes adfuiſſe, nec aliquem pro eis comparuiſſe.

Qva de cauſa, qvoad iſtum actum, per concilium fuerunt *reputati contumaces.* Et fuit concluſum, quod erat ulterius procedendum ad relationem & publicationem, eorum contumacia non obſtante.

Et ſtatim dictus *Archi-Epiſcopus Piſanus*, cum uno notario ſacri concilii aſcendit pulpitum, in qvo propoſuit: Qvod de mandato dominorum commiſſariorum ſuorum collegarum erat ordinatus ad faciendum *relationem & publicationem* ſub tali forma: Qvod dictus Notarius ſtatim legeret ſingulos articulos, alias datos & lectos in pleno concilio, contra dictos contendentes. Ita quod ſuper quolibet articulo ſeorſum & ſeparatim dictus dominus Archiepiſcopus Piſanus adaptaret *teſtes ſuper articulos poſitos*, deſignando numerum, & qualitatem, ſtatus, gradus, dignitates, & præeminentias ſingulorum teſtium.

Et ita factum eſt. Quia dictus notarius hac die legit articulos, usque ad numerum xx. Et in quolibet articulo faciebat pauſam. Et poſtmodum Archiepiſcopus Piſanus dicebat ſic: Iſte articulus eſt probatus tanquam verus, manifeſtus, & notorius per quindecim teſtes, quorum quatuor ſunt Cardinales, unus Patriarcha, quinque Epiſcopi, & quatuor Doctores, & unus Licentiatus in decretis. Et quandoque dicebat, quod articulus erat probatus per decem, aliquando per viginti duos, aliquando per viginti quinque, aliquando per duodecim, aliquando plus, & aliquando minus: Ita tamen quod non fuit articulus quin eſſet probatus verus ad minus per quinque teſtes omni exceptione majores.

Et qvia tunc erat tarde, concilium continuavit iſtum actum ad procedendum ulterius & conſeqventer in negotio principali ad *tertiam* diem, quæ erat *vigeſima tertia menſis Maji.*

Undecima Seſſio Generalis

Die Jovis, XXIII. Maji.

Ex MSC. Vindobonenſi.

Dominus *Epiſcopus Atrebatenſis* dixit miſſam, Dominus *Albanenſis* orationes dici conſvetas poſt miſſam, Dominus *de Saluciis* Evangelium, *Diaconus & ſubdiaconus* litanias, ut conſvetum eſt fieri.

Qvo completo, Dominus *Archi Epiſcopus Piſanus* ivit ad cathedram, & cum eo notarii & procuratores, ut ſupra, & continuaverunt usq; ad finem, per modum ſicut ſupra.

Ulterius probati articuli contra Pontifices litigantes.

Et fuerunt *articuli* illa die *probati* notorii de principali proceſſu XVII.

Et in fine adjunxit quinque, quos dixit probatos notorios per multos teſtes: Et ſic fuerunt, junctis XX. Articulis, probatis heri, notoriis, per multos teſtes, XLII articuli probati legitime contra Petrum de Luna, & Angelum Corario, tam conjunctim quam diviſim. &c. De qvibus omnibus procurator &c. petiit fieri publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

Item Dominus *Simeon advocatus* ſtans in pulpito narravit, quomodo ſancta ſynodus audivit, qvod articuli dati pro parte promotorum ſeu procuratorum fuerunt legitime probati notorii: Quare pro parte dictorum promotorum petebatur aſſignari ſeſſio ſequens ad diem ſabbathi proximam, ad declarandum eos fore notorios, & ſuper eis poſſe & debere procedere ad ulteriora tanquam ſuper notoriis &c. Qvod omnibus placuit.

Et fuit *aſſignata ſeſſio* ad ſabbathum, ut ſupra petitum eſt.

De quibus procuratores petierunt fieri publica inſtrumenta.

Et ſic finis pro illa die.

Digitized by Google

Ex MSCto Wolffenb.

Die vigeſima tertia menſis Maji adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & ceremoniis conſvetis, notarius, qui de præcedentibus articulis viginti legerat, continuando materiam legere incœpit articulos ſequentes usque ad numerum XXXVII. incluſive. Et poſtmodum legit quinque alios parvos articulos ſupradictos. Et in continenti ad quemlibet articulum Archiepiſcopus Piſanus adaptabat *probationes* eo modo quo dictum eſt in præcedenti ſeſſione. Quibus completis advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & expoſuit in hunc modum. *Reverendiſſimi in Chriſto Patres. Audiviſtis ſufficientem & plenam relationem heri & hodie factam, hic in veſtra & totius ſanctæ ſynodi præſentia recitatam per Reverendiſſimum prædictum Archiepiſcopum Piſanum, de mandato & autoritate reverendiſſimorum dominorum Cardinalium, Laudenſis, & ſancti Angeli, ac dominorum Prælatorum, & aliorum commiſſariorum, examinatorum in præſenti cauſa, per hanc ſanctam ſynodum deputatorum. Et quia ex eorum authentica & ſufficienti relatione clare conſtat, omnia & quæcunque propoſita & producta contra dictos contendentes, imo verius colludentes de papatu, eſſe vera, publica, notoria, & manifeſta, ita quod non poſſint aliqua tergiverſatione celari: Propterea peto, ſupplico, & requiro, nomine & pro parte procuratorum & Promotorum ad proſequutionem cauſæ præſentis, per hanc ſanctam ſynodum pronunciari, decerni, & declarari omnia & ſingula, in dicta petitione contenta, eſſe vera, publica, notoria, & manifeſta. Et ſuper his tanquam veris, ſufficienter probatis, publicis, manifeſtis & notoriis, ad ulteriora procedendum, prout tam magnæ neceſſitati eccleſiæ, & pertinaciæ, contumaciæ, & obſtinationi dictorum Benedicti & Gregorii, hæc ſancta Synodus videbit expedire.*

Quibus auditis, ſancta Synodus petiit deliberationem concilii. Et petiit pronunciari per ArchiEpiſcopum Piſanum, ſub his verbis: *Sancta Synodus, audita relatione, ſtatuit terminum ad deliberandum & audiendum determinationem dicti concilii ſuper petitis & requiſitis ad diem Sabbathi, quæ erit 25. præſentis menſis Maji, & ad ulteriora procedendum, prout ſanctæ Synodo videbitur. Ad quam diem ſtatuit proximam ſeſſionem.*

Duodecima Seſſio Generalis.

Die Sabbati, XXV. Maji.

Ex MSC. Vindobonenſi.

D*Ie Sabbathi XXV. Maji* Dominus *Epiſcopus Saonenſis* dixit miſſam, Dominus meus *Oſtienſis* dixit alia ſuffragia, poſt miſſam alias dici conſveta, Domin9 *Cardinalis de Brancaciis* dixit Evangelium, & fuerunt dictæ litaniæ. Poſt hæc dictus Dominus *Simeon* ivit ad pulpitum, & dixit, quod - - -

Cæteræ deſunt in hoc MSCto Vindobonenſi.

Ex MSC. VVolffenb.

Qua die adveniente, ſervatis ſolennitatibus & ceremoniis ut ſupra, Advocatus Eccleſiæ aſcendit pulpitum, & ſupplicavit, petiit, & requiſivit nomine quo ſupra, pronunciari ſuper notorio, prout alias latius in ultima ſeſſione petierat, & requiſierat.

Et fuit petitum ab omnibus in concilio præſentibus, *ſi placeret.* Qui omnes & ſinguli reſponderunt, *placet.*

Quo facto, Patriarcha Alexandrinus de voluntate & aſſenſu concilii aſcendit pulpitum, & pronunciavit *ut in ſcedula* continebatur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

Sancta Synodus, attenta eorum, de quibus agitur, notorietate, de qua per evidentiam de-

poſitionis teſtium & alia documenta legitime conſtat, habitaque ſuper his deliberatione matura, decernit, pronunciat, & declarat, delicta omnia, & exceſſus, ac alia ad deciſionem neceſſaria, in petitione præſentis cauſæ deducta, contra dictos Benedictum & Gregorium de Papatu contendentes, per promotores ſeu procuratores per hanc ſanctum Synodum deputatos, fuiſſe & eſſe notoria, & tanquam ſuper notoriis fuiſſe & eſſe ad ulteriora procedendum, & tanquam in cauſas in qua imminet periculum, & ſcandalum notorium eſt in mora.

De qua quidem *pronunciatione* dicti procuratores petierunt inſtrumentum unum vel plura, ad perpetuam rei memoriam, à protonotariis & aliis notariis ibidem præſentibus.

Quibus ita expeditis, fuit per dictum concilium revocata poteſtas commiſſariorum antea data ad examinandum teſtes. Fuitque data poteſtas per concilium de eligendo & mittendo Nuncios & Legatos idoneos ad dominum Lucanum, & ad Senenſem, pro facto eccleſiæ.

Et inſuper fuit *dies aſſignata proxima Seſſioni*, *ad diem Mercurii* proximam, quæ erit *XXIX. menſis Maji*, ad deliberandum de citatione contra contendentes facienda pro audiendo ſententiam definitivam, & etiam pro ordinando de die ferendi dictam ſententiam, & agendi, proſequendi, ac ulterius procedendi, prout ſacro concilio videbitur, & fuerit expediens.

Et ſic dictum concilium receſſit.

Decima tertia Seſſio Generalis

Die Mercurii, XXIX. Maji

Ex MSC. Wolffenb.

DIe *Mercurii XXIX* dicti *menſis Maji* adveniente, ſervatis ſolennitatibus & ceremoniis, ut ſupra, qvidam *valentiſſimus Magiſter in Theologia*, nuncupatus Magiſter *Petrus Plaul*, aſcendit pulpitum, & propoſuit verbum Dei, videlicet: *Congregabuntur filii Juda & filii Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput unum. Hoſ. 1. in f.* Et deduxit pulchre, exaltando *Eccleſiam*, & aſſerens, *tam eſſe ſupra Papam.*

Conciliũ eſſe ſupra Papam, probatum in Concilio Piſano.

Qvod deduxit pluribus *rationibus*, tam ex parte *materiæ*, ſeu animarum, quam ex parte *formæ*, quæ eſt ſpiritus ſanctus, quam etiam ex parte *cauſæ efficientis*, quæ eſt ipſe Chriſtus, quam etiam ex parte *finis*, qui eſt ipſe Deus, in eccleſia triumphante.

Pariſienſes & alii æſtimarũt Petrum de Luna Schiſmaticum & hæreticũ.

Et poſtmodum poſuit *opinionem univerſitatis Pariſienſis*, videlicet: Qvod Petrus de Luna eſt *ſchiſmaticus*, pertinax, & *hæreticus*, etiam accipiendo hæreſin proprie & ſtricte, præciſusqve ab eccleſia Dei, ejectusqve à jure papatus, & privatus, ac per concilium de facto tanqvam talis ejiciendus, & privandus. Et hoc declaravit *pluribus rationibus*. Et ſubjunxit, quod de eadem opinione erant univerſitates Andegavenſis, Aurelianenſis, & Tholoſana.

Ipſo autem deſcendente de Cathedra, aſcendit quidam *Epiſcopus Italicus*. Qvi opinionem centum & trium magiſtrorum in theologia, & plurium Licentiatorum, & Baccalaureorum formatorum, ac univerſitatis Bononienſis, in quadam ſchedula publicavit, quæ eſt *conformis opinioni Univerſitatis Pariſienſis.*

Poſtmodum autem advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & petiit *diem aſſignari ad ſententiam definitivam* ferendam, ac etiam citationem peremtoriam decerni per Edictum ad valvas eccleſiæ Cathedralis civitatis Piſanæ, & loca inſignia, contra dictos contendentes de Papatu. Qvam *diem* petiit aſſignari *Mercurii* proximam, quæ erit *quinta dies menſis Junii* proxime futuri. Et quod illa die fieret una *ſeſſio*.

Reqviſivit inſuper, quod pendente dilatione, medio tempore, videlicet *die ſabbathi proxima*, quæ erit *prima menſis junii*, fieret una *ſeſſio*, ad audiendum publicari certas atteſtationes ſuper novis,

vis, & antiquis de novo receptis, ex abundanti cautela, contra dictos duos contendentes.

Super quibus omnibus petiit à ſacro Concilio, an *placerent?* Omnes autem de concilio reſponderunt, *placet*.

Super quibus omnibus petitis & requiſitis per Epiſcopum, tam de *die* ſententiæ ferendæ, quam etiam de citatione & *ſeſſione media*, petiit inſtrumentum ut ſupra, ad futuram rei memoriam.

Seſſio Decima Quarta Generalis

Die Sabbati, 1. Junii.

Ex MSC. Wolff.

D*Ie* autem *ſabbathi* adveniente, quæ fuit *prima menſis Junii* dicti *anni milleſimi quadringenteſimi noni*, congregato concilio in eccleſia cathedrali Piſana, & ſervatis ſolemnitatibus & ceremoniis conſvetis, ac orationibus ad factum unionis eccleſiæ dictis, *Archi-Epiſcopus Piſanus* aſcendit pulpitum.

Et quia *aliqui, plus ſapere volentes quam ſapere oporteat*, non fuerunt ad plenum contenti de relatione aliàs per eum facta: Tum, quia multi non viderant atteſtationes, tum, quia non fuerat facta relatio niſi duntaxat ſuper notorietate facta, & non ſuper veritate eorundem: Ideo, ad ſerenandum omnium conſcientias, de mandato dominorum Cardinalium, & plurium Epiſcoporum, & aliorum, qui dati fuerant commiſſarii per concilium, ad examinandum teſtes, fecit relationem ſuam ex abundanti per hunc modum: Qvia primo ſumebat ſigillatim unumquemque articulum, exprimendo ejus ſubſtantiam & effectum & poſt ſtatim ſubjungebat: Satis iſte articulus probatur verus per tot teſtes; quorum tres ſunt Cardinales, quinque Epiſcopi, & duo Doctores, & tres Auditores &c. Sicqve de omnibus articulis usque ad finem. Qui omnes fuerunt probati veri, & qvilibet per plures teſtes magnæ autoritatis.

Repetita probationes contra Petrum de Luna.

In fineqve ſubjunxit; ſi eſſent aliqvi de concilio, qui vellent videre ad longum atteſtationes, quod irent die Lunæ & Martis proxima ad conventum Carmelitarum, & ibidem reperirent notarios, qui omnia ad plenum eis oſtenderent &c. De quibus procuratores &c. ut ſupra.

Seſſio Decima quinta Generalis.

Die Mercurii, V. Junii.

Ex MSC. Wolff.

D*Ie Mercurii* adveniente, quæ fuit v. *menſis Junii*, ſervatis ſolemnitatibus & ceremoniis, ut aliàs fuerunt &c. advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & propoſuit, quod *die Mercurii*, ultimo præterita, fuit decretum *citatorium contra duos contendentes de papatu ad audiendum ſententiam diffinitivam* in cauſa præſentis unionis eccleſiæ, ſchiſmatis, & fidei, ſcilicet ad diem hodiernam *quintam menſis junii*, videlicet per edictum ponendum & affigendum in valvis hujus Baſilicæ, & aliis locis inſignibus civitatis, prout & factum fuit, & conſtat per relationē legitimam Curſorum, ac etiam per rei evidentiam: Ideo petiit & requiſivit, qvod omnes domini Cardinales, & alii Prælati ſe transferrent *ad valvas eccleſiæ* prædictæ, & proclamarent, & reqvirerent, an dicti contendentes de papatu improbe, aut aliquis pro eis, aut aliquo ipſorum eſſet præſens. Et, *relatione* dictorum Curſorum *facta*, petiit *diffinitivam ſententiam* in ſcriptis ferri, etiam contumacia non obſtante, quam accuſabat nomine quo ſupra.

Denuo citati Pontifices illi duo ad ſententiā audiendā

Qvibus ſic factis, *duo Cardinales*, videlicet de Columna, & ſancti Angeli junior, & duo Archi-Epiſcopi, videlicet Janu-

Januenſis & Piſanus, pluresque Doctores & ſolemnes notarii, ad valvas dictæ eccleſiæ ſe transtulerunt, & proclamaverunt bis, aut ter: *An.* &c.

Quibus reverſis, retulerunt, ſe dictos contendentes non reperiiſſe, nec aliquem pro ipſis.

Ex quo procuratores petierunt *ſententiam definitivam* contra eosdem contendentes, ut ſupra, contumacia non obſtante. Et petiit advocatus eccleſiæ, ſi *placeret* omnibus, quod ſententia definitiva ferretur per dominum Patriarcham Alexandrinum? Qui reſponderunt, *Placet.*

Quo finito, dictus dominus *Patriarcha*, aſtantibus ſibi duobus aliis patriarchis, ſcilicet Antiocheno, & Hieroſolymitano, uno à dextris, & alio à ſiniſtris, & ſedens pro tribunali in dicto pulpito, *pronunciavit in ſcriptis ſententiam diffinitivam contra dictos duos contendentes* voce alta & intelligibili, valvis prædictæ Eccleſiæ omnibus apertis, innumerabili multitudine populi, quantum eccleſia capere poterat, aſſiſtente.

Tenor definitivæ ſententiæ contra ambos contendentes de Papatu.

CHriſti nomine invocato, ſancta & univerſalis ſynodus, univerſalem eccleſiam repræſentans, & ad quam cognitio & deciſio hujus cauſæ noſcitur pertinere, ſancti ſpiritus gratia in hac majori eccleſia Piſana congregata, ibiq; pro tribunali ſedens, viſis & diligenter inſpectis omnibus & ſingulis productis, probatis, & agitatis in præſenti cauſa unionis eccleſiæ, fidei, & ſchismatis, contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario, Gregorium XII. olim appellatos, quæ in præſenti proceſſu hujus cauſæ plenius continetur, ac quibuscunque aliis, ipſam ſanctam Synodum ad infra ſcriptam definitionem inducentibus & moventibus, habita primo inter ſeipſos, & demum cum copioſa multitudine magiſtrorum in ſacra theologia, atque utriusque juris Doctorum, pluries & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omnesq; pariter in hanc ſententiam reperiens unanimiter concordare, omni modo, via & jure, quibus magis & melius poteſt in prædictorum contendentium, ſeu verius colludentium de papatu, & cujusq; eorum contumacia, in his ſcriptis pronunciat, decernit, definit, & declarat, omnia & ſingula, crimina, & exceſſus, & alia cuncta neceſſaria ad infra ſcriptam deciſionem præſentis cauſæ deducta, per providos viros, magiſtros HENRICUM DE MONTELEONE, JOANNEM DE SCRIBANIS, & BERTHOLDUM WILDUNGEN, promotores, inſtigatores, & ſollicitatores, ſeu procuratores, deputatos ad proſequendum præſentem cauſam pro hujus deteſtandi inveteratiq; ſchismatis extirpatione, & unione, atque reintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, contra & adverſus prælibatos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario, Gregorium XII. de Papatu damnabiliter contendentes, ab aliquibus nuncupatos, in petitione coram ipſa ſacra & univerſali Synodo præſentata & exhibita, fuiſſe & eſſe vera atque notoria: Ipſosq; Angelum Corario, & Petrum de Luna, de papatu, ut præfertur, contendentes, & eorum utrumque, fuiſſe & eſſe notorios ſchismaticos, & antiqui ſchismatis nutritores, defenſores, approbatores, fautores, & manutentores pertinaces, nec non notorios hæreticos, & à fide devios, notoriisq; criminibus enormibus perjurii & violationis voti irretitos, univerſalem eccleſiam ſanctam Dei notorie ſcandaliſantes, cum incorrigibilitate, contumacia, & pertinacia notoriis, evidentibus & manifeſtis. Et ex his & aliis ſe reddidiſſe omni honore & dignitate etiam papali indignos: Ipſosq;, & eorum utrumque, propter præmiſſas iniquitates, exceſſus, & crimina, ne regnent, vel imperent, aut præſint, à ſacris canonibus, fore ipſo facto abjectos & privatos, ac etiam ab Eccleſia præciſos. Et nihilominus ipſos, Petrum, & Angelum, ac eorum utrumque, per hanc diffinitivam ſententiam in his ſcriptis privat, abjicit, & præſcindit, inhibendo, ne eorum aliquis pro ſummo Pontifice gerere ſe præſumat:

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiamq; vacare Romanam, ad cautelam inſuper decernendo: Et inſuper, omnes & quoſcunque Chriſticolas, etiamſi imperiali, regal , vel alia quavis præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cujuslibet eorum obedientia, non obſtante quocunque fidelitatis juramento, aut alio quovis vinculo, quo illis vel eorum alteri tenerentur aſtricti, fore perpetuo abſolutos: Inhibendo eisdem Chriſti fidelibus, ne prædictis de papatu contendentibus, ſeu eorum alteri, quomodolibet obediant, pareant, vel intendant, aut conſilium, auxilium, vel favorem præſtent, aut eos recipiant vel receptent, ſub pœnis excommunicationis, & aliis à ſanctis patribus ac ſacris canonibus inflictis, promulgatis & ordinatis. Quodque ſi ſic parere contempſerint huic ordinationi & ſententiæ, ipſos & eorum fautores, defenſores, adhærentes, & ſequaces, etiam per ſeculares poteſtates fore compeſcendos, & compeſci debere, juxta præcepta divina, & ſacrorum canonum diſpoſitiones, eadem ſancta Synodus pronunciat, decernit, & definit: Ac inſuper omnes & ſingulos proceſſus & ſententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alterius cenſuræ & pœnæ, privationesq; ordinum & dignitatum, etiam Cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcunque, qualescunque ſint, & quocunque nuncupentur nomine ſeu nominentur, contra dominos Cardinales per dictos, Petrum de Luna, & Angelum Corario factos latos & fulminatos, fuiſſe & eſſe nullos, caſſos, & irritos, nullas, caſſas, & irritas, ac nullius roboris, efficaciæ vel momenti: Et quatenus de facto proceſſerunt, eatenus annullandas, caſſandas, & irritandas, ſicque & etiam ad cautelam, quatenus expediat, omnimodo & jure, quo melius poteſt, annullat, caſſat & irritat. Et inſuper promotiones, imo verius prophanationes, quorumcunque ad Cardinalatum per dictos contendentes de papatu, & eorum utrumque attentatas, videlicet, per dictum Angelum à die tertia Maji, & per dictum Petrum à die XV. Junii, anni proxime præteriti milleſimi quadringenteſimi octavi, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas, & inanes: & quatenus de facto proceſſerunt, caſſandas, irritandas, & annullandas: Et etiam ad cautelam, quatenus expedit, omni modo & jure, quibus melius poteſt, præfata ſancta ſynodus per hanc ſententiam definitivam caſſat, irritat, & annullat.

Ad procedendum autem adverſus proceſſus, conſtitutiones & ſententias, in præjudicium unionis, & alias per Petrum de Luna, & Angelum de Corario olim contendentes de Papatu, ſeu colludentes præfatos, factas & latas contra reges, principes, patriarchas quoque, Archi-Epiſcopos, Epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, univerſitates quoque Studiorum, & communitates, ac ſingulares perſonas, eccleſiaſticas & ſeculares, & ceteras promotiones per ipſos olim contendentes factas ad dignitates quaſcunque: Et ulterius ad procedendum ſuper aliis, bonum univerſalis eccleſiæ tangentibus: Sancta Synodus ſtatuit diem Lunæ proximam pro ſeſſione futura, quæ erit decima menſis præſentis.

Et aſſignavit eandem diem Lunæ pro alia ſeſſione, pro providendo ſuper aliquibus, quæ concernunt ſtatum & bonum regimen univerſalis eccleſiæ.

Quo facto, omnes cantaverunt, *Te Deum laudamus*: Et fuit ordinata *ſolemnis proceſſio* ad diem craſtinam, ſcilicet *diem ſacramenti.*

Fuitque ulterius ordinatum, quod nullus recedat de Synodo abſque licentia, & donec ſe ſubſcripſerit in ſententia prælibata.

Seſſio decima ſexta Generalis

Die Lunæ, x. *Junii.*

Ex MSC. Wolff.

Decretũ Piſanum de Reformatione Eccleſiæ per novũ Papam.

QVa *die Lunæ, decima menſis Junii* adveniente, ſervatis ſolemnitatibus, prout ſupra, *Archi-Epiſcopus Piſanus* ſupra dictus aſcendit pulpitum, & legit quandam ſchedulam, mentionem facientem quod domini Cardinales promittebant, quod procurarent toto poſſe, *quod is, qui in Papam eligeretur, reformaret eccleſiam*: Et quod non pateretur concilium diſſolvi, donec de concilio eſſet facta bona & ſufficiens *reformatio tam in capite quam in membris.*

Conciliũ non ante diſſolvendum, quã reformatio facta.

Et ſeqvitur tenor ſchedulæ.

Publicatum hoc Reformationis decretum.

Nos omnes & ſinguli, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, congregati in civitate Piſana pro ſchiſmatis extirpatione, unitate, & bono ſtatu in Dei eccleſia inducendo, promittimus in verbo veritatis, Deo, S. eccleſiæ romanæ, & ſanctæ ſynodo, hic in Chriſti nomine congregatæ: Quod ſi quis noſtrum in ſummum romanum Pontificem eligatur, præſens concilium continuabit, nec diſſolvet, aut diſſolvi permittet, quantum in eo erit, usque quo per conſilium ejusdem concilii ſit facta debita, rationabilis, & ſufficiens reformatio univerſalis eccleſiæ & ſtatus ejus tam in capite quam in membris.

Promittimus etiam, quod ſi aliquem de dominis Cardinalibus abſentibus, vel extra noſtrum collegium, aſſumi contingat in Papam, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto poſſe habere ab eo promiſſionem & ſufficientem ſecuritatem, quod ſervabit & implebit omnia & ſingula ſupra dicta. Et interim lata ſententia contra contendentes ſuper eorum ejectione de papatu ſumus contenti, & ratum habemus, quod ſede vacante concilium continuetur, & quod in eo, quantum commode fieri potuit & poterit, in dicta reformatione procedatur: Et quod ſuper hoc in proxima ſeſſione alia ſeſſio indicatur.

Et fuit *aſſignata alia ſeſſio* ad *diem Jovis* proximam, quæ erit *XIII. dicti menſis Junii*, ad providendum ſuper aliquibus, quæ notoria videntur pro bono unionis.

Seſſio decima ſeptima Generalis

Die Jovis, XIII. *Junii*.

Ex MSC. Wolff.

Dicta *die Jovis XIII. Junii* adveniente, ſervatis ſervandis, *Patriarcha Alexandrinus* cum aliis duobus Patriarchis, videlicet Antiocheno, & Hieroſolymitano, aſcendit pulpitum, & legit unam ſchedulam, cujus tenor eſt talis.

Novi Pontificis electio definitur.

Item, quia hoc ſchiſmatis peſtiferi tempore dominorum Cardinalium in hoc concilio exiſtentium quidam fuerunt à diverſis olim per contendentes de Papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum eſt ad electionem unici & & indubitati ſummi pontificis: Hoc ſacrum concilium, univerſalem eccleſiam repræſentans, conſentit, diſponit & ordinat, quod ipſi, ſic à diverſis creati, ad electionem prædictam procedant, ſi & in quantum opus eſt hac vice, autoritate hujus ſacri concilii: Nec per hoc poteſtati dominorum Cardinalium circa electionem romani Pontificis intendit in aliquo derogare, nec aliquid innovare: Hortatur tamen prædictos dominos Cardinales, quod ipſi cum charitate ad electionem unius Paſtoris procedant, ſic unanimiter, quod de quacunq; diſcordia ſcintilla notari non debeant.

Seſſio decima octava Generalis

Die Veneris, XIV. *Junii*.

Ex MSC. Wolff.

Die veneris XIV. menſis Junii, anno Domini M CCCC IX. facta *proceſſione* generali, in civitate Piſana, in qua fuerunt domini Cardinales, Patriarchæ, ArchiEpiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Doctores, & totus Clerus: Fuit *Miſſa* celebrata devote per Cardinalem de Thurejo ſuper facto unionis ſanctæ matris eccleſiæ.

Poſtmodum comparuerunt illico *Ambasſiatores Regis Arragonum* & petierunt audientiam. Quæ fuit eis conceſſa: dum tamen docerent de eorum mandato. Et quidam Doctor Ambasſiator ipſius regis Arragonum aſcendit pulpitum, demonſtrans intentionem Regis Arragonum quam habet ad ſanctæ matris eccleſiæ unionem. Qui asſerebat ſe ad hoc laboraturum. Et petiit ſe de actis in concilio agitatis informari.

Digitized by Google

mari. Quoniam informatione habita, erat paratus facere debitum. Proteſtabatur tamen, quod non intendebat approbare vel conſentire actis in dicto concilio, donec eſſet plenius informatus. De quo petiit inſtrumentum.

Nuntii Petri de Luna riſu excepti.

Et inſuper dixit, quod *nuncii* domini *Benedicti Papæ* XIII. erant in villa. Et fuit tunc ſibillatus & illuſus: Quia dixit & vocavit eum *Papam.* Et petiit audientiam pro eis.

Ad quod fuit reſponſum, regratiando de *voluntate Regis Arragonum.* Et fuit reſponſum, quod libenter darentur deputati auctoritate concilii, qui ipſos regis Ambaſſiatores informarent ad plenum de omnibus &c. Quoad *Nuncios Petri de Luna*, fuit dictum, quod tarde venerant, & quod ad præſens audiri non poterant, & quod domini ſuper hoc deliberarent.

Poſtea fuit deliberatum ea die, quod, licet de jure contra ſententiam latam contra hæreticum audiri non debebant, tamen ob reverentiam regis Arragonum audirentur.

Seſſio Specialis.

Eodem die Veneris, XIV. *Junii, poſt meridiem.*

Ex MSC. Wolff.

Auditi Legati Regis Arragonum.

EA *die Veneris*, prandio ſumpto, in eccleſia ſancti Martini Piſani, comparuerunt *Legati Regis Arragonum*, petentes audientiam pro *nunciis Petri de Luna.* Quæ fuit eis conceſſa.

Nuntii Petri de Luna ſibilo excepti.

Et cum veniebant ad eccleſiam, *fuit clamatum contra eos tanquam contra Judæos.* Et quando intraverunt locum concilii, nulla eſt eis reverentia facta. Et fuit coram eis ſententia lecta, tribus cardinalibus deputatis audientibus. Et cum unus ex his nunciis Petri de Luna, ſcilicet, *Archiepiſcopus Tarraconenſis*, vellet proponere, ipſe primo dixit, quod erant *nuncii* domini *Benedicti Papæ XIII.* Fuitque magnus tumultus contra eos. Et fuit vocatus *nuncius hæretici, ſchiſmatici:* Et cum eo *Joannes de Coſta* olim Epiſcopus Mimatenſis, qui ſe gerebat pro nuncio dicti Petri cum pluribus aliis.

Proteſtatio nuntiorum Petri de Luna.

Et *ſilentio facto*, iterum petiit audiri. Quo conceſſo, incepit dicere: Quod videbat certa capitula concordata inter dominos Cardinales & communitatem Florentinorum: In quibus inter cætera continebatur, quod nullus hic veniens poſſet impugnare facta in hoc concilio vel contravenire: Et quod habebat aliqua dicere, quæ forte non bene conveniebant actis in hoc concilio: Ideo non poterat proponere injuncta ad plenum, niſi daretur ſibi ſecuritas, quod, non obſtantibus dictis capitulis, poſſet libere loqui. Et de hoc ſupplicabat.

Cui per *Cardinalem Aquilegienſem* fuit reſponſum: Quod non omnes domini Cardinales erant præſentes, & quod non habebant poteſtatem diſpenſandi contra dicta capitula: & quod ſi vellet loqui, loqueretur prout crederet expedire, alias non.

Qvo audito, *Legati Regis Arragonum*, & dicti *Petri de Luna nuncii*, loqvuti ſunt ad partem. Poſtmodum dixerunt: Qvod volebant latius dicta capitula videre, & amplius deliberare. Et petierunt *dilationem ad craſtinum.* Qvæ fuit eis conceſſa.

Et receſſerunt dicti nuncii Petri de Luna cum magno timore.

Nuncii Petri de Luna aufugerunt ex Concilio.

Qvo craſtino adveniente, quæ fuit *dies Sabbati* 15. *Junii*, ſupra nominati *nuncii P. de Luna*, nulla audientia ulterius petita, *receſſerunt hoſpite inſalutato.*

Seſſio decima nona Generalis.

Die Sabbathi, XV. *Junii.*

Ex MSC. Wolff.

DIcta *die Sabbati*, 15. *Junii*, ſervatis ceremoniis & ſolennitatibus conſvetis, fuit Miſſa celebrata in eccleſia Cathedrali de ſancto ſpiritu, per Archi-Epi-

chi-Epiſcopum Lugdunenſem: Et factus ſermo per Epiſcopum Novarienſem, qui cepit pro themate: *Eligite meliorem, & eum ponite ſuper ſolium, IV. Regum, cap.* 10. &c. Et peroptime deduxit illam materiam.

Et ipſo finito, concilium receſſit.

Cardinales ingreſſi Conclave ad eligendum novum Pontificem.

Electio novi Pontificis, *Petri de Candia, Alexandri V.*

EA *die Sabbathi*, hora Veſperarum, domini *Cardinales* numero XXIV. *intraverunt conclave* cum magna devotione: Et erat deputatus ad cuſtodiendum conclave *Magiſter Rodi*: Prout fecit: Cum pluribus aliis notabilibus viris, in domo domini Archi-Epiſcopi dictæ civitatis. Et ibidem fuerunt usq; ad diem Mercurii XXVI. dicti menſis Junii.

Die autem *Mercurii* XXVI. *dicti menſis Junii*, omnes domini Cardinales, unanimiter, nullo reclamante, exiſtentes in prædicto *conclavi*, de mane circa horam tertiarum *elegerunt in ſummum pontificem* Reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum *Petrum de Candia*, tituli Baſilicæ XII. apoſtolorum *Presbyterum Cardinalē*, *Mediolanenſem* nuncupatum, *ordinis Fratrum Minorum*, nunc vero *Alexandrum Papam V.*

Electus novus Papa Alexander V.

Ipſe ſiquidem *Papa* poſt ſuam aſſumptionem ordinavit unam ſeſſionem pro concilio tenendo, videlicet *diem Lunæ, primam menſis Julii* proxime venientis.

Seſſio vigeſima Generalis,

Sub Alexandro V. prima.

Die Lunæ, 1. *Julii.*

Ex MSC. Wolff.

QVa *die Lunæ* adveniente, fuit celebratum concilium in eccleſia Piſana, ut ſupra. Et ſolennitatibus ac ceremoniis conſvetis ſervari ſervatis, Cardinalis de Thureyo celebravit Miſſam. Poſtmodum fuerunt cantata ſolita decantari, & Litaniæ cum multis orationibus. Et lectum Evangelium per unum Diaconum Cardinalem. Poſtea Papa incepit hymnum, Veni creator Spiritus, &c. Et omnes de concilio reſponderunt.

Qvo cantato, *cathedra Papæ* fuit alte poſita ante magnum altare in medio. Et ab oppoſito ipſius verſus occidentem in ultima parte concilii fuerunt poſitæ *tres altæ Cathedræ pro tribus Patriarchis*, ſcilicet, *Alexandrino*, *Antiocheno*, & *Hieroſolymitano*, qui ibidem ſederunt.

Publicata electio novi Papæ.

Et poſtmodum de mandato Papæ ibidem præſidentis fuit lectum *decretum ſuæ electionis*, in quo omnes Cardinales ſe ſubſcripſerunt.

Qvo lecto, Cardinalis de Chalanco rogavit concilium, ut oraret pro ſtatu Papæ, & ſanctæ romanæ eccleſiæ.

Qvo facto, *Papa fecit* unum *ſermonem*; themate ſic incipiente: *Erit unum Ovile, & unus Paſtor.* Multa bona dixit, narrando, *quomodo Paſtor ſe habere debet erga gregem, & grex erga Deum.* Et regratiabatur Cardinalibus, & promittebat multa bona facere eis.

Qvo facto, Cardinalis ſancti Euſtachii, dictus Bononienſis, aſcendit pulpitum, & ex parte Papæ aliqua promulgavit, quæ *ordinaverat* dictus dominus noſter *Papa*.

Conſtitutiones novi Papæ Alexandri V. Confirmavit proceſſum ſuperiorem quoad ſchiſma componendum.

Et primo, omnes proceſſus, ſententias, & ordinationes, factas per dominos Cardinales circa factum unionis eccleſiæ à die tertia menſis Maji anni milleſimi quadringenteſimi octavi, & *omnia facta in concilio Generali approbavit & ratificavit*, & omnem defectum juris & facti, ſi quis interveniſſet, ſupplevit, ſi & in quantum opus eſſet.

Item, duo *collegia Cardinalium univit*, & unum fecit collegium, & pro uno in poſterum voluit haberi: Et ſingulariter dabit ſingulis titulos, & de concurrentibus ordinabit.

Item, impedimentum, appoſitum in beneficiis Cardinalis de Chalanco, ſub prætextu, quod diu ſteterat cum Petro de Luna, ſub prætextu ſuarum excuſationum aliàs per Cardinales admiſſarum, relaxavit.

Item, dixit, quod tantum faceret erga

ga Prælatos, qui ad concilium venerant, quod ad eorum lares læti & gaudentes reverterentur.

Promiſit reformationem Eccleſiæ à Cardinalibus jam antea in Concilio definitã. Reformatores eligendi.

Item, dixit, *quod ipſe volebat vacare circa reformationem eccleſiæ, prout fuerat per Cardinales promiſſum* ante ejus promotionem.

Et quod eligerentur probi viri & literati de qualibet natione pro ſuis, ad laborandum cum ipſis Cardinalibus ad dictam reformationem eccleſiæ.

Item, fuit ordinatum, quod *die dominica* ſequenti *coronaretur*, cum ſolennitatibus, & aliis neceſſariis ad præmiſſa.

Item, fuit *ordinata alia ſeſſio ad diem Mercurii* tunc proxime ſequentis, quæ erit *dies decima menſis Julii.*

Et ſic dictum concilium receſſit.

Vigeſima prima Seſſio Generalis,

Secunda ſub Alexandro V.

Die Mercurii, x. Julii.

Ex eodem MSC. Vindobon. *Parte III. Act. Conc. Conſt. f.* 249.

IN nomine Domini Amen. Per præſens publicum inſtrumentum pateat univerſis, præſentibus & futuris, quod *anno* à nativitate ejusdem Domini *milleſimo quadringenteſimo nono*, indictione ſecunda, *die Mercurii, decima menſis Julii*, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri, Domini *Alexandri* divina providentia *Papa quinti* anno primo, ſacra *univerſali ſynodo in Eccleſia Piſana* debito & ordinato modo, more ſolito *congregata*, & præfato Domino noſtro *Papa* feliciter in eadem *præſidente*, cantataque miſſa de beata virgine per reverendum patrem, Dominum *Pileum ArchiEpiſcopum Januenſem*, dictis etiam in cantu *litaniis*, & aliis *orationibus* devotis pie & ſolenniter ad Dominum porrectis, poſt aliquales actus in eadem ſynodo factos, Reverendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus *Anthonius Cardinalis de Chalanco* vulgariter nominatus, aſſiſtentibus ſibi reverendis in Chriſto Patribus & Dominis *Alamanno, ArchiEpiſcopo Piſano, & Branda Epiſcopo Placentinenſi*, in pulpito lapideo, quaſi in medio dictæ Eccleſiæ ſito exiſtentibus: Idem Dominus Cardinalis, aſſiſtentibus ibidem advocatis, promotoribus, & nobilibus hujus cauſæ notariis infra ſcriptis, de mandato dicti Domini noſtri Papæ, ac voluntate & aſſenſu & ordinatione unanimi ſanctæ ſynodi prædictæ ibidem ſibi factis, *legit* alta & intelligibili voce quasdam *ſchedulas*, quas tunc in ſuis tenebat manibus, in proceſſu dictæ cauſæ coram eadem ſancta ſynodo habito deſcriptas & inſertas. Quarum tenor ſequitur in hæc verba:

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti Amen. Nos *ALEXANDER, divina providentia Papa QVINTUS, conſiderantes, quod tam per Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario, Gregorium XII. à nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes, quàm per Dominos quondam Bartholomæum Archi-Epiſcopum Barrenſem, Urbanum ſextum, Petrum Tomacellum, Bonifacium IX. Coſmatum, Innocentium VII. & Robertum de Gebennis, Clementem VII. nuncupatos, dictorum nuper contendentium prædeceſſores, durante præſente ſchiſmate, & occaſione ejus, nonnulli proceſſus, ſententias excommunicationis, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, ſuſpenſionis & interdicti, & alias cenſuras Eccleſiaſticas in ſe continentes, in & contra diverſas perſonas, regna, juriſdictiones, comitatus, univerſitates, collegia, loca, diſtrictus & territoria fuerint & ſint hinc inde facti, & promulgati: Ac propter antiquationem dicti ſchiſmatis: Et etiam, quod multi notabiles Doctores utriusque juris, & Magiſtri in ſacra pagina ſcripſerunt pro & contra, ac publice & ſolenniter dictaverunt, ut in dubium vertatur à multis, quis à tempore dicti ſchiſmatis fuerit verus Romanus Pontifex, ſeu quis veri vicarii Jeſu Chriſti fungeretur officio: Ad exonerationem conſcientiarum utriusque obedientiæ, quæ jam per Dei gratiam ad unum ovile ovium redactæ ſunt, omnes & ſingulos hujusmodi proceſſus & ſententias, qui vel quæ occaſione & prætextu ſchiſmatis ac adhærentiæ utriusque partis,*

Abolitæ excommunicationes, antea in ſchiſmate à diverſis partibus contra ſe invicem latæ.

ſeu via neutralitatis aſſumta vel introducta hinc inde, ut præmittitur, lati, decreti, ſeu fulminati fuerint, quos omnes & ſingulos hic pro expresſis haberi volumus, hoc ſacro approbante concilio ex noſtra certa ſcientia tollimꝰ & abolemus, ac pro ſublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, neminem præfatis ſententiis aut processibus eſſe ligatum vel involutum declarantes. Et nihilominus ex abundanti, & ad cautelam, ac, ſi & quoties indigent, quoscunque ſub dictis procesſibus comprehenſos à dictis ſententiis & cenſuris abſolvimus, & pro abſolutis haberi decernimus & declaramus; Etiam ſuper irregularitatibus, ſi quas propter præmiſſa, vel occaſione præmiſſorum contraxerint, diſpenſantes. Item omnes & ſingulas diſpenſationes, factas per contendentes, vel eorum alterum, ſeu eorum prædeceſſores, ſuper matrimoniis & aliis caſibus, quæ forum conſcientiæ reſpiciunt, eorum durante obedientia, etiam in partibus neutralibus vel ſubtractis, ex certa noſtra ſcientia ratificamus & approbamus. De & ſuper quarum ſchedularum, & contentorum in eisdem lectura & publicatione venerabilis vir Magiſter Bertholdus de Wildungen, *Promotor, pro ſe & aliis Promotoribus ſeu ſollicitatoribus in præfata ſynodo, & ad cauſas in eadem agitatas & agitandas deputatis, petiit & requiſivit per omnes & ſingulos Dominos protonotarios, clericos cameræ, & nos ipſius Synodi notarios deputatos, fieri unum & plura publica inſtrumenta. Actum in ipſis Eccleſia & Synodo, præſentibus eisdem Dominis protonotariis ac clericis cameræ, aliisq́; pluribus, & nobis notariis infra ſcriptis.*

Ex MSC. Wolffenbuttelenſi.

Qva die Mercurii X. Julii adveniente, miſſa celebrata per ArchiEpiſcopum Januenſem, & aliis ceremoniis ſervatis circa officium divinum, domino noſtro Papa præſidente: *Pro parte cummunitatis Florentinorum* aſcendit quidam juris peritus pulpitum, incipiens pro themate; *Offer te Domino tuo, & redde ei debitum tuum, Gen.* XXIV. In hoc themate cepit tria intelligenda. Primum fuit veneratio: Secundum fuit gratulatio: & tertium, oblatio. Veneratio, debita tantæ & tam ſolenni congregationi Prælatorum, & aliorum, concilium generale conſtituentium. Secundum, gratulatio, quam habebant Florentini de tamnobili congregatione, quam pro tanto bono venerantur, ut finem debitum & intentum inveniat, ſanctam ſcilicet unionem eccleſiæ in unico vero & indubitato paſtore. Tertium fuit oblatio: Nam poſtqvam dixit labores, miſerias & Ambaſiatas, quas cummunitas Florentina fecerat in proſeqvutione unionis eccleſiæ: Addidit, quod civitas prædicta ſe offerebat ſecundum poſſibilitatem, & usqve ad excidium proprium, proſeqvi extirpationem ſchiſmatis. Et literas exhibuit credentiæ, quas legit poſtmodum Archi-Epiſcopus Piſanus.

Poſtea unus alius juris peritus *ex parte civitatis Senarum* aſcendit pulpitum, & tria ex parte ipſorum expoſuit. Primo, divinum auxilium imploravit: Secundo, orationem ſuam ſe abbreviaturum proteſtatus fuit: Tertio, condescenſurum ad ea qvæ ſibi commiſſa fuerant. Primitus dicere habuit, quod IV. Julii totus Clerus & populus Senarum ſubtraxerat obedientiam Gregorio, & declaraverat, ſe velle obedire domino noſtro Papæ Alexandro, & ſuo ſancto collegio. Recitavit diligentias & labores, quos civitas Senarum fecit, proſequendo unionem. Et recepit pro themate: *Populus gentium qvi ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, Iſaia IX.* Qvod applicavit populo Senarum, pro tempore, quo obedivit Gregorio. Sed poſtquam converſus eſt ad obedientiam domini noſtri Papæ, *vidit lucem magnam.* Secundum thema, quod applicavit ſacro concilio eccleſiæ, fuit, Genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, quem revocavit de tene-

tenebris ad manum ſuam: Et omnes partes hujus thematis oſtendit debite convenire huic ſacro concilio. In fine dixit civitatem Senarum paratam exponere quicquid haberet ad proſequutionem unionis & extirpationem ſchismatis. Et recitavit, qvod inimici Domini noſtri Papæ ſuccumbebant quotidie: Et quod in uno conflictu recenter facto magna multitudo inimicorum perierat.

Qvibus ſic actis Cardinalis de Chalanco aſcendit pulpitum, & legit ſcedulam infra ſcriptam.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, patris & filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Nos Alexander divina providentia Papa V. conſiderantes, quod tam per Petrum de Luna Benedictum XIII. & Angelum de Corario Gregorium XII. a nonnullis nominatos, nuper de Papatu contendentes, quàm per Dominos, quondam Bartholomeū Archi-Epiſcopum Barenſem, Urbanum VI. Petrum de Thomacellis, Bonifacium IX. Coſmatum, Innocentium VII. Robertum de Gebennis, Clementem VII. nominatos, dictorum nuper contendentium prædeceſſores, durante tempore ſcismatis & occaſione ejusdem, nonnulli proceſſus, ſententias excommunicationis, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ac alias cenſuras eccleſiaſticas in ſe continentes, in & contra diverſas perſonas, regna, juriſdictiones communitates, univerſitates, collegia, loca, diſtrictus, & territoria fuerunt & ſunt hinc inde facti & promulgati; Ac propter antiquationem dicti ſchismatis, ac etiam quia multi notabiles doctores utriusque juris, & magiſtri in ſacra pagina ſcripſerunt pro & contra, ac publice & ſolenniter determinaverunt, ita ut in dubium vertatur à multis quis à tempore dicti ſchismatis fuerit verus romanus Pontifex, ſeu quis veri Vicarii Jeſu Chriſti fungeretur officio: Ad exonrationem conſcientiarum utriusq; obedientiæ, quæ jam per Dei gratiam ad unum ovile ovium redactæ ſunt, omnes & ſingulos hujusmodi proceſſus & ſententias, qui vel quæ occaſione & prætextu ſchismatis & adhærentiæ utrimque partis, ſeu via neutralitatis aſſumtæ vel introductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decretati, ſeu fulminati fuerunt, quos omnes & ſingulos hic pro expreſſis haberi volumus, hoc ſacro approbante concilio ex noſtra certa ſcientia tollimus & abolemus, ac pro ſublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, neminem præfatis ſententiis aut proceſſibus eſſe ligatum vel involutum declarantes. Et nihilominus ex abundanti ad cautelam, ac, ſi & in quantum indigent, quoscunq; ſubditos proceſſibus comprehenſos à dictis ſententiis & cenſuris abſolvimus & abſolutos haberi decernimus, & declaramus, & ſuper irregularitatibus, ſi quas propter præmiſſa vel occaſione præmiſſorum contraxerint, diſpenſantes.

Item, fuit ordinatum, *aliam ſeſſionem* fieri debere ad *diem Mercurii* tunc proximam. Qvæ poſtea fuit de mandato domini noſtri Papæ prorogata propter adventum Regis Ludovici interim ſupervenientis, ad *diem 27. Julii.*

Vigeſima ſecunda Seſſio Generalis.

Tertia ſub Alexandro V.

Die Sabbati, XXVII. Julii.

Ex MSC. Vindobonenſi, l. c.

DEinde *die Sabbathi* XXVII. *menſis Julii* prædicti, eadem ſancta ſynodo ut ſupra & more ſolito congregata, & jam dicto Domino noſtro *Papa* feliciter *præſidente* in eadem, cantataqve miſſa de beata virgine per Reverendum Patrem Dominum *Petrum, Epiſcopum Cracovienſem*, dictis *litaniis* in cantu, & aliis *orationibus* ad Deum pie porrectis, dictus Reverendiſſimus Pater Dominus *Cardinalis de Chalanco*, aſſiſtentibus ſibi dictis

Domi-

Dominis, *Archi-Epiſcopo Piſano, & Epiſcopo Placentinenſi*, de mandato, voluntate, & ordinatione prædictis ibidem ſibi factis, alta & intelligibili voce qvasdam *papiri ſchedulas*, qvas tunc in ſuis tenebat manibus, inter alias legit infra ſcriptas:

Nos Alexander Papa Quintus, ſacro approbante concilio omnes & ſingulas promotiones, translationes, confirmationes, collationes, & quascunq; proviſiones, quibuscunq; perſonis huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus de quibuscunque prælaturis, dignitatibus, beneficiis & officiis Eccleſiaſticis, curatis vel non curatis, conſecrationesq; Epiſcoporum & ordinationes clericorum, per ipſos contendentes de papatu, aut eorum alterum, ſeu eorum prædeceſſores, & eorum mandato vel autoritate, temporibus & locis, in quibus eisdem realiter & libere præſtabatur obedientia, dum tamen ante ſententiam definitivam, & alias canonice facta ſunt, & publice & pacifice tempore ſententiæ poſſederint, & in præjudicium unionis aut proſecutionis ejusdem, vel huic concilio adhærentium facta non fuerint, ex certa noſtra ſcientia ac motu proprio ratificamus & approbamus, ac ratas habere volumus atq; firmas, & etiam, ſi oporteat, de novo providemus. Ubi autem aliquis caſus emergeret, per quem appareret aliquem huic concilio adhærentem gravatum per alterum contendentem, à die III Maji, quoad Angelum Corario, & à die XV. Junii, quo ad Petrum de Luna, Anni M CCCC VIII: Placet concilio, quod Dominus noſter provideat, ut ſibi juſtum videbitur. Item omnes diſpenſationes factas per Epiſcopos diœceſanos in partibus neutralibus ſuper defectum ætatis patientibus, cauſa aſſequendi & obtinendi beneficia, dignitates ac prælaturas: Item & omnes abſolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contendentes, quam per dictos ordinarios pendente ſchismate factas, ſuper caſibus ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſervatis, ex certa noſtra ſcientia hoc ſacro approbante concilio ratificàmus, & approbamus.

Super quibus & aliis geſtis in hujusmodi diei ſeſſione præfatus Magiſter Bertholdus pro ſe & aliis promotoribus petiit, ut ſupra, publicum ſeu publica inſtrumenta. Actum ubi & præſentibus, quibus ſupra.

Ex MSC. VVolffenb.

Qua *die 27. Julii* adveniente, Miſſa, cerimoniis, & aliis ſolemnitatibus ſervatis, dominus Cardinalis de Chalanco indutus tunica diaconali & mitra, de mandato domini noſtri Papæ aſcendit pulpitum, pluribus prælatis aſſociatus, legitque articulos & *capitula* ſubſequentia.

It. Sacro approbante concilio, omnes & ſingulas promotiones, translationes, confirmationes, collationes, & quæcunque proviſiones, quibusvis perſonis huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus, de quibuscunque prælaturis, dignitatibus, beneficiis eccleſiaſticis, Curatis, & non curatis, conſecrationes Epiſcoporum, & ordinationes Clericorum, per ipſos contendentes de papatu, aut eorum alterum, ſeu ipſorum prædeceſſores, vel eorum mandato aut auctoritate, temporibus, & locis, in quibus eisdem realiter & libere præſtabatur obedientia, dum tamen ante ſententiam definitivam & alias canonice facta ſint, & publice ac pacifice tempore ſententiæ poſſederint, & in præjudicinm unionis aut proſequutionis ejusdem, vel huic concilio adhærentinm facta non fuerint, ex certa noſtra ſcientia & motu proprio ratificamus, & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam, ſi oporteat de novo providemus.

Ubi autem aliquis caſus emergeret, per quem appareret aliquem huic concilio adhærentem gravatum per aliquem ex contendentibus, à die tertia Maji quoad Angelum Corario, & à die XV. Junii quoad Petrum de Luna, anni videlicet milleſimi quadringenteſimi octavi: Placet concilio, quod dictus dominus noſter Papa provideat, ut ſibi viſum fuerit.

Item,

Item, electiones, poſtulationes, ipſarum admiſſiones, confirmationes, mutationes, conſecrationes, clericorum ordinationes, præſentationes, quaſvis proviſiones & diſpoſitiones, quibuſvis perſonis huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus de quibuscunque beneficiis eccleſiaſticis & prælaturis, per electores, confirmatores, patronos ordinarios, & quoscunque proviſores, ad hoc poteſtatem & auctoritatem habentes, canonice factas, temporibus & locis ſubtractionis & neutralitatis, in quibus hujusmodi contendentibus obedientia non præſtabatur, dummodo alias canonice facta ſint, hoc ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus, rataſq; habere volumus atque firmas, ac omnem ſuſcipere roboris firmitatem; Reſervationibus non obſtantibus quibuscunque: Declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus in aliis ſeſſionibus lectis in ſuo robore permanentibus.

Item, ut unione & pace jam in Dei eccleſia per ipſius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas ſubditorum perfectius procuretur, & litium anfractus, quarum dubii ſunt eventus, conſultius evitentur, hoc ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & ſinguli, beneficia eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, vel officia curata vel non curata titulo ordinario aſſequuti, & poſſeſſionem pacificam jam adepti, dum tamen canonice, & alias quam per privationem adhærentium huic ſacro concilio & ejus determinationi aſſequuti fuerint, beneficiis hujusmodi libere & pacifice gaudeant, nec in jure, titulo, ſeu poſſeſſionibus ſuis quomodolibet inquietentur, turbentur, ſeu graventur, etiamſi ſpecialiter vel generaliter beneficia prædicta ſedi Apoſtolicæ fuerint reſervata. Per præmiſſa vero, ſeu aliquod præmiſſorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmiſſos articulos factis in ultima congregatione prælatorum & aliorum virorum eccleſiaſticorum, facta Pariſiis: Nec etiam ex præmiſſis vel aliquo præmiſſorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus noſtris Cardinalibus, vel alicui ipſorum huic ſacro concilio, & ejus determinationi nunc adhærentium, in beneficiis, alias per ipſos & quemlibet ipſorum canonice poſſeſſis. Per hoc autem etiam non intendimus fieri aliquod præjudicium venerabili fratri noſtro Cardinali Albanenſi in jure quod habet in Archidiaconatu eccleſiæ Lutionenſis.

Item, ſacro approbante concilio decernimus fore procedendum contra obedientes & adhærentes pertinaciter, ſeu fautores Petri de Luna, & Angeli Corario, nuper de papatu contendentium & colludentium, per hoc ſacrum concilium de ſchismate & hæreſi notoriis per definitivam ſententiam condemnatorum, modis quibus eſt contra contendentes & fautores hæreticæ pravitatis ſecundum ſacros canones procedendum.

Item, ſacro approbante concilio decrevimus, per nos vel ſucceſſorem noſtrum, ex certis magnis & arduis cauſis, nos & hoc ſacrum concilium Eccleſiæ concernentibus, fore ipſum Concilium convocandum hinc ad triennium, *videlicet* anno, *quo dicetur,* domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo, *in menſe Aprilis, in civitate ſeu loco habili & decenti. Qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii per nos vel ſucceſſorem noſtrum.*

Item, ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod ſi Cardinalis de Fliſco infra duos menſes proximos perſonaliter ad nos venire & obedientiam nobis præſtare, & determinationi hujus ſacræ ſynodi adhærere voluerit, benigne recipiatur. Cum integritate ſtatus & honoris atque beneficiorum, quæ XV. Junii anni milleſimi quadringenteſimi octavi obtinebat.

Item, omnes diſpenſationes, factas per Epiſcopos diœceſanos in partibus neutralibus, ſuper defectu ætatis deſinentibus vel patientibus, cauſa aſſequendi & obtinendi beneficia, dignitates, & prælaturas; item omnes abſolutiones, & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contendentes quam per dictos ordinarios ſchiſmate pendente factas ſuper caſibus ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſervatis, ex certa noſtra ſcientia hoc ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus.

Poſt prædicta *Archiepiſcopus Piſanus* in pulpito prædicto pronunciavit: Quod dominus noſter Alexander Papa V. oculum miſericordiæ, & viſcera compaſſionis & pietatis ſuæ convertens ad eccleſias deſolatas, ruinoſas, & in magna neceſſitate conſtitutas, liberaliter *remittit* & indulget omnia *arreragia majora, & minora ſervitia*, ab eis ſuæ cameræ apoſtolicæ debita de toto tempore præterito usque ad tempus ſuæ aſſumptionis.

Item, idem dominus noſter notificavit omnibus, per organon dicti domini Archiepiſcopi Piſani, quod *non intendit* amodo, ut antea, *reſervare bona ſeu ſpolia prælatorum, & aliorum morientium non prælatorum.*

Item, quod *non intendit reſervare fructus medii temporis beneficiorum vacantium.*

Item, ſupplicavit idem dominus Archi-Epiſcopus nomine totius concilii dominis *Cardinalibus*, quod *portionem competentem eisdem de arreragiis præteriti temporis* vellent eccleſiis & viris eccleſiaſticis *remittere* liberaliter, quemadmodum dominus noſter fecerat in portione ipſum tangente.

Et petiit à concilio, an hoc *placeret* ſibi? Et quod expreſſe diceret, *Placet.* Dominus *Cardinalis Albanenſis ſolus ſe oppoſuit.*

Item, idem Archi-Epiſcopus pronunciavit *proxime futuram ſeſſionem* fiendam ad *diem Veneris* ſeqventem de mandato domini noſtri Papæ; Et quod nullus interim recederet ſine licentia ſpeciali.

De iſtis omnibus hac die expeditis promotor ſeu procurator eccleſiæ petivit unum vel plura inſtrumenta confici per Clericos Cameræ, & notarios concilii, ad perpetuam rei memoriam.

Item, in hac ſeſſione dictum fuit, quod dominus noſter provideret *Archi-Epiſcopo Januenſi* ſuper Archi-Epiſcopatu ſuo.

Etiam placuit concilio quod dominus *Cardinalis Albanenſis* proſeqveretur jus quod habere prætendebat in Archidiaconatu Lucionenſi.

Succeſſive præfatus dominus Papa *ſeſſionem* fiendam certis de cauſis animum ſuum moventibus continuavit usque ad *diem Mercurii, VII. menſis Auguſti* tunc proxime ſeqventis.

Seſſio vigeſima tertia Generalis.

Qvarta & ultima ſub Alexandro V.

Die Mercurii, VII. *Auguſti.*

DIe *Mercurii 7. Auguſti* adveniente, ſolemnitatibus & ceremoniis ſervatis circa divinum, ſanctiſſimus in Chriſto Pater dominus noſter, ſacro approbante concilio, ordinavit; Qvod *bona immobilia eccleſiæ Romanæ, ſeu aliarum eccleſiarum*, nullatenus per *ipſum vel alios prælatos alienentur*, ſeu hypothecentur, usq; ad proxime indictum concilium, in quo ſuper hoc articulo maturius poterit deliberari.

Bona Eccleſiæ per Papam non eſſe diſſipanda.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, ordinat & mandat *celebrari ante concilium generale concilia provincialia per Metropolitanos* & Epiſcopos ac eorum ſuffraganeos, ſecundum formam juris & concilii generalis. Qvia ex eorum omiſſione multa inconvenientia ſeqverentur.

Concilia provincialia eſſe celebranda ante novū Concilium generale.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, ordinat & mandat *celebrari capitula monachorum nigrorum & canonicorum regularium*, ſecundum formam concilii generalis, & conſtitutiones felicis recordationis Benedicti XII.

Capitula Provincialia Monachorum Nigrorū & Canonicorum eſſe celebranda.

Et quod limitatio provinciarum facta per Benedictum XII. non poſſit de præſenti, obſtante temporis malitia, obſervari: Ordinat dictus dominus noſter, quoad dicta *capitula* celebranda, ſtandum juri antiquo, durante impedimento prædicto, videlicet: Ut provin-

cla

Digitized by Google

cia communis & vulgaris poſſit per ſe *capitulum provinciale* celebrare, ex quo commode cum alia non poſſit convenire: Et deputabit dominus noſter *præſidentes*, & *exeqvutores* ad præmiſſa exeqvenda.

Reformatio univerſalis Eccleſiæ dilata ad proximũ Conciliũ.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, diſponit *non facere translationes de invitis*, niſi parte vocata & audita, & de conſenſu majoris partis Cardinalium, usque ad proximum dictum concilium, niſi ex cauſis juſtis & rationalibus.

Item, dominus noſter, ſacro approbante concilio, decernit, quod ex parte ipſius domini noſtri cum Cardinalium conſilio deputabuntur *nuncii* ſolemnes, qui mittentur ad reges, & principes, & certos fideles, ad publicandum & proſeqvendum auctoritate ipſius domini noſtri papæ & ſacri concilii acta in hoc concilio.

Item, dominus noſter auctoritate Dei, apoſtolorum Petri & Pauli, & ſua, concedit omnibus, qui in hoc concilio interfuerunt, & ejus determinationi adhærentibus, abſolutionem plenariam à pœna & culpa *ſemel tantum in vita*: Ita quod quilibet de prædictis infra duos menſes poſtquam ad ejus notitiam conceſſio hujusmodi pervenerit, poſſit dictum beneficium abſolutionis aſſequi in forma eccleſiæ.

Similem conceſſionem facit dominus noſter ſingulis ſupra dictis *in mortis articulo*, intelligendo tam de dominis, quam de familiaribus.

Item, cum dominus noſter *cum conſilio concilii intenderet reformare eccleſiam in capite & in membris*: Etiam multa per Dei gratiam ſint *expedita per* ipſum Dominum noſtrum *Papam*: Et multa alia ſtatum & favorem Prælatorum ac aliorum inferiorum concernentia reſtent, quæ propter regreſſum prælatorum & Ambaſſiatorum de præſenti expediri non poſſunt: Propterea idem dominus noſter, ſacro reqvirente & approbante concilio, dictam *reformationem ſuſpendit & continuat usque ad proximum jam indictum concilium*: Et *præſens concilium prorogat & continuat* usqve ad illum terminum, qui præfixus eſt. Omnibus ad concilium convocatis, redeuntibus ad proprias ædes, usque ad terminum præfixum ſupra dictum.

Novum Conciliũ indictum.

Concilum Piſanum ſolutum.

Lectori S.

Exilia hæc *primi Concilii Piſani* fata luculentioribus *rebus Conſtantienſibus* proxime *præluſerunt*. Præterquam enim quod *diſſidia Papalia* tot luſtris creverant, vix ac ne vix quidem ſopita, tantum abeſt extincta Piſis: In *novum univerſale Concilium* reliqua & fere præcipua *Eccleſiaſticæ tranquillitatis momenta* ſunt dilata. Qvod cum in annum 1412. ex Concilii Piſani decreto eſſet transſcriptum, viſus *Johannes* 23, Alexandri V, ſucceſſor, Romæ illud exequi. Qvod autem fructu ſuo res hæc *Romæ* in Concilio videretur fruſtrata: Urgente Cæſare, *Conſtantiam* mirabili fortuna concilium fuit transplantatum.

Qvæ univerſa à principio illarum turbarum *Eccleſiæ & publicæ rei diſcrimina*, Conſtantienſi Concilio prævia, præ ceteris omnibus, ſcite, nervoſe, ſed & fuſe ſatis expoſuit vir magnæ apud Gallos autoritatis, *Petrus Puteanus, Conſiliarius ac Bibliothecarius Regius, à Nicolao Rigaltio* operoſe commendatus. Nitidum illud opuſculum eſt: *L' hiſtoire du Schiſme, qui a été en l' egliſe depuis l' an 1378. jusques en l' an 1428.* Cujus non non ſolùm ex *Niemio* ſed & *MSCtis tabulis Gallicis* hauſti præclari operis *MSCtum in Auguſta Wolffenbuttelenſi Sereniſſimorum Ducum Noſtrorum Bibliotheca* aſſervatur, ſerius editum *Pariſiis A.* 1654. poſtquam fratris, ut apparet, limam alicubi fuerat expertum, quod collatum cum edito MSCtum abunde docet. Meruiſſet hoc monumentum Noſtro huic Tomo II. inſeri, ni recens fuiſſet noſtriqve ævi. Non enim Noſtris his Rerum Conſtantienſium Tomis niſi *antiqua* juſſi ſumus complecti *monumenta, autorum, qui rebus hiis præſentes olim interfuerunt.*

Funda-

Digitized by Google

Fundamenta hæc primaqve initia
Generalis Concilii Conſtantienſis
qvoad Eccleſiæ pacem ac unionem
repetita ab Anno 1378.
qvod tenaciſſimorum illius ævi diſſidiorum Papalium ferale fuit exordium,
Qvibus remedia à viris doctis varia qvæſita
nunc majori nunc minori contentione
WENCESLAO & RUPERTO
IMPERATORIBUS,
Præcipuumqve componendorum motuum
remedium
in *univerſali orbis chriſtiani Concilio* poſitum,
Qvod *Piſis* primùm A. 1409. inchoatum
IMPERATORE RUPERTO,
Litibus duorum Pontificum contendentium
GREGORII XII. & BENEDICTI XIII.
non ſepultis, & vix ſopitis,
qvin auctis & roboratis
tertio Pontifice ALEXANDRO V. electo,
in Conſtantienſi proinde Concilio proximo
Cæſaris SIGISMUNDI dextrâ extinguendis.
Ad illuſtranda nunc Acta Conſt. Concilii
Ex *MSCtis Cæſareis, Wolffenbuttelenſibus*
ac *Helmſtadienſibus*
hic recenſita, & abſoluta
A. 1697. d. 10. Auguſti,
IMPERATORE
LEOPOLDO,
Pacis-Statore religioſisſimo.

Digitized by Google

TOMI II. PARS III. IV. V. VI. VII. VIII.

RES TRIUM PONTIFICUM

GREGORII XII. BENEDICTI XIII.

& inprimis

JOHANNIS XXIII.

Qvi pro pace & unione Eccleſiæ, ad ceſſionem aut Papatus reſignationem in Conſtantienſi Concilio perducendi.

A principio Concilii, *quatuor primis menſibus*, usq; ad Ceſſionem Johannis Papæ, *extra ſeſſiones publicas*, per Cardinales aliosq; Viros Illuſtres, frequentibus congreſſibus, conſultationibus, orationibus ac ſcriptis expeditæ.

FELICISSIMIS AUSPICIIS

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. RUDOLPHI AUGUSTI

BRUNSVIC. AC LUNÆBURG. DUCIS &c.

Ex antiquiſſimis Codicibus MSCtis CÆSAREIS VINDOBONENSIBUS & ACADEMICIS LIPSIENSIBUS ac HELMSTADIENSIBUS

erutæ ab

HERMANNO von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ

IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.

Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Lectori S.

POſtquam in *Piſano Concilio*, ſupra ex nonnullis MSCtis breviter, ut hic licuit, deſcripto, ſede moti duo Pontifices, *Gregorius* XII. *&* *Benedictus* XIII, electo tertio, *Alexandro V.* lites non compoſitæ, ſed auctæ. Non quievere *illi*, Papatus charactere conſtanter uſi: Neque *Alexander* meliorem Eccleſiæ formam paraſſe creditus. Hoc igitur mox defuncto, electus A. 1410. *Johannes* XXIII. Eccleſiæ primùm præ cæteris oneroſus, dein ſuo carcere ſalutem illi dediſſe viſus, *Conſtantienſis Concilii rigorem* expertus.

Ceterùm quod diſſidia iſta contendentium trium Pontificum corruptiſſimos in Eccleſia genuiſſent mores, utrique malo, & *bello ſacro* & *moribus execrandis*, remedia ſimul à Viris illuſtribus parata. A primo itaque exordio Papatus Johannis, ab Anno inquam 1410. usq; ad Conſtantienſis Concilii principium, A. 1414. cumulata conſilia, monita, graviſſimaq; ſcripta, quibus *& morum cleri emendatio & Eccleſiæ unio* conjunctim efflagitarentur. Qualia *prævia monumenta*, *Tomo I. Parte V. & VI.* ex MSCtis in lucem produximus nobiliora, *utrumque argumentum complexa.*

Quando igitur, ex Concilii Piſani decreto, totiusque Chriſtiani orbis voto, Imperatoris Sigismundi conſilio, Johannis Papæ conſenſu, novum Concilium Univerſale *Conſtantiæ* coiverat: Uti *emendatio morum in Clero*, qua de *Tomo I.* ita & *Eccleſiæ unio*, de qua *Tomo hoc II.* indefeſſo Cæſaris & Magnatum labore ibi qvæſita.

Nec proinde parſum in limine ſtatim Concilii Conſt. publicis *magnorum virorum* precibus, monitis, conſiliis & orationibus, *paci & unioni Eccleſiaſticæ* ſacris. Præter ea, quæ *Tomo I. Parte IX.* dedimus, non ſolùm *reformationem* ſed & hanc *unionem* ſimul concernentia, *in principio Concilii edita*, quæ ſolertis lectoris oculi facile perluſtrabunt: Damus *hic* alias *memorabiles Orationes & Conſultationes*, *Unionem Eccleſiæ* in Conſt. Concilio procurandam preſſius urgentes: Quæ velut *in foribus Concilii* non ſine animorum motu auditæ & lectæ ſunt, donec Papa Johannes, diu multumque reluctatus, Papatu non minus ac Concilio æger tandem abiit.

Digitized by Google

TOMI II. PARS III.

ANONYMI CALCARIA, SIGISMUNDO IMPERATORI ET CONSTANTIENSI CONCILIO

In ejus exordio addita, pro Pontificum contendentium ceſſione urgenda ac proſequenda.

Ex antiquiſſimo *Codice MSCto*

CÆSAREO VINDOBONENSI.

Parte IV. Actorum Conc. Conſt. f.113. a.

Ubi hæc inſcriptio:

Quod locus & civitas Conſtantienſis divinitus ſit electa ad hoc Sacrum Concilium, probat quidam, ut ſequitur.

O Quam feliciſſima inſpiratio à regalibus ſedibus omnipotentis ſermonis in cor illius hominis dilapſa, qui *primus hanc inclytam civitatem Conſtantienſem pro loco generalis Concilii idoneo nominavit*! In quo Dominus noſter Jeſus Chriſtus dilectam Sponſam ſuam, Catholicam Eccleſiam, *ad* liberam *miſerabilis ſtatus ſui conſiderationem*, monſtruoſi trifariique capitis *inſpectionem*, cruentæ beſtiæ lethalis vulnerationis, quia à planta pedis uſque ad verticem capitis non eſt in ea integritas, intimum *dolorem*, & *neceſſaria reformationis deſiderium* & fervorem, ſub alis *Protectoris INVICTISSIMI CÆSARIS* perducere deſtinavit.

Urbis Cōſtantiæ gloria, ex pace Eccleſiæ ibi paranda.

Reformatio Eccleſiæ in Concilio Conſt. quæſita.

Si tamen *conſtanter in Conſtantia perfecta fuerint*, quæ dicta ſunt à Domino per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt, Prophetarum ejus. Videlicet, ut *fortes & conſtantes ſint*, qui bella Domini præliantur, non reſpicientes retro, non declinantes ad dexteram nec ad ſiniſtram, non ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicantes, non ſtatuentes oculos ſuos declinare in terram, non ſequentes munera, non agentes perperam,

Regula judicii in Concilio.

Digitized by Google

ram, non quærentes quæ ſua ſunt, non timentes eos qui occidunt corpus, non ementes neq; vendentes in templo aut templum Domini: Sed potius ejicientes de templo nummularios, & æs eorum effundentes, ac menſas ſubvertentes. De quibus veriſſime, plangendo magis quam pſallendo, Eccleſia dicere poteſt: *DEus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam.*

Ad *horum* itaque *exterminationem* dicitur: *Conſtantes eſtote, & confortamini puſillamines.* Quoniam in verbo virtutis promittitur vobis quod videbitis auxilium Domini ſuper vos. Nec vos derelinquet in tempore Dominus Deus noſter.

Sigismūdus Cæſar cum Moſe populū liberante comparatus.

Qvapropter REGUM POTENTISSIME, *alter Moſes, qui vides afflictionem fratrum tuorum*; & vos, Reverendiſſimi Prælati, cæteriqve filii Aaron, Levitæ, *ingrediamini viriliter ad Pharaonem*, qui etiam nunc indurato corde hoc agit, ut ſervitutis ingravet jugum ſuum ſuper populum Domini, operibus duris luti & lateris.

Balthaſaris Coſſæ Joh. 23. cum Pharaone cōparatio.

Debite loqvamini ſermonem Domini, quod dimittat populum Domini, ut ſacrificet ſibi. Ne forte multiplicentur ſigna & oſtenta, educatqve Dominus exercitum ſuum per judicia maxima, veteris miſericordiæ non oblitus.

Ceſſio à Papatu commendata tribus Pontificibus illius tēporis.

Dicite, inqvam, *cuilibet Romano vocato Præſuli*, quantumcunque in virtute, in curribus & equitibus ſuis confidenti, ac in multitudine divitiarum ſuarum glorianti, *ut*, pro ſedando tam gravi ſcandalo, *cedat à Cathedra & præſidentia populi Chriſtiani*, qui, ſtante hoc pernicioſiſſimo ſchismate, præ maxima oppreſſione duriſſimi operis, ſacrificare ſacrificium juſtitiæ multipliciter prohibetur.

Miſeria Eccleſiæ illius ævi.

Tunc præ cæteris *electus* & terribilis factus eſt *locus* iſte *Conſtantienſis*. Eritq; hic *domus Dei & porta Cœli.*

Per quam portam, *ceſſionis* videlicet *viam*, educet Dominus Iſrael de Ægypto, & domum Jacob de populo barbaro.

Inter *tres* enim diu propoſitas *unionis vias*, via *diſcuſſionis* videtur difficilis & odioſa, via *reductionis* dubia & ſcrupuloſa, via autem *ceſſionis* humilis & placida, facilis & ſerena, ſtabilis & fructuoſa.

Ceſſio triū Pontificū optimum liberandæ Eccleſiæ remediū.

Per hanc enim *Piſani Concilii* qualiscunque *autoritas* non modicum roboratur: Omnis, tam ante quam poſt dictum Concilium imminens aut ſuborta perplexitas, ſolvitur: *Radix* ipſius *ſchismatis funditus extirpatur: Et reformatio totius Eccleſiæ, præſertim in capite*, cujus infirmitas utique in membra cætera graviſſime derivatur, commodius obtinetur.

Ceſſio in Concilio Piſano decreta. Poſt ceſſionē Pontificum Reformatio Eccleſiæ feliciùs promovenda.

Qvomodo namque, per quem, qvando, aut ubi, tantæ nodoſitatis quæſtio *juridice* diſcutietur? Qvis deniqve libens ad obedientiam ejus, qvem ſui met nauſeant, reducetur? Profecto nullus. Et poſito quod aliqui, metu vel terrore concuſſi, de una ad aliam obedientiam ſe ſimulent convolare: Tamen, juxta Metriſtam,

> *Manet oppreſſis vi dura rebellio mente,*
> *Expectans tempus, tandem quo rumpat ad extra.*

Imo, ſi omnes Prælati chriſtianitatis eſſent reducti ad unius præſidentium in papatu obedientiam, adhuc infiniti ſubditi minime contentarentur, propter rationes & colores partium, multis tam tenaciter impreſſas, quæ per reductionem hujusmodi non ceſſabunt.

Timendum quoque eſt, quod nonnulli clam proprios Prælatos eligerent, aliorum Prælatorum ſacramenta & claves Eccleſiæ omnino contemnerent. Et ſic multo profundius & pericuLoſius peſtis ſchismatica deſæviret.

Qvid plura? Si ad hoc ſolùm, ut inter *tres nominatos Papas* de facto *potentior* obtineat, hæc *Conſtantia* civitas eſt electa: Tunc, conſideratis dubietate & tanta *perplexitate ſchismatis* in facto & in jure, multorum conſcientias usque ad intima corrodentis, verè, quod dolenter ſcribitur, fruſtra & ſine omni fructu, à finibus terræ & de omni natione quæ ſub cœlo eſt, huc venerunt tot Præſules & Magnates.

Ad quid enim tantus labor, tot expenſæ, tantaqve viarum diſcrimina in hoc

Digitized by Google

Conſtantienſe Concilium gloria Imperii & Germanorum.

hoc facto? Cum illa reductio absque dubio facilius in Italia, vel alibi, ſine generali Concilio proceſſiſſet.

Ex quo igitur *ad honorem Imperialis diadematis & perpetuam gloriam Germanorum* huc duce altiſſimo convenit Eccleſia magna, in tanto numero fidelium congregata, qvanto non legitur fuiſſe pluribus Jubilæis: Non ſinat CHRISTIANISSIMUS ECCLESIÆ PUGIL ET ADVOCATUS, nec filii tam piæ matris; per Eccleſiam dulciter nutriti, tenerrimè educati, ad ſumma dignitatum faſtigia evecti, *hunc venerabilem cœtum diſſolvi*, aut aliqvatenus ſeparari, absque re, aut ſaltem recta *ſpe* integræ & deſideratiſſimæ *unionis*.

Sigismūdo Cæſari ardua Concilii negotia commendata.

Ne, quod abſit, *decus Romani Imperii & gloria Germanorum* tranſeant *in* confuſionem & ignominiam ſempiternam.

Imperii & Germanorū decꝰ Conſt. Conciliū.

In *præparatoriis* autem hujus *Concilii*, ſi, ut freqventer occurrit, aliqua diſſenſio oriatur, MAJESTAS REGIA, ad quam multitudinis eſt reſpectus, habet notoriis fraudibus & cavilloſis disputationibus in principio ex officio nobili obviare: *Ne principale* pro acceſſorio, vel magis deluſorio, *omittatur*. Et tunc ordo melior eſt, ordinem non ſervare, ſecundum verſum:

Imperatoris Sigismundi munus tueri Concilium.

Eſt in amore modus, non tenuiſſe modum.

&c.

TOMI II. PARS IV.

ANONYMI

Obteſtatio Conſtantienſis Concilii, quod diſſidentes tres Pontifices removeat, bonumq; ſubſtituat pro Eccleſiæ commodo.

Ex antiquiſſimo Codice MSCto

CÆSAREO VINDOBONENSI

Parte IV. Act. Concil. Conſt. poſt med. f. 96. b.

hoc titulo:

Non quis ſcriptitet perquirito; ſed quid ſcribatur diligenter perficito.

Votum devotum pro Eccleſiæ pace.

O *Sapientia*, quæ ex ore altiſſimi prodiiſti, attingens à fine usque ad finem *fortiter: Utinam ſuaviter omnia Conſtantiæ diſponeres*, malum per ſe ipſum deſtruendo!

Placare igitur, miſericordiſſime Pater, & fac, ut ſcientia terreſtrium corrigatur luminoſitate cœleſtium: Membra eccleſiæ militantis incorporentur vero capiti per interceſſionem eccleſiæ triumphantis: Et ſcientia membrorum irradietur & vivificetur per ſapientialem influentiam veri capitis corporis myſtici. Ut ſapiant & intelligant, ac *noviſſima provideant. Sapiant*, inquam, cœleſtia, & diſponant terrena, intelligant veritatem, & confutent falſitatem.

Novum eumque bonum Pontificē in Conſtantienſi Concilio eſſe eligendum.

Provideant noviſſima *de eligendo bono paſtore*, ne caput cum membris in ſævo permaneant errore. *Sapiant* itaque *bonum eccleſiæ commune*, ut intelligant, quia venit tempus miſericordiæ ejus.

Venit, inquam, tempus, ut malum à ſe & per ſe deſtruat ſe ipſum. Malum dico *præſumti temerarii paſtoris* deſtruat malum ſchiſmatici erroris. Ut malitia inve-

inveterati ſchiſmatis finem faciat nequitiæ, ſedem Petri publicè deturpantis.

Gravis reprehenſio Johannis 23. viâ ceſſionis repudiantis.

Si enim *præſumtus paſtor malus* non eſſet, qvis daret occaſionem eccleſiam Dei uniendi? Aut ſi eccleſia diviſa non eſſet, quis poſſet deponere præſumti paſtoris audaciam? Quis namque tantæ *audaciæ* attentator inveniri poſſet? Et præſertim de ſibi adhærentibus, ut, ſchismate permanente, & *malitia paſtoris detersà, viam ceſſionis*, electo ſecundum cor paſtore, rebus ſtantibus ut nunc, nedum dico *perſuadere*, ſed etiam nutibus *annunciare* præſumeret?

At verò è contrario, *malitià paſtoris durante & invaleſcente*, ſecundum quod proh dolor præſumitur, etiam ſchiſmate totaliter ſopito, *quis ipſum corrigere ſeu deponere auderet aut poſſet?*

Quid deniq; boni communis membra etiam ſana in corpore eccleſiæ efficere poſſent, *capite infirmo*, non ſolùm ſanitatem non curante, verùm etiam multipliciter perſequente? Aut quales influxus bonos *caput morboſum* membris influere poteſt?

Neceſſe igitur eſt ad perfectam unionem conſequendam, ut *malum malo colliſum ſe invicem deſtruant*, & ex eorum deſtructione *duo* inopinabilia *bona* conſurgant, ſingulare ſcilicet & univerſale: *Singulare*, electio veri & unici paſtoris, *univerſale*, omnium membrorum ad verum caput unio atque connexio.

Veniat igitur, qui non ſolùm bona ex bonis, verum etiam bona ex malis elicere ſolet, & poteſt: Paracletus, inquam, Spiritus Sanctus veniat à quatuor plagis terræ, & inſufflet gratiam ſuam membris *Conſtantiæ* coadunatis, *ut ſapiant bonitatem Dei, intelligant verſutias diaboli, & provideant corpori eccleſiæ de vero & ſano capite*, quod membra ſibi incorporet, incorporata foveat, nutriat atque defendat. Amen.

Calcaria Concilio addita, ad ſalutē Eccleſiæ parandā.

TOMI

ANDREÆ LASCHARII ELECTI POSNANIENSIS, Regis Poloniæ & magni Ducis Lituaniæ ad Conſt. Conc. Legati, ORATIO AD SIGISMUNDUM IMPERATOREM

In Conſtantienſis Concilii principio A. 1415. menſe Januario habita.

De Pace & unione Eccleſiæ per Sigiſmundum Imperatorem Conſtantiæ paranda.

Ex MSC. ACADEMIÆ LIPSIENSIS.

Hoc titulo:

Collatio, facta per Dominum Andream Laſcharii, Electum Posnanienſem, in Concilio Conſtantienſi, coram Rege Romanorum ſemper Auguſto & ſuis, præſentibus Electoribus Imperii & multis aliis.

CUm fabricator mundi, Rex gloriæ, autor pacis & amator, cujus judicia abyſſus multa, quiqve ſtabilis manens cuncta dat moveri ſua ineffabili providentia, mundum ſeneſcentem & in maligno poſitum conſpiceret, *Tuam præcelſam Majeſtatem, o ſublimis & Invictiſſime* REX ROMANORUM & MONARCHA, conſtituit ſuper omnes gentes & regna, ut diſſipares gentes, quæ bella volunt, ſcutum & arma confringeres, pacemqve propalares. *Tuo* namq; *imperio* profecto *paret orbis*, Scriptura teſtante: *Subjecti eſtote omni creaturæ, ſive Regi tanquam præcellenti, ſive Ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam maleficorum, laudem vero bonorum. Quia ſic voluntas Dei. I. Petr. II. De majo. & obe.l.1.t.33.c.6. Solicita.*

Imperatoria Majeſtas Cæſaris Sigismundi.

Pretioſum quippe *pacis donum*, quod ſuis fidelibus per multitudinem cœleſtis militiæ naſcendo attulit, vivendo docuit, & *regia tua curia pervigili* quam ſtrictius commendavit. Qviqve poſt, extremum tranſiturus de hoc mundo ad patrem, ſponſæ ſuæ *Eccleſiæ*, cui *officio advocationis & defenſionis feliciter præſides*, ſeqventi themate pro teſtamento ultimo ſic inqviens reliqvit pacem: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, Joh.XIII. & in ca.1. Niſi bella, XXIII. q.1.*

Pax à Sigismundo expectata.

Imperator Eccleſiæ advocatus.

Rex pacificus pia miſeratione diſpoſuit, inquit *Gregorius in proœmio Decretalium*, ſibi ſubditos fore pacificos & modeſtos. Sed *effrenata cupiditas*, ſuæ prodiga pacis, æmula mater litium, *materiam jurgiorum* generat, ut, niſi Romani Imperii juſtitia conatus ejus ſua virtute reprimeret, jus humani fœderis litigiorum abuſus extingueret, &, dato paci libello repudii, concordia extra mundi terminos exularet.

Commendata pax multis argumentis.

Ideoqve, Evangelica ut docet hiſtoria, venit in mundum, ut *pacem doceret, Matth. X. & Matth. VIII. XXIII. q. 1. Ca. Niſi bella.* Qvi & *Princeps pacis* dicitur ſermone Prophetico, *Eſ. IX.* ſcilicet, *Pater futuri ſeculi, & Princeps pacis*, vera ſapientia, Chriſtus Jeſus, qui omnia condidit in pace, naturaliter pacem inſerens creaturis, ut pacem amarent, & ad pacem tenderent, ac in pacis pulchritudine habitarent.

Numquid plerique inſatiabiles & ſylvagæ beſtiæ ſunt, & *leones, vulpes, urſi, lupi, & trigides*, qui filiis ſuis immurmurant, & pacata feritate blandiuntur? Qvis *milvus*, qvantumvis ſolitarius rapinis circumvolat, nonne in ſignum pacis conjugium copulat, nidum congerit, ova fovet, pullos alit, & quaſi cum matrefamilias ſocietatem domeſticam, quanta poteſt pace, conſervat? Et ob hoc rationalem creaturam, quæ eſt homo, ad pacem ſuam ordinavit, qvatenus vivens in pace temporis, dulciſſima ſua viſione frueretur in pace æternitatis.

Pacis hoſtes perſtringuntur.

Qvod cœleſtis Doctor, qui non didicerat

cerat ab homine, ſed per revelationem Jeſu Chriſti, conſiderans, dicebat *ad Hebr. XIII Sine pace nemo videbit Deum.* Et *Auguſtinus de verbis Domini c.* 68. *Qui in pace non erit inventus à Patre, abdicatur à Filio, & nihilominus à Spiritu S. alienus efficitur; nec ad hæreditatem Dei poterit pervenire, qui teſtamentum pacis voluit obſervari.*

Et idcirco à cunctis mortalibus pax expetitur, ut dicunt Philoſophi: *Bonum eſt, quod omnes appetunt. Ethic.* I. Pax enim tantum bonum eſt, ut, qui illam non habet, nihil habere dicatur, vel credatur. Gloſſa enim omnino ſuper illud Pſalmi: *Pax ſuper Iſrael!* dicit: *Omnia uno verbo dixit. Qui pacem non habet, infelix eſt.*

Igitur Dei Filius, qui eſt pax noſtra, & facit ex utroque unum, *Epheſ. II.* de ſummis ad ima deſcendens, ipſamqve *pacem* ingreſſu in mundum, progreſſu, & egreſſu è mundo ſolenniter commendavit ſuis amatoribus, inqviens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*, ubi thema.

In quibus verbis replicat ſuum nobile *teſtamentum*, implicat utile *documentum*.

Per primum *inducimur ad virtutem*, per ſecundum *vehimur ad ſalutem*.

De *primo* dicam modicum; De *ſecundo* nihil, brevitatis amicus.

Dico *primo*: Qvod Redemtor noſter, cujus ſceptra regia tenens Rex *in terris vices* agitat, Apoſtolo ſcribente *de Rege, Rom. XII. Non enim ſua cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum agit*: Nobis replicat ſuum *nobile teſtamentum*, per quod ducimur ad virtutem. *Pax* enim eſt *mentis ſerenitas*, ut ait Auguſtinus de verbis Domini, *Tranquillitas animi, vinculum amoris, ſimplicitas cordis, conſortium charitatis. Hæc eſt, quæ bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordias ſedat, & inimicos concordat.* Ad quam habendam omnes hortatur Apoſtolus, ſi Deum habere volumus, *II. Cor. VII. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.*

Pacis elogia.

Proinde, ſi *Reges* fidelium populorum, quia hujus regni non domini, ſed miniſtri exiſtunt, ſecundum voluntatem Dei regere ſunt aſtricti, *Sap. VI.* ſummo opere eſt ordinanda, & ſollicite conſummanda. Qvoniam *non niſi pacis tempore colitur pacis autor.*

Et, *quemadmodum humanus ſpiritus nunquam agitat membra niſi fuerint unita: Sic Spiritus S. Eccleſiæ membra nunquam vivificat, niſi pacis vinculo fuerint glutinata*, ſecundum *Auguſtinum De verbis Domini.* Et alludit *B. Benedictus* in quodam ſermone: *Parum timet Diabolus jejunantes, continentes & vigilantes. Tam enim de illis, quam de iſtis multos in laqueum pertraxit. Sed concordes & unanimes, conjuncti per pacis vinculum, dolorem, livorem, ac timorem ingerunt Diabolo.*

Concordia encomia.

Et ob hoc nemo ambigit, quantum ſit *nobile pacis teſtamentum*, per quod ducuntur ad virtutem.

Verùm, cum pax tam utilis ſit hominibus, & ſalubris, heu cur tot *guerrarum turbines* per climata mundi affluxere, & diſcordias ſator zizaniorum ſuperduxit, ſicut experitur infelix noſtra ætas? Niſi, *quia mandata Dei non cuſtodimus, & in viis ejus non ambulamus*, *Baruch III.* Nam, ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes utique in pace ſuper terram. Et Prophetarum eximius David inquit: *Si populus meus audiviſſet me, Iſrael ſi in viis meis ambulaſſet, pro nihilo forſitan inimicos illorum humiliaſſem, & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam*, Pſ. 71. Et ideo nunc hunc, nunc illum conſumit gladius, III. *Reg.* II.

Bellorum turbines ex legum divinarū contemptu.

Dicat quæſo quiſpiam ubi ſit pax, & ubi non formidetur repentinus interitus? En undique ſurgit gens contra gentem & regnum adverſus regnum, ſol & luna retraxerunt ſplendorem ſuum, hoc eſt, lumen Apoſtolici culminis, & imperialis dignitatis eclipſantur *Luc.* XXI. *Joel. II. De Major. & obed. c. Solicita.*

Et quid lugubri voce enuncio *ſchiſma inveteratum & cruentum*, Eccleſiam Dei crudeliter dilacerans? In quo effuſa eſt contentio ſuper Principes, & errare eos fecit in invio & non in via. Et à quo *ambitionis, avaritiæ, Simoniæ*, & multorum errorum in populo & clero, ignis vehementer exarſit. Niſi jam per *Tuam Regiam providentiam* extingvatur, ardebit

Ex longo ſchiſmate Papali ante Conſt. Conc. orta Eccleſiæ damna.

Digitized by Google

ardebit usque ad inferni noviſſima *Deutr. XXXII.*

Pro quo extingvendo Principes orbis & potentes, & Doctores ſapientes XXXVII. *annis* laborantes defecerunt.

Et quo ad procliviora vergente, *Romanus Pontifex de loco urbis*, ſibi cœlitus ber duos Imperatores pro domicilio deputato, cedens furiæ, in vilipendium Imperialis potentiæ *effugatur.*

Polonia bellis tunc quaſſata.

Ac demum finitimæ Chriſticolarum partes, pacatiſſimum ſcilicet *regnum Poloniæ*, ſcutum multorum fidelium, novit *Tua Regia providentia*, guerrarum tempeſtate quatitur minus juſte.

Præclara Lithuaniæ recens converſæ elogia.

Et ſpiritu ſancto fundata nova proles Eccleſiæ, *gens bellicoſa Lituania*, in latiſſimas diffuſa provincias, quanquam *neophyta*, ejus tamen fides Deo eſt cognita, & nota devotio, efficiens Deo ſacrificium veſpertinum: Qvi ſunt revera ſpiritu ferventes, Domino ſervientes, ſpe gaudentes, in tribulatione & hoſtili guerrarum turbine patientes, orationi inſiſtentes, hoſpitalitatem ſectantes, charitate fraternitatis invicem diligentes, non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes *Rom.* XII. & quibus vere diligentibus Deum pax multa debetur.

Lithuania hoſtiũ injuria tunc afflicta.

Ecce incurſibus hoſtium moleſtantur, qui ſoveri debuerant, ut novellæ plantationes & arbuſta, charitatis obſeqvio, ac exemplari doctrina per Chriſti fideles irrigari.

Disſidia Gregorii & Benedicti.

Qvid plura deplorando dicam, inauditum & lamentabile? Nam *populi Chriſtiani* quaſi *duo gemelli* in Rebeccæ utero, corpore videlicet Eccleſiæ, undiqve *ſcandaloſe colliduntur. Gen.* XXV.

Sigismũdi operâ malis illis medendũ.

Sigismundus comparatus cum Davide arcã Dei apportante Hieroſolymam.

Numqvid ſuper his continebis te Domine REX, & tacebis? *Eſ.* LXIV. Qvinimo tu, qui regis Iſrael, intende & accingere gladio tuo ſuper femur tuum, POTENTISSIME REX, propter veritatem & juſtitiam. Qvi ut *alter David* univerſum Iſrael in hanc *novam Hieruſalem, Conſtantiam*, ad perpetuam tui nominis memoriam congregaſti, vel congregari procuraſti, ut afferas *arcam Dei*, necnon filios Aaron & Levitas, in locum eis præparatum. Hiſtoria legitur *I. Paralip. XIII. & XV. Arcam* enim *fœderis* ſanctam *Eccleſiam* non incongrue intelligo. In illa namque cum tabulis legis eſt virga Moſis & manna cœli. Habentur enim in iſta *ſacramenta Scripturarum in pectore*, & cum diſcretione rigoris & juſtitiæ mannam conſvevit pietatis & manſvetudinis propinare, XLV. *di. Diſciplina.*

Rex Siciliæ Romã ejecit Johannem 23. Papã.

Qvoniam per illum Philiſtæum damnatæ memoriæ, cunctis notum & liqvidum, expulſus & effugatus eſt Dominus noſter Johannes Papa XXIII. de illo ſuo habitaculo, à Deo ſibi & hominibus præparato.

A Sigismundo quæſitum ſemper auxilium Romæ recuperãdæ.

Supereſt igitur, ut *David noſter manu fortis & pacificus*, in cujus conſpectu ſtamus, ROMANORUM & *Hungariæ præpotens* REX, & *feliciſſimus triumphator, ſemper Auguſtus*, pacem loquatur gentibus, ſciſſuram Eccleſiæ conſuendo, ipſamqve ad habitationem ſuam priſtinam reducendo: Et, *quod manus Pontificum explere non prævalet, ipſe Deo juvante perficiat & conſummet.*

Poteſtas Imperatoria, in vindicanda Eccleſia.

Nam, ut ait *Iſidorus: Inter Eccleſiam poteſtates ſeculares neceſſaria non eſſent, niſi, quod non prævalet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem: Ipſamq; diſciplinam, quam Eccleſiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum poteſtas imperialis imponat: Et ut venerationem mereatur, virtute poteſtatis impertiatur.*

Cognoſcant Principes ſeculi, Deo ſe debere eſſe reddituros rationem propter Eccleſiam, quam Chriſto tuendam accipiunt. Nam ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exigit, qvi eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit committendam, XXIII. *q.* V. *c. Principes.*

Unio Eccleſiæ in Conſt. Cõcilio per Sigismundum paranda.

Sigismũdus Conſtantino comparatus.

Unionem ſanctæ matris *Eccleſiæ*, deſideratam cunctis gentibus & lamentis diutius expectatam, propulſato crudeli ſchismate, *in hoc generali Conſtantienſi Concilio*, Deo opitulante, & conſtanter modis canonicis atque juſtis efficaciter procurabis. Qvoniam *exemplo religioſiſſimi Principis Conſtantini*, prædeceſſoris Tui, non ad potentiam oſtendendam *ſynodali tractatu intereſſe te oportet*, ſed *ad veritatem inveniendam*, ne ultra multitudo pravis doctrinis attracta &

Digitized by Google

diſtracta diſcordet. XCVI. *d. c. Nos ad fidem*, & LXIII. *di. Adrianus.*

Spes ſalutis Eccleſiæ ex Sigismundo.

O te *vere felicem Principem*, qui tali modo *voluntarios labores appetitis, ut poſſis aliis preparare quietem*, & ſi hæc terminanda divina clementia tibi reſervavit.

Eja ergo, Domine REX, poſt Chriſtum *Rex Regum, & Domine dominantium.* Ecce, unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam, in Principem, & *tu liberabis populum ejus de manu inimicorum, I. Reg. X.*

Animus Cæſari additus ad proſequendum pacis Eccleſiaſticæ negotium in Conſt. Conc.

Et ideò, omne quod eſt in corde tuo vade & fac. Qvia Dominus tecum eſt. II. *Reg.* VII. Qvin in occurſum adventus tui omnes Principes terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis, *Eſ.* XIV. Et præpara te, & inſtrue omnem multitudinem hanc, quæ coacervata eſt ad te, & eſto eis in præceptum. *Ezech.* XXXVIII.

Nec ſolvatur quodammodo de regali tuo corpore, nec de tuæ tremendæ majeſtatis potenti exercitu, *prius militiæ cingulum, quam tibi victori cedat* adverſitas præliorum. *De Ren. c. I. Unde.* Siquidem feliciter conſervatam arcam Dei ad locum ſibi præparatum, de quo parum locutus ſum, curabis reducere, ſuperborum & ſublimium colla contra hæc reluctantia propria virtute calcabis.

Legati Regis Poloniæ & Magni Ducis Lituaniæ in Conſt. Concilio præſentes.

Adſunt enim in præſentiarum *venerabiles & Reverendi in Chriſto Patres, ſacræ antiſtites, Doctores, & Magiſtri, magnifici, nobiles & ſtrenui milites*, & ego, parvulus, *miſſi* à præclaris Principibus, Dominis *Uladislao Rege Poloniæ* &c. & *Alexandro*, aliàs *Witoldo, magno Duce Lituaniæ*, cum aliis eis aſſiſtentibus, *Majeſtati tuæ Regiæ* ſincero cordis glutino, in charitate non ficta, ad qvævis beneplacita & grata confidenter aſtricti. Qvi *poteſtati veſtræ regali* volunt, & optant flammato deſiderio in facto tam utili, tamqve neceſſario, & laudabili totius orbis negotio efficaciter in Domino aſſiſtere, *cum pleno mandato regni Poloniæ*, & Dominorum ſuorum, *ſuſcipiendi, approbandi, & exequendi univerſa & ſingula*, quæ Celſitudo veſtra cum Sanctiſſimo Domino noſtro Domino Johanne Papa XXIII, & *cum ſacro concilio Conſtantienſi* ſtatuere & ordinare decreverit, ad laudem & honorem Dei, & ad ſalutem omnium populorum, & ad Romanæ & aliarum Eccleſiarum commodum & immunitatem.

Instructio Legatorũ illorum, quoad negotia Concilii.

Ad quæ votive perficienda oramus omnes curvi, mitti tibi è cœlis *rectitudinem Moſis, Zelum Pinehæ, manſvetudinem Davidis, Trajani juſtitiam, ſapientiam Salomonis*, ac genitoris tui item ac divæ memoriæ *Caroli IV.* religioſam *prudentiam*, qua mundum ſubjecit, & in ſuum amorem convertit.

Votum pro ſalute & felici negotio Sigismũdi.

Propter quæ timebunt gentes nomen tuum, Domine, & omnes Reges terræ gloriam tuam. *Pſ.* CI.

Eccleſiâ enim univerſali ſacroſanctâ *ad debitæ unionis integritatem*, ad integram unionem, *operatione felici ſerenitatis Veſtræ* reductâ, ac *ſacratiſſimo Romano Imperio in priſtinam libertatem reſtaurato*, facilius indubio ad particularium provinciarum pacem & regnorum pervenitur.

Qvod ſolicito animo & corde religioſo, præfati Principes *Invictiſſimi* &c.

Tom.

Digitized by Google

Tomi II. Pars VI.

ANDREÆ LASCHARII, ELECTI EPISCOPI POSNANIENSIS, Regis Poloniæ & Ducis Lituaniæ Legati, ALIA ORATIO PARÆNETICA

In Conſtantienſis Concilii principio A. 1414. menſe Januario

AD

PAPAM JOHANNEM XXIII.

habita,

De humilitate Papam decente ſpontaneave Papatus abdicatione.

Ex antiqviſſimo *MSC. Cæſareo Vindobonenſi. Parte IV. Act. Conc. Conſt. poſt med. f.* 149.

PATER SANCTISSIME & PAPA BEATISSIME.

AD ſcabellum pedum *Sanctitatis Veſtræ* procumbens, ſermonem mihi injunctum ſupra vires meas conſpicio, & Doctores & Magiſtros egregios, quibus parvulus ſum addictus, me omni ſcientiæ virtute præcellere.

Ideo, Beati Gregorii ſequendo doctrinam & ſtilum, inquientis: Non dictando ſed *colloquendo, parumper ediſſeram.* Cum *colloquii* vox corda torpentia plus quàm ſermonis excitet, & quaſi manu ſollicitudinis, ut vigilent, pulſet.

In nomine ergo Domini Jeſu Chriſti, qui eſt *autor pacis* & amator, aſſumo mihi thema: *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.*

Verba autem præmiſſa pro themate, ſunt eximii *Prophetæ Davidis, ad Dominum, qui in cœlis habitat,* pro *pace interna* & *externa* exclamantis, ſcripta *Pſ.* 122, 7.

Johannē 23. Papā teneri unionem Eccleſiæ procurare. Sunt & eodem ſpiritu congrue *ſumta & noſtra,* pro pace militantis Eccleſiæ ad *Dominum, qui in terris ſupremum locum obtinet.* Vos videlicet, *Vicarium JEſu Chriſti.* Cujus revera eſt, hanc ſacræ unionis pacem, cunctis Chriſti fidelibus diutius cum lamentis expectatam, efficere & perficere, & ſponſam ſuam ſacroſanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, heu noſtris exigentibus peccatis tanto tamque deflendo diſſidio peſtiferi ſchiſmatis, non ſine gravi Chriſti fidelibus periculo & ſalutis jactura, hactenus miſerabiliter laceratam & diſtractam, formâ è cœlis divinitus traditâ ad integritatis unionem, & unionis debitam integritatem revocare. Ut, juxta veritatis vocem, unum ſit ovile & unus Paſtor. *Joh.* X.

Quis nempe dubitat, *magiſtro ſuperbia* procurante hoc *ſchiſma* crudeliſſimum eſſe *factum*? Quia ipſe eſt Rex ſuper omnes *filios ſuperbiæ. Job.* IV. *Schiſma illud Papale ex ſuperbia prognatū.*

Et *ideo*, ut contrarium ſuo curetur contrario, *humilitatis perfectæ* magiſterio eſt tollendum. Quia *humilitas* eſt conſummata juſtitia. *Matth.* III. *Humilitate tollendum.*

Et *hac virtute eminere debet præcipue perfectio Apoſtolica.* Nam dicit Canon, *Totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi, quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Diſt.* 61. *ca.* 5. *Humilitate excellat Papa.*

Hanc *humilitatis viam* Dei filius ſalvator noſter ineffabili ſuæ divinitatis ſapientia adinvenit. Hanc tanquam *præcipuam* ſuo exemplo circa ſalutis noſtræ primordia nobis tradidit, cum prægrandiſſimum ſchiſma inter Deum & hominem, primi parentis inobedientia perpetratum, *ſua humilitate* ſedavit, *Exemplo Chriſti.*

vit, factus obediens Patri usq; ad mortem, mortem autem crucis, & tanquam peritus Medicus huic morbo contraria appoſuit medicamenta. Quid fecit? *Non quæſivit terrenæ dignitatis gloriam.* Sed, cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, portans omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedensque ad dextram majeſtatis in excelſis, *exinanivit ſemetipſum,* formam ſervi accipiens, in habitu inventus ut homo. *Hebr. I. Philipp. II.* Sicque ſuæ excellentiſſimæ dignitati non pepercit. Nihil enim differt à ſervo, cum ſit Dominus omnium. Gal. IV.

Oſtendit in hoc, quod geſſit, & quod gerendum ſuis ſequacibus, præſertim *locum Apoſtolorum tenentibus* lucide demonſtravit, expreſſe & ſua voce *normam humilitatis* denuncians: Exemplum enim vobis didi, ut, *quemadmodum vobis feci, ita & vos faciatis. Joh. XIII.* Quod dictum non ſolum de lotione pedum accipiendum eſt, ſed *de qualibet actione* intelligendum. *Cum omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio.* vi. *Decr. l. tit.* 6. *c.* 4. Unde Doctor ſanctiſſimus beatus *Gregorius* tractans illud verbum veritatis Evangelicæ: *Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum* &c. ſic ait: *Quia, niſi quis à ſemetipſo, hoc eſt, ab appetitu propriæ excellentiæ deficiat, ad Deum, qui ſupra eum eſt, non appropinquat, nec vult apprehendere, quod ultra ipſum eſt, ſi neſcit mactare, quod eſt.* Mortificare ſcilicet ſe ipſum.

Unionem Eccleſiæ non ſperandam niſi ex ſpontanea humiliatione ac ſubmiſſione Pontificis.

Verum, *Beatiſſime Pater,* quanquam multorum ingenia ſapientum ſe in hoc ſacro negotio unionis occuparunt, multæ prodierunt artes, *multisque ſtudiis eſt quæſitum, ut Dei Eccleſia renovetur finaliter, realiter & perfecte,* pluribus modis attentatum, nondum autem practicatum, niſi à vero Chriſti vicario *per humilitatis virtutem debitam hac ſui ipſius exinanitione,* ad inſtar Chriſti, quam in ſedando ſchiſmate, prævaricatione primi hominis inducto, ut ſupra dixi, adhibuit. Juxta dictum Propheticum: *Dimiſi domum meam, reliqui hæreditatem meam* &c. *Jer. II.*

Et ideo ad *veſtram ſacram excellentiam* aptiſſime hæc verba fiunt, quæ Johannes in vinculis, cum audiſſet opera Chriſti, mittens duos diſcipulos, ait: *Tu es, qui venturus, an alium expectamus?* Matth. XI.

Salſa & memorabilis compellatio Papæ Joh. 23.

Tune es, *Pater ſancte,* qui hoc lugubre excitatum ſchisma igne Spiritus Sancti extingvere *per virtutem humilitatis* advenisti, & extra mundi ditiones in exilium perpetuum propulſare atque ſepelire decreviſti, an alium expectamus?

Obliqua admonitio ad ceſſionem à Papatu.

Certum enim eſt, quod *veri paſtoris officium eſt animam ſuam ponere pro ovibus ſuis.* Unde beatus *Gregorius* ſuper illo verſu *Joh. X. Et bonus paſtor ponit animam ſuam pro ovibus ſuis,* dicit: *Audiſtis eruditionem noſtram, audiſtis & periculum noſtrum. Ecce enim, is, qui non ex accidenti dono, ſed eſſentialiter bonus eſt, dicit: Ego ſum paſtor bonus. Atque ejusdem bonitatis formam, quam nos imitemur, adjungit, dicens: Bonus paſtor animam ſuam ponit. Facit ſicut ſalvator, quod monuit: Oſtendit, quod juſſit: Primum enim vobis exteriora noſtra vobis miſericorditer impendere, poſtremo vero, ſi neceſſe ſit, etiam pro eisdem mortem ovibus ſubire. A primo autem hoc minimo pervenitur ad poſtremum majus. Qui enim non dat pro ovibus ſuis ſubſtantiam ſuam, quando & quomodo daturus eſt pro eis animam ſuam, qui mortem declinando certo ſuo caſu peccat mortaliter.* 7. q. 1. c. 48. Et ſubdit: *Et ſunt nonnulli, qui terrenam ſubſtantiam dum plus quam oves diligunt, paſtoris meritum perdunt. Ejus rationem reddit Apoſtolus, quia, quæ ſunt ſua, quærunt, non quæ Jeſu Chriſti ſunt* &c. *Philipp. II.* Et ſequitur in homiliis Gregorii: *Mercenarius quippe eſt, qui locum paſtoris tenet, ſed lucrum animarum non quærit, terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus paſcitur, impenſa ſibi ab hominibus reverentia, & pro eo ipſo, quod in regimine laborat, hoc agit ut inveniat, & ab hæreditate gregis in poſterum alienus exiſtit. Mercenarius autem fugit, quod mercenarius eſt, ac,* ſecundum eundem beatum Gregorium; *ſtare pro ovibus in periculo non poteſt, quum in eo, quod ovibus præeſt, non oves diligit, ſed lucrum terrenum quærit. Et ideo ſe opponere contra periculum trepidat, ne hoc, quod diligit, amittat.* Hæc ibi Gregorius.

Officium Pontificis, pro ſalute Eccleſiæ & vitam impendere, non ſua aucupari commoda.

Obliqua diſſvaſio fugæ.

Concordat beatus *Auguſtinus* dicens, ſunt in Eccleſia oves, ſcil. quæ eſt expectatio

ctatio gentium & redemtio Iſrael. Pontifex futurorum bonorum, qui eſt ex hominibus aſſumtus, & pro ovibus conſtitutus, in his, quæ ſunt ad Deum. Vos eſtis miſſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.

Attendat veſtra ſanctitas parabolam ſalvatoris, *Luc.3.* *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittet nonaginta in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam.*

Quid autem horum majus ſit? Aperire cœlum & claudere, aut laceratum ſchismate corpus Chriſti myſticum, videlicet Dei Eccleſiam, reintegrare, nec deſtruere? Non tamen debeo dubitare utrumque ejusdem poteſtatis eſſe, ab eadem virtute Chriſti procedere, ſic dicentis: *Quodcunque ſolveris ſuper terram* &c. *Matth. XVI.*

In ſuprema igitur *ſpecula reſidens* viam ſive mundum ſeneſcentem conſpicit poſitum in maligno. Nam, juxta veritatis vocem, gens ſurgit contra gentem, & regnum adverſus regnum. Sol & luna ſubtraxerunt ſplendorem ſuum, hoc eſt, *lumen Apoſtolici culminis, & ſplendor imperialis dignitatis ecclipſatur.* Luc. XXI. Joh. II. ac devotio & obedientia ſolutæ, & populi Chriſtiani quaſi duo gemelli in Rebeccæ utero ſcandaloſe utique colliduntur Gen. XXV.

Ut autem perditioni hujusmodi & diſcrimini ſalubri remedio occurratur, *fiat pax in virtute tua & abundantia in turribus tuis:* Quod fuit thema.

Circa aliam diviſionem thematis conſidero, quod virtus veſtra, Chriſti altisſimi, excellentisſimæ poteſtatis, quæ à Deo vobis eſt data, in ſalutem omni credenti in Deo, & Græco & Romano. Ergo & hæc *virtus pariendi fideles populos,* 1. Tim. I. *in facto, non ſono verborum.*

Et quod Chriſtus potuit facere pro ſalute populorum, poterit ordinare & ſuos vicarios, *ſi abuſus poteſtatis hujusmodi* non obſiſtant, & clavis non aberret, reſpondent Doctores in *c. ad monaſterium, De ſtatu regularium.*

Gravis admonitio nomine Concilii ad unionem Eccleſiæ præſtandam.

Idcirco *beatisſime Pater,* nos hic ad pedes ſanctitatis veſtræ conſtituti *nominibus Principum, Prælatorum, quorum hic præſentamus perſonas, ac propriis,* nec non *votis communibus aliorum* ſupplici obſecratione humiliter deprecamur veſtram benignitatem Apoſtolicam, verbis noſtri thematis devote exclamantes, ſcilicet: *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis,* ſive eorum, quæ ad pacem ſunt Hieroſolymæ, *in turribus tuis,* id eſt, tot & tantis patribus, Romanis *Cardinalibus* & ſacroſanctis *Epiſcopis,* & *clericis,* qui ad *hanc ſanctam ſynodum* jusſione Apoſtolica *congregati hic exiſtunt.* Turres ſunt & propugnacula protectionis fidei orthodoxæ, & baſes Eccleſiæ ædificatæ, conſtructæ ut caſtrorum acies ordinata, quæ & *montibus ſanctis* voce Prophetica deſignantur, *ſexto Decret. lib. 1. tit. 6. c. 17.*

Dabit quoque ſanctitas veſtra voce ſua vocem virtutis: Et hic, quod verbo & ſcripto *de Veſtræ ſanctitatis ſalubri propoſito* toti mundo innotuit, & propter hoc *univerſalem* vocavit *Eccleſiam in præſenti concilio,* Chriſto favente, qui eſt pax veſtra, & fecit, *Eph. II.* feliciter perficiet. Ne, quod abſit, ſi ſecus contingeret, major dolor dolori additus *irreformabiliter deformaret* Eccleſiam, ſanctam & formoſam Chriſti ſponſam, eſſentque noviſſima pejora prioribus.

Periculū ex neglecta unione Eccleſiæ, in Concilio quæſita,

Facta autem & conſummata pace univerſalis Eccleſiæ, ad provinciarum particularium pacem & regnorum facilius indubie pervenitur.

Rex Poloniæ contra Ordinem Teutonicū bellum gerere deſtitit, ut Eccleſia unie quari poſſet.

Quod devote ac religioſe conſiderans prælibatus *Princeps ac Dominus, Rex Poloniæ,* & Witoldus *magnus Dux Lituaniæ,* per reverendum in Chriſto patrem, Dominum *Dominum Epiſcopum Laſonenſem,* Epiſcopum ſedis Apoſtolicæ & Veſtræ ſanctitatis, in illis partibus eſſe neceſſarium exhortatus, arma, quæ validisſimis exercitibus pro ſua defenſione tunc moverat, pro ſedis Apoſtolicæ reverentia, licet non ſine gravi diſpendio utrique parando depoſuit, & gladium, quem juſtitia ſua dextre *adverſus Dominos cruciferos de Pruſſia* vibratum tenuerat, convertit in vaginam: Veſtræ ſanctitati devotisſime ſupplicans, quatenus attentâ ſua ſinceritatis obedientiâ promtâ, quam inconcuſſe

ſedi Apoſtolicæ & ſanctitati Veſtræ exhibuit, ac tam cito exhibet, oriatur ſibi in diebus veſtris juſtitia & abundantia pacis. Quoniam Deus pacis erit nobiscum. *Phil. IV. & II. Cor. XIII.*

Quam pacem præſtare dignetur Eccleſiæ ſuæ & nobis omnibus omnipotentisſimus & clementisſimus Dominus, qui eſt pax æterna, benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

TOMI II. PARS VII.

NICOLAI DE DINCKELSPUHEL

Theologi Viennenſis,

Alberti V. Auſtriæ Ducis (mox A. 1422. generi Cæſaris Sigismundi, ac poſtremo Imperatoris) ad Conſt. Concil. Legati,

ORATIO
AD SIGISMUNDUM CÆSAREM
IN CONCILII EXORDIO HABITA

De Autoritate Imperatoris res Concilii gubernandi, ut publica paretur ſalus ſublato Schismate Papali.

EX MSC. ACADEMIÆ HELMSTADIENSIS.

SAlus noſtra in manu tua eſt. Reſpiciat nos tantum Dominus noſter, & læti ſerviemus Regi. Gen. 47, 25. verba ſcribuntur.

Salus hominum in terra & in cælo.

Salus populi Chriſtiani, quæ licet attingi non poſſit *in terris*, tamen datum eſt mortalibus, ut ſub ea felicitate morali, nunc eis poſſibili, illam perfectam, quæ ſanctis reſervatur *in cælis*, poſſint faciliter promereri.

Ecce iſti ſunt *portus*, ad quas dirigi debent populi, ab his, qui gubernacula tenent in mari hujus mundi.

Cæſaris ac Regis eſt, homines ducere ad ſalutē.

Iſti ſunt *fines*, ad quos reſpicere habet *Serenitas Regalis*, & omnes qui præſunt populis, ut ipſos ita regant, quod hic de virtute in virtutem, de ſcientia in ſcientiam, gradatim aſcendant, & finaliter ad beatitudinem & ſalutem perveniant conſummatam.

Hoc pertinet ad circumſpectiſſimam *Majeſtatem Regalem*. Hoc eſt *Regalis officii* debitum, religioſa mente pertractandum.

Ad Imperialem Celſitudinem pertinet cura & ſollicitudo circa bonam habitudinem utriusque ſtatus, ſcil. ſpiritualis & ſecularis, juxta illud *Juſtiniani Imperatoris, in Autenticis, Collatione I. Nihil ſic erit ſtudioſum Imperatoribus, ſicut ſacerdotum honeſtas, cum utique & pro illis ipſi Deo ſemper ſupplicent. Nam, etſi hoc quidem inculpabile ſit, undique & apud Deum fiducia plenum, Imperium autem recte & competenter exornet creditam ſibi rempublicam: Erit conſonantia quadam bona, omne, quicquid utile eſt, humano conferens generi.*

Et cum ſciat Veſtra Majeſtas, quod non poſſint homines in hos *fines* dirigi, nec poſſint ad iſtos *portus* perduci, nec poſſint prædicta bona ſtabiliter plantari in chriſtiano populo, niſi ab area ſanctæ Eccleſiæ *eradicentur ſchisma* ac mala ipſius contraria: Advertat *Regia Celſitudo*, quod plures in unum convenientes ſint in agere & intelligere potentiores, ut dicit Ariſtoteles. Advertat etiam *priſcorum orthodoxorum Regum exempla*, quorum devotione, hortatu ac patrocinio plerumque in retroactis Eccleſiæ neceſſitatibus *Synodi Epiſcoporum & Generalia Concilia convocata* ſunt.

Conſilium plurium ponderoſius.

Concilii Conſt. ſcopus, unio & reformatio Eccleſiæ.

Eodem Veſtra Majeſtas ſummo deſiderio anhelet ac totis viribus procuret *congregationem Concilii generalis, pro inſtauratione pacis & integratione totius Eccleſiaſtici ſtatus.*

Ut ibi patrum Conciliali determinatione, ad Dei gloriam & hominum ſalutem, omnis contradictio, omnes diſcordiæ, & omnia mala, prædictis finibus

Digitized by Google

bus humanis contraria, longe repellantur à Dei Eccleſia & populo Chriſtiano.

Ecce unxit te Dominus ſuper hereditatem ſuam in principem, & tu liberabis populum ejus de manibus inimicorum ſuorum, qui in circuitu ejus ſunt. I. Reg. X.

Materialis civitas, ex lignis & lapidibus conſtructa, typum gerit civitatis non manu factæ humanitus, ſed ex vivis lapidibus compaginatæ divinitus, *Eccleſiæ* ſcil. *militantis*, quæ *eſt congregatio fidelium, recta fide Deum colentium.* Qvæ & propheta teſtante, dicta eſt civitas regis magni, fundata in exaltatione univerſæ terræ, Pſ. 97.

Eccleſia militans, congregatio fideliũ, recta fide Deum colentium.

In hac ſua civitate, *Princeps Sereniſſime*, omnipotens Dominus Veſtram Celſitudinem ex omni carne elegit, & jam conſtituit in *ſupremum Regem ſui populi Chriſtiani.*

Et ideo, ut ipſum nomen Regis oſtendit, & etiam requirit inſtitutio miniſterii Regalis dignitatis, & inſuper atteſtantur magnifica opera glorioſorum præcedentium Regum: *Ad Veſtram Regiam Majeſtatem pertinet, totis niſibus, infatigabili cura & ſtudio intendere paci & tranquillitati, commodo & ſaluti,* ſic Vobis creditæ civitatis, prout Veſtræ Serenitatis Celſitudo &c. *ut ſchisma* ab area civitatis Dei funditus *evellatur.*

Cæſaris Sigismundi officiũ ſalutem reddere Eccleſia.

Unxit te Dominus in Regem ſuper Iſraël, & miſit te Dominus in via, I. Reg. XV.

Glorioſiſſime Princeps, Verba & opera ac ferventiſſimus Zelus glorioſiſſimorum præcedentium Regum, à quibus poſteros verecundum eſſet degenerare, oſtendunt *officium Regale. Juſtinianus* enim in diverſis *Autent.* locis de ſe ipſo ait: *Magnum Deum & Salvatorem meum, Jeſum Chriſtum, auxilium invocantes, ſtudemus omnes noſtros ſubjectos, quorum regimen credidit nobis Deus, illaſos & ſine calumnia cuſtodire.* Et alibi ait: *Noſtræ Serenitatis Celſitudo remediis invigilat ſubditorum. Nec ceſſamus inquirere ſi quid ſit in noſtra republica corrigendum. Ideo namque voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus: Ubiq; utilitatem ſubjectis invenire volentes. Et ex quo nos Deus Romanorum propoſuit imperio, omne habemus ſtudium univerſa agere ad utilitatem commiſſæ nobis à Deo reipublicæ. Omnibus etiam hominibus, qui recte ſapiunt, manifeſtum eſſe putamus, quod omne nobis eſt ſtudium & oratio, ut crediti nobis à Domino Deo bene vivant, & ejus inveniant placationem. Quoniam & Dei miſericordia non perditionem ſed converſionem & ſalutem vult, & delinquentes qui corriguntur, ſuſcipit.* Hæc ille.

Cæſaris Juſtiniani ſollicitudo pro ſalute Imperii.

Hanc etiam ſollicitudinem circa creditum ſibi populum exercendam, oſtendit ipſum *nomen Regis* & reqvirit inſtitutio miniſterii regalis dignitatis. *Rex* enim *à regendo* dictus eſt, eò quod regere habent populum ſibi ſubditum. *Regere* autem *populum eſt, ipſum in finem ſuum dirigere*, & pro poſſe perducere. *Finis* vero *populi eſt ſalus ejus atque felicitas.* Qvæ eſt triplex:

Quid ſit populum regere?

Felicitas populi triplex.

Prima *politica*, quæ in tribus conſiſtit: *Primum* eſt pax & tranquillitas populi civiliter congregati: *Secundum* eſt, ſufficientia neceſſariorum ad tranſigendam præſentis temporis vitam. *Tertium* eſt exterioris converſationis hominum decentia & honeſtas. *Populus* enim, qui hæc plene & ſtabiliter habuerit, *civiliter felix* dici poterit.

Felicitas populi politica.

Secunda *felicitas* dici ſolet *moralis*. Et ſimiliter *in tribus* conſiſtit. *Primum* eſt, plenitudo cognitionis cœleſtium & ſubcœleſtium, per ſcientiam & fidem. *Secundum* eſt, virtutum omnium juge exercitium. *Tertium* eſt, veri cultus unius Dei publicum & ſolenne præconium.

Felicitas Moralis.

Populus enim, qui in his tribus conſtanter perſeverat, vere *moraliter felix* eſt: Qvamvis adhuc diminute, reſpectu *felicitatis* tertiæ, ſcil. *Præmiatoriæ.* In qua eſt ablatio omnis mali & conſervatio omnis boni &c.

Felicitas præmiatoria.

Regia Majeſtas tota mente amplexetur *viam Concilii Generalis*, tanquam inter ceteras meliorem, certiorem, firmiorem, *pro plenaria inſtauratione pacis & concordiæ & redintegratione totius Eccleſiaſtici ſtatus.* Et divina annuente clementia *ad votum Veſtræ Serenitatis* eveniet, ut congregetur in copioſo conventu potentum venerabilium Chriſtianorum virorum.

Concilii ſcopus.

Regia Majeſtas dignetur omnibus *ſecuri-*

Rogatur Cæſar, ut libertatē voti procuret omnibus in Concilio.

curitatem præbere. *Ut quilibet libere, ſine metu, timore aut terrore loqui audeat, quicquid vere & pure tendit ad plenariam reformationem ſanctæ Eccleſiæ.*

Et inſuper dignetur *ſine perſonarum acceptione, ſine quocunque partialitatis effectu*, ita ſe habere in hac Dei & ſanctæ Eccleſiæ cauſa, ut *ſemotâ omni humanâ gratiâ & indebito favore*, partes ſuas efficaciter, quantum ſibi convenit, poſſit interponere. Ut *plenaria pax & unio* ſanctæ Eccleſiæ, propter quam principaliter *hoc ſacrum concilium veſtro hortatu ac interventione congregatum eſt*, ita fiat & perficiatur caritative, ut hominum quietentur conſcientiæ, & ut Deo autore maneat vera, ſtabilis & firma.

Pax Eccleſiæ Conſtantiæ quæſita.

Ob hoc enim Celſitudo Veſtræ Serenitatis habebit in præſenti gloriam & honorem, *à tota Eccleſia*, veſtro interventu de tantis preſſuris & periculis ſublevata: Et *à Deo*, apud quem nullum bonum manet irremuneratum, habebit pro futuro inæſtimabilem gloriam, perpetuò duraturam.

Albertus, Auſtriæ Dux, legatos ad Conciliū miſit.

Humilis, obediens, & fidelis filius Veſtræ Regiæ Maj. Illuſtris Princeps, propter teneritudinem ætatis ſuæ, propter novitatem ſuſcepti regiminis ſui dominii, propter quotidianas inquietudines exterorum, propter multiplices occupationes, non potuit in propria perſona adire Concilium.

Ideo de procerum, Magnatum, & aliorum fidelium ſuorum maturo conſilio & aſſenſu, fecit & conſtituit legitimos procuratores ſuos & nuncios ſpeciales, Reverendos in Chriſto Patres, N. & N. Nobiles viros, N. & N. Barones, Miniſteriales Ducatus, N. ſtrenuum militem, item & *me* indignum *ſacræ Theologiæ profeſſorem.* Deditque nobis plenam poteſtatem & mandatum, generali Concilio ipſius nomine intereſſendi, ordinationique ac diſpoſitioni ejusdem univerſalis Concilii cooperandi, quoad ea, quæ tendunt ad gloriam Dei, profectum fidei, perfectamque unionem & reformationem ſanctæ matris Eccleſiæ. Et inſuper prædictus Illuſtris Princeps, Dominus noſter gratioſus, Dominus Albertus, Auſtriæ Dux, dedit nobis Autoritatem & plenariam poteſtatem ipſum obligandi, & pro eo ac ipſius nomine promittendi, quod omnia & ſingula, per generale Concilium, circa bonum ſtatum univerſalis Eccleſiæ ordinanda, ſeu concludenda, rata habebit & firma, ac inviolabiliter obſervabit, ad gloriam Dei & profectum ſanctæ matris Eccleſiæ, unicæ ſponſæ Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui cum Deo patre, &c. Amen.

Dinckelſpuhel Theologo Viennenſis Legatus Auſtriacus. Legatorū Auſtriacorum inſtructio ad Concilium.

Hæc extracta ſunt ex ſermone quodam in Concilio Conſtantienſi facto coram Rege Romanorum Sigiſmundo, per egregium Sacræ Theologiæ Profeſſorem, Magiſtrum Nicolaum de Dinckelſpuhel, *pro tunc Ambaſiatorem Ducis Alberti quinti Auſtriæ.*

TOMI II. PARS VIII.
CARDINALIUM
aliorumq; Magnorum Virorum in Conſtantienſi Concilio exiſtentium
CONSULTATIONES
à principio Concilii *usque ad fugam Papæ*, frequenti doctorum congreſſu inſtitutæ
De tribus Pontificibus, Johanne, Gregorio & Benedicto
ad Papatus reſignationem adigendis.
Partim ex Appendice Labbei,
partim
Ex antiquiſſimis Codicibus MSCtis
CÆSAREIS VINDOBONENSIBUS.

CAP.

Digitized by Google

CAP. I.

In genere de tenuibus primis fatis Unionis Eccleſiæ in Conſtantienſi Concilio per tres priores menſes. Ex codice Capranicenſi, allegante Labbeo in Appendice C.C. Quocum conſentire Geſtorum Conſt. C. MSC. Romana, teſtatur Schelſtrat. in Tr. De ſenſu & autorit. Decr. quorundam C.C. p. 29.

Scopus Concilii Conſt. pax & reformatio Eccleſiæ.

In principio Concilii, de unione Eccleſiæ nihil agi potuit.

Conf. infra Parte XIII. & XV.

IN hoc *generali Concilio Conſtantienſi*, in quo agendum fuit *de pace & unione perfecta Eccleſiæ*, ſecundo *de reformatione* illius, *à principio Novembris* anni Domini 1414. quo ibi Papa & Collegium venerant, *usque ad finem Januarii*, *nihil omnino actum eſt* neque factum de *materia unionis*. Quoniam apud aliquos erat *morbus: Noli me tangere*. Illi autem qui agere cupiebant, præ abſentia Gallicorum & Anglicorum, in quibus apud omnes maxima ſpes erat, tangere non audebant.

Interim tamen *pauca præparatoria* acta ſunt per aliquos Cardinales deputatos. Sed ſemper in *concluſione fuerunt præpediti*.

CAP. II.

Schedula, præſentata A. 1414. menſe Novemb. proxime à Feſto Martini, in congregatione Doctorum in Theologia, *& ex parte Papæ Johanni XXIII. dein oblata.*

Et continet utilem informationem & conſiderationem ſuper ordine procedendi in Concilio Conſtantienſi: Præſertim quoad unionem Eccleſiæ.

Ex MSC. Cæſareo Vindobonenſi. *Parte II. Act. C. C. f. 185. a.*

QVia Chriſti fidelibus congregandis in Concilio generali dari debet plena ſecuritas, & ſecura libertas, ut ſit animus in conſulendo liber, juxta verbum Saluſtii: Ideo ad hunc finem, & ut in rebus agendis ordo debitus obſervetur, illa expedire videntur, quæ ordinarie ponuntur.

Procuratores & Promotores in Concilio Conſt. conſtituendi.

Exemplo Concilii Piſani.

Conſiliarii & Directores rerum in Concilio agendarum.

Primo, quod per concilium deputentur certi notabiles viri, qui ſint procuratores concilii; & promotores rerum agendarum, videlicet ſuper pace & integratione Eccleſiæ & unionis, & ſuper ejus univerſali reformatione, tam in capite, quam in membris. Sic enim decretum fuit in concilio Piſano. Ubi etiam tales procuratores ſeu promotores fuerant deputati.

Item, cum prædictis deputandis dentur certi notabiles viri, tam in divino, quam in humano juribus periti, qui eſſent conſiliarii, ſeu directores rerum agendarum, & quorum conſilio dicti procuratores habeant omnia deliberanda proponere & promovere, ut in ſeſſionibus ſuper propoſitis in deliberando brevius & ordinatius procedatur, ſicut in concilio Piſano.

Ut bonus in Concilio ſit ordo.

Item, quod inter duas ſeſſiones dicti conſiliarii & promotores, de pluribus nationibus eligendi, ut excludatur acceptio perſonarum, debeant certis diebus convenire ad audiendum omnes & ſingulos, qui ſuper unione & reformatione Eccleſiæ aliqua verbo vel ſcriptis voluerint exponere in Concilio proponenda. Ut in talibus evitetur confuſio, & ordo conveniens ſervetur; nec aliquis, quantumcunque parvus, ab audientia excludatur, quia ſæpe Deus revelat parvulis, quæ Chriſto teſte abſcondit à ſapientibus.

Conſiliarii illi & Promotores Concilii ex pluribus Nationibus eligendi.

Congregatio frequens Promotorum.

Nemo excludendus à Concilio.

Item, in ſeſſionibus ſuper propoſitis per dictos promotores ſervanda erit debita gravitas in deliberando. Ut, quod

Gravitate opus in deliberatione.
De votis colligẽdis.

quod in una ſeſſione proponitur, in alia concludatur. Et in exeqvendo vota ſingulorum deputandi erunt quidam notabiles viri, & prælati, qui cum notariis vota recolligant, & publice referant, notando majorem & ſaniorem partem, ubi non eſſet publica concordia. Et in hoc, & in aliis præcedentibus notetur modus procedendi, quem ſervarunt ſancti Patres noſtri in conciliis antiquis.

Inchoandum in Concilio ab unione Eccleſiæ.

Item, dato bono ordine procedendi, agendum eſt de materia prævia tractanda: Et videtur, quod inchoandum ſit ab unione, ſeu pace Eccleſiæ, ſine qua vix fieri poterit reformatio in aliis utilis & generalis.

Prædicti quinque modi & articuli hujus ſchedulæ ſuper modo procedendi præſentati *fuerunt coram Domino noſtro* Papa in generali congregatione ex parte Theologicæ facultatis.

Item, qvantum ad hoc, laborandum erit, quod propter renunciationem determinationis ſacri concilii Piſani dicta unio fiat in perſona Domini noſtri Johannis Papæ XXIII, aliis duobus de papatu contendentibus repulſis, juxta decretum concilii prædicti.

Papam Johannẽ videri retinendũ, excluſis duobus reliquis, Gregorio & Benedicto.

Item, quia dicta repulſio vel ejectio dictorum contendentium difficilis eſt per viam facti, laborandum eſt, quod fiat per viam ceſſionis liberæ, ſeu per viam reductionis.

Duos illos ad cedendum eſſe invitandos.
Cedentibus illis de honeſto ſtatu providendũ.

Item ad dictam ceſſionem facilius obtinendum, & quia Eccleſia non claudit gremium redeuntibus, deliberandum erit, utrum ſtatuendum eſſet per concilium: Qvod quicunque electus vel eligendus ſub præſenti ſchiſmate, ſi pro bono pacis attenta perplexitate materiæ vellet cedere, eidem provideretur de notabili & ſecuro ſtatu in Eccleſia Dei.

Item expediens videtur, quod ex nunc ordinaretur dicta proviſio talis & tanta, quod de illo ſtatu quivis contendentium potius contentaretur, quam in litibus immortalibus ſtatum papalem erroneum teneret.

Item, quod principaliter agenda primo tractarentur per deputatos informationibus variis & ſcriptis, & hoc ſuper reformatione univerſalis Eccleſiæ, de quibus poſtea concilium informarent.

Item, ſi videretur, aliud concilium in brevi celebrandum eſſe nimis ſumtuoſum & laborioſum, & partibus contendentibus, & ſuis obedientibus oneroſum, autoritate dicti concilii poſſet ordinari, quod certi, notabiles prælati & perſonæ de diverſis nationibus & regnis usque ad certum numerum, loco & tempore ex nunc declarandis, convenirent cum partibus contendentibus, vel eorum procuratoribus, & quod illi ſic congregati repræſentarent totum concilium generale, ac quicquid definirent, eſſet perinde, ac ſi in concilio eſſet factum. Et hoc non eſt juri divino aut humano contrarium, quod ſimile legitur à ſanctis Patribus eſſe factum.

Si repugnent illi duo, modis dictis cedere, ex dignitate eſſe exmendos.

Item, ſi dicatur, quod forte ipſi principaliter contendentes in præmiſſis non conſentirent, dico, ſi contra tam juſtas & rationabiles vias exceperint, quod abſit, ex parte concilii requirendæ ſunt obedientiæ, ut eos unanimiter amoveant. Qvi ſi ipſorum ſvaſionibus acquieſcere noluerint, ex nunc prout ex tunc decernendi ſunt tanquam deſtructores Eccleſiæ, & acriter coercendi. Qvia in morbo peſtilentico eſt etiam cum cauterio providendum. De modo autem coertionis & proviſionis in caſu prædicto alibi eſt dictum.

Item, ſi dicatur: Illis, quæ decernentur in Concilio præſenti, dicti contendentes obtemperare non tenentur, quia, ut dicunt adulatores eorum, tu es verus Papa, & talis non tenetur ſequi deliberata decreta concilii generalis: Reſpondeo, quod iſte error pernicioſiſſimus, maxime in caſu præſenti. Qvia ſecundum dictamen juris naturalis in quolibet corpore ligandum eſt caput, & modis omnibus coercendum, per membra cætera, ſi nitentur tyrannidem & rabiem exercere.

Item, ſi dicatur: Dicti contendentes forte in dicto concilio multa promittent, quæ minime obſervabunt, & ſic hujus concilii decreta debita executione carebunt; Dico, quod iis fallaciis erit neceſſe providere, dando frenum

ſtimu-

Digitized by Google

ſtimulorum malitiæ effrenatæ, ſuper quo dabuntur, ſi opus fuerit, boni modi.

Item, ſuper hoc & omnibus præmiſſis conſideranda erit profeſſio, quam fecit Bonifacius VIII, ut ante fecerant prædeceſſoris ſui, quæ ſi à ſucceſſoribus fieret, ea, quæ addenda, forent, in præſenti concilio definirentur, & per hoc provideretur multis inconvenientibus antedictis.

Profeſſio Bonifacii VIII. à novis Pontificibus preſtāda.

Item, ſi dicatur, quod forte dicti contendentes ad iſtud concilium non venirent, vel non ſufficienter mitterent, quid ergo alii ſine ipſorum præſentia vel conſenſu facere poterunt: Hic dico, quod idem per omnia facere poterit concilium, ac ſi illi perſonaliter intereſſent. Alioquin, ſi ad providendum tantæ neceſſitati Eccleſiæ expectaretur eorum præſentia vel conſenſus, nunquam fieret finis hujus facti & miſeriæ, quod abſurdum eſt dicere.

Abſentibus quoq; illis duobus contendentibus res Concilii poſſe confici.

Item, quantum ad Dominum noſtrum Papam Johannem, quia cum Rege Romano ſolenniter concordavit de loco & tempore concilii, ipſum per ſuas literas & nuncios Apoſtolicos & legatos quantum ad ſuam obedientiā denunciavit, & convocavit etiam alios ſibi non obedientes, Regem prædictum requiri fecit, & cum ſuo collegio magnis periculis, laboribus, & expenſis montes pertranſiit, ad civitatem Conſtantiam velut vir conſtantiſſimus approperando.

Johannes XXIII. Papa a Sigismundo Caſare invitato ad Conciliū Conſtantienſe venerat.

Item, quantum ad alios duos contendentes, idem Rex eis, & illis de ſua obedientia intimavit dictum concilium, offerens eis ſalvum conductum, & omnimodam ſecuritatem pro ſe & ſuis obedientiis. Et ideo illorum abſentia ipſorum negligentiis & culpis imputanda eſt, & non in damnum & perniciem Eccleſiæ retorquenda.

Invitati à Caſare & reliqui duo, Gregorius & Benedictus.

Præmiſſa ſub correctione præſentata ſunt ſine allegatione rationum vel autoritatum, gratia brevitatis. Et ſi aliqua revocentur in dubium, paratus ſum ea declarare, & ad objecta reſpondere.

CAP. III.

Schedula Italorum, *Oblata in primo congreſſu Cardinalium & aliorum Prælatorum in Palatio Papali, abſente Papa, in principio menſis Dec. A.*1414. referente Labbeo.

Primus in Palatio Papæ congreſſus, abſente Johanne XXIII.

IN *prima conventione in Palatio, abſente Papa*, ex parte *nationis Italicæ* data eſt pro materia Concilii *ſchedula*, in effectu concludens, quod in Concilio primò ageretur *de confirmatione Piſani Concilii, & executione ſententiarum illius* per aggravationes, & alios modos.

(Forte huc pertinet *ſchedula*, quam exhibet *Bzovius* in *Annal.* ad A. 1414. *f.*382. *c.*2. ex *cerretano.*

CAP. IV.

Schedula Cardinalis Cameracenſis, Petri de Alliaco, *Italorum deſideriis & ſchedulæ oppoſita*, præſentata die VII menſis Decembris A. 1414. *in* congregatione Cardinalium & aliorum Prælatorum. *Cum* Additionibus *ejusdem Cardinalis Cameracenſis.*

De propria autoritate Concilii Piſani, negataque nova confirmatione, ut & de rebus arduis quoad reformationem & unionem Eccleſiæ in Conſt. Concilio conficiendis.

Ex Bzovio & Labbeo partim, partim ex *MSC. Cæſareo Vindob. Parte II. Act. C. C. f.* 183.

Petrus de Alliaco in principio ſtatim Concilii propugnavit autoritatem ejus.

QVâ (Italorum) ſchedulâ lectâ, Dominus *Cardinalis Cameracenſis* ſtatim porrexit aliam *ſchedulam* contrariā, quæ ante viſa fuerat per Cardinalem Sancti Marci, & quosdam alios Prælatos & Doctores Gallicos, concludens in effectu contrarium, Attento, quod *Ambaſiatores Petri de Luna, & Angeli Corario* veniebant: Donec ſaltem eſſent auditi. Et ita ſiluit illa materia.

Interim *actum eſt contra* quendam hæreti-

reticum Bohemum dictum *Johannem Huß*, & de erroribus Johannis Wiclef Anglici.

Tenor vero ſchedulæ Domini *Cardinalis Cameracenſis* talis eſt. Ex MSC. Vind. l. c.

Seqvuntur *aliquæ quæſtiones, ad quas probandas & defendendas coram Concilio generali ſe offerunt aliqui Prælati & Doctores, ſuper his deliberationem Concilii ſufficienter congregati requirentes.*

In Conſtantienſi Concilio agendum de unione & reformatione Eccleſiæ.

Sacrum Concilium Piſanum obligat Dominos Papam & Cardinales ad hoc, quod in præſenti Concilio modis & viis rationabilibus tractent de perfecta & integra unione Eccleſiæ, ſive pace & ejus debita reformatione in capite & in membris.

(*Additio Cardinalis Cameracenſis in margine Schedulæ & MSCti Vind.*)

Tam ratione juramenti, præſtiti in Concilio Piſano, quàm determinationis Seſſionis 19. ſeptima die Augusti celebratæ. Ubi fuit continuatio ejusdem Concilii decreta, pro reformatione Eccleſiæ univerſalis. Qvia ſine illa, tanquam penetrabili exterminativa ſchismatis, non eſt pax perfecta, & integra unio Eccleſiæ conſummata.

Ad hoc non tantum obligat dictum Concilium Piſanum, ſed etiam jus naturale & divinum.

Ad hoc etiam obligantur Prælati Eccleſiæ ad præſens Concilium convocati, vel etiam congregandi.

Illi qui pertinaciter aſſerunt, dictum Conſtantienſe Concilium debere diſſolvi, ſeu ejus continuatione ad aliud Concilium prorogari, ubi dicta unio & reformatio finaliter concludantur, in caſu quo in præſenti non fierent, ſunt fautores ſchismatis, & de hæreſi vehementiſſime ſuſpecti.

(*Additio Card. Cam. in margine.*)

Ratio, quia præſens Concilium principaliter ordinatur ad extirpationem ſchismatis & reformationem Eccleſiæ. Hunc autem finalem effectum tollunt. Unde de hæreſi ſunt ſuſpecti. Qvia ſchisma eſt diſpoſitio trahens ad hæreſin.

Conciliū Piſanum fuiſſe legitimum.

In præſenti Concilio non eſt revocandum in dubium; ſed pro fundamento ſupponendum, quod Concilium Piſanum fuit legitime & canonice celebratum, & ideo ſtabile & firmum.

(*Additio Card. Cam. in margine.*)

Nam credendum eſt, dictum Piſanum Concilium viis & modis rationabilibus ſic tractaſſe de perfecta unione Eccleſiæ & integra, quod ipſam effecturum concluſerit & conſummaverit.

Conciliū Piſanum & Conſtantienſe cohærere tanquam partes.

Concilium Piſanum & præſens Concilium unitate continuationis unum debent Concilium appellari. Qvare iſtud reſpectu illius non habet proprie autoritatem confirmandi illud ſeu roborandi, ſed magis, cum hoc ab illo dependeat, continuative incboandi.

(*Additio Card. Cam. in margine.*)

Qvia ſicut par in parem non habet imperium, ſic nec idem in ſemetipſum. Unde dicta concilia æqualia reputentur. Ex quo ſequitur, quod confirmatio Piſani Concilii, ſimpliciter & ſine nova cauſa facta, non habet proprie autoritatem mentes ſolidandi, ſed magis irritandi, nec omnem ſcrupuloſitatem, in cauſa dicti Piſani Concilii, amovendi, ſeu errores circa ipſum extirpandi, ſed magis novos errores inducendi, & ſchismatis obſtinationem confirmandi; niſi prius convenientia remedia adhibeantur.

Petitio, quod Concilium Piſanum per præſens Concilium confirmetur, antequam in ipſo plene congregato agatur de viis & modis dictæ unionis & reformationis Eccleſiæ, non eſt de præſenti admittenda ſeu tractanda.

(*Additio Card. Cam. in margine.*)

Qvia non eſt juſta, ſancta, rationabilis, aut fundamentalis agendorum in præſenti Concilio. Et hoc propter Schismaticos, ſacrum Concilium Piſanum & ejus geſta impugnantes. Eſt inqvam petitio pro nunc, ſaltem in præſenti Concilio, inutilis & infructuoſa, & veriſimiliter poſſet eſſe damnoſa & periculoſa, utpote ſchismatis confirmativa, niſi prius tribus conditionibus adhibitis, de quibus alibi habetur. *Vid. infra C. VIII.*

Prædictæ concluſiones favent unitati Eccleſiæ & veritati fidei, oppoſitæ faverent ſchismati, & ſaperent fautoriam hæreticæ pravitatis.

CAP.

CAP. V.

De duobus Pontificibus Gregorio XII. & Benedicto XIII. blande invitandis ad ſpontaneam ceſſionem.

Schedula præſentata per Petrum de Alliaco, Cardinalem Cameracenſem, Cardinalibus, deinde Johanni XXIII. Papæ, in generali congregatione.

Ex *MSC. Cæſareo Vindobonenſi, Part. II. Act. Conc. C. f. 183. b.*

QVia in præſenti concilio non à rigore, ſed à manſvetudine inchoandum eſt, ideo ad mediandum inter aliqvas opiniones, factas SEPTIMA DIE DECEMBRIS in CONGREGATIONE CARDINALIUM & ALIORUM PRÆLATORUM, videntur ſequentes conſiderationes utiles in prima ſeſſione promovendæ, ut interim ſuper eis deliberetur, & in ſeqventi ſeſſione poſtea concludatur.

Vid. ſupr. Cap. III. & IV.

Non armis ſtatim Unio Eccleſiæ quærenda.

Ad exterminationem ſchiſmatis priusquam procedatur de facto per viam belli, prius tractandæ ſunt omnes viæ rationabiles pacis, quibus de jure naturali & divino poterit, dum perfecta & integra pax, ſeu unio Eccleſiæ Dei obtineatur, juxta verbum Terentii: *Omnia prius experiri, quam armis decertare, decet ſapientem.*

Ceſſio contendentiũ, melior pacis via.

Qvia ejectio duorum contendentium de papatu non eſt facilis vel veroſimilis obtineri viâ belli, tentandum erit, & diligenter tractandum, quod fiat pax per ipſorum reductionem, vel voluntariam ceſſionem.

Invitandi ad ſpontaneam ceſſionem contendẽtes.

Ad dictam *ceſſionem* facilius obtinendam dicti contendentes per media licita ſunt allicienti, & inducendi.

Conf. cap. ſequenti.

Cedentib9 Papatui Pontificibus providendũ de honeſta ſtatione.

Ad inducendum eos ad tantum bonum, quia Eccleſia non claudit gremium redeunti, in principio hujus concilii eſſet deliberandum: An expediret ſtatuere: Qvod quicunqve electus vel eligendus ſub præſenti ſchiſmate, ſi pro bono pacis vellet cedere, eidem provideretur de ſtatu notabili & ſecuro. Et qvod pro nunc ordinaretur proviſio talis & tanta, qvod de ea qvilibet deberet potius contentari, qvam ſic in ſtatu ſuo miſerabili permanere.

Si in vita horum contendentium non poſſet dicta ceſſio obtineri, ſtatuendum eſſet, quod ipſis decedentibus non fieret nova electio ad continuandum ſchiſma. Et ſuper hoc apud ſuas obedientias deberet omnis diligentia poſſibilis adhiberi.

Si ceſſio non obtineatur, alii adhibendi pacis obtinẽdæ modi.

Si per dictam viam ceſſionis in præſenti concilio non detur finis ſchiſmati; propter hoc non ſunt relinquendæ aliæ viæ rationabiles unionis, ſeu modi. De qvibus tractandum erit loco & tempore oportunis.

Si dicti contendentes, ſeu principes & Prælati, ſuarum obedientiarum conventionem obtulerint, ad tractandum de dictis viis & modis rationabilibus, hæc oblatio non erit reſpuenda. Et in caſu, qvo in præſenti concilio dicti modi, ſeu viæ unionis non poſſunt plene concludi & tractari, vel executione mandari: Tunc ad hæc & ad alia pro utilitate Eccleſiæ ſtatuenda, præſens concilium debet prorogari ad aliqvod breve tempus, in loco habili & decenti, & ex nunc locus & tempus declarari: Et ad redimendam vexationem multorum, poſſunt eligi aliqvi de qualibet natione, in quos poſſit transferri tota autoritas concilii generalis ſicut alias ſimiliter legitur eſſe factum.

Ex Nationibus aliqui deputandi, qui referant autoritatem concilii.

Exinde ſtatuenda eſſent remedia, qvibus provideretur, qvantum patitur humana providentia, qvod in futurum non fieret tale ſchiſma ex ſimilibus occaſionibus & cauſis radicalibus, ex quibus hoc nefandũ ſchiſma ortum dignoſcitur habuiſſe. Et hæc materia, ubi oportunum fuerit, poterit latius declarari.

De præmiſſis recipiantur illa, quæ nunc videbuntur expedire. Præmiſſis autem expeditis in ſeſſionibus ſequenti-

Digitized by Google

qventibus, ſi interim duo contendentes non ſe ſubjiciant rationi, tunc agendum erit non ſolum ad cõfirmationem concilii Piſani, ſed & aggravationem, &c. ſicut aliqui ſcripſerunt.

CAP. VI.

Confirmata mollis via, invitandi duos Pontifices Gregorium & Benedictum ad ſpontaneam ceſſionem.

Schedula præſentata Domino noſtro Papæ Johanni XXIII. ſuper uno articulo ſupra ſcripto quinto &c.

Ex MSC. Cæſareo Vindobonenſi. *Part. II. Act. C. C. f. 184. b.*

AD humilem inſtantiam ſacri concilii Dominus noſter Papa poſſet induci ad ſtatuendum in prima ſeſſione: Quod quicunqve electus vel eligendus &c. prout *in alia ſchedula præcedenti* tangitur. Ad hoc ſtatuendum venirent ſeqventes rationes.

Vid. cap. præcedēti. fol. 196. in fin.

Primo, licet multis videatur, qvod de rigore juris & juſtitiæ ſententia concilii Piſani lata contra duos contendentes deberet aggravari propter ipſorum longævam contumaciam &c. ut pia mater Eccleſia oſtendat, ſe non velle à rigore incipere, ſed à manſvetudine, nec velle claudere oſtium miſericordiæ, nec præcludere viam pacis, gratiæ & concordiæ, eſt potius ad tempus, & præcipue in principio concilii mitiùs agendum.

Non juxta rigorē ſed mitiꝰ in principio Concilii agendū cum contendentibus.

Item, qvod etiam non claudit Eccleſia gremium redeunti. Hoc autem ſtatutum non fieret ſimpliciter, ſed ut ſub conditione redirent.

(*Additio Cardinalis in margine.*)

Ratio fundamentalis omnium ſeqventium articulorum eſt hæc. Qvia, licet ſimoniace pactiſare cum hæretico ſive cum catholico non ſit licitum, tamen per media licita alliciendi ſunt, & inducendi ad bonum pacis & concordiæ, & non ſolum contendentes, & eorum obedientes, ſed & Græci, aut qvicunqve minus vel magis hæretici & ſchiſmatici, ut ad gremium redeant Eccleſiæ, ſtatuendo, per modum decreti, honoris & bonorum temporalium ac vitæ neceſſariorum proviſionem rationabilem, maxime, ubi via reductionis ipſorum alias eſt difficilis, nec veroſimiliter poſſibilis. Et oppoſitum hujus dicens derogat ſacræ ſcripturæ & ſanctorum Patrum ſanctionibus, ſicut in qvibusdam lucide demonſtratur ſeqventibus & infra ſcriptis.

Humaniter invitandi errantes ut redeant.

De vitæ neceſſariis providendum reverſis ad Eccleſiā.

Item, qvia ad extirpationem ſchiſmatis, priusqvam procedatur de facto per viam belli, contra dictos contendentes, & ipſorum adhærentes, tentandæ ſunt viæ rationabiles pacis. Unde dicit ſententia Apoſtolica: *Si fieri poteſt, qvantum in vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habete.*

Non armis ſtatim res expedienda.

Item, qvod ad reductionem dictorum contendentium & ſuorum adhærentium ipſi ſunt per media licita inducendi. Hoc autem ſtatutum eſſet medium ad hoc licitum, & honeſtum, ut, anteqvam tractaretur cum eis, & Ambaſiatoribus ſuis, fieret mentio ad tollendum omnem ſpeciem mali, & omnes occaſiones ſiniſtræ ſuſpicionis, videlicet de Simoniaco tractatu. &c.

Amice cum contendentibus agendum.

Item, qvia licitum eſt, redimere vexationem. Magna autem eſſet vexatio noſtra in ejectione dictorum contendentium per viam facti. Qvare. &c.

Via facti rem expedire, ſæpe valde ſumptuoſum.

(*Additio marginalis Cardinalis C.*)

Nam in multum minori cauſa, videlicet tuitionis patrimonii Eccleſiæ temporalis, infinitas vexationes non ſolum inutiles, ſed & damnoſas, impugnando adverſarios Eccleſiæ, dicta Eccleſia ſuſtinuit miſerabiliter & ſuſcepit.

Item, qvia juxta parabolam Evangelicam

Ovis perdita quærenda ac benigne recipienda.

licam bonus Paſtor debet qværere ovem perditam, & propriis humeris reducere ad ovile.

(*Additio in margine*)

Propriis humeris i. e. proprio labore corporali, & damno temporali.

Ægro medicina quoque dulcis ſæpe propinanda.

Item, qvod pius Medicus ægroto etiam renitenti debet ſalutaria remedia præſentare. Et qvandoqve prodeſt ſvavis medicina, ubi fortior obeſſet, & contra.

(*Additio Marginalis*)

Nam juxta dictum Chriſti, *non eſt opus ſano Medico, ſed male habenti*: Conſideret igitur Medicus, qvod non proficiente fortiori lenior applicetur ægrotantibus & vice verſa.

Item. Licet hoc ſit, non tamen in favorem dictorum contendentium, ſed magis in favorem Regum & Principum, ac aliorum eis obedientium, qvi, eorũ ſeductione decepti, non ſunt de veritate & juſtitia Piſani concilii plenarie informati. Unde ſperandum eſt, quod ipſi videntes hanc manſvetudinem ſacri concilii, ſe ab illorum obedientiis abſtrahant, in caſu, in qvo nollent illud exeqvi, ad quod juramento & voto teneantur, ante Concilium Piſanum obligati.

Obligandus Johannes 23. qui ſchismati iſti medeatur.

Item ad dictam ipſorum reductionem multum operaretur, quod Dominus noſter in hac prima ſeſſione offerat ſe voluntarium & paratum, non ſolum ad extirpandum præſens ſchisma, ſed etiam ſanctorum Patrum ſeqvendo veſtigia ad providendum & ſtatuendum remedia, qvibus provideretur, quod in futurum non fieret tale ſchisma, ex ſimilibus occaſionibus, vel radicalibus cauſis, ex qvibus hoc nefandum ſchisma ortum habuiſſe dignoſcitur.

Et nunc ad præmiſſa tractanda & aviſanda darentur ex parte concilii deputati.

CAP. VII.

Concluſiones Cameracenſis Cardinalis cum quibusdam additionibus.

Ex MSC. Vindobonenſi, Parte II. Act. C. C. f. 188.

Qvia ſecundum divinam ſcripturam ſuper *omnia vincit veritas*, & ſæpe victorioſius vincit, qvando fortius impugnatur: Ideo, cum *quidam Sacræ paginæ Magiſter*, per ſe, vel ſibi in hoc adhærere volentes, *veritatem* quarundam *concluſionum*, in hoc ſacro concilio aliàs *ex parte quorundam prælatorum & Doctorum propoſitarum*, elucidare cupiens, quasdam *concluſiones* illarum roborativas probare, & defendere obtulit ad præſens, deliberationem concilii ſuper his humiliter requirens: Qvarundam concluſionum *additiones* virtualiter ponuntur *in margine concluſionum* Doctorum præmiſſorum, ſcilicet, primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, quintæ & ſextæ.

V. ſupra, c. IV.

Vide ſupra cap. IV. & VI.

Septima concluſio: Licet Concilium Piſanum probabiliter credatur repræſentaſſe univerſalem Eccleſiam, & vices ejus geſſiſſe, quæ Spiritu Sancto regitur, & errare non poterit: Tamen propter hoc non eſt neceſſario concludendum, quod à quocunque fideli ſit firmiter credendum, quod illud concilium errare non potuit. Cum *plura priora concilia* fuerint *generalia* reputata, quæ *erraſſe leguntur*. Nam, ſecundum quosdam magnos Doctores, *generale concilium poteſt errare non ſolum in facto, ſed etiam in jure*, & quod magis eſt, *in fide*. Qvia *ſola univerſalis Eccleſia hoc habet privilegium, quod in fide errare non poteſt*, juxta illud Chriſti dictum Petro, non pro ſe, nec perſonali ſua fide, ſed pro fide univerſæ Eccleſiæ: *Petre, non deficiet fides* tua.

Conciliũ errare poſſe in facto, in jure, in fide.

Octava concluſio: Licet *concilium Piſanum*, & ſequens *concilium Romanum*, ac deinde *præſens*, non fuit proprie & ſimpliciter unum: Tamen bene proprietate ſimilitudinis loquendi, ſicut Eccleſia militans dicitur una à principio mundi usque nunc, vel ſicut fluvius Rheni unitate continuationis eſt idem fluvius,

Qua ratione Concilium Piſanum & Conſtantienſe ſint dicta unum.

Digitized by Google

fluvius, qui fuit à centum annis, licet forte nulla gutta aquæ, quæ tunc fuerit, ibidem nunc remanſerit. Et hæc diverſitas magis eſt verbalis, quam realis, & magis puerilis quam doctrinalis.

Duodecima concluſio, (quia *mediarum concluſionum* inſertio per modum poſtillarum *in margine præcedentium concluſionum* alias ponuntur) eſt talis. Prædictæ concluſiones, ſalva oppoſitum tenere volentium reverentia, favent unitati, puritati, firmitati, ac juſtitiæ Eccleſiæ, & veritati fidei. Nam rigorem juſtitiæ temperant, & moderantur per manſvetudinem miſericordiæ. Sed concluſiones contrariæ oppoſitum faciendo videntur favere ſchismati, & ſapere fautoriam hæreticæ pravitatis.

Vid. ſupr. Cap. VI.

Supr. Cap. IV.

CAP. VIII.

Abſentiam duorum Pontificum, Gregorii & Benedicti, non obſtare tractatibus Concilii, legatosque eorum ad Concilium eſſe admittendos ac in eo audiendos à Cæſare, in principio Concilii propoſita Declaratio.

Ex MSC. Vindobon. *Part. II. Act. C. C. f.* 187. *a.* hoc titulo:

Qvotuplex ſit autoritas partialis Concilii præſentis.

Conſtantienſe Concilium non ſolum à Papa ſed & à Cæſare convocatum.

SCiendum, qvod præſens *concilium* non ſolum autoritate Papæ vel ſedis Apoſtolicæ *vocatum* eſt, ſed etiam *ad inſtantiam Regis Romani*, qvi cenſetur Eccleſiæ Advocatus, cujus incumbit officio, in tanta neceſſitate providere.

Unde legitur in hiſtoriis, qvod tempore *Gregorii VII & Clementis II* fuit ſchisma Eccleſiæ, ex qvo multa ſcandala ſecuta ſunt. Propter quod *Henricus Imperator congregavit concilium generale*, non vocatis Papa & Cardinalibus, qvia erant diſcordes. Et tamen, qvod ibidem ordinatum fuit, valuit, & in Eccleſia obſervatum eſt, non obſtante abſentia Cardinalium & Papæ.

Jus Cæſaris in ciendo Concilio.

Qvare, à fortiori, in iſto caſu, non obſtante *duorum contendentium abſentia*, poterit utiliter Eccleſiæ provideri per præſens concilium tam ſolenniter convocatum.

Abſentibus licet duobus Pontificibus, Concilium tamen definire poſſe.

Item ex dicto exemplo hujus Imperatoris patet, qvod illa *juris communia*, qvibus probatur, quod ſolus Papa poteſt concilium celebrare generale, *non ſunt ſic generaliter intelligenda*, qvin recipiant exceptionem in qvibusdam ſpecialibus caſibus, ſicut in præſenti eſt caſus ſchismatis. Propter quod ſi Papæ vocanti *concilium* univerſaliter non obedietur, tunc, cauſa neceſſitatis, *poteſt ab Imperatore vocari*, vel à *Cardinalibus*, aut, eis negligentibus, ab aliis, ſicut fuit *in Piſano Concilio* declaratum.

Item, qvanqvam ab aliqvibus XXII. *ſchismata* numerentur, tamen iſtud *ultimum* qvocunqve alio diutius & obſtinatius perſeverat. Et ideo, ſi unquam *licuit Imperatori* vel *Cardinalibus* pro aliquo ſchismate extirpando *evocare concilium*, nunc maxime *licet*. Et in hoc cæteri Reges & Principes Chriſtiani ſibi debent efficaciter aſſiſtere. Alioquin non erit finis malorum, & per amplius creſcent Zizania & ſcandala. Qvia, licet non reperitur, aliqvod ſcisma ſine concilio fuiſſe ſublatum, quanqvam Eccleſia ſub aliqvo ſchismate collapſa legitur, *nunquam* tamen *propriis cleri viribus ſine Principum ſecularium ſpeciali auxilio eſt erecta*.

Eccleſia ſchismate collapſa, ſine Principum auxilio nunquam erecta.

Ex qvibus patet, qvod dictus *Rex poteſt & debet dare audientiam Ambaſiatoribus duorum contendentium* ſeu qvorumcunqve Principum vel Prælatorum ſuarum obedientiarum, convocatis ad hoc Prælatis, & aliis in hoc Concilio præſentibus.

Item poteſt & debet rogare & reqvirere præſens Concilium, quod *nihil innovetur circa Piſanum concilium*, ipſum confirmando, approbando, vel aggravando, niſi *tribus conditionibus* prius obſervatis, de qvibus alibi habetur & etiam ſequuntur in hæc verba.

Primo: Niſi præſens concilium fuerit *de omnibus nationibus* publice *congregatum*.

Secun-

Secundo: Niſi prius fuerit plene & mature deliberatum ſuper oblatis, & offerendis per dictos Ambaſiatores: Et illa *communicentur per ſingulas nationes*.

Tertio: Niſi dicti contendentes, aut ipſorum Ambaſiatores, vel obedientiæ, obſtinati recuſent communem viam rationabilem, eis oblatam, vel offerendam pro extirpatione ſchiſmatis & concluſione integræ pacis Eccleſiæ univerſalis. Alioquin per aſſertionem contrariam datur via perpetuationis ſchiſmati præſenti.

Rationes autem ad præmiſſa poterunt allegari. Ex quibus patebit, quod *Ambaſiatores dictarum obedientiarum non ſunt refutandi*, ſed magis omnibus licitis modis *alliciendi* ad dictam pacem, juxta illud Apoſtoli: *Si fieri poteſt* &c.

CAP. IX.

De negotio unionis Eccleſiaſticæ poſt adventum Sigismundi Cæſaris ad Concilium, in principio Anni 1415. *maxime quoad Gregorium XII. Papatu ceſſurum.*

Ex Labbeo & MSC. Vindobonenſi.

POſtmodum venit Rex Romanorum in nocte Dominicæ Nativitatis.

Et poſt illius adventum etiam adveniebant nuncii Angeli & Petri de Luna.

Quorum aliqui erant Anti - Cardinales.

Magna altercatio fuit, ſi permitterentur *ingredi dum rubeo capello*. Et pro bona parte obtentum quod ſic. Et ita ingreſſi ſunt.

Venit etiam *Dux Bavariæ Ludovicus*, obediens Angelo Corario, dicto Gregorio.

Et tandem coram Rege Romanorum *nuntii Angeli* propoſuerunt publice, & in effectu fecerunt ſe fortes de *via ceſſionis* pro domino ſuo. Nullum tamen mandatum oſtenderunt.

Schedula oblata per Legatos pro Gregorio XII. Papatu abituro. Ex MSC. Vindobon. Parte IV. Act. Conc. C. f. 68. b.

AD laudem & honorem omnipotentis Dei, pacem & conſolationem totius populi Chriſtiani, ſalutemq́, animarum, & hujusmodi peſtiferi ſchiſmatis faciliorem & totalem extirpationem, exemplum humilitatis Chriſti inſeqventes Nos GREGORIUS, *divina diſponente clementia* Papa XII. viam ceſſionis Papatus, *cui, Chriſto favente, juſte præſidemus, Petro de Luna, & Balthaſare Coſſa, jus in dicto papatu, licet indebite, prætendentibus, ex nunc pura & ſincera intentione offerimus, per nos aut procuratores noſtros ad hoc ſufficienter & irrevocabiliter conſtituendos, juxta determinationem concilii, per Regiam Majeſtatem de omnibus obedientiis & nationibus in hoc ſchiſmate in civitate Conſtantienſe congregati, dicto* BALTHASARE, *qui à nonnullis* JOHANNES XXIII. *nuncupatur, non præſidente, nec intereſſente*, cum effectu perficiendam, *præfatis* PETRO de LUNA & BALTHASARE COSSA *idem facientibus. Et etiam in caſu, quò illis vivis vel mortuis, vel uno eorum vivo & altero mortuo, eorum obedientia ad unicum & indubitatum paſtorem, nobis renunciantibus, & non alias, ſe reducere vellent, & contra præmiſſa non venire, Deo & eccleſiæ ſacroſanctæ, cui præſidemus, promittimus & vovemus, literas, ſub bulla noſtra, præfatis* PETRO & BALTHASARI, *ac etiam Regibus, Ducibus, Principibus, & Univerſitatibus, ad ordinationem præfati concilii dirigendas, concedendo.*

Conſequenter *auditi* ſunt *nuntii Petri de Luna*, qui nihil aliud oſtenderunt niſi *conventionem Regis Romanorum cum Rege Arragonum*. Quia P. de Luna & Rex Romanorum, ut dicebatur, petiverant & nominaverant locum Niciæ, & tempus in Aprili proximo. Quibus nihil adhuc eſt reſponſum,

CAP. X.

Cedula nova de certò futura ceſſione Gregorii, ex parte Gregorii Papæ XII. per illuſtrem Principem Ducem Ludovicum Comitem Palatinum, & ejus obedientiam, ſcil. Epiſcopum Spirenſem, Wormatienſem, &c. Conſtantiæ Papæ Johanni 23. & ejus obedientiæ, & Sereniſſimo Romanorum Regi Sigiſmundo præſentata.

Ex MSC. Cæſar. Vind. Parte IV. Act. Conc. Conſt. f. 68. b.

POſt hoc *Dux Bavariæ Ludovicus* coram Rege Romanorum & pluribus Prælatis & aliis publice proponi fecit contenta in cedula cujus tenor ſequitur.

Si placet Regiæ Majeſtati, & aliis ad quos ſpectat, ingredi tractatum amicabilem ſuper via ceſſionis, quæ videtur etiam placere multis de diverſis obedientiis hinc & inde: Tunc illuſtris Princeps, Dominus Dux Ludovicus, & Prælati de obedientia Domini Gregorii Papæ XII. hic præſentialiter in Conſtantia exiſtentes, unà cum R. P. Dominis Cardinali Raguſino, & Patriarcha Conſtantinopolitano, nuntiis Apoſtolicis, ſufficienti mandato ad hoc, ut creditur fulcitis, volunt dare omnem quam poterunt operam, quod per eandem effectualiter procedatur.

Elector Bavariæ offert Cōcilio operā ſuam ad pelliciendum Gregorium, qui Papatui cedat.

Et ſi per practicam forſan deveniretur in illa via ad aliquam concluſionem unionis, ad quam ſecundum circumſtantias tunc adhibendas forte mandatum dicti Domini Gregorii Papæ videretur aliquibus non ſufficere usquequaque: Tunc dictus Dominus Dux Ludovicus & Prælati de obedientia Domini Gregorii, ſperant ſe obtenturos plenius & uberius mandatum in brevi temporis ſpatio ab eodem.

Sic, quod per Dei gratiam per Dominum Gregorium, per ejus nuntios, per Dn. Ducem Ludovicum & Prælatos prædictos, non ſtabit, quo minus per illam viam habeatur ſincera & integra unio, & unicus indubitatus Paſtor Eccleſiæ ſanctæ Dei.

Inſuper Prælati, Doctores & Magiſtri de præfata obedientia Domini Gregorii, hic in Conſtantia præſentialiter exiſtentes, ad honorem Dei omnipotentis, pro reverentia Cæſarei culminis, & Zelo unionis, ac Eccleſiaſticæ reformationis, juxta deſiderium Regiæ Majeſtatis, *ſe offerunt & exhibent, unà cum aliis Reverendis ac venerabilibus Prælatis, nuntiis, Doctoribus & Magiſtris, in Conſtantienſi Concilio, per Majeſtatem Regiam & in ejus præſentia congregato, pariter pro rata & ſtatu ſuo, & cujuslibet eorum, deliberare, tractare & conferre de omnibus mediis & viis ſinceræ & integræ unionis Eccleſiæ ſanctæ Dei, nec non Reformationis, aliisq; materiis, ſive negotiis in dicto Concilio agitandis usque ad Concluſionem incluſive.*

Conditiones Gregorii, Papatui renunciaturi.

Sic tamen, quod ille Dominus, qui à nonnullis vocatur Johannes XXIII. non præſideat, nec interſit Concilio in eodem. Imo omnis obligatio, per perſonas Concilii ſibi ſpecialiter facta, quoad tractanda in Concilio, relaxetur, libertas conferendi, loquendi & tractandi de ſingulis nullatenus impediatur, & vota omnium & ſingulorum ſint libera atque pura. Cauſa quoque unionis Eccleſiæ per idem Concilium ante ejus diſſolutionem aut ſeparationem diffiniatur.

Et dictus Dn. Gregorius XII. per Regiam Majeſtatem de conſenſu Concilii, & per dictos ſibi obedientes ex nunc charitative cum inſtantia debita requiratur, & pie in Jeſu Chriſti viſceribus exhortetur, ut infra certum terminum competentem per Concilium ſtatuendum perſonaliter veniat, aut plenum & ſufficiens mandatum mittat, ad allegandum, ſi placuerit, jura ſua, ac ad determinationi dicti Concilii, ut præmittitur, acquieſcendum.

Sive autem dictus Dominus Gregorius comparuerit, aut mandatum hujusmodi miſerit, ſive non, dicti tamen ſibi obedientes ut ſic volunt acquieſcere determinandis Concilio in eodem.

Digitized by Google

CAP. XI.

Propoſitio Gvilelmi Philaſterii, Cardinalis S. Marci, de compellendis tribus Pontificibus, Gregorio, Benedicto, & ſpeciatim Johanne, ad relinquendum Papatum. Ex Labbeo.

A. 1415. in principio menſis Februar.

QVa (Gregor.) cedula publicatâ, *Cardinalis Sancti Marci*, videns quod oſtium apertum eſſet in Domino, quod tamen nullus volebat aut audebat ingredi, & *turbationes* eſſent *inter Papam & Regem*, & quod de *unione* erat *ſilentium*: Anglici etiam & Poloni venerant, qui proponendo multa dixerant de pace Eccleſiæ, ſed nihil expreſſe: *Schedulam compoſuit*, quam *dedit Domino Cardinali Cameracenſi*, qui laudavit & approbavit illam.

Præclarũ Cardinalis S. Marci conſilium de ceſſione Pontificũ, Placuit Cæſari & Nationibus. Papam Johannẽ 23. offendit.

Et factum eſt quod *venit ad manus Regis*. Qvam magna exultatione receptam ſtatim *miſit* tranſcriptam *ad omnes congregationes omnium nationum*. Et illam favorabiliter receperunt. Et publicata eſt, *usque ad Domini Papæ notitiam*.

Ex qua multa animorum plurium turbatio ſecuta eſt, & aliis generata lætitia. Et ſcivit Dominus *Papa*, quod dictam cedulam fecerat Dominus Cardinalis Sancti Marci. Unde maxime *turbatus fuit, & Cardinalem odio habuit*.

Idemqve Cardinalis hoc audito Papam adivit, & illam feciſſe pro pace Eccleſiæ aſſeruit, & non negavit.

Tenor autem dictæ *cedulæ* talis eſt.

Scopus Concilii Conſt. Unio Eccleſiæ & reformatio.

In generali Concilio Conſtantienſi duo ſunt agenda principaliter, & ad hoc eſt congregatum.

Primum de pace & unione perfecta Eccleſiæ. *Secundum* de Reformatione ſtatus Eccleſiaſtici.

Varii unionis modi ante Conciliũ Piſanum quæſiti.

Ad pacem & veram unionem Eccleſiæ ſublato ſchiſmate, plures modi *dudum exagitati ſunt ante Piſanum Concilium.*

Primus *per reductionem non obedientium.* Secundus *per diſcuſſionem & determinationem juris contendentium.* Tertius *per ceſſionem utriusq; contendentium.*

Et notandum eſt, quod ante Piſanum Concilium duæ primæ viæ *tanquam pene impoſſibiles attentatæ non fuerunt, ſed ſola* via ceſſionis. *Et quia duo contendentes illam viam per eos approbatam & juratam amplecti cum effectu noluerunt, ſed colludendo tergiverſati ſunt, fuerunt condemnati, & alius electus.*

Et licet qualibet obedientia ſuum indubitatum tenet, fuit tamen viſum utrique obedientiæ, quod attento ſchismate ſcandaloſo, pro danda pace Eccleſiæ, quilibet cedere teneretur, & ad hoc compelli poterat per Concilium generale.

Via amica reductionis diſſidentium partium & aſſeclarum. Difficilis.

Nunc autem videndum eſt, per quam iſtarum viarum, vel aliam, rebus ſtantibus, ut ſunt, pax dari poſſet Eccleſiæ: Utrum per viam reductionis? *Et videtur* quod maxime. *Quamvis ad Hiſpanias, & Petrum de Luna, ſimilis ſit difficultas, quæ erat ante Piſanum Concilium, imo forte major: Qvia inprimis ante Piſanum Concilium nulla condemnatio erat facta. Quare cum minori ignominia, & per conſequens una pars facilius ſe reduxiſſet ad alterum. Nunc autem, quia pars condemnata ſe reducens, clare videretur hæreticaſſe, nunquam eſt ſperandum, quod ſe tali exponat infamiæ. De Corario autem & ſua obedientia, licet minor ſit, eadem tamen occaſio impediret.*

Via juris & diſputationis.

Secunda via diſcuſſionis & determinationis juris, *indubitatum eſt, quod condemnati & obedientes eis ſe nunquam ſubmitterent. Quia nullus eſſet judex niſi Concilium generale Domini noſtri, cujus judicium nunquam ſubvenit. Alium autem judicem D. N. & ſua obedientia non ſubvenit. Verum autem eſt, quod, ſicut reſpondit Angelus Corario, poſſet fieri Concilium omnium obedientiarum, cui omnes ſe ſubmitterent, & per quod poſſet determinari, vel alia via media reparari; Quod tamen difficillimum eſt, longum & laborioſum, tum propter electionem loci, ut patuit inter Petrum de Luna, & Angelum, tum propter contrarias voluntates & facilem hominum & diſſentientium voluntatem, & multa alia. Nec creditur nec eſt veriſimile, quod Petrus de Luna illam viam ſuſciperet. Præterea turpe eſt & periculoſum, Piſanum Concilium in dubium revocare, & illud iterum judicio exponere.*

Tædioſa.

Dicunt aliqui, quod via belli *reducerentur*

Via belli. Periculoſa.

tur inobedientes. Hoc reputatur impoſſibile. Tale enim bellum non fieri poſſet niſi per multos & magnos Principes & Reges adverſus alios. Qvod *non eſt ſperandum. Sequerentur præterea multa & infinita mala, quæ ſolent ex bellis evenire, & finis incertus.*

Et ſi forte videretur poſſibile, Angelum & Carolum Malateſtam poſſe expelli per vim, tamen Almani ſibi obedientes non eſſent propter hoc ſubjugati. Præterea, etſi eſſent, vel ſi reducerentur ad obedientiam per Regem Romanorum, aut alios, non eſſet pax nec unio Eccleſiæ, reſtantibus Hiſpanis cum Scotia & aliis Regionibus.

Via ceſſionis omniū. Optima & facillima.

Ex quibus videtur quod neutra iſtarum duarum viarum *ſit aggredienda, ſtante alia quacunque facili & poſſibili: Ultima,* ceſſionis fiendæ ab omnibus: *Qvæ videtur facilis & poſſibilis, & utilis ex multis cauſis.*

Circa quam quæratur, utrum via ceſſionis, *rebus ſtantibus, ut ſunt, pro conſequenda unione perfecta,* ſit aggredienda?

Secundo utrum ad illam teneatur Dominus Johannes? *Qvia de aliis dicendum eſt, quod eis gratia fieret, ſi ad hoc admitterentur.*

Tertio, an idem Dominus noſter ad illam, *rebus ſtantibus, ut ſunt,* poſſet legitime compelli?

Circa primam quæſtionem ponitur talis

Concluſio:

Via ceſſionis urgenda.

Omnis via per quam pax & perfecta unio Eccleſiæ evidenter poteſt provenire eſt bona & utilis Eccleſiæ. Igitur aggredienda. Patet iſta concluſio, quia finis & terminus pacis & unionis perfectæ eſt quærendus. Ergo omnis via, per quam clare poteſt perveniri ad finem & terminum, eſt quærenda.

Qvia poſſibilis & brevis. Facilis.

Secunda Concluſio: *Qvod, etſi plures viæ ſint perveniendi ad finem & terminum pacis perfectæ Eccleſiæ, illa tamen præeligenda eſt, per quam citius & facilius eſt poſſe ad finem & terminum quæſitum pervenire.*

Ex iſtis præmiſſis infertur tertia concluſio: *Qvod via ceſſionis ad proventum pacis & unionis Eccleſiæ, etiam rebus ſtantibus, ut ſunt, aggredienda eſt, & præ cæteris eligenda.*

Patet: Qvia per illam citius & facilius eſt ad terminum pacis & perfectæ unionis Eccleſiæ perveniri. Qvinimo aliæ viæ, propter difficultates, & alia plura, deſperatæ videntur. Caſum autem appetit, qui poſtpoſitis certis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum.

Ante Cōcilium Piſanū probata & in illo exercita.

At quod per iſtam viam ceſſionis poſſit ad pacem & unionem Eccleſiæ perveniri, patet ex præſuppoſitis ante Piſanum Concilium, quod ipſa fuit illa via electa pro poſſibili, certiori & meliori: Si autem tunc per illam viam potuit ad pacem & unionem Eccleſiæ perveniri, quo tempore majus & fortius & magis radicatum erat ſchiſma, multo magis nunc poteſt.

O quam igitur felix & glorioſus apud Deum & homines foret verus Paſtor & Papa, ſi per illam viam facilem pacem Eccleſiæ & toti populo Chriſtiano dare vellet, & illam gloriam ſuam non daret alteri, ſed alterum præveniret.

Johannē 23. ad illam ceſſionem eſſe obligatū.

Qvarta Concluſio *eſt ſuper ſecunda quæſtione: Qvod ultimo ſtante, in caſu, in quo eſt manifeſte Summus Pontifex, quanto verior Paſtor Eccleſiæ, tanto libentius, ferventius & citius debet pro pace & unione Eccleſiæ aggredi viam ceſſionis & offerre. Patet Concluſio ex dictis Summi Paſtoris, dicentis;* Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. *Hæc eſt igitur boni Paſtoris proprietas, ut animam ſuam ponat pro ovibus ſuis, quando opus eſt. Si non ponit, non eſt bonus Paſtor. Si autem animam tenetur ponere, multo magis accidentia vitæ, honorem, poteſtatem, dominatum. Et hæc omnia, quæ ſi deſiderantur, vana ſunt, nec propriè aut juſte aſſumuntur, aut ab invitis. Qvare veniat invitus, invitatus effugiat. Nec intelligere poſſum doctrinam Chriſti de bono Paſtore, ſi, attento ſtatu Eccleſiæ, verus Paſtor pro pace ejusdem Eccleſiæ cedere non teneretur, qui tenetur animam ponere.*

Exemplo paſtoris. Qvia paſtor tenetur vitam ponere pro grege.

Probatur eadem concluſio, quod, attento ſtatu Eccleſiæ, Summus Pontifex pro pace & unione Eccleſiæ tenetur mortem non evitare, igitur nec ceſſionem. Tenet conſequentia à minori ad majus. Antecedens autem videtur eſſe de intentione proprietatis Paſtoris boni, qui ponit animam pro ovibus.

Exemplo militis. Miles mortem non fugit pro republica.

Præterea miles armatæ militiæ tenetur non evitare mortem pro republica, igitur nec miles Chriſti. Pluſq; tenetur ſequi Chriſtum Chriſti vicarius, quam alius eo inferior, tum quia immediatus, tum propter exemplum inferiorum quos tenetur verbo & exemplo inſtruere,

Digitized by Google

ſtruere, quia Jeſus incepit primo facere poſtea docere.

Exemplo Piſani cōcilii, quod duos alios juſſit cedere.

Præterea probatur ex auctoritate geſtorum ante Piſanum Concilium, quo fuit conclusum, ambos contendentes debere cedere: Igitur & nunc, cum ſimilis ſit ratio, ut ſupra probatum eſt.

Vel invitū Johannē 23. poſſe compelli ad ceſſionem.

Qvinta Concluſio eſt ad tertiam quæſtionem: Quod, attento ſtatu Eccleſiæ in omnibus, quæ omnia non exprimuntur de præſenti, Summus Pontifex & Paſtor Eccleſiæ pro pace & unione Eccleſiæ poſſet compelli offerre ceſſionem conditionaliter, ſi alii velint ab occupatione deſiſtere, & conditione cum effectu, quod cedant pure & libere.

Quia per ſe tenetur cedere. Si ergo noluit, compellendus.

Patet concluſio: Quia ex præmiſſis tenetur ad hoc, igitur compelli poteſt, ſi recuſet, hoc eſt juberi ut faciat, &, ſi non pareat, compelli, ut non permittat Dei Eccleſiam lacerari. Quia qui reſtituere juſſus juſſioni non paret, manu militari auferatur ab eo, aut aliis modis, quibus quis compellitur ad factum, &, ſi non paret, deponi, tanquam ſcandalizans Eccleſiam Dei, quam ipſe cuſtodire & tueri tenetur. Quia quod alium facientem prohibere ex officio neceſſe habet, hoc ipſe committere non debet, & committendo gravius punitur.

Generale Concilium judex hujus cauſa. Exemplo Piſani Concilii.

Nec dubitandum quin generale Concilium ſit Judex competens in hac parte. Alioquin Piſanum Concilium viribus non ſubſiſteret, in quo eadem auctoritate, & ex eisdem cauſis radicalibus fuit judicatum. Nec immutat autoritatem perjurium contendentium. Quia, ſi propter crimen fuerunt damnati, timendum eſt magis nunc.

Conciliū ſuperius Papa.

Multisq; aliis rationibus, de jure divino, naturali & humano, fundari poteſt generale Concilium quod ſit ſuperius Papâ, in his, quæ concernunt univerſalem ſtatum Eccleſiæ, ut in caſu præſenti, & aliis pluribus. Videtur tamen, quod etſi præmiſſa vera ſint, mitius tamen ab initio agendum ſit.

Rogandus primò Johannes ut ſponte cedat.

Ultimo: Humiliter & devote exponatur Sanctiſſimo Domino noſtro Johanni, vero & Summo Pontifici, & gregi dominici Paſtori, quatenus dignetur ſua Sanctitas veri & pii Paſtoris ſupra gregem ſuum oculos aperire, conſiderare, quantis rapacium luporum morſibus exponitur, quod oves devorare quotidie permittit. Quinimo & perpetuæ ſubverſionis ſubjacet grex Domini periculis: Cum & per tales diviſiones Eccleſia jam ſchisma Græcorum tot annis ſuſtinuerit. Nec minus in præſenti periculum imminet Hiſpaniarum, quæ non eſt minor Chriſtianorum portio, quam græca Chriſtiana. Inſuper & multarum gentium Germaniæ & Italiæ. Quoniam monſtruoſum eſt, in uno Eccleſiæ corpore tot apparere capita.

Dignetur q; , non dicam, ut tenetur, animam, & vitam ponere, imo & membrum, aut quo minus eſt, officium membri, ſed proprii corporis, parcens laboribus, quietem ſibi parans, laudem, gloriam, & honorem Dei & hominum, præmiumq; æternum acquirens, gregem ſibi commiſſum à luporum morſibus liberare, ſub unico ovili, ac unico Paſtore & duce, monſtra hæc tollere per prædictam illam certam, facilem & honeſtam viam ceſſionis, & illam offerre, ſi alii hujus gregis veraces velint etiam renuntiare juri, quod prætendunt, & illam viam usque ad terminum per veros & ſinceros tramites ambulare.

Glorioſum Pontifici, cedere pro Eccleſiæ ſalute.

Nec dubium, quod ſi ita faciat, pax dabitur univerſali Eccleſiæ Dei, mentes omnium Chriſtianorum ſecura tranquillitate gaudebunt. Nec unquam auditus eſt virtuoſior actus, nec ullius unquam Pontificis Romani major, celebrior aut longævior fama, gloria memoriaq; manebunt.

Promiſſus honorificus vitæ ſtatus, ſi cedat.

Certumq; eſſe debet, quod pro ſtatu ſuo Eccleſia uberius providebit quam peteret. Nec timor penuriæ ſtatus ſui debet eum à tanto bono, à tanta gloria tamq; grandi præmio retrahere quovis modo.

Quæ ſi recuſet exaudire, conſideret duos gregis Dei lupos, quantis ſe pro cauſa ſimiliter ſubjecerint ſcandalis, quæque ſibi poſſunt opponi & finaliter evenire.

CAP. XII.

Refutata à Johannis Papæ aſſeclis Propoſitio Cardinalis Sancti Marci de ceſſione Pontificum, & imprimis Johannis XXIII. Ex Labb.

Digitized by Google

Vid. ſupr. f. 208.

Contra quam cedulam, quæ incipit, *In generali*, quidam *adulatores*, ut vere dicatur, ſcripſerunt *invectivas cedulas*, ac nihil audentes aſſerere, dictaverunt per modum *quaſtionum*.

Tenores autem dictarum cedularum ſunt tales.

Prima cedula.

Ut ait Tullius in libro de Paradoxis: *Nihil eſt tam incredibile, quod dicendo credibile non fiat.* Ideo ne per dicta aliquorum nefanda, quæ in callida ſubtilitate vergere videntur in Eccleſiæ & fidei detrimentum, credulitas infirmorum feriatur, non videtur ſuperfluum, repugnantiam iſtam diſſolvere. Sed, qvoniam, ut docet Anshelmus libro primo, Cur Deus hom. cap. I. *Qva per inveſtigationem, interrogationem, & reſponſionem inveſtigantur, multis & maxime tardioribus ingeniis magis patent:* Eapropter ad tenebrarum effugationem, quæ ſcrupulum induxerunt ſuper faciem abyſſi, & lucis ſerenationem, quædam proponantur *quæſtiones*, ex quarum *reſponſione veridica* conſcientiæ, ignorantiæ nebulis confuſcatæ, ſerenabuntur.

Johannē 23. non eſſe comparandum cum Gregorio & Benedicto,

An *æquiparare hæreticis D. Johannem Papam XXIII.* canonicum & Catholicum, videatur Sacro Piſano Concilio canonico, legitimo, ſtabili, & firmo, in aliquo præjudicare?

An Papam D. Johannem XXIII. tanquam canonicum recipere & acceptare dictam æquiparationem procurantes, poſſint ſeu valeant notari de fautoria ſchismatis & hæreſis?

Gregorio & Benedicto illud beneficiū non indulgendum.

An hæreticus per Eccleſiam canonice damnatus, errorem ſuum non cognoſcens, ſed in ſua permanens pertinacia, ſit in petitionibus exaudiendus?

Papam nō hæreticū non poſſe Papatu privari.

An Papa verus & canonicus de hæreſi non infamatus, nec ſuſpectus, poſſit contra ea, quæ ſunt ſui juris, ab aliquo compelli vel arctari?

An ſolenniter non vere hæreticum tanquam hæreticum condemnantes, & dictam condemnationem juſtam & canonicam fore pertinaciter aſſerentes, hæretici ſint cenſendi?

Secunda cedula.

Licet per doctrinam Apoſtoli, ad Titum tertio capite, *ſtultæ quæſtiones ſunt evitandæ*, tamen adverſus garrulos ratiocinatores & latratores, & captiones, modus valet inquiſitivus ad confutandum adverſarios. Nam, ut ait Anshelmus, in tractatu de corpore Chriſti, cap. 2. *Obſcuriſſimam determinare ſententiam claram omnibus, comperimus Arianorum contentiones & diſputationes ſubtiliſſimas.* Et paulo poſt ſubjungit: *Si, inqvit, non coegiſſet neceſſitas de re, de qua quærebatur, viros ſanctos, & eruditos altius aliquid ſentire, & proferre, ſemper timidæ hominum mentes habuiſſent obſcurum.* Qvamvis igitur per tempora multa quæſtiones aliquæ à pluribus intactæ relictæ ſunt, eo quod videbatur eis de illarum ſententiis ambigendum: Nunc tamen à quibusdam eorum quæritur ſerenatio, & veritatis, quæ impugnatur, ſolidatio. Unde per modum quæſtionum tituli aliqui ſubſeqvuntur, licet ab aliis, qui ſanos habent mentis oculos, minime dubitetur.

Seqvuntur tituli qvæſtionum.

Qvæſtiones de auctoritate Concilii Piſani.

Si Concilium Piſanum fuit legitime & canonice convocatum?

Si Concilium Piſanum fuit rite & canonice celebratum?

Si duo olim contendentes de Papatu fuerunt juſte & canonice de eo ejecti & condemnati?

Si electio Domini Alexandri Papæ V. fuit rite & canonice facta?

Si dicta Electio ab illis qui fuerunt in Concilio, fuit legitime & canonice acceptata?

Duos illos Papas Gregorium & Benedictū, non eſſe tàm humaniter tractādos & Johanni æquiparandos.

Si hæreticus declaratus & condemnatus per Eccleſiam ſit vero & indubitato Summo Pontifici æquiparandus?

Si hæreticus non recognoſcens errorem ſuum, ſed permanens in ſua pertinacia, in ſuis petitionibus injuſtis ſit exaudiendus?

Si Prælati, & Officiales, & inſtituti à canonico & vero Summo Pontifice, in ſuis dignitatibus debeant permanere?

Si verus & canonicus Papa ſuſpectus de hæreſi, contra jura, contra obligationes & promiſſiones ſibi factas, poſſit ab aliquo compelli, vel arctari contra ea quæ ſunt juris ſui.

Si ſolenniter condemnantes non hæreticum tan-

Digitized by Google

tanquam hæreticum, & dictam condemnationem aſſerentes pertinaciter fuiſſe & eſſe juſtam & canonicam, hæretici ſint cenſendi?

Tertia cedula.

Argumenta contra viam ceſſionis.

Via ceſſionis, quæ D. noſtro proponitur pro reformatione & unione unius ac univerſalis Paſtoris, & indubitati, tanquam melior & brevior ceteris viis, quæcunque videntur eſſe, eſt irrationabilis, & injuſta, plurimas propter cauſas.

Et hoc primo, qvoad concilium Piſanum, & ſecundo, quo in ſe & ad ſeipſam.

I. Viam ceſſionis eſſe injuſtam, propter concilium Piſanum, quod videtur illâ aboleri.

1. *Primo*, quoad Concilium Piſanum, eſt irrationabilis, & injuſta; Qvia eſt reprobativa & annullativa ipſius Concilii Piſani. Nam ex hoc, quod S. D. N. per præſens Concilium inducitur ad cedendum, & cedere; ſtatim datur intelligi, & monſtratur, quod ipſum Concilium Piſanum fuit nullum & illegitime celebratum, & per conſequens ipſe D. N. non eſſet verus Papa, & ideo tanquam injuſtus & non verus deberet cedere, ſicut ille qui nullum jus haberet in Papatu, & quem tale Concilium non poterat in verum Papam procreare, cum ipſum fuiſſet nullum.

2. *Secundo*, per ipſam viam ceſſionis datur intendere & declarare, quod fuit inutile & ſuperfluum in Eccleſia Dei, quantumcunq; fuerit utiliſſimum. Nam per iſtam viam monſtratur, quod non fuit verus Papa procreatus; Qvia cederet non propter aliam cauſam, niſi ut cedendo faceret unionem. Cum multo melius fuiſſet propter dictam viam exercendam conſentire in unum duorum illorum contendentium, ad eundem appropinquare, vel ſaltem alterum ſic facilius flectere, ut reduceretur ad obedientiam vel ad ceſſionem.

3. *Tertio*, iterum datur intendere, qvod per dictum Piſanum Concilium non fuerit unicum & indubitatum caput univerſalis Eccleſiæ procreatum, ſed potius ſchiſma augmentatum, & errore multiplicatum. Cum tunc ſolum eſſent duo capita contendentia, nunc vero extant tria. Et fortaſſe, imo ſine omni dubio, ex ceſſione Johannis per præſens Concilium, quod per omnia eſt imitativum veſtigiorum Piſani, ſchiſma augmentabile uſque quartum. Et ſemper vult procedere in infinitum. Qvod etiam animos fidelium cogitare eſt abſurdum.

Secundo videtur, quod dicta via ceſſionis eſt illegitima & injuſta *quo in ſe, & ad ſe, & ad ipſam*, multiplices propter cauſas. *II. Viam ceſſionis eſſe per ſe iniquam.*

Primo. Nam profecto valde injuſtum eſt & vere abſonum, quod unus juſtus Papa, & non condemnatus, nec pro hæretico declaratus, cedendo debeat ſe pariare cum injuſto & condemnato ac per Eccleſiam pro hæretico declarato, vel cum pluribus ſimilibus: Cum tales cedendo ſciant manifeſte nihil juris dimittere vel renunciare. 1.

Secundo. Si per iſtam viam poſſet Eccleſia reformari in capitibus & in membris, inquam per ceſſionem, ſeqveretur, quod omnia jura & omnia Concilia eſſent inutilia & ſuperflua in Eccleſia; Non ut ſic in ſummo caſu, vel juſtitia eſt ſumme dimittenda. Ad quid enim ſunt jura adinventa, niſi ut inter rixantes pax & veritas declaretur? *Aliter enim, quid valeret, ſi ſuo loco & tempore non convenirent aut non deberent effectualiter obſervari?* 2.

Tertio etiam videtur, quod via ceſſionis ſit frivola & injuſta. Nam conſideratis temporibus, atque rebus, ſicut nunc ſunt, quod alter contendentium eſt abſens, & alter cedere penitus abnegat & recuſat, patet quod per eam non reformetur integre Eccleſia Chriſtiana, Domino Johanne jam cedente. 3.

Qvarto via ceſſionis videtur fore injuſtiſſima. Cum nec jure divino obligatur, nec humano, quod condemnatus, de una re, quantumcunque etiam exigua ſeu ingente, rationabili tamen atque juſta, debeat ſuis juribus abnegare, & cedendo ea uni tertio reſignare, qui nullum jus habebat in re prænominata, tanquam exterus & alienus: Et ſi contranitendo augeretur cuſtodia, ex ſalvatione ipſius rei: Qvoniam ex veriſimilibus potius acqviritur meritum in perſiſtendo, quam cedendo vel ceſſando. 4.

Quinto videtur ceſſio eſſe injuſta. 5.

Qvia

Digitized by Google

Qvia videlicet ab ipſo Chriſto nunquam crederetur fuiſſe & eſſe obſervata. Nam ſi tempore Chriſti multi Pſeudo-Chriſti ſurrexiſſent, quorum quilibet ſe dixiſſet eſſe Chriſtum, & fuiſſent cum Jeſu Chriſto pares in obedientia, nullo modo creditur quod ipſe Chriſtus cum eis viam ſubiiſſet ceſſionis, ſicut nec unquam ſubiit, ſed usque ad mortem conſtantiſſime ſervavit.

6. *Sexto*, videtur ceſſio eſſe crudelis. Et maximæ crudelitatis ſit, qui negligit famam ſuam.

7. *Septimo*, via ceſſionis non approbatur per illam viam Evangelii qua dicitur: *Bonus Paſtor ponit animam ſuam pro ovibus ſuis*; Sed potius approbatur illa quæ ſequitur: *Mercenarius autem & qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propria, cum videt lupum venientem, fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.* Nam ponere animam & vitam pro ovibus eſt quædam perſiſtentia & virilis concertatio, quæ pertinet ad bonum Paſtorem. Sicut fecit David, cum eripuit agnum de leonis & urſi faucibus. Et ſicut S. Thomas, Martyr Chriſti, Archi-Epiſcopus Cantuarienſis ſanctum verticem ſcindi fecit, & dedit pro Chriſti Eccleſia. Sed ceſſio eſt quoddam aufugium, retroceſſio & declinatio à tali conflictu virtuoſo. Qvod proprie pertinet ad mercenarium, qui cum videt lupum venientem fugit & retrocedit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus. Sanctiſſimus autem Dominus noſter *Johannes Papa* XXIII. ſuas oves congregans de univerſis mundi partibus pro Eccleſia Dei reformanda, dedit ſe in luporum manibus, quibus viriliter reſiſtere debet etiam usque ad mortem, ſicut in hoc ſacro Concilio elucet evidenter.

8. *Octavo*, nec iſta autoritas Evangelii approbat ceſſionem, qua dicitur, *Chriſtum nonaginta novem oves reliquiſſe in deſerto, & inſtitiſſe uni perditæ; aut de drachmis decem*, Qvia, licet filius Dei ad reinveniendam drachmam decimam, & ad recuperandam ovem centeſimam de cœlis deſcendiſſet, & in terris ex virgine humanitatem aſſumſiſſet, tamen nunquam ejus divinitas, quæ erat in cœlis & in terris, creditur oves ſuas ſine conſolatione reliquiſſe. Nec ita receſſit ab eisdem, *quod ipſemet illis nullatenus auxilium tuliſſet.* Paſtor autem Eccleſiæ qui cedit, non habet amplius ſpem redeundi. Nihilominus autem S. Dominus noſter Papa Johannes XXIII. exemplo Chriſti deſcendit de Italia ad Conſtantiam, reliquit idem ſuam almam urbem, ac totum patrimonium, & omne illud quod jam Eccleſia Dei diu perdiderat, & ſuſpendit eorum requiſitionem, & inſtat ovibus perditis, ut poſſit eas eripere de faucibus luporum contendentium, quas nullatenus recuperabit, ſi cedendo & fugiendo ſe puſillanimiter abſentabit.

Nono & ultimo, verus Papa, ſtantibus terminis prout ſtant, nulla ratione debet compelli ad ceſſionem. Cum hoc eſſet manus ponere in Chriſtum Dominum & violentare ipſum, & conturbare ac annullare hoc præſens Concilium, cum nulla valeat confeſſio violenta. Nec per hoc etiam quoad præſens reformabitur. Solum enim unus parvus tumultus, qui per Romanos olim dicitur commiſſus contra obedientiam Romanam, allegatur in æternum, quare non allegaretur ſcelus inauditum? Et ille ſcribens & proponens iſtam viam aſſerit, non eſſe procedendum contra condemnatos per manus violentas, allegans ſuper hoc frivolas rationes, & concedit S. D. N. debere compelli vi brachii ſecularis, aut via infamiæ abhorrendæ. Qvi ſi foret bonus Chriſtianus & intelligeret ſcripturas, nullatenus deberet talia piis auribus impulſare. Qvia omnia iſta ſunt crudelitatis & injuſtitiæ in Eccleſia ſancta Dei. 9.

Quarta præciſe continet viam belli, &c.

CAP. XIII.

Reſponſio Petri de Alliaco, Cardinalis Cameracenſis, ad ſuperiora dubia Pontificis ceſſioni oppoſita.

Contra

Adulatores pontificis in Cõcilio Conſt.

CONtra dictas cedulas ſcripſit Dominus *Cardinalis Cameracenſis*, & fecit *cedulam* contrariam *reſponſivam*: Cujus tenor talis eſt. *Summopere caveant zelatores fidei & unionis Eccleſiæ à doctrina illorum, de quibus prædixit Chriſtus:* Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. *Hi ſunt in hoc ſacro Concilio, qui*, adulatores potentiæ *magis quàm* amatores juſtitiæ, *garrientes detrahunt doctoribus veritatis, quos detractores vocat Apoſtolus*, Magiſtros prurientes auribus.

De quorum *numero ſunt quidam, qui* quinque cedulas *ad impediendum effectum hujus Sacri Concilii præſentarunt.* Qvarum prima incipit: *Qvia ſecundum Tullium.* Secunda: *Ut ait Tullius.* Tertia: *Licet per doctrinam Apoſtoli.* Qvarta: *Dum exacta conſideratione*, quæ viam belli ſvadet pro habenda pace Eccleſiæ. Qvinta, quæ incipit, *Via ceſſionis quæ Domino noſtro proponitur.*

Qvibus omnibus cedulis & ſeditioſis fallaciis reſpondetur per *Concluſiones* ſeqventes, ſuper quibus petitur deliberatio Concilii generalis, & *publica* coram eo ſuper eis *diſputatio* pro inqviſitione veritatis.

Facta Concilii Piſani, apud Gregorianos & Benedictinos eſſe dubia.

Prima Concluſio. Licet Concilium fuerit legitime & canonice convocatum, rite & canonice celebratum, & duo olim contendentes de Papatu juſte & canonice condemnati, & electio Domini Alexandri V. fuerit canonice & rite facta, & dicta electio ab illis, qui fuerunt in dicto Concilio, fuerit legitime & canonice acceptata, prout hæc omnia tenet obedientia Domini noſtri Papæ Johannis XXIII: Tamen duæ obedientiæ duorum contendentium probabiliter tenent contrarium. In qua opinionum diverſa & adverſa varietate non ſunt minores difficultates juris & facti, quam ante Concilium Piſanum erat de juſtitia duorum contendentium.

Via igitur placida ineunda ceſſionis trium Pontificũ.

Ex quo ſeqvitur *ſecunda Concluſio*, quod, ſicut ante Concilium Piſanum ad evitandum difficultates juris & facti, & prolixitatem, & dilationem pacis Eccleſiæ, tunc acceptata fuit ab omnibus Chriſti fidelibus & laudata via ceſſionis amborum contendentium, ſic & nunc trium contendentium de Papatu, ſimiliter etiam majori ratione acceptanda eſt & laudanda.

Johannẽ cedere Papatui, eſſe illi glorioſum.

Tertia eſt, quod, conſulere Domino Noſtro Johanni Papæ XXIII. acceptare & offerre dictam viam ceſſionis, in caſu, quo ex hac oblatione ſeqveretur perfecta pax ſeu unio Eccleſiæ, non eſt æquiparare verum Summum Pontificem hæreticis per Eccleſiam condemnatis, nec ſacro Piſano Concilio ſtabili & firmo in aliquo præjudicare, ſed magis intentionem ac finem dicti Concilii confirmare, ipſumqve D. N. ſuper prædictos contendentes exaltare & ipſos deprimere.

Qvarta Concluſio eſt, quod præmiſſas quæſtiones aſſerentes non poſſint juſte notari de fautoria ſchismatis vel hæreſis, ſed magis oppoſita temerarie præſumentes aſſerre.

Quæ etiã ab hæreticis ad pacem offeruntur, non reſpuenda.

Qvinta, Licet hæreticus per Eccleſiam damnatus errorem ſuum non recognoſcens, ſed in ſua permanens pertinacia, non ſit in petionibus ſuis errori faventibus exaudiendus: Tamen ea quæ afferentur à quibuscunque qvantumcunque ſchismaticis, vel hæreticis, pro tractatu pacis & unionis Eccleſiæ, non ſunt à Catholicis reſpuenda, ſed favorabiliter audienda, & quantum expediens fuerit, exaudienda.

Papam etiam verũ per Conciliũ poſſe compelli ad ceſſionẽ ſi ſalus Eccleſiæ poſtulet.

Sexta Concluſio. Licet regulariter Papa verus & canonicus, de hæreſi, aut nullo notorio crimine Eccleſiam ſcandalizante, non infamatus, nec ſuſpectus, neqveat ab aliquo particulari collegio ſeu perſona ſingulari contra ea quæ ſunt ſui juris compelli vel arctari: Tamen ab univerſali Eccleſia ſeu Concilio generali ipſam repræſentante, attenta prolixitate caſus præſentis, pro pace Eccleſiæ celerius procuranda, juſte poſſet ad ceſſionem compelli.

Repugnãtem Johannem fieri ſchismaticum.

Sept. C. Si in caſu prædicto Papa dictam viam pertinaciter recuſaret, legitime poſſet, tanquam ſchismaticus & de fautoria ſchismaticæ pravitatis ſuſpectus, rationabiliter condemnari.

Octava eſt, quod in caſu prædicto Papam tanquam hæreticum, vel ſchismaticum

cum condemnantes, & dictam condemnationem juſtam & canonicam fore firmiter aſſerentes, nullatenus hæretici ſunt cenſendi, ſed magis oppoſitum pertinaciter affirmantes.

Qui viam ceſſionis improbēt, eos irritū reddere Conciliū Piſanum.

Nona, qui nunc reprobant viam ceſſionis, dicentes eam eſſe irrationabilem, illegitimam & injuſtam, ſecundum ſe & ad ſe ipſam, ſecundum rationes juris, ſubducunt fundamentum Piſani Concilii ipſiusque robur infirmant & totam hanc obedientiam ſcandalizant.

Viam belli eſſe paci inimicam.

Decima, qui vim belli ſvadent, & tractatum pacis & concordiæ ab adverſariis oblatum repudiant, in Spiritum Sanctum multipliciter peccant. *Primo*, quia impediunt finem pacis ad qvem præſens Concilium vocatum eſt & principaliter ordinatum. *Secundo*, quia obviant mediis quibus ad dictum finem facilius pervenitur. *Tertio*, quia impugnant regulam, per quam impedimentis, ac finem prædictum & ejus media repudiantibus, facilius obviatur. *Ultimo*, juxta illam tam divini quam humani juris regulam, de duobus malis minus eligendum eſt.

Ad præmiſſa offerentur rationes & allegationes tam divini quam humani juris, quando placebit ſuper his in Concilio audientiam dare.

CAP. XIV.

Aliæ Veritates pro Aviſamentis datæ in Concilio Conſtantienſi. Qvibus confirmatur via ceſſionis.

Ex MSCto Cæſareo Vindobonenſi.

Parte I. Actor. Conc. Conſt. f. 97. a.

Conclusio I.

Licet via Executionis ſententiarum Piſani Concilii, & via reductionis ſchiſmaticorum ad unitatem Eccleſiæ, & obedientiam noſtri Papæ Johannis XXIII. ſive ſponte, ſive coacte, quantum in ſe, ſecundum communem juris formam, ſint juridicæ: Tamen, quia ſecundum circumſtantias non videntur eſſe poſſibiles, nec efficaces pacis & perfectæ unionis Eccleſiæ, via ceſſionis omnium, per quam facile poteſt pax & perfecta unio Eccleſiæ haberi, ſecundum omnes circumſtantias juſtior eſt, & ſimpliciter eligenda.

Via ceſſionis optima.

Negantē eſſe ſchiſmaticum.

Secunda: Reprobans viam ceſſionis, attento ſtatu Eccleſiæ, fautor ſchiſmatis eſt dicendus.

Tertia: Attentatio & electio viæ executionis ſententiæ Piſani Concilii, vel reductiva ſchiſmaticorum & condemnatorum per idem Concilium ad obedientiam Domini noſtri Johannis, ad pacem Eccleſiæ, rebus ſtantibus, ut ſunt, eſt generativa ſuſpicionis fautoriæ ſchiſmatis, & plus favendi ſingulari perſonæ, quam univerſali Eccleſiæ.

Juſtum, Johannē cedere.

Quarta: Licet juſtum ſit ſecundum communem juris formam, Dominum noſtrum Johannem in ſuo Pontificatu perſiſtere, & ab illo non amoveri: Tamen juſtius eſt, eundem Dominum Johannem juri ſuo cedere, imo attento ſtatu Eccleſiæ amoveri, quam ſchiſma diuturnum & Eccleſiam in tali ſtatu manere.

Innocentē etiam Pōtificem pro ſalute Eccleſiæ poſſe removeri.

Quinta, Eccleſia univerſalis quæ vere, vel interpretativè, & virtualiter conſiſtit in Concilio generali, poteſt quemlibet etiam ſummum ejusdem Eccleſiæ miniſtrum, per cujus perſiſtentiam ſtatus univerſalis ejusdem Eccleſiæ turbaretur, & per cujus amotionem ad ſtatum debitum reduceretur, etiam ſine culpa miniſtri, amovere.

Sexta: Eccleſia univerſalis, ut ſupra, poteſt quemlibet miniſtrum ejus, etiam ſummum & unicum, culpâ ſuâ turbantem & ſcandalizantem ſtatum univerſalis Eccleſiæ, amovere.

Digitized by Google

CAP. XV.

De conſenſu Nationum in Concilio, quoad unionem Eccleſiæ. Ex Labb.

EX parte nationum datæ ſunt aliæ cedulæ, in effectu continentes, quod principaliter ageretur de *unione Eccleſiæ.* Et hæ cedulæ fuerunt publicatæ.

CAP. XVI.

Suborta Diſputatio de jure voti & definitionis, quibus competat in Concilio. Sententia Johannis Papæ. Et oppoſita cedula Card. Cameracenſ. Ex Labbeo.

Num ſolis Epiſcopis & Prælatis competat jus decidendi in Concilio. Negat Cardinalis Cameracenſis.

HIs actis, incidit quæſtio: *Qui in Concilio in rebus definiendis admittantur.*

Et volunt quidam, quod *ſoli Epiſcopi*, eorumqve majores, *Prælati* & *Abbates* admitterentur?

Contra quam opinionem *Cardinalis Cameracenſis* ſcripſit *cedulam*, cujus tenor talis eſt,

Ad obviandum protervia & inſcitia quorundam, dicentium, quod in hoc ſacro Concilio Conſtantienſi in omnibus ſeſſionibus ſoli Prælati majores, Epiſcopi & Abbates habeant vocem in definitiva ſententia agendorum, conſideranda ſunt quæ ſeqvuntur.

Primo diſtingvuendum eſt de agendis in Concilio. Qvia vel illa eſſent, quæ ſolum pertinerent ad fidem catholicam, ſacramenta, & pure ſpiritualia Eccleſiaſtica, de quibus antiquitus, inter Sanctos Patres in Conciliis generalibus agebatur. In quo caſu ſæpe loqvuntur jura canonica, & de iis de præſenti nihil ſcribitur.

Vel illa eſſent pertinentia ad exterminationem præſentis ſchismatis, & unionis ac pacis integræ procurandæ. In quo caſu maxime habent locum ſeqventia.

Item, ſciendum etiam, quod ſicut à tempore naſcentis Eccleſiæ, ſchismatis circa electionem Summo Pontificis, varii fuerunt modi obſervati, ſicut patet per jura & antiquas hiſtorias, ſic in *modo* congregationis & *deliberationis* Conciliorum generalium. Nam ſicut patet in Actibus Apoſtolorum & in hiſtoria Euſebii, quæ Actibus Apoſtolorum immediate ſubnectitur, quandoq; in Conciliis congregabatur tota communitas Chriſtianorum, quandoque Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, quandoque ſoli Epiſcopi ſine Abbatibus, quandoque cum Epiſcopis Abbates, quandoque Imperator convocabat & congregabat Concilium, & præſens erat, abſente Papa, de cujus cauſa agebatur. Sicut hæc varietas poteſt probari jure naturali & divino, & ex hiſtoriis ſupradictis, tam quatuor Conciliorum in Actibus Apoſtolorum celebratorum, quàm ex dicta hiſtoria Euſebii lib. VI. Cap. XXXIII. lib. VII. Cap. XXVII. & XXVIII. & lib. X. Cap. V. Ubi multa ad propoſitum præſentis materiæ utilia recitantur.

Diverſi olim modi congregandi Concilia & deliberandi in illis.

Item ſciendum eſt, quod quando in Conciliis generalibus ſoli Epiſcopi habebant vocem definitivam, hoc fuit, quia habebant adminiſtrationem populi, & erant viri ſancti & docti & electi præ ceteris in Eccleſia chriſtiana. Poſtea fuerunt additi Abbates eadem de cauſa, & quia habebant adminiſtrationem ſubjectorum. Et eadem ratione addi deberent Priores aut Majores quarumcunque congregationum, plus quam Epiſcopi, vel Abbates inutiles, ſolum titulares, in quibus deficiunt conditiones ſupradictæ, & qui forte in hac materia ſunt ſuſpecti. Et mirabile videretur, quod unus talis Archi-Epiſcopus, aut Epiſcopus, vel Abbas, paucos aut nullos ſuffragentes habens, & parvum aut nullum ſibi ſubjectum, haberet tantam vocem in Concilio, ſicut Archi-Epiſcopus Moguntinus, ac alii magni Prælati, & Principes Imperii, & multi particulares Archi-Epiſcopi, & Epiſcopi, in Francia, & Anglia & aliis regnis, qui plures habent parochiales Eccleſias in quibus eſt major populus, quam in pluribus Archi-Epiſcopatibus & Epiſcopatibus prædictis.

Jus voti in Concilio habent etiam quicunq; Majores in quolibet Collegio.

Item eadem ratione, qua ſupra, non ſunt excludendi à voce definitiva *Sacræ Theologiæ Doctores, ac Juris Canonici & Civilis.* Qvibus, & maxime Theologis, datur autoritas prædicandi aut docendi

Jus voti habent & Doctores Theologiæ & Juris.

di ubique terrarum, quæ non eſt parva auctoritas in populo Chriſtiano, ſed multo major quam unius Epiſcopi vel Abbatis, ignorantis, & ſolum titulati. Et quia antiquitus *hæc Doctorum auctoritas* non erat introducta per modum Studiorum generalium, quæ hodie auctoritate Eccleſiæ obſervatur, de eis non fit mentio in antiquis juribus communibus, ſed in Concilio Piſano & Romano eorum auctoritas allegatur, & in definitiva ſententia ſe ſubſcribunt. Qvare eos in ſimili excludere præſens Concilium, quod eſt dicti Piſani continuativum, non ſolum eſſet abſurdum ſed dicti Piſani Concilii quodam modo reprobativum.

Cur in antiquis juribus non fiat mentio Doctorum? Quod tunc non eſſent. Eorum autoritas allegata primùm in Concilio Piſano & Romano, A. 1409. & 1412.

Item eisdem reſponſionibus, vel conſimilibus, idem dicitur de *Regibus & Principibus*, aut eorum *ambaſiatoribus, & de Procuratoribus abſentium Prælatorum & Capitulorum.* Sicut patet ex bulla D. N. Papæ, qua mandat præſens Concilium, ſi, maxime ex Canonicis impedimentis cauſantibus, ad hujusmodi locum & tempus Concilii perſonaliter adeſſe neqviverint, tunc illi qui ſic impediti fuerint, aliquos ſuo nomine Deum timentes, ſcientia & rerum experientia præditos, ac ſufficienti mandato ſuffultos mittere non poſtponant, vices eorum, qui miſerant, in dicto Concilio impleturos.

Item quantum ad materiam terminandi præſens ſchisma, & dandi pacem Eccleſiæ, velle excludere *Reges, Principes, aut Ambaſiatores eorum*, maxime cum magnam & honorabilem partem faciant hujus Concilii, à voce ſeu determinatione etiam concluſiva, non videtur juſtum, æqvum, aut rationi conſonum. Cum hujusmodi pacis Concluſio ad eos, & populos eis ſubjectos valde pertineat, & ſine eorum conſilio, auxilio & favore non poſſint ea quæ in hoc Concilio concludentur, executioni mandari.

CAP. XVII.

Confirmatum, illud jus voti in Concilio penes Reges, Principes, eorum Legatos, nec non Theologos & JCtos, Sacerdotes, Diaconos eſſe, per Cardinalem S. Marci. Ex Labbeo.

Cardinalis S. Marci fecit aliam cedulam ad idem. Ejus tenor talis eſt.

TU, *quisquis es, qui prætendis primo,* ſolos majores Prælatos, *ut his verbis utar*, Epiſcopos & Abbates, habere vocem in generali Concilio: *Et ita excludis* Doctores, Archidiaconos, Rectores Parochialium Eccleſiarum, coeterosqve dignitates habentes, *quibus cura imminet animarum*, ordines *præterea* Eccleſiaſticos, Sacerdotes & Diaconos, *dic, ubi illos non admittendos legiſti? Et ſi legeris Conciliorum antiquorum actiones, reperiſti* Sacerdotes & Diaconos admiſſos.

Sacerdotes & Diaconi jam olim in Conciliis admiſſi.

Sed ad primos excluſos per te redeo, ultimos Doctores. *Si Theologus es, lege Paulum dicentem:* In meſſem Dominicam miſſos à DEO alios Apoſtolos, *qui & ipſi Epiſcopi*, alios Prophetas: Et *de illis non quæritur:* Alios Doctores. *Et tu illos excludis qui plus cæteris ſunt neceſſarii, & ſine quorum effectu, ſcilicet doctrina, cæteri gradus & ordines inepti ſunt, ſed repellendi, dicente Domino:* Qvia tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam. *Et quando Chriſtus Apoſtolos miſit, illos præcipue inſtruxit & promiſit dare eis quid loquerentur. Et quod mirabilius eſt, docuit omnes linguas. Attende igitur quantum in Apoſtolis doctrina ſit neceſſaria, Paulo eodem Apoſtolo & Doctore. Et cui per amplius doctrinæ collatum eſt munus, imo & amplius, ipſo teſte, cæteris Apoſtolis locutus eſt linguis, indiguit tamen ſcito interprete linguæ Græcæ, adeo ut dixerit & ſcripſerit:* Cum veniſſem, *inquit*, Troade, *id eſt* Trojæ, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino noſtro Jeſu, non habui reqviem ſpiritui meo, eo quod non invenerim Titum. *Quod exponens Hieronymus dixit*, hoc ideo dictum à Paulo dicto, quod illo Tito maxime

Doctores habere jus in Concilio.

maxime indigebat, & utebatur interprete linguæ Græcæ, pro cujus abſentia ibi non ſtetit, ſed valedicens Trojanis abiit in Macedoniam. *Vide quantum* Doctores *neceſſarii ſint in Eccleſia Dei, ut Doctor gentium Doctore indiguerit. Præterea Evangelium Marci ſcriptum eſt Petro narrante, Marco dictante, Ut & Petrus interprete indiguerit.*

Si Canoniſta *es, vide textum* Canonis, *dicentem*, quod Doctorum Ordo quaſi præcipuus eſt in Eccleſia Dei. *Illum ergo ordinem, & quaſi præcipuum ordinem repellis, & admittis indiſtincte Epiſcopos & Abbates, quorum pars major indocta. Et attende quod* Rex, vel Prælatus indoctus eſt aſinus coronatus. *Cum illis ergo Doctores admitte ut illorum ſcientiæ defectum, qui tamen auctoritatem habent, iſtorum ſcientia & doctrina ſuppleant.*

Prelatus indoctus eſt aſinus coronatꝰ.

De cæteris autem quos tacite excludis, vide quid agis. Omnes ſacerdotes *qui non ſunt de tuis* expellis *Prælatis, & pellis, qui tamen præcipuus ordo eſt in Eccleſia DEI, inter quos unus ſummus eſt &* Papa, *cæteri autem* ſacerdotes *ſunt, quibus etiamſi ſimplices ſunt, non eſt detrahendum, ſed in eis ſacerdotale officium honorandum. De quibus in lege ſcribitur,* Diis non detrahas, *ſacerdotes intelligendo, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem, Dii nuncupantur, quos repellis. Admittis tamen Epiſcopos, inter quos ultimos, Epiſcopos & Presbyteros, quantum ad ordinationem & meritum Apoſtolo nullam differentiam facit: Docens, quod æqualem Epiſcopum eſſe oporteat, & quis Epiſcopus debeat ordinari, nihil dicit de Presbytero, ſed tranſit ad Diaconum, inſinuans, ſecundum proœmium, eadem in Presbytero & Epiſcopo requirenda, & eundem eſſe ordinem & dignitatem, licet his temporibus multitudo fecerit vileſcere. Rariores ſunt Epiſcopi, ideo pretioſiores, quia pulegium apud Judæos pipere pretioſius eſt, & ii ſunt* Rectores Parochialium Eccleſiarum, *qui etiam* Eccleſiarum Prælati *vocantur in jure. Cum Eccleſia ſit in diverſis ordinibus & officiis conſtituta, cur ordines & officia repellis?*

Papam eſſe ſacerdotem.

Par ratio Epiſcopi & Diaconi, eundem eſſe ordinem, dignitate ſolum differre.

Idem de Diaconis dico, *qui & ordo ſunt in Eccleſia DEI, & officium gerunt. Et hæc à primitiva Eccleſia. Sed & poſtea à ſanctis Patribus ſunt officia inſtituta, utpote* Archidiaconi, archipresbyteri, *& ex conſuetudine* Decani, *& alia officia, quæ expreſſa reperis in jure, & in ordine Eccleſiaſtico, cur illos repellis, & quosvis Epiſcopos indifferenter admittis? Audeo tibi dicere, quod in Galliis, Germania, Anglia, Hiſpania, ſunt mille curati parochialium Eccleſiarum, quorum quilibet majorem adminiſtrationem & regimen plurium animarum habet, quos jus admittit, & nullo repelluntur. Et tu iſtos, quorum multo plus intereſt ratione adminiſtrationis, vis repelli?*

Ego omnem hominem, habentem ordinem, vel officium Eccleſiaſticum, quia illius intereſt, omnemque Doctorem, quia prodeſſe poteſt, dico admittendum & nullum talem repellendum, & in antiquis Conciliis non reperio fuiſſe repulſos.

Quinimo vide Piſanum Concilium, quod & iſtud idem reputatur, reperies in illo centum pene tales, maxime Doctores & Licentiatos *admiſſos auctoritative & ſubſcriptos in ſententia lata contra Petrum de Luna & Angelum. Cur in iſto, quod ab illo vires accepit, aliud contrarium cenſeas, non video. Quin imo in pluribus Conciliis reperies, presbyteros & Diaconos fuiſſe admiſſos.*

In Piſano Concilio Doctores & Licentiatos jus voti habuiſſe.

Et ſi forte in antiquis Conciliis non legeris tales admiſſos, cum hoc ſtat, quod fuerint admiſſi, ſed principaliores nominantur, ne multitudo faſtidiat. Præterea quia forte pro paupertate & locorum diſtantia non veniunt, ſed ſi veniant, neſcio, nec tu ſcis, cur repelli debeant.

Admittis indiſtincte Abbates, *neſcio cur* curatos Parochialium Eccleſiarum *repellis, qui certum jus & determinatum in Eccleſiaſtico gradu habent officium. Habent iſti majorem animarum curam, & adminiſtrationem, quam illi. Iſtorum quippe plures habent mille, imo duo, tria, quatuor, decem millia animarum.* Abbates *vero quidam decem Monachos aut viginti, vel paulo plus. Pauciſſimi ſunt, qui centum habeant. Hoc tamen, quod iſti, ſic curati, habent, in ordine & gradu Eccleſiaſtico neceſſarie eſt, illi autem præter ordinem & gradum ex neceſſitate miniſtrant.*

Paſtores æque ac Abbates in Concilio jus dicendi ac votandi habere.

Hos ergo gradus admitte in corpus, cujus ordinata & neceſſaria membra ſunt, ex neceſſitate & pro ſuo intereſſe. Doctores autem propter eos & propter te, ut etiam quod neſcis te, doceant & dirigant, illosque ſcientes

Digitized by Google

non repellas, ne videaris ſcientiam repuliſſe, ne DEus te repellat, ſed per eorum doctrinam inſtruat & dirigat in viam ſalutis æternæ.

Procuratores abſentium itidem admittendos in Concilio. Si legitima adſit excuſatio abſentiæ. Legatis Regum & Principũ jus eſſe voti in Concilio.

De Procuratoribus *autem* ArchiEpiſcoporum, & Epiſcoporum *& aliorum præſcriptorum, qui ſunt admittendi, quos indiſtincte repellis, dico nunc* nec usque quaque repellendos, nec omnino admittendos. *Sed dico legitime excuſatorum admittendos Procuratores, aliorum non. Sicut in electione reperio conſtitutos. Nec tamen ſolennitatem juramenti requiro. Quia illa ſpecialiter ſtatuta eſt, & ſufficit, quomodocunque de legitimo impedimento conſtare.* De Ambaſiata *autem* Regum & Principum *clarum eſt, quod in iis, quæ conveniunt univerſalem Eccleſiam, utpote unionem Eccleſiæ & fidem, admittendi ſunt. Sed ſtare debent determinationi peritorum & doctorum in his quæ ſunt fidei.*

In aliis autem quæ conveniunt mores & ordines Eccleſiaſticos, non pertinet ad eos. Sic etenim fecit Conſtantinus in Nicæno Concilio, *libellos accuſatorios igni ſubjiciens, & Eccleſiaſticorum judicio relinquens, ſedit in ſella infima. Et* Theodoſius Imperator *profeſſus, de iis nihil ad eum, præter Reverentiam, pertinere.*

Verum ex forma literarum vocationis Concilii apparet, procuratores impeditorum legitime, & Ambaſſiatores Regum *debere admitti. Quod tamen intelligendum eſt ad ea, in quibus habent intereſſe, & quæ præmiſſa ſunt.*

CAP. XVIII.

De incidente inter Papam Johannem & Cæſarem ac reliquos nova quæſtione: An vota colligenda per capita, an per Nationes? Ex Labb.

IN hac Quæſtione pendente incidit *quæſtio: Quomodo deciderentur agenda in Concilio,* & fieret *ſcrutinium votorum?* Utrum *per nationes* in genere, quarum *quatuor* erant, nim. *Italia, Gallia, Germania & Anglia,* Vel *per capita ſingula?*

Nationes primum quatuor in Concilio. Præſtare colligere vota per Nationes. Cur nefas in C. C. per capita colligere.

Et licet clarum de jure videatur, quod perſcrutanda ſint vota per capita ſingula: Quia tamen *plures* ſunt *Prælati Italiæ pauperes, quam fere de omnibus nationibus,* præterea Dominus noſter *fecit in numero exceſſivo Prælatos Cubicularios ultra quinquaginta:* Dicitur præterea, quod *multos voluit ſibi obligare juramentis, & muneribus,* alios *minis terruiſſe, ut ita ſcrutando per capita nihil fieret, niſi quod vellet Dominus noſter:*

In iſtis quæſtionibus Concilium diu pependit.

Verum *major pars* deliberavit *ad viam ceſſionis.*

His mediis temporibus actum eſt de erroribus Wiclef, & ſcripta erat ſententia. Sed totum dilatum eſt per apertitionem illius *viæ ceſſionis.*

Dominus noſter noviſſime dixit, quod ipſe omnino vult dare pacem Eccleſiæ.

Interim *Nationes ulterioris Galliæ, Germaniæ & Angliæ,* & ita poſtea *Italia,* per ſe ipſas ſe congregaverunt & deciderunt de facto *quæſtionem, utrum per nationes vel per capita ſingula procederetur.* Et congregaverunt ſe ſeparatim.

CAP. XIX.

De conſenſu & concluſione Nationum quoad urgendam Johannis Papæ & Gregorii ac Benedicti ceſſionem.

ET finaliter omnes *declinatunt ad viam ceſſionis,* ſecundum formam *primæ cedulæ* ſuper hoc datæ per *Cardinalem S. Marc.* quæ incipit: *In Concilio generali. &c.* *Vid. ſupr. Cap. XI.*

Schedula de ceſſione oblata Johanni Papæ per Concilium d. 16. Febr.

Ex MSC. Cæſareo Vindob. Part. IV. Act. C. C. f. 68.

Flebili ſtatu eccleſiæ, ac omnibus aliis circumſtantiis ponderatis, *videtur tribus nationibus,* ſcilicet *Gallicana, Germanica & Anglicana, majorem partem hujus ſacri concilii facientibus & repræſentantibus,* pro ipſius eccleſiæ reintegratione, tam Domini noſtri ſummi Pontificis, quàm Dominorum contendentium de Papatu viam ceſſionis, tanquam celeriorem perfectiorem, & meliorem, rebus ſe habentibus prout ſunt, fore per Dominum noſtrum acceptandam, & ipſum debere & teneri viam ceſſionis ſimpliciter offerre, & cum effectu juxta deliberationem concilii facere & adimplere, & ſic ſibi per Sereniſſimum Domi-

Digitized by Google

Dominum noſtrum Romanorum Regem &c. & præſens ſacrum concilium cum ſumma humilitate ſupplicandum, ut iſtam viam offerat, affirmet & perficiat.

Nos Ludovicus Comes Palatinus &c. nomine noſtro & dominiorum noſtrorum, ac habitantium in eisdem, prædictam viam ceſſionis approbamus per Dominum noſtrum Gregorium Papam &c. fore offerendam, acceptandam & ad executionem realem efficacem perducendam & faciendam.

Et nos Rabanus, epiſcopus Spirenſis &c. noſtro & eccleſiæ noſtræ nomine prædictam viam ceſſionis approbamus per Dominum noſtrum Gregorium Papam &c. ut ſupra.

Hæc *oblata & concluſa* ſunt *quinta & ſexta feriis ante Invocavit*, anno &c. xv.

CAP. XX.

Prima Formula ceſſionis Papalis, à Johanne XXIII. privatim in Concilio Nationibus oblata.

Ex Labbeo & MSC. Vindobon.

Die ſabbati, quæ fuit xvi. *Menſis Februarii*, Papa mandavit Concilium de ſero.

Et præſente Rege Romanorum & toto Concilio, primo quidem propoſuit de *via ceſſionis*, poſtea commiſit Domino *Cardinali Florentino*, ut hoc proſequeretur. Qui ſatis eleganter propoſuit & legit *cedulam* per Papam ſuper hoc ordinatam, cujus tenor talis eſt.

Ex MSC. Vindobon. Parte IV. Act. C. C. f. 68.

Sanctiſſimus Dominus noſter Papa hic præſens, quanquam nullis votis, juramentis, aut promiſſionibus ad infra ſcripta nullatenus adſtringatur: Tamen propter quietem populi Chriſtiani propoſuit, & deliberavit ſponte & liberaliter dare pacem Eccleſiæ, etiam per viam Ceſſionis, ſi & in quantum Petrus de Luna & Angelus Corrario, per ſacrum Piſanum Concilium de ſchiſmate & hæreſi damnati, & de Papatu ejecti, juri, quod prætendunt in Papatu, ſufficienter renuntient. Et hoc, cum modis & circumſtantiis & tempore declarandis, & concludendis in tractatu, ſuper hoc, per eundem Dominum noſtrum, vel ſuos deputandos, cum deputandis per vos, poſt hoc ſtatim tenendo.

In MSC. Cæſareo Vindobonenſi Part. II. Actor. Conc. Conſt. f. 210. hæc ſata plenius ita deſcribuntur.

Sciendum, quod ad extirpandum induratum & peſtiferum ſchiſma, & pro unione ac reintegratione Eccleſiæ Dei, *tres* erant *modi* oblati, ſcil. *Diſceptatio juris*, quis illorum trium contendentium verus eſſet Papa, 2. *Amicabilis compoſitio*; Et 3. *Ceſſio contendentium de Papatu.* Et quia *primi duo modi* pro extirpatione ſchiſmatis & Eccleſiæ Dei reintegratione *impoſſibiles* eſſe putabantur, rejecti fuerunt. Et *tertius*, ſcil. *via ceſſionis*, tanquam *facilior*, *celerior*, *ſanctior* & *juſtior*, amplexatus fuit, & *per ſingulas Nationes approbatus*, ac à Domino noſtro Apoſtolico *deſideratus*. *Vid. ſupr. C. XIIX. XIX.*

Verum, quia Dominus noſter Papa expertus factus deliberationis nationum: Sua *ſpontanea voluntate*, una *die Sabbathi* menſis Februarii, ad ſuum Palatium vocavit omnes & ſingulos Patriarchas, ArchiEpiſcopos, Epiſcopos, Prælatos, & univerſos Regum & Principum Ambaſiatores Concilii, in civitate Conſtantienſi exiſtentes. In quorum omnium ac Sereniſſimi Principis, Sigiſmundi, Romanorum & Hungariæ Regis, præſentia, *Cedulam ceſſionis legi fecit per Dominum Cardinalem Florentinum*, in hæc verba: *Sanctiſſimus* &c.

CAP.

CAP. XXI.

Prima illa Johannea ceſſionis ſchedula à Nationibus reprobata. Aliaque proinde à Johanne ſubſtituta ceſſionis ſuæ formula.

Ex MSC. Cæſareo Vindobonenſi. *Part. II. Act. Conc. Conſt. f.210.*

QVa cedula ſic audita, & poſt hoc per ſingulas Nationes maſticata: Viſum fuit omnibus dictarum Nationum ſuppoſitis, quod *nimis vaga, dubia, obſcura foret & incerta*, nec ad extirpandum ſchiſma & ceſſionem inducendam valitura.

Unde ſupplicatum fuit Domino noſtro Apoſtolico, quia viam ceſſionis appeteret, *mentem ſuam per verba clara & pura, & unionem inducentia exprimeret.*

Unde idem Dominus Apoſtolicus *aliam cedulam* nationum Deputatis *tradidit*, ſub hac forma: *Sanctiſſimus D. N. Dominus Johannes Papa XXIII. quanquam nullis votis, juramentis, aut promiſſionibus aſtringatur, tamen propter quietem populi Chriſtiani profitetur, ſpondet & promittit DEO & Eccleſiæ, ſponte & liberaliter dare pacem ipſi Eccleſiæ per viam ceſſionis ſuæ per ſe, vel Procuratores legitimos, unum, vel plures ad hoc irrevocabiliter conſtitutos, & in quantum Petrus de Luna & Angelus de Corrario, per ſacrum Piſanum Concilium de ſchiſmate & hæreſi damnati, & de Papatu ejecti, papatui, quem prætendunt, per ſe vel procuratores legitimos ſimiliter cedant, & hoc infra terminum, & de prædictis facere unam, vel plures literas in bulla plumbea, prout expedierit.*

Vid. Labb. f.1449.

Aviſamentum primum Domini noſtri, datum cum ſchedula ſecunda ceſſionis.

Ex MSC. Cæſareo Vindobon. *Part. I. Actor. C.C. f.103.b.*

Item, *attendatur, quod ex nunc innoventur & aggraventur proceſſus Piſani Concilii, contra duos damnatos, ſuſpendendo cum effectu proceſſum, usq; ad tempus, quod dabitur eis ad ceſſionem.*

Aviſamentum ſecundum Domini noſtri.

Ex MSC. Vindob. l.c.

Item *quod Rex Romanorum & Domini præſentes, ac omnes Ambaſiatores Regii, & alii, ac totum Concilium, promittant Domino noſtro, in caſu, quod illi damnati non ſe humilient ad ceſſionem, ſicut ipſe facit, aſſiſtere ſuæ Sanctitati perpetuo contra ipſos & eorum adhærentes, tam ſpiritualibus favoribus quam temporalibus auxiliis.*

Directa fuit copia per Dominum noſtrum Nationibus, ut deliberarent.

CAP. XXII.

Judicium Nationum de utraque ſuperiori Johannis Papæ formula de ſua ceſſione. Ex Labbeo.

LIcet autem *prima* Domini noſtri *cedula* nationibus non ſuffeciſſet, imo ſuſpicionem generaſſet; *ultima* minus ſuffecit, plusque generavit ſuſpicionis quam prima.

Primo, quia non offert niſi aliis cedentibus.

Secundo, propter verba irritativa, quia alii vocantur condemnati de hæreſi.

Tertio, propter terminum appoſitionis.

Quarto, propter proceſſuum innovationem & aggravationem.

In

Digitized by Google

In MSC. Vindobon. Parte II. Act. C. C. f. 210.

Judicium hoc Nationum de Papæ Johannis ſchedula ultima ita deſcribitur.

QVa cedula Nationibus intimata, deliberatum fuit, quod in nulla ſui parte faceret ſeu proficeret ad unionem conſequendam. Primo, quia hæc verba, *de hæreſi & ſchiſmate damnati*, &c. eſſent magis provocativa, quam ad unionem ſeu ceſſionem inductiva. Secundo, quia articuli ſubjuncti eſſent omnino de exorbitantia, ergo non amplectendi. Et finaliter tota ſchedula & in qualibet ſui parte refutata fuit & rejecta.

Ex MSC. Vindobon. Parte IV. Act. C. C. f. 68. b. in. f. colligitur, ſuperioribus Papæ formulis repudiatis, ad exemplum primæ formulæ ceſſionis Gregorianæ, Johanneam ab aliquibus eſſe inſtructam & Johanni oſtenſam. Quæ tamen nullius momenti viſa ſponte ceciderit. Verba in MSC. ſunt:

Conſimilis cedula (qualem Gregorius obtulit, v. ſup. c. IX.) *præſentata fuit Papæ Johanni die Lunæ poſt Invocavit, Anno &c. XV. Ego Johannes &c.*

CAP. XXIII.

Unita Natio Gallica cum Germanica & Anglica quoad ceſſionem, A. 1415. die 24. Febr. Dominica Reminiſcere.

Ex Codice MSCto Cæſareo Vindobonenſi, I. Parte Act. C. C. f. 103. b.

D*ominica Reminiſcere* Ambaſiatores Univerſitatis Pariſienſis præſentati fuerunt per Romanorum Regem Nationi Germanicæ. Ubi Dominus Rex longum fecit ſermonem, hortando prædictos Ambaſiatores, ut ſe noſtræ Nationi & Nationi Anglicæ conformarent: Narrando multa acta hucusque in Concilio per Nationes, & difficultates, de modo voti colligendi per Nationes & non per capita: Et de reſiſtentia Nationis Italicæ: Et de modo uniendi Eccleſiam ſanctam Dei per viam ceſſionis omnium de Papatu contendentium.

Qui reſponderunt, quod parati eſſent concurrere in omni via rationabili & juſta; Et quod multum placeret via ceſſionis. Commendantes Regiam Majeſtatem de tanto opere laudabili & diligentia in convocatione iſtius ſacri Concilii, & diligentia ſua proſequendo effectum ſacratiſſimæ unionis. Deprecantes ne mutaretur ſuus glorioſus animus, aut remitteretur: Quia ſine ipſius protectione & perſonali præſentia totus labor eſſet deſperatus.

Item eâdem die venerunt coram Regia Majeſtate oratores Regis Arragonum, legentes longam cedulam, continentem vocationem ad Concilium ſacrum Regis Arragonum & Petri de Luna, & impedimenta earundem de receptione termini oblati per Regem Romanorum ad mutuam viſionem, qua ſperabatur ſequi poſſe perfectam unionem, & quod ſtetiſſent 46. diebus, & pluries reſponſum petiviſſent à Rege Romanorum, & quod nihil obtinuiſſent, & imminerent eis pericula. Unde excuſaverunt Dominum Regem Arragonum, quod per eundem non ſtetiſſet &c. & petiverunt licentiam ad recedendum, & petiverunt inſtrumenta &c.

Digitized by Google

CAP. XXIV.

Nova tandem ceſsionis formula à Nationibus ſub finem Februarii formata & Johanni Papæ per Cæſarem privatim oblata.

Ex Labbeo.

POſt hæc nationes, viſis *præmiſsis cedulis*, compoſuerunt *cedulam*, qvæ fuit *approbata per tres nationes.* Et demum per Regem Romanorum privatim oblata Papæ, Super qua multa habuit conſilia.

In MSC. Vindobon. Part. II. Act. Conc. Conſt. f. 110. b. breviter fata illius diei ita referuntur.

DEnuo deliberatum fuit *per ſingulas Nationes* ad conſeqvendam unionem ſanctæ matris Eccleſiæ, quâdam *cedulâ aliâ* pure concepta, & Domino noſtro Apoſtolico præſentata. *Vid. infra cap. 27.*

CAP. XXV.

Aviſamenta, oblata in Natione Germanica in Conſtantienſi Concilio, *quando fuit via ceſsionis contendentium omnium de Papatu tractata.*

Ex MSC. Codice Cæſareo Vindobonenſi. *Parte I. Act. C. C. f. 97.*

Concluſio prima.

H*Oc ſacrum Conſtantienſe Concilium in materia hujus ſchismatis ſupremam in terris habet autoritatem & judiciariam poteſtatem.*

Concluſio 2. *Inter omnes vias ſedandi hoc pernicioſisſimum ſchisma, aptior, convenientior, purior & efficacior eſt via ceſsionis omnium trium contendentium de Papatu.*

Concluſio 3. *Qvod nihilominus, ſi obedientia Angeli Corario & Petri de Luna absque ceſsione ſuorum præſidentium ad unitatem ſanctæ matris Eccleſiæ cum noſtra vellent obedientia concurrere, ſi & in quantum Dominus Johannes, quem hactenus ſemper Papam eſſe negaverunt, de Papatu cedat, idem Dominus noſter ad cedendum obligatur.*

Concluſio 4. *Qvod penſatis ſingulis, Dominus noſter ad præmiſſa tenetur, ſub pœna peccati mortalis.*

Concluſio 5. *Qvod Dominus noſter ſub eadem pœna, videlicet peccati mortalis, tenetur cedulam ſibi per tres nationes præſentatam, proſeqvi cum effectu.* *Vid. ſupr. c. 24. & infr. c. 27.*

Concluſio 6. *Qvod hoc generale Concilium poteſt domino noſtro præmiſſa ſub formidabilibus pœnis præcipere & mandare.*

Concluſio 7. *Qvod ſi Dominus noſter præmiſsis tanquam pertinaciter induratus contradicat, Concilium præſens nomine totius Eccleſiæ ſeculare brachium Imperialis majeſtatis poterit invocare.*

CAP. XXVI.

Ultima Nationum deliberatio, die 28. Februarii A. 1415. *qua confirmata ac roborata formula ceſſionis, quam Johannes altero die, 1. Martii, præſtare cum juramento debebat.*

Ex MSC. Vindobon. Parte I. Act. Conc. Conſt. f. 104. a.

U*Ltima die Februarii*, in Eccleſia fratrum Minorum, Rege Romanorum præſidente, in magna multitudine, reqviſivit oratores Univerſitatis quid ſentirent de via ceſſionis, & de forma, ſub qua obligatio fieri deberet exhibita Domino noſtro.

Et reſpondendo dixerunt, quod eſſet

ſanctior,

ſanctior, juſtior, æquior, tutior & celerior via, ad perveniendum & unionem Eccleſiæ.

Addiderunt, quod verba obligatoria, poſita in *cedula nationum*, ſolùm civilem importarent obligationem, & ergo eſſet addendum, *voveo & juro*, quod prius multis placuit, & ego dedi in *avisamentis meis* in Natione. Qvæ non fuerunt recepta: Qvia eſſent nimis dura, ſed eſſet mitius procedendum. Tamen poſtqvam Pariſienſes addiderunt, tunc placuit omnibus.

CAP. XXVII.

De ſolenni ceſſione Johannis, privatim, d. 1. Martii, & publice, 2. Martii, tandem præſtita.

Ex MSC. Vindobon. *Part. I. Act. C. C. f.* 104. *a.*

D.1. Martii. DOminus noſter ſanctiſſimus, acqvieſcens precibus Concilii ſacri & Regiæ Majeſtatis, quinta feria poſt Reminiſcere, in Palatio ſuo Apoſtolico, coram Rege, Cardinalibus, & multis Prælatis & oratoribus dedit cedulam ſubſcripti tenoris.

EGO Johannes Papa XXIII. propter quietem populi Chriſtiani, profiteor, ſpondeo & promitto, juro & voveo Deo & Eccleſiæ ac huic ſacro concilio, ſponte & libere dare pacem Chriſti Eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis, & eam facere & adimplere cum effectu, juxta deliberationem præſentis concilii, ſi & quando Petrus de Luna, Benedictus XIII. Angelus Corario, Gregorius XII. in ſuis obedientiis nuncupati, Papatui, quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos, legitime cedant. Et etiam in quocunque caſu ceſſionis vel deceſſus, aut alio, in quo per meam ceſſionem poterit dari unio Eccleſiæ Dei per extirpationem præſentis ſchiſmatis.

Qva cedula perlecta per Dominum noſtrum ſanctiſſimum, cantabatur præ gaudio, *Te Deum laudamus*, per Prælatos & Ambaſiatores. Ubi plures præ gaudio tantæ oblationis flebant quam cantabant, & plures ſimul flebant & cantabant.

Altero autem die ſequente immediate (d. 2. Martii) Dominus noſter præfatus eandem viam, ſcilicet ceſſionis, publice & ſolenniter in publica Concilii generalis ſeſſione, cantata per ipſum prius ſolenni Miſſa de Spiritu S. & lecta litania, & orationibus & Evangelio, vovit, promiſit, & juravit, Deo, Eccleſiæ & Concilio, flexis genubus, & tacto pectore. Ubi Imperator Sigismundus in Diademate aſſurgens, regratiabatur de tam ſancta oblatione, oſculando pedes ipſius. Et demum Dominus Patriarcha Antiochenus regratiabatur Domino noſtro ſanctiſſimo nomine totius generalis Concilii, & deinde regratiabatur Domino Sereniſſimo Romanorum Regi. D.2. Martii.

In MSC. Vindobon. Part. II. Act. C. C. f. 210. b.

Hæc publicæ ceſſionis Johanneæ fata breviter deſcribuntur.

De quibus fuſius infra Tomo IV. in Actis Concilii publicis.

QVam (novam trium Nationum cedulam) ipſe gratanter & devote ſuſcipiens, *in ſeſſione publica, habita die 2. menſis Martii*, realiter & cum effectu, digitis in pectus ſuum poſitis, & capite inclinato verſus aram, in præſentia Regis Romanorum, Cardinalium, Ambaſiatorum omnium, & Prælatorum, juravit, vovit, & ſpopondit, prout ſequitur in hæc verba: Ego Johannes &c. Qvæ eſt cedula tertia.

Immenſus hic & infractus labor
SIGISMUNDI IMPERATORIS,
& duorum præ ceteris Cardinalium,
PETRI de ALLIACO, Cameracenſis,
& GVILIELMI PHILASTERII, S. Marci,
junctâ operâ trium Nationum
Germanicæ, Gallicæ & Anglicæ,
poſt qvadraginta ferme annorum diſſidia
pro paranda pace ac unione Eccleſiæ
in univerſali Conſtantienſi Concilio impenſus,
innumeris conſiliis, orationibus, congreſſibus,
ſcriptis, monitis, diſputationibus,
ad ſpontaneam usqve privatam publicam-
qve ceſſionem
JOHANNIS PAPÆ XXIII.
Qvatuor primorum menſium ſpatio
à Novembri A. 1414. *usqve ad Martium A.* 1415.
non ſine vehementiſſimo animorum motu,
cum admiratione & gaudio totius orbis
ante hæc tria fere ſecula confectus,
juſſu atq; auctoritate Sereniſſimi Brunſv. Ducis
RUDOLPHI AUGUSTI,
ad Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lucem
CÆSARIS SIGISMUNDI gloriam
& poſteritatis notitiam
ex antiqviſſimorum MSCtorum tenebris
in Academia Julia A. 1697. menſe Auguſto
erutus ac ſuo ut licuit ordine delineatus
CÆSARE AUGUSTISSIMO
LEOPOLDO
MAGNO.

Digitized by Google

TOMI II. PARS IX. X. XI. XII. XIII.

RES FUGITIVI

JOHANNIS PAPÆ XXIII. CONSTANTIENSE CONCILIUM PER INSIDIAS DISSOLVERE MOLIENTIS.

Unà cum oppoſitis Concilii machinis.

Menſe Concilii quinto & ſexto, nempe Martio & Aprili A. 1415. usque ad ſextam Concilii *ſeſſionem publicam*, Bullis, epiſtolis, apologiis, diſputationibus, conſiliis, & monitis confectæ.

FELICISSIMIS AUSPICIIS

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. RUDOLPHI AUGUSTI

BRUNSVIC. AC LUNÆBURG. DUCIS &c.

Ex antiquiſſimis Codicibus MSCtis
VINDOBONENSIBUS AC LIPSIENSIBUS
recenſitæ ab

HERMANNO von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ

IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.

Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Lectori S.

ILlas duntaxat fugitivi JOHANNIS PAPÆ, & Concilii, ipſiusqve Cæſaris illâ fuga turbati, res exhibemus, qvæ extra publicas præcipue ſesſiones ac congregationes Concilii proximis illis à fuga diebus ſunt proditæ. Reliqvum rerum iſtarum cumulum *Tomo* IV. ſiſtere, ſcopus & ordo jubent.

Digitized by Google

TOMI II. PARS IX.

JOHANNIS XXIII. DIPLOMATA

Principibus quibusdam Germanis proxime ante ejus fugam data, quibus illos ſibi devinciret.

Ex MSCtis Cæsareis Vindobonensibus.

CAP. I.

Fuga Johannis Papæ è Conſt. Concilio, nec non fata ſecuta, dignoſci rectius haud poterunt, quàm ſi callidum *fugæ Conſilium* ſpectetur, quod mature cepit in exordio Concilii. Præterquam enim quod *Theodericus à Niem* memorat, non conſtituiſſe Johannem ultra paucos menſes in Concilio hærere, eo animo, qui, Concilio mox ſoluto, Bononiam reverteretur: Sane ſui de fuga inſtituti præſidium in *auxilio Principum* quorundam, *Ducis* inprimis *Auſtriæ Friderici*, poſuit. Sunt, qui referant, Johannem apud Sigismundum Cæſarem ante initium Concilii jam tractaſſe de *Friderici Auſtriaci tutelâ* ſibi indulgenda, ſi qua res Concilii Conſtantiæ ex voto ſuo haud ſuccederent. *Gerardus de Roo*, in curia *Ferdinandi Auſtriæ ArchiDucis gemino pene ab hinc ſeculo clarus, in Annalibus rerum Auſtriacarum, lib. 4. f.* 148. hunc Johannis cum Cæſare tractatum his deſcribit verbis: *Johannes Sigismundo receperat, Conſtantiam ſe venturum, eâ lege ac conditione, uti à Friderico Auſtriaco, ab Alpium deſcenſu, deduceretur, cujus fidei ſe committere decreviſſet. Inter conditiones hanc quoque fuiſſe autores habeo manuſcriptos, quod ſi vel ob aëris qualitatem vel alia quavis ex cauſa Conſtantia minus ipſi placeret, aut ſecuritati Pontificiæ non ſatis opportuna videretur, ut in alia quavis civitate imperiali; ſub fide ac tutela Sigismundi eſſe ipſi liceret, aut ſi mallet ex Friderici civitatibus aliquam eligeret, in qua moraretur, ita tamen, ne ante Concilii finem longius abeat.* Hoc certum eſt; cum Johannes *A.* 1414. *d.* 1. *Octobr.* Bononiâ relictâ, Conſtantiam peteret, *Idibus Octobris*, in itinere, cum Germaniam ipſamque Ducis Auſtriæ laudati ditionem oppidumque *Meranum* in Comitatu Tiroli attigiſſet, ibi cum Friderico Auſtriæ Duce pluribus eum egiſſe de auxilio ſibi ferendo, ſi res ſuæ Conſtantiæ male viderentur cedere. Nunciabit hoe

Bulla, qua FRIDERICUS, Dux Auſtriæ, Capitaneus Eccleſiæ Romanæ Generalis à Papa Johanne XXIII. additâ certâ auri ſummâ, *A.* 1414. 5. *Octobr.* eſt conſtitutus.

Ex *MSC. Cæſareo Vindobonenſi. Part. III. Act. C.C. f.* 299.
In MSCtis Victorinis Pariſienſibus eandem legi, notavit
Spondanus, in Annal. Eccleſ. ad An. 1415. *f.* 742. *b.*

JOHANNES *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro,* Friderico Duci Auſtriæ, *ac omnium noſtrarum & Romanæ Eccleſiæ gentium armigerarum, ubique militantium, Generali Capitaneo, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Commendatio Friderici Auſtriæ Ducis. Affectus ejus in Johannē 23.

Dum intuitus noſtræ conſiderationis convertimus ad illam tuæ fidei plenitudinem, operaq́, ſtrenua & celeberrima, magnitudinem animi, conſilii altitudinem, nobilitatem generis, ac ſinceræ devotionis affectum, quem ad nos & Ro. Eccleſiam geſſiſti hactenus ac gerere comprobaris; Dignum cenſemus & congruum, ut perſonam tuæ nobilitatis prærogativa ſpecialis attollamus honoris, ac noſtra ac præfatæ Eccleſiæ negotia fiducialiter tuis humeris ac diligentiæ committamus. Hinc eſt, quod nos præmiſſorum intuitu, ac ex certis aliis rationabilibus cauſis, animum noſtrum ad hoc moventibus, auctoritate Apoſtolica, & ex certa ſcientia, te GENERALEM CAPITANEUM *omnium & ſingularum gentium armigerarum noſtrarum & præfatæ Eccleſiæ, ubicunque militantium, in officio, poteſtate, juriſdictione, honoribus & oneribus conſuetis, nec non proviſione ſex millium florenorum auri de Camera pro quolibet anno, per Romanam Eccleſiam & Cameram præfatas tuis ſingulariter aut procuratori tuo perſolvenda: Et quotiescunq́, ad noſtra & ipſius Eccleſiæ ſervitia te venire contigerit, cum quæcunque equitum ſeu peditum numero, cum illis, ſtipendio ac proviſione, aliis Capitaneis armigerarum gentium hujusmodi per Eccleſiam Cameramq́, prædictas dari ac præſtari ſolitis; Ac pro tempore quo eadem nobilitas tua cum hujusmodi gentibus ad noſtra & præfatæ Eccleſiæ ſervitia militabit, ubicunq́, etiam, perſolvendis: Facimus, tenore præſentium conſtituimus ac etiam deputamus.*

Generalis Capitaneus militiæ Papalis conſtitut' à Papa Frid. Dux A. Summa VI. milliū florenorū auri de Camera aſſignata Duci à Papa Johanne.

Et nihilominus CONSILIARIUM NOSTRUM, *ac* FAMILIAREM DOMESTICUM, *cū honoribus, gratiis ac oneribus ſolitis, conſortio aliorum Conſiliariorum ac familiarium noſtrorum, favorabiliter aggregamus.*

Conſiliarius quoq; Papæ & familiaris domeſticus declaratus.

Intendentes, quod per hæc, favoris Apoſtolici præſidio, plenius fœveris, & tamen in manibus noſtris præſtiteris fidelitatis debitæ ſuper his omnibus juramentum.

Tua igitur nobilitas, juxta ſpem conceptam, ac prudentiam & ſtrenuitatem, tibi ab Altiſſimo traditas, ſic ſtudeat, prout certiſſimi reddimur, in præmiſſis te gerere ac exercere, ut ſperati exinde fructus proveniant, & eadem tua nobilitas, apud nos & ſedem Apoſtolicam condignis laudum præconiis extollatur, & à retributore bonorum omnium, poſt hujus labilis exacta vitæ curſum, ſempiternæ vitæ munera conſequatur. Datum Metani, Curienſis Diœceſis, Idus Octobris, Pontificatus noſtri Anno quinto.

CAP. II.

E*Lectorem Moguntinum, Johannem Naſſovium*, non minori auri pondere Johanni Papæ fuiſſe devinctum, memorant Hiſtorici. Cujus ingens ſollicitudo, pro Papa, non ſolùm Concilii ſententiæ ſed & carceris poſtremo vinculis ſubducendo, à *Niemo, Nauclero*, aliisque illius ævi ſcriptoribus, diſſimulari non potuit. Haud diſpari ratione *Marchionem Badenſem, Burchardum*, aureis ſibi obligare vinculis allaboravit, *A.* 1415. *d.* 26. *Febr.* haud longe ante fugam, ſequenti dato *diplomate.*

Diploma Johannis 23 Papæ BURCHARDO, MARCHIONI BADENSI in Conſtantienſi Concilio datum.

Ex *MSC. Vindobon. Parte II. Act. Conc. Conſt. f.* 189. *b.*
hoc titulo
Transſumptum literæ Apoſtolicæ Marggravii de Baden.

JOHAN-

Digitized by Google

Teſtimonium Archi-Epiſcopi & Electoris Moguntinenſis de hoc Papali Diplomate.

JOHANNES Dei gratia, ſanctæ *Moguntinenſis* ſedis *ArchiEpiſcopus*, Sacri Imperii per Germaniam ArchiCancellarius, recognoſcimus per præſentes, nos *literas* ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini *Johannis Papæ XXIII.* ejus verâ bullâ plumbeâ in filis ſericis, more Romanæ curiæ impendente bullatas, non vitiatas, non cancellatas, nec ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentes, cum ea qua decuit reverentia ſuſcepiſſe, vidiſſe, legiſſe, ac earum principium uſque ad finem tranſcribi feciſſe, quarum tenor ſic incipit:

Diploma Papæ Johannis Burchardo, Marchioni Badenſi datū in Concilio Conſt.

Commendatus Marchionis Badenſis affectus in Johannē Papam 23

JOHANNES Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio, Nobili Viro, BURCHARDO Marchioni de Baden *ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Exigit tuæ præclaræ devotionis integritas, qua nos & ſacroſanctam Romanam Eccleſiam intentis ſtudiis revereris, grata quoque & accepta tuæ nobilitatis obſequia nobis & eidem Eccleſiæ liberaliter impenſa promerentur, ut perſonam tuam, quam propterea non immerito paterne charitatis dilectione amplectimur, & hiis præſertim, quæ tui honoris & utilitatis augmentum reſpiciunt, præcipuis honoribus atque favoribus, nec non prærogativis apoſtolicis proſequimur.

Marchionem Badenſem magnos ſumptus feciſſe pro Joh. 23.

Gratitudinis Papalis eſſe,

Cum itaque ex debito deſiderationis acumine propenſius attendamus, qualiter tu, qui partium illarum infatigabiliter & conſtanter fidei ſtatum tenes, ac pro nobis & eadem Eccleſia muros defenſionis & turres fortitudinis ſemper in domo Domini provide erexiſti, reſiſtens fortiter & viriliter aſcendentibus ex adverſo, præſertim damnabilis ſchiſmatis tempore nubiloſo magna propriæ perſonæ tuæ pericula & rerum diſpendia, nec non expenſarum onera pro nobis & præfata Eccleſia diverſimode ſpontanee ſubeundo: Nos, volentes propterea, ut in præmiſſis, ſicut hactenus, inconcuſſe atque indefeſſe, non parcendo perſonalibus laboribus nec impenſis impoſterum utilius laborare ſtudeas, tibi de alicujus ſubventionis auxilio providere, motu proprio, non ad tuam vel alterius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate ex certa noſtra ſcientia ſummam XVI millium florenorum auri de camera, de & ſuper fructibus & proventibus ad nos & eandem cameram in civitatibus, diœceſibus, & provinciis, Moguntinos, Colonienſes & Trevirenſes ſpectantibus, quoquomodo, tibi perſolvendam autoritate Apoſtolica donamus & concedimus, ac tenore præſentium aſſignamus.

beneficia reddere Marchioni.

Summa aurei XVI Millium florenorū à Johanne Marchioni Badenſi donata.

Mandantes eodem tenore dilectis filiis, collectoribus & ſubcollectoribus fructuum & proventuum eorundem, qui ſunt vel erunt pro tempore in quibusvis diœceſibus & provinciis præfatis, quatenus tibi vel procuratori tuo, ad hoc ſpeciale mandatum habenti ſummam prædictam absque alterius expectatione mandati ſolvant, tradant, integraliter, & aſſignent, tibique & de prædicta ſumma generalem finem & quitantiam eisdem collectoribus & ſubcollectoribus faciendi, plenam & liberam, motu, ſcientia, & autoritate prædictis concedimus tenore præſentium facultatem.

Hæc ſumma ſumenda ex proventibus Papæ Cameralibus ditionis Moguntin. Colonienſis & Trevirenſis.

Ordinationibus, aſſignationibus & prohibitionibus ac mandatis, per nos aut gentes dictæ cameræ factis aut faciendis, cæteriſq; contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Nos enim ſummas per ipſos collectores & ſubcollectores tibi vel dicto procuratori taliter perſolvendas de eorum receptis præfatis ejusdem cameræ, priusquam de ſolutione hujusmodi eis legitime conſtiterit, deduci volumus & mandamus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ donationis, conceſſionis & aſſignationis, mandati & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis &c. Datum Conſtantiæ, *IV. Cal. Februarii Pontificatus noſtri anno quinto.*

Datum hoc diploma Conſtantiæ in Concilio A. 1415. d. 29. Jan.

In quarum quidem literarum Apoſtolicarum receptionis, Viſionis legitimæ, & tranſſumtionis ejusdem teſtimonium, ſigillum noſtrum præſentibus duximus appendendum. Datum *Conſtantiæ*, quarta poſt feſtum purificationis beatæ Mariæ Virginis, Anno Domini *Milleſimo, quadringenteſimo, quinto decimo.*

Digitized by Google

TOMI II. PARS X.

JOHANNIS PAPÆ XXIII.

è Concilio Conſtantienſi ope Friderici Auſtriæ Ducis elapſi MACHINÆ ad Conſtantienſe Concilium diſſolvendum compoſitæ.

Ex *MSCtis Cæſareis Vindobonenſibus & Academicis Lipſienſibus.*

CAP. I.

PApatus ceſſionem poſt longas ambages tandem ſimulaverat Johannes 23. (teſte parte VIII.c.XXVII.) *die* 1. *&* 2. *Martii*. Rogatus dein plus ſimplici vice, qui ceſſionis ſuæ Procuratores conſtitueret: Cæſaris & Concilii deſiderium inane ſemper dimiſit. Donec *Fridericus Auſtria Dux* Conſtantiam veniret, pro ſuo in Johannem officio, (quo de ſupra Parte IX. cap. I.) Papam ex illius voto è Concilio ſubducturus. Quod conſilium Auſtriæ Ducis & Papæ Cæſari ſuboluit. Quare ſerio fugam Papæ diſſuaſit, *d.* 20. *Martii.* Quam negatam ac diſſimulatam tantisper fugam Papa altero *die*, 21. *Martii*, circa veſperam clam arripuit, dum Auſtriæ Dux interea publico ſpectaculo, ac equeſtri cum Comite Ciliæ certamine, pro grandi brabæo ab illo inſtituto, oculos animosque Cæſaris & Magnatum à fugiente Papa callide abſtraheret, Papam è Concilio elapſum mox eadem veſpera ſecutus, Nobilis Miniſtri Diſſenhovii arte adjutus. Schafhuſiam *illa nocte* delatus per Auſtriæ Ducem Johannes, altero *die* 22. *Martii*, literis ad Cæſarem datis anxium Auſtriæ Ducem de fugæ ſuæ conſortio aut conſcientia excuſavit. Qua de re non ſolùm *Niemium* conſuluiſſe, ſed & laudatum *Gerardum de Roo*, l. c. f. 149. hic audiviſſe juvabit. *Cum rumor*, inquit, *incertis autoribus tota paſſim urbe ſpargeretur, eſſe inter Eccleſiaſticos qui fugam meditarentur: Et Johannes ipſe non occultis indiciis pœnitentia ſe duci itineris ſui in Germaniam oſtenderet: Sigismundus, ne tanti momenti res impediretur, portarum exitus, additis cuſtodibus, obſervari juſſit. Ibi Pontifex trepidare, impenſius fugæ conſilia moliri, ſuamque hac re libertatem violatam dicere. Accedebat ad hæc illud quoque, quod Imperator pecunia indigus, à Pontifice mutuum petebat, quod reipublicæ cauſa expenderet: Qua occaſione ille eo præſidio, quod in omnem dubiæ rei eventum ſecum attulerat, brevi ſe deſtitutum iri videbat. Injecto igitur variis de rebus ſermone, Pontifex rogare eum cœpit: Eſſetne pacta fide ſtaturus, ſi ex re ſua fore cenſuerit locum mutare? Sigismundus his verbis perculſus, obnixe rogare atque obteſtari cœpit, maneret, neque tot regum tot Principum legatos ludificaretur, neque committeret, ut res tam ſalutaris, quam ſummo ſtudio præ ceteris promovere ex officio debebat, illius culpa impedita fuiſſe videretur. Non amplius jam in ſua poteſtate eſſe, ut diſceſſum illi permittat, neque ſatis cauſæ cur id faciat apparere. Manendum igitur, & concilii finem expectandum. Pontifex nullam in Sigismundo ſpem eſſe animadvertens: Fridericum jam antea ſui conſilii non ignarum aggreditur: Sub ejus fide ſe illuc veniſſe, ei ſe vitamque crediſſe, abſque eo nunquam Alpes ſuperaturum, nunquam Germanis poteſtatem ſui facturum, cujus facti etſi maxime ipſum pœniteret, ſperare tamen atque confidere, Auſtriæ eum Principem de fide ſemel data nihil mutaturum. Ad hæc Fridericus cognitum ſe habere dixit, non niſi invito Imperatore diſceſſum parari poſſe, rem eſſe periculoſam & invidia plenam, ſe verò, quantum ſalva dignitate poſſet, promiſſa ſervaturum. Sciebat Fridericus graviſſimas de ſe querelas à Tridentino, Brixinenſi, ac Curienſi Epiſcopis, ad Concilium eſſe delatas, neque in eo foro litem pro ſe datum iri ſperabat. Neque à Sigismundo valde metuebat, quod munita oppida in*

vicinis locis poſſideret, pacemque & fœdus cum Helvetiis haberet. Itaque fugæ conſilium initur. Cujus non expertum fuiſſe Moguntinum quidam affirmant, Cæſari ubique infenſum. Cum igitur dies fugæ conſtitutus advenisſet (is erat idus (XXI.) Martii) Fridericus ante civitatem cum Hermanno Cilia comite ludos equeſtres exercebat. Ad quorum ſpectaculum cum multi exirent, Pontifex quoque inter alios, aſſumpto equiſonis habitu, inobſervatus elabitur, ſtrigoſo equo inſidens, arcumque ex ſella dependentem ferens. Ita ad lacum usque adequitans, lembum ad hoc paratum conſcendit, & remigio uſus Schafhuſiam proficiſcitur. Subſequitur eum Fridericus, & utrimque famuli, qua quisque poteſt, dilabuntur, herili pleraque ſupellectili direptui relictâ. Johannes paulo poſt Friburgum atque inde Briſacum abiit. Vulgatâ hujus fugæ fama, maximus per totam urbem tumultus exoritur, concurritur paſſim & clamatur: Johannem & Auſtriacum nefarios homines, concilii perturbatores, quovis ſupplicio dignos eſſe. Interim Imperatori & Concilio literæ redduntur, quibus factum uterque ſuum excuſare nitebatur. Pontifex, in Germaniam ſe veniſſe, ut œcumenici Concilii decretis quibuscunque acquieſceret, eundem ſibi animum eſſe, nec quoquam ſe iturum longius, quoad ſacro Concilio & reipublicæ ſatisfeciſſet: Quod vero Conſtantia diſceſſerit, orare ne ægre ferant, conſtare ſibi facti ſui rationes, quas ſuo tempore eſſet redditurus. Fridericus verò fidem, qua Pontifici obſtrictus erat, excuſabat, non longius iturum eſſe illum, nec ſi id vellet ſe permiſſurum. Cæterum, hæc fruſtra ab iis fiebant, majorem enim invidiam ſibi conflaverant, quam quæ ulla excuſatione hominum animis eximi poſſet.

Spondanus in *Annal.* ſatis extollere nequit Cæſaris præclarum facinus, à fuga Johannis editum, Concilium roborandi, inque ordine continendi. *Dum expectaretur*, inquit, ut Johannes, ſicuti promiſerat, Nationibus ſatisfaceret, ſubito auditum eſt eum abiiſſe, qui nocte præcedente diem feſtum S. Benedicti, 21. Martii, re cum Friderico Auſtriæ Duce ſecrete compoſita, diſſimulato habitu urbem egreſſus Schafhuſiam aufugit oppidum prædicti Friderici diœceſis Conſtantienſis ad fluvium Rheni, quatuor milliaribus Conſtantiâ diſtans. Qua de re cum omnes turbarentur, Sigismundus congregatis Nationibus metum deponere juſſit, ſe enim protecturum Concilium, & unionem usque ad mortem procuraturum. Strenuum plane principem, dignumque immortali laude ob perpetuam in adjuvanda republica voluntatem! Absque quo fuiſſet, nullum eſt dubium, quin concilium diſſolutum eſſet, ac Schiſma pernitioſioribus conatibus auctum.

En ergo ſimulacrum *fugæ Johannis è Concilio*, cum *Literis* in fuga Conſtantiam *ad Cæſarem ablegatis*.

Ex MSC. Cæſareo Vindobonenſi Part. I. Act. Conc. Conſt. f. 104. b.

D*ie XXI. Martii* Anno 1415. Dominus noſter ſanctiſſimus dimiſſo grege populi chriſtiani tantæ congregationis Chriſti fidelium laceratæ graviſſime diro ſchismate, non more boni paſtoris, ſed mercenarii, *clam & furtive*, habitu mutato, *receſſit* in nocte in Schafhuſen, cum Duce Friderico prædicto.

Et *altera die* Excuſationes ſui & dicti Ducis prætenſas, & fictas *transmiſit literas Domino Regi Romanorum*, tenoris ſequentis. In quibus aliqua verba ſua manu ſcripſit, quod bene novi ex ſignaturis.

Et ſimiles *literas* miſit *Collegio Dominorum Cardinalium*.

JOHANNES PAPA XXIII.

Cariſſimo Filio noſtro Sigismundo Regi Romanorum.

C*Ariſſime Fili. Gratia Dei omnipotentis liberi ac conveniente aëre ſumus in Schafhuſen, & venimus inſcio filio noſtro Duce Auſtriæ, non animo declinandi ab his quæ promiſimus per renunciationem noſtram facere pro pace Eccleſiæ ſanctæ Dei: Sed ut in libertate & ſalute propria perſonæ poſſimus, prout indubie volumus, ea executioni demandare. Datum in Schafhuſen, XXI. die menſis Martii, Anno Domini M CCCC. XV.*

CAP.

CAP. II.

Ut Concilium diſſolveret Johannes, Curiales ſuos omnes è Concilio ad ſe mox die 23. Martii *evocavit. Quod factum ſequenti formula, Conſtantiæ die* 28. *Mart. affixa.*

Ex MSC. Vindobon. l. c.

EX parte & de mandato Sanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini, Dn. JOHANNIS, divina providentia Papæ XXIII. præſentium tenore citantur, reqviruntur & monentur, omnes & ſinguli familiares, nec non officiales præfati Domini noſtri & Sedis Apoſtolicæ, tam laici quàm clerici, cujuscunque etiam Pontificalis dignitatis exiſtant, in civitate ſeu diſtrictu Conſtantienſi nunc exiſtentes, qvatenus infra ſex dies proxime ſecuturos, à data præſentium continue nominandos, quorum duo pro primo, duo pro ſecundo, & reliqui duo pro tertio, ultimo, & peremtorio termino horum ſerie aſſignantur, venire debeant & teneantur ad terram Schafhuſen, in qua idem Dominus noſter præſentialiter moram trahit, ſub pœna excommunicationis & privationis omnium officiorum, quæ obtinent aut exercent: Volens idem Dominus noſter, qvod præſentes requiſitio, citatio, & monitio provide quoslibet arctet, acſi unicuique ſingulariter & diſtincte & præſentialiter exhibitæ extitiſſent: Conſtitutionibus Apoſtolicis nec non reclamationibus & appellationibus, interpoſitis aut interponendis, & aliis in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuscunque. Datum Schafhuſen, Conſtantienſis Diœceſeos, die XXIII. Menſis Martii.

CAP. III.

PRoditâ in Concilio Johannis Papæ fugâ, *d.* 22. *Martii*, Cæſar per urbem Conſtantiam cum Principibus obequitando *ſecuritatem Concilii* à fuga Papæ reliquam omnibus publicâ proclamatione pollicitus, quietem in illis turbis paraverat, teſte Nimio, Dacherio, Nauclero, aliisq;. Selecti mox in Concilio illo die *Legati*, *ad Papam* abituri, qui Procuratorium ceſſionis diu deſideratum denuo urgerent. Qvi & altero *die*, 23. *Martii*, cum prius *Gerſon* ex mandato Concilii mane orationem gravem habuiſſet de concilii autoritate, Schafhuſiam ad Papam emigraverunt. Inter hæc ſollicite egit Johannes, ut apud Principes ac Reges fugam ſuam literis excuſaret, Concilium culparet & argueret, idqve diſſiparet. Qvo ſpectant ſeqventes *Articuli*, quos unà cum literis ad Pariſienſem Academiam, Regem quoque & Principes Galliæ, aliosqve ablegavit. Qvos in Codicibus MSCtis Pariſienſibus obſervavit *Spondanus*, uti monuit in *Ann. Eccleſ. ad A.* 1415. *f.* 740. *c.* 2. Hic exhibemus integros ex Gemino *MSCto*, *Cæſareo* ac *Lipſienſi*. Qvi codices MSC. cum alicubi differre nonnihil viderentur, diverſitatem orationis præcipuam cancellis includere conſultum fuit viſum.

In *MSC. Vindobonenſi, Parte II. Act. C. C. f.* 210.*b.* hæc habetur inſcriptio:

Informationes Papæ, quas miſerat cum literis ſuis univerſitati Pariſienſi & Duci Aurelianenſi.

Quæ in favorem Concilii remiſſa ſunt per eandem.

PRimo, qvaliter, poſtquam Dominus noſter *Papa ad civitatem Conſtantienſem applicuit*, ubi generale concilium fuerat per ipſum convocatum, ibiqve ſtetiſſet *ſpatio trium menſium*, *pauci comparuerunt* pro dicto concilio; *Rege* etiam *Romanorum*, antequam quidquam fieret, *expectato per duos menſes:* Et illo adveniente ad ejus reqviſitionem, Regis Angliæ Ambaſiatoribus expectatis tribus menſibus: Auditoque progreſſu Ambaſiatorum Regis Franciæ, cum idem Dominus noſter eosdem Ambaſiatores decreviſſet omnino

omnino expectare, tanquam ſui primi filii inter omnes Reges Catholicos: Non tamen fuit in hoc exauditus. Qvin imo, Anglicis præoccupantibus, *nationes quatuor factæ fuerunt concordes*: Videlicet *Gallicana*, quæ tunc carebat capite, Ambaſiatoribus prædictis, imo & nullis prælatis regni exiſtentibus, duobus ſolum exceptis &c.

Quatuor nationes in Concilio eſſe factas, Gallicam, Italicam, Anglicã & Germanicã, doluit Johannes.

Item, quod, licet in Eccleſia ſancta Dei *exſtirpatio hæreſium* eſſe debeat principaliter recommiſſa, quorum defenſioni nullos Chriſti Principes ſubjectos eſſe deceat, ſic, quod illud *præcipuum tractandum in generalibus conciliis*: Decurrentium verò modernis temporibus hæreſium ſtaret memoria damnanda illius, cujus ſectam *Johannes Huſs* ſecutus eſt, (*& ſequebatur,*) dogmatiſavit, & falſis inſtructionibus & doctrinis populum Dominicum ſubvertebat: Cujus & quorum opiniones tam per univerſitatem Pariſienſem, quam alias univerſitates extiterunt reprobatæ: Qvorum articuli mittentur ad Chriſti fideles Principes, maxime ad dictum Regem Franciæ, ſuo tempore ſerioſe: Qvi qvidem *Huß*, quamvis *captus* extitit *ex ordinatione Domini noſtri* prædicta, de illo tamen nulla fuit miniſtrata juſtitia, *nec permiſſum, quod contra ipſum ſententia ferentur*, qvinimo *procuratum, requiſitum, inſtigatum per illum, qui concilii & Eccleſiæ protector eſſe dicebatur*, videlicet *Regem* prædictum, *quod dictus hæreticus relaxaretur, cum intimationibus & minis de frangendis carceribus, caſu, quo non relaxaretur.*

Wiclefi ſectatorẽ fuiſſe Huſſum.

Johannẽ Papam Huſſum Conſtantiæ in vincula conjeciſſe.

Sigismundũ Cæſarem ſententiam contra Huſſum à Papa ferri vetuiſſe.

Ex carcere Huſſum dimitti juſſiſſe.

Item, quod, licet in concilio generali non debeat *nationum differentia* fieri, cum apud Deum non ſit acceptio perſonarum, deberetqve dicta *congregatio Chriſti fidelium* una non majori quam alia uti vocabulo, *nullaq́; deberet eſſe differentia inter congregationes* ibidem, imo omnium ibi venientium velle & opiniones deberent in unum publicum aperiri, & voces omnium ſuper quolibet determinando ſingulariter rimari, quoniam ſenſus ad numerum capitum multiplicantur, (In MSC. Lipſienſi ita: *ut unius inſtructione informentur alii; quoniam non omnes per omnia ſunt certi per certa, & quot capita tot ſenſus.*) Hoc tamen in dicto concilio non fuit permiſſum, qvinimo *ordinatum extitit, ut qualibet natio in illo haberet unam vocem duntaxat*, quamvis in natione Gallicana eſſent Eccleſiæ & voces notabiles, in Italia ſimiliter, & multo plura ſuppoſita, quam in ceteris nationibus. (In MSC. Lipſ. ita: *Licet in Natione Gallicana eſſent trecenta voces notabiles, & in Italia totidem, ubi erant in illis duabus nationibus ducenti prælati, comparentes ibidem perſonaliter, & de Anglia ibi erant Prælati tres tantum, & ceteri clerici novem innumero.*)

De jure votorum in Concilio.

Item, quod, facta ordinatione, quod non eſſent niſi quatuor nationes, & illæ haberent quatuor voces, unaqve alteri æquipararetur, nulla habita differentia meriti ad meritum, & numeri ad numerum, *procurata extitit unio duarum nationum*, ſcilicet *Germanica & Anglicana*, quas ſuæ voluntati adduxit & *colligavit Rex Romanorum* prædictus. Et cum nihil ſui propoſiti conſequi poſſet, duabus aliis contradicentibus, unum erexit idolum, videlicet *Patriarcham Antiochenum*, Petri de Luna familiarem, & diſcipulum abſconſum, & qui hactenus in *Portu Veneris* ordinavit & fabricavit illas literas injurioſas, inquiſitivas & damnativas contra prædictum Regem Franciæ, & ſtatum ſuum, & qui dictum Petrum de Luna poſt ſuum receſſum ad locum de Perpiniano aſſociavit &c. (In Lipſ. MSC. addita ſeqventia: *Et ibidem per eundem ad dictum Patriarchatum erectus extitit. Qui Patriarcha ſibi aſſociavit ſex deputatos de dicta natione Gallicana, quatuor ex illis Prælatis extra regnum Franciæ, omnibus de regno rejectis. Qui licet nullum haberent poteſtatem ordinandi, niſi audiendi, & referendi tantum, nihilominus ordinabant, & ordinata per Concilium mutabant, pro libito inordinatæ voluntatis.*)

Sigismundum Germanicam & Anglicam nationes ſibi devinxiſſe.

Patriarcham Antiochenũ à partibus Cæſaris fuiſſe.

Item, quod, licet in concilio ſecundum ſacrorum canonum ſanctiones, voces habere debeant niſi Cardinales, Patriarchæ, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, quorum voces requirendæ ſunt in ſeſſione publica ſeu publicis ſeſſionibus, & non in particularibus conſiliis: Hoc tamen mutatum fuit contrariis affecti-

ctionibus. Qvoniam quicunque ad concilium (ad ipſa conſilia) fuit admiſſus, nulla facta differentia, an foret clericus, vel laicus, ſolutus, vel conjugatus, graduatus, vel non graduatus, honeſtus vel abjectus. Qvorum voces, reſecatis vocibus Prælatorum, acceptatæ ſunt usquequaque: Non obſtantibus contradictionibus ipſorum Prælatorum. Et quod deterius eſt, ſi aliqui Prælati contra ipſorum malignantium intentionem loqui vellent &c. (Suppletum in MSC. Lipſienſi: *Sua intentiones juribus fulciendo, ſibilabatur, & fiebat eis tanta injuria, quod oportebat ipſos obmutſcere, & abire confuſe.*)

Item, quod, licet in concilio generali caput principale ſit Chriſti vicarius, qui dat eſſe ipſi concilio, ipſe tamen *Romanorum Rex ipſius concilii petiit præſidentiam*, in quo diverſis vicibus (in Lipſ. MSC. additur, *de facto*) præſumſit præſidere. Qvod nedum à jure communi exorbitat, imo & humana ratio abhorret & deteſtatur &c.

Item, quod, licet in eisdem conciliis deberent voces eſſe liberæ: (In Lipſ. MSC. additur, *& omni improbitate remota*,) Multæ tamen fuerunt cavillationes, promiſſiones, ſubordinationes, minæ & terrores. Qvibus cauſantibus remanſit (Lipſ. MSC. *fidei*) in paucis (L. M. *hoc eſt*) veritatis nunciandæ voluntas. Qvoniam *die* XIX. *Martii Rex* prædictus *in congregationem Gallicanam perſonaliter adveniis, ſecum adducens nationem Anglicam & Germanicam*, ore proprio proponendo, quod duæ dictæ nationes deliberaverant ſuper quadam ſchedula, de qua infra fiet mentio: Qvam deliberationem (*volebat*) ibidem communicare, ut & ipſi Gallici, ipſis, Rege & nationibus præſentibus, deliberarent pariter. Et quia per Ambaſiatores Franciæ & alios objectum extitit, quod, cum ipſæ nationes per ſe deliberaſſent, volebant & ipſi per ſe deliberare, & ipſis abſentibus. Qvibus fuit per dictum Regem reſponſum, quod minor pars dictæ nationis erat ſubjecta Regi Franciæ. Et cum ipſi Regi Romanorum tres partes dictæ nationis eſſent ſubjectæ, volebat, quod

De libertate votorum in Concilio.

aliæ duæ nationes admitterentur. Et in fine videns, non poſſe obtinere, furibundus quaſi receſſit, dicens: *Videbo nunc, qui contra honorem meum venient.* Qva de cauſa nullus vel ſaltem pauci auſi fuerunt dicere veritatem, ob evidentem eis imminentem timorem.

Item qualiter Dominus noſter *obtulit libere & ſpontanee viam ceſſionis*, contendentibus & ejectis de papatu, & per ſacrũ Piſanum concilium de hæreſi damnatis, cedentibus. Qvæ quidem *oblatio* licet eſſet *in notabili forma*, non tamen fuit acceptata per dictas nationes. Sed ab eisdem *facta fuit alia ſchedula* largiſſima & captioſa, credentes Dominum noſtrum à ſuo ſanctiſſimo revocare propoſito, per irritationes. Qvibus non obſtantibus, idem (*ſanctiſſimus*) Dominus noſter *eandem cedulam per dictas nationes factam acceptavit*, & illam ore proprio in publico concilio *legit*, & conceſſit de eadem bullam fieri.

De ceſſione Johannis.

De variis illius formulis.

Item, quod in craſtino idem (*ſanctiſſimus*) Dominus noſter publicam ſeſſionem teneri mandavit, & poſt celebrationem miſſæ ſancti Spiritus ipſam cedulam iterato legit, & confirmavit.

Item, quod, illo expedito, voluit Dominus noſter ſeſſiones tenere, & procedere ſuper reformatione Eccleſiæ, & extirpatione hæreſium. Qvod nunquam obtinere valuit, niſi quantum placuit Regi antedicto, (M. L. *dicto Imperatori*) & inducentibus eundem.

Item, qualiter omiſſo capite principali, & non habita conſideratione ad ſanctiſſimam & largiſſimam oblationem, quam Dominus noſter fecerat, *petiit idem Rex, procuratores conſtitui irrevocabiles per dictum Dominum noſtrum ad dictam ceſſionem faciendam*, quorum principalis eſſe volebat, & alios ad ſui voluntatem ordinandos: Et ultra, concilium non debere mutari à dicto loco Conſtantiæ, nec dictum Dominum noſtrum ſe abſentare ad aliquem locum (*aliquo loco*) donec dicta renunciatio & ceſſio facta eſſet per contendentes antedictos. Super quibus obtinuit per dictas nationes fieri ſupplicationem Domino noſtro. Qvi Dominus noſter ſuperiori reſpondit, ſicut in cedula

dula ſuper hoc facta plenius continetur. (Lipſ. MSC. addit: *cujus copiam mittimus.*)

Item, qvod idem *Rex* in vituperium Romanæ Eccleſiæ, & ipſius Domini noſtri, infra clauſuram palatii, & ante cameram ipſius Domini noſtri, *haſtiludia* cum magno ſtrepitu tubarum (*magna voce oris & tubarum quotidie*) fieri procurabat.

Item, quod in præſentia ipſius Regis procuratum & conſultum (L. M. *concluſum*) extitit per Anglicos, quod procederetur ad captionem perſonæ ipſius Domini noſtri, qui ita ſanctiſſime, ut dictum eſt, & devote & exuberanter ſe habuit, quod præſentibus Ambaſiatoribus Regis Franciæ, & dictis Anglicis contradicentibus, captio hujusmodi evitabatur. (In Lipſ. MSC. hæc habentur verba: *Præſentibus in deliberatione dictorum Anglicorum & illis contradicentibus Ambaſiatoribus Regis Franciæ.*)

De obſervata ac impedita Papæ fuga è Concilio.

Item dictus *Rex Romanorum fecit* per multos dies *venire exploratores usque ad cameram dicti Domini noſtri*, & una die usque ad cameram propriam & lectum ejusdem, ad videndum, utrum aufugerit. (In Lipſ. MSC. ita: *publicando, quod aufugere volebat*) Et quod deterius, portas civitatis (Lipſ. MSC. *valvas*) per unam diem tenuit, & fecit teneri clauſas, nullos Prælatos, ſive clericos (*exire*) foras permittendo, imo verius Cardinalibus volentibus pro ſpatio (L. M. *ad ſpatium*) exire, exitus fuit recuſatus. Fueruntqve poſiti cuſtodes de die & de nocte circumqvaqve palatium, per terram & aqvam.

Item, poſtremo à dicto Domino noſtro fuerat petitum, quod ad ſtatim cederet, (in Lipſ. MSC. hæc ita leguntur: *Item poſtremo procurabatur, quod nunc cederet omnino*) aliis etiam non cedentibus, nec clarificato, ſi cedere vellent, (*vel non*) & (*volentes*) quod idem Dominus noſter (*ex nunc*) deſcenderet de cathedra, ita, quod quoad obedientiam (in Lipſ. MSC. *& illa quantum ad obedientiam*) noſtram maneret vacua, adoptantes alium in locum ejus ſurrogare, & admittere ipſius Regis votum & diſpoſitionem, nec permiſerunt mentionem facere de concilio Piſano, quemadmodum bullis petitur deſuper, nec condemnationem eorundem contendentium de papatu. (In MSC. Lipſ. aliter hæc referuntur: *Credentes ex poſt & adoptantes & alium in eodem loco ſurrogare & admittere ad ipſius Regis votum & diſpoſitionem. Et eſt tamen conſideranda intentio iniqua, quam gerunt illi, nedum ad Dominum noſtrum, imo ad confuſionem domus Franciæ & totius cleri Gallicani. Cujus domini Regis & ſui præfati Conſilii labore & providentia tentum & concluſum fuit Concilium Piſanum. De quo Concilio non permiſerunt mentionem fieri in Bulla prædicta nec de condemnatione eorundem.*)

De ArchiEpiſcopi Sarisberienſis contentione cum Papa de autoritate Papæ.

Item (*qualiter*) Rex fuit paſſus in vituperium dicti Domini noſtri, imo totius Eccleſiæ, per ArchiEpiſcopum Sarisberienſem Anglicum (*quem idem Rex ſecum duxit & reduxit*) dicto Domino noſtro verba proferri injurioſa, etiam à fide catholica deviantia, videlicet, quod ipſe ArchiEpiſcopus eſſet ſupra Papam, & totum [*Generale*] concilium. Et licet Dominus noſter fuiſſet proteſtatus de injuria & errore, non tamen ob hoc corrigebatur, (*ſe reduxit.*) ſed receſſit illæſus temere cum eodem [In MSC. Lipſ. *Sed potius temerarie & ſine correctione & reverentia receſſit cum eodem Rege.*]

Item, quamvis de dicta natione Italica eſſent Prælati, numero LXXX vel circa, & multi alii Doctores, & Magiſtri notabiliſſimi in Theologia, in jure canonico & civili, qui (in Lipſ. MSC. *ſuper occurrentibus in eodem Concilio juxta juris diſpoſitionem*) abhorrentes ſine lege loqui, ſecum plures notabiliſſimos clericos aliarum nationum habentes, (in Lipſ. MSC. *conformantesque ſe cum pluribus aliis notabiliſſimis Cl. aliar. nat.*) volebant juridice agere, diſputare & concludere univerſa, ſed non fuerunt admiſſi, (*auditi*) imo illa natio Italica totaliter fuit abjecta, ſeparata & excluſa, acſi non exiſteret, & compareret. (L. M. *ac pro nō exiſtente ac nō comparente habita.*)

His igitur penſatis, & aliis multis, quæ latius deſcribentur & per oratores expreſ-

Digitized by Google

expreſſos dirigentur, [*mandabuntur*] & quæ merito cadere poterant in conſtantem, imo conſtantiſſimum: [In Lipſ. MSC. *quæ metum in conſtantem imo in conſtantisſimum animum inducebant:*)

De fuga Papæ Johannis ope Friderici Auſtriæ Ducis.

Idem (*ſanctisſimus*) Dominus noſter nolens ſcandalizare Eccleſiam Dei, & ne impediretur ſanctiſſimum propoſitum, (*quod diſpoſuit*) volens diſpoſitum perficere & complere cum diſtrictiſſimo aſſenſu fideliſſimi filii ſui, *Ducis Auſtriæ*, de villa Conſtantiæ de nocte non ſine gravitate & diſpendio perſonæ ſuæ (*peditando*) per leucas ſive milliaria ejusdem patriæ, quæ ſe extendunt (*aſcendunt*) ad ſex leucas Franciæ, [*& ultra*,] venit ad locum Schaffhuſam. Ibique cum (*primò*) applicuit, refectione naturali omiſſa, ſcripſit præfato Regi, collegio Cardinalium & Concilio [*prædicto*] quod non ad fugiendum viam per ipſum oblatam, ſed mortis volens evadere incurſum, & alia inconvenientia præſata, (*prælibata*) ibi advenerat, ibique ſtans in ſua libertate plenarie ſignificabat, *quod paratus erat, quæ promiſerat, adimplere*, &, propter complere illa, *velle accedere partes Franciæ*, & (*inde*) appropinquare loco, ubi Petrus de Luna obtulit ſe venturum, continuando concilium ad dictum locum, vel alium, ad voluntatem Regis Franciæ & collegii Cardinalium antedicti &c. (In MSC. Lipſ. *Si per Dominos Franciæ & ipſum ſacrum Collegium fuerit aviſatum.*)

De literis in fuga ad Concilium ſcriptis.

De conſilio Johannis in Galliam abeundi.

CAP. IV.

Miſſiva Papæ Johannis XXIII. directa Regi Franciæ & Duci Aurelianenſi ſuper materia præcedentium articulorum.

Ex *MSC. Cæſareo Vindobon. Parte II. Act. Conc. Conſt. f. 213. a.*

CArisſime in Chriſto fili. Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Revolventes dudum intra mentis arcana, quot & quanta mala animarumque pericula ob *errores & ſchiſmata*, quæ nonnullorum *execranda* diſſeminavit *ambitio*, fideles Chriſti pertulerint: Pia & paterna compaſſione compuncti vehementiſſime doluimus. Ac illius, cujus vices in terris, licet immeriti gerimus, imitari veſtigia cupientes, qui pacem ſuis pro ſingulari hæreditate reliquit, toto corde omnique poſſibilitate *pacem, quæ inter omnia nil optabilius eſſe debet ipſis fidelibus*, ut tandem à tot releventur miſeriis, disposuimus *procurare*. Et ut hujusmodi noſtræ mentis conceptum opere compleremus, poſtergatis omnibus, qui noſtram præſentiam in Italiæ partibus neceſſario flagitabant, ad *civitatem Conſtantienſem* pro *celebratione concilii generalis*, quod antea per noſtras literas ibi indixeramus tenendum, ante terminum ſtatutum acceſſimus. Ubi *per plures menſes* Prælatorum & nunciorum Regum, Principum, aliorumque Dominorum, & univerſitatum Studiorum, adventum patienter expectavimus.

Tandem *viam ceſſionis noſtri papatus*, licet ad illam nullatenus eſſemus aſtricti, Angelo Corario, Gregorio XII, & Petro de Luna, Benedicto XIII. in eorum obedientiis nuncupatis, olim de papatu contendentibus, per ſacrum Piſanum generale concilium damnatis & ejectis, ſimiliter cedentibus, *aperuimus*, & illam proſequi promittentes *voto & juramento firmavimus*, prout in ipſis noſtris deſuper confectis literis, quas ad ſerenitatem tuam deſtinandas providimus, plenius continetur. Nam hæc *via ceſſionis aptior, brevior & ſecurior pro integra Chriſtianorum pace* præ cæteris nobis viſa eſt. Quam usque ad totalem conſervationem tanti boni proſecuti ſumus ſincere, & cum conſtantia inconcuſſa. Putabamus namque, ex tanta noſtra liberalitate favores, auxilia, & aſſiſtentiam, omni profectu tam magni tamque pii operis promereri, qui pro aliorum quiete unicam in urbe dignitatem altisſimam non dubitavimus dimittere.

Sed ecce, quod dolenter referimus, nonnulli, quos Apoſtolica gravitas nominari

minari non patitur, appetitum rationi præponentes, & propria ſectantes commoda, honeſtatis & juris calle calcato, non, ſicut in generalibus conciliis ſecundum ſanctorum Patrum inſtituta & obſervantias hactenus per vota, voces habentium, & concorditer celebrantium, procedi conſuevit, ut in ipſo procederetur concilio permiſerunt. Verùm facto conflato, & *in quatuor nationes, quæ per quatuor voces totam ejus autoritatem præſentarent*, *diviſo concilio*, quod nunquam auditum eſt hactenus, ne qui per capita vota eorum in tam arduo negotio dare valerent, rem ad libitum deducere ſatagebant. Et ſi qui eorum inordinatæ voluntati contradicebant, illos terrebant minis & injuriis, convitiis & illuſionibus affligebant. Nec his adhuc acquieſcentes, quæ ſatis deteſtanda erant, in libertatem ipſius concilii machinantes, *portas* ejuſdem *Conſtantiæ civitatis per diem integrum*, ne aliquis Prælatus vel clericus exire poſſet, *claudi fecerunt*, & demum contra libertatem ſalutemque propriam conſpirare auſi ſunt. De cujus conſpirationis mediis, honeſtius ad præſens tacere, quam ſcribere arbitramur. Et ſic per fractiones & violentias redintegrationem & pacem univerſalis Eccleſiæ impediri procurabant.

Nos itaque talia intuentes cura angebamur continua, meditabamurque, quibus remediis poſſemus occurrere, quod non impediretur executio tanti boni. Tandem, cum nulla videretur eſſe alia via ſalubris, *de dicta civitate*, in qua nos nec tuti nec liberi eramus, & concilium præfatum erat debita libertate privatum, *incogniti receſſimus*, & ad hoc *oppidum*, quod temporali Domino, dilecto ſilio, notabili viro, *Friderico Duci Auſtriæ ſuppoſitum* exiſtit, *ab ipſa civitate Conſtantienſi per quatuor milliaria teutonica diſtans*, ubi plena potimur libertate, devenimus. *Non enim* ſine noſtro & Eccleſiæ, ac plurimorum ſcandalo evidente, *palam diſcedere valebamus*. Quemadmodum, *ne valeremus diſcedere*, etiam occulte, non parvæ erant *excubiæ* & cuſtodiæ antea *ordinatæ*; Et, ſi manſiſſemus ibi, noſtræ perſonæ non curato periculo, nil ibi ordinare, diſponere & decernere valebamus, quin ex præmiſſis metu & violentia arbitraretur exortum, & in poſterum potuiſſet de nullitate notari.

Hæc, fili cariſſime, in tuæ Celſitudinis regiæ notitiam deducere properavimus per præſentes. Et plenius per inſtructiones præſentibus alligatas, quæ deinde per *relationem nunciorum noſtrorum ſolennium*, quos ad ipſius præſentiam deſtinare deliberamus, fient tibi vivo vocis oraculo clariora. Quoniam quorumcunque in Dei Eccleſia occurrentium te decet eſſe Principem, quem inter Catholicos Chriſtianorum Reges, qui etiam ipſam Eccleſiam erigere, & manutenere tenentur, mentis benevolentia amplectimur ſpeciali: Ipſam celſitudinem tuam in Domino exhortantes, & affectuoſiſſime requirentes, quatenus nobis, qui pro reintegratione & pace præ cæteris firmiſſime ſumus diſpoſiti, plus effectibus agere, quàm verbis teſtati fuimus & ſcripturis, placeat oportunis auxiliis & favoribus pro tam piæ & neceſſariæ rei totali conſervatione aſſiſtere & favere. Ex hoc enim apud Deum præmium non modicum, & apud homines promereberis ingentem gloriam & honorem.

Datum in *Schaffhuſa Conſtantienſis diœceſeos*, ſub annulo Piſcatoris, *die XXIII. Martii*, Anno quinto &c.

TOMI II. PARS XI.

Concilii Conſtantienſis acris contentio
pro integritate Concilii
contra machinas fugitivi JOHANNIS XXIII. Concilium diſſolvere conantis

Prodita ante primam à fuga Papæ ſeſſionem publicam

A. 1414. medio menſe Martii, haud longe ante feſtum Paſchatis.

Digitized by Google

CAP. I.

Johannis Gerſonis, Pariſienſis ad Concilium Legati, Oratio publica, tertio à fuga Johannis die, 23. Martii, Sabbato, Vigilia Dominicæ Ramis Palmarum, Concilii juſſu, antequam Legati illo die è Concilio ad Papam Johannem Schafhuſam migrarent, mane habita, De Concilii Autoritate.

A*Mbulate, dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant.* Jubet hoc Chriſtus, *Patres Orthodoxi*, patres, non in tabulis æreis, ut olim apud Romanos, ſed in libro vitæ conſcripti. Jubet inquam Chriſtus originaliter *Johannis* 12, & recitativè *in Evangelio Sabbati præſentis.* Vos obedientes audite, ambulate non paſſibus corporis, ſed greſſibus mentis, ambulate de virtute in virtutem, dum *lucem* habetis. Et qualem *lucem?* Reſpondeat lux vera, cujus hoc eſt verbum: *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.*

Adſis invocatus, Domine Jeſu, præclariſſimæ ſol juſtitiæ, disjice terræ nebulas, & pondera molis, atq; tuo ſplendore mica. Abſque te enim præcipiti merſâ profunda mens hebet, & propriâ luce relictâ tendit in externas ire tenebras. Hoc ne fiat, tu mediatrix, tu advocata & exoratrix noſtra, ſimpliciter adeunda es, virgoglorioſiſſima, quæ tui nominis interpretatione tam illuminata quàm illuminatrix diceris. Et quo lumine? prorſus lumine gratiæ, quo ſic illuminata es, ut dicaris in Apocalypſi mulier amicta ſole. Hoc tu nobis lumen ut infundas de plenitudine tuâ ſuppliciter imploramus, ſalutantes & dicentes *Ave &c.*

In Concilio rē Dei agi.

Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant. Lux iſta eſt, *Patres celeberrimi*, Deus, qui glorificatur in Concilio Sanctorum, dicente Pſalmo: *Magnus & terribilis ſuper omnes, qui in circuitu ejus ſunt.* Cujus hanc tenemus infallibilem promiſſionem, *Matth.* 18, *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum ſum.* Sicut vidit Pſalmiſta dum cecinit: *In Concilio juſtorum & in congregatione magna opera Domini.*

Ceſſio Papalis in Conſt.

Et *magna planè* imò *ingentia jam vidimus in hoc Concilio juſtorum Dei opera*, ſpontaneam & vix ſperatam *ceſſionis viã.*

Concilio magnum Dei opus.

Porro cum propter ſemetipſum & ut glorificetur, fecerit omnia Deus, quo pacto credendus eſt præclariori celebritate glorificari, quàm in *Concilio juſtorum*, quæ vera laus eſt in Eccleſiâ Sanctorum. Tales vos eſſe convenit, Orthodoxi & Deo amabiles Patres, ac Domini, ut *Concilium* ſitis *Sanctorum & juſtorum*, quos poſuit Deus in mundo quaſi vera totidem luminaria. *Vos*, inquit, *eſtis lux mundi.* Siquidem in hoc conſtituti eſtis alios purgare, illuminare, atque perficere, nunc maximè, cum factus *conventus* iſte *ſacroſanctus*, dum *adunatus* eſt *cœtus*, dum *congregata* eſt *Eccleſia*, ut de Maccabæis ſcribitur, quatenus orarent & peterent miſericordiam à Deo. Et *ut opitulante eo decerneretur, quid facto opus eſſet.* Exultat animus profectò levans in circuitu oculos, & videns omnes iſtos, qui congregati ſunt tibi, hoc eſt, ad utilitatem tuam, ô popule Chriſtiane. Congaudet admirans ſpiritus meus & in hanc erumpit Eccleſiaſtici cantus vocem: Cives Apoſtolorum & domeſtici Dei advenerunt hodie, portantes facem, & illuminantes patriam, dare pacem gentibus, & *liberare populum Domini.* Qualiter *liberare?* Exhortando clamandoque: *Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant:* Cujus deliciæ ſunt, eſſe cum filiis hominum: Ipſæ tenebræ diviſionum ſchiſmatumque, tenebræ tot errorum & hæreſum, *tenebræ demum horridæ tot vitiorum per Eccleſiaſticum corpus vaſto quodam turbine miſerabiliter exundantium.* Ambulate igitur, dum lucem habetis, ut non hæ vos tenebræ comprehendant. *Lucem* itaque habetis, Patres lumino ſiſſimi, *Chriſtum*, qui verè eſt in loco iſto, vel Emanuel, qui interpretatur, nobiſcum Deus, cujus

Patres Concilii comparati cum luce.

Lux Concilii gratia & gloria Chriſti.

jus eſt hæc certiſſima promiſſio: *Ecce ego vobiscum ſum omnibus diebus atque ad conſummationem ſeculi.* Deus iſte eſt, qui glorificatur in Concilio Sanctorum, magnus & terribilis ſuper omnes, qui in circuitu ejus ſunt. Et bene in circuitu tuo, Domine, res omnes eſſe dicuntur, quem tu velut ſphæra intelligibilis, cujus centrum ubique eſt, circumferentia nusquam, tu ubique es, extra non excluſus, intra non concluſus, ſupra non elatus, infra non proſtratus, imò magnus valde, terribilis, glorioſus, & ſuperexaltatus in ſecula.

Ecce Patres Orthodoxi, quod ad hoc ipſum, ut glorificetur Deus, & illuſtretur Eccleſia, nunc *celeberrima Pariſienſis Univerſitas*, cultrix & amatrix eorum omnium, quæ Chriſtianæ religionis pietatem, qvæ ſanam doctrinam reſpiciunt, ipſa *ad exemplar Chriſtianiſſimi Regis Francorum*, Patris ſui dignantiſſimi, *legationem mittit*, quærens primò ea, *quæ pacis* ſunt, deniqve ſecundò, *quæ fidei* ſunt, denique tertiò, *quæ virtutis & Eccleſiaſticæ ſunt libertatis.* Qvoniam ad *hæc tria* principaliter *Synodus hæc ſacra tendit.*

Legati Academiæ Pariſienſis commendati. Tria Concilii Conſt. negotia.

Juſſit *heſterno veſpere* per ambaſiatores & nuncios ſuos hîc præſentes, quatenus *hoc matutino tempore* eſſem habiturus *orationem* nomine ſuo *pro veritatis elucidatione circa ea, quæ per hoc ſacrum Concilium agenda videntur occurrere.* Nullus, opinor, mirabitur, ſi ad hæc juſſa ego fragilitatis meæ conſcius, & temporis arctatione preſſus expavi. Nihilominus in Deo, cujus glorificatio qværitur, fiſus, & de ſtudio præterito *ſuper hac veritatis inquiſitione* memor, Regis præterea & Eccleſiæ regni ſui voluntate per inſtructiones cognita: Juſſioni denique matris inclytiſſimæ, cujus legem dimittere neqveo, monitus à ſapiente, ego tanquam obedientiæ filius parere deſiderans, conatus ſum aggredi, cum humili dicendorum omnium ad hoc ſanctorum concilium ſubmiſſione, ut jure ſuo dirigat omnia, vel acceptet, vel corrigat: Et in primis quatenus habeatur ordo dicendorum lucidus & brevis: Qvia vel eſt, *quod texitur ordine*, longum. Convertamus interim dilato ſermone oculos noſtræ conſiderationis ad hoc quod dictum eſt, Deum eſſe, qui glorificatur in Concilio ſanctorum, qui magnus eſt & terribilis ſuper omnes, qui in circuitu ejus ſunt. Defigamus in hoc Pſalmiſtæ verbo mentis intuitum, ne per multa vagemur, fallor ſi non ibi videbimus *hujus ſacroſanctæ Synodi cauſam quadruplicem*, efficientem videlicet, formalem, finalem & materialem.

Concilii Gerſon hanc habuit orationem.

Concilii Conſt. cauſa quatuor.

Vult aliquis cognoſcere *cauſam efficientem*, planè illa eſt: *Deus* magnus & terribilis, cujus inſtinctu, miſeratione, adflatu & attractu collecta eſt nunc Eccleſia, ſicut elevatus Spiritu præcecinit Pſalmiſta: *Deum eſſe, qui diſperſiones Iſraelis congregabit, qui congregat electos ſuos à quatuor ventis, à ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari.* Tantummodo qui cœpit, orandus eſt, ut ipſe perficiat. Leva in circuitu tuo ô ſacer cœtus oculos tuos & vide, omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Qvidni contingat tibi, quod idem Propheta loqvitur Eſaias: *Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum.* Et, ſi dilatetur, numquid non implebit illud Spiritu ſuo Deus?

Deus autor, cujus res in eo agatur.

Porro *cauſa formalis* eſt hæc ipſa collectio ſeu *connexio Concilii ſanctorum*, vel Spiritu ſancto formante & exemplante, qui eſt nexus & vinculum compaginans in unum diverſa membra ſanctorum. Sic agnoſcit Eccleſia, petens pro ſeipſâ, ut Spiritu ſancto congregata hoſtili nullatenus incurſione turbetur.

Qværit aliquis præterea *finalem hujus ſacri conventus cauſam*, ſanè illa eſt, ut glorificetur Deus magnus & terribilis, juxta vocem Apoſtoli dicentis: *Omnia in gloriam Dei facite.* Hæc itaque recta, hæc efficax ſemita ad omnium, quæ voluerimus, adeptionem, ſi primò qværierimus gloriam ſuam; dedit hoc intelligi, dum ait: *Primum quærite regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.*

Omnes poſtremò, qui in circuitu Dei ſunt, accipiuntur veluti pro *cauſa materiali*, & de ſe informi. Nam ſicut hominibus per ſchiſmata peccantibus conſequens eſt univerſa ſub Deo qvo-

dammo-

lici verbi conformem huic luci: *Sollicti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis, unum corpus, unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtra, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & pater omnium, qui ſuper omnes, per omnia, & in omnibus nobis.* Seqvitur: *Et ipſe dedit quosdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitate fidei agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Seqvitur: *Veritatem autem facientes in charitate creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram uniuscujusque membri augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.* Hæc Apoſtolus *ad Epheſios* 4. Et in hanc ſententiam multa ad *Coloſſenſes* 1. & 2. & 1. *ad Corinthios* 12. & *ad Rom.* 12. poſita ſunt. Hæc autem comparatio veri corporis ad myſticum multum luminis adfert inqviſitoribus veritatis, nedum apud Philoſophos, ſicut Ariſtotelem & Plutarchum, ſed apud Theologos, Paulum præcipuè.

Concluſiones 12. de Eccleſia vel Concilii univerſalis autoritate.

Diffunduntur verò, ſicut præmiſimus, 12. *conſiderationes* ex hoc Symboli & Apoſtoli doctrinali luce, quaſi totidem radii veritatis ſplendidiſſimi.

Eccleſiaſtica unitas ad unum caput Chriſtum fit, & adglutinatur per amoroſum Spiritus Sancti vinculum, mediantibus
1. divinis charismatibus, tanquam qualitativis diſpoſitionibus, reddentibus in corpore myſtico complexionem harmonicam vivificam & decentem, ad opera vitæ ſpiritualia ſufficienter exercenda.

2. *Eccleſiaſtica unitas ad unum caput ſecundarium*, quod dicitur *ſummus Pontifex*, Chriſti vicarius, fœcundior eſt, multiplicior, copioſior, & major, quàm fuerit congregatio ſynagogæ, & quàm ſit congregatio civilis ſub uno Rectore, Rege, vel Imperatore.

3. *Eccleſia habet poteſtatem ſeu facultatem* ex vivifico germine ſibi inſito per Spiritum Sanctum, *quod ſeipſam poteſt continuare in integritate & unitate membrorum ſuorum*, tam eſſentialium ſeu formalium, quam materialium atque fluentium.

Eccleſia habet ſponſum indefectibilem 4.
Chriſtum. Sic, quod lege ſtante nec Chriſtus poteſt ipſi ſponſæ ſuæ Eccleſiæ dare libellum repudii. Nec è converſo Eccleſia ita ligatur matrimoniali vinculo ad vicarium indefectibilem ſponſi ſui, qvin mutuo ſe poſſint abſolvere, & dare libellum repudii.

Eccleſia, vel generale Concilium eam re- 5.
præſentans, *eſt regula à Spiritu Sancto directa*, tradita à Chriſto, *ut qvilibet, cujuscunque ſtatus etiam papalis exiſtat, eam audire ac eidem obedire teneatur*; alioquin habendus eſt ut ethnicus & publicanus. Patet ex immutabili lege divinâ, *Matth.* 18. promulgatâ.

Concilium generale ſic deſcribi pot- 6.
eſt: *Concilium generale eſt adgregatio legitimâ auctoritate facta ad aliquem locum ex omni ſtatu hierarchico totius Eccleſiæ Catholicæ, nulla fideli perſona, quæ audiri requirat, excluſa, ad ſalubriter tractandum & ordinandum ea, quæ debitum regimen ejusdem Eccleſiæ in fide & moribus reſpiciunt.*

Eccleſia vel generale Concilium, 7.
dum dictat aliqua, regimen Eccleſiæ concernentia, *papa non ſic eſt ſupra jura etiam poſitiva, quod poſſit pro libito diſſolvere talia dictata per Eccleſiam*, eo modo & intentione, quibus dictata concluſaqve ſunt.

Eccleſia vel *generale Concilium*, quam-
vis non poſſit tollere *plenitudinem poteſtatis Papalis*, à Chriſto ſupernaturaliter & miſericorditer collatæ, *poteſt* tamen *uſum ejus limitare, ſub certis regulis ac legibus*, in ædificationem Eccleſiæ, propter quam Papalis auctoritas & alterius hominis collata eſt. Et *in hoc eſt totius Eccleſiaſticæ reformationis ſtabile fundamentum.* 8.

Eccleſia vel *generale Concilium potuit*
& poteſt congregari ſine expreſſo conſenſu vel 9.
mandato Papæ etiam ritè electi, & viventis, in *multis caſibus. Unus* inter cæteros eſt, quod ſi accuſatus & evocatus ſit, ut audiat Eccleſiam juxta legem Evangelicam allegatam, cui legi ſubjectus eſt, & ipſe renuit contumaciter Eccleſiam

CAP. III.

Aliæ Pariſienſium concluſiones, de Conſt. Concilio proſequendo, abſente licet Papa.

Ex MSC. Cæſareo Vindobon. Parte I. Act. C. C. f. 112. 113. hoc titulo: *Concluſiones ſingulares Pariſienſium; Quæ non ſunt admiſſæ nec approbatæ per Concilium.*

Eccleſiam eſſe magis neceſſariā quam Papam.

PRima *Concluſio univerſalis: Eccleſia militans*, quam ſacrum Concilium repræſentat, eſt *magis neceſſaria, quam Papa.*

Probatur. Qvia non contingit aliquem viatorem ſalvari extra Eccleſiam, ſecundum *Auguſtinum, libro de Symbolo.* Sed multi ſalvati ſunt ſine Papa. Qvia etiam nullo exiſtente Papa contingit ſalvari per Baptismum alios, & alios per pœnitentiam.

Confirmatur. Quod Eccleſia ſit plus neceſſaria quam Papa, Patet, quia Papa eſt neceſſarius propter Eccleſiam: Qvia ſub uno capite melius confirmatur unitas Eccleſiæ. Ergo Eccleſia eſt magis neceſſaria, juxta regulam illam: Propter quod unumquodque tale, illud magis eſt tale.

Et ex iſta concluſione ſequitur, quod *Eccleſia ſit utilior quam Papa.* Qvia, ſi magis neceſſaria, tunc utilior.

Eſſe Meliorem.

Secunda Concluſio. Eccleſia eſt melior quam Papa. Qvia Papa eſt propter Eccleſiam, tanquam propter finem. Ut patet ex dictis. Sed finis eſt melior his, quæ ſunt ad finem, 3. *Topicorum & 1. Politicorum*, deteriora ſunt gratiâ melioris.

Conſimiliter per hoc, quia id eſt melius, ſecundum regulam Topicam, cujus corruptio pejor. Sed corruptio Eccleſiæ eſt pejor quam Papæ, ut patet ex dictis, Ergo. &c.

Digniorē.

Tertia concluſio. Eccleſia eſt dignior quam Papa. Qvia Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, uxor agni, ſibi indiſſolubiliter unita, ſecundum Apoſtolum ad *Epheſ. 7.* Ubi gloſſa inter cetera: Qvia fit ex duobus quaſi una quædam perſona, ſcilicet ex capite & corpore, ex ſponſo & ſponſa. Ergo. &c.

Honorabiliorem.

Quarta Concluſio. Eccleſia eſt honorabilior quam Papa. Patet, quia Chriſtus Eccleſiam ſuam dotavit pene innumerabilibus virtutibus donis & gratiis atque ſacramentis. Sed hujusmodi eſt præmium virtutis, IV. *Ethic.* Non autem inveniuntur tot virtutes & dona in una perſona Papæ, ſed in tota Eccleſia militante. Ergo. &c.

Potentiorem.

Qvinta Concluſio. Eccleſia eſt fortior & potentior, quàm Papa. Propterea quia ſcribitur de ea, *Matt. XVI.* quod portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, quæ ſæpe prævaluerunt adverſus Papam. Videlicet ſecundum *Hieronymum* per *portas inferi* intelliguntur *vitia & hæreſes*, per quæ eſt introitus ad inferos. Qvæ portæ nunquam prævalent contra Eccleſiam univerſaliter, ſed ſæpe contra Papam.

Conſtantiorem in fide.

Sexta Concluſio. Eccleſia eſt fidelior ſeu conſtantior in fide, quàm Papa. Propterea, quia contingit Papam hæreticare ſeu à fide deviare. Hoc autem nunquam contingit de univerſali Eccleſia. Nam aliàs contingeret, quod nulla eſſet Eccleſia, quod eſt contra multas Scripturas, dicentes: Qvod Eccleſia militans nunquam deficit usque ad finem mundi.

Sapientiorem.

Septima Concluſio. Eccleſia eſt ſapientior quam Papa. Patet propter magnam multitudinem ſapientum, qui ſunt in Eccleſia, in quibus eſt amplior ſapientia & multiplicior qvàm in uno homine, qui eſt Papa. Unde ſecundum Apoſtolum 1. *Cor.* 12. In Eccleſia datur alii per Spiritum S. ſapientia, alii ſermo ſcientiæ, alteri fides, alteri gratia ſanitatum, alteri operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonis.

Ex præmiſſis ſeqvitur *Concluſio octava.*

Superiorem.

Qvod *Eccleſia Catholica eſt ſupra Papam*, qvoad neceſſitatem, qvoad bonitatem, qvoad dignitatem, qvoad honorabilitatem, & qvoad fortitudinem & etiam qvoad ſapientiam.

Nona Concluſio. Qvod *Papa*, qui inſtituitur

Digitized by Google

Papam accipere poteſtatē ab Eccleſia.

tuitur per electionem Eccleſiæ, vel ejus vices gerentium, *recipit ſummam poteſtatem ab Eccleſia* miniſterialiter, quamvis illa poteſtas, ſicut omnis alia poteſtas, ſit à Deo principaliter. Probatur, Quia per miniſterium illorum eligentium recipit hujusmodi poteſtatem. Ex quo videtur ſequi, quod illa *poteſtas Papalis*, quæ eſt *in Papa* actualiter, ſemper ſit *in univerſali Eccleſia* habitualiter, ſeu virtualiter. Alioquin ſede vacante aliquando, ſicut quandoque contingit, ſponſa Chriſti eſſet imperfecta, & in ſibi neceſſariis ad ſalutem defectuoſa, minus digna, minus honeſta, minus fœcunda, minus ſponſo ſuo dilecta.

Eccleſiam habere claves regni cœlorū à Chriſto.

Decima Concluſio. Chriſtus ſponſus Eccleſiæ *dedit* ſuæ ſponſæ *Eccleſiæ claves regni cœlorum*, cum pluribus aliis donis. Probatur hoc ex dictis *Auguſtini ſuper Joh.* ubi dicit, Quod, *quando dictum eſt Petro:* Tibi dabo claves regni cœlorum: *Et*, Quodcunque ligaveris ſuper terram &c. *Petrus univerſam Eccleſiam ſignificat.* Et infra: *Eccleſia quæ fundatur in Chriſto, ab eo regni cœlorum claves accepit in poteſtatem ligandi atque ſolvendi peccata. Quemadmodum enim eſt per proprietatem in Chriſto Eccleſia, ita eſt per ſignificationem Petrus, in Petro.* Ex quo ſequitur, quod *Eccleſia univerſalis non habet claves regni cœlorum à Papa*, ſed è contrà *Papa ab Eccleſia*, quæ per electionem fecit ipſum in executione ſeu uſu clavium quoad membra etiam principaliſſima.

Eccleſiam poſſe judicare Papam.

Undecima Concluſio. Eccleſia ſufficienter congregata *poteſt* in multis caſibus *uti clavibus ſibi à Chriſto collatis*, & Papam & quodlibet aliud membrum Eccleſiæ judicare, corrigere, & ex juſta cauſa deponere. Patet, quia licet eripere gladium de manu furioſi. Poteſtas enim, quam habet Papa aut alius ab Eccleſia, non eſt ipſi data ab Eccleſia ad deſtructionem ſed ad ædificationem. Si ergo utitur ea ad deſtructionem & ad ſcandalum totius populi Chriſtiani, licet eam deponere de manibus ſuis.

Concilii majorem eſſe autoritatem quam Papa.

Duodecima Concluſio. Univerſalis Eccleſia militans, quam ſacrum concilium præſentialiter congregatum repræſentat, ſimpliciter loquendo *majorem habet autoritatem quam Papa.* Probatur. Quia univerſalis Eccleſia, ſeu ſacrum *Concilium* eam repræſentans, *poteſt facere conſtitutiones ac decreta*, quibus non licet Papam convenire. Quod fatebatur *Gregorius*, ubi dicebat, ſe venerari quatuor Concilia ſicut quatuor Evangelia, ſeu Evangelii libros, prout habetur *in decretis, diſt. XV.* Etiam dicit *Auguſtinus*: Evangelio non crederem, niſi Autoritas Eccleſiæ me compelleret. Item dicit *Hieronymus: Si autoritas quæritur, orbis major eſt urbe.* Item *Auguſtinus* in quadam epiſtola inter cetera innuit, *Plenarium Eccleſiæ univerſalis concilium poſſe in caſu, illorum Epiſcoporum, qui Romæ adjudicaverunt, eorum ſententias reſolvere.* Item univerſalis Eccleſia in caſu Papam poteſt deponere ab officio ſuo & dignitate, ubi ſit expediens. Sed non poteſt Papa univerſalem Eccleſiam deponere. Igitur, &c. Item, quod *Eccleſia* ſit *major autoritate quam Papa*, convincitur *ex lege Chriſti*, quam tradidit de fratre peccante in fratrem, quem vult finaliter accuſare coram Eccleſia: A qua nullum excipit. In quo innuitur, quod *ſumma autoritas in terris eſt apud Eccleſiam.* Item dicens: *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris:* Quid ergo ſi Papa ſcandalizaverit univerſalem Eccleſiam, & continuaverit in magnum fidei & bonorum morum decrementum, nonne veniet ſecundum dictam legem puniendus? Item aliam legem tradidit Chriſtus, dicens: *Si oculus tuus ſcandalizat te, projice abs te.* Papa autem habet ſe ſicut oculus in ſpeculo poſitus, debens ſua providentia fidem & ſanctos mores conſervare. Si ergo hoc non fecerit, veniet puniendus ſecundum dictam legem.

Poteſtatē Papæ eſſe poteſtatē Eccleſiæ qua utatur.

Corollarium primum. Ex præmiſſis videtur poſſe elici, quod Poteſtas Papæ ſit poteſtas Eccleſiæ, qua utitur nomine & vice Eccleſiæ. Et quod *autoritas Papæ* qua utitur nomine & vice, ſit *autoritas Eccleſiæ*, tanquam *executor* autoritatis & poteſtatis datæ Eccleſiæ à ſuo ſponſo. Et quod Papa ſit tanquam defenſator theſaurorum Eccleſiæ datorum in dotem à ſuo ſponſo, &c.

Corol-

Digitized by Google

Corollarium ſecundum. Item elicitur ex præmiſſis, quod non eſt illicitũ, imo verum & catholicum, quod *in multis* ſit *ſacrum concilium ſupra Papam.* Qvinimo dicere oppoſitum videtur periculoſum. Cum ultimatum *refugium Eccleſiæ in arduis* & grandibus, & concernentibus fidem & ſtatum Eccleſiæ, non fuerint judicia Papæ, ſed *judicia generalium conciliorum.*

TOMI II. PARS XII.

BENEDICTI GENTIANI,

Decretorum Doctoris, Academiæ Pariſienſis ad Conſt. Concilium Legati,

PUBLICUS DOLOR EX FUGA JOHANNIS PAPÆ XXIII.

è Concilio, turbineqve in qvarta Concilii ſeſſione publica mox exorto, additis ad continuandas ſeſſiones calcaribus.

Proditus A. 1415. circa diem ultimum Martii.

Ex gemino Codice MSCto antiquiſſimo Cæſareo Vindobonenſi, Parte III. Actorum Conc. Conſt. f. 298. & Parte IV. poſt med. f. 97. hoc titulo:

Schedula, affixa & præſentata Concilio Conſtantienſi, per magnum Virum & Practicum juris dictata.

AUdite, qui ſequimini quod juſtum eſt. Nam, ut ait *Johannes* in ſua Canonica: *Nunc AntiChriſti multi exierunt in mundum, veluti adulatores*, & veritatis detractores, Deo & mundo odibiles, quæ ſua ſunt, & non quæ Chriſti, quærentes, ponentes tenebras lucem, & è converſo, mortificantes animas, quæ non moriuntur &c. Quos ſcriptura commemorat, dicens: *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Eapropter, ne decipiamini, placeat ſequentia parumper attendere.

Per IV. menſes primos Cõcilium per Johannẽ 23. inutilibus reb9 protractũ. A Novẽbri An. 1414. usq; ad Mart. 1515. nihil actum.

Primo: Quod hoc *ſacrum Concilium Conſtantienſe*, tam ſolenniter congregatum, *à principio menſis Novembris vel citra*, fuit per Papam & Cardinales mirabiliter *protractum, per devia tractatuum multorum inutilium, usque ad primam diem menſis Martii.*

In qua Dominus noſter Papa *ſchedulam*, ſibi ſuper libera ceſſione ejus exhibitam, acceptavit, promiſit, vovit & juravit ſe ceſſurum &c. Quemadmodum in illa ſchedula continetur.

Item, Ex poſt requiſitus, quatenus *procuratorem* aut procuratores *conſtituere* vellet, *ad cedendum* &c. *ſemper renuit*, nec voluit acquieſcere, ut bene ageret. Et Domini *Cardinales*, ſibi in hac parte faventes, *protrahendo* hujusmodi *negotium* ſæpè dederunt exceptiones, cautelas, & cavillationes, ne tantum bonum haberet effectum, in animarum ſuarum grave periculum, & iſtius ſanctæ congregationis jacturam & vilipendium.

Conciliũ diſſolvere ſtuduiſſe. E concilio aufugit, cum Friderico Auſtriæ Duce.

Item, Iſtis pendentibus, Dominus Papa, ſuorum promiſſi voti & juramenti immemor, volens hujusmodi ſacrum *dirimere Concilium & diſſolvere*, quod Eccleſiam Dei militantem repræſentat, *clam & furtive, nocturno tempore*, ſui cordis ſequens tenebras, abhinc *cum ſuo comite, Duce Auſtriæ*, & in habitu vili *receſſit*, omnes deſerens, pro quibus ſe ipſum impendere tenebatur, in dedecus, ſcandalum & vilipendium illius Sacri Concilii.

Sigismũdus Imp. Conciliũ retinuit & ſervavit.

Item, Quod ſtatim *Sereniſſimus Princeps, ROMANORUM REX, viriliter agens, ne Concilium dirimeretur, corda nutantia confortavit*, & ſanctæ congregationis procuravit ſtabilimentum, to-

de morte Abel: *Evidentia patrati ſceleris clamore non indiget accuſatoris.*

Simoniaci heretici. Item, Ex his concludi poteſt, quod iſti *Simoniaci* ſunt *perfecti heretici*, quibus non eſt ſors neque pars in hac fide Chriſti. Quia cor eorum non eſt rectum coram Deo, (ut habetur 1. q. 1. *Cap. Petrus*, & *cap. cum omnis avaritia*, cum multis aliis ibidem)

Item, Cum omnino *Simoniacorum hereſis cæteris damnabilior* eſſe probatur: (ut in dicta q. *Cap. Eos qui.*) Igitur ab eis recedendum. Nam, ut ait Apoſtolus *ad Romanos* 1. *qui talia agunt, morte digni ſunt.* Et non tantum qui ea faciunt, ſed *qui conſentiunt facientibus.*

Pontifices ſede moti per Imperatores. Item attendatur, quod *populus* zelo fidei commotus *Conſtantinum Papam* qui Eccleſiæ ſcandalum erat, [oculis] privavit & *depoſuit.*

Item *Henricus ſecundus* Imperator Romam vadens, *Benedictum nonum*, & duos alios, qui contentionibus ſuis ſcandalizabant Eccleſiam, Imperiali & catholica cenſura *depoſuit*, & *Clementem ſecundum* Romanæ Eccleſiæ Papam *conſtituit.*

Item *Otto primus* Imperator Johannem XII. qui luxurioſus & venator erat, *fugientem* etiam *à Concilio depoſuit.* Et ut dicit quidam ſolennis Doctor Pariſienſis, *Violentiam gladii Papa, illo abutendo, Imperator poteſt repellere per gladium ſuum, cum moderamine. Nec ageret contra Papam ut Papa eſt, ſed contra hoſtem ſuum, & hoſtē Reipublicæ.* Sicut enim Ehud qui Eglon Moab Regem interfecit, ſagitta infixa in femore ejus, eo quod gravi ſervitute populum Dei premebat, non eſt reputatus interfeciſſe rectorem ſed hoſtem. Hoc enim agere non eſt contra Eccleſiam agere, ſed pro Eccleſia.

Iſtis, & multis aliis, quæ brevitatis cauſa omitto, attentis, conſurgere neceſſe eſt cum Pſalmiſta, qui ait: *Quis conſurget mecum adverſus malignantes, & quis ſtabit mecum adverſus operantes iniquitatem?* Et ne amplius iſtam ſanctam congregationem verbis fallacibus & doloſis promiſſionibus ſeducant, expedire videtur prædictis obviare, & magna cum inſtantia illuſoribus reddere iniquitatem ipſorum. Videlicet *procedendo jugiter ad ſacras ſeſſiones & determinationes*, juxta Canonicas ſanctiones, prout tempus & perſonarum merita reqvirunt. Qvia ad hoc data eſt à Deo huic ſacro Concilio poteſtas, ut (&) virtus ab altiſſimo, qui cujuscunq; magnitudinem minime veretur. *Seſſiones Concilii eſſe continuandas.*

Viriliter ergo agite, & confortetur cor veſtrum in Domino. Et ſecundum doctrinam Mathatiæ, *verba hominis peccatoris ne timueritis, quoniam ſtercus & vermis ſunt, hodie extollitur & cras non invenietur*, ſed eſtote fortes in bello, & pugnate cum antiquo ſerpente. Qvia ſi *in Conſtantia conſtantes* fueritis, videbitis auxilium ſuper vos, & Sathanam conteri ſub pedibus veſtris. Quod vobis concedat altiſſimus qui Regem veſtrum & ipſum Regnum in ævum ſtabiliat protegatque feliciter (in omni ſtabilitate protegat) & augeat, ad defenſionem & augmentum totius fidei Chriſtianæ, univerſaliſque Reipublicæ utilitatem. Amen.

TOMI II. PARS XIII.

Cardinalium aliorumq; Prælatorum in Concilio Diſputationes de Jure Cardinalium Papæ Johannis XXIII. negotia Concilii cum reliquis Patribus tractandi.

CAP.

CAP. I.

Aviſamenta, quod Cardinales Johannis 23. Concilii res tractare non poſſint.

Per Prælatum in ſexta Concilii Seſſione publica, die 17. April. A. 1415. propoſita, teſte *Gobelino Perſona* in *Cosmodromio cap.* 94. *f.* 340. Unde allegat *Spondanus ad A.* 1415. *f.* 744.

Nos hic exhibemus ex *MSCto Vindobonenſi*, *Parte I. Act. Conc. Conſt. f.* 112. hoc titulo:

Concluſiones & veritates contra Papam & Cardinales, quod non debeant intereſſe tractatibus Concilii.

PRima *veritas* eſt, quod *nequaquam in hoc ſacro Concilio debeant intereſſe Papa & Cardinales, ſeu in tractatibus* quæ fiunt in eodem Concilio. Et Ratio eſt, quia ibi *agendum eſt de reformatione Eccleſiæ in capite & in membris principalibus*, ſcil. *de Papa* & de *Cardinalibus ipſius.* Sed illi non poſſunt nec debent eſſe judices in proprio facto, & per conſequens etiam ipſa non reformabunt in illis, remanente deformitate etiam in ceteris membris.

Secunda veritas eſt, quod, cum ipſi Domini Cardinales, *electores* Domini *Johannis Papæ*, ſcientes eum eſſe talem, prout fuit & eſt, nihilominus ipſum elegerunt in Papam. Ubi optimum debebant elegiſſe, vel ſaltem mediocriter bonum & utilem, *abuſi* ſunt *poteſtate eligendi*, *& deberent privari electione*, & alias eſſet maxime puniendi: Propterea, quia per talem abuſivam electionem eorum totam Eccleſiam ſcandalizaverunt, & ſic *nullatenus hujusmodi concilio & actibus ejus deberent intereſſe.*

Tertia veritas eſt, quod cum ipſi Domini Cardinales dictum Dominum Johannem Papam *poſt ejus turpem fugam de Conſtantia*, ut mundo notum eſt, & per quam ipſam totam ſcandalizavit & obumbravit Eccleſiam, illicentiati per hujusmodi Concilium *ſecuti* fuerunt, eo ipſo reddiderunt ſe *ſuſpectos* vehementer prædicto Concilio quaſi *approbantes* prædictam *fugam*, quod etiam per plures ſequentes actus ipſorum, *aliqui* huc *reverſi* amplius & amplius publice declararunt. Et ſic etiam proinde ſe reddiderunt valde ſuſpectos quoad hoc, quod ex tunc non potuerint ſive poſſint eisdem Concilio & actibus intereſſe.

Quarta veritas eſt, quod, cum ipſi Domini *Cardinales*, vel plures eorum huc *reverſi*, poſt eandem fugam, etiam *aliqui* eorum *qui hic remanſerunt*, publice *aſſeruerunt*, *quod, per receſſum* dicti Domini *Johannis* talem qualem è Conſtantia, *diſſolutum fuerit dictum Concilium*, ita, quod ex tunc non fuerit Concilium ſed *Conciliabulum*, videntur enormiter erraſſe, ſalva pace tantorum patrum, hoc caſu ſaltem facto, quo agitur, quod ſchisma non tollatur, & vera unio fiat in Eccleſia, & ut illa in illis capitibus reformetur: Quia *Concilium illis caſibus eſt ſupra Papam & Cardinales*, & dependet immediate à Deo. Et hoc non fallit ſecundum Theologos & Doctores Juris Canonici, expertos & veraces, & evidentiſſimas rationes. Et per conſeqvens, ipſis dicentibus, *ſe ipſos excluſerunt à Concilio & tractatibus* ante dictis, & ſe reddiderunt ſuſpectos vehementer quoad illa, niſi ante omnia faterentur in hoc ſe erraſſe, & ſubmitterent ſe ordinationi Concilii memorati.

Quinta veritas eſt, quod interim, quod non revocabuntur & *ſuſpendentur* ad aliquod congruum tempus *reſervationes Papales dignitatum* &c. nunquam poterit ipſa Eccleſia reformari in capite & in membris, per quemcunque etiam ingenioſum vel potentem, nec per ipſum Concilium, nec etiam providere ſuper hoc, quin ipſe Dominus Johannes Papa ſemper habeat ſibi favorabiles & potentes fautores, ut lac ſugant de ipſa, ſcil. aurum, quod plures ſole libentius ſpe-

Digitized by Google

ſpectant. Invenietqve ſemper campſores in copia dignitatum &c. & ab eis habebit aurum copioſe, quamdiu hoc durabit, ipſe ſuiqve ſequaces. Nec non ceteri ambitioſi, quorum infinitus eſt numerus, hujusmodi Concilium deridebunt.

CAP. II.

Concluſiones præſentatæ per Collegium Cardinalium in præſentia Sereniſſimi Principis, Domini SIGISMUNDI, Romanorum Regis &c.

Cum Reſponſione Concilii.

De Autoritate Concilii & ſedis Apoſtolicæ, & jure Cardinalium Johannis XXIII. Concilii negotia cum aliis tractandi.

Ex Codice MSC. Lipſienſi.

COram hoc ſacro Concilio *ex parte Sanctæ Eccleſiæ Ro. Cardinalium* proponitur & dicitur: Qvod, cum tam *Ro. Eccleſiæ* quàm *Generalis Concilii* tanta ſit *autoritas*, quod tàm majorem quàm ampliorem fieri *per novam hujus Concilii Conſtantienſis conſtitutionem* non ſit opus: Tamen ſicut aliqui dictam *Concilii Autoritatem* magnificare & declarare voluerunt: Sic & *autoritatem Ro. Eccleſiæ*, quam aliqui nimis videntur deprimere & parvipendere, ad communem omnium notitiam, ut dignum eſt, magnificare & ejus præeminentiam declarare dicti Domini Cardinales utile judicarunt ſub *Concluſionibus* infra ſcriptis.

Prima Concluſio ex parte Papæ. *Romana Eccleſia* ſecundum Canonicas ſanctiones Chriſti traditioni conformes, *omnium Eccleſiarum mater eſt & Magiſtra.* Et oppoſitum dicere eſt hæreſis implicita.

Reſponſio Concilii. Tamen non eſt errare ſeu peccare in aliquem articulum Catholicæ fidei, in Symbolo comprehenſum.

Secunda Concluſio. Romana Eccleſia ſicut omnium *Eccleſiarum* Magiſtra eſt, ſic earum *caput* merito dici poteſt.

Tertia Concluſio. Romana Eccleſia ſicut omnium Eccleſiarum *caput* dicitur, ſic & *Concilii Generalis*, imo *Univerſalis Eccleſiæ*, quæ ex omnibus particularibus Eccleſiis integratur.

Reſponſio Concilii. Nota ſuper verbo caput. *Hoc concedatur, tamen non ad foven-* *dum ſchisma aut difformitates. Item nota, ſuper verbo* Concilii, *eſt ſubdiſtinguendum.* Qvia hoc eſt *verum* in aliquo Concilio, maxime *cum agitur ad elidendum aliquem errorem* contra Catholicam fidem ſeu hæreſin extirpandam. *Ubi* autem *agitur de ſchismate tollendo* in Ro. Eccleſia, quod per Cardinales ortum habuit, aut quia Cardinales aliàs abuſi ſunt electione, & in ſimilibus, *ibi non habet locum.* Aliàs eſſent judices in proprio facto. Hæc probantur luce clarius 79. *Diſt.* per totum, & præſertim in *Cap.* 1. *Si quis Apoſtolica, & Cap.* 2. *Si quis Papa, & Cap.* 4. *Nullus unquam, & Cap.* 8. *Si duo, & Cap.* 9. *Si quis pecunia.* Et hoc etiam ratio dictat Clericos in diſcuſſione tenere, eo obſervato ordine, ut *minores exhibeant potioribus reverentiam, & potiores minoribus dilectionem impendant, ut vera concordia* fiat inter eos, & ex diverſitate contextio & recta officiorum generetur adminiſtratio ſingulorum. Neque univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujusmodi tam magnus doctrinæ ordo ſervaretur &c. Et hujus exemplum capitur de cœleſti militia, quia Angeli ſunt, Archangeli &c. 89. *diſt. c.* 7. *Ad hoc.* Qvaliter autem Epiſcopi & Clerici non debent invicem diſcrepare, patet XC. *diſt.* per totum.

Qvarta Concluſio. Romana Eccleſia præmiſſam *poteſtatis & autoritatis præminentiam obtinet*, non tam *humana traditione*, quam *divina:* Et hoc Rom. *Petri Apoſto-*

Digitized by Google

Apoſtoli, Chriſti vicarii, & cujuslibet ſui legitimi ſucceſſoris, *qui* ex Chriſti inſtitutione ſub eo tanquam ſub principali capite, tam Romanæ quam univerſalis Eccleſiæ caput fuiſſe vel eſſe dignoſcitur.

Correlaria. Unde ex hoc patet, quod *Autoritas Papa* ſeu *Romana Eccleſia*, ſicut & *Concilii generalis*, *immediate eſt à Deo principaliter*, licet ſit *ab homine* ſeu dependeat ab humana poteſtate *miniſterialiter*. Nam Papa fit per Cardinalium electionem, & Cardinales Papæ autoritate, & Generale Concilium per Papam aut alterius legitimæ poteſtatis convocationem.

Reſponſio Concilii. Nota ſuper verbo *poteſtatis*, adde *canonica*, & juxta formam à canonibus traditam. Patet 23. diſt. *c.* 1. *In nomine Domini.* Ubi circa medium dicitur: *Eligatur autem de ipſius Eccleſia gremio, ſi reperitur idoneus.* Nota hoc verbum: *Vel ſi de ipſa non invenitur, aſſumatur de alia, ſalvo debito honore & reverentia noſtri dilecti filii, Henrici* ſcil. tertii, *qui in præſentiarum Rex habetur & futurus Imperator Deo concedente ſperatur.* Et dicit gloſſa ſuper illo: *Idoneus: Bene poteſt eſſe, quod omnes Cardinales ſint ſancti, ſed tamen non ſint omnes idonei ad Papatum. Qvia ſunt forte corpore vitiati, aut aliunde habent impedimentum.*

Qvinta Concluſio. Romana Eccleſia, quæ in Collegio Papæ S. Cardinalium principaliter repræſentatur, *pars principalis* ſive membrum eſt *Concilii generalis*, in quo Papa vel ſuus vicarius ipſo abſente *præſidere*, & principaliter *definitivam ſententiam ferre* deberet, niſi manifeſta cauſa & in jure divino fundata obſit.

Reſponſio Concilii. Nota, ſuper verbo *Concilii*, Concedenda videtur, *ceteris paribus*, diſtingvendo, ut ſupra. De hoc habetur *diſt.* 17. per totum, & in *cap.* 6. §. *Hinc etiam*, *ead. diſt.* ubi ſic legitur: *Hinc etiam cum autoritas Theodorici Regis ſeu Gottorum, (quem Almani vocarunt de Berma, qui tunc occidentale rexit Imperium,) ex diverſis provinciis ad urbem Romanam ſacerdotes convenire præcepiſſet, ut ſanctum Concilium judicaret de his, quæ venerabili Patri Papa Symmacho præſuli Apoſtolici ſedis ab adverſariis ipſius dicebantur impingi* &c. Ecce hic habetur, quod non autoritate Papæ vel ejus Collegii Cardinalium ſed rectoris dicti Imperii occidentalis, qui tamen fuit minor vero Imperatore Romano, fuit convocatum iſtud Concilium. Item habes ibi, quod non Collegium Cardinalium, ſed Epiſcopi, qui fuerunt in ipſo Concilio, tulerunt ſententiam definitivam abſolutoriam pro Papa, ut apparet ibi. Epiſcopi verò in Synodo reſidentes dixerunt, *Symmachus Papa, ſedis Apoſtolica Præſul, ab hujusmodi oppoſitionibus impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis, & liber* &c. Aliqua tamen verba immixta ſunt, quæ hujusmodi ſenſum quodammodo variant, tamen ſe habet veritas ut prædixi.

Sexta Concluſio. Romana Eccleſia ſicut & Generale Concilium Eccleſiam univerſalem repræſentat, licet non ſemper æqualiter.

Reſponſio Concilii. Nota ſuper verbo æqvaliter, *bene adjungitur:* Qvia major orbis urbe. Ex quo infertur, quod Romana Eccleſia non ſit univerſalis Eccleſia, ſed pars præcellens & principalis. Alias Papa vocaretur univerſalis Epiſcopus. Sed hoc reprehenditur in jure. Unde legitur *d.* 99. *c.* 3. Univerſalis autem nec Romanus Pontifex appelletur. Et in *c.* 5. *Ecce in præfatione*, 99. *diſt.* Dicitur enim ibi ſuperbæ elationis verbum, ſi quo Papa univerſalis à quoquam appelletur. Et hujus redditur ratio. Unde dicitur ibi: *Qvod peto, mihi dulciſſima S. V. ultra non faciet, ſcil. appellando me univerſalem Epiſcopum.* Et ſequitur: *Qvia vobis ſubtrahitur, quod alteri plus quam ratio exigit, præbetur. Ego vero non quæro verbis proſperari ſed moribus*, &c. Ecce quam humiles fuerunt ſummi Pontifices antiquitus.

Septima Concluſio. Romana Eccleſia, Papa decedente vel abeunte, in Generali Concilio per Cardinales ibidem præſentes ſufficienter de præſenti cenſetur, maxime ſi Apoſtolica autoritate, vel ſacro approbante Concilio ad hæc conſtituantur.

Octava Concluſio. Romana Eccleſia tantæ autoritatis eſt, quod ſine ea vel eam repræſentantibus, in generali Con-

Concilio nihil decerni aut definiri debet, niſi eam contumaciter abeſſe vel à via veritatis aberrare conſtaret. In quo caſu præter vel contra ejus conſilium vel conſenſum procedere licet.

Reſponſio Concilii. Nota, quod iſti duo articuli, ſc. Romana Eccleſia, Papa decedente, &c. Romana Eccleſia tantæ autoritatis eſt, &c. non procedunt, niſi *ſub diſtinctione*, prout in præcedentibus tactum & diſcuſſum eſt in *gloſſellis*.

Correlarium. Unde patet, quod in quibus *Papæ & Cardinalium conſenſus* haberi poteſt, non eum licet irrationabiliter ſperni, ſed reverenter ſuſcipi debet.

Reſponſio Concilii. Adjiciendum eſt, quod bonum eſt, ceteris paribus, juxta diſtinctiones prædictas.

Nona Concluſio. Romana Eccleſia tantam habet autoritatem, quod *ad eam pertinet, alia Eccl. ſiæ membra reformare. Nec in ejus reformatione eſt à generali Concilio repellenda*, ſed reverenter audienda, ſicut & cetera membra Eccleſiæ, *quando agitur de reformatione totius corporis in capite & in membris.*

Decima Concluſio. Romana Eccleſia totumque generale Concilium *ad univerſalem membrorum Eccleſiæ reformationem debent unanimiter concurrere*, & unicuique ſtatui in ejus reformatione audientiam dare, & de ſe ipſo definitum communicare judicium, juxta illud Apoſtoli: *Si nos ipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Reſponſio Concilii. Verum eſt, cum diſtinctione ſuperius tacta in gloſſellis, ſcil. quando non agitur de eorum reformatione &c.

Correlarium. Unde patet, quod vanæ voces non ſunt in hoc Concilio audiendæ quorundam populorum loquentium atque dicentium: *Nos vocabimus Cardinales, quando nobis videbitur, ſed non, quando de eorum reformatione agetur.* Cum tamen ad Cardinales magis pertinet, illos vocare & judicialiter reformare, quam econtra. Et *in ejus ſtatus Reformatione*, ſicut Prælatorum, Capitulorum, Religioſorum, & Univerſitatum, *ſinguli audiendi ſunt, nec à Concilio repellendi*, ſed magis ad mutuam caritativam correctionem inducendi, &c.

Reſponſio Concilii. Non ſunt vanæ voces illæ; Aut, quia de eorum facto agitur, aut quia Papam inhabilem elegerunt ſeu minus idoneum. Et de hoc agitur in Concilio. Vel agitur, quod Papa diffamatus de aliquo crimine ſe purget, ſicut fecit Leo Papa. *II. q. 3.* ait: *Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſtæ legis tramitem non conſervavimus, veſtro ac miſſorum Veſtrorum cuncta volumus emendare judicio. Quoniam ſi nos, qui aliena corrigere debemus peccata, pejora committimus, certe non veritatis diſcipuli, ſed, quod dolentes dicimus, erimus præ ceteris erroris magiſtri, &c.* Ita ſcribit Ludovico Imperatori idem Papa, ut legitur 2. q. 7. c. 41. *Nos ſi incompetenter.* Item *Hieronymus* refert *in libro Virorum Illuſtriũ*, videlicet, quod *Damaſus* Papa à ſubditis accuſatus de adulterio, cum XLIV. Epiſcopis ſe expurgaverit. Item de ſupra dicto *Symmacho* Papa legitur, quod in Romana Synodo dignitate ſua exſpoliatus, prius in ſtatum priſtinum redire decernitur, ut tunc veniret ad cauſam. Et ſi ita recte videretur, accuſantium propoſitionibus reſponderet. Digna res eſt viſa maximo numero Sacerdotum, atque meretur effectum, 2. q. 7. §. *Cum Balaam, circa fin.* Et cum tales venerabiles ſummi Pontifices antiquitus accuſati aliquo crimine ſe publice expurgarunt, & etiam aliqui eorum ſe ſubmiſerunt judicio Romanorum Imperatoris, vel Regum, vel Generalis Concilii, ut ſuperius patet: Quare non moderni Pontifices, diffamati etiam de criminibus, idem facere teneantur, ratio non dictat. Quod elicitur ex Evangelio: Debent enim ſequi humilitatis exempla Chriſti, qui dixit: *Si male locutus ſum, perhibe teſtimonium de malo: Si bene, cur me cædis?* Nullus enim eligitur ad illicita perpetranda.

Correlarium. Inſuper patet, quod, cum præmiſſæ prærogativæ, privilegia & libertates Romanæ Eccleſiæ, partim divino partim humano jure & approbata conſvetudine fundatæ ſunt, ipſi per Generale Concilium his juſte privari non poſſunt, niſi de ipſius autoritate, vel concurrente manifeſta ratione divino jure vallata.

Reſponſio Concilii. Super verbo *non poſ-*

ſunt. Nemini facit injuriam, qui utitur jure ſuo. Poſſet reſponderi vobis illud Apoſtoli ad *Cor.* 8. *Laborantem Agricolam primùm oportet de fructibus paſci.* Vos autem econtra quæritis. Nos ſumus agricolæ laborantes, vos vultis percipere de fructibus. Imo non primum, quia nec ultimum nobis derelinquere vultis. A prioribus enim incipientes paulatim ſerpitis, & totum uſurpare contenditis. Ut pro vobis videatur dictum: *Fruſtatim lupus comedit agnum*, 13. *q.*1.*c.*1. §.1. *Qui in ſacrario.*

Correlarium. Ex quibus iterum patet, quod, cum de præmiſſis aut ea tangentibus agitur in Concilio generali, in his ſolum debent habere vocem concluſivam viri diſcreti, experti in divino & humano jure periti. Alioquin videntur judicare ſicut cœci de coloribus.

Reſponſio Concilii. Super verbo *diſcreti*, exiſtimandum eſt quod ſint diſcreti, qui ſunt in hoc Concilio Conſtantienſi præſentati, & bene vobis reſpondebunt. Et ſi quod defecerint in ſcientia, ſupplebit bonus Zelus eorum. Qvia ſcientia inflat, caritas autem ædificat, &c.

Probatio primæ & quintæ concluſionis. Ad fundandum præmiſſas concluſiones, & inde ſequentes, induci poſſunt rationes, tam divino quam humano jure ac ſanctorum Patrum traditione vallatæ. Et ſpecialiter *pro prima & quinta concluſione* facit XXII. *diſt.* per totum. Ubi probatur, quod Ro. Eccleſia habet de omnibus aliis ordinare, cum ſit mater omnium aliarum. Et cum Eccleſiæ ſecundum ſuperioritatem & inferioritatem ſint ad invicem ordinatæ, inter eas tenet Ro. Eccleſia primum gradum. Item, quod ſit mater omnium aliarum Eccleſiarum, dicitur XII. *diſt. c.* 1. Item, quod teneat Magiſtratum præcipuum totius orbis, dicitur in *proœmio* VI. *lib.* Et quod ſit mater omnium fidelium & magiſtra, dicitur *De ſumma Trinit. c.* 2. *Damnamus, in fin.* & etiam *c.* 1. *lib.* VI.

Reſponſio Concilii. Summi Pontifices & Cardinales conſveverunt partem ſuam facere meliorem. Et ſic non eſt novum, quod attentatur per ipſos Dominos Cardinales. Multa etiam reperiuntur in jure, & etiam maxime in Decreto, olim per ſummos Pontifices obſervata, quæ poſtea in deſvetudinem devenerunt. Sicut quoque plerique ſummi Pontifices, ſequentes humilitatem, ſcribendo ſcripſerunt aliis in ſingulari numero, etiam illis, quibus ſcripſerunt ſe poſtponendo, ut XII. *q.* 1. *c.* 2. *Dilectiſſimis*, & in multis ſimilibus. Poſtea vero præpoſuerunt & præponunt ſe omnibus quibus ſcribunt, quod per ſe patet. Et Imperator ſcrbendo Papæ olim ſe conſvevit præponere, ut in *c. Victor Honorius*, 97. *diſt. c.* 2. *Cum ſimilibus.* Nunc ſe poſtponit.

Probatio tertiæ & quartæ concluſionum. Item quod Ro. Eccleſia caput ſit omnium aliarum Eccleſiarum, ſicut Petrus omnium Apoſtolorũ, probatur 3. *q.* 6. *c.* 9. *Dudum.* Et *c. de ſumma Trin. Epiſtola, Inter claras*, poſt principium, & *l. Victor*, &, *in Præſenti.* Et hoc ſpecialiter facit pro tertia & quarta concluſionibus.

Facit etiam *pro quinta concluſione*, quoad præſidentiam Papæ. Et pro eodem facit ſpecialiter *c. Significaſti, De Electione*, cum ſuis *concordantiis.* Ex quibus fundantur *ſexta & ſeptima concluſiones* ſeqventes.

Item pro eadem *tertia & quarta concluſionibus*, facit 21. *diſt.* *Quamvis* ubi dicitur: Qvod Eccleſia Romana nullis Synodicis conſtitutis ceteris Eccleſiis prælata eſt, ſed Evangelica voce divina & Salvatoris noſtri primatum obtinuit. Item pro *eadem tertia Concluſione* facit 17. *diſt. c.* 1. & 2. Ubi dicitur, quod nullum Concilium eſt ratum, niſi fuerit autoritate Ro. Eccleſiæ firmatum. Et abſque ejus autoritate non dicitur Concilium, ſed Conventiculum vel Conciliabulum, *ead. diſt. Multis.* Et hæc faciunt etiam *pro prima concluſione.* Item Eccleſia Ro. etiam ſua autoritate confirmavit unamquamque Synodum 25. *q.* 1. *c.* 1. Et quod Ro. Eccl. Eccleſia repræſentetur in Papa & Cardinalibus, patet 16. *diſt. c. cum Conſtant. ante finem*, *LXXIX. diſt. Nullus.* 2. *gloſſ. De Electione, Fundamenta, lib. VI.* Et de hoc nemo dubitat.

Probatio quintæ concluſionis. Conſtituitur etiam Eccleſia Ro. ex Papa tanquam capite

Digitized by Google

capite & Cardinalibus tanquam membris. *Ar. De pœnis, c. Felicis, lib. VI. §. Quis.* Unde etiam dicit Oſtienſis, *de Privilegio, c. Antiqua*, quod Cardinales, Presbyteri & Diaconi non præſtant obedientiam Papæ, quia cum eo cenſentur unum corpus. Epiſcopi verò Cardinales præſtant juramentum Papæ tanquam ceteri Epiſcopi, non tanquam Cardinales, ut dicit ibidem Oſtienſis idem. Item pro prædicta *quinta* concluſione, quod Papa in Concilio definiat, ſunt jura infinita, in quibus dicitur, quod Papa, concilio probante, dicto *c. Antiqua, cum ſimilibus.*

Probatio octavæ & nonæ concluſionis. Item pro octava & nona concluſionibus facit, quod Ro. Eccleſia habet alias in parte ſollicitudinis, non in plenitudine poteſtatis *II. q. 6. c. Decreto.* Facit etiam ad idem, quod Ro. Eccleſia poteſt de omnibus aliis judicare, ſed ipſa non poteſt à quoquā alio judicari. IX. *q. 3. c. Patet.* Facit etiam pro prædictis, quod Romanæ Eccleſiæ conſvetudo circa inſtitutiones Eccleſiaſticas ab omnibus ſervanda XI. *diſt. c. Quis.* Et qui ejus privilegia violat, hæreticus eſt habendus XXII. *diſt. Omnes.*

Reſponſio Concilii. Omnibus iſtis concluſionibus & earum probationibus introductis poteſt reſponderi ſummarie, quod forte ita ſcriptum eſt in jure, ut in eis continetur, ſed illud intelligendum eſt *ceteris paribus.* Sed hic cetera non ſunt paria, ideo non faciunt ad propoſitum.

CAP. III.

JOHANNIS PATRIARCHÆ ANTIOCHENI

Propoſitio in Conſtantienſi Concilio facta, quod Papa à negotiis Concilii excludi non poſſit.

Allegante Bzovio in Annal. Eccl. ad Ann. 1415. f. 464. b.

JOhannes Patriarcha Antiochenus, *inter alios Patres Conſtantienſes doctiſſimus, & Hierarchiæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, propoſita iſta theſi;* UTRUM PAPA CATHOLICUS SUBJICIATUR CONCILIO GENERALI; *negativam partem demonſtravit rationibus ſequentibus.*

Primo, quia Poteſtas Eccleſiæ ita fuit data per Chriſtum corpori myſtico Eccleſiæ militantis, & ſic eam voluit ad omnium Apoſtolorum officium pertinere, ut in beatiſſimo Petro, Apoſtolorum omnium ſummo, principaliter collocaret, & ex ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet, teſte *B. Leone Papa in Canone, Ita Dominus,* 19. *diſt. c.* 7. Cui concordant communiter *Alexander de Hales*, & alii Doctores ſacræ Theologiæ.

Sed non reperitur teſtimonio authentico, quod beatus Petrus Apoſtolus, vel alius ejus in ſede Apoſtolica ſucceſſor, aliquam poteſtatem dederit præfato Concilio Generali ſupra Papam. Igitur præfatum Concilium nullam in Papam habet poteſtatem. Et per conſequens, Papa illi non ſubjicitur. Et ſi impugnaretur dictus canon, *Ita Dominus*, quaſi fidem non faciens, conſtat impugnationem hujuſmodi efficacia carere, teſtimonio ſacrorum eloqviorum, de quibus habetur in *Canone, Sancta Romana*, 15. *diſt. c.* 3. & in canone, *Nulli*, 25. q. 1. Et in can. *Violatores*, & ca. *Omnia*, & can. *Hæc conſona, ead. cauſ. & quæſt.* In quibus *Hilarius, Damaſus & Gregorius, Romani Pontifices*, impugnationem hujuſmodi damnant, & impugnatores decernunt. Qvibus concordant *cap. 1. De Inſtitutionibus, & Cap. Si quis omnem 1. q. 7. Si Romanorum*, 19. *diſt.*

Qvinimo cavere debent impugnatores dicti Capituli, *Ita Dominus*, ſeu aliorum canonum à Romanis Pontificibus editorum, à ſententia Eccleſiæ, per Nicolaum Papam in Can. *Omnes*, 22. *diſt. c.* 1. prolata. Per quam, amantes auferre privilegium Eccleſiæ, ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum, in hæreſin labi decernuntur.

Secundo. Qvia non ab Apoſtolis, & ſic nec à corpore Eccleſiæ ſeu Concilio Generali, ſed ab ipſo Domino Jeſu Chriſto, Romana Eccleſia primatum accepit, inquit *Anacletus Papa*, ſed ſer-

 vus

Digitized by Google

vus Chriſti Jeſu, in Can. *Sacroſancta Ro.* *diſt.*22. *c.* 2.

Tertio. Qvia Papa habet plenitudinem poteſtatis, 2. *q.* 6. *canon. Decreto, De Appellat.* Ergo alii etiam ſimul congregati illi ſubjiciuntur, & non ipſe eis.

Qvarto. Qvia Concilia recipiunt poteſtatem à Papa, & non Papa à Conciliis. *Ca. Significaſti, De Elect.* 27. *diſt. per totum.*

Qvinto. Qvia ipſe omnes judicat, & nullus ipſum. 22. *diſt.c.*1.*Omnes.*

Sexto. Qvia Apoſtolicæ ſedis judicium, cujus autoritate majus non eſt, à nemine eſt retractandum. *In can. Patet,* 9. *q.* 3. *c.* 10.

Septimo. Qvia aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminare, ſed ſedis Apoſtolicæ ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Ut in *Can.*14. *Aliorum, ead. cauſ. & quæſt.*

Octavo. Qvia, etiãſi Papa catervatim ad inferos duceret, nullus niſi Deus hanc culpã in hoc mundo redarguere poteſt. Qvia cunctos ipſe judicaturus à nemine judicandus eſt, niſi deprehendatur à fide devius. Ut in Can. *Si Papa,* 40. *diſt.* Cõcordant notanter, per Hoſtienſem & ejus ſequaces, cap. *Propoſuit, De Conceſſ. Prebend. Jo. Andreas in Cap. Ad Apoſtolica De re judi. lib. VI. in prima gloſſa.*

Nono. Qvia etiam quando agitur contra Papam, concilium non poteſt eum judicare ſine ejus autoritate: In ca. *Nunc autem,* 21. *diſt.* Et in *can.* 6. § *Hinc etiam,* 17. *diſt.* Qvia Papa Catholicus caput eſt Eccleſiæ & Chriſti vicarius, ut patet in dicto can. *Ita Dominus.* Et concordat notanter per *Jo. Andream in Clem. Ad noſtram, in gloſſa magna, De hæreſi.* Igitur per corpus ſeparatum, ab eo, quod ſine capite virtutem non habet, *can.*12. *Cum non liceat, De præſcription.* judicari non poteſt, ſicut nec Epiſcopus à ſuo capitulo, cujus inferior eſt, *De Major. & obed.*

Nec obſtant rationes, quas quidam in contrarium perſvadere nituntur, ut patet ex ſequentibus.

Et primo ad primum, dum dicitur, quod quando *Petrus* claves accepit, *Eccleſiã* [illegible] ſignificavit. Ut in *can. Quodcunque,* 24. *q.* 1. *Igitur.* Reſpondeo, illud intelligendum fore ſecundum doctrinam dicti canonis, *Ita Dominus,* 19. *diſt.*

Ad ſecundum. Dicitur, quod Papa ſubjicitur Conciliis, ut in *Ca. ſicut Sancti,* 15. *diſt.* Reſpondetur, illud verum eſſe quoad obſervantiam articulorum fidei. Et ibi *nota, per gloſſam, & ad Can. Que ad perpetuum, & ca. Sunt quidam,* & ad alia ſimilia, 25. *q.* 1. dicitur, quod vel loquantur de honeſtate, vel referri debeant ad obſervantiam articulorum fidei. Et iſta reſponſio corroboratur per notata per gloſſam in dicto *ca. Sunt quidam.* Unde nota, quod Papa quandoque diſpenſat contra generale ſtatutum Eccleſiæ & etiam contra Apoſtolum. Qvod intelligo, quando ſic diſpenſatio non offendit articulos fidei. Sicut dicitur per Gloſſatorem in dicto *Ca. Sicut Sancti.* Nec obſtant notata per Gloſſatorem *in ca. Si duo contra ſe,* 79. *diſt. c.* 8. Ubi dicitur quod in contentione Papatus concilium poteſt eſſe judex: Et idem videtur ſentire *Huguitius & Jo. in Ca. De Renunciatione, lib.* 6. *in Novell.* Qvoniam dicta opinio repugnat juribus, ſupra in prima quæſtione deductis. Niſi prætenderetur contra prætendentes ſchiſma importans hæreſin. Sicut factum fuit contra Petrum de Luna & Gregorium. Nec obſtant per Gloſſatorem adducta in dicto *Ca. Si Papa.* Qvia jura allegata per eum non probant intentum gloſſatoris, extra hæreſin proprie ſumtam.

Secundo quæritur, *Si definitiones & ſtatuta, fienda in hoc ſacro Concilio generali, ſub nomine Papæ, vel Concilii, vel utrinsq; fieri debeant?*

At, quod ſub nomine Papæ debeant, patet: Qvia à Papa procedit virtus & autoritas Concilii. Ut patet per jam dicta, ſcil. in prima quæſtione. Poterit tamen addi, *ſacro approbante Concilio.* Patet in *ca. Damnamus. can. Nos autem, De ſumma Trin. In antiquis, & ca. unico, c.* 2. *l.* 6. *& in c. Ubi majus, De Elect. & c. Ad Apoſtolicæ, De re judi. c.* 2. *& c. uno De ſumma Trin. in Clem. & c. Ad naturam, De hæreticis, & c. De uſuris, in Clem.*

Item quod talia fieri debeant ſub nomine Papæ ſecundum tempora antiqua, patet in *ca. Adrianus,* 63. *diſt.* & in *c. In nomine Domini,* 23. *diſt.*

Nec

Digitized by Google

Nec obſtant ſcripta, in qvibus dicitur: *Concilium definit ſic*: &c. Qvoniam vel locum tenent, cum Papa deprehenditur à fide devius pertinaciter: Nec obſtat ca. *Nunc autem*, 21. *diſt.* Vel, ſi ſit catholicus, cum in Concilio Papa non erat, ſed aliàs illis autoritatem præſtabat: Vel, ſi erat, qvoniam ſic fieri ſui humilitate permittebat & ad hoc autoritatem præſtabat. Sicut factum fuit in Concilio congregato contra Symmachum Papam, de qvo habetur in dicto *can.* 6. §. *Hinc*, 17. *diſt.*

Et ſi dicatur, *quod cum de reformatione capitis Eccleſiæ agitur, non videtur honeſtum, quod Papa ſit præſidens & judex*: Reſpondetur: Quod alius quam ipſe, hoc caſu non poteſt eſſe judex, juxta jam dicta in prima qvæſtione. Niſi ex ſui humilitate (Qvod facere non tenetur de neceſſitate) aliis hoc committeret, & ad hoc autoritatem præſtaret.

Ceſſat quoad hoc caſus ilius tituli *ca. Ne qvis in ſua cauſa*, &c. Qvoniam in Papa non habet locum. Ut patet in dicto *ca. ſi Papa*, & aliis juribus ad hoc ſupra allegatis.

Et hæc ſint dicta ſub correctione & determinatione Veſtræ Sanctitatis.

Johannes Patriarcha Antiochenus
Devotus Orator veſter.

Lectori S.

FAta & facta hæc Conſtantienſis Concilii, *proxime à fuga Johannis* & *extra ſeſſiones quidem publicas* præcipue prodita, nude recenſuiſſe ſuffecerit, omni cenſura remota. Nec enim noſtrum eſt de rebus illis judicium ferre, qui unice hoc agimus, ut, quid actum ſit, enarremus. Neq; adeo vitio nobis verti poterit, quod acriores etiam *in Concilio editas publiceque lectas diſputationes*, Cardinalium aliorumqve Prælatorum, vel & ipſius Concilii nomen præ ſe ferentes, publicaqve illius ævi autoritate munitas, ab Actis Concilii haud reſecuerimus, aut diſſimulaverimus. Nec enim vel affectus magnatum in Concilio, vel calami & oris acrimonia, in illorum ſcriptis publicis animadverſa, nobis recenſentibus imputari poſſunt, qui nullius partis jus vel tangimus aut vellicare intendimus, ab omni partium ſtudio in negotio hoc hiſtorico immunes. Imo, ſi neglexiſſemus has ſimilesqve Concilii aut Patrum Conſtantienſium diſceptationes, de rebus arduis publice in Concilio inſtitutas, profecto vel negligentiæ vel affectus pravi notam haud injuria nobis inuſſiſſent omnis ordinis viri prudentes ac boni. Neque poſteri deſiiſſent culpare metum intempeſtivum, qui à rerum antiqvarum fido ſcriptore, quanto magis ſcriptorũ collectore, abeſſe plane debet; Vel adulationis impegiſſent maculam, qua in hiſtorico nulla turpior. Ingenue referre oportet in rebus olim geſtis, qvicquid vel argumentorum, vel & ſtudiorum atque motuum orbis antiqvus in magnis negotiis oſtentavit, luciqve publicæ jam olim commendavit. Judicent alii, cenſeant poſteri, nunquam orbem liticulis caruiſſe aut cariturum meminerint, ſed, exemplis majorum cauti, nubeculas mature ac molli manu diſpuncturi, pacis ac unionis veri cultores, Dei filii, cœleſtis olim gaudii futuri conſortes.

Hæc

Digitized by Google

Hæc
JOHANNIS XXIII.
è Conſtantienſi Concilio profugi
conſilia & arma literaria
Concilio rumpendo oppoſita,
Ut &
Conſtantienſis Concilii ſtudium
conſervandis ac continuandis
à fuga Papæ Conciliaribus negotiis
ſacrum,
nec non
Cardinalium aliorumqve Magnatum
ſolennes diſputationes
de jure Concilio illi porro præſidendi,
negotia Conciliaria continuandi,
tractandi ac definiendi,
præſente in Concilio
CÆSARE SIGISMUNDO
A. 1415, menſe Martio & Aprili,
publicis ſcriptis inſtitutæ,
qvæ haud poſtremam Actorum Concilii partem
præſtant,
juſſu atque autoritate
Sereniſſimi Brunſv. Ducis
RUDOLPHI AUGUSTI
Ex antiquiſſimis permultis MSCtis
in Academia Julia
A. 1697. menſe Septembri
ſunt recenſita
Glorioſiſſime Imperante
CÆSARE LEOPOLDO
Triumphatore Victorioſiſſimo.

Digitized by Google

TOMI II. PARS XIV. XV.

RES CAPTI
ET A FUGA RETRACTI

NEC NON

PAPALI DIGNITATE PER CONSTANTIENSE CONCILIUM EXUTI ET CARCERE CLAUSI

JOHANNIS XXIII.

Tribus menſibus, Aprili, Majo, & Junio, An. 1415.
non ſine armis magnoqve Cæſaris & Concilii motu confectæ.

FELICISSIMIS AUSPICIIS
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. RUDOLPHI AUGUSTI
BRUNSVIC. AC LUNÆBURG.
DUCIS &c.

E Codicibus MSCtis HELMSTADIENSIBUS
recenſitæ ab
HERMANNO von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ
IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.
Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Lectori S.

FUgâ elapſum è Conſtantienſi Concilio Johannem 23. ex ſuperioribus conſtat monumentis. Quod facinus indignum, cum triſtioribus ejus fatis ſubſecutis, *ſequentia* uberius illuſtrant *ſcripta in Concilio publicata.* E Concilio nempe in fugam ſe convertit, è fuga in carcerem ſe præcipitavit, juſtam expertus Sigismundi & Concilii ſententiam. Damus hic fatorum illorum interpretem, *Theodoricum de Niem*, virum magnæ in Concilio autoritatis, qvi motibus ac turbis illis univerſis præſens adfuerat, ſpectator, ſcriptor, cenſor, ſedulus, gravis, acris & ſeverus. Cujus autoritatem admittunt, cum aliis Gallis, ac Italis, Spondanus, Palatius, oculatum illum ac luculentem teſtem appellantes, qui in eo non deſiderent fidem, ſed calamum molliorem.

Primum *de fuga Johannis* monumentum, quod hic exhibemus, editum hactenus haud meminimus. Ex Academiæ verò noſtræ Bibliotheca producimus. Quanquam autem autoris nomine noſtra deſtituantur *MSCta gemina*, nullâ ſignata inſcriptione: Non male tamen conjeciſſe videbimur, certis moti argumentis, *Niemio* illud opus eſſe adſcribendum. Præterqvam enim qvod Niemius genium Johannis, in cujus curia diu fuerat verſatus, argutiſſimus rerum omnium arbiter, optime habuerit cognitum, qvem & in *vita ejus* iisdem propemodum coloribus depinxit: Ipſe *Niemius in vita Johannis* clare ſatis innuere videtur, ſe jam ante de fuga ac miſeria, in quam ſe præceps dederit Johannes, auro ac Principum præſidio temere nixus, pluribus egiſſe. *Domino diſponente,* (inquit lib. 1. c. 40.) *dum firmius ſtare absqve impedimento crederet, cecidit in ærumnam & inextricabilem laborem.* PROUT HÆC ALIAS SCRIPSI, *& abbreviando huic hiſtoriæ reddere volui in hæc verba.* Qvod Niemii ſcriptum, hactenus haud viſum, noſtrum hoc eſſe ſumus augurati. Certiora ſi nos docuerint de autore alii, feliciores ſepultarum rerum ſcrutatores, debito cum honore admittemus.

Poſterius *Niemii* opus *de vita & Conſtantienſibus fatis Johannis* 23. itidem in Concilio ſcriptum, ab inclytis *Meibomiis*, Academiæ noſtræ *Profeſſoribus*, magnis in republica literaria nominibus, primùm fuit in lucem vocatum atqve reſtitutum. Meruitqve ab Italis, Gallis, aliisqve exteris legi & commendari. Qvapropter nec à nobis hic diſſimulari debuit, cum haud poſtrema Conſtantienſium monumentorum pars ſit, quæ lucem multis fatis affundat clariſſimam.

In *libros & capita* utrumqve opus diſtinguere fas fuerit, ut vagi lectoris oculi certis rerum figantur metis ac cancellis, non ſine blanda lectoris voluptate.

Script. Helmſt. A. 1697.
die 11. Sept.

Qvo die certi ſumus facti *de incomparabili Victoria, quam* Invictiſſimus IMPERATOR LEOPOLDUS *de Turcorum acie*, die 1. Sept. fusâ ac funditus proſtratâ, glorioſiſſime *reportavit.*

Digitized by Google

TOMI II. PARS XIV.

THEODORICI DE NIEM,
PADERBORNENSIS WESTPHALI,
CURIALIS ROMANI,

Secretarii multorum Pontificum usque ad Johannem XXIII.
Hiſtorici in ipſo qvoqve Concilio Conſtantienſi celebris,
inq; eodem defuncti,

INVECTIVA,

In Diffugientem è Conſtantienſi Concilio Johannem XXIII.
A. 1415. *in Conſtantienſi Concilio edita.*

Ex antiqvis MSCtis Academiæ Helmſtadienſis.

CAP. I.

Invectiva nomine Eccleſiæ in tres Pontifices diſſidentes, Johannem 23. *Gregorium* 12. *Benedictum* 13.

ALma mater catholica & apoſtolica *eccleſia*, unica, & virgo ſine ruga, ſponſaqve boni paſtoris Jeſu Chriſti illibata, maledictis filiis, maledictisqve *paſtoribus de papatu contendentibus*, & in cathedra peſtilentiæ damnabiliter præſidentibus, *ſummis*, ut dicitur, *Principibus Sacerdotum*.

Ad vos, filii Belial, hæc rudis epiſtola, exordii dignitate privata, dirigitur. Ad vos qvippe, filii Effrem, eſt hoc verbum: *Male tendentes arcum, penisq; ſagittas emittentes.* Contra vos nempe, paſtores Aſſur, ſuper ovium craſſitudine diſcrepantes, Chriſto loqvor in amaritudine animæ meæ, conqveror verbis dolore pleniſſimis Deo ac Domino ultionum. Si, teſte Apoſtolo, *Rom. XV. quæcunque ſcripta, ſunt ad noſtram præ ceteris doctrinam præſcripta:* Fore præſertim fideliſſima Prophetarum teſtimonia noveritis; quæ ad veſtræ confuſionis cumulum, tanquam faſciculos colligens ex ipſis, quò vos invehi ac divo verborum certamine acriter contendere ſtimulor de præſenti.

CAP. II.

Eccleſiæ Oratio ad Deum fuſa pro ſui liberatione, plectendisque tribus illis, inani ſtudio contendentibus de primatu.

O *Juſte Judex*, pater miſericordiarum, & Domine. Si *dolorum meorum immanitatem*, quibus miſeram *à filiis abortivis* jam diu preſſam intueris, ſi lacrymarum non quidem fœminini ſexus ſed virilium de oculis meis manare conſpicis profluvia: Cum ſis ſumme miſericors, cur meas miſerias faciem avertendo non advertis? Et cuncta videns, quomodo oblivisceris inopiæ, tribulationis, quæ *ab inſipientibus* non tantùm mihi, ſed tuo nomini tota die irrogantur? Qvid eſt, quæſo, quod tu cuſtos Iſrael, qui non dormitare nec dormire conſveveras, tanquam fortis crapulatus à vino, à tot & tantorum fremitu peccatorum excitari non poteris?

Exſurge, quæſo, *Domine*, adjuva nos, (Pſ.) *Exſurge & libera.* Exſurgens intende judicium meum, & vide, quid *patior ab hoſtibus, ſub tui nominis clypeo contra me inſurgentibus.* An mala non vides, quæ nec cœli ambitus, abyſſi profunditas, nec ſtillicidia, nec arborum folia, nec arenæ numerus, non ſtellarum herbarumqve varietas, ſed nec animantium multitudo valent explicare ad perfectum? An odio tibi oves tuas exiſtimas, quas usqueadeo amare conſveveras, ut ipſarum amore victus cœli regnator Deus in terram humillimus deſcenderis, atque in crucem homo moriturus alacriter aſcenderis?

Miſeria Eccleſiæ ante tempora Concilii Conſt. ex contendentibus de papatu tribus Põtificibus.

Job. X. O cuſtos hominum, qvare me poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihimet ipſi gravis? O juſte judex, (*ibidem*) cur me ita judicas, ut, me opprimendo, conſilium impiorum adjuves? (*Ibidem*) Nunquid oculi carnei tibi ſunt, aut ſicut videt homo, & tu videbis? Forte & diligis?

Sed quid te retrahit *in pœnam ſuccurrendi*, acſi non eſſes omnipotens? Qvid ſperemus? Num te tuorum terreat hoſtium fortitudo? Sed non puto. Imo diſputo, quod *ſeculi ſuperbia, & ambitionis effrenata ingluvies* hominis peſtiferi ſe Tibi Deo excelſo parificant.

Querela Eccleſiæ de dilata pœna à tribus illis ſumenda.

Infallibilis nempe judex & arbiter incorrupte, vide, ne, dum paucis, imo *tribus* tantùm parcis, perdas innumeros. Et ne pietas ſceleratis, bonis crudelitas, & innoxiis officiat ſeveritas. Qvid? me ſub tantarum ærumnarum congerie, niſi velis, poſſe diutius ſubſiſtere?

Si judex es, judica nocentes mihi, expugna impugnantes me. Diſcerne igitur cauſam meam contra *filios abortivos, turpius de papatu, quam gemelli in utero Rebeccæ pro primogenitura, collidentes*, mea ferociter diſtorquentes præcordia.

Comparatio dimicantium de primatu Pontificum illius temporis cum gemellis in utero Rebeccæ.

Tu judex & teſtis poteris eſſe legitimus, quòd ego eosdem filios non ſine dolore parturiens caſtis ablactavi ac fœcundis enutrivi uberibus. Ipſos denique *catillos, & inopes*, erectos ſtercore, *ſedere*, nedum cum principibus, imo *ſuper capita Principum*, tu conſpicis.

Nec eſt tibi curæ, me ſolam, in tanta ſecuritate poſitam, ad inſtar civitatis invaſione hoſtili miniſtrando diſtrahi? Meq;, ut quondam *Suſannam, ab inveteratis dierum malorum ſacerdotibus*, qvinimò turpius, tertio concurrente validiore Zelotypo, impudicis amplexibus attrectari?

Comparatio Eccleſiæ illius ætatis cũ Suſanna à mœchis tentata.

O Deus judex juſtus, fortis & patiens, numquid mihi iraſceris per ſingulos dies? Si juſtus es, & juſte judicas, cur ſpiritum pueri junioris, ſeu *Danielis* non ſuſcitas, qui mecum adverſus *nequam presbyteros* conſiſtat? Qvi angelum, habentem verſatilem, ut ipſos ſcindat per medium, nunc præmittis? Niſi quia patiens es, & piabilis ſuper malitia. Qvis ergo, te nolente, conſurget mecum adverſus operantes iniquitatem, & præſertim contra *illuſores* & regnantes ſuper populum tuum? Qvia, teſte *Eſaia XXXVIII. circumſepti mendacio malignari non ceſſant, acſi fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigiſſent.*

Spes liberanda Eccleſiæ à Sigismundo Cæſare.

Usque quò ergo peccatores gloriabuntur? Qvi populum tuum humiliaverunt,

verunt, & hæreditatem tuam vexaxerunt. Et quod ſequitur: O tu, qui bella conteris, & gentium diſſipas conſilja, quamobrem homines peſtiferos concitò non diſſipas, qui tuam ſanctam & unicam *tripertiuntur*, tanquam *Trypolim* civitatem?

O paſtor æterne, quid prohibet, quod contra tot *paſtores, paſcentes ſemetipſos*, tot annorum luſtris gregem tuum diſpergentes, frameam non ſuſcites? Qvàmdiu vineam tuam Sabaoth, per *doloſos vulpeculos* demoliri ſuſtinebis? Paſtores enim multi (lamentante *Jeremiâ c.* XII.) *Demoliti ſunt vineam tuã* &c. Et quia dormitaverunt paſtores in peccatis perditus eſt grex tuus. *Jerem. L.* Paſtores enim ſeduxerunt eos. Cum enim *impii ſumſerunt principatum*, ut ſcriptum eſt, *gemit populus. Proverb. XXIIX.* O crudelis & impia ſecta hominum, *non niſi ſe & ſua amantium.*

CAP. III.

Securitas ac judicii divini neglectus in tribus illis Pontificibus notata.

QVis nempe orbem, ſic per vos nefarie perverſum, relevabit? Qvis demum *ſedem Petri*, per veſtram ambitionem *tripartitam* reſarciet? Qvis tandem ipſam delictorum ipſorum contagiis exſterget *ſordidatam*? Cum non timetis illud Propheticum: *Reddam*, inqvit, *ultionem hoſtibus meis, & eis, qvi me oderunt, retribuam.*

Contemptus juſti Dei judicii, in tribus illis litigantibus notatus.

Ac, ſi, prout reor, dubitatis: *Quomodo ſcit Deus? An ſcit?* Scit, in excelſo, qvi iniqvitatum abditarum ſolus cognitor eſt & vindex. Qvomodo, qvi plantavit hominem, non arguet? An, qvi finxit oculum, non conſideret? Ipſe enim ſcit cogitationes omnium hominum, qvoniam vanæ ſunt; veſtræ autem vaniſſimæ. Non vos eſtis illi, qvi teſte *Jerem. VI.* abominationem deſolationis in templo Domini facientes erubeſcere neqviviſtis?

Corruere igitur vos in die viſitationis Domini oportet. *Væ*, inqvit Eſaias, *væ vobis, qvi trahitis iniqvitatem in funiculis vanitatis, domum qui domui conjungitis, & civitatem*, ut dicit Habacuc, *in ſanguinibus ædificare non ceſſatis.*

Vos præterea, ut teſtatur *princeps apoſtolorum*, 2. *Pet. II. cujus falſo vos ſucceſſores prætenditis*, maledictionis filii, animas poſſidentes inſtabiles, *cor in avaritia habetis poſitum* excœcatum. Qvique in via Balaam errando inceditis, ut tandem mercedem iniquitatis reportetis.

Avaritia illorum notata.

Vos etiam *fontes ſine aqua*, & nebulæ exagitatæ turbinibus, & *ſepulchra* poteritis non immeritò dici *dealbata*. Vos eqvidem *ſal infatuatum*, Principes infideles, ſocii furum, diligentes munera, retributiones expectantes: vos deniqve colorarii & pictores obſtinati, qvi templum Dei ſanctum diverſa vitiorum manerie igniminioſè depingere, ac altare ſacroſanctum jam *luſtris ſex* continuè polluere non ceſſatis.

Illorum reliqui characteres.

Nec fortè unquam, in qvantum *veſtra* expetit *ambitio*, ceſſaretis, niſi, qvia pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, non in æternum iraſcetur, ſed pauperum ſuorum his diebus miſerebitur, rumpetqve faciliter veſtrarum iniqvitatum *triplicem funiculum*, (*De treuga & pa. c.* I.) quo ſic indiſſolubiliter fueratis circumplexi. Ps.

CAP. IV.

Impendens ſupplicium illis prænunciatum.

TEmpus enim *miſerendi* venit, in quo potentes de ſede potenter ejecit. Qvoniam ſcriptum eſt *Eccleſiaſtici XIV.* (*& XI. q. 3. Præcipue.*) *Omnis potentatus vita brevis, & maximè malæ fidei præſidentis.*

Tempus præterea *viſitationis* domini advenit, in qvo niſi concitò reſurrexeritis,

Digitized by Google

ritis, inter corruentes, ut dicit Jeremias, *cadetis.* Et illud *pſalmi: Ibi*, inqvit, *ceciderunt, qvi operantur iniqvitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare* &c. Et juxta *Amos* ſententiam: *Si aſcenderitis in cœlum, inde detrahemini* in ruinam.

Avaritia enim in capitibus veſtris, ut idem inqvit.

Proxima Johannis 23. degradatio ſubindicata.

Unde *noviſſimum ex vobis* interficiet gladius populi judicantis. Venit enim plenitudo temporis, in qvo *translato ſacerdotio, legis translationem neceſſario fieri oportebit.*

Et qvia, teſte ſcriptura *Deut. XI. multi tyranni ſederunt in throno*, inſuſpicabilis portabit diadema, *ceſſabitq; unctio veſtra.*

Novi Pōtificis electio prædicta.

CAP. V.

De Concilio Conſtantienſi, congregato ad illud ſchisma tollendum, Eccleſiamqve à miſeria liberandum.

QVa de re non in caſſum *Principes Apoſtolorum congregati* ſunt, convenerunt in unum. Aſtiterunt enim *Reges* terræ & *Principes* convenerunt in civitate Domini virtutum. *Conſtantiſſime* ſteterunt adverſus vos Dominos, qvinimò contra Principes, & Dominos tenebrarum.

Collegerunt nempe Pontifices, non Phariſæi, ſed contra vos Phariſæos *ſalutare concilium* ad hoc potiſſimè, *ut vincula veſtrarum iniqvitatum intrepide disrumpentes*, Thren. I. *jugum de collo filia Sion potenter projiciant, meq; a Pharaonica liberent & redimant ſervitute.*

Preſſa Eccleſia per Conſtantienſe Cōcilium liberanda.

Ad hoc præterea convenerunt, ut *capite tricipiti*, & qvodammodo horrendo naturæ prodigio, *detruncatô*, membris decentibus aliud unicum conforme & debitum ſurrogetur.

Match. III. Ecce enim *ſecuris poſita eſt ad radicem.*

Jam in ſecuri & aſcia illa ficus vacua & arbor peſſima, *ſecus decurſus aqvarum Neapolis radicata*, & in abyſſo iniqvitatis complantata, ſtirperenus evulſa patietur excidium, ne amplius fructus ſui putredine vineam Domini Sabaoth corrumpat fœtoribus. Qvæ niſi ſucciſa & ejecta fuerit, extendet palmites ſuos neqviſſimos usqve ad mare. *Vidi*, inqvit Propheta, *impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros Libani, & tranſivi, ecce non eſt inventus locus ejus.*

Balthaſari de Coſſa Neapolitano nunciatum excidiū.

Hoc idem ſentite in vobis, *vos duo*, inveterati dierum malorum, Domini inimici. Ne dum ſtare credatis ſine mora ad caſum properare ſit neceſſe. Scriptum eſt: *inimici vero Domini mox, ut honorificati & exaltati fuerunt, deficientes, quemadmodum fumus deficient.* Qvia benedicentes ei hæreditabunt terram, maledicentes autem ei diſperibunt.

Idemq; indictum Gregorio XII. & Benedicto XIII. Sede illi per Conſtantienſe Conciliū movendi.

Jam non multa loqvor vobis, *Joh. XIV*, nec veſtrorum *cordium duritiem* exprobare contendo: Sciens qvòd *perverſi*, ut ſcriptum eſt, præſertim *inveterati, difficile corriguntur.* Qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.

Nec adeo fide naturæ vos corripiendo vobis afficior: Cùm vos *non filios*, ſed verius privignos de paternis lateribus pridem, ſcilicet in concilio Piſano, *profugatos* recognoſco. Neqve mei intereſt, de his, qvæ foris ſunt, fatigari (*II. q. 1. Multi.*)

Gregorius & Benedictus in Concilio Papatu privati.

CAP. VI.

De Balthaſaris ſtudio militari ante Papatum.

TIbi igitur, *fili perdite*, tanqvam adoleſcentior, qvi nocte conſumente te ex paterna ſucceſſione hæreditatis particulam, in regione diſſimilitudinis, famelicus, & honore prodigus, tanto tempore oberraſti, loqvi durius, & virgis te expedit acrioribus caſtigare: Ut correctus dicere poſſis: *Virga & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Eſa. XLVIII.* Scio enim quod nervus

vus ferreus cervix tua & frons tua ænea. *Prov. III.* (*XXIII.* q.4. c.51. *Ea vindicta.*) Qvæ enim diligit filium, mater, caſtigat & corripit.

Sed neſcio cur te *incorrigibilem* diligere debeam, qvi, adhuc *in cunis jacens innocentia ſtuduiſti eſſe inimicus.*

Nam & *transgreſſorem ex ventre vocavi te*, *Eſ.* 48. qviq; ut præceptis meis obſecundare debueras, te tuæ voluntati propriæ regendum commiſiſti, uti me matrem, teſte ſcriptura, confunderes. Sed rurſus ſcriptum eſt: Qvi fugit, & confundit matrem ſuam, ignominioſus erit, & infelix. *Gen. VI.* *Pœnitet me, te feciſſe hominem.* Et te, ſi rectè intelligas, *hominem hujusmodi fuiſſe* non delectet.

Eatenus non impertinenter poteris lamentari poſt Prophetam, inqvientem, *heu me, mater mea, ad quid me genuiſti virum rixæ, & virum diſcordiæ in univerſa terra.*

Tu enim *vix ablactatus* mox manus *ad prælium*, & digitos docere *ad bellum* ſtuduiſti.

Piratica oblique in Balthaſare notata. Bella quæ geſſit Cardinalis indigitata.

Artus deniqve robuſtos *ad arma* non inepte componere ſatagebas, adeò, ut alter Achilles apud Italiam dicebaris.

CAP. VII.

Balthaſarum indignum irrepſiſſe in Papatum.

QVis ergo, ſtulte, hominum tibi hoc infudit conſilium, ut tu, *inſignis armiger*, & *miles ſeculi*, ſic ſeverus te ad *otium clericalis militiæ*, ne dicam *malitiæ*, ſic inconſulte converteres? Ut ſic à virtute in vitium crederes transeundum.

Ab armis ad otium clericale dilapſus.

Miraris, ut *vir bellicus*, *lorica indutus*, fœmur accingens gladio, veſte nuptiali poſtergatâ, ſic audacter *ad ſpirituales nuptias non vocatus ingreditur*, Sed verius *intruditur*.

Dic, qvæſo, qvomodo & ad qvid intraſti, non habens veſtem nuptialem, ſed veſtimentum, teſte Eſaia, ſanguine permixtum? Dic, qvo pacto *portas dignitatis*, tibi non modica conſperſo infamiâ penitus interdictas, *penetrare auſus fueras*, & intraſti? An forte, te regem gloriæ & Dominum fortem in prælio autumans, portas Principum attollere præcepiſti, ut intrares? Aut quomodo in montem Domini aſcendere, & ſtare in loco ſancto ſuo, innocens manibus & mundo corde auſus ſis?

De illegitima vocatione ſeu electione Balthaſaris ad Papatum.

Niſi forte in tuæ confuſionis diffugium *falſo te vocatum* prætendas. *An vocatus ſis dubito. Matth. XI.* Multi enim ſunt vocati: Inter qvos tu forte te connumeras: Pauci verò electi, præſertim ad tantæ dignitatis faſtigium.

Qvod ſe Papatui ingeſſerit.

Sed qvod electus ſis de numero paucorum, & vocatus, ut Aaron, prorſus inficior. Unde forte *tu temetipſum eligens intruſiſti*, qvi abjectus merito eſſe debueras de domo Domini, & habitare in tabernaculis peccatorum.

Nam, etſi te paſtorem ovium te foro decertabas, contra regulam infallibilis veritatis, *non niſi per oſtium intrare debueras. Joh. X* (1. q. 1. c. 113. *Ordinationes.*) Tu vero, uti reor, nec per oſtium, nec per poſticam, ſed verius ſicut mors in ovile Domini intraſti *per feneſtras.* Vel ut vulgaris de te canit opinio, qvod *ligone aureo limen oſtii clanculo ſuffodiens*, ac *moloſſis canibus*, ne contra te latrare poſſent, *buccella panis ora præſcindens*, ſicut fur & latro in ovile ovium famaris intraviſſe.

De artibus ejus pecuniariis ad Papatum penetrandi.

Qvapropter & hi, qui te hoc modo intrare paſſi ſunt, introibunt in inferiora terræ; Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt. Et qvia in ovile non intraſti per oſtium: Extra ovile per tegulas, ſive tectum, præcipitaberis, ſi non fallor.

CAP. VIII.

De Avaritia Balthaſaris.

Qvan-

Digitized by Google

QVantum autem pervigil ovilis cuſtos & paſtor fueras, qvantisqve, in tanto culmine evectus, ut idolum coruſcaſti præclaris virtutum miraculis, *facta tua* infallibile perhibent teſtimonium veritatis. Nempe, ſi dure feras verborum meorum qvaſi infans acrimonias, teqve ignorare diſſimulas, quantas habuiſti & nunc habes *iniqvitates* & *peccata*, ſi placet *ſcelera* atqve *delicta* oſtendam tibi.

Sin autem mecum amplius diſceptare refugis, ecce Prophetam loco mei ſubſtituo. Reſponde ipſi, & vide, an tu ſis ille, cujus ipſe præconia in ſui pſalterii principio concinit, inqviens: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Beatus revera fuiſſe potueras, ſi inventus fuiſſes ſine macula, & poſt aurum non abiiſſes, & *in theſauris pecuniæ* non ſperaſſes, feciſſes profectò mirabilia, in vita tua.

Neſciebas, quod *nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam? Beatus* ergo vir fuiſſe, *non avarus* debueras. Vir enim *avarus*, teſtante Salomone, *deſtruit terram.*

CAP. IX.

De voluptate illius.

ITem, ſi beatus eſſe volueras, in conſilio impiorum abiiſſe, & in via peccatorum ſtetiſſe te penitus dedecebat. Tu vero, juxta conſilium tuorum, conſilium *Abitophel* ſemper *dilexeras*, qui non te, ſed tua verius diligentes, te infeliciter diriperent, atque deſpicerent te deceptum.

Non enim tantum rectorem & divinum *aliud conſilium habere oportuit?* Niſi, quod *terminus nullatenus præteriret* voluntatis, ſed verius *voluptatis?* Uti verius ſit Salomonis proverbium, *Eccl. IV.* Qvalis rector civitatis, tales & inhabitantes in ea. Et illud vulgatum dicitur: Qvalis Dominus, talis aggregata familia, talibus & conſiliis diriguntur.

Præterea, ſi vir beatus fuiſſe contendebas, & in via peccatorum nedum ſtetiſſe, ſed etiam ambulaſſe multò minus debueras. *Beati enim immaculati in via* &c. Sed quia *inqvinatæ* ſunt *viæ tuæ*, in omni tempore, odiſti diſciplinam & projeciſti ſermones meos retrorſum. Adſtitiſti enim viæ non bonæ, malitiam autem non odiſti.

Si *videbas furem, currebas cum eo:* Et *cum adulteris* portionem tuam ponebas. Et quod ſequitur. Qva de re non mireris.

CAP. X.

De arrogantia illius.

S*Ic gradiendo, templum Domini pompatice*, uti dicit Amos, *ingreſſus es.* Sediſti enim in cathedra peſtilentiæ.

De qva præcipitandum te ſcias in momento.

Arrogantia enim tua & *ſuperbia* cordis tui, inqvit Jerem. XLVIII., *decepit te.* Dominatusqve es hominibus in malum tuum.

Non enim conſtitutus fueras ſuper gentes & regna, ut evelleres juſtitiam, veritatem deſtrueres, fidem diſſipares, ed ut plantares æqvitatem, & templum Domini in ſanctitate & juſtitia ædificare non ceſſares.

Rurſus tu quoque pædagogus Jeſu Chriſti fuiſſe decertabas, non in ruinam bonorum, & in reſurrectionem malorum: Sed è converſo poſitus fueras, tanquam ſignum ad ſagittam. Et ecce, quàm plurimos ad ruinam, & paucos, vel fortè nullum in reſurrectionem & exemplar provocaſti. Unde *ſignum, cui contradicetur, Luc. II.* graviſſimè, factus, poteris dicere cum Ezechiele, XVI. *Ad omne caput ædificaſti meſignum proſtitutionis tuæ.*

CAP. XI.

De Somnolentia illius.

Tu

Digitized by Google

TU denique poſitus ſuper ſpecula tanquam filius *lucis*, *ſapientior* filiis ſeculi eſſe *debueras.* Cur tenebras plus quam lucem diligere, & *noctem in diem vertere*, & è contrario, ſatagebas? Non enim dormitare, nec dormire debet, qui cuſtodit Iſrael. Dormitaverunt, inqvit Propheta, paſtores tui, qui juxta ſui Regis excubias tot noctes inſomnes deducere tenebantur. Væ ergo *paſtoribus*, Amos VI. prædixerat, *dormientibus* in lectis eburneis.

Nonne & tu ex illis es, quos objurgans increpat Eſaias, inquiens: (*diſt.* XLIII. c.1.) *Speculatores* ejus cœci, canes muti, neſcientes latrare, & *amantes ſomnia.*

Propter quod David, Media nocte, inquit, ſurgebam, ad confitendum tibi. Tu verò *ventris cultor*, cum *totam ferè diem in lecto tanquam porcus in volutabro conſumeres*, neceſſe te fuit media nocte ad ingurgitandum plerumque conſurgere, ac *Baccho*, Deo vini, *devotius confiteri.*

Non recoles, Holofernem præ crapula ſopori deditum infelices excepiſſe delicias? Non vereris, te pro die pridem ſomno deditum per tuum coætaneum & ſocium, *Ladiſlaum Regem*, perditæ memoriæ, de urbe Regia à ſomno, tanquam fortem crapulatum à vino, turpiter & cum impetu excitatum? O tui ferrei pectoris duritiê! Qvantis oculus tuus deberet lacrymarum redundare profluviis? Qvod ex tuæ *ſomnolentiæ* deſidia civitas plena populo capta, & quæ Domina gentium, & Principes provinciarum metuant, facta eſt tributaria. Parvuli enim ejus ducti ſunt in captivitatem ante faciem proſeqventis. Virgines ejus & matronæ pudiciſſimæ, impudicè ab hoſtibus contractæ, ductæ ſunt in ignominioſam ſervitutem, viris ipſorum & aliis à facie gladii fugientibus miſerabiliter interfectis.

Ejus ſomnolentia perdita Roma.

CAP. XII.

De Tyrannide ejus.

QVam ob rem *memores erunt Romani nominis tui in generatione & generationem*, & memoriale tuum in perpetuo deflendum non delebitur in ſecula.

Nam & illa *mater ſtudiorum*, *Bononia*, *tui* regiminis, ſeu verius *tyrannidis*, jugem habebit memoriam. In qua tanto tempore mirandis & execrandis corruſcas miraculis & portentis.

Bononia ejus tyrannidem ſenſit.

Nec immeritò *Italia*, tuum adventum ſuſpirans, flagitat, creditqve & poſtulat, ut non prius revertaris Italiam, niſi cum Meſſia, diutiſſimè à Juda præſtolato. Unde juxta Job ſententiam, *per viam, qua veniſti Germaniam*, nec fortè per aliam, ad Italiam reverteris.

Imago Imperii Balthaſaris in Italiam.

Ob hoc, ni fallor, tædet animam tuam vitæ tuæ, quod *inconſultè dimiſiſti Italiam*, in qua ſicut Seraphim ſuper pennas ventorum ambulabas.

Doluit, quod Italia relictâ Conſtantiam migraſſet.

CAP. XIII.

Variorum bellorum ac motuum eum fuiſſe anſam.

SAnè non usquequaque hoc modo fuerat ambulandum. Curate enim conſuluit Apoſtolus: In diebus malis tempus redimendo ambulate. Qvis unquam mortalium præliorum malorum expertus eſt congeriem, quæ in diebus *tuæ præſidentiæ*, ne dicam, *diſſidentiæ*, in toto ferè orbe terrarum ſic ſubitò ſurrexerunt. Unde *bella civilia?* Cur ſuper reges & principes effuſa eſt *contentio?* Unde, quæſo, *ſcandala*, unde *rixæ*, & cetera mala in membris ſingulis traxerunt originem? Niſi *ex tuo capite* enormiter vulnerato? Et *velut ex adipe*, teſte Propheta, *prodiit iniquitas.* Sic à te, tanquam *à fonte fœtida* non modica ſcandalorum occaſio ſcaturivit & defluxit.

Digitized by Google

CAP. XIV.

De extrema morum corruptione ſub Balthaſaris regimine.

Vides etenim, & fide palpare poteris oculata, quod *in tuo præſidio juſtitia periit, libertas obiit, victa eſt æquitas, libido regnat, ſævit avaritia, æſtuat invidia*, & omne genus hominum ſua gaudet tyrannide.

Eccleſiæ querela. Eccleſiæ miſeria ſub Balthaſare.

Nam ego, inſignis aula, & arx divini cultus eximia, præ dictis malis illud a gentibus cœleſtibus inſtituta gaudiis, *ſpelunca latronum; & navis fluctuans ſine remige*, tuis, proh dolor, maximè temporibus demerui nuncupari.

CAP. XV.

De illo in Conſtantienſi Concilio à ſede deturbando.

Jam diu obducta fluctibus triſte paſſa fuiſſem naufragium, niſi humanæ perfidiæ divina pietas occurriſſet.

Balthaſarem ſede eſſe movẽdum.

Turbari enim Petri navicula, dicit ſacra ſcriptura, in qua *Judas* fuit, perpetuo non debuit, dum ipſo ejecto mox ceſſavit qvaſſatio. Sic, *non admiſſo te, tuisq; complicibus*, propter qvos orta eſt hæc tempeſtas, *ejectis*, ceſſabit maris effrenata inſanies & tempeſtas.

Conſtantiæ Germanorum encomia.

Qvæ quidem *navicula* in mari magno & ſpatioſo, referto reptilibus, ventis admodum agitata contrariis: te *draconem*, ſibi illudere volentem, ſecum trans montes *abduxit*, & divino gubernata præſidio *applicavit Germaniam*, & ad *portam voluptatis Conſtantiæ* ſic qvaſſata reqvievit.

Conſtantia in Concilio melior quæſitus Pontifex.

Ubi, quia totius ferè orbis vires in arte remigandi expeditas reperit, perſiſtit fortiter anchorata. Nec prius inde qvoqvam moveri videbitur, niſi dato ſibi *fideli unico & experto patroni præſidio*, ſub cujus tuto patrocinio non debebit timere naufragium, nec amplius tot fluctibus conquaſſari.

CAP. XVI.

De infanda Simonia à Balthaſare etiam in Germania tempore Concilii exercita.

Beneficia ſacra non pretio cõparanda aut vendenda.

Hæc eſt nempe illa *navis inſtitoris*, qvam Salomon panem fundæ longè portaſſe præviderat, qvæ etiam *merces*, qvæ comparabiles, *ſpirituali duntaxat pretio compenſandas*, copioſè adduxerat: Qvæ veteris & novæ legis edictis publicis *ne cuipiam temporali pretio venderentur*, & prorſus fuere prohibitæ; ſolis tamen *egentibus & aliis bene meritis gratuitæ*. Quia gratis datæ fuerant, non ſine magna diſcretione diſpenſandæ.

At *tu inſignis mercator*, tuarumqve rerum, ut credebatur, induſtrius & providus, licet antea tàm *per te* qvàm *per tuos mercatellos, in Italia & alibi*, non paucis de dictis mercibus, non obſtantibus edictis prædictis, *vendere*, & rem pro re commutare inceſſanter & indiſtinctè, convinceris: Ultimò tandem, volens cautius hujusmodi facere negotia, veniſti ad nundinas, per te *in partibus Germaniæ* aliàs convocatas, ubi dictas merces in publicum venditioni & emtioni paſſim expoſuiſti, *& lucratus es*, cum Simone, *non modicam pecuniæ quantitatem*. Qvæ niſi pœnitueris, & qvantum in te fuerit, ſatisfeceris, in perditionem te trahet & abyſſum.

Miniſtri Simoniæ Balthaſaris notati.

Sed nec tui *arguti proxenetæ & trapezitæ* ſeu *Cambſores*, ſine qvorum induſtria hujusmodi negotia & pacta fieri non commodè poterant, qvia, te jubente, contra leges mercati ſunt, *legis pœnas minimè evadere poterunt*. Qvi etiam, te permittente, theſaurum immarceſſibilem & in agro abſconditum habentes pro nihilo, margaritas optimas & lapides pretioſos minimè verentur projicere ante porcos, vel ſaltem *rem inæſtimabilem turpi pretio compenſare*.

Taceo, qvod plerumqve rem uni

ni *ſemel venditam*, habitâ numerata pecuniâ, *mox alteri*, vel *pluribus* eandem, ſi plus oblatum eſt, *illegaliter venundaſti.*

Nec propterea à primo emente ad reſtitutionem, vel aliis ad emtionem compelli potueras: Te allegante, qvod *legibus mercantium de fide ſervanda nullatenus tenebaris*, omniaqve tibi licere, etiam illicita, *ex plenitudine poteſtatis*, qvin verius *temeritatis*!

Prætextus ſimonia.

CAP. XVII.

De ceſſione Papatus quam in Conſt. Concilio ſimulavit.

Ratio à Balthaſare in Concilio quaſita.

TU demum, cùm jam paucæ rerum ſpiritualium ad vendendum reſtabant apud te reliqvæ, *habens rem ſuſpectam, de villicatione nequam te ad rationem pertrahi*, & ad reſtituendum, quæ injuſtè receperas, compelli horreſcens, patrocinium prædictæ navis, ſeu *papatum*, *ultimò vendere*, vel ſaltem per pactum expreſſum, annuæ ſcilicet penſionis XXXIV (M.) libr. florenorum, eidem renunciare *decreveras. Feciſſeſq;* procul dubio *forum optimum*, ſi quis tum numeratam pecuniam obtuliſſet. Sed qvam, ut alibi dicitur, nemo illi dabat.

Papatum vendidiſſet, ſi quis pecuniam numeraſſet.

Sanè igitur, cum te, negotiis ſolitis ſic conſtanter incumbentem, *ſacer clericorum conventus* conſpiceret, audiretqve multorum gemitus, *quos tua avaritia ingluvies* non mediocriter *uſq; ad ſangvinem emunxerat*; Qvibusdam ſe in contractu emtionis *ultra dimidium* juſti pretii *defraudatos*, aliis nullatenus demeritos &*invitos de loco nobili ad ignobilem per te translatos*, conqverentibus: Multis perpetua ſilentia, claves ad infernum, motus proprios, commiſſiones anormalas & abſurdas, & his ſimilia, qvà te & tuos ſucceſſores, audacter opponentibus: Tu, ut oculis ſimpliciũ, tuâ excæcatis cordis cæcitate, *ceſſurum* bonis *ſimulando te oſtentans*, ad novum genus & apud te nusqvam ſolitum, ſcilicet *hypocriſin*, convertiſti: Ut ſic plagas pro tuis meritis condignas evadas.

Artes inſtitoria illius circa officia ſacra in Concilio prodita.

Ceſſionem ſimulavit in Concilio.

Propter qvod de lupo agnum, de Saulo Paulum, de pirata monachum, & de ſubdola cordis fictione devotionem conſimulans, veteriſqve hominis qvaſi abjectis exuviis, novum hominem induere in oculis hominum videbaris. Dum ſcilicet *ad cedendum papatui, verbis & ſcriptis ac jurejurando* in cordis falſitate *ſpoponderas*, ac pacem promittendo gladium mittere in terram ſubtiliter molitus es.

Hypocriſia.

Vir peſſime, & Judæ Iſcarioth diſcipule, qvi ut Chriſtum traderet, *oſculum pacis audacter obtulit*, qvod tamen in pectore non habebat. Vah, *vulpes argutiſſima*, qvot & qvantos tua tunc deriſit *ſimulata devotio*, quantumqve ſubdola hypocriſis ſcivit Chriſti fidelib' hoc modo illudere, ut & ille *Rex Romanorum mitiſſimus*, Cæſareis fulcitus inſignlis, *Zelo fidei ac pacis futura admodum inflammatus*, *flexis humi poplitibus pedes tuos ſordidos oſculari minimè fuerit dedignatus.* Alia, præter hæc memorata præconia, tibi, ſed non tibi, ſed Petro, fuerunt concordanter acclamata.

Hypocritica ceſſione Balthaſar decepit Sigismundum Cæſarem. Cæſaris devotio erga Balthaſarem in Concilio Papatui renunciantem.

Ecce, qvomodo laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ! Ut iniqvus benedicitur.

Nam ut autumo, lætari poteras in animo, cum maleſeceras, & in rebus peſſimis ultra ſolitum delectari.

Utinam in te *non ficta* aut ſuperba fuiſſet *humilitas*, ut nunc voci tuæ vocem virtutis dare, & altiſſimo vota reddere ex debito ſtuduiſſes!

Superba humilitas Balthaſaris.

Sed qvia de te ſcriptum non ambigis, illud ſc. eſt: *Qui ſe neqviter humiliat, interiora ejus plena ſunt dolo: Lingua omnis fallax*, ut dicunt parabolæ, *non amat veritatem*: Non indigne igitur, ſi de malo opere, cum bonum feciſſe potueris, lapidaberis. Ut verum ſit ſapientis proverbium: *Propter peccata labiorum ruina proximat mala.* Os enim tuum, ut teſtatur pſalmographus, abundavit malitia, & lingua tua concremabat dolos. Tu enim ſicut novacula acuta dolum faciens gloriabaris in malitia, non dubitans, qvod qvi gloriantur exterminabuntur. Unde tibi dictum eſt per Prophetam: *Propterea*, inqvit, *Deꝰ deſtruet*

Nunciata pœna hypocriſeos.

Digitized by Google

deſtruet in finem, evellet, & eradicabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium. Inclinaberis & cades, cum dominatus fueris pauperibus. Videbunt ergo juſti, & timebunt, & dicent: ecce homo, qvi non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum, & prævaluit in vanitate ſua.

Scriptum non dubites ab Habacuc præſagium: *Væ*, inqvit, *ei, qvi multiplicat, niſi ſua, ac contra ſe aggravat denſum lutum.* Numqvid non repentè conſurgunt, qui mordeant te, & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis. Qvia exſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te omnes, qui reliqui fuerunt de populis &c. *Væ*, inqvit idem, *qvi congregat avaritiam malam domui ſuæ, ut in excelſo nidus ejus, & liberari ſe putat de manu mali.*

Num, qvæſo, non fuit hæc vanitas vanitatum, imò ſumma dementia, *velle Deo*, qvi ſcit cogitationes hominum, *illudere*, & in lingva ſua *mentiri*, ac ſi non eſſet ſcientia in excelſo, ipſiusqve iram vindictæ, propter tantæ prævaricationis inſaniam, ac ſi ſibi eſſet ſimilis, non timere? Numqvid non Deus dixit tibi: *qvare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? &c.*

Sedens enim in tanti culminis faſtigio loqvebaris ad fratres tuos mendacia, & adverſus filium matris tuæ ſeu eccleſiam ponebas ſcandalum. Hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniqve, qvòd ero tui ſimilis. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Qvamobrem? Qvia odiſti diſciplinam, noluiſtiq; intelligere, ut benè ageres. Noluiſti præterea benedictionem & elongabitur à te. Imò verius tu à benedictione prima elongaſti temetipſum.

CAP. XVIII.

De nocturna fuga Balthaſaris è Concilio.

ET qvi, ut lucerna ſuper candelabrum poſita, his, qui in tenebris ſedent, *illuxiſſe debueras*, dum medium ſilentium tenerent, omnino *obductus tenebroſa noctis caligine, amictu velatus apoſtatico*, ſicut gigas ad currendum viam, accinctus gladio ſuper fœmur tuum, *de Conſtantia inconſtans*, ut eſſes *inconſtantior*, tu *te* tibimet *inconſtantiſſime abduxiſti.* Qui *XXI. Menſis Martii*, aliàs in profeſto S. Benedicti, ut maledictus de nocte aufugiſti. Ut ires in viam gentium, elongaſti, fugiens manè in ſolitudine.

Comparatio fugientis Balthaſaris & Caini. Hæc profectò *tua fuga* te profugum & vagum, ſicut Cain, faciet ſuper terram. Atque *te ſic errantem tantus timor corripiet*, ut ſolus temetipſum, ſicut ovis, quæ periit, reperire non valeas. Tunc quippe dicere poteris cum Propheta: *In via hac, quâ ambulavi, abſconderunt ſuperbi laqveum mihi. Conſiderabam ad dexteram, & videbam, & non erat qui cognoſceret me. Periit ergo fuga à me.* Et quod ſequitur, dices: Ergo *intende ad tentationem meam, quia humiliatus ſum nimis. Libera me à perſeqventibus me, qvoniam confortati ſunt ſuper me, educ de cuſtodia animam meam* &c.

Exprobratio timoris vani. O tuam ſtupendam dementiam! *cur fugis? Qvis timor* te ad fugam tantæ ignominiæ impulit, ut velocius à finibus vitæ ad portas mortis accurreres?

Prætextus fugæ, periculum mortis. Si *mortem refugis*, hanc profectò ſic *fugiendo & timendo*, quam citò *reperies*. Timidis enim & ſuſpectis aptiſſima mors eſt. Cur times hoc, quod neceſſe eſt te nullatenus evitare? Si *mortem horres*, quare etenim te tantis objurgatum ſceleribus mors tua delectaret? Cùm omnipotens, qui morti imperat, in morte peccatoris minimè delectatur. Qvid putas, quod pretioſa in conſpectu Domini mors tua, ſicut & ſanctorum, fuiſſet reputata? Abſit à ſeculo. *Mors* enim *peccatorum peſſima*, dicit Propheta. Qvis namque, niſi mentis inops, ſic mori indiſpoſitum, citra pœnitentiæ fructus, ad mortem corporis & animæ, aſpiraret?

Vera fugæ cauſa, emendationis fuga. Vano ergo timore concuſſus, ubi timor non erat, trepidans, *te ad fugam convertiſti*, non ut mortem, prout prætendis, ſed *ut diſciplinam matris effugeres*, ut ſcriptum eſt: *Ab increpatione tua fugient* &c.

Incre-

Digitized by Google

Increpandus nempe & corrigendus meritò *te ſponte offerre debueras*, qvatenus *caput* tuum, *ſuperbia refectum ulceribus*, pectine paternæ correctionis purgatum ſanaretur: *Manus* denique, *repleta* muneribus, ſeu *avaritiæ puſtulis*, ſcabie admodum deformatæ, lixivio ab omni prorſus prurigine lavarentur.

Cetera demum tui *corporis* ultra modum viciatæ & oppilatæ *compages*, à planta pedis usque ad verticem, variis conflictæ doloribus, aceto pœnitentiæ & demum oleo miſericordiæ perunctæ, redditæ fuiſſent priſtinæ ſanitati.

Et ſicut exhibuiſti membra tua immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem, ſic, conſulente Apoſtolo, exhibere debueras membra tua ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. Eatenus *à correctione*, tibi perſummè neceſſaria, nedum *fugere non debueras*, quinimò te corrigendum exhibere tenebaris. Cum & Propheta ſe corripi deſiderans, ait: *Corripiet me juſtus in miſericordia, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.*

Ceterum non ſine gravi admiratione *te totus ferè orbis* ad fugam ſic turpem converſum *deridet*, & cauſatur, quid & quem timere debueras, tot & tantorum piiſſimorum patrum & virorum fortium ſtipatus aciebus.

Numquid *lupum venientem*, aut irati Neronis *vidiſti* ſævitiam, ut ſic attonitus paſtor gregem Chriſti, pro quo mori non dubitare debueras, ſcandaloſè desereres & fugeres? Sciens quod ſcriptum eſt: *Qvi perſtiterit*, non autem qui fugerit, *ſalvabitur*.

Et, ſi, ut reor, falsò prætendas, *Regem Romanorum* &c. *tibi fuiſſe infeſtum*, vel aliàs operibus tuis contrarium: Verum fateor, non tibi ſed *tuis obſcœnis operibus* meritò *debuit*, licet noluit, ut potuit, nondum gravis, *viventium fuiſſe graviſſimus contradictor*, teqve ſic *furtim & clanculo*, ut tibi videbatur, *fugientem* fortiter reducem juxta votum *prohibere*.

Qvid ergo ad tuæ excuſationis titutulum, ut fugiens allegabis? Neſcio, niſi illud, quod, inquit Salomon, *fugit impius nemine perſequente.* Rurſus etſi fuga neceſſè tibi fuiſſet, dic, quæſo, *quò fugis?* Revera neſcis. Qvorſum tendas ignoras, & *quo* tandem *ducendus ſis*, penitus ignoras. Neſcis enim ſtultè, juxta Salomonis ſententiam, quod *ſicut bos duceris ad victimam*, ut hoc modo *fugiendo ignem, in prunas incideris.* Vel ut verius ſe Job offert præſagium, *fugiens arma ferrea, arcum aeneum incidiſti.* *Præſagiũ carceris Balthaſaris.*

Sed quo fugis, paſtor optime, ovibus in ſolitudine penitus derelictis? Num non audis, te per Zachariam à turpi fuga hoc modo revocari: *O paſtor & idolum, derelinquens gregem tuum, convertere, revertere Sunamithis.*

En, hoc modo, paſtor bone, paſtoris æterni ſectaris veſtigia? Ut nomen digniſſimi paſtoris ſic fugiendo in ignominioſum *mercenarii* non immeritò commutares? *Mercenarius* enim, inqvit veritas, *fugit, quia mercenarius eſt* &c.

CAP. XIX.

De Curialibus Balthaſaris è Concilio ad ſe in parem fugam vocatis.

PRæterea, etſi paſtoris titulo gloriari non curas, nec eſt tibi cura de ovibus: Dic, peccator, qvò de civitate munita in Idumeam, aut qvo de templi pinnaculo à ſpiritu pithone duceris in deſertum? Ubi non mediocriter tentatus à diabolo *miniſtros tuos advocas, & allicis*, ut ipſos calamitatis tuæ faceres eſſe participes, ipſos tandem in foveam, qvam feciſti, ut cœcus cœcos perduceres ad ſpeluncam. Ubi etenim corpus, ibi aqvilæ congregari conſveverunt.

Sic cum è diverſo *tui proxenetæ* te licet transfugam ac deſertorem ſeqvi debuerant; verius tamen *prædam non hominem ſequebantur.*

CAP. XX.

De Balthaſare captivo ad Concilium retrahendo.

O Te magni conſilii principem, qvi paulo ante fugam purpura & byſſo circumdatus ſedebas in ſolio & epulis ſplendidis utebaris! Neſciebas: Grandes ac *obſcœna deliciæ*, ac divitiarum coacervata *cupiditas*, tanto fortiores & inſperatas metas accipiunt, qvanto ipſorum alumnus ſe extulit præ ceteris in eisdem.

Eatenus te pudet, me miſeret, ut tu *vulpes aſtuta à gallina ſimplici ſic pulchrè decipiaris.* Ac temerè adduceris, imo reduceris, qvò tu non vis! Unde ſic *aureâ libertate deperdita*, ad ſervitutis ignominioſæ Ægyptum ſic *aufugientem remeare* non ſine ingenti pudore te oportet.

Credebas enim, qvod ſicut in exitu Iſrael de Ægypto, ſic & tu *de populo barbaro in nocte effugeres. Sed ecce de domo Jacob in barbaros* & de Jeruſalem tranſiens in Jericho per deſertum inter latrones incidiſti.

Dic, cur, & quid eſt tibi, *mare*, ne dicam *amare*, qvod fugiſti? Ex qvo tanqvam Jordanis converſus eſt, licet invitus, retrorſum. Credebas forſan, qvod, ſicut fugientibus Iſraelitis de Ægypto, ſic ex fuga tua montes exultare debuerunt, ſicut arietes? Qvodqve ſicut à facie Domini pro tunc mota eſt terra, ſic & nunc, te profugiente putabas terram commoveri, & fundamenta montium conturbari. Verùm, quod tamen fruſtra, conturbari debuit omnis homo. Sed fortius *pro iniquitate tua ſic fugiendo turbari poteris*, ſicut pellex terræ Madian. *Concilium ejus fugâ non ſolvendum.*

Egreſſus es igitur in ſalutem populi & fugiſti. Nam, *te nempè fugiente, tecum profuga facta eſt iniquitas* de medio terræ. O fuga nimium beata, quæ ineffabiles malitiæ & neqvitiæ fugas tenebras, negotium qvoqve peſſimum & cacodæmonium procul in exilium propellis meridianum. Hæc nox fugæ tuæ feliciſſima, ſicut dies illuminari promeruit, qvæ velut dies ſanctificata mundo. *Salſa gratulatio fuga.*

CAP. XXI.

De Friderico Duce Auſtriæ fugientis Balthaſaris adjutore.

HÆc nox eſt illa, de qva ſicut ſcriptum eſt, *nox nocti indicat ſcientiam*, ſic *te ducem Dux Auſtriæ ſecum inducens in tentationem* à malo liberare non potuit.

Sicqve *uterque in foveam veſtram, qvam feciſtis*, fortuna novercante *collapſi*, cum alios ſalvos aliqvando feceritis, vos ipſos ſalvos facere non poteſtis.

Sanè, ſi tu verecundiæ ſqvalores detergere, ac ad excuſandum excuſationes in peccatis allegare prætenderes: Qvaliter *bona confidentia ductus* ſis, & de Principibus diffidere minime debueras: Scriptum legitur in Propheta: *Nolite*, inqvit, *confidere in Principibus, in filiis hominum, in qvibus non eſt ſalus.* Et illud: *Maledictus homo, qui confidit in homine.* Si enim in Domino confiſus fuiſſes, transmigraſſes per montes, ſicut paſſer. *Qui* enim, ut vulgo dicitur, *facile credit, facilius decipitur.* Qvamobrem *ſcio*, inqvit Apoſtolus, *cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.* Non è digno? Qvia tibimet, me inconſulta, tale dediſti conſilium, tibi imputes, ſi *as tuum*, ut dicit Ezechiel *fundetur, tuaqve ignominia fuerit revelata.*

CAP. XXII.

A fuga retractum Balthaſarum de papali ſede eſſe deturbandum.

POnam igitur, juxta Eſaiæ conſilium, circulum in naribus tuis, & frenum in labiis tuis, & *reducam te* per viam, per qvam non veniſti. Qviqve in viam gentium, & in diſperſionem, per loca inaqvoſa & arida, qværens reqviem & non inveniens, egreſſus fueras, in *domum*, de qva exiſti, *reverſus*, ipſã tuam propriis *refertam Simoniæ pulverib', ac luto avaritiæ defœdatam*, ſcopis ſcriptura-

Digitized by Google

pturarum purgatam reperies. In qua, dum reverſus fueris, te tantis maculis labeſactum, non dubites purgaturum. Sic enim David, non paucis iniqvitatibꝰ ſe gravatum ſentiens, petiit hyſſopo aſpergi, & demum ſuper nive mundatum dealbari.

Nec tibi diſpliceat. Quemadmodum ægrotus medicinam plerumque refugit, ſic, *te adducto*, non modicum *carnes tuæ putrida ferro concionis abſcindentur*.

Nec obſtat, ſi renitens & *invitus remeare cogaris. Craſſæ enim gallinæ, quia per ſe ad forum non veniunt, ligatis pedibus communiter apportantur.*

Nempe quia inſalutato grege clàm ipſam deſerendo aufugeras, inconſentaneum rationi fieret, ſi grex tibi invitò revertenti occurreret, ac in tuæ laudis exſurgens præconia, illud quod pueri Hebræorum in occurſu Salvatoris concinebant, decantaret: *Benedictus, qui venit in nomine Domini* &c.

Sufficit ergo te veniſſe. *Adveniſti igitur deſiderabilis*, ſiquidem *non ad hoc, ut ovium adipem emungas* de cetero; Sed ut ex adipe ovium primò impingvatus, incraſſatus, dilatatus, tanquam hic, qui dereliquit Deum factorem ſuum, *paſtoris amplius nullatenus fungaris officio*. Sed nec nomen mercenarii merearis.

Non te ergo tædeat, ſi de tenebris ad lucem, & à viis perditis & lutoſis ad viam reductus es puriſſimæ veritatis, juxta illud Eſaiæ: Adductus es tu, qui oves alias & proprias ad ovile unicum reducere non curabas. Ut verum ſit, quod ſcriptum eſt *Eſai. XLIII. Adduxi eum, & directa eſt ſemita.* Unde non impertinenter dicebat Apoſtolus: *Quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adduxit.*

Qvin ergo nunc, te adducto, tibi conſulis, ut ſcias reſpondere exprobrantibus tibi verbum: *Quomodo juſtificaberis in ſermonibus tuis?* Cum iniquitates tuæ ſupergreſſæ ſunt caput tuum. Niſi dicere velis poſt Prophetam: *Factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutionem. Amici mei & proximi mei adverſum me &c.*

Væ tibi, ut qui *tanta mole obrutus peccatorum* ad tanti ſtatus apicem conſcenderas. En ut lucifer, qui mane oriebatur, *præcipitaberis ſine mora: Peccaſti enim, & ejeciſti te*, inquit Ezechiel, *de monte ſancto Dei.*

Qvid ergo profuit tibi *ſuperbia?* dicit Salomon, aut *divitiarum jactantia?* ubi ſunt *Dii tui aurei, in quibus habebas fiduciam? &c.* Surgant, & opitulentur tibi, & in neceſſitate te protegant, ac in mendicitate & ferro vinctum eripiant.

Ubi ſunt *palpaniſtæ* tui, qvi te in ſummo tanti faſtigii titubantem beatum dixerunt? Cur hæc? ſcil. ut te ſic deciperent. Cùm ſcriptum ſit: *Popule meus, qui te ſanctum dicunt, ipſi te decipiunt.*

Argutus Poeta dicebaris. Sed illud ſapientis non legeras, qvi contra te tuumqve filium temeritatis audaciam invehit, inqviens: *Summi Pontificatus ſedem tenes, non tenebis diu. Brevis eſt vita hominum, brevior Regum, breviſſima Pontificum.* Nam *quo*, inqvit, *ſedes ſublimior, caſus gravior, vixqve ab alto ſine periculo aut labore deſcenditur.* Hæc ille.

Vides etenim, qvi pridem omnes judicaturus fueras, *nunc ab omnibus judicaris*, & inimici tui ſunt judices, qvi te dijudicent, qvi mores perditiſſimos arguentes, distorqveant famam, lacerent vitam, turpem, penitus damnatam, depravatam.

CAP. XXIII.

De malis artibus Balthaſaris ad ſummum Pontificatum penetrandi.

Præterea, *qvicquid unqvam mali in toto orbis ferè ambitu ſit, vel factum, ex te tanqvam ex adipe ac fonte unico dicitur prodiiſſe.* Sic etenim diſcordiarum ſcelerumqve origo tunc vocabaris.

Hæc qvippe ignorare non debueras, qvod *ſummi Pontificatus officium*, ſi ritè geritur,

geritur, *ſummus honor, ſummumq; onus, ſumma ſervitus, ſummus labor. E diverſo*, ſi malè gubernetur, *ſummum animæ periculum, ſummum malum, ſumma miſeria, pudorq; ſempiternus.*

O vertigo morum peſſima! Qvid eſt, qvod *de Papatu, tanqvam pro brabeo* certatim in agone *contenditur*?

Qvondam enim ad tanti *honoris*, ſeu verius *oneris culmen* aut trahi aut compelli conſveverant Pontifices. Fuitqve aſcenſus ad Papatum, acſi *ad martyrium* traherentur.

Nunc verò *ſordidis munerum ac penſionum pactis ſpes ſacerdotii emitur pinguior.* A qvo nec minis retrahi, nec æternæ mortis interitu nullatenus potuerunt revocari. Jamqve in cordibus talium ſicut in clibano tanta *ebullit ambitio*, ut *non Chriſtianus pudor*, ſicut *nec clericalis modeſtia*, ſed potius *ardor indomitus & paganorum pervicacia* videatur. *Hucusq; Franciſcus Petrarcha.*

Qva de re ſapiens pulchrè ad propoſitum ait: *Eſt malum, qvod vidi ſub ſole: ſtultum poſitum in dignitate.* Impacati pro parte temporis importunitas, ut ibi dicitur, *te indignum, ac longe extra ſacerdotale meritum conſtitutum* ad ſummum paſtoratus faſtigium provexit.

CAP. XXIV.

Balthaſarem à Papali ſede præcipitatum nec ullum nomen Papatus retenturum, ſed pro Johanne Balthaſarem iterum dicendum.

TU verò, qvi aſcendiſti ad Deum malignè, *abominabilem feciſti decorem tuum.* Faciet tibi Dominus, ut *amplius ſacerdotio non fungaris* ſibi. Jam enim judicium mundi advenit, in qvo tu *Princeps mundi ejicieris foras*, & juxta verbum David, cum judicaberis, *exibis condemnatus, epiſcopatumq; tuum occipiet alter.* Fient dies tui pauci, in qvibus dices: *heu me, qvia incolatus meus prolongatus eſt.* Manducabis qvippe panem doloris, & cum lacrymis potabis in miſeria, & in hoc *rectum accipies Dei judicium*, ut ſcilicet qvantum te extuliſti, & in deliciis fuiſti, tantum ſcripturæ teſtimonio luctum recipias, & tormentum. Auxit igitur Dominus, ut ſcriptum eſt, plagas tuas, perſeverantes infirmitates tuas, ad hoc, ut ſanus ſit ſpiritus tuus. *Propter iniquitatem*, inquit Propheta, *corripuiſti hominem* &c. Ut accedat Eſaias: *Propter audaciam ejus percuſſit eum.* Ezechiel inqvit: *Nudum & plenum omni Ignominia.*

Unde non ſine cauſa, ut ibidem ſcriptum eſt, portabis confuſionem, quia *viciſti contendentes tecum tuis pactis ſceleratis.* Ut jure & aptè dici poſſit tibi per tuos complices contendentes: Poſuit Dominus in te iniquitates omnium noſtrùm.

Præterea, quia *in calculo negotiationis* bonorum tanquam *dilapidator* graviter deficiens oberraſti: Jam amplius *non poteris villicare.* Prudenter enim pro te feciſſes, ſi de mammona iniqvitatis ad inſtar villici nequam tibi amicos comparaſſes. Non immeritò *ſervus inutilis* foràs ejiciendus, qui ſerviens peccatis te *ſervum ſervorum Dei* nequiter nominaſti.

Qvamobrem nequaquam ultrà *Johannes*, ſed *Balthaſar* erit nomen tuum, quod tibi non ſine grandi myſterio in unda baptiſmi fuerat impoſitum.

Balthaſar enim *capillus capitis*, vel *abſorbens divitias* interpretatum eſt in ſcripturis. *Capillus* enim *capitis* pro excellentia dici non poteris, cum *piloſus & hiſpidus tanquam Eſau* fueris. Sed qvod *abſorbens divitias* dictus es, veriſſimum reputo. Tu enim *abſorbens divitias miſerabiliter abſorberis ab eisdem.*

Dicebas juxta illud Apocalypſeos: *Dives ſum, & locupletatus ſum, & nullius egeo, & neſcis, quia miſer es, & miſerabilis, & pauper, & cæcus & nudus.* Sed qui alios deprædatus es, nudus & turpis, ut ſcriptum eſt, damnaberis.

Habuiſti enim, teſte Eſaia, *fiduciam in malitia tua.* Et dixiſti: *Non eſt, qui videat me.* Sapientia enim tua & ſcientia hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: *Ego ſum, & præter me non eſt alter.* Veniet

Digitized by Google

niet igitur malum ſuper te, & neſcis ortum ejus, & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare. *Veniet* itaque *ſuper te miſeria, quam neſcis.* Laboraſti enim in multitudine maleficiorum ab adoleſcentia tua. Quapropter nudabunt te omnes jam *depoſitum & ejectum* veſtimentis tuis, & auferent vaſa decoris tui, & derelinquent te plenum ignominia, & adducent te multitudines, & condemnabunt te. *Pudenda enim*, dicit Nahum, *in facie tua oſtendentur gentibus, & omnis, qui videbit ignominiam tuam, reſiliet à te, quia peſſima plaga tua.* Omnes, qui nudationem tuam audierint, comprimant manus ſuper te, *peribitque memoria tua cum ſonitu.*

CAP. XXV.

De Carcere ejus Palatino ad Rhenum.

DUcerisque ſuper flumen Babylonis, ad locum tibi prorſus incognitum. Ubi *ſedebis ſolitarius*, & carebis. Dicesque cum Jeremia; *ſolus ſedebam, quia amaritudine repleſti me.* Ibique ſedens in medio ejus ſuſpendes organa tua, eruntque tibi lacrymæ panes die ac nocte.

Qui olim delectabaris in lectis eburneis, byſſo & purpura circumdatus, nunc ſternes in tenebris lectulum tuum, *diceſq; putredini, pater meus es, mater mea, & ſoror mea, vermibus.* Si dederis ſomnum oculis tuis & palpebris tuis dormitationem, tunc hi, qui te corrodent, non dormient.

Per diem ſol non uret te, neque luna per noctem.

Antequam comedes ſuſpirabis, eaq; præ anguſtia comedes, quæ prius tangere noluit anima tua. Eſurienti enim animæ & amara dulcia eſſe videntur.

Videbunt ergo multi, & timebunt, & ſperabunt in Domino. *Fietque illis ceteris* tuis ſucceſſoribus *terribilis locus iſte*, de quo ſic repente irrecuperabile præcipitium honoris & honeſtatis paſſus es.

Balthaſar incarceratus exemplo aliis poſitus.

Dictum enim tibi audiveras: *Sic tranſit gloria mundi.*

Salſa cõmemoratio formula in papali Inauguratione adhibita, ſtupâ ſolenniter combuſtâ: Sic tranſit gloria mundi.

Memento ergo, unde excideris, & *age pœnitentiam.* Gratias divinæ miſericordiæ reddere non poſtponas, quia caſtigans caſtigavit te Dominus, & morti non tradidit te.

CAP. XXVI.

Seria adhortatio ad pœnitentiam.

EGo autem mater pulchræ dilectionis, & amoris, & ſanctæ ſpei, *pro te orare non omittam, ut fides* tua non deficiat; ſed *ſperes* indubiè *miſericordiam* conſequi à Deo, ut ſis fidelis. Non enim venit vocare juſtos, ſed *peccatores* ad pœnitentiam.

Nec te in *deſperationis* ſentinam moles tuorum peccaminum detrahat: Sciens, ex ſcripturæ teſtimonio, ubi ſuperabundavit delictum, & gratia.

Attamen, ut ſcriptum eſt, *ne addas de cetera peccatum ſuper peccatum*, & dicas: *Miſericordia Domini magna eſt.* Peccaſti, inquit ſcriptura: Quieſce, ut verè pœnitens, qui veriſſimè *filius perditionis* eſſe debueras. *Eſau*, qui falsè pœnituit, locum pœnitentiæ non invenit. Tanta enim eſt *virtus integra pœnitentia*, ut invincibilem vincere & judicem vindicemque tremebundum poterit in patrem piiſſimum commutare. Qui, ut ſcriptum eſt, odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentium, facitque angelos gaudere ſuper uno, & præſertim te tanto peccatore pœnitentiam agente.

Et ſi ſcire cupis, quantum *ſcriptura pœnitentiam extollit* præconiis, quantisque ſalutaribus referta ſit effectibus: *Hæc*, uti ſcriptura inquit, *pœnitentia, miſerante Deo peccata remittit, paradiſum reſerat, contritum ſerenat, triſtem exhilarat, ad vitam de interitu revocat, ſtatum inſtaurat, fiduciam reformat, gratiamque abundantiorem refundit.* Hæc eſt nempe, quæ *avaritiam reſpuit, luxuriam horret, format amorem, calcat ſuperbiam, lingvam* con-

Digitized by Google

continet, odit malitiam, excludit invidiam. Ipſa denique eſt, quæ *percutienti maxillam prabet ultro alteram: Caſtigatus agit gratias, provocatus tacet: Exaſperato blanditur, ſuperiori ſupplex, inferiori ſubjecta, in corde ejus contritio, in ore confeſſio, in opere toto humilitas.*

Sanè, ſi cordis livores & corporis ulcera, quibus te à ſummo usq; deorſum lethaliter ſauciatum convinceris, mederi ſalubriter expectas, neceſſe eſt, ut libens detegas. Sic enim David non paucis ſe gravatum maculis præſentiens, dixit: *Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino &c.* Et alibi: *quoniam iniquitatem meam ego cognoſco &c.* Sagittæ enim Domini infixæ ſunt tibi, & mutatio dextræ excelſi confirmata eſt ſuper te. Nec te pudeat, ſi illi, qui ſolus laborem & dolorem conſiderat, tuas calamitates, quibus juſtè detineris, *fatearis*, poſt Prophetam inquiens: *Miſer factus ſum, & curvatus ſum usq; ad finem tota die &c.*

Formula confeſſionis ac pœnitentiæ Balthaſari ſuggeſta.

Effundas igitur coram ipſo animam tuam, ipſiusque magnam miſericordiam ſupplex invoca, ut ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum deleat iniquitates tuas, reddat tibi certiſſimè lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirmet cor tuum. Nec illud Pſalmographi ori tuo deficiat, quod quaſi Propheta in perſona tua concinit, dicens: *Domine Deus ſalutis meæ &c. Intret in conſpectu tuo oratio mea, quia repleta eſt malis anima mea, & vita mea inferno appropinquat. Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum, factus ſum ſicut homo ſine adjutorio, inter mortuos &c. Super me confirmatus eſt furor tuus &c. Longè feciſti notos meos à me, poſuerunt me abominationem ſibi. Traditus ſum, & non egrediebar. Oculi mei defecerunt præ inopiâ &c. Conturbata ſunt enim oſſa mea, & anima mea turbata eſt valde.*

Quis ergo dubitabit, ſi te ſic humiliatum & correctum in ſpiritu Domini effundes, quod tui Omnipotens, cujus miſerationes ſuper omnia opera ejus, *miſereri* non debeat? Abſit. Ipſe enim iratus miſericordiæ recordabitur, & in ira nullaten' miſericordias continebit. *Spera* igitur *in Domino & fac bonitatem.* Ipſum in ſpiritu humilitatis & in animo contrito *deprecare*, ut te *de carcere hujus corporis liberet*, ac iniquitatum tuarum immemor citò te ſuis miſericordiis anticipet, teque propter ſui nominis gloriam *adjuvet* & *liberet.* Tuisque peccatis propter nomen ſanctum ſuum propitius exiſtens, de reliquo reddet tibi coronam juſtitiæ juſtus judex, qui non ſecundum peccata tua, nec ſecundum iniquitates tuas retribuet tibi; ſed *te tanquam mulierem in adulterio deprehenſam lapidari non permittet.* Vade igitur in pace, & amplius noli peccare.

Miſericordia locum eſſe apud Deũ.

CAP. XXVII.

Impenſum Eccleſiæ votum pro reliquis duobus Pontificibus ſimiliter coercendis.

Balthaſare ſede moto trigaPontificum contendentium ex parte ſoluta.

QVapropter confiteor tibi Pater, Rex, Creator cœli & terræ, laudem retribuam nomini tuo, qui facis mirabiles res. Tu enim in ſapientia omnia feciſti. Ecce enim veritas de terra oriri, & juſtitia de cœlo proſpicere incipit. Ecce enim, te regente, nova facis omnia, & jam *dolorem meum,* certa parte funiculi fortioris diſſolutâ, *alleviatum* intelligo.

Tuamqve clementiam amplius obſecro, Qvatenus & *alios duos inveteratos malorum dierum presbyteros*, duplici fune damnabiliter colligatos, dextrâ tuæ potentiæ religatos ſimiliter comprimas, & ad ovile tuum per ipſos lamentabiliter tanto tempore direptum, ſi ſua ſponte venire nolunt, *intrare compellas.* Et, ſi jubes, Prophetarum tuorum præconiis longe à ſalute poſiti revocentur. *Stulti* enim ſunt, & *corde tardi* ad credendum his, qvæ locuti ſunt Prophetæ. *Generatio prava & infideles filii ſunt, gens ſine conſilio & ſine prudentia.* Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent.

Gregorius XII. & Benedictus XIII. itidem removendi. Citandi illi duo reliqui Pontifices ad Concilium.

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

Admoniti reliqui illi duo Pontifices Gregorius & Benedictus ad pœnitentiam.

INtelligite igitur, inqvit & comminatur ſermo Davidicus, *qvi obliviſcimi Deum*, ne quando rapiat, & non ſit, qvi eripiat. Intelligite qvæſo, & ſtulti aliqvando ſapite. *Convertimini*, inquit Joel, *ad Dominum* in toto corde veſtro, in jejunio, in fletu & planctu. Et ſcindite corda veſtra & non veſtimentum inconſutile, eccleſiam ſcilicet Jeſu Chriſti, qvam prius tanqvam velum templi per medium *veſtra* ſcidit *ambitio*.

Ambitione Pontificum ſciſſa Eccleſia.

Convertamini, inqvit Zacharias, à viis veſtris, & à cogitationibus veſtris peſſimis, bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra. Niſi enim converſi fueritis, gladium ſuum vibravit, arcum ſuum tetendit, & paravit illum, & in illo paravit vaſa mortis, vosqve niſi converſi fueritis, in momento ſagittis ardentibus afficiet.

Mox etenim *converti ad Deum neceſſe eſt & non differre de die in diem.* Juxta enim eſt dies perditionis veſtræ, & adeſſe feſtinat tempus.

Ecce enim tempus acceptabile, ecce dies ſalutis, in qva, qvæ ad pacem ſunt, rogare & deprecari Propheta conſuluit. O utinam appenderentur peccata veſtra, & calamitas, qvam meritò pati deberetis, in ſtatera, qva putatis pro qvalitate tantorum peccaminum juſto Dei judicio pœnitentiam compenſare.

CAP. XXIX.

Invitati illi duo Pontifices ad ſpontaneam ceſſionem à Papatu.

NIſi fortè, qvemadmodum *Rex Niniva* propter ſcelera, qvibus divinam iram meruerat, ſe & ſuos ſubverſum iri non dubitans, regali *deſcendens de ſolio*, veſtibusqve dilatatis peſſundatis, ſaccum induens *reſedit in cinere*. Sic & vobis dico in verbo Domini, qvia vos, qvi vix vivitis & reſidui eſtis, qvibus etiam, ut verbis Job utar, nihil reſtat, niſi ſepulchrum, qvam cito de Cathedra peſtilentiæ *deſcendere*, & tunicam inconſutilem, qva qvilibet veſtrum falſò gloriatur ſe indutum, *exuere* & in ſortem mittere deberetis! Hoc idem de vobis ſentientes, qvod & in Chriſto Jeſu. Qvi cum in forma Dei eſſet, *non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqvalem Deo*, qvi etiam propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendens de cœlis *ſemetipſum exinanivit*, formam ſervi accipiens, mortuus tandem propter juſtificationem noſtram.

Exemplũ humilitatis Chriſti commendatum duobus illis Pontificibus.

Ipſe deniqve, cum *ovium* ſuarum *Petro* pervigilem commendaret *cuſtodiam, de qvarum lacte & lana ſic perniciosè perdiu contendiſtis*, non *veſtras* ſed *ſuas* ipſas proprias *oves* aſſeruit, cùm inqvit: *Paſce oves meas.*

Ergo *de re aliena*, qvemadmodum & paſtores Abrahæ ſuper adipe ovium rixati leguntur, *contendiſtis*. Qvò pactò vos, qvi in iniqvitatibus concepti, in peccatis nati, ac infinitorum eſtis & fuiſtis malorum occaſio, ſi pro ovibus Chriſti putrida cadavera, aut res tranſitorias dubitatis exponere: Qvô pactô *ſucceſſores Petri* fore prætenditis, qvi nedum omnia qvæ poſſedit, verùm etiam propriam voluntatem, ut Chriſti eſſet diſcipulus, abdicavit?

Niſi enim crucem veſtram tollentes ipſum ſeqvi volueritis, ac his, qvæ *malè poſſidetis*, ſeu verius *occupatis*, renunciaveritis, non poteritis ſui eſſe diſcipuli.

Cavete, ne juxta verbum Apoſtoli ſitis illi, qvi deſciſcentes *à fide, attendentes* ſpiritu erroris & doctrinis dæmoniorũ, *in hypocriſi* locuti ſunt mendacium, *conſcientias habentes cauteriatas*, & *cor in divitiis & deliciis excæcatum*. 1. *Tim.* 4, 2. 3.

An putatis, qvod per delicias ad aſtra transvehitur? Abſit! Oportet nempè, ut alibi dicitur, tormentis tormenta ſeqvi. *Arcta* enim *via*, inqvit veritas, *eſt, qvæ ducit ad vitam.*

Rurſus, etſi *timor Dei* vos ſemivivos &

Exemplo Balthaſaris cauti reliqui duo.

& exſangues *à luto ambitionis non retrahat:* Saltem hoc, qvod adoleſcentiori ex vobis evenit, vos terreat, & duram veſtrorum cordium cervicem provocet ad exemplum. Summæ etenim honeſtatis eſt, voluntariè ſacrificare Domino. Nec eſt inhoneſtum *de neceſſitate virtutem facere*, præſertim dum tempus poſtulat, aut res ipſa exigit faciendum.

Vocati enim *eſtis* ad nuptias. Unde juxta veritatis ſententiam ſi cum virginibus fatuis veneritis, nedum intrare compellemini ad januam, verùm etiam tanquam ſomnolenti & deſides repellemini, diem neſcientes, neque horam.

CAP. XXX.

Refutatio Exceptionis duorum illorum Pontificum contra Concilii proceſſum adverſus Balthaſarem inſtitutum, quaſi fato hæc ita evenerint.

Divina providentiâ illa adverſus Balthaſarum in Concilio eſſe geſta.

Sed ſi, ut meditor, magnalia, quæ Deus fecit *in civitate munita*, falsè allegâtes prætenditis, quoniam non divinâ, ſed *humana induſtria* à fatis fortunæ faventibus facta fuere: Nolite, quæſo, in cœlum os exponentes *adverſus Deum loqui* in iniquitate, magna enim ſunt hæc opera Domini, exquiſita in omnes voluntates ejus, quæ res deſperatas, & ferè deperditas ad ſaluberrimos effectus deduxerunt.

Divina manu Balthaſarum fuiſſe retractum.

Palpate & videte ſaltem oculis carnalibus, quis illum *fugientem Balthaſar*, veſtrum complicem, tantâ armorum ſtipatum potentiâ, tantiſque redundantem divitiis, *invitũ retrocedere coëgiſſet*, niſi is, qui bella contrahit, & corda filiorum convertit ad patres, & è converſo.

Ducem Auſtriæ impeditũ.

Quis denique illum indomitum & fidentem in fortitudine equi & in tibiis viri, ad depreſſæ humilitatis qualitatem deduxit? Niſi mutatio dextræ excelſi, quæ hunc humiliat, & hunc exaltat &c.

Divina manus Conſtantiæ animadverſa.

Alia vero miracula & teſtimonia *virtutum* in *civitate Domini* facta, ſcrutari poterit anima veſtra, quæ tamen ab oculis veſtris ſunt abſcondita; ſed ſolis credentibus ac in luce ambulantibus luce videntur clariora.

Nimirum obſtinati cordis oculus, & tenebris interioribꝰ obfuſcatus, lumen clariſſimum limpidè intueri non poterit veritatis. Impii enim, dicit Pſalmographus, *in tenebris conticeſcent.*

Pertinacia excæcatos illos, ne viderent rigorem Dei juſti judicis.

Propter quod hora eſt, ut inquit Apoſtolus, de ſomno ſurgere. Surgite igitur, poſtquam ſederitis, qui manducatis panem doloris, qui tot dierum curriculis *in pulvere avaritiæ & in luto ambitionis* dormitaſtis. Surgite, quæſo, & abjicite opera tenebrarum, & induite arma lucis, ut in die reſurrectionis cum Domino ambuletis.

Admonetur poſtremo ut judicium divinum agnoſcāt.

Ecce enim nunc tempus acceptabile, in quo miſerator & miſericors Dominus de ſupremo habitaculo reſpexit ſuper filios hominum, fecitq; judicium circumſcriptum ad faciendam vindictam in nationibus increpationis, in populis diverſarum hæreſium & errorum maculis labefactis, ad alligandos Reges eorum, hæreſiarchas ſcilicet, in compedibus, & fautores eorum in manicis ferreis, ipſoſque tanquam malos malè perdere, & tanquam arbores malas, quæ fructum bonum non afferunt, in ignem, ut ardeant, mittere diſpoſuit. Quia hæc eſt gloria ſanctitatis ejus, qui eſt in ſecula benedictus. Amen.

Lectori S.

Concilii Conſtantienſis diſſolvendi ſpe cecidiſſe Johannem, ex ſuperioribus conſtat. Cujus in fuga uſus erat ope, illius manu in fuga retentus, Friderici Auſtriaci. Non autem qvem ſervaverat traditurus fuerat Auſtriacus, niſi armis Cæſareis compulſus. In qvas igitur inciderit calamitates Princeps, Johannem ſervaturus, qvæ fuerit facies belli, contra Auſtria-
cum

Digitized by Google

cum à Cæſare & conſœderatis geſti, qvis eventus, Scriptores varii fuſe commemorarunt. Nobis hic ſuffecerit audiviſſe laudatum *Gerardum de Roo*, *Hiſtor. Auſt. lib. 4. f.* 150.

Imprimis, *inqvit*, Imperator ipſe offenſam illam(ex fuga Johannis,opeFriderici Auſtriaci ſuſcepta,)graviſſime ferens,de utroq; ad Concilium queſt' eſt.Propoſito inde edicto,ne qvisqvam diſcederet, miſſis ad Johannem literis ac nunciis, ne longius abiret, cavit. In Fridericum verò infenſi multorum animi reliqvos quoque exaſperabant. Itaqve conviciis paſſim proſcinditur, ut qvi malè de religione ſentiret, pejus de ea mereretur, & negotium tam arduum, & reipublicæ Chriſtianæ non ſolum utile ſed planè neceſſarium perturbaret: Absqve eo nunqvam Pontificem fugæ conſilia initurum, nec qva aut qvo fugeret, ſciturum fuiſſe. Indignum eſſe, qvi paulò ante ad Epiſcoporum qverelas, apud Judices à concilio datos, ſe reſponſurum promiſiſſet, clam abiiſſe. Erant præter Epiſcopos, Tridentinum, Brixinenſem, & Curienſem, non pauci Comites ac Nobiles, qui veteri in Principes Auſtriacos ſimultate, hoc rerum ſtatu, apertam in eorum perniciem eſſe feneſtram, gaudebant, nihil obſtiturum arbitrati, qvo minus in eorum ditiones involarent. Qvod enim intra paucos annos eorum opes cum dignitate immenſum creverant, multi nulla in re ab illis læſi, qvidam etiam beneficiis affecti, occultis invidiæ ſtimulis agitabantur. Hi Sigismundum in ultionem hujus tam inſignis contumeliæ inſligabant, jam antea in id propenſum. Itaqve dies Friderico dicitur, ad qvem diem coram Cæſare & Synodo compareret. Cum vero non veniret, contra rempublicam feciſſe & majeſtatis reus peragitur, omnesqve ejus ſubditi à fidelitatis ſacramento abſolvuntur. Omnia ejus oppida & ditiones prædæ ac direptioni proſcribuntur. Dantur etiam ad vicinos Sueviæ, Helvetiæ, & tractus Rhenani civitates literæ: Fridericum Eccleſiæ ac imperii hoſtem, concilii perturbatorem, cui qvicunqve damnum aut incommoda inferre ſtuderet, is non impunitatem ſolùm, ſed gratiam qvoqve ac laudem ſibi propoſitam eſſe ſciret.

Notat hoc loco Tigurenſium rerum ſcriptor inſignem qvorundam hominum ingratitudinem, qvi, cum ab Auſtriacis magna accepiſſent beneficia, ipſorumque majores multis jam annis utriusqve fortunæ vices cum iis toleraſſent, jam ſe in eorum pernitiem armabant, non tam ut Imperatoris dicto audientes eſſent aut Synodi patribus gratificarentur, qvam ut ſuis quisque commodis conſulerent, prædâq; & direptionibus libidinem explerent, qua excœcati non videbant, etſi Fridericum omni ſua ditione exui contigiſſet, non penes ſe ejus rei fructum eſſe futurum, magisque ſuas vires infractum quam roboratum iri. Inter eos præcipui ab eo numerantur Eberhardus Nellenburgicus, Willelmus Montfortius, Joannes Tengius, Hugo Werdenbergicus, Joannes Lupodunus, Friedericus Toggenburgicus, & Joannes Dapifer Waldburgicus, Epiſcopi item Curienſis & Conſtantienſis. Itaqve arma undique in Fridericum expediuntur. Ludovicus verò Palatinus, cujus ſoror illi nupta erat, Alſatiam cum copiis ingreſſus, S. crucis oppidulum & loca quædam vicina invadit, nullo hoſtili in affinem animo, ſed magis ex compoſito rem gerens, ut ei provinciæ præſidio eſſet. Sigismundus autem à Comitibus & Sueviæ plerisque civitatibus adjutus ſerio rem agit, Steinam, Diſſenhovium, Vitodurum, & Frauenfeldam capit. Schafhuſa certis conditionibus Imperio ſe tradit. Curienſis, Fridericus Toggenburgicus, & Lindavienſes Veldkirchiam obſidione fruſtra tentant. Evocantur & Helvetii in belli ſocietatem, qvi fœdus ſibi cum Auſtriacis ad quinquaginta annos ictum excuſantes, nullo jure arma in ipſos ſumere ſibi licere affirmabant. Sigismundus verò & Concilii Patres nulla ipſos fœderis religione cum Eccleſiæ hoſte & Majeſtatis reo teneri, contra verò niſi arma ſumerent, eodem qvo ipſe loco habendos eſſe contendebant, qvin & Imperatoriis literis cautum iri, ne fraudem fœderi feciſſe videantur, neve Friderico pax & venia ante

Digitized by Google

ante concedatur, quam fœdus in locum priſtinum reſtitutum ac inſtauratum ſit. His exhortationibus inducti Helvetii, arma & ipſi ſumunt, vicinamqve Ergoviam invadunt.

Fridericus inter hæc de Helvetiis, ob fœdus, quod dixi, ſecurus, ſuarumqve civitatum fide fretus, nihil magnopere ſibi timebat, donec trepidus adfertur nuncius, eſſe in armis Helvetios, multa jam loca occupata, plura quotidie ad deſectionem ſollicitari, omnes contra ipſum, neminem pro ipſo in armis eſſe. Tum demum cœpit, etſi tardius quam debuerat, de rebus ſuis impenſius cogitare & auxilia circumſpicere. Pontifex verò de rei eventu anxius & diſturbandi concilii, in quo de abrogando Papatu agi ſciebat, occaſionem per æqua per iniqua quærens, Friderico autor erat: Quoniam nullus apud Sigiſmundum & Synodi patres gratiæ, nullus legitimæ diſceptationi reliqvus eſſet locus, ut virili animo defenſionem pararet, pecuniam ſe omnem in hoc bellum liberaliter ſuppeditaturum. Neque enim dubitare ſe, quin ad primam belli famam, qui (ſui) Conſtantia eſſent abituri, & Sigiſmundus ſoluto Concilio non diutius iis in locis commoraturus ſit, quo abeunte reliqui aut arma temere ſumpta depoſituri, aut vi in obſequium redigendi eſſent. Hanc ejus ſententiam Fridericus & ab initio minus probaverat, & nunc quod in armis Helvetios eſſe præter opinionem, ſeq; à ſuis deſeri videret, omnino repudiabat, ſeque æquioribus conditionibus omnia transacturum ſperabat. Poſtquam verò omnia adverſa nunciarentur & Pontifex ſuas identidem opes jactitaret, tandem de conducendo ex vicina Burgundia & Lotharingia auxilio, conſilium cepit. Dum hæc inter ipſos agitantur, commodum illò venit Palatinus, qui amice acceptus, ejuſmodi orationem ad Fridericum habuiſſe dicitur: Vides, Affinis chariſſime, quo in loco res tuæ ſint, omnes propemodum amici, vicini ac ſubditi tui, exemplo nequaquam laudando, fidem tibi & obſequium renunciant. Et quorum maxime opibus tutum te atq; ſecurum adverſus quoscunque hoſtium conatus fore, perſvaſum habes, ii levi fortunæ flatu mutati, primi te deſerunt. Deſerunt vero? Imo & arma in te ferunt, aliiſque idem ut faciant, exemplo præeunt. Quæ res etſi me ac alios pleroſque Principes male habeat, videmus tamen & dolemus, eo rem adductam eſſe, ut neq; tui colligendi, neq; vindictæ de tuis ſumendæ ulla ſit facultas, niſi eum ipſum prius tibi conciliaveris, quo potiſſimum autore ipſi hoc in te ſuſcipere auſi ſunt. Id quantumvis prima facie arduum ac difficile tibi videbitur, ſi mihi obſequi animū inducere voles, proclive tibi ac facile effecturum recipio. Novit profecto Sigiſmundus Cæſar, novimus cæteri quoque Principes, & ſuperiorum temporum exemplis edocti plane ſumus, vicinos tuis ditionibus homines atque incolas adeo ipſos illud ſumma ope niti, ut excuſſo Principum ac reliquæ omnis nobilitatis imperio, popularem rebus ſtatum inducant, libereque ſuis legibus vivant, quæ res ne in exemplum abeat, nobis omnibus inprimis vero tibi ipſi cavendum eſt. Quod autem male affectis domi rebus, auxilium ab exteris advocare vis, id & ſerum eſt & inutile. Cæſar primum quemque ex nobilitate ſibi conjunctos, fortiſſimas Sveviæ civitates ſibi ſocias habet. Helvetii, acre & bellicoſum hominum genus, ſub honeſti tituli prætextu, ſemel religione fœderis exſoluti, oportuna ſibi loca per Ergoviam occupata, manente bello, non reddent. Neque video, quid contra has vires peregrinus tibi miles proderit, quem ſi induxeris [quamvis nec illud facile erit, cum exterorum principum legati, qui ad concilium venere, id impedituri ſint] imprimis Helvetios ipſos, nedum rebus tuis iniquiſſimos, ſed & alios occulte adhuc tibi faventes offendes, & tuos, qui conciliari alia via poterant, alienos abs te reddes. In tuo interim ſolo, in tuis quaſi viſceribus geretur bellum. Neque enim Cæſar in hiſce regionibus, quod amittat, habet, tuorum opera in te debellando utetur, & quod dici ſolet, tuo te gladio jugulabit. Contra autem, ſi, exorata venia, cum tibi conciliaveris, tota

rerum

Digitized by Google

rerum ſcena inverſa, omnia tibi ex afflictis læta ac fœlicia exiſtent. Neque e-nim dubitandum, quin ſupplici tibi Cæſar veniam ac pacem daturus, amiſſa re-ſtitui juſſurus, deque injuria tibi illata, vindictam tecum unà ſumpturus ſit. Tu modo hoc amicorum monitis dabis, & Conſtantiam mecum ibis. Illic ego te ad Cæſarem ducam, & pro te ipſe ſupplex fiam. Hæc ubi Ludovicus dixiſſet, cæ-teri qui aderant, orare ac hortari cœperunt, ne ſuis ipſe rebus deeſſet, nihil ejus honori & exiſtimationi obfuturum, ſi Cæſari, ſi Concilio ſupplicem ſe ac obſe-quentem exhibuerit, multo id commodius atque laudabilius eſſe, quàm belli conſilia agitantem in extremum diſcrimen omnia adducere.

His Palatini & aliorum exhortationibus inductus Fridericus, Conſtantiam cũ il-lis proficiſcitur, ubi ſe conjunxit illi Fridericus Norimbergæ Burggravius, Marchiæ & Electoratus Brandenburgici curator, quo in eodem Concilio poſt donatus eſt. Hi in Franciſcanorum ſodalium monaſterio ad Cæſarem admiſſi, & cum Friderico ſupplices pacem ac veniam exorarunt, ea lege, ut is Cæſaris poteſtati ſe ſuaque omnia permitteret. Ita paulo poſt futurum, ut omnia ſibi redderentur, per-ſuaſus, ſcribit ad civitatum ſuarum Præfectos ac magiſtratus, ut Sigiſmundo ſe tradant, eosque interim à fidei juramento liberos eſſe jubet. Erant inter civi-tates nonnullæ, quæ jam ante id fecerant, quædam etiam Cæſari pecuniam numeraverant, ut Imperii civitatibus adſcriptæ, nullo unquam poſtliminio ad veterem dominum reverterentur, reliquæ, quæ in fide hactenus manſerant, paucis exceptis, in Sigismundi verba juraverunt. De Helvetiis illud annotatum invenio, quod cum capta pleraque Ergoviæ loca partiri inter ſe vellent, ſoli ex ipſis Vrii, in nulla prædæ parte cenſeri voluerint. Dicebant enim, Cæſaris juſ-ſu ſe militaſſe, fœdus ſibi non bellum cum Friderico, neq; ex ipſius incommodis ſua ſe commoda metiri, juſtum eſſe. Hoc eorum reſponſum ceteris riſum movit.

Dum hæc in Suevia gererentur, Tirolenſes ac Atheſini, ne & ipſi novum accipe-rent dominum, & ab Auſtriacis divellerentur, Erneſtum ArchiDucem ad ſe voca-runt. Is, ne omnia ſimul fraternæ ditionis loca ab aliis occuparentur, in Tiro-lim venit, ac Oeniponti ordinum conventum agit, ubi naſcitur ei ex Cimburga Semoviti Maſſoviæ Ducis filia, Fridericus, Romanorum poſtea Imperator, nono Cal. Octob. anno ejus æræ decimoquinto. Erneſtus inde Bocenum atque alia loca adit. Cumque & in Tirolim legati à Cæſare cum literis Friderici veniſſent, Erneſtus eos retro, unde venerant, abire & Cæſari nunciare juſſit, ſatis ipſum à fratre magnifice muneratum tot civitatibus, quam rem ſi antea ſciviſſet, in tem-pore ſe occurſurum fuiſſe, jam verò & ſibi aliquid relinqui haud iniqvum videri.

Sigiſmundus occupatam ab Erneſto regionem armis invadere, majoris negotii rem eſſe, neque promptos Principum animos in hoc bellum habiturum videns, ad res Concilii promovendas animum adjecit, in quo omnia turbis plena ope-ram ipſius deſiderabant. Fridericus verò, (etſi Pontificem fugitivum jam Ra-tolfiCellam usque deduxerat, isque in Concilii poteſtate eſſet,) Conſtantiæ moras trahebat, Sigismundi reconciliationem & amiſſorum recuperationem nequicquam expectans. Cumq; à malevolis quibusdam quotidie vexaretur, qui lites ei graviſſimas intentabant, conqueri cum iis cœpit, quorum ſvaſu in-ductus huc ſe contuliſſet. Ubi apud Cæſarem intercedebant quidem, ſed præter verba & ſpem meram nihil obtinere poterant. Igitur Fridericus ipſe illum adit, inique ſecum agi queritur, qui cum ſe ſuaque omnia, quæ in poteſtate habuerat, ejus fidei commiſiſſet, omnibusque præſidiis exutus eſſet, nihilominus adverſa-riorum criminationibus ac inimicorum injuriis impeteretur, quibus niſi inte-gro ſtatu reſpondere non poſſet, jam enim non ſui juris eſſe, ſed ſub ejus fide ac tutela eſſe, cui ſe tradidiſſet. Sigiſmundus ad hæc reſpondet, nemini ſe jus ſuum adimere ex officio poſſe, multos ei ſua quemque ex cauſa infenſos, ut judicio ſe ſiſtat poſtulare, quibus ubi ex juris formula reſponderit, tum ipſi integram in illos actionem inſtituere, pari jure licere.

Fride-

Digitized by Google

Fridericus facilè intelligens, nullam ſibi in Sigismundo ſpem, nullum in reliquis Principibus præſidium eſſe, ſuosque omnes non defeciſſe ſolùm, ſed quod vindictam & pœnas timerent, hoc agere, ne ex ea fortunæ iniquitate emergere ſibi liceret, præterea & literis & nunciis apud Tirolenſes rem ſuam non ſatis ſecuro in ſtatu verſari admonitus, captata occaſione Conſtantia diſcedere decrevit. Tenebatur enim rumor, nonnullos Oeni ac Atheſinæ vallis incolas occulta cum Cæſare conſilia habere, quod etſi vel falſum eſſe vel minimè proceſſurum putaret, de procerum tamen quorundam fide ac propenſioribus in fratrem Erneſtum ſtudiis ſollicitus, conſcenſo equo, cum paucis conſciis civitate excedens, in Tirolim evaſit. Sunt qui ab hoſpite quodam ſuo adjutum ac deductum eſſe dicant. Poſt ejus diſceſſum Jacobus Laudenſis Epiſcopus, Italicæ nationis præſes, ſacro ſanctæ generalis Synodi nomine literas dedit ad Petrum Sporum, militem, Simonem & Erasmum de Thunno, Hiliprandum Gleſium, & reliqvos in Ananiæ ac Solis vallibus Tridentinæ Eccleſiæ Syndicos ac fiduciarios, hoc argumento: Cùm omnis poteſtas ex Deo ſit, nihil ad humani generis conſervationem utilius eſſe, quam ut iis qvi magiſtratum gerunt pareatur, qua una in re, vera ac ſolida laus conſiſtit. Cum igitur Georgius ipſorum Epiſcopus à Friderico Auſtriæ principe multis magnisque incommodis affectus, vindictæ omni cupiditate vacuus, nihil aliud in votis habeat, qvàm ut ſublatis inimicitiis, in priſtinum dignitatis gradum reſtitutus, ſuamqve ſponſam recuperare poſſet: Dandam ipſis operam eſſe, ut Fridericus cum illo in gratiam redeat & Eccleſiam illis quam malè affectam reſtituat. Ea in re ſi quod ſui officii eſt fecerint, id Deo Optimo Max. & Synodi patribus Eccleſiam Dei repræſentantibus gratiſſimum fore, ſin minus, pro conſervanda Eccleſiæ tranqvillitate, ſe, etſi cum animi dolore, proceſſuros. Datum Donſtantiæ 8. Cal. Junii, anno decimo ſexto ſupra mille quadringentos.

Interim Fridericus, cum in Oeni vallem ad ſuos veniſſet, turbata omnia per abſentiam ſuam invenit. Nobiles pleriqve & Eccleſiaſtici ordinis primates Erneſto fidem dederant, eumqve ut legitimum ſuum principem agnoſcebant. Civitates verò nonnullæ & ruſtici pleriqve Friderico adhærebant, neqve ab eo cui ſemel fidem & obſequium juraverant, nulla injuria laceſſiti deficere volebant. Apud hos igitur graviſſimas de fratre Erneſto ac ceteris ordinibus querelas inſtituit Fridericus: Illum jam non proCuratore ſe gerere, ſed principem ab his ad rerum gubernacula collocari, qui ſe vivo hæreditatem ſuam cernerent: Gravius ſe ac indignius hoc ferre, quam ſi Cæſar omnia in ſuam poteſtatem redegiſſet. Hæc & alia queribundus, ſucceſſum rei atque exitum expectabat, plures quotidie ad ſuas partes adjungere ſtudens.

Eodem anno, circa medium Autumnum, annitentibus præcipuè Ludovico Palatino, Bavariæ Duce, ac Eberhardo Neuhuſio Salisburgenſi Præſule, omnis controverſia, quæ Udabrico Brixinenſi Epiſcopo cum Auſtriacis Statibus fuerat, compoſita eſt, ac Udaricus Cancellarii officio ac titulo, quo, antea, functus, etſi cùm Friderico in gratiam redierat, partibus tamen Erneſti addictior fuit. Ut vero & inter fratres omnia tranſigerentur (neque enim aliter rerum ſtatus incolumis conſervari poterat) Merani Statuum conventus eſt habitus. In qvo cum de rei ſumma nihil conveniſſet, alius Oeniponi indicitur. Antequam verò is dies adveniret, Udabricus Præſul, cum Eccleſiaſtici & equeſtris ordinis primoribus, non inſcio Erneſto, fœdus facit, & de communi conſilio decernit, in proximo conventu provinciales de omni controverſia ſine provocatione arbitros fore, quorum judicio uter principum ſtare noluerit, in eum ſe arma ut in hoſtem pro alterius defenſione ſumturos. Qvinque item præfectos conſtituunt, quorum ſingulis binos conſiliarios adjungunt. Id fœdus cum in fraudem ſuam pactum eſſe, multosque ipſius aſſenſu omnia fieri perſvaſos, ſubſcribere videret, vulgatis literis oſtendit, nullum ſe fœdus, nulla ſe fœde-

ris

ris decreta agnoſcere, quæ ab adverſæ factionis hominibus ſe inconſulto eſſent compoſita. Obteſtatur itaque omnes, ut datum ſemel fidei ſacramentum ſervent, neque famæ ſuæ perjurii perfidiæque notam inurant. Erneſtus contra, miſſis ad quinque præfectos ac reliquos conjuratos literis, ut in fœdere permanerent hortabatur. Jamque res ad bellum inteſtinum atque adeo fraternum ſpectabat. Pro Erneſto Eccleſiaſtici ac nobiles ſtabant: Fridericum civitates & agricolæ juvabant, ſub quo mitius ſe habitos, quam ſub Præfectis, palam teſtabantur.

Hunc rerum ſtatum miſerantes nonnulli cæteris cordatiores, fratrum animos ad concordiam ſollicitare, & impium hoc bellum ex quo Cadmea tandem victoria & certus reipublicæ interitus expectandus erat, deprecari non deſinebant, neqve fratres ipſi rem in ultimum adducere diſcrimen aut ex re ſua aut ex dignitate eſſe arbitrabantur. Tenuit tamdiu hæc controverſia, donec tandem ſub anni ejus finem conciliatis ipſorum animis omnia amica diſceptatione transacta ſunt, & Friderico hæreditarius Tirolenſium principatus ceſſit. Erneſtus in Stiriam rediit. In Suevia vero omnia adhuc Friderico adverſa erant, & Conſtantienſis Synodi patres aſſiduis Tridentini querelis ac precibus moti Sigismundum in vindictam ab illo ſumendam extimulabant. Crimini illi dabatur, quod clam Conſtantia elapſus neque juri ſe ſiſteret, neque Tridentino adempta redderet.

Cæſar itaque nova iterum diplomata, novas proſcriptionis tabulas fieri, & ad templorum valvas, ita ut de plano legi poſſent, proponi jubet. Tandem verò Fridericus ut & Suevicis rebus conſuleret ac Sigiſmundum Cæſarem placaret, Mersburgum ſe contulit, ubi primum actio inter ipſos inſtituta eſt circa medium Aprilem. Mox Cæſarem Conſtantiam reverſum ſecutus, Guilielmo Montfortio ipſum deducente Tetnangam usque, poſt unum atque alterum colloquium, intercedentibus quibusdam principibus, cum Cæſare in gratiam rediit, & ſuarum ditionum poſſeſſionem ſolenni ritu ab eo publice accepit Octavo Calend. Maji, numeratis (ut quidam prodidere mulctæ nomine) triginta aureûm nummûm millibus. Sigiſmundus verò accepta pecunia promiſſi fidem ſe liberaſſe affirmabat, ſi operam daret, ut Friderico eæ civitates reddantur, quæ in ſua poteſtate etiamnum eſſent, neque ad ipſum redire detrectarent, neque inter Imperii civitates adſcriptæ eſſent. Erat enim varia civitatum fortuna, & diverſa aliarum ab aliis conditio, quarum nonnullas Cæſar aliis oppignoraverat, in quibus erant Veltkirchia, Frauenfeldia, Heilgenbergum, & pleraque Ergoviæ oppida, quibusdam verò diplomata dederat, quibus cavebatur, ne unquam ab Imperio, cui ſe tradiderant, diſſociarentur, eæ erant Schafhuſium, Rheinfelda, Diſſenhovium & Cella. Igitur Fridericus, ſummam in recuperandis iis locis difficultatem eſſe videns, hoc negotio in aliud tempus dilato, ad componendas Tirolenſium res & compeſcendam nobilium quorundam contumaciam animum intendit.

TOMI II. PARS XV.

THEODORICI DE NIEM,

De Vita ac fatis Conſtantienſibus JOHANNIS Papæ XXIII. usque ad fugam & carcerem ejus.

Unà cum aliis rebus in Conſtantienſi Concilio ab exordio usque ad diem 3. Junii A. 1416. geſtis:

Digitized by Google

LIBER I.

De Vita, facinoribus & fatis BALTHASARIS, poſtea Papæ JOHANNIS XXIII. usque ad Concilium Conſtantienſe.

CAP. I.

De juvenili & Academica Vita Balthaſaris flagitioſa, quæ ad ſenectutem propagata ipſi tandem fuit exitio.

HUnc reſtat, contexere aliqua *de vita & moribus*, ut ſic dicam, *Balthaſaris*, olim *Johannis Papæ XXIII.* De quo *mala multa* valde, ſed admodum *pauca virtuoſa* potero recitare. Cui optime, ut multiplici experientia didici, congruit illud Salomonis in Eccleſiaſtico: *Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructus non capiet.*

Avarus indeq; infelix Johannes 23.

Periculũ reipublicæ & Eccleſiæ, præſes avarus.

Igitur *periculoſiſſimum eſt, avarum præeſſe Reipublicæ*, Eccleſiæ præſertim, vel alicui præeminenti dignitati. Quia ſolummodo ſtudebit, qualiter *per fas nefasq;* acquirat, aurum quoque auro cumulet: Qvod *ſine peccato & injuria*, nec non depauperatione atque direptione multorum ſic *fieri nequit*.

Opes avarorum inopes reddunt ipſos & poſteros.

Non enim conſiderabit *avarus* contemptum divitiarum & bonorum terrenorum, qvem præ oculis habere deberet. Qvia *ſuos non ditant poſſeſſores*, & quia *non ſemper transferuntur ad poſteros*, ſed freqventer *devolvuntur ad extraneos*. Deteſtanda igitur homini avaritia: Qvia divitiæ, quæ appetuntur, non adjuvant, nec ditant eorum poſſeſſores, & avaro non ſufficiunt. Juxta illud *Eccleſiaſtici* 14. *Inſatiabilis eſt oculus cupidi*, Unde *Publius Syr. Avaro deeſt tam quod habet, quàm quod non habet.* Et *Seneca* dicit: *Si vis divitem facere, non eſt (auro) addendũ, ſed cupiditati detrahendum.* Et *Eccleſiaſtici X.* dicitur: *Nihil eſt iniquius quam amare pecuniam.* Hic *animam ſuam venalem habet.* Et ita *nihil proſunt avaro divitiæ*: Qvia *animam ſuam dat pro pecunia*, ut in Evangelio *Matthæi XXVI.* dicitur. Qvid proficit homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? qvaſi dicat, *nihil*. Et ex hoc infert vanitatem in amando eas, juxta illud: *Ecce homo, qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum.* Et etiam qvod non proſint poſſidenti eas, dicitur *Eccleſiaſtis V.* videlicet: *Ubi ſunt multa opes, multi ſunt qui comedunt eas.* Et qvid prodeſt poſſeſſori, niſi qvod cernit divitias ante oculos ſuos? & *nihil plus habet dominus ſervo.* Et ſic *omnia conſumuntur.* Qvia tantum comedit ſervus, ut dominus. Et facit illud Senecæ: Mel *muſca, apes mel ſequuntur, prædam non hominem hæc ſequitur.*

Inſatiabilis avarꝰ.

Avarus, indeque immiſericors Balthaſar.

Omnia iſta concurrere vidimus in ipſo *Balthaſare*. Qvo *avarior*, & ad decipiendum quoscunque, ut qualitercunque divitias cumularet, acutior, nec non ad compatiendum indigentiæ pauperum durior aut inflexibilior nemo repertus eſt.

Opes inopem fecerunt Balthaſarũ.

Et tantum *in ſuo ſalutari defecit*, ita quod eum pecuniæ multæ non poterant ab illis, quæ circumdederunt ipſum, tribulationibus liberare. Cui congruit illud: *Homo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.*

Inexplebilis libido Balthaſaris.

Concubina Balthaſaris uxor fratris.

Et vere *jumentis* iſte *Balthaſar* merito *comparatur*. Non enim recolo, me audiviſſe tot deteſtabilia de alicujus *incontinentia, inceſtu, adulterio, ſtupro* & etiam illo gravi peccato, propter quod ira Dei venit in diffidentiæ filios, ſicut fama de ipſo *Romæ & Bononiæ* laboravit. Nec dimiſit, quin *uxorem ſui fratris Germani haberet Romæ in concubinam*, quæ fuit Soror carnalis quondam Cardinalis Monopolitani.

Simoniacus verſutiſſimus.

Sed ita famoſus *Simoniacus* & deceptor *in vendendo eccleſias & Eccleſiaſtica beneficia*, nec non *officia* etiam Romanenſis *Curiæ*, extitit, quod parem ſibi non repe-

Digitized by Google

reperit, ſed nemo ei ſecundus habeatur.

Secretarios rudes cur amaverit?

Et ad minus 38. vel circiter, *Secretarios* de omni patria ſibi *creavit*, non edoctos in arte illa ſed prorſus *ignaros*. Putans, quod illi qualitercunque acquirerent à curialibus & accedentibus ad Romanam curiam, in *venditione gratiarum* ubi poſſent: Sicque ipſi etiam Balthaſari *de acquiſita præda* per ipſos ſimoniace *partem darent*, quotiescunque illud fieri vellet.

Ut ex impudentia ſecretariorum colligeret prædam.

Ingenuos Secretarios averſatus.

Eos vero ex ipſis, qui taliter nolebant ſeu *neſciebant acquirere*, non curavit: Exiſtimando, eos *inſanire* aut *deſides eſſe*.

Grandis promiſſor.

Grandia etiam plerisque *ſe facturum* de levi *promiſit*. Sed niſi exinde ſperaret ſe reportare commodum, *difficulter* aut tarde *promiſſa* ipſa *complevit*.

In adoleſcentia piraticã exercuit.

Dum autem *ſimplex clericus*, ac *in adoleſcentia* conſtitutus exiſteret, cum quibusdam fratribus ſuis *piraticam* in mari Neapolitano, ut fertur, *exercuit*. Qvia tunc inter quondam Ladislaum Regem Siciliæ, defunctum noviter, & Dn. Ludovicum, ducem Andegavenſem, qui etiam ſe Regem Siciliæ tunc nominavit, periculoſa guerra, ſeu diviſio magna in regno Siciliæ ubique vigebat, cujus unam Ladislaus, & alteram partem Ludovicus, prædicti, tunc tenebant. Sicque *prædonibus* in terra, & *piratis* in mari, major tunc temporis dabatur per aliquos annos illic *occaſio ſpoliandi*.

Sed cum poſtea, fortuna ſvadente, dictus Ladislaus Rex regnum ipſum, expulſis inde dicto Domino Ludovico, ejusque in magna parte auxiliatoribus, & ſubactis ibidem aliis hoſtibus ſuis, qualitercunque obtinuiſſet, & propterea raptoribus & piratis, ne deinceps illic violentias & damna aliqvibus inferre libere poſſent, licentia ſubtracta fuiſſet: Ipſe *Balthaſar Bononiam ſe tranſtulit*.

In Academiam Bononienſem migravit.

Non libris ſed ſomno interdiu ...

Ubi licet multis annis *ſub ſtudentis figura* ſtetiſſet: Tamen modicum, vel *nihil*, in aliqva facultate *profecit*. Nimirum, dum piraticam, ut præmittitur, exerceret, pro ejus ſuorumqve ſodalium tutiore cuſtodia *noctes pleraſq; tranſegit inſomnes*: ſed *mane facto usq; ad horam nonam*, vel circa, ſolitus erat *dormitare*. Prout inſignes piratæ faciunt, nocturno tempore mare ſulcantes, ut incautas eis tunc obviantes naves intercipere poſſint. Hanc enim *conſvetudinem vigilandi de nocte*, & tam diu *dormiendi de mane*, adeo firmiter attraxit, quod poſtea etiam *illam* in Cardinalatu & ſucceſſive in Papatu *dimittere non valebat*, niſi faciens de neceſſitate virtutem, magis hominum qvam Dei timore excitatus.

... deditus, ex piratica ita aſſuetus.

Conſuetudinem in multã lucem dormiendi retinuit in papatu. A teneris aſſueſcere multum.

Papa forſan *in præcipuis feſtis aliquando ſurgebat tempeſtive*, quibus, juxta eccleſiæ Romanæ conſvetudinem, miſſæ & alia divina officia pro Papa in ejus capella majori dicebantur.

Femina ab ipſo corrupta.

Exitium matronarum ex amore Balthaſaris.

Et aliqvando etiam publice dicebatur *Bononiæ*, anno primo Pontificatus dicti Balthaſaris tunc Papæ, poſtquam Bononienſes ſibi rebellarunt, quod ipſe *ducentas maritatas, viduas & virgines*, ac etiam quam plures *moniales*, illic *corruperat*, ejus ibidem dominio perdurante. Et aliquæ iſtarum *dominarum* per maritos, quædam vero per amicos, ſeu parentes earum propterea interfectæ fuerunt. Quod *ipſe, ac ſi eum non tangeret, diſſimulavit*.

Adulterii notam & pericula contemſit.

Mirum eſt quomodo audebat *tanta facinora* committere, præſertim in tam glorioſa civitate & plena populo: Etiam *noncurando infamiam*, qvam propterea contraxerat, & *pericula*, qvæ ob hoc imminebant ſibi, qvod finaliter vix evadere potuiſſet. Qvia, ut dicit *Albertus, inter multa quæ reſpiciunt conjugium & pudicitiam, nec non honeſtatem conjugatorum, ſcilicet tantus eſt amor viri ad uxorem, ut ipſius cauſa qualibet pericula ſubeat, amorem ejus amori matris præferat, & ut pro ejus cohabitatione patrem & matrem & patriam deſerat. Hanc ſociam menſæ & thori ſtatuit: dominam ſuæ pecuniæ & familiæ facit: non minus uxoris ſuæ, qvam ſui ipſius cauſam vel curam gerit: ex amore & zelo ipſam corrigit & cuſtodit: geſtus & affatus pariter & aſpectum illius conſiderat: ingreſſus & egreſſus trutinat atque penſat. Viro autem bonam mulierem habente nemo felicior: & econtra, nullus eſt infelicior. &c.*

Et ſicutiqve Balthaſar habuiſſet formidare, qvod illi, *quibus injuriabatur in eorum uxoribus & aliis dominabus*, ipſis ſangvinis identitate conjuncti, *quas corruperat*, ut præfertur, *ſi viri cordati fuiſſent* eum male perderent, aut merito trucidarent.

CAP. II.

Quomodo ad honores ſummos in Academia Bononienſi per Bonifacium IX. fuerit evectus.

Studioſi larvam in Academia geſſit.

DUm autem per aliquot annos *ſub figura Studentis* ibidem Bononiæ habitaviſſet: Supradictus *Bonifacius nonus*, tunc Papa, reſidens in urbe, quoniam *habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus*, audiens, quod dictus Balthaſar ſtuderet tunc Bononiæ, ut præfertur, diſpoſuit, quod eum vellet honorare, necnon, caſu ſe offerente, *contulit illi* tunc *Archidiaconatum Bononienſem*; Qvi eſt magna & honorabilis dignitas in eccleſia Bononienſi, & eſt etiam *caput ſtudii Bononienſis*. Et habet archidiaconus Bononienſis ratione archidiaconatus hujusmodi, multa in occurrentibus negotiis ſcholaribus Bononiæ ſtudentibus pro tempore ordinare. Et ſic *Balthaſar* in majorem notitiam civium & Bononienſium *tali* tunc *redimitus honore* devenit.

Grandi honoris ſaltu Archi Diaconus Bononienſis factus.

Caput Academiæ.

CAP. III.

Quomodo in curiam Romanam penetraverit, Cubicularius Bonifacii IX. factus. Deque pecuniariis ejus artibus quas ibi exercuit.

Honoris cupiditas indies in eo crevit.

UNde ſicut erat *honoris cupidus*, etiam tunc mente concepit, quod magis ad *eccleſiaſticos honores* ſeu dignitates qvalitercunqve aſcendere vellet.

Honores ex Romana curia captavit.

Videbat tamen illud apte fieri non poſſe, niſi *ad Romanam curiam* perſonaliter *accederet*, & qvo pervento, quæ ſibi proficua eſſe conſpiceret, commodius ordinaret.

Romam petiit.

Cubicularius Bonifacii IX. factus.

Veniens igitur *Romam* non poſt multos dies dictus Balthaſar, prælatus Bonifacius ipſum in *Cubicularium* ejus accepit.

Qvi ita repente *in* ipſa *curia honoratus*, incœpit, juxta morem pro tunc Romanæ curiæ, cum aliis, qvi ab ipſo Bonifacio proviſiones eccleſiaſticorum Prælatorum & aliorum *Simoniace procurabant*, in una & eadem voluntate concurrere, & tales proviſiones etiam pro magis ſibi offerentibus *mediante pecunia* ab eodem Bonifacio procurare, nihil de contingentibus omittendo.

Simoniã exercuit ſedulo.

Et interim etiam, cauſa *majoris lucri captandi*, ſuos perſonatos ſeu nuncios ad qvosdam prælatos certorum negotiorum extra eandem curiam deſtinavit, intimando eis, tamen mendaciter, *ut ſic aurum a barbaris ſubtiliter exquireret*, qualiter dictus Bonifacius, de illis per qvoſdam ipſorum æmulos ſiniſtre informatus, omnino diſpoſitus erat, de ſuis eccleſiis & dignitatibus ad alias eccleſias & provincias ipſis incognitas aut inſulas ultra mare, qvas occupant Saracenii, transferre: Qvod qvidem ſic contigiſſet, niſi hoc ipſe *Balthaſar*, tunc *Cubicularius* dicti Bonifacii, cautius impediſſet. Sicqve illi *boni Prælati* per eundem Balthaſarem *decepti*, ei miſerunt munera & encænia multa, qvæ ipſe minime recuſavit.

Artes ſimoniacæ.

Aurum à barbaris ſubtiliter extorquendum judicavit.

CAP. IV.

De Indulgentiarum venundatione à Balthaſaro adornata.

NEc iſtis lucris contentus, ſed amplius *ditari ſatagens*, qvosdam eloqventes & audaces *apoſtatas, de Spoleto* in vicinis partibus oriundos, qvos Italici *Exiretanos* appellant, & *nuntios* dicti Bonifacii, *ad prædicandas in Alma-*

Indulgentiarum [illegible] *, præcones*

In Germaniam & vicina regna ablegavit.

nia, *Dacia*, *Suecia*, *& Norvegia* & adjacentibus provinciis, *indulgentias & peccatorum remiſsiones de omni peccato largiſſimas* fieri procuravit. Qui, *me ſæpe audiente*, publice prædicarunt, quod etiam ſanctus Petrus, ſi viveret, majorem remiſſione peccaminum poteſtatem non haberet, quam ipſi ab eodem Boniſacio, ad ſalutem animarum illorum quibus illi eandem remiſſionem communicarent: Et qvod omnia, quæ ipſis darentur ratione indulgentiarum hujusmodi, in ſuccurſum Imperatoris Conſtantinopolitani, qui & ſui ſubditi Chriſtiani per Turcos tunc eſſent oppreſſi graviſſime, mitterentur.

Prætexto Indulgentiarum Balthaſaris.

Qui qvidem *quæſtores cum magna copia ad Germaniam pervenientes*, & primo *in Suevia, in diœceſi Conſtantienſi*, notabiliora hoſpitia in locis & oppidis inſignibus pro ſe receperunt: Et *banderium Romanæ eccleſiæ* cum clavibus ſancti Petri, depictum, die immediate ſeqventi poſt jucundum illic eorum adventum *extra feneſtras extenderunt.*

Pompa quæſtorũ Indulgentiariorũ Balthaſaris.

Intrantes autem *cum magno apparatu* illic *majorem eccleſiam* aut principalem: Major eorum, in ipſa eccleſia in altiori loco prope altare *ſedile cum tapetis pulchris* per ſuos miniſtros ad id deputatos ſibi fecit apparari, cum panno nobili de ſerico etiam ſuperius extenſo, ne muſca, vel aliqvod aliud forſan deſurſum cadens illum dominum Papæ nuncium nobilem offendere poſſet.

Qui, presbyterorum illorum locorum metu aut ſimplicitate cauſante, admiſſi: *Solennem benedictionem* ille major nuncius populo *dedit*. Et *per* aliquos *Epiſcopos titulares* illud *mel ſequentis ſermonis* ibidem in publico fieri fecit. Intimando *ſimplicibus*, ibidem tunc congregatis, ut eos levius decipere, nec non pecunias reportare poſſent, *indulgentias* & remiſſiones peccaminum ante dictas.

Jactantia illorum de ſua poteſtate.

Et ſemper in eisdem ſermonibus *publice dicebatur*, qvod ipſe major nuncius *ſuper omni* irregularitate ac *peccato poſſet diſpenſare*, ac ipſa peccata remittere, ac *etiam parentum animas* eorundem offerentium ipſis *de purgatorio liberare*. Et ultra hoc, quicquid poſſet Papa de plenitudine poteſtatis, id idē ipſi poſſent, & etiam aliqvid amplius ſi expediret.

Contradicentes illis quæſtoribus territi ac afflicti.

Et *ſi aliquis* eis in hoc forſan *contradixit*, illum *hæreticum* aut *ſchiſmaticum*, nec non Apoſtolicæ ſedi *rebellem* nominabant: Et modis omnibus perſequebantur: Et, qvod infra paucos dies in præfata curia coram prædicto Boniſacio, pro meritis digna recepturus perſonaliter compareret, ignominioſe *citarunt*.

Deterriti minis ab indulgentiarum impugnatione Eccleſiaſtici.

Et per hoc plures præſatos eccleſiaſticos & alios *terruerunt*, quod iſtis confictis nunciis, & ita manifeſte Chriſtianum populum decipientibus, timore Boniſacii & Balthaſaris prædictorum ſe opponere non audebant: Paucis exceptis in diverſis locis, qui vix prece & precio ab iisdem nunciis obtinuerunt, ut à *comparitione* in prædicta *curia* & ulteriori vexatione remanerent imunes.

Quæſtores illi Balthaſariani in Miſnia & Thuringia.

Et dicti importuni nuncii paulatim ad Miſnam & Turingiam & quasdam *alias vicinas provincias*, & demum ad *Saxoniam*, in quibus tunc vigebat peſtilentia grandis, Pontificis dicti Boniſacii anno XIII. pervenientes, *maximas pecuniarum ſummas*, ſcilicet aliqvandò in civitate vel loco inſigni VI. vel VIII. millia florenorum vel circiter, *per illas avaras & confictas indulgentias à ſimplicibus exhauſerunt.*

In Dania auri molem corraſerunt.

Poſtremo vero ad *Daciam* venerunt, de civitate *Lubecenſi* iter agentes. Ubi *ultra XX. millia florenorum* à ſimplicibus illorum regnorum & partium reportarunt ex benedictione indulgentiarum prædictarum. Sicq; *ultra centum millia florenorum auri* ipſi nuncii infra bienniũ per illos modos in eisdem partibus collegerunt. Poſt autem detecta fuit eorum *improbitas* in partibus illis, Et poſt longam moram illic factam *ſarcinati* taliter acquiſitis per eos dictis *pecuniis*, ad Italiam redierunt, ad *Romam* accedentes.

Detectâ improbitate, onuſti Romã reverſi.

Antonius de Roma. Benedictinus, præcipuus Indulgentiarius Balthaſaris.

Ubi *principalis nuncius*, qui ſe nominavit *Antonium de Roma*, *ordinis S. Benedicti*, quaſi per XVI. dies ibidem in domo cujusdam *mercatoris Bononienſis* cum ipſo Balthaſare rationem fecit.

Sed idem *Balhaſar*, creatus *Cardinalis* per ipſum Boniſacium, & poſtea *legatus*

Digitized by Google

tus ad Bononiam deſtinatus, dictum *mercatorem* eum illuc ſequentem *decollari fecit.* Ipſumque fratrem *Antonium*, qvi adhuc habebat de anathemate ſeu recollectis eisdem plura millia florenorum, *capi* & *incarcerari*, & per plures dies in arctis carceribus detineri fecit: *Auferens* ipſi etiam *pondus auri*, quod habebat reſiduum, ut præfertur, & cum quo ſperabat ſe emturum aliqvam pinguem cathedralem eccleſiam, vel abbatiam à Bonifacio ſæpe dicto. Videns autem ſe hujusmodi ſpe fraudatum, tanquam deſperans, in carceribus ipſis mortem ſibi conſcivit, *ſeipſum quadam chorda*, qua cingebatur, quadam nocte *jugulando.*

Qvibus quidem *mercatori* & *Antonio* dictus Balthaſar impoſuit, quod ipſi contra ejus ſtatum ſeditionem ibidem Bononiæ procuraſſent. Sub quo velamine multos etiam *alios* de omni ſtatu illic capitaliter puniri fecit. Et pleroſque *cives Bononienſes* de quibus dubitabat ne contra eum inſurgerent, de ipſa Bononia *relegavit.*

Cives Bononienſes multos, ſub prætextu delicti relegavit.

CAP. V.

De arte uſuraria ac fœneratoria Balthaſaris.

PRæfatusque Balthaſar tot lucris *ditatus*, propterea, quin magis lucrari vellet, *non quievit. Depoſuit* enim *magnas pecuniarum ſummas* apud quosdam mercatores ſive potius peſſimos fœneratores, eandem curiam ſequentes.

Cum quibus quidem pecuniis dictus Balthaſar valde *multa lucra* aſtute & valde ſubtiliter deportavit in hunc modum: Qvia, dum aliquis nobilis Prælatus, vel per ſe, vel per cives ſuos, quod alicui cathedrali eccleſiæ, vel monaſterio vacanti præficeretur, in ipſa curia laborabat, & forſan in neceſſariis expenſis deficeret, per eum in prædicta curia faciendis; & ille promovendus per ſe vel alios ſuper hoc dictis fœnerationibus loqueretur, ipſi demonſtrarunt ſe in hoc quodammodo duros, & aliquas dilationes mutuum petentibus ab ipſis dederunt, ut ad ipſos tum redirent, aſſerentes, quod interim deliberare vellent, ſi eis in hoc, quod peterent, poſſent complacere. Redeuntibus vero illis ſtatuto termino ad eosdem fœneratores, ac ipſorum auxilium fortius efflagitantibus, ipſis *fœneratores*, ut communiter, reſponderunt: Si habetis *pignora aurea vel argentea* ſufficientia, parati ſumus vobis complacere: Sin autem, detis *fidejuſſores* ſufficientes, ipſam curiam ſequentes, nobis notos, à quibus noſtras pecunias, quas vobis concedimus, absque litis diſpendio termino ſtatuendo recuperare poſſimus: Et *pro* noſtro *intereſſe*, volumus *pro quadringentis florenis*, per qvatuor menſes mutuandis, qvod pro *quingentis florenis* vos *obligare* debeatis, ſub pœnis & cenſuris eccleſiaſticis, qvas in ſe illi, qvi poſtulabant ipſas pecunias eis mutuari, antequam ipſis dictæ pecuniæ traderentur, à Dn. Auditore Cameræ ut communiter receperunt.

Artes uſurariæ

Obligationis inſidiæ ac fraudes.

Et ſic in ipſa Curia fuit *longo tempore* obſervatum. Qvamobrem etiam ipſi fœneratores vehementiſſime ditabantur.

Et iſti *obligati*, quia aliquando ex aliquo caſu ſuperveniente in ſtatutis terminis non ſolvebant, *ducebantur ad carceres*, ac includebantur, nec non detinebantur in illis. Et cum hoc quoque publicè denunciabantur *excommunicati* in curia eadem. Et miris modis, ad inſtantiam eorundem fœneratorum, gravabantur principales debitores, ſi reperiebantur in eadem curia conſtituti: Si autem non, tunc in eosdem *fidejuſſores*, in eadem curia tunc præſentes, pœnæ hujusmodi per officiales ad hoc deputatos exercebantur, nulla juris vel æqvitatis *reos* exceptione valente juvare.

Qvidam vero ipſorum, etiam *nobiles curiales*, ne ita viliter incarcerarentur, quandoque in alienis domibus *latitabant*, quousque vel ſeipſos à fidejuſſoribus hujusmodi liberarent, ſeu per illos, pro quibus fidejuſſerant, redimerentur.

Et ſuper illis *uſurariis* & etiam *ſimoniacis tractatibus*, ſuper impetrationibus eccleſiarum & eccleſiaſticorum beneficiorum in eadem curia factis, inter diver-

Ex Simoniacis artibus uſurisq; lites ſubortæ.

diverſas perſonas, ipſam Romanam curiam tunc ſequentes, in curia prædicti Auditoris Cameræ *lites* continuæ & publicæ acſi licite hoc fieret vertebantur.

Nummularii locupletati.

Et tunc primum mercatores, *nummularii & fœneratores*, dictam curiam ſeqventes, *inceperunt portare veſtes pretioſas*, vario & ſerico ad inſtar veſtium togatarum & egregiarum perſonarum ſubductas & ſubſoderatas. Plures etiam eorum, qui prius erant aliorum famuli & egentes, *per talia vilia lucra* vehementer & ſubitò *ditabantur*.

Fœneratores ante Bonifacium IX. in curia Ro. exoſi.

Et quamvis *ante Papatum* dicti *Bonifacii* tales *fœneratores*, qui *in* eadem *curia Romana*, quantumlibet tunc *pauci numero*, reperiebantur, valdè curialibus eſſent *exoſi*, & hominum exterminatione fœdati: Tamen propter *mercantias*, quas *fecit* dictus *Bonifacius*, etiam apparenter & freqventer, in *venditionibus* cathedralium *eccleſiarum* & monaſteriorum, nec non aliarum inferiorum dignitatum, & quorumlibet eccleſiaſticorum titulorum, dicti *fœneratores* præ aliis honeſtis mercatoribus ex tunc *in* ipſa *curia honorabantur*. Quia ſine ipſis tales mercantiæ fieri non poterant ita plene, ſicut dictus Bonifacius affectabat.

CAP. VI.

De fomite odii inter Balthaſarem & Regem Ladislaum.

Balthaſaris fratres piratæ, capitis damnati à Rege Siciliæ.

ET dum hæc taliter currerent fierentqve, dicto Bonifacio occaſionem dante: Contigit, quod ipſe rex *Ladislaus* duos fratres dicti Balthaſaris, tunc etiam in partibus Neapolitanis *piraticam exercentes*, apprehenderet, ipſosque capitali ſententia condemnaret, ſibi etiam bonis eorum omnibus confiſcatis. Quod cum dictus Balthaſar, tunc etiam exiſtens in curia prædicta, in obſequio Bonifacii ſæpe dicti, ſentiret, permaxime contriſtatus extiterat. Et cum eodem Bonifacio, licet admodum difficulter ipſum juvante, modum reperit, qvod tandem Rex præfatus ob preces ejusdem Bonifacii dictam capitalem ſententiam immutando vitam ipſis fratribus condonavit.

Hinc odium Balthaſaris in Regem Siciliæ.

Et ex hoc dictus *Balthaſar contra* eundem *regem* rancorem & odium qualitercunque concipere videbatur: Tamen illa *diſſimulando*, ſed ex tunc ferventius cogitando, qualiter altiorem ſtatum pertingere, & *ſe* poſſet contra præfatum regem *vindicare*.

CAP. VII.

Quomodo ad Cardinalitiam dignitatem evectus Balthaſar.

Cardinalis auri ope creato.

UNde infra pauca tempora in *Diaconum Cardinalem S. Euſtachii* per eundem Bonifacium creatus extitit: *Interveniente*, ut communis fama in prædicta curia laborabat, *non modica pecuniæ quantitate*.

CAP. VIII.

Legatus Papalis qui factus ad Bononienſes.

Legatus Papæ ad Bononienſes conſtituitur.

ET ſucceſſive per aliquot annorum intervalla *Legatus* factus eſt per dictum Bonifacium in eisdem civitate & comitatu Bononienſi, prout ſuperius dictum eſt. Qvod contigit duplici de cauſa.

Cur illam legationē Bononienſem ambierit.

Una, ut ſic ceſſaret *infamia*, quam, detinendo in *concubinam* dictam *Catharinam*, in Curia præfata contraxit, ipſaque maritum ſuum, tunc morantem Neapoli, ſequeretur.

Alia cauſa fuit, quia tunc temporis filii & hæredes qvondam *Joannis Galeatii, Ducis Mediolanenſis* tunc defuncti, potenter tenebant ipſam Bononiam. Quam ipſe Dux infra pauca tempora ante ejus obitum, per longam obſidionem, cum adjutorio Dn. Caroli de Malateſtis & favore qvorundam civium Bononienſium, acquiſivit, ut quondam Faſtinus Comes, tunc magnus capitaneus, potenter manu armata pro eisdem

Digitized by Google

dem filiis illa tempeſtate gubernabat. Ipſeque Bonifacius conabatur eandem civitatem recuperare, & ſibi ſubdere qualitercunque. Sed defecit quodammodo in expenſis ad hoc neceſſariis, ut etiam in *viro habili & potenti*, qui, ut *legatus* dicti *Bonifacii*, tam periculoſum & grande onus vellet acceptare. Ipſe vero *Balthaſar*, ſentiens ſe *pecuniis neceſſariis* ad opus hujuſmodi peragendum bene fulcitum: Et interim quod Bononiæ morabatur, prout ſuperius tactum eſt, *mores Bononienſes didicit*, ſperando, quod illos propter diviſiones & æmulationes, quæ inter ipſos ab antiquo viguerunt & vigent, per intermedias perſonas ad ſe de facili convertere poſſet: Dictam *legationem* acceptavit. Et etiam eundem *D. Carolum de Malateſtis*, nec non Florentinum ſeu Florentem regentes officiales per grandia promiſſa, etiam effectu poſtea ſubſecuto, ſibi attraxit.

CAP. IX.

Quo pacto Bononiam ſuæ poteſtati ſubjecerit.

Bononiã obſedit & & occupavit.

QVo facto, *cum exercitu* de Roma verſus *Bononiam acceſſit.* Quam hic, occupatam tunc etiam per eosdem filios & hæredes, ut præfertur, juvante ipſum magnopere & inſtanter dicto Dn. Carolo, poſt periculoſam & quodammodo diuturnam obſidionem ejuſdem civitatis, de manibus ipſorum occupantium, rerum dominâ fortunâ favente, quomodolibet acquiſivit ac *recuperavit.*

CAP. X.

De feroci imperio illius Bononienſi.

Dominus Bononiæ dictus. Durum imperium ejus in Bononienſes.

EX tunc *Dominus Bononiæ* vocatus eſt. Et fuit revera per plures annos poſtea in effectu. Nam *Bononienſes*, & poſtea *Comitatentes*, ſeu habitantes in comitatu Bononienſi, ex tunc in *virga ferrea rexit*, & ibidem quæcunque voluit fecit. Nec aliquis cur ſic faceret, dicere præſumſit.

Cives ab illo caſi.

Interim autem tot *homines utriusq; ſexus*, tam Bononienſes, quam alios, quibus etiam proditionis, aut ſeditionis, vel aliorum maleficiorum culpas impoſuit, de die in diem *mactari fecit*, prout adhuc eſt fama *Bononiæ*. Qvod ſi omnes illi viverent, vix in aliquo parvo municipio ſeu oppido poſſent commode habitare.

Lictoribꝰ crudelitas imperata.

Et pluribus mandavit *lictoribus* ſeu *manigoldis*, qui executionem ſanguinis in condemnatos capitaliter illic debebant facere, quod ſe ſubitò expedirent, nullam habendo humanitatem vel miſericordiam in perditione multorum.

Divites quocunq; prætextu mulctati.

Et ubicunque ſcivit aliquem *divitem presbyterum*, vel *civem*, vel *Judæum*, Bononiæ commorantem, illum exqviſitis cauſis *mulctavit.*

Petitiones ejus, periculoſa mandata.

Et ſi cauſas non invenit contra illos, tunc rogavit, ubi ſibi tantam pecuniam *mutuarent.* Sed hæc *rogamina* fuere omnibus illis *periculoſa præcepta.* Qvia ſi illi rogati allegabant impotentiam, ſeu paupertatem, in hac etiam nullatenus profecerunt, ſed opus erat facto, ut ſibi traderent efficaciter; qvicqvid ab ipſis habere volebat. Et male pro illo; qvi ſibi in talibus reſiſtebat.

Onera reipublicæ pecuniaria auxit.

Multas etiam *gabellas* illic redinvenit, qvas addidit antiqvis oneribus & gabellis, quæ illic per præſens ſolvi conſveverunt: Nihil, unde ſibi lucrorum reſultarent commoda, omittendo.

Exactiones iniquæ in peregrinos.

Hic etiam Balthaſar, dum aliquis *forenſis* tranſitum faceret per Bononiam, & aliqvod emenium aut jocale portaret, qvantumcunque modicum, ſi illud forte gabelliatoribus Bononienſibus, qui ab antiquo ſunt, & ſunt *valde importuni exactores*, ſtatim non oſtenderet: Permiſit, ut bonis omnibus, quæ deferebat ille, propterea ſpoliaretur. Et ablata per hujuſmodi ſpolium fecit ſibi adferri; Eaqve, acſi lucra eſſent licita, uſurpavit: Ad juſtitiam & Deum aut qualitates perſonarum, non habens reſpectum.

Pau-

Pauperes & ruſticos ad ſervitia compulit. Abſq; omni pretio.

Pauperes verò, communitatem, ſeu *villanos*, ad incidendum & apportandum in eorum curribus & vehiculis propriis ſumptibus arbores magnas vel ligna, pro reformatione caſtrorum vel viarum, crebrius *angariavit*. Qvibus tamen unum hauſtum vini vel aqvæ propter hoc minime porrexiſſet. Et eis murmurantibus aliquando, dum hoc ſentiret, quod eos torqueri faceret aut deſtrueret comminabatur apertè.

Additis minis.

Et licet *Bononia* ſit civitas valde *magna*, egregia, & admodum populoſa: Scivit tamen ſubtiliter tenere modum, quod niſi in uno vel duobus locis *panis* vendebatur in illa, & coquebatur de grano, quod nomine *gabellarum* de frumento & grano *molentium in molendinis* Bononienſibus dietim recolligi fecit.

Cenſus ex pane, ex molis,

Nullus etiam civis Bononienſis, vel alius, auſus fuit aliquod *vinum* etiam *in groſſo* vendere, niſi ſuper hoc prius *licentiam* ab eodem Balthaſare, vel alio, qvem ſuper hoc deputaverat, *ſoluta* etiam ſibi *gabella*, exinde haberet.

ex vino, Licent.

Et *ab illis, qui molebant in molendinis*, extorſit *promptas pecunias*, & etiam tantum *de grano* vel frumento illuc apportato, quod ad minus tertiam partem de illo pro ſuo commodo reportavit.

Cenſus geminus ex molis.

Nec patiebatur, quod aliquis forenſis *in publicis hoſpitiis* Bononiæ alium *panem* comederet, niſi quem emerat illic, aut vinum aliud, quam de taberna illic emptum, ſub magna pœna bibere poſſet.

Hoſpitiorum publicorum vincula pro cenſu.

Cujus qvidem *vini*, quod in tabernis Bononiæ vendebatur, *medietatem pro gabella ſibi vendicabat*, nec aliter potuit venundari.

Neque permiſiſſet inferri in Bononiam aliqua *victualia*, etiam *fructus*, *herbas*, *olera*, *ligna*, *fœnum & ſtramina*, de qvibus *in portis civitatis* ejusdem ante omnia *gabellam* non modicam non recepiſſet.

Cenſus ex victualibus, ligno, fœno & ſtramine.

Et certè *à ſcortis* etiam & *baratoribus*, ſcilicet, *luſoribus taxillorum*, nec non *fœneratoribus* Bononiæ, atqve de turpi eorum lucro *gabellas* extorſit.

Cenſus ex ſcortis, luſoribus, fœneratoribus.

Et adeo *ſolicitus* & *argutus*, puto, nemo *in talibus* repertus eſt, ſicut ipſe Balthaſar. Qvanto plus recollegit, tanto plus ſitivit ad habendas recentes pecunias. Nec aliquando *ſatiari potuit*.

Calliditas Balthaſaris in extorquẽda pecunia.

Et ſemper *quod pauper eſſet*, cum aliquibus ſibi ſpecialibus loquendo, *querulabatur*, niſi *poſtquam bene potabat*. Et tunc aliquando, calore vini impellente, quod eſſet auro valde dives, aut abundaret, permaxime ſe jactabat.

Simulavit ſobrie paupertatem.

Sed antequam dictus Balthaſar Bononiam & ejus comitatum regeret, ut præfertur, *de Germania* & aliis partibus ad Bononiam venientibus, & *literas ſalvi conductus* alicujus principis ſecum deferentibus, de rebus, quas ſecum detulerunt, pro *gabella* Bononiæ quicquam exigi & recipi non conſuevit. Qvod, eo illic regente, ceſſavit. Sicut & *Verona* poſtquam illam Veneti occuparunt.

Immunitates Germanorum ſuſtulit.

CAP. XI.

Unde ſimultates inter Balthaſarem Cardinalem, Bononiæ Dominum, ac Innocentium VII. Pontificem.

ET dum hæc agerentur, contigit dictum Bonifacium Papam decedere, ſibiqve *Innocentium VII.* ſuccedere. Qui quidem *Innocentius* poſt-poſtquam de *Roma* fugit ad Viterbium, *prout ſuperius tactum eſt, (VII. De ſchiſm. l. 2. cap. 36.) Qvidam potentes cives Bononienſes*, ſecrete affectantes à jugo dicti Balthaſaris exonerari, inter ſe clanculo inceperunt pertractare, qualiter illud, quod mutuo in ea parte conceperant, ad effectum perducere poſſent.

Bononienſes ſolliciti de jugo Balthaſaris abjiciendo.

Et demum concluſerunt, qvod ad eundem *Innocentium* mitterent aliquos ex ipſis fide dignos, prout fecerunt, promittentes ei libere aſſignare dominium ejusdem civitatis: Et ultra hoc magnam pecuniæ quantitatem, ſi illic accederet, ibiqve ſibi curiam ſtabiliret, eveſtigio ipſi tradere vellent.

Innocentii Papæ opem implorarũt.

Et quandoquidem oblationem & promiſſionem dictus Innocentius libenter audivit, ſed negotiis ſuis in illa tempeſtate inordinate procedentibus, eam ita cito exequi non potuit, ut vole-

dem filiis illa tempeſtate gubernabat. Ipſeque Bonifacius conabatur eandem civitatem recuperare, & ſibi ſubdere qualitercunque. Sed defecit quodammodo in expenſis ad hoc neceſſariis, ut etiam in *viro habili & potenti*, qui, ut *legatus* dicti *Bonifacii*, tam periculoſum & grande onus vellet acceptare. Ipſe vero *Balthaſar*, ſentiens ſe *pecuniis neceſſariis* ad opus hujusmodi peragendum bene fulcitum: Et interim quod Bononiæ morabatur, prout ſuperius tactum eſt, *mores Bononienſes didicit*, ſperando, quod illos propter diviſiones & æmulationes, quæ inter ipſos ab antiquo viguerunt & vigent, per intermedias perſonas ad ſe de facili convertere poſſet: Dictam *legationem* acceptavit. Et etiam eundem *D. Carolum de Malateſtis*, nec non Florentinum ſeu Florentem regentes officiales per grandia promiſſa, etiam effectu poſtea ſubſecuto, ſibi attraxit.

CAP. IX.

Quo pacto Bononiam ſuæ poteſtati ſubjecerit.

Bononiā obſedit & & occupavit.

QVo facto, *cum exercitu* de Roma verſus *Bononiam acceſſit*. Quam hic, occupatam tunc etiam per eosdem filios & hæredes, ut præfertur, juvante ipſum magnopere & inſtanter dicto Dn. Carolo, poſt periculoſam & quodammodo diuturnam obſidionem ejusdem civitatis, de manibus ipſorum occupantium, rerum dominâ fortunâ favente, quomodolibet acquiſivit ac *recuperavit*.

CAP. X.

De feroci imperio illius Bononienſi.

Dominus Bononiæ dictus. Durum imperium ejus in Bononienſes.

EX tunc *Dominus Bononiæ* vocatus eſt. Et fuit revera per plures annos poſtea in effectu. Nam *Bononienſes*, & poſtea *Comitatentes*, ſeu habitantes in comitatu Bononienſi, ex tunc in *virga ferrea rexit*, & ibidem quæcunque voluit fecit. Nec aliquis cur ſic faceret, dicere præſumſit.

Cives ab illo caſi.

Interim autem tot *homines utriusq; ſexus*, tam Bononienſes, quam alios, quibus etiam proditionis, aut ſeditionis, vel aliorum maleficiorum culpas impoſuit, de die in diem *mactari fecit*, prout adhuc eſt fama *Bononiæ*. Qvod ſi omnes illi viverent, vix in aliquo parvo municipio ſeu oppido poſſent commode habitare.

Lictoribꝰ crudelitas imperata.

Et pluribus mandavit *lictoribus* ſeu *manigoldis*, qui executionem ſanguinis in condemnatos capitaliter illic debebant facere, quod ſe ſubitò expedirent, nullam habendo humanitatem vel miſericordiam in perditione multorum.

Divites quocunq; prætextu mulctati.

Et ubicunque ſcivit aliquem *divitem presbyterum*, vel *civem*, vel *Judæum*, Bononiæ commorantem, illum exqviſitis cauſis *mulctavit*.

Petitiones ejus, periculoſa mandata.

Et ſi cauſas non invenit contra illos, tunc rogavit, ubi ſibi tantam pecuniam *mutuarent*. Sed hæc *rogamina* fuere omnibus illis *periculoſa præcepta*. Qvia ſi illi rogati allegabant impotentiam, ſeu paupertatem, in hac etiam nullatenus profecerunt, ſed opus erat facto, ut ſibi traderent efficaciter, qvicqvid ab ipſis habere volebat. Et male pro illos qvi ſibi in talibus reſiſtebat.

Onera reipublicæ pecuniaria auxit.

Multas etiam *gabellas* illic redinvenit, qvas addidit antiqvis oneribus & gabellis, quæ illic per præſens ſolvi conſveverunt: Nihil, unde ſibi lucrorum reſultarent commoda, omittendo.

Exactiones iniquæ in peregrinos.

Hic etiam Balthaſar, dum aliquis *forenſis* tranſitum faceret per Bononiam, & aliqvod emenium aut jocale portaret, qvantumcunque modicum, ſi illud forte gabelliatoribus Bononienſibus, qui ab antiquo ſunt, & ſunt *valde importuni exactores*, ſtatim non oſtenderet: Permiſit, ut bonis omnibus, quæ deferebat ille, propterea ſpoliaretur. Et ablata per hujusmodi ſpolium fecit ſibi adferri; Eaqve, acſi lucra eſſent licita, uſurpavit: Ad juſtitiam & Deum aut qualitates perſonarum, non habens reſpectum.

Pau-

Pauperes & ruſticos ad ſervitia compulit. Abſq; omni pretio.

Pauperes verò, communitatem, ſeu *villanos*, ad incidendum & apportandum in eorum curribus & vehiculis propriis ſumptibus arbores magnas vel ligna, pro reformatione caſtrorum vel viarum, crebrius *angariavit*. Qvibus tamen unum hauſtum vini vel aqvæ propter hoc minime porrexiſſet. Et eis murmurantibus aliquando, dum hoc ſentiret, quod eos torqueri faceret aut deſtrueret comminabatur aperte.

Additis minis.

Et licet *Bononia* ſit civitas valde *magna*, egregia, & admodum populoſa: Scivit tamen ſubtiliter tenere modum, quod niſi in uno vel duobus locis *panis* vendebatur in illa, & coquebatur de grano, quod nomine *gabellarum* de frumento & grano *molentium in molendinis* Bononienſibus dietim recolligi fecit.

Cenſus ex pane, ex molis,

Nullus etiam civis Bononienſis, vel alius, auſus fuit aliquod *vinum* etiam *in groſſo* vendere, niſi ſuper hoc prius *licentiam* ab eodem Balthaſare, vel alio, qvem ſuper hoc deputaverat, *ſoluta* etiam ſibi *gabella*, exinde haberet.

ex vino, Licent.

Et *ab illis, qui molebant in molendinis*, extorſit *promptas pecunias*, & etiam tantum *de grano* vel frumento illuc apportato, quod ad minus tertiam partem de illo pro ſuo commodo reportavit.

Cenſus geminus ex molis.

Nec patiebatur, quod aliquis forenſis *in publicis hoſpitiis* Bononiæ alium *panem* comederet, niſi quem emerat illic, aut vinum aliud, quam de taberna illic emptum, ſub magna pœna bibere poſſet.

Hoſpitiorum publicorum vincula pro cenſu.

Cujus qvidem *vini*, quod in tabernis Bononiæ vendebatur, *medietatem pro gabella ſibi vendicabat*, nec aliter potuit venundari.

Neque permiſiſſet inferri in Bononiam aliqua *victualia*, etiam *fructus, herbas, olera, ligna, fœnum & ſtramina*, de qvibus *in portis civitatis* ejusdem ante omnia *gabellam* non modicam non recepiſſet.

Cenſus ex victualibus, ligno, fœno & ſtramine,

Et certè *à ſcortis* etiam & *baratoribus*, ſcilicet, *luſoribus taxillorum*, nec non *fœneratoribus* Bononiæ, atqve de turpi eorum lucro *gabellas* extorſit.

Cenſus ex ſcortis, luſoribus, fœneratoribus.

Et adeo *ſolicitus & argutus*, puto, nemo *in talibus* repertus eſt, ſicut ipſe Balthaſar. Qvanto plus recollegit, tanto plus ſitivit ad habendas recentes pecunias. Nec aliquando *ſatiari potuit*.

Calliditas Balthaſaris in extorquendâ pecunia.

Et ſemper *quod pauper eſſet*, cum aliquibus ſibi ſpecialibus loquendo, *querulabatur*, niſi *poſtquam bene potabat*. Et tunc aliquando, calore vini impellente, quod eſſet auro valde dives, aut abundaret, permaxime ſe jactabat.

Simulavit ſobriè paupertatem.

Sed antequam dictus Balthaſar Bononiam & ejus comitatum regeret, ut præfertur, *de Germania* & aliis partibus ad Bononiam venientibus, & *literas ſalvi conductus* alicujus principis ſecum deferentibus, de rebus, quas ſecum detulerunt, pro *gabella* Bononiæ quicquam exigi & recipi non conſuevit. Qvod, eo illic regente, ceſſavit. Sicut & *Veronæ* poſtquam illam Veneti occuparunt.

Immunitates Germanorum ſuſtulit.

CAP. XI.

Unde ſimultates inter Balthaſarem Cardinalem, Bononiæ Dominum, ac Innocentium VII. Pontificem.

ET dum hæc agerentur, contigit dictum Bonifacium Papam decedere, ſibiqve *Innocentium VII.* ſuccedere. Qui quidem *Innocentius* poſt- poſtquam de *Roma* fugit ad Viterbium, *prout ſuperius tactum eſt, (VII. De ſchiſm. l. 2. cap. 36.) Qvidam potentes cives Bononienſes*, ſecrete affectantes à jugo dicti Balthaſaris exonerari, inter ſe clanculo inceperunt pertractare, qualiter illud, quod mutuo in ea parte conceperant, ad effectum perducere poſſent.

Bononienſes ſolliciti de jugo Balthaſaris abjiciendo.

Et demum concluſerunt, qvod ad eundem *Innocentium* mitterent aliquos ex ipſis fide dignos, prout fecerunt, promittentes ei libere aſſignare dominium ejusdem civitatis: Et ultra hoc magnam pecuniæ quantitatem, ſi illic accederet, ibiqve ſibi curiam ſtabiliret, eveſtigio ipſi tradere vellent.

Innocentii Papæ opem implorarūt.

Et quandoquidem oblationem & promiſſionem dictus Innocentius libenter audivit, ſed negotiis ſuis in illa tempeſtate inordinate procedentibus, eam ita cito exequi non potuit, ut vole-

Detectum Balthaſari conſiliū Bononienſium.

volebat: Nec potuit *res illa* ita ſubinde tractari, quin dicto *Balthaſari detecta* foret: Unde *indignatione & ira valde commotus*, illos, quos in ea parte ſuſpectos habuit, in ipſorum perſonis & ære, nec non aliàs horrende nimium moleſtabat, atque mulctabat: Etiam contra ipſum *Innocentium*, quamdiu vixit, ex tunc gravem animum habendo, quem *parum curare videbatur*. Imo quod ſe ipſi vellet opponere in omnibus; aliquandiu in curia ejusdem Innocentii fama fuit.

Simultas hinc orta contra Innocentiū Papam.

CAP. XII.

Unde odium Balthaſaris in Gregorium XII. Papam.

Balthaſar ſprevit & Gregoriū XII. Papam.

CUm autem dicto Innocentio, qui infra breve tempus poſtea deceſſerat, vir venerabilis *Angelus*, nunc *Epiſcopus Portuenſis*, in illa obedientia ſucceſſiſſet, *nec illi* etiam præfatus *Balthaſar* effectualiter *obedire curaret*: Contigit, dictum Dn. *Angelum*, tunc Papam, quendam nepotem ſuum, nunc S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalem; eccleſiæ Bononienſis *Epiſcopum conſtituere. Quem Balthaſar* admittere noluit, aſſerens, ſe *fructibus Epiſcopalis menſæ Bononienſis* pro dictæ civitatis cuſtodia indigere, quos per plures annos ante & poſt ſolicite recolligens, ſibi totaliter uſurpavit, placeret ſive diſpliceret Innocentio & poſtea Gregorio ſupra dictis, aut alteri cuicunque.

Epiſcopū à Gregorio Bononiæ conſtitutū rejecit Balthaſar.

CAP. XIII.

Quo ſtudio & fine Balthaſar Concilium Piſanum promoverit.

Colloquiū inter Gregorium XII. & Benedictū XIII. in urbe Lucana inſtituendū.

SEd dum poſtea dictus Dn. *Angelus* cum ſua curia acceſſiſſet ad civitatem *Lucanam*, illa intentione, ut dicebatur, quod cum prædicto *Petro de Luna* juxta vota & promiſſa eorum, per ceſſionem mutuam, unionem facerent in eccleſia univerſali, prout etiam *in ſuis locis ſuperius eſt deductum*. Et in eadem civitate Lucana aliquandiu reſediſſet: Dictus *Balthaſar* volens aliud pro alio forſan oſtendere, videlicet, quod ipſe ut dicta fieret unio, cordialiter affectaret, etiam *ſuos ambaxiatores*, ea de cauſa, prout fecerunt tunc multi potentes Italiæ, ad eandem civitatem Lucanam, *ipſi Angelo tunc Papæ deſtinavit*, exhortando ipſum ſcriptis & magnis promiſſis, ut omnino vota & promiſſa ſua in ea parte efficaciter attendere vellet.

Balthaſar miſit legatos ad Gregorium XII.

Ceſſionem à Papatu ſuaſu Gregorio Papæ. Legatos Balthaſaris repudiavit.

Ipſe autem Angelus tunc modicam fidem præfati Balthaſaris exhortationibus, ſcriptis & promiſſis hujusmodi exhibuit; Exiſtimans forte; quod non procederent puro corde. Quod cum ipſi *Ambaſiatores* ejusdem *Balthaſaris* qualitercunque ſentirent; valedicto Pontifice receſſerunt.

Propter quod etiam dictus *Balthaſar* contra præfatum Dn. Angelum, tunc Gregorium, *in iracundiam magis accenſus*, extunc ipſum incœpit animoſius, ubi potuit, impedire: Cæterosque dominos Cardinales, tunc exiſtentes Lucæ, cum prædicto Angelo, tunc Gregorio, ut, eo dimiſſo, ad civitatem Piſanam accederent, etiam dictis & promiſſis grandibus, per intermedias perſonas ſolicitare.

Gregorio infenſus Balth.

Conciliū Piſanum urſit.

Et cum prædicti Dn. Cardinales, paucis exceptis, ad eandem civitatem *Piſanam*, dicto Domino Angelo per eos dimiſſo, poſtea declinaſſent, ad habendum tractatus ſuper unione ipſa, qualiter facturi eſſent, ut res tanta, ſi Deo placeret, ſperatum ſortiretur effectum: Cum pleriſq; ex Dominis Cardinalibus Petri de Luna, præfatus *Balthaſar* medio tempore *tractavit cum Florentinis*: Qui tunc habuerunt etiam, non tamen abſque conſilio & auxilio dicti Balthaſaris, prout adhuc habent & *tenent*, eandem *civitatem Piſanam*, cum municipiis & caſtris ejuſdem: Durantibus tractatibus ipſis, dictos tractatus, & alia omnia, quæ ſequerentur exinde, tuto & abſque impedimento aliquo in eadem civitate perficere poſſent.

Cum Florentinis egit pro Piſis Concilio concedendis.

Donan-

Digitized by Google

Cardinales corrumpendo abſtraxit à Gregorio.

Donando etiam, in odium dicti Domini Angeli, tunc Gregorii, *certas pecuniarum ſummulas*, in ſubſidium expenſarum aliquibus ex *Cardinalibus* ipſis, quos magis conſpexerat talibus indigere. Per quos allecti fuere etiam reliqui antiqui domini Cardinales, qui usq; tunc Lucæ cum præfato Domino Angelo, tunc Gregorio, remanſerunt: Quod, ipſo ſimiliter dimiſſo, ad eandem *civitatem Piſanam*, ad eorum confines, unanimiter acceſſerunt.

Concilium Piſis inchoatum.

Et demum *illic generale Concilium* convocarunt illudque ſucceſſive celebrarunt, & alia multa fecerunt, *prout ſuis locis ſuperius* (in lib. de Schiſmate) *credo eſſe traditum copioſe.*

Eſt enim dictus *Balthaſar* ſatis *aſtutus*, & juxta curſum temporis ſciens ſe habere, ſive proſpera ſint vel adverſa.

CAP. XIV.

Qua arte munita caſtra & arces occupaverit.

ET dum ſibi tempus applauſit, *fungendo legatione in Bononia* & ejus Comitatu, *terribilia ſæpe aggreſſus eſt.* Et præter ſpem hominum *proſperabatur in illis.*

Exempli gratia. Dum quadam vice cum *Comite de Barbiano*, cujus territorium confinit cum eodem Comitatu Bononienſi, guerram ſeu diſſenſiones haberet, prout multi Domini & etiam Communitates civitatum, forſan numero duodecim millium, inter equites & pedites, longo tempore quoddam forte valde caſtrum dicti Comitis & vicinum præfato Comitatui Bononienſi fortiter obſiderent: Et poſtquam illud crebris machinarum & pixidum ictibus conquaſſaverunt, finaliter tamen id obtinere, nec vi neque pactis valerent: Dicta obſidione ſoluta receſſerunt. Videns autem hoc dictus *Balthaſar*, tunc Legatus, qui concepit in mente ſua, quod illud qualitercunque capere vellet. Et conſiderato tempore, quod habitatores dicti caſtri, & Comes ipſe, ſecuri eſſent ſecundum ſe, quod deinde hoſtes dictum caſtrum nec obſidione conſtringerent, nec hoſtiliter impugnarent, & ideo non eſſent diligentes ad cuſtodiendum dictum caſtrum, ſicuti prius eſſe conſueverunt: *Recollegit exercitum*, mille vel circiter ſtipendiariorum, equitum & peditum, juxta ipſarum partium conſvetudinem ſive morem, *nec alicui revelavit, quo cum ipſo exercitu tendere vellet.* Nec mora. Tertio die cum ipſo exercitu verſus dictum caſtrum iter egit, & circa noctis crepuſculum, illuc prope pervenit. Ubi hac cautela uſus eſt. Fecit enim illuc adduci panes, carnes, nec non vinum in copia, cum quibus illo ſero dictum exercitum bene pavit. Et interim quod coquebantur carnes, ille circum circa dictum caſtrum excubias fieri juſſit, ne quis dictum caſtrum exire, vel illud ingredi poſſet, quin ſtatim per ſuos, illic ad cuſtodiam poſitos, caperetur.

Poſtquam autem ipſe & dictus exercitus avide comederunt, eis inebriatis, ad impugnandum dictum caſtrum in diverſis locis illico acceſſerunt. Cum quibus ipſe Balthaſar exiſtens perſonaliter, *unum foſſatum* dicti caſtri, quorum duo habebat in circumferentia, aqua repleta, invitis prædicti caſtri cuſtodibus, intrinſecus, & contra iſtos extra id lapides projicientibus, & ſagittantibus, & deinde *ſecundum* violenter ſuperarunt. Sicqve factum extitit, quod dictum *caſtrum* illo ſero dictus *Balthaſar* taliter *acqviſivit.* Et ſui illud, appoſitis ſcutis ad mœnia, vehementer incurrunt. Ubi tamen aliqui eorum ictibus lapidum de alto contra eos miſſorum morte præcipitati in terram corruerunt.

Dictusqve *Balthaſar etiam aliqualiter ibi tactus* cum quodam *lapide* in pede fuit. De quo tamen, exultando de tanto per eum habito lucro, non curavit. Et mane facto etiam *arx* ſeu *Rocka* prædicti caſtri, quæ erat bene fortis, ex pacto ad manus ipſius Balthaſaris pervenit. Et ſic lætus ab inde receſſit.

Ex quibus patet, quod idem Balthaſar audebat *aggredi terribilia*, ut præmittitur, in minoribus conſtitutus.

Digitized by Google

CAP. XV.

Quod in Piſano Concilio ſpes ad Papatum illi adſpiraverit. Et quomodo electionem Alexandri V. promoverit.

In Concilio Piſano ſpes affulſit Balthaſari ad Papatum. Declinavit tunc Papatũ. Commendavit ad Papatum Petrum de Candia Cardinal.

Poſtquam autem ad hoc deventum *in* eodem *Piſano Concilio* fuerat, quod dicti *Angelus* & *Petrus* à Papatu, quem quilibet eorum ſe habere prætendebat, finaliter amoverentur, & immineret novi ſummi Pontificis ſecundum determinationem dicti Concilii electio facienda, *tangeretur* quoque per aliquos multis rationibus, *ut dictus Balthaſar tunc eligeretur in Papam:* Quod cum ſibi conſtaret, reſpondit, quod illud non expediret, ſed ſibi videretur eſſe magis utile ac conveniens ea vice, quod dictus *Petrus de Candia, presbyter Cardinalis*, eligeretur in Papam. Qvia eſſet vir apprime literatus, & ætate grandævus ac bonæ famæ, & de Græcia oriundus. Ita quod non haberet aliquos, ſibi carnis identitate conjunctos, per quos Romana eccleſia gravaretur. Qvem ſi eligerent, vellet fideliter omnibusque modis, quibus poſſet, dirigere atque juvare, ut urbem & alias terras eccleſiæ Romanæ in provincia Patrimonii Beati Petri in Tuſcia, & etiam alia temporalia & regalia ipſius eccleſiæ, violenter & injuſtè occupata, recuperaret ab illicitis detentoribus eorundem.

Promiſſa Balthaſaris ad promovendũ Alexandrum V.

Sicqve præfatus dominus *Alexander*, mediantibus perſuaſionibus & promiſſionibus hujusmodi, ibidem *Piſis* per electionem Dominorum Cardinalium *in Papam fuit aſſumtus.*

Alexander V. Piſis electus.

Qvæ quidem electio de ipſius *Concilii Piſani* expreſſa voluntate & conſenſu proceſſit.

Sed ipſe Dn. Alexander Papatum modico tempore poſſidebat.

CAP. XVI.

Qua via effecerit, ut Roma Regis Ladislai manibus eriperetur.

Vid. Libr. de Schiſmate. Cum Paulo de Urſinis auri ope tranſegit de Roma recuperanda è manibus Regis Siciliæ.

IPſe vero Balthaſar tentando & ſolicitando tunc temporis *Paulum de Urſinis* ſupra dictum, ut *Regem Ladislaum*, etiam ſuperius notatum, qui tunc urbem ipſam tyrannicè occupabat, inde vi expelleret: Eum ſibi in hoc favorabilem reperit, tamen *magna pecunia mediante*, data per ipſum Balthaſarum manualiter Paulo memorato.

Expulſis igitur officialibus dicti regis Ladislai ab urbe prædicta per eundem Paulum, violenter urbem ipſam dictus Paulus ejusdem Alexandri Papæ ditioni ſubjecit. Tamen ipſe Paulus poſtea, quæcunque voluit, in ipſa urbe diſpoſuit, Alexandro & poſtea Joanne viceſimo tertio prædictis præſidentibus cathedræ Piſcatoris.

Romam reddidit Urſinus Alexandro.

CAP. XVII.

Qua arte impediverit, ne Papa Alexander Romam peteret. Et quo pacto Bononiam eum pellexerit.

SEd cum nova de hoc ad civitatem Piſtorienſem, in qua tunc dictus *Alexander* cum ſua curia reſidebat, in profeſto circumciſionis Domini delata fuiſſent: Dictus *Balthaſar*, etiam exiſtens in eadem civitate, noluit, imo penitus diſſenſit, quod idem Alexander Papa dictam Curiam ad urbem ipſam ea vice transferret, illucq; accederet, prout communiter fieri conſulebant, quodque ſic fieret, ſimiliter Romani ſperabant. Aſſerens dictus Balthaſar, quod pro recuperatione urbis ejuſdem & quarundam aliarum terrarum in eadem provincia patrimonii B. Petri in Tuſcia magnos ſuſtinuiſſet labores, & pecunias non modicas expoſuiſſet: Adjiciens etiam, quod ipſe recedens de Bononia, cauſa veniendi ad dictum Concilium Piſanum, Bononienſibus promiſiſſet, quod absq; Papa illuc non rediret, niſi illum ſecum reduceret, &

Romam petere diſſuaſit Balthaſar Alexandro.

Bononiam eum pellexit.

ſi

ſi contrarium fieret, timebat, quod prædicti Bononienſes ipſum impie trucidarent.

Perſuadendo eidem Alexandro, quod ageret conſultius eundo ad eandem civitatem Bononienſem, ubi poſſet tuto manere, & pro voto conſequi ea, quæ deſideraret habere.

Callida promiſſa.

Ipſeque Balthaſar promiſit dicto Dn. Alexandro Papæ, & Dn. Cardinalibus, quod etiam in augmentum expenſarum ſe vellet ipſis reddere liberalem.

Via occulta ad Papatum quæſita.

Sed *qua intentione* hoc fecit incertum eſt. Veruntamen plerique autumant, ſe illud *dolo* feciſſe, *ut per qualiacunque media perveniret ad Papatum*, ſicuti exitus acta probavit.

Bononiam commeavit Alexander V.

Sicque prædicti, Alexander Papa, & domini Cardinales, qui cum eo erant in eadem civitate Piſtorienſi, *perſvaſionibus & promiſſis* hujusmodi prædicti *Balthaſaris inducti*, in illo indiſpoſito & frigido tempore hyemali, per aſperos montes & vias terribiles inter Piſtorium & Bononiam, tunc repletos glaciebus & nivibus, de ipſa civitate Piſtorienſi ad Bononiam acceſſerunt.

Exilia munera impertivit Cardinalibus Bononiæ.

Quibus quidem Dominis Cardinalibus, illuc advenientibus, ſingulis videlicet eorum dictus Balthaſar aliqua vina & ligna & ſimilia donavit, ſatis tamen exilia reſpective, & quæ modico tempore conſumi poterant per eosdem.

Dictoque *Alexandro providit manualiter de expenſis*, ſatis tamen tenuiter & remiſſe. Et ei adjunxit quosdam cubicularios, & alios domeſticos. De quibus dictus Alexander Papa, ut dicebatur, non erat bene contentus. Sed contradicere non præſumſit, ne ipſum Balthaſarum contra ſe in iracundiam provocaret.

CAP. XVIII.

Quibus gradibus ſedem Papalem conſcenderit.

Alexander Bononiæ mox obiit. Balthaſar diſſimulavit Papatus ambitionem. Commendavit aliū Papam.

Poſtquam autem dictus *Alexander Papa* infra pauca tempora, ſcilicet in principio menſis Maji, ibidem *Bononiæ deceſſiſſet*: Dictus Balthaſar ſimulans, ſeu *fingens, ſe non curare quod eligeretur in Papam*, etſi, ex induſtria, & qua intentione hoc proceſſit, etiam incertū eſt: Unde rogabat plerosq; ex eisdem Dominis Cardinalibus, quod Romæ Dominum *Conradum*, titulo ſancti Chryſogoni *presbyterum Cardinalem*, *Melitenſem* vulgariter nominatum, natione *Neapolitanum*, in Papam eligerent.

Qui licet eſſet in ſe bonus, erat tamen quaſi omnino illiteratus, nec non valde groſſus & indiſpoſitus ad Papatum.

A Ludovico Rege commendatus Balthaſar ad Papatum.

Et quia tunc Dominus *Ludovicus, Rex Siciliæ* nominatus, magnam paravit claſſem per mare, cauſa regnum Siciliæ ante dictum, quod tunc præfatus *rex Ladislaus* tenuit, acquirendi, quam per mare de Marſilia per ripariam Januenſem tunc temporis deſtinabat: Qui percipiens, quod dictus Alexander Papa obierat, & ſucceſſoris electio inſtanter imminebat, quendam *ambaxiatorem ad Bononiam deſtinavit recommendando* dictum *Balthaſarum* præfatis Dominis Cardinalibus, & præſertim de Gallia oriundis: Et rogando, quod illum Papam eligerent. Quia ſperabat, ſe in acquiſitione dicti regni, cum adminiculo ipſius Balthaſaris ſi efficeretur Papa, indubie proſperari.

Cur hoc fecerit Ludovicus Rex.

Balthaſar infeliciter in Papam electꝰ Bononiæ. Coronatꝰ.

Sicq; dictus *Balthaſar* poſtquam præfati Cardinales ad eligendum novum ſummum Pontificem, conclave, more ſolito intraverunt, paucis diſcurſis diebus tantum, pro ſe & aliis multis *infeliciter electus fuit in Papam*, & ipſo feſto S. Urbani Papæ inſignibus Papalibus decoratus ſeu *coronatus, per Bononiam publice inceſſit*, per vicos & plateas equitando, prout moris eſt ſummorum Pontificum in die coronationis eorundem.

CAP. XIX.

De primis ejus in Papatu infortuniis.

Digitized by Google

ET infra paucos dies poſtea ingrata nova recepit idem Balthaſar, qualiter galeæ & naves dicti regis Ludovici, quas verſus ipſum regnum Siciliæ deſtinavit, cum hominibus tunc exiſtentibus in eisdem, usque ad numerum octo millium, vel circiter, in prædicta riparia, prope portum Veneris, ſeu in illa plaga maris, per nautas & auxiliatores dicti Ladislai expugnatæ, & quædam ad Januam, reliquæ vero ad Neapolim abductæ fuiſſent.

Ludovici Regis, Promotoris Balthaſaris ſtrages navalis.

Et etiam illa tempeſtate civitates *Faventia* & *Forolivienſis*, & quædam alia loca inſignia & fortia, quæ in *Romandiola* usque tunc dictus Balthaſar occupabat, per quosdam hoſtes & æmulos ſuos recenter & violenter occupata fuerunt, in hoc domino *Carolo de Malateſtis cooperante.*

Urbes Romandiolæ defecerũt à Balthaſaro.

Propter quod dictus Balthaſar valde dolebat, ex tunc parum in ſtipendiariis, qui commiſſa recuperarent, confidendo. Quia frequentius eorum ſegnitiem & infidelitatem, dum cum eis ante Papatum ſuum exiſteret, expertus.

CAP. XX.

Quod pacem inter regem Poloniæ & Magiſtrum Teutonicorum conciliare detrectaverit, multisque cædibus inſecutis campum apertum reliquerit.

ET illa tempeſtate dictus Balthaſar, quam plurimis ſcriptis & dictis quorundam magnæ auctoritatis virorum, ad pacem *& concordiam inter Dominum Wladislaum regem Poloniæ*, nec non majorem Principem Lithoviæ ac dominum Pruſſiæ *ex una parte*, & pro tunc *Magiſtrum atque Fratres hoſpitalis ſanctæ Mariæ Theutonicorum Hieroſolymitanorum*, qui Domini Pruſſiæ & Livoniæ nominantur, *ex altera parte*, caritative admonitus, ut ſe interponere dignaretur, ne ad conflictus & guerras, nec non alia mala & ſæva, quæ bella parturiunt, pervenirent.

Mediator belli quæſitus Balthaſar Papa.

Et quia dictus *Balthaſar ſe non interpoſuit pro hujusmodi concordia* tempeſtive inter easdem partes, tunc inſimul diſceptantes: Contigit eodem anno die decimo quinto menſis Julii, ſcilicet in feſto diviſionis Apoſtolorum, quod *Rex Poloniæ* prædictus, prope terras ipſorum magiſtri & fratrum caſtrametatus, cum valde potenti exercitu ipſam *Pruſſiam*, ad comprimendam, ſi poſſet violenter ipſorum Magiſtri & fratrum audaciam, vellet intrare.

Mediatoris officiũ neglexit.

Poloni Pruſſiam invaſerunt.

Cui occurentes illic prædicti Magiſter & fratres, etiam valido ſtipati exercitu, circa horam tertiam ipſa die præliari fortiter cœperunt. Ubi fortis impegit in fortem.

Sed *Magiſter & Fratres* prædicti infelici omine pugnantes ſubito *devicti* fuerunt, fugientibus ab ipſis multis militibus de ipſorum exercitu memorato. Ubi prædictus Magiſter & multi alii ex fratribus prædictis in bello hujusmodi mortui ceciderunt.

Cæſi Magiſter & fratres ordinis Teutonicorũ.

Qvod contigit eorum *cauſante ſuperbiâ.* Miſit enim eadem die de mane præfatus Magiſter, in grandi multitudine dicti ſui exercitus confiſus, & quaſi de victoria certus, *mittendo illi duos enſes evaginatos*, in ſignum, quod utique cum eo pugnare vellet, quos rex ipſe animoſe recepit, plus ad bellandum cum ipſis fratribus accenſus.

Arrogantia ordinis Teutonicorum.

Ubi tunc & infra paucos dies poſtea, ut fama erat, propter hujusmodi guerram ultra ſexaginta millia hominum ceciderunt.

Sed quot caſtra, oppida, villæ campeſtres, per ipſos *victores Polonos*, in eadem Pruſſia, illa tempeſtate durante, ignis incendio & aliàs devaſtatæ fuere, & quod alia terribilia mala ex illis guerris tunc temporis prodierunt, eſſet longum ſeu tædioſum calamo exarare.

Sed tandem partes ipſæ, mediante bonæ memoriæ *Joanne Epiſcopo Herbipolenſe*, viro venerabili, qui in ſuccurſum eorundem fratrum cum competenti exercitu illo tempore tranſivit ad Pruſſiam, *amicabilis compoſitio* facta fuit, vel ſaltem treugæ ad tempus aliquot firmatæ. Ita quod per illas omnes

Epiſcopus Herbipolenſis mediator.

mnes captivi de exercitu Prutenorum à captivitate hujusmodi liberati fuerunt: *Promiſſa* quoad fratres ſuperſtites dicti hospitalis domino regi Poloniæ prædicto *magna pecuniæ quantitate*, pro redemtione ipſorum captivorum, necnon recompenſatione expenſarum & damnorum, per ipſum Dominum regem præmiſſorum occaſione paſſorum.

Qvibus ſic geſtis, & ad notitiam dicti Balthaſaris deductis, tunc primum illic ad ipſos Dominos, Regem & fratres, quendam ſuum *oratorem deſtinavit*, licet tarde, exhortando illos ſuis literis, ut pacem inter ſe ſtabilire & inviolabiliter obſervare curarent.

Novum bellum inter Polonos & ordinem Teutonicorum.

Cumqve poſtea dicti fratres etiam præfatam *compoſitionem amicabilem*, ut fama publica divulgabat, nollent obſervare, imo dictum Dominum Regem Poloniæ contra ipſam multifarie moleſtarent: Dictus Dominus Poloniæ ex hoc indignatus, grandem iterum collegit exercitum. Cum quo contra eosdem modernum Magiſtrum & fratres ad Pruſſiam transitum fecit anno M. CCCC. XIII, in æſtate, plura illic caſtra, oppida & villas tunc etiam deſtruendo.

Bella per Imperatorem Sigismundum compoſita.

Tandem mediantibus quibusdam magnæ auctoritatis viris, partes ipſæ ſuper quæſtionibus omnibus, inter eas tunc pendentibus, ad sereniſſimum Principem Dominum *Sigismundum Romanorum & Hungariæ regem*, in alto & baſſo *compromittere* curaverunt. Qui dicto accepto compromiſſo, æquum dicitur tuliſſe *arbitrium* inter partes. Qvod, ut etiam fama eſt, ipſi modernus Magiſter & fratres, obſervare non curant. De quo niſi magnum inconveniens ſequi poterit, ut timetur.

Sero hanc compoſitionem amicabilē ſuaſit Papa Balthaſar proxime ante iter ad Conſt. Conciliū.

Et quod noviſſima compoſitio ſeu concordia fieret, ipſe Balthaſar, tunc Papa, exiſtens Bononiæ, per alias ſuas literas, *paulo ante, quam iter arripuit verſus Conſtantiam*, per venerabilem patrem Epiſcopum Gnetznenſem, & poſtqvam multa & grandia damna partes ipſæ hinc inde ſuſtinuerunt occaſione guerræ hujusmodi, cœpit exhortari. Qvarum vigore treugæ, quæ adhuc durant inter partes, factæ ſunt.

Merito etiam, communi judicio referentium, prædicti fratres adverſitates & damna hujusmodi ſuſtinuerunt: Quia confidentes in multitudine divitiarum ſuarum, & fortitudine terrarum, & plebis ſibi ſubjectarum, regem ipſum Poloniæ, quem, rebus ordinarie procedentibus, tanquam bonum vicinum eorum & devotum Chriſticolam honore omnique favore proſequi debuerant, econtra ipſum ſuosque fideles & ſubditos in perſonis & bonis eorum deſtruere, inconſultis motibus, ſeu malo ducti conſilio, attentarunt.

CAP. XXI.

De tractatu inter Balthaſarem Papam novum & Carolum de Maleteſtis Gregorii XII. nomine, de ceſſione à Papatu.

Caroli de Malateſtis affectum ambivit Papa Balth. Sed fruſtra.

QVæſivit etiam idem *Balthaſar* ſummopere, qualiter Dn. *Carolum de Malateſtis* ſibi attrahere poſſet: Promittendo eidem, quod, ſi ipſum *Balthaſarum pro Papa tenere* ſibique fideliter adhærere vellet, ipſe ei ſuisque miranda faceret.

Ad quod dictus *Carolus flecti non potuit*: Aſſerens, quod, licet ipſum Balthaſarum, in minoribus conſtitutum, ſcilicet dum eſſet Cubicularius dicti Bonifacii & Legatus Bononiæ, dilexiſſet, eum etiam tunc juvando pro poſſe; Veruntamen *ipſum pro Papa non teneret*, nec ſalva conſcientia pro tali tenere poſſet. Sciens, ipſum omnino fuiſſe & eſſe indiſpoſitum ad Papatum.

Carolo de Malateſtis Balthaſarum pro Papa agnoſcere noluit.

Ceſſionem à Papatu Balthaſari ſuaſit.

Nihilominus rogando ipſum Balthaſarum frequentius, per intermedios nuncios, quod ejus tali quali *Papatui cederet*, cum poſſet, ad hoc, quod vera unio in ipſa univerſali eccleſia, ſi datum eſſet deſuper, ipſo *Balthaſare* mediante, ſequeretur: Aſſerens, quod ſi dictus Balthaſar hoc faceret cum effectu, ex hoc ſibi gloria & honores magni accreſcerent.

Digitized by Google

ſcerent: Et tunc etiam dictus Dn. Carolus cum favore, quo poſſet, ipſum proſequi, & juvare contra quoslibet æmulos ejus, vellet,

Quod aliquando idem *Balthaſar ſe facturum affirmavit*, & quandoq; negavit, diverſis ſcriptis ſuis, quæ legebam.

Fluctuatio Balthaſaris.

CAP. XXII.

De bello Balthaſaris Papæ contra Ladislaum Siciliæ Regem Gregorii XII. fautorem.

TAndem dictus Balthaſar videns quod in his tempus redimeret inutiliter cum Dn. Carolo memorato, *ira commotus*, diſpoſuit in mente ſua ad eandem urbem accedere & bellum ſive guerram contra eundem *Ladislaum regem, qui dictum Dn. Carolum fovebat*, aſſumere. Sperabat enim, ſe, juxta qvosdam tractatus ſecretos, quos habebat in eodem regno Siciliæ, ipſum regem Ladislaum abinde repellere, nec non præfatum Dn. Ludovicum regno infra pauca tempora deputare.

Bellũ ſuſcepit contra Ladislaũm Siciliæ Regem Gregorii fautorem.

Et ſuper hoc magnum exercitum armigerorum ſecum duxit ad eandem urbem. Et illum ad fines Campaniæ, juxta introitum ipſius regni, verſus Capuam ſeu prope Cepanum deſtinavit.

Sed præfatus *rex Ladislaus* econverſo non minorem exercitum ad obviandum hoſtibus recollegit. Qvem prope caſtrum, *Arx* nuncupatum, in quodam loco diſtante forſan per qvinqve vel ſex milliaria Italica ab illo exercitu prædicto, collocavit. Sed iſtos exercitus mediavit qvidam fluvius ſeu amnis, qui ſemper ſatis impetuoſe aquis vehementibus fluit.

Cumqve ibi per aliquot dies, tempore vernali, dicti exercitus, unus ab iſto & alius ab alio latere dicti fluminis permanſiſſent, Capitanei exercitus eorum, Balthaſaris & Ludovici Regis, qvadam die *Menſis Maji*, circa veſperam, improviſis hoſtibus, prædictum flumen tranſiverunt, ipſos hoſtes, dum cœnare vellent alacriter invadendo. Et reſiſtentes eis hoſtes hujusmodi, quosdam ceperunt, qvosdam vi repulerunt ſeu fugarunt, pedeſtres & equeſtres, in magna copia. Inter qvos erant aliqvi magni capitanei, & etiam quam plures comites & barones, nec non aliqui alii proceres, ad ipſum Balthaſarem captivi poſtea deducti.

Prima victoria Balthaſaris.

Et dum hæc agerentur, prædictus Ladislaus rex, videns ſuos in illo conflictu deficere, abinde conſulendo ſibi ipſi ad caſtrum, *Roccaſicca* nominatum, conſiſtens in quadam rupe altiſſima & non multum diſtante ab eodem loco conflictus, cum paucis de ipſo ejus exercitu aufugit, timens, qvod dictus exercitus eorum, Balthaſaris & regis Ludovici, eum continue ſequerentur, nec non, qvocunqve deveniret, obſiderent.

Fuga Ladislai Regis Siciliæ.

Dicti autem Capitanei, & eorum ſocii de prædicto exercitu eorundem, Balthaſaris & Regis Ludovici, videntes, in dicto loco conflictus, quam plura *vaſa aurea & argentea poſita in menſis*, ubi rex ipſe Ladislaus cœnare debebat, *ne illa prædicta amitterent*, præfatum regem Ladislaum, & alios, de exercitu ſuo *fugientes, tunc ulterius proſequi non curabant: Sed vaſa* ipſa *aurea, banderia* dicti regis Ladislai, & cujusdam legati dicti Domini Angeli, tunc Gregorii, exiſtentis cum eodem rege Ladislao in illo conflictu, nec non plures equos, & devictorum hoſtium arma ceperunt, inter ſe hujusmodi ſpolia dividendo.

Auri fulgore capti milites Balthaſariani, in aurum citius quam in hoſtes fugientes involarunt.

Sicq; dictus Ladislaus, nemine ipſum ulterius perſequente, illud grande iminens ſibi periculum tunc evaſit.

Et interim quod illa fiebant, Rex Ludovicus præfatus & Dominus Cardinalis S. Angeli, natione Romanus, qui erat legatus ejusd. Balthaſaris, in eodem loco, ubi prius dictus exercitus præfatorum Balthaſari & Regis Ludovici, ab alio latere dicti fluminis collocatus extiterat, ut præfertur, permanſerunt. Sed neſcio quare. Niſi forſan de conſequenda victoria contra eorum hoſtes hujusmodi dubitabant. Tamen finaliter

ter ipſa victoria contra eundem Ladislaum regem ipſis Balthaſaro & Ludovico parata erat, ſi eorundem, Balthaſaris & Ludovici regis capitanei & exercitus præfatos adverſarios acriter percuſſiſſent, & non *ad prædandum* ita repente *avidi* & *intenti* fuiſſent. Nec habet ibi locum: *Qvam bene pugnatur, & qvam bene ſternitur hoſtis.*

Amor prædæ perdidit alteram victoriam.

Spolia Romam abſportavit Balthaſar Papa.

Et infra paucos dies poſtea, dicta *banderia* in ſignum victoriæ ad *Romam transmiſſa* fuerunt. Qvæ ipſe Balthaſar de turri Baſilicæ principis Apoſtolorum de urbe prædicta, in altum publice poni fecerat, ut ab omnibus dictam Baſilicam intrantibus & exeuntibus viderentur.

Ignominioſus ſpoliorum uſus.

Et demum *proceſſione ſolemni facta* in ipſa urbe per eundem Balthaſarum cum Dn. Cardinalibus & aliis prælatis multis, idem Balthaſar ad majorem confuſionem regis Ladislai & Dn. Angeli, tunc Gregorii, præfatorum, ipſa *banderia in luto*, in contemptum, retro dicta proceſſione *publice trahi fecit.* Quod tamen diſplicuit multis Curialibus, & aliis, magis mature res illas fortuitas videntibus, & aſſerentibus, *quod tales deſpectus nil facerent ad propoſitum*, niſi quod eorundem, Ladislai regis ſuorumque auxiliatorum animos, ad reſiſtendum adverſariis magis viriliter, & ad offendendum eos vehementius provocarent.

Arrogantia victoris, principium ſtragis.

Melior belli fortuna affulſit Ladislao Regi.

Poſtea vero, eodem rege Ludovico ad Gallias redeunte, & in ejuſdem anni revolutione, quaſi illo tempore ſicut fuit ille conflictus prædictus, *rex Ladislaus dolo cepit quendam potentem Capitaneum dicti Balthaſaris*, & ſibi ſatis infeſtum, habentem aliqua fortalitia contigua terris Ladislai prædicti, quem incarceravit, & donec ipſe Ladislaus rex cum eodem Balthaſare concordavit, continuo detinuit captivatum.

Et poſt hoc quendam potentem Capitaneum ipſius Balthaſaris, nominatum *Forza*, pecunia circumvenit, illumque ſibi attraxit. Et tunc præfatus Balthaſar cœpit de potentia ſua diffidere, quod eundem Ladislaum Regem deinceps vincere aut debellare non poſſet, *propter inconſtantiam & avaritiam Capitaneorum* ipſius Balthaſaris, in quibus tractu temporis defecit.

Ladislaus oppugnavit Romã.

Quod conſiderans dictus Ladislaus rex, *in principio menſis* miſit exercitum prope Romam, ſatis tamen inutilem & imbellem, qui monaſterium monialium S. Agnetis, extra muros urbis, intravit. Et poſtquam ibi pernoctavit, mane facto de ipſo monaſterio usq; ad portam præfatæ urbis, quæ reſpicit prædictum monaſterium, ac ſi illam violenter ingredi vellent hoſtes, ipſi unanimiter acceſſerunt, & quaſi nullam reſiſtentiam illic invenerunt, niſi quod quidam parvus capitaneus Theutonicus, qui ad ſtipendia dicti Balthaſaris militabat, dum præfatus exercitus ad ipſum monaſterium eadem die rediret, inſequendo eosdem hoſtes, aliquos equos violenter cepit ipſorum, & abduxit ad urbem.

Prædictus autem *Paulus de Urſinis*, qui tunc etiam erat magnus *capitaneus* ejusdem *Balthaſaris*, in eadem urbe tunc exiſtens, quia ſocios ſuos illa vice non habuit, ſecum forſan omnes, & de quibus poſſet confidere, contra hoſtes ipſos pugnare non audebat. Sed tamen, quocunq; iverant in diſtrictu Romano, eos ſequebatur à longe, forſan illa intentione, quod ſi oportunitatem inveniſſet, cum ipſis bellum iniiſſet.

In odium Caroli de Malateſtis, fantoris Gregorii XII. Urſinum creavit Cardinalem Balthaſar.

Qvibus taliter actis, ipſe Balthaſar qualitercunq; ad vindicandum ſe contra prædictum Dn. *Carolum de Malateſtis*, Dn. *Cardinalem de Urſinis creavit legatum ſuum in Marchia Anconitana & in Romandiola.* Et cum illo deſtinavit competentem exercitum, cujus capitaneus generalis erat dictus Paulus de Urſinis. Qvi ad illas partes venientes, & forſan credentes, contra ipſum Carolum ſe pro dicto Balthaſare multa facere poſſe, tamen in illis etiam ſpe ſua fraudati fuerunt. Dictus enim Dn. *Carolus* adeo *prudenter & potenter eis reſiſtebat*, qvod vix manus ſuas domum cum rebus & perſonis eorum evaſerunt.

CAP. XXIII.
De novis Cardinalibus à Balthaſare creatis, ut ſe in Papatu muniret.

NEc etiam juvit eundem Balthaſarum, quod eo tempore, qvo proſpere contra eundem Ladislaum regem ſibi ſucceſſit in guerris ante dictis, *multos Cardinales*, qvosdam ſcilicet *proceres, & alios magnæ literaturæ, de novo creavit:* Aſſerens, qvod per hoc ſe *armis & ſcientiâ* vellet peramplius communire: Ipſamqve urbem & ejus diſtrictum potenter tunc teneret. Qvoniam per ipſum Ladislaum regem ejusqve auxiliatores, ſubditi & fideles dicti Balthaſaris, & præſertim in ipſa Romandiola, Campania, nec non Tuderto, Æmilia, & qvibusdam aliis terris ejusdem Romanæ Eccleſiæ habitantes, plurimum vexati, in perſonis & bonis eorum.

Nova præſidia à Balthaſare pro ſuo Papatu quæſita ex doctrina novorũ Cardinalium.

CAP. XXIV.
De Sophiſtica pecuniaria Balthaſaris, magna auri ſummâ Regem Siciliæ Ladulaum à partibus Gregorii abſtrahendi ſibique devinciendi.

PRopter qvæ dictus *Balthaſar, mente conſternatus*, reperit modum *cum* dicto *Ladislao rege concordandi, mediantibus pecuniis*, & quibusdam magnis promiſſionibus, per ipſum Balthaſarem præfato regi Ladislao per aliqvos mediatores factis.

Inſidiis aureis victus Ladislaus Rex Siciliæ, & à partibus Gregorii abſtract9.

Sed qvantæ fuerunt illæ pecuniæ, & qvales erant ipſæ promiſſiones, pauci noverunt: Sed diverſi de hoc diverſa loqvebantur. Audivi tamen de qvodam tunc obedientiæ dicti Dn. Angeli tunc Gregorii, qvod idem *Balthaſar* dictum *Ladulaum regem*, ut ab ipſo Angelo tunc Gregorio recederet dictumq; Balthaſarum pro Papa deinceps haberet, cum *ſumma centum millium florenorum*, ſibi per qvendam Florentinum per ipſum Balthaſârem *tranſmiſſorum ſophiſticaſſet*. O miſera pecunia, etiam qvales & qvantos in illis partibus corrumpere aut decipere conſvevit; ut ſæpe de fide ad perfidiam declinarent.

Et qvando pax ſeu *concordia illa* ſic *ſub nive facta* ſeu cooperta fiebat, adhuc Dn. Angelus tunc Gregorius cum ſuis Cardinalibus & curialibus in civitate *Cajeta* maritima, non remote ab ipſa Campania, ſub protectione ipſius Ladislai regis reſidebat, tamen hujusmodi *tractatum concordiæ in principio penitus ignorabat.*

Et dictus rex Ladislaus illa tempeſtate ad eundem Dn. Angelum tunc Gregorium, quadam vice veniens, depoſito caputio ſeu pileo de capite, ipſum dominum Angelum, tunc Gregorium, more ſolito honorabat: Dictus vero Dn. Angelus, tunc *Gregorius, de prædicta concordia ſecrete informatus*, eidem regi publice dixit: *Cariſſime Dn. Rex, quare cum adverſario meo concordaſtis, me inſcio penitus & excluſo?*

Inſidias illas ſenſit Gregori9. Objecit illas Regi.

Qvi qvidem rex conſtanter negabat dictam concordiam ſe feciſſe. Attamen die ſeqventi, per qvendam de ſuis, ipſi Dn. Angelo, tunc Gregorio, intimari fecit, qvod infra certum tempus tunc expreſſum, etiam nimis arctum, cum ſuis ſe ab eodem regno *Siciliæ* abſentaret.

Diſſimulavit rex.

Mox detexit, dũ Gregoriũ ſolum vertere juſſit.

Et tunc primum ipſe Dn. Angelus tunc *Gregorius, cognovit dictam concordiam* proceſſiſſe, ſibiqve atqve ſuis ſi diutius illic remanerent, qvoad perſonas & res ipſorum maxima pericula iminere.

Et convenientes illico, inſimul ipſe Dn Angelus & ſui Curiales valde timebant, ac titubantes neſciverunt, qvam viam pro eorum ſalvatione, in tanta perplexitate poſiti eligere poſſent. Et dum ſic parumper hæſitaſſent, applicuerunt illic duæ magnæ *naves*, mercibus oneratæ, una videlicet de Oriente & alia de occidente.

Fugit Gregori9, ſeq; commiſit undis maris.

Cives autem *Cajetani* audientes, qvod rex ipſe taliter fecerat, erant male contenti, qvia dictum Dn. Angelum tunc *Gregorium* ſuosqve curiales *dilexerunt*. Merces hujusmodi emerunt ſubito, ad illum

Cajetanis diſplicuerunt hæ inſidiæ Gregorio ſtructæ.

Fugam Gregorii promoverunt pio affectu.

illum finem, qvod ſic naves illæ, mercibus exoneratæ, ab eisdem Dn. Angelo, tunc Gregorio, ſuisqve curialibus conducerentur. Sicuti factum fuit inſtanter. In qvibus præfati Dn. Angelus tunc Gregorius, & ſui curiales, velis in ſublimi protenſis, per altum pelagus navigarunt per multas dietas, qvousq; ad eandem *Marchiam Anconitanam*, *ſub protectione dicti Dn. Caroli de Malateſtis*, ad quædam ejus loca maritima, cum vento proſpero, & absque omni periculo pervenerunt.

Ad Carolum de Malateſtis ſe recepit Gregorius.

CAP. XXV.

Quam duriter emunxerit Curiales ſuos & Romanos ære & auro Balthaſar.

Interim autem qvod hæc fiebant, prædictus Balthaſar, continue *in eadem urbe* cum ſua curia reſidens, infra aliquot menſes valde ſolicite perquiſivit, *quibus modis & viis ditiores curiales ſuos nec non etiam quam plures cives Romanos poſſet exactionare*, prout fecit.

Ditiores Curiales & cives Romanos ſingulari arte emunxit.

Vocavit igitur ad ſe aliquos notabiles hujusmodi curialium, ſcilicet *protonotarios*, *referendarios*, *ſcriptores & abbreviatores literarum Apoſtolicarum*. Qui, credentes, quod aliqva ſecreta cum eis haberet pertractare, ad eundem intrepide acceſſerunt.

Venientibus autem ad Palatium Papale, & inveſtigantibus, ad qvid vocati eſſent, reſpondebatur eis ulterius, qvod irent & invenirent certos Dn. Cardinales ad hoc deputatos, qui ipſis intentionem dicti Dn. Papæ manifeſtare deberent. Quos ipſi Cardinales, ad ſe venientes, ſalutabant dicendo: Qvod dictus Balthaſar magnas pecunias haberet pro utilitate eccleſiæ tunc exponere, & in hoc ipſorum ſuffragio indigeret.

Et, ſive illi affirmarent, vel negarent, *neceſſe fuit ut ſolverent*. Et qvousq; ſolverent, eis abinde recedere non licebat.

Et ſic fecit de omni partium ſtatu curialium prædictorum: Sicqve *multas pecuniarum ſummulas reportavit*.

Et qvamplures *cives Romanos* præſertim *ditiores*, per Senatorem urbis paulatim acceſſiri fecit. A qvibus etiam, ad ſe venientibus, Senator ipſe ex parte prædicti Balthaſaris pecuniarum ſummas quamplurimas, etiam per detentionem plurimorum ex ipſis civibus donec ſolverent, exigebat.

Cenſus Papales ex vino Romæ.

Et fuerunt tunc *horrenda gabella* in urbe prædicta, potiſſime *de vino*. Et granum tam care vendebatur, ita, qvod pro pecunia etiam rubrum pro novem florenis Romanis, absque partium importunitate vix reperiebatur venale. Qvalem *menſuram* vidi *pro uno floreno* in eadem urbe diverſis temporibus venundari. Ita quod propterea multi ſexus utriusqve homines, tam cives Romani, qvam curiales, nec non peregrini, tunc in ipſa urbe exiſtentes, victualium cariſtiam ſeu inediam non modicam ſuſtinebant. *Nihil* enim dictus Balthaſar *dimiſit intactum* in talibus, unde lucrari non vellet.

Cenſus ex opificiis, ex arte fabrili.

Nec dimiſit etiam quærere ſeu exigere *de fabris & mareſcallis eqvorum* in eadem urbe, nec non de illis, *qui fecerunt cochlearia & ollas & lebetes*, nec non *lampades*, gabellas de operibus eorundem.

Monetam Romanã mutavit.

Et *immutare antiqvam monetam urbis* prædictæ: Et alia multa ſimilia attentavit, qvæ per præſens in urbe ipſa inſolita & inaudita fuere.

Infelix ſucceſſus.

Per quæ Romanos & Curiales ipſos ad iracundiam concitavit. Et in illis minime conſeqvebatur effectum. Qvia ipſi fabri eqvos ferrare, & alii artifices & mechanici in eorum artibus laborare nolebant, donec *retractaretur per ipſum Balthaſarum* illud *mandatum* ſeu edictum *de ſolvendis ei per* ipſos *mechanicos gabellis* de operibus eorundem.

Edicta hæc reſciſſa.

Nec *venditores victualium* in eadem urbe volebant eandem monetam novam accipere: Et *apothecas* clauſerunt eorundem: Qvousqve dictus Balthaſar etiam illud edictum ſuum de illa moneta publice, per vicos & plateas dictæ urbis, per vocem præconis publice retractaret.

CAP. XXVI.

De novis indulgentiis Balthaſaris venalibus.

Quæſtores indulgentiarum novi.

MUltas etiam tunc temporis in diverſis regnis & provinciis ſuæ obedientiæ indulgentias & *peccatorum remiſſiones venales*, per aliqvos *avidos* ſuos *quæſtuarios*, clericos & laicos, pro exigendis pecuniis fecerat publicari.

Quare male audiit Papa.

Unde contra ipſum una voce valde multi dicebant, *qvod ſanam conſcientiam non haberet.*

CAP. XXVII.

De occulto tranſitu Balthaſaris ex palatio Romano in caſtrum vicinum.

AC *muros antiqui burgi S. Petri*, de ipſo ejus palatio, usque ad caſtrum S. Angeli, ut de eodem palatio ad prædictum caſtrum qvando vellet per eundem murum intrinſecus, per quendam meatum transire, ipſumque *transeuntem nemo videre poſſet*, non paucis ſumptibus, etiam illa tempeſtate fecerat reparari.

In illo muro ſeu meatu conſueverunt *olim* ad perpetuam pœnitentiam agendam *includi adulteræ* & aliæ publicæ peccatrices, aliqvæ ipſarum videlicet invitæ, ac aliæ *voluntariæ*, multæqve de fidelium eleemoſynis ſuſtentabantur toto tempore vitæ ſuæ.

Et aliqvando quosdam venientes ad dictum palatium ſibi ſuſpectos ad dictum caſtrum per præfatum murum adduci, & illo caſtro detineri fecit invitos.

CAP. XXIIX.

De lite Balthaſaris cum Præfecto urbis Romæ, Ladislai aſſecla.

HAbuit etiam tunc temporis *publicam guerram cum Præfecto urbis*, qui adhærebat ipſi regi Ladislao: Forſan aliud facere non præſumens, quam ut ſe ſuosq; ſecurius conſervaret, quos gentes armigeræ dicti Balthaſaris valde prius infeſtabant & damnificabant in perſonis & rebus eorundem.

Fortunâ ſemel abuſus, ab eadem plerumq; deſeritur.

Ex præmiſſis advertendum eſt, qvod, *qui fortuna ſibi favente in aliqvo conflictu abutitur aut illam negligit*, (V. ſupr. cap. 22.) *raro ad votum ſibi poſtea cedit.*

CAP. XXIX.

De regno Siciliæ in obedientiam Balthaſaris publice reducto.

Fœdus inter Regem Siciliæ & Papam publicatũ in regno Ladislai.

POſtquam autem dictus rex Ladislaus forſan ad promiſſas ſibi ab ipſo Balthaſare pecunias, ut præfertur, habebat intentum, Rex ipſe in regno ſuo & aliis terris ſibi ſubjectis in omni ſtatu & gente, *ad ſonum tubæ* fecerat publicari, qualiter ipſe *cum* præfato *Balthaſare amicabiliter concordaſſet*, ipſum haberet Papam & dominum ſingularem. Mandans omnibus, tam clero, qvam populo, ſibi ſubjectis, in omni ſtatu & gradu, ſub formidabilibus pœnis, ipſi Balthaſaro, ut vero & unico Papæ, reverenter & humiliter obedirent.

Suſpicio de arte Balthaſaris ſub illo fœdere latente.

De quo clerici & *laici* communiter illarum partium *mirabantur*. Credebatur aliter, & dicebatur etiam à multis, qvod in capitulis ſeu articulis pacis & concordiæ hujusmodi, inter Balthaſarem & regem Ladislaum prædictos conceptis, conductum erat, quod dictus Balthaſar plures eccleſiaſticos Prælatos ejusdem regni Siciliæ, per ipſum regem præfato Balthaſari nominandos, ipſorum *prælaturis privaret*, eisqve alios, qvos vellet rex, ipſe ſurrogare deberet.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXX.

De novis exactionibus Balthaſarianis.

SPerabantqve dicti curiales, qvod per *reductionem prædicti regni Siciliæ ad obedientiam* prædicti *Balthaſaris* multa eis lucra reſultarent, *ſufficiens boni vini* & aliarum rerum delicialum *copia* ad eandem urbem de cætero duceretur: Et etiam aliorum *victualium*, propter hujusmodi concordiam inter Balthaſarum & regem præfatos initam etiam in ipſa urbe infra longa tempora non deeſſet: Ipſeqve Balthaſar pace illa firmata, deinceps ab *importuna* earundem *gabellarum exactione* quieſceret in urbe prædicta, cum tunc guerras eum non oporteret habere; Sed ſi vellet poſſet omnimoda qviete gaudere.

Spes lucri apud Curiales Romanos ex Sicilia reconciliata.

Sed fruſtra. Concepit enim intrinſecus, & aliqvando quibusdam ſuis caris dicebat, quod *gabellam vini* duntaxat annuatim in urbe prædicta pro ejus utilitate *usq; ad ſummam centum millium florenorum auri* augere ſeu extendere vellet. Qvamvis usqve ad medietatem illius ſummæ florenorum *gabella vini* in ipſa urbe ſingulis annis non aſcenderet, ipſiusqve *gabellæ augmentum* præfatis Romanis & curialibus nimis eſſet exoſum.

Onera Romanis impoſita, non levata.

Quin aucta.

CAP. XXXI.

De quæſita nova arte Balthaſaris, aurum ex regno Siciliæ expiſcandi.

SPerabant etiam Ladislaus rex præfatus, ſuiqve officiales in eodem regno, qvod ſubditi dicti regis, præſertim in terris maritimis conſtituti, mitterent in manibus ſuis vina & victualia, qvorum ingens copia ſeu ubertas in ipſo regno præcipue fuit & eſt, ut freqventer ad eandem urbem multum bene pro hoc lucrari poſſent dicti ſubditi, ſicqve ipſi, ad ſolvendum impoſitiones & tallias eidem regi, deinceps eſſent proniores.

Ab alia verò parte præfatus *Balthaſar credidit* ſe poſſe mutare aut privare arciepiſcopos, epiſcopos, nec non Abbates monaſteriorum, & etiam inferiores prælatos ac beneficiatos, ſeculares & regulares, dicti regni Siciliæ, eisqve alios ſurrogare, pro ſuo libitu voluntatis, *ut ſic recentes pecunias ſemper acquireret* ab eisdem.

Spes novi lucri ex clero Siciliano.

Fuit etiam pactum inter eosdem Balthaſarem & regem, ut fama erat, qvod omnes illi prælati & ceteri beneficiati, qui *proviſiones beneficiales* ab eodem Dn. Angelo tunc Gregorio, in ipſius regno Siciliæ & terris ſubjectis dicto Ladislao regi, receperant, *novas proviſiones* ſuper illis ab eodem Balthaſare infra trimeſtre tempus, à tempore dictæ publicationis factæ, ut præfertur, petere aut reportare deberent. *Et per hoc etiam ipſe Balthaſar magnas pecuniarum ſummulas credidit reportare.*

Unde poſtqvam ipſa concordia fuerat inchoata & in eodem regno Siciliæ præſentata, ut præfertur, præfatus *Balthaſar ſua avaritia conſulens*, incepit petentibus concedere privationes contra plerosqve conſiſtentes in regno, & terris nominatis, dicto Ladislao tunc ſubjectis.

CAP. XXXII.

De nova occulta diſcordia inter Balthaſarem Papam & Ladislaum Siciliæ Regem.

PAucis autem, aut nullis prælatis & aliis clericis infra dictum trimeſtre tempus ad eandem urbem mittentibus, aut venientibus, pro eisdem *novis* obtinendis *proviſionibus, qvas gratiſe reportare poſſe nullatenus confidebant:* Præfatus Balthaſar cœpit iraſci, qvaſi per ipſum Regem Ladislaum per hoc in eisdem pactis exiſteret defraudatus. Qvia non venerunt etiam tunc reges & prin-

Spe fruſtratus.

Aurum ad preſepe non apportatum ex Sicilia.

& principes aut eccleſiaſtici prælati vel clerici, de illis inſulis *aurum ad preſepe Domini referentes.*

Et neſciens dictus Balthaſar qvaliter *rame* contra eundem regem *ſe* poſſet propterea *vindicare*, aliquibus etiam Romanis ſtimulantibus ipſum, inconſultis motibus ſtatuit, quod *ultra gabellas, de vino forenſi,* quod ad urbẽ ipſam pro tempore vehebatur, in portu dictæ urbis ab antiqvo ſolvi conſuetas, *de qualibet vegete vini pro gabella deinceps duo ducati*, antequam vinum illud venderetur in urbe, perſolvi deberent.

Novus cenſus Romanus ex vino Siciliano.

Unde *mercatores* & *nautæ*, qvi vina forenſia illic apportarunt, adeo *gravati* fuerunt, quod de cætero aliqua vina illuc deferre noluerunt: Aſſerentes, quod vina ſua utilius pro eis in partibus ipſorum vendere poſſent.

Ægre tulit Rex Siciliæ hunc cenſum Papalem ex vino regni ſui.

Qvod cum dictus Ladislaus rex audiret, valde ex hoc fuit *ira commotus*, mandans ſuis ſubditis ſub formidabili pœna, quod nullus eorum vina ſeu victualia duceret, aut duci faceret, ad urbem ſæpe dictam, & qui contrarium faceret, de qualibet vegete, etiam ultra ſolitam gabellam efficaciter ſolveret ſuis gabellatoribus *duos ducatos* auri, quamvis una illic veges vini communis duobus ducatis auri vendi conſueverit, aliquoties me vidente.

Fœdus inter Balthaſarum & Ladislaum cito ruptum.

Et ſic inter ipſos duos Balthaſarem & Ladislaum regem modicum perduravit dicta concordia, utriusqve ipſorum *avaritia ſtimulante.*

Latuit ſimultas.

Attamen *non fuit detecta diſcordia*, quæ inter eos latitabat, quousque dictus Ladislaus rex urbem ipſam taliter qualiter cepit, ut inferius deducetur.

CAP. XXXIII.

Infauſta omina impendentis Balthaſaro ruinæ.

HÆc autem inconvenientia *aliqua indicia* figurabant. Qvia, dum quadam vice, *in feſto Pentecoſtes*, dictus Balthaſar veſperas ſolemnes in capella majori ſui palatii, prope Baſilicam S. Petri, ut moris eſt, celebraret, dum inciperetur hymnus, *Veni creator ſpiritus*, *ilico adfuit* & volavit illic in alto *bubo* ſeu noctua.

Omina infauſta.

Bubo in ſacris Balthaſaris comparens.

Hujus rei novitatem multi curiales ibidem exiſtentes mirabantur.

Inſignia Balthaſaris fulgure proſtrata.

Et iisdem temporibus, dum ipſe Balthaſar, in porta eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis *arma ſua* in medio armorum ſeu inſignium quorundam aliorum depingi feciſſet, *fulgure* infra paucos dies *deſtructa* fuerunt, eisdem aliis armis ſeu inſignibus remanentibus ſalvis.

CAP. XXXIV.

Balthaſar quæſitus Mediator inter Imperatorem & Venetos bello implicitos, ſed absque fructu.

Jodocus Imperator mortuus, dum Papa Balthaſar electus.

IN primo anno Pontificatus dicti Balthaſaris moriebatur *Jodocus, Marchio Moraviæ, fratruelis Dn. Sigismundi, moderni regis Romanorum*, in Romanorum Regem pauco elapſo tempore prius electus.

Sigismundo illo anno Imperator, quo Balthaſar Papa factus.

Et ejus loco, conſentiente Dn. Wenceslao rege Bohemiæ & fratre dicti Sigismundi, per Dominos Principes Electores Imperii, in Francofordia, dictus Dn. SIGISMUNDUS, tunc & nunc etiam REX HUNGARIÆ, in REGEM ROMANORUM fuit electus.

Lites inter Imperatorem & Venetos per Johannem componenda: ſed fruſtra.

Qui poſtquam cum Venetis ſuper quibusdam arduis cauſis tunc diſcrepabat: In eundem Balthaſarem tunc Papam, tanquam arbitratorem, & amicabilem compoſitorem concordarunt: Miſſis per eos ipſorum procuratoribus & oratoribus ad urbem, in qua dictus Balthaſar tunc reſidebat. Qvi, licet illic dictum negotium ſolicitaſſent, ipſe tamen Balthaſar finaliter illud dimiſit intactum.

Papa neglexit hoc officium.

Videns autem ipſe *Rex Romanorum*, qvod nihil proficeret in hoc apud eundem Balthaſarem, miſit eodem anno tempore hyemali, ad partes *Foro Julii* in Italiam aliquos capitaneos cum certo exercitu. Qvi ſtipendiarios eorundem Venetorum in magno numero valde, circa qvoddam foſſatum novum,

Imperator bello invaſit Venetos.

qvod

Digitized by Google

qvod ipſi Veneti in præſidium ejus fieri fecerunt, tunc laborantes qvadam die atrociter invaſerunt, & plures eorum interfecerunt, & aliqvos captivarunt, qvibus manus dexteras amputarunt, ſicqve alios ad ferendam iram abire permiſerunt, reliqva multitudine fugæ ſubſidio evadente.

Victoriã Cæſaream non proſecuti milites.

Per qvod ipſos Venetos, ſuosq; ſubditos vicinos, adeo timor & tremor invaſit, qvod ſi dictus exercitus, habita ipſa victoria, repente ad *Paduam & Terviſium* tranſitum feciſſet, juxta multorum judicia de illis etiam victoriam ſubito reportaſſent. Qvod tamen neglectum fuit pro eo. Qvia, exercitu ipſo præfati Dn. regis in qvorundam caſtrorum expugnatione tunc in partibus illis laborante, interim præfati Veneti Paduam & Terviſium gentibus armorum & aliis ad reſiſtendum hoſtibus neceſſariis munierant.

Poſtea vero aliquot menſibus elapſis ipſe *rex Romanor.* perſonaliter illas partes intravit. Et licet etiam tentaſſet *Veronam* eripere de manibus Venetorum: In hoc tamen finaliter non profecit.

Imperator cum exercitu venit in Italiam.

Ac demum anno tertio Pontificatus dicti Balthaſaris, mediantibus qvibusdam viris, ipſe *Rex & Veneti treugas*, ex tunc usqve ad qvinqvennium duraturas, *invicem fecerunt*, ſub eadem conditione, qvod, qvæ utraqve pars, ſive jure belli, ſive alias, de juribus alterius occuparet, interim qviete per ſe retinere deberet.

Inducias fecit cum Venetis.

Qvo facto, dicti *Veneti terras Romani Imperii*, qvas detinuerant tunc, & adhuc detinent, valde fortificarunt.

Sed ante adventum dicti Regis ad partes illas, eis, qvos præmiſerat, ut præfertur, bene ſucceſſit; ac plures civitates & fortalitia Venetorum impugnantes ea viriliter infra breve tempus receperunt.

CAP. XXXV.

De Roma per Ladislaum Siciliæ Regem occupata, Papa Johanne ſeu Balthaſare cum Cardinalibus in fugam acto.

IN revolutione vero ipſius anni, quo dicta *concordia inter* eosdem *Balthaſarum & Ladislaum regem* facta fuit, circa feſtum Paſchæ, plures ex Curialibus & Romanis *inceperant de hujusmodi concordia dubitare.* Ipſeqve Balthaſar multos de die in diem *ſtipendiarios, pedites* potiſſime, fecit conſcribi in urbe prædicta, & præſertim pro majore parte de ipſo regno Siciliæ oriundos. Qvi, *nec Deum nec homines præ oculis habentes*, multa facinora perpetrarunt. Et mirabantur ipſi Curiales, qvod tantam fidem adhibuit ipſis ſtipendiariis, prout fecit.

Ladislao Italiam ingreſſus cum exercitu.

In principio vero menſis Maji, eodem anno prædictus *Ladislaus rex* cum grandi exercitu ad ipſam Romanam Campaniam caſtra metatus eſt. Ubi Friſolonis & alia nobilia caſtra, qvæ prius dicto Balthaſari obediebant, etiam taliter qvaliter ſuæ ditioni ſubjecit.

Nec his contentus, ſed etiam contra *Comitem de Taliocotis* de domo *Urſinorum*, de Roma, qvi noviter qvandam neptem dicti Balthaſaris duxit uxorem, prædictum duxit exercitum. Cujus etiam plura caſtra obtinuit, aliqva per pacta, aliqva violenter.

Quibus peractis, dictum duxit exercitum ad diſtrictum Romanum. Qvod ſentientes prædicti Curiales & Romani pro majori parte inceperunt peramplius dubitare, ſeu nutare. Nonnullis eorum aſſerentibus, qvod illa de ſcitu & voluntate prædicti Balthaſaris fierent.

Qvod cum ipſe Balthaſar ſentiret, oſtendens, qvod Curiales & Romanos ipſos contra impetum Regis & ejus exercitus prædictorum bene defendere vellet, elegit aliqvos ex eisdem *curialibus*, ut exiſtimo, *ad aliqua alia miniſteria magis aptos*, qvàm ad illud, ad qvod deputavit eosdem. Qvibus commiſit cuſtodiam qvarundam terrarum urbis ejusdem, longe ab hominum habitatione dictæ urbis diſtantium, & certa illa loca, ubi putabatur, qvod prædicti, Ladislaus rex & ejus exercitus eandem urbem qvalitercunqve vellent intrare.

Sed illa cuſtodia non fuit proficua in tem-

tempore opportuno. Qvia ipſi deputati, & alii vigiles ſive cuſtodes murorum dictæ urbis, ut videbatur, non erant bene ſolliciti ad cuſtodiendum ita turres hujusmodi. Qvoniam pauci hoſtes reſpective de ipſo exercitu regis ſæpe dicti, facientes magnum foramen, per quod urbem ipſam, noſtris non videntibus, nocturno tempore in matutino crepuſculo intraverunt, juxta eccleſiam, quæ S. Crucis in Jeruſalem appellatur. Et ibi, usque ad clarum diem, ſeu orto jam ſole, usqve poſt horam tertiarum, vel circiter, inter ſe, an ulterius progredi, vel ad eorum exercitum redire vellent, deliberantes.

Et quia dictus Balthaſar non dedit ordinem, neqve deputavit aliqvem certum Capitaneum qvi hoſtibus ipſis reſiſteret manu forti: Tam *Curiales* quam *Romani*, qui illic occurrebant ad videndum hoſtes ipſos, & iis, ſi poſſent reſiſtendum, *territi*, & ſe non opponendo hoſtibus ipſis viriliter, ut debebant, catervatim ad lares proprios redierunt.

Fuga Cardinalium. Roma expugnata.

Unde hoſtes ipſi in ſe confortati, & non videntes ullam vel modicam reſiſtentiam, qvam timerent forſan, quingenti eorum *fugientes ipſos Cardinales inſecuti ſunt*, & infra tres horas vel quatuor, *Romam occuparunt*, valde multas *domos Curialium* hujuſmodi *ſpoliando*.

Balthaſar Papa Romanis exoſus propter exactiones.

Et hoc contigit potiſſime, qvia Romani præfati ut communiter dictum Balthaſarem habebant exoſum, propter *infeſtas gabellas* & onera, qvibus continue afflixit eosdem. Et qvia etiam dubitabant, ſi prædicti hoſtes de ipſius Balthaſaris voluntate ad urbem ipſam ſic veniſſent. Aliqui etiam eorundem Romanorum ſecrete partem dicti Regis tenuerunt, ſtipendiati per ipſum, more veteri Romanorum.

Qvot autem ibi tunc, & diu poſtea, ſæva & mala fiebant, maxime in eosdem curiales, ſcilicet perſonas & bona ipſorum, qvæ omnia prædæ diripiebant, nimis eſſet tædioſum horrendumqve calamo exarare.

Prædictus vero Balthaſar, certificatus poſt eandem horam primarum de introitu hoſtium præfatorum ad eandem urbem, ut præfertur, non confiſus de palatio ſuo, & muris dicti Burgi, quos, ut præmittitur, multum ſumtuoſe reformari fecit, neqve de caſtro S. Angeli, quamvis illud reputetur qvaſi inexpugnabile & fortiſſimum, qvod in illis poſſet ſe ab hoſtibus præſervare: Sed eqvum velociter aſcendens *fugit* versus Sutrium. Quem ipſi *Curiales* pro majori parte etiam eadem hora ſubito *ſeqvebantur*. Qvorum tamen *plerique*, qvia tunc tempus erat calidum, qvo ſegetes recolligi debebant, terendo viam ſiti, labore & æſtu defecerunt, ſeu per itinera mortui ceciderunt. Aliqui etiam eorum, per hoſtes inſequentes nos per novem milliaria, vel circiter, ab eadem urbe, *pauci* tamen, *interfecti*. Sed pro magna parte rebus & equis eorum, quæ apud eos tunc reperiebantur, *ſpoliati*, & alias male tractati fuerunt.

Fuga Papæ. Fuga Curialium.

Curiales Papæ per ipſos Papæ milites ſpoliati.

Tunc etiam *ſpoliabantur plures* eorundem *Curialium per ſtipendiarios dicti Balthaſaris*, hinc inde per itinera, quæ tranſierunt, quum tamen eis auxilio potius eſſe debebant.

Ita, quod in illa fuga admodum pauca erat eisdem curialibus ſecuritas, niſi quod, ut imminentia tunc pericula evaderent, fortuna juvabat. Et niſi Deus ipſos curiales ſuperſtites miſericorditer conſervaſſet illa die ipſa itinera gradientes, viſibiliter in ore gladii eorundem hoſtium periiſſent. Nullus enim ipſorum Curialium & aliorum fugientium, etiam armatorum, nobiſcum videbatur habere animum ſe defendendi, licet in decuplo plures eſſemus numero, quàm inſequentes hoſtes ſæpe dicti.

Et ſecunda hora noctis, dictus *Balthaſar*, timens, ut videbatur, quod dicti hoſtes eum in Sutrio, ſi illic remaneret diutius, obſiderent, *fugit ulterius verſus Viterbium* illa nocte. Quem multa turba dictorum curialium aſſociabat. Tamen majori parte ipſorum Curialium illa nocte in Sutrio remanente. Erant enim laſſati ſeu fatigati nimis ipſa die in itinere, tam ipſi, qvam eqvi eorum, & absque ipſorum gravi diſpendio illa nocte non potuiſſent ulterius eqvitaſſe. Sed illi qui extra portas Sutrii excluſi remanſerunt, ſpoliabantur re-

bus

bus eorum. Nec in hoc erat reſpectus ad aliquem. Sed indifferenter dives & pauper à ſpoliatoribus vexabatur.

Vidi illa die currere pedeſtres aliqvos ſenes & debiles per iter hujusmodi, qvi prius tunc in eadem urbe qviete viventes adeo delicati fuerunt, quod vix pro ſolatio eqvitaſſent.

Poſtqvam autem ipſe Balthaſar cum magna caterva eorundem curialium ad *Viterbium* die ſequente immediate pervenerat, usque ad tertium diem remanſit ibidem. Et tunc ulterius, usq; ad *civitatem Montisflasconenſem* acceſſit.

Continuata fuga Papa.

Inter curiales & Theodoricus à Nie, autor, fugæ fata expertus. Curialiū miſeria in fuga.

Et interim cæteri curiales, inter qvos *eram*, ipſum de die in diem ſeqvebantur. Qvos ſuis capitaneis & gentibus armorum recommendare non curabat, ſcilicet ne eos ſpoliarent, aut permitterent ab aliis male tractari.

Et dum *eſſemus* ultra caſtrum Crepalica verſus Viterbium, vidimus qvendam cuneum armigerorum prædicti præfecti, non multum remote à nobis congregatum, acſi nos invadere vellent. Unde timor & tremor ceciderunt ſuper nos. Et ambulavimus in illo timore ulterius per plura milliaria. Sed videntes demum, quod ipſi armigeri de illo loco, ubi ſtabant, nullatenus ſe moverent, reſumtis viribus alacriter usque ad Viterbium peregimus iter noſtrum.

Et dum intramus portas *Viterbii*, multas illic reperimus matronas honeſtas, triſtes & plangentes, nobisqve tunc in tot adverſitatibus conſtitutis compatientes. Ubi etiam intelleximus, quod quamvis præfectus ipſe nobis potuiſſet per iter hujusmodi nocuiſſe, hoc tamen noluit, mandans omnibus ſuis Capitaneis & ſtipendiariis, & ejus ſubditis, ne injurias aut damna nobis inferrent. Eſt enim *præfectus* ipſe, ut dicitur, *vir Deicola, pacificus & honeſtus.*

Miles pius.

Et ſucceſſive dum adhuc ipſe Balthaſar in Monteflascone ſtaret, prædictus Ladislaus rex ſcripſit illis de Sutrio, nec non Viterbienſibus, ac etiam Montisflasconenſibus, & quibusdam aliis ſubditis eccleſiæ Romanæ, qui partem dicti Balthaſaris tunc fovebant in illa regione, quod ſe ſubjicerent eidem Regi, ſi perſonarum & rerum ſuarum pericula vellent evitare; Ac ſuper hoc ei ſubito reſponderent.

Ipſique *Balthaſari* etiam tunc *ſcripſit*, quod intenderet ſibi ſuos nuncios ſeu oratores eveſtigio mittere ſpeciales, deſiderans, qvod eorum adventum ad ſe illic vellet præſtolari.

Unde maxima perplexitas apud illos quibus taliter ſcripſerat, orta fuit. Et quid facerent in illo principio penitus ignorabant. Erat enim tunc tempus meſſium, ut prædictum eſt, de quibus parum habitatores illarum partium usque tunc collegerant. Timentes autem, quod, ſi dicto regi ſubito ſe non darent, gentes ſeu armigeri ipſas ſegetes & eorum vineas penitus devaſtarent.

Ulterius protenſa Papæ fuga, Senas.

Quod conſiderans Balthaſar præſatus, & de illis partibus recedens iter ſuū verſus civitatem *Senarum* continuavit. Ubi etiam per aliquot dies repauſando, & coram ſe dictis curialibus convocatis ſeu accerſitis oſtendit, ſe illis compati: Et *flendo*, quod eis, qui ſpoliati erant, *gratias* dare vellet, quas peterent, ſponte promiſit. Unde dicti *Curiales* fuerunt pro magna parte, poſt tot tribulationes, *de tam magnifica promiſſione gaviſi.*

Larga promiſſio Papæ erga Curiales afflictos.

Poſtquam autem ibidem *Senis* per dies aliquot ſteterat, ulterius iter ſuum verſus *Florentiam* egit.

Fugit Florentiam.

Et interim Ladislaus rex pene omnes terras illarum partium, ſcilicet provincias patrimonii B. Petri in Tuſcia, nec non etiam prædictam Campaniam ac Barones urbis, circumcirca ipſam urbem, nec non in vicinis caſtris & terris, ſuorum rectorum præſidio deſtinatis, habitantes, etiam ſibi ſubjecit. Nec non *novam monetam in eadem urbe cudi fecit:* Ac Senatorem & alios officiarios ſuos pro ipſius urbis regimine deputavit. Nec non omnia, quæ ſibi placuerunt, diſpoſuit in eadem.

Ladislaus monetam Romæ mutavit.

Ac etiam demum, interfecto caſualiter ex ictu bombardæ ſeu pixidis Capitaneo prædicti caſtri S. Angeli, qui illud pro

Digitized by Google

pro ipſo Balthaſaro tunc gubernabat, & quodam alio per illos, qui in dicto caſtro erant, ex ſe novo Capitaneo creato: Is, de novo creatus, infideliter agens, quia pecuniis & promiſſis per ipſum Ladislaum regem per internuncios corruptus, infra pauca tempora dictum caſtrum regi præfato traditione aſſignavit: Adjecta illâ conditione, quod omnia bona curialium, quæ in ipſorum fuga ab urbe prædicta pro ſalva cuſtodia ad fidas manus prædicti capitanei defuncti depoſuerant, ſibi remanerent. Quod etiam rex ipſe illi conceſſit valde libenter.

Caſtrum S. Angeli Romæ à Ladislao proditione occupatum.

Ipſe autem *proditor*, cum eiſdem bonis, quæ erant multa & precioſa valde, cum aliquibus navibus oneratis verſus *Neapolim* transfretando mare, dum ad provinciam dicti regis perveniret, ipſum præfatus rex alacri vultu recipiens, ei quandam terram in eodem regno Siciliæ dedit. Cujus ipſum Comitem fecit, illa tamen intentione, ut cito apparuit, qvod eam non diu poſſideret: Quodque rex ipſe, qui erat valde avidus ſeu avarus, poſtea hujuſmodi bona, quæ illuc ſecum ipſe *infelix proditor* attulerat, ſibi poſſet auferre, prout fecit. Ordinavit enim rex ipſe, quod dictus proditor, poſtquam per aliquot menſes tanquam ſecurus de omnibus remanſerat, ignominioſe interficiebatur, & ſub illo prætextu amiſit vitam, & ipſa bona, male quæſita; Quæ extunc ſibi rex ipſe cupidus in omnibus vendicabat.

Proditor à Rege bonis exutus.

CAP. XXXVI.

De Balthaſaris & Curialium artibus aurum recuperandi.

PRæfatus autem *Balthaſar*, dum hæc taliter agerentur, *ſuam curiam in Florentia firmavit.* Ipſe vero prope Florentiam, in quodam hoſpitio Dn. Epiſcopi Florentini, extunc, uſque ad principium menſis Novembris Anno M CCCC XIII. remanſit.

Balthaſar Florentiæ ſedē fixit.

Et deinde ad *Bononiam* receſſit, quam XII. dicti menſis intravit.

Bononiā dein A. 1413. conceſſit.

Et interim *ipſe*, & ſui *ſecretarii*, tot *expectantias* & alias gratias, qualeſcunq; petebantur ab ipſis, indifferenter omnibus *vendiderunt*, quod extunc, *qui fuerunt primi expectantes, remanſerunt imi*, ſcilicet in eorum expectativis gratiis ac earum effectibus poſtergati. Et qui per hoc gravabatur, non reperit relevantem.

Simonia curialiū.

Igitur Balthaſar & ejus Secretarii prædicti multis ditati pecuniis, ex venditionibus ipſis, ad *Bononiam* tranſiverunt cum magna ſequela, & frequentia curialium prædictorum.

CAP. XXXVII.

De Colloquio Laudenſi inter Sigismundum Imperatorem & Papam, de Concilio univerſali Conſtantiæ congregando.

POſtquam autem idem Balthaſar illic ſteterat cum ſua curia aliquamdiu: *Circa finem* dicti *menſis Novembris* ivit cum Dn. Cardinalibus, nec non Secretariis, & quibuſdam aliis Curialibus, paucis tamen, ad partes *Lombardiæ*, ad habendum *colloquia cum Dn. Rege Romanorum*, qvi tunc erat in partibus ipſis. Cum quo in *Lauda* & *Cremona* per aliqua tempora remanſit.

Bononia Laudam conceſſit Papa, cū Imperatore collocuturus de Concilio.

Et ibi dicto *rege Romanor. inſtante*, quod *generale Concilium celebrandum Conſtantia* convocaret, annuit.

Et quod ſic fieret, *Balthaſar*, nec non *Rex Romanorum* & *Cardinales* prædicti concluſerunt.

In Concilium conſenſit.

Et infra paucos dies poſtea illic ſcribebantur *epiſtolæ Balthaſaris & regis Romanorum*, præfatorum, quæ ad diverſa regna & provincias Chriſtianorum prope & longe poſitas, *ſuper illa materia* mittebantur.

Communis de Concilio conſenſus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXXIIX.

De variis Italorum legatis, ad Imperatorem & Papam colloquio junctos miſſis.

Papa Bononiam rediit.

QUibus peractis dictus Balthaſar ad *Bononiam rediit* circa feſtum Paſchæ, præfato Rege extunc etiam aliquandiu in eiſdem Lombardiæ partibus remanente.

Sed cum prædictus *Ladislaus Rex* ſentiret, quod ipſi Balthaſar & Rex Romanorum in eiſdem partibus Lombardiæ eſſent inſimul congregati, causâ explorandi, qvidnam illic inſimul agerent, quendam ſuum oratorem illuc deſtinavit, mihi notum. Per qvem etiam ſcripſit tunc aliquando Duci Mediolanenſi moderno, qui tunc erat in aliquali differentia cum Rege Romanorum memorato.

Legatio Venetorũ & Florentinorum ad Imperatorem & Papam in Italia præſentes.

Et illuc etiam miſerunt *Veneti & Florentini* ſuos nuncios ſeu oratores, ſcilicet ad Balthaſarum & Dn. Regem Romanorum prædictos, ad tractandum & concludendum, mediante dicto Balthaſare, plurima pro ipſis *Venetis & Florentinis* cum eodem rege Romanorum. Qui tamen poſtea ſine fine abierunt.

CAP. XXXIX.

De novis ac ultimis periculis, Balthaſari à Rege Ladislao impendentibus.

PRæfatus autem *Ladislaus Rex*, ex conventione hujuſmodi Balthaſaris & ſuorum Cardinalium & regis Romanorum prædictorum fortiter dedignatus, diſpoſuit in mente ſua, ipſum *Balthaſarem ejusque curiales*, prout fecit in Roma, etiam *Bononiæ perſequi*, & inde fugare, nec non bonis eorum ſpoliare. Habuit enim ad hoc dictus Rex Ladislaus tunc temporis quosdam *potentes auxiliatores*, ſcilicet eundem *Dn. Carolum de Malateſtis* & pleroſque alios, non longe à Bononia habitantes.

Ladislaus Rex Papã porro perſequi conſtituerat.

Et quia etiam ipſe Balthaſar multos cives de ipſa Bononia, ne moverent ſeditiones in populo ſibi ſuſpectos, & propter alias diverſas cauſas, extra Bononiam relegavit, nec non ad confinia poſuit, & alia loca, de quibus ſibi videbatur: Et propterea intus & extra Bononiam, multos ſibi æmulos ſuſcitavit, quos habebat merito formidare: Et ne rumor in ipſa civitate Bononienſi contra eundem Balthaſarem propterea inſurgeret popularis, ſtatumque Bononienſem etiam tunc mutaret, prout fecerunt, infra unum menſem, vel circiter, poſtquam abinde dictus Balthaſar ad urbem tranſtulit ejus curiam, & prout ſuperius tactum eſt, illuc ivit.

Congregavit igitur dictus *Ladislaus rex* circa principium menſis Junii ejusdem anni valde magnum exercitum eqvitum & peditum: Cum quo, ut dicebat, vellet dictum *Balthaſarem in* eadem *Bononia obſidere*, & ſi forſan idem Balthaſar inde diverteret, eum quousque eſſet in Italia, perſequi non ceſſaret.

Conſtituta à Ladislao obſidio Bononiæ.

Metus Cardinalium.

Unde *Cardinales* qui cum ipſo Balthaſare tunc erant, *valde timebant*, ignorantes quid facerent, ut ſe resque ſuas conſervare tute poſſent. Dubitabant enim, Bononiæ & in aliis locis contiguis remanere, ne male tractarentur, ſi hoſtes illi feroces, & valde multi, Bononiæ appropinquarent. Qvamobrem multi eorundem Curialium, compoſitis eorum ſarcinulis, pretioſiores illas verſus *Ferrariam*, & nonnulli *Venetias* transmiſerunt, Et aliqui etiam receſſerunt, tam Curiales, quam ſtudentes Bononiæ tunc ſcholares. Omnes enim nutabant & timebant dicti Ladislai regis adventum. Et per plures dies fama tunc publica erat Bononiæ, quod jam aliquot cohortes hujusmodi exercitus, de mandato præfati Ladislai regis comitatum Bononienſem potenter intraſſent, & ultra XXX. milliaria Italica à Bononia non diſtarent.

Ipſe autem Balthaſar interim continue conſcripſit ſtipendiarios equites & pedites in magno numero, cum quibus cre-

Digitized by Google

credebat ſe & curiales ſecum exeuntes è Bononia hujusmodi poſſe contra eorundem hoſtium impetus conſervare.

Verum prædicti Curiales, non immemores, quàm male ſtipendiarii dicti Balthaſaris in fuga eorum ab urbe prædicta, ut ſuperius dictum, ipſos curiales pertractarunt, & timentes, quod ſimiliter tractarentur per illos, qui ad ſtipendia dicti Balthaſaris Bononiæ militabant, magis timuerunt.

Dumqve ſic omnes apud *nos* nutarent, timerentque valde multis diebus ipſi curiales, ecce gratum novum recepimus, ſcilicet, quod ipſe rex *Ladiſlaus* exiſtens tunc in eodem exercitu *gravi & incurabili infirmitate tactus*, retrocedere propterea, & ad urbem ipſam redire diſpoſuiſſet, prout & fecit: Prope urbem intrans navim, nec non ſecum ducens *captivum Paulum de Urſinis*, quem habebat valde exoſum, & interficere nitebatur, per mare verſus Neapolim.

Ladiſlaus morbo ab obſidione retentus. Romam reverſus.

Neapolim repetiit.

Ubi, poſtquam cum vehementibus doloribus, quibus *torqvebatur* in corpore, & præcipue *igne ſacro in membro virili*, juſto Dei judicio, pervenerat, infeliciter *obiit* antequam dimidiaret dies ſuos.

Morbus Ladiſlai. Obitus.

Poſtquam autem de hoc *nos curiales* crebris nunciis & literis certificati fueramus, revixit in *nobis* ſpiritus noſter, & benediximus domino uniformiter, qui nos ab hoſte & viro maligno taliter liberavit. Et tunc primum fecimus abductas *res noſtras* ad ipſam Bononiam reportare.

Mors Ladiſlai vita curialium Balthaſaris.

Poſtea vero dictus *Balthaſar Bononiæ remanens*, Eccleſiæ Colonienſi, quæ tunc vacabat, de novo paſtore, in menſe Auguſto providit.

Balthaſar Bononiæ ſic manſit.

Cujus proviſionis occaſione *non modica emolumenta* recepit.

CAP. XL.

De apparatu & itinere Balthaſaris ad Conſtantienſe Concilium, in quo ſpe ſua prorſus ceciderit.

QVo facto & negotiis pro velle ſuo *Bononiæ* diſpoſitis, equis, veſtibus, nec non jocalibus, & alio ornatu pretioſo, *ut ſplendidus ac dives in ipſo Concilio appareret*, ibidem Bononiæ ſe fulcivit.

Splendidus Papæ apparatus ad Conſtantienſe Conciliū.

Et poſt hoc *iter egit verſus Conſtantiam ad celebrandum dictum generale Concilium.* Qvod incepit agere *prima die menſis Octobr.*

Et XXVIII. die ejuſdem menſis *intravit Conſtantiam*, anno Domini M. CCCC. XIV.

Ad iter ſe compoſuit Papa verſo Conſtantiam A. 1414.

Credidit tamen Conſtantiæ per aliquot menſes remanere, & ibidem rebus pro velle ſuo diſpoſitis, ſubito ad Bononiam redire & illic more ſolito dominari.

In quo tamen eum fefellit opinio. Sed ſperabat permaxime in *pecuniis & theſauris, quibus dicebatur abundare*, credens, per illos & per alios modos ſuos ſubtiles, ſatis mundo cognitos, *quos vellet in Germania corrumpere* ſeu ad conſentiendum ſibi in omnibus & per omnia inducere poſſet.

Opinione ſuâ falſo. Opibus & artibus ſuis temere confiſo. Vid. ſup. Part. 9. c. 1. 2.

Sed, Domino diſponente, dum firmius ſtare abſque impedimento crederet, *cecidit* in ærumnam & inextricabilem laborem.

Cecidit.

Prout *hac aliàs ſcripſi*, & abbreviando huic hiſtoriæ reddere volui in hæc verba.

Vid. ſup. Part. 14.

LIBER II.

De fatis Balthaſaris, Johannis 23. in Concilio Conſtantienſi, & in fuga, donec ſede motus & in carcerem conjectus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. I.

De Conciliorum Generalium fine ac uſu. Magnisque rebus in Conſtantienſi Concilio confectis.

Finis Concilii Reformatio Eccleſia.

Q*Vare celebrentur generalia Concilia*, aliquantulum in ſequentibus patet. Et potiſſime, *ut corrigantur in illis eccleſiaſtici exceſſus enormes, quorumcunque Chriſtianorum, ſint etiam illi quantumcunque potentes.* Ad quod certe faciendum unus ſolus, quantumcunque ſtatú ſublimis, vix aut nunquam ſufficere poſſet.

Balthaſarum ſine Concilio ſede non potuiſſe moveri. Fridericũ Auſtria Ducem, Balthaſaris Protectorem, ſine Concilio non potuiſſe à Johanne abſtrahi.

Qvis enim *à Papatu* in Italia dictum *Balthaſarem* papam actualiter *depoſuiſſet*, executione ſubito ſubſecuta, attentis etiam potentiis, divitiis & aſtutia, quibus cæteros excellebat? Quis etiam *Friderici Ducis Auſtriæ*, Principis ita potentis in divitiis & terris, ita etiam, quod potenti regi æquiparari videretur, pro eo quod ipſum *Balthaſarem*, in gravem contumeliam & offenſam *concilii generalis*, quod tunc celebrabatur, & adhuc celebratur *Conſtantiæ*, & Sereniſſimi Principis, Dn. Sigismundi Romanorum & Ungariæ Regis, & multorum Principum & forenſium aliorum, quorum non erat numerus, eis in conſultis & inſciis, clanculo & nocturno tempore *præſumſit abducere pro certa pecunia qvantitate*, ſibi per eundem Balthaſarum, tum Papam, in caſtro Schafhauſen poſtea ex conventione mutua perſoluta, audaciam tam repente *refrenaſſet?* Sicuti contigit in utroqve iſtorum: Niſi dictum Conſtantienſe *concilium*, Domino cooperante, hoc feciſſet.

Conf. ſupr. Parte 14. c. 30.

Ut ſit memorabile omnibus nunc & ſemper, ne in eorum potentia, aſtutia & divitiis confiſi ſimilia forſan attentare præſumant, & ne cadant à ſtatu eorum, & quaſi ad nihilum, etiam opprobrioſe, ſuis tamen culpis exigentibus, reducantur.

CAP. II.

De artibus Balthaſaris, arcana Concilii per proditores expiſcandi.

Mala cõſcientia indicia, in exordio Concilii.

DUm celebraretur dictum *Concilium Conſtantienſe*, in principio *ante fugam* dicti *Balthaſaris* tunc Papæ *de Conſtantia*, idem *Balthaſar* tanquam *ſibi ipſi male conſcius*, & habens ſemper ante ſe in magno numero ſuos proxenetas & mediatores, cum quibus *conſvevit Simoniam exercere*, à qua usque ad ultimum terminum ſuæ depoſitionis non ceſſavit:

Corrupit magnates in Concilio, ut ſecreta Concilii ſibi aperirent.

Quosdam *Epiſcopos & alios magnæ auctoritatis viros*, de ipſo concilio, ſecrete per diverſas gratias & promiſſiones ſophiſticavit & *corrupit*, adeo *quod nihil ita ſecretum in ipſo concilio fieret aut diceretur, quin illud*, & per quos hoc dictum aut factum eſſet, *ſingulis diebus revelaretur eidem.*

Silentii immemor.

Nec *ſcivit obticere*, quin & illud ſibi ſecretum revelatum aliis cito panderet, de quibus confidebat.

Lites in exordio Concilii ſevit inter nationes.

Et valde etiam ipſe *Balthaſar* per medias perſonas *impedivit, quod nationes*, qvæ ad ipſum concilium convenerant, *inſimul diu concordare* & combinari *non poterant* aut volebant. Sicqve dictum *concilium hic fruſtra interim erat.*

Arte Papa Concilium in initio fructu caruit.

Et quia, quæ ita generaliter fiunt, diu occulta remanere non poſſunt: Præmiſſa ad notitiam multorum de concilio ipſo producta fuerunt.

Proditores ſecretorum Concilii noctu illa propalarunt Papæ.

De quibus admodum mirabantur tum omnes illi, *qui tractatibus dicti concilii pro tempore intererant*, priusque ſolenniter eidem concilio *juraſſent, quod ea quæ tractarentur & fierent in ipſo concilio, ſecrete tenerent.*

Et ut ipſe Balthaſar ſuum deſiderium in hac parte absqve ſuſpicione ſecundum ſe atque commodius adimpleret: Sæpe *nocturno tempore* pro illis ſuis, *qvi ſibi ſecreta* hujusmodi *revelabant*, media nocte & quandoque poſtea per aliquot horas mittere, eosqve ad ſe *accerſiri fecit, abſolvendo eos à perjurio, & inveſtigando* ab ipſis *ſecreta* hujusmodi, quæ die præcedenti immediate in ipſo concilio eruperant.

Proditores

Qvi dum pro majori parte de hoc per

Digitized by Google

è Concilio domum ablegati.

per ipſum concilium vocati fuiſſent, ipſi valedicto pontifici, & obtenta licentia, ab eodem concilio ad propria redierunt.

CAP. III.

De propoſita in Concilio inquiſitione contra Papam Balthaſarum: Eaque re proditorie illi detecta.

Grandia Balthaſaris ſcelera conſignata in Concilio.

QVibus ſic ſtantibus, quidam, ut præſumitur *Italicus*, multos articulos valde famoſos, & omnia peccata mortalia nec non infinita quodammodo abominabilia continentes, *contra* eundem *Balthaſarem* in eodem concilio exhibuit in ſcriptis, tamen ſecrete, quod ſuper illis contra eundem *Balthaſarem* fieret *inquiſitio*, & provideretur inſtanter per concilium memoratum.

Inquiſitio in illum deſiderata. *Declinata illa inquiſitio, propter ſcandalũ.*

Quibus quidem articulis per aliquot *majores nationum Germaniæ, Angliæ & Poloniæ* perlectis, ipſi *nullatenus conſentire* volebant, quod dicti articuli publicarentur, aut contra ipſum Balthaſarum inquiſitio fieret hujuſmodi ſuper illis. Et hoc *propter honeſtatem.* Et ſi contrarium fieret, ut aſſerebant, per hoc macularetur ſedes Apoſtolica, & confunderentur enormiter etiam omnes de obedientia dicti Balthaſaris, & ponerentur in dubio promotiones & proviſiones, per ipſum factæ, & multa ſcandala exinde ſubſequi poſſent.

Brevior inquiſitio admiſſa.

Pleriſque etiam aliis nobilibus viris aſſentientibus & conſulentibus, quod illa *via inquiſitionis* fieret, quæ *compendioſa* foret, & ipſi articuli & contenta in eis, ſaltem pro majori parte eſſent notoria ſeu manifeſta, & propterea modica vel nulla probatione indigeret.

Proditum Papæ hoc concilii negotium. *Corrumpere Cardinales allaboravit.*

Quibus etiam interim *clanculo* & proditorie *ad notitiam dicti Balthaſaris deductis*, illico mente conſternatus eſt, & cœpit valde tremere & timere, ac etiam quoſdam ſibi ſecretos *Cardinales*, & de quibus fiduciam habuit, *donis & promiſſis allicere* atque conſulere, quid eſſet in ea parte pro ejus honore & conſervatione facturus: Aſſerens, quod quædam, in ipſis articulis deſcripta, tanquam homo peccando commiſiſſet, & aliqua non.

Conſilium Papæ de Confeſſione publica delictorũ ſuorum.

Et propoſuit tunc in mente ſua, prout & ore propalavit, quod ipſemet dictum concilium vellet perſonaliter accedere, & quæ de contentis in eiſdem articulis perpetraſſet, coram ipſo concilio in publico fateri: *Fundans ſe in hoc, quod Papa propter quodcunque delictum, ut dicebat, niſi propter hæreſin deponi non poſſet.*

Et habito ſuper hoc *conſilio* cum quibuſdam aliis, etiam ſibi ſecretis, per ipſum, quid facturus eſſet in illa perplexitate, ſibi conſulerent, reſponderunt: Quod bonum eſſet, quod ipſe ſuper hoc inter ſe *per dies aliquot melius deliberaret*, & tunc, quid ſibi videretur conſultius, in Dei nomine adimpleret.

CAP. IV.

Spontanea ceſſio à Papatu Balthaſari commendata, & ab illo, etſi difficulter, tandem admiſſa.

Vid. ſupr. Parte 8. c.19. ſeqq.

COncilium autem, ſeu *majores deputati* in eodem, ignorantes, quod ipſe Balthaſar prædictos articulos ſciret, & ea, quæ pro ſua excuſatione tractabat, *dimiſſa* eadem *inquiſitionis via*, acceſſerunt ad eum, rogantes unanimiter, ut *viam ceſſionis* ſui papatus eligeret, ad hoc, quod alii contendentes de papatu, illam ſimiliter acceptarent, quia alias non viderent modum aptum, quod præfata unio fieret in univerſali eccleſia pro hac vice.

Inquiſitio miſſa. *Ceſſio papatus Papæ commendata in Concilio.*

Quam amplexus lubens.

Ad quod ipſe læto animo, obſervata tamen, ex induſtria, quadam gravitate, reſpondit: *ſe facturum quod peterent*, dum tamen ipſi alii duo contendentes idem facere vellent.

Quia ex duobus malis minus eligendum videbat.

Maluit enim illam viam per ſe, ut exiſtimo, amplecti, quam prædicti articuli ad ejus dejectionem à Papatu admiſſi & probati fuiſſent.

Et dum prædictum concilium illam oblationem ab eodem Balthaſare reportas-

V. ſupr. part. 8. c. 27.

portaſſet, facta fuit hic magna lætitia in clero & populo.

Ceſſionem publice promiſit.

Et *ſolemni ſeſſione* ſubſecuta, idem Dn. Balthaſar adimpleturus, quæ prius promiſerat, ut præfertur, *ſolemniter vovit & juravit*. De quo etiam prima facie exiſtentes in concilio valde gaviſi fuerunt.

Et quia poſtea, hujuſmodi negotio inter ipſos melius & clarius digeſto, eis viſum fuit, quod hujuſmodi *promiſſio*, quamvis grandis & bona eſſe videretur, foret tamen ad effectum dictæ unionis *incerta*, cum eſſet poſſibile aut contingens, quod forſitan alii duo contendentes de Papatu cedere nollent, vel alter eorum cedere nollet, & ſic hujuſmodi concilium in ea parte ſupervacue laboraret, & tempus protraheretur in expenſis: Unde iterum, poſt plures tractatus, ſuper hoc per concilium & illos præſidentes hujuſmodi habitos, in hoc concordabant, quod omnino ab ipſo Balthaſare *magis certam* & pinguiorem *promiſſionem ſuper ceſſione ſua* prædicta vellent habere. Ipſumque extunc pluries adiere, rogantes reverenter & humiliter, quod eos in hoc benigne vellet audire, & ipſam *oblationem facere in publico uberiorem*, nec non etiam certiorem & ſub *teſtimonialibus literis ſuis*, juxta formam, quam in ſcriptis ſibi ſuper hoc tradiderunt.

Publicis confirmare literis detrectavit.

Sed in hoc eum invenerunt *contradicentem*, & de die in diem *duriorem*.

Corrumpere magnates ſtuduit.

Scivit etiam medio tempore multos *principes*, & alios potentes, nec non *eccleſiaſticos prælatos*, tunc hic exiſtentes, *ſibi allicere*, concedendo eis quæcunque petebant ab ipſo, non habendo reſpectum ad Deum, vel quemcunque hominem, aut, ſi ea, quæ petebantur ab ipſo, juſta forent, vel injuſta, aut rationabilia, vel concedi conſveta: *Sperans, per hoc diviſionem facere in ipſo concilio*, ne procederet, aut per illud contra ipſum nil poſſet attentari.

Ut animos Conciliarium disjungeret.

Quibus tamen non obſtantibus, deventum eſt ad hoc, quod dictam *oblationem, prius factam* per eum, ut præfertur, juxta vota petentium, præter ſpem hominum, ſimiliter *in alia publica ſeſſione* aliqualiter efficaciorem *certioremque* fecit. De quo tantum gaudium factum fuit in eiſdem, clero & populo, extunc pluribus diebus durante, quod difficulter poſſet calamo exarari.

Confirmavit tandē publice ceſſionem.

Sed ipſas *literas teſtimoniales* ſuper hoc diu *diſtulit* & recuſavit eidem concilio tradere per ambages.

Literas teſtimoniales diſtulit.

Tunc ipſum concilium inſtanter requiſivit dictum Regem, quod ipſas *literas* à præfato Balthaſare, nomine dicti concilii ſibi tradi peteret. Qvod contigit ea de cauſa, quia plures egregios prælatos de ipſo concilio, prædictus Balthaſar, dum ab eis talia peterentur, etiam in publico verbis injurioſis & opprobrio vehementer afflixit: Incutiendo eis & aliis per hoc timorem, quod *niſi ſibi placita* de cetero coram eo loquerentur, aut peterent ab ipſo. Quamobrem multi eorum *territi*, quantumcunque eſſent etiam *viri eminentes*, coram ipſo loqui de cetero non audebant niſi ea, quæ ſibi ejuſque aſſiſtentibus hic & adhærentibus placuerunt. Aliàs enim omnes, qui dictam unionem, ut fieret, puro corde hic laborabant, per ipſos, Balthaſarum & ei adhærentes, proditores nominabantur, & pro eorum hoſtibus habebantur.

Per Imperatorem { litera illa à Papa quaſita.

CAP. V.

Definitum in Concilio iter Sigismundi Cæſaris in Hiſpaniam ad debellandum Petrum de Luna.

Rogabat etiam obnixe, & obtinuit tandem ab ipſo *Rege*, præfatum concilium, quod promiſit & juravit ſponte, quod, habitis literis teſtimonialibus & procuratorio ſufficienti ab eiſdem, Balthaſare & concilio, *perſonaliter accedere* vellet *regem Arragoniæ & Petrum de Luna*, qvi propterea per mare uſque ad civitatem Nicienſem vel Villam Francam, quæ eſt portus dictæ civitatis in Provincia, per totum menſem julii tunc currentem vellet in ſimul convenire, ad tractandum finaliter cum ipſo Rege Romanorum de concordia unionis ejuſdem.

Quod

Digitized by Google

Ars Balthaſaris declinandi illud iter Cæſaris ac in ſe devolvendi.

Qvod ſentiens dictus *Balthaſar*, allegavit, quod hoc eſſet, niſi inutiliter perdere tempus- *Ipſe* enim *vellet illuc ire*, vel prope ad aliquam civitatem, perſonaliter, ad tractandum cum eodem Petro per medias perſonas, qualiter compendioſius dicta concordia fieret: Et ſic non expediret hujusmodi tempus in longum differre. Et quod ſic fieret, ipſe Balthaſar fortiter inſtabat.

Rejectum callidum conſilium Balthaſaris.

Quod ſubeſſet periculũ diſſolvendi Concilii.

Concilium vero hujusmodi, & multi *præſtantiores* ex illis, hic tunc pro magna parte exiſtentes, *conſiderantes*, qvod *ſi ſic fieret, per hoc hujusmodi concilium diſſolveretur*. Qvia non eſſent diſpoſiti illi, qui hic tunc erant, ire remote ad partes Galliæ, & ſub incerto. Timebant enim, ſi id procederet, quod tunc fieret, ſicut factum fuit in caſu ſimili, quando *Gregorius ad Lucam*, & *ipſe Petrus ad caſtrum Portus Veneris in Riparia Jannenſi*, ad faciendam tunc eandem concordiam, prout diu ante ſolenniter jurarunt & voverunt, cum ſuis curiis & curialibus acceſſerunt, & tandem, nihil quoad dictam unionem inſimul concludentes, ſine fine receſſerunt, totam Chriſti unitatem per hoc nequiter defraudando. Exiſtimabant enim concilium & ei præſidentes prædicti, quod ſimilia etiam nunc fierent per ipſos Balthaſarum & Petrum, ſi ad contigua inſimul venirent.

CAP. VI.

De parata Balthaſaris fuga è Concilio, eoque conſilio detecto ac improbato.

Fridericus, Auſtriæ Dux in Concilium venit.

PEndentibus vero *iſtis* taliter *indiscuſſis*, venit ad Conſtantiam prædictus *Fridericus Dux Auſtriæ*, fingens ſe longius ire, nec cum Balthaſare habere aliquod commercium ſingulare, aut propter eum huc veniſſe.

Suspicio de Balthaſare ope Friderici elapſuro.

Tamen plures de ipſo concilio *inceperunt aſſerere, quod eundem Balthaſarem abducere vellet.*

Friderico Duci hoc negotium diſſuaſũ.

Et quia de hoc timor & murmur *inter nos* erat, quidam potens & nobilis forenſis, ſimiliter tunc hic exiſtens, notus eidem Duci, ei dicebat: *Domine Dux, de vobis dicitur, quod certos habetis tractatus cum Papa, ita quod eum pro pecunia, per ipſum vobis promiſſa, velitis abducere. Cavete vobis, conſulo, ne talia perpetretis.* Cui reſpondiſſe fertur Dux ipſe: Qvod *prædictum Balthaſarem non adverteret, ipſiusq́; pecunias penitus nõ curaret.*

Rumor ea de re auctus.

Sed nihilominus *rumor* de contrario inter nos magis *ſuccrevit*. Et in tantum, quod forte die immediate præcedenti diem fugæ prædicti Balthaſaris de Conſtantia, præfatus *Rex Romanorum, humilians ſe more ſuo*, ad eundem Balthaſarem reverenter acceſſit.

Imperator fugam Papæ diſſuaſit.

Qvem reperit paulo poſt horam veſperarum, ſuper lectum repauſantem. Cui dictus Rex ait: *Sancte pater, quomodo ſtat perſona veſtra.* Ille autem occaſionem quærens dicebat: *Quod aliqualiter diſturbatus foret, quia aer hic eſſet ſibi contrarius, & eum pati non poſſet.* Qvi quidem Rex reſpondit: *Qvod erant circumcirca ipſam civitatem Conſtantienſem multa loca fortia & amœna, pro perſona ipſius Balthaſaris ſatis idonea & tuta, quorum pro ſua manſione quemcunque, & quamdiu vellet, recipere & retinere poſſet. Roganno eum quantum potuit, ne ab eadem civitate Conſtantienſi, niſi prædicto concilio finito, recederet: & ſi utiq; abinde recedere vellet, illud non faceret ſecrete, aut minus honeſte. Qvia rex ipſe omnino paratus erat ſibi & omnibus ſecum exiſtentibus ſalvum conductum firmiter obſervare: Imo ipſum Balthaſarem, quocunq; ire vellet, in partibus iſtis, & etiam alibi, ſi & in quantum illud ab ipſo rege peteretur, promte & fideliter aſſociare.*

Papa promiſit Cæſari ſe non fugiturũ.

Et ad hoc dictus Balthaſar reſpondit: *Quod nullatenus, niſi dicto concilio diſſoluto, ab hinc recedere vellet:* credens forte, quod eo recedente abhinc, illud diſſolveretur omnino.

Balthaſar Cæſari convitiatus.

Sed omni ſero, ut apud nos publica fama erat, & apparebant indicia multa, dictus Balthaſar coram quibusdam ſuis domeſticis ipſi Regi Romanorum obloquebatur, aſſerens, eum eſſe pauperem, aut bibulum, fatuum & barbarum, quodque de ipſo Balthaſare quæreret per intermedias perſonas pecunias ſibi tradi, ut eum in papatu quomodolibet

Digitized by Google

libet conſervaret: *Quod* tamen ſalva reverentia dicentis, ſc. quod rex ab eodem Balthaſare quæreret habere pecunias, *omnino caruit & caret veritate*: Illaque etiam pene omnes Palatini & dicti Balthaſaris domeſtici, prout ab eodem Balthaſare audiverunt, multis de noſtris in ipſo concilio publice aſſirmabant: Etiam ipſi regi temere detrahens.

Cæſar injuriam patienter tulit.

Qvem tamen *Rex* ipſe, licet ſibi ſæpe recitata forent, *patientiſſime tolerabat*, nullam proinde quærendo aut faciendo vindictam.

Sed ecce, qualiter ipſe Balthaſar ſua *promiſſa*, Regi Romanorum & concilio præfatis facta, obſervavit, in ſequentibus patet.

Et quomodo dictus Balthaſar potuit juſte querulari, quod *aer* ipſe ſibi eſſet contrarius, ut præfertur? Quia, licet *civitas Conſtantienſis* ſit parva, reſpectu aliarum civitatum Germaniæ, eſt tamen *in ſe pulcra, & in ſitu amœniſſimo collocata, ubi eſt aër ſalubris, omni nationi & ætati conveniens.* Ibi etiam ſunt *lacus & flumina recentia*, in quibus pro magna parte civitas collocatur, intus & extra *navigabilia. Bona politia viget in eadem civitate.* Et extra & prope ſunt *vineæ, campi, horti, prata, & nemora*, per omnia, recte ac ſi eſſet ager, cui benedixit dominus. Et difficile eſſet conſimilem locum, ubi ſingula pro vita hominum neceſſaria & ſalubria convenirent inſimul, reperire. Taceo, quod de omni provincia & regione chriſtianorum illuc veniunt, & abinde recedunt forenſes & ibi ſtant ad eorum beneplacium tute.

Longa commendatio civitatis Conſtantienſis.

CAP. VII.

De fuga Papæ Johannis 23. & Cardinalium è Concilio ad vicinum oppidum Schafhuſiam.

Conf. ſupr. Parte 14. c. 18.

DIe *XXI. menſis Martii*, proxime præteriti, in ſeptimana de paſſione domini, dictus *Balthaſar*, *habitu mutato, ſero, in forma Laici* indutus, mettertius, in crepuſculo, ordinante dicto Duce, *de Conſtantia equitando receſſit ad caſtrum Schafhuſen*, diſtans per quatuor milliaria Alamanica ab ipſa Conſtantia, ſuper flumine Rheni.

Auxilio Friderici Auſtriæ Ducis Balthaſar è Concilio aufugit.

Et medietatem itineris egit taliter equitando illa nocte, & aliam medietatem transfretavit in navi, ſic quod adhuc in ortu diei illuc pervenit, in feſto S. Benedicti confeſſoris.

Gloriola Balthaſaris, quaſi ſalvus evaſiſſet.

Et erat tunc valde exhilaratus ex hoc, quod taliter receſſerat, publice aſſerendo & gloriando, quod tunc plena libertate gaudebat, & fingendo, quod Conſtantiæ tutus non erat, quamvis nullus unquam illic ſibi aliquod impedimentum ſeu vim vel injuriam intuliſſet, aut metum incuſſiſſet.

Qui Cardinales è Concilio aufugerint, Papã ſecuti.

In Dominica vero Ramis-palmarum, ſummo mane, duo *Cardinales, ſc. Piſanus & Placentinus*, *recedentes ſecrete de Conſtantia* ipſum *Balthaſarem ſecuti fuerunt.* Et eadem die poſt prandium, etiam *de Chalancho & de Brancaciis*, nec non *Barenſis*, & ſucceſſive *quidam alii Cardinales*, etiam de Conſtantia recedentes, dictum Balthaſarem ſequebantur. Similiter multi *officiales & Curiales* eos de Schafhuſen, pro tunc etiam de Conſtantia ſecuti fuerunt.

CAP. VIII.

De Cardinalium & aliorum Concilii Patrum publica diſſenſione de autoritate Concilii.

SEd in bona quarta feria *redierunt* huc, ſcilicet ad Conſtantiam, de Schafhuſen *quatuor Cardinales*.

Reverſi Schafhuſiâ ad Cõcilium aliqui Cardinales, Concilio moleſti.

Et illa die fuit *congregatio* illorum, qui erant de Concilio, & *interfuit rex ipſe*.

Et illuc acceſſerunt *ſex Cardinales*, & ample multum locuti fuerunt contra ipſum concilium, ſcilicet, quod diſſolutum eſſet propter abſentiam & receſſum dicti Balthaſaris.

Et eis reſponſum fuit acriter per plures de ipſo Concilio viros magnæ autoritatis & ſcientificos, ſcilicet, *quod papa non eſſet ſupra concilium, ſed eſſet ſub concilio.*

Et facta illic *contentio* magna hinc inde,

Digitized by Google

CAP. IX.

De temerario conatu Cardinalium, Curiales omnes Papæ è Concilio avocandi, & Concilium diſſolvendi.

Cardinales ſchedula affixa Curiales Papæ avocarūt Schafhuſiam.

QVibus ſic ſtantibus, reperta fuit in portis majoris eccleſiæ Conſtantienſis affixa quædam *ſcedula papyrea*, in qua *citabantur* omnes *Officiales Papæ*, ſcilicet, quod ſub pœna excommunicationis & privationis ſuorum officiorum, ipſum Papam *ad Schafhuſiam*, infra paucos dies, & in ſeptimana ſancta ipſa, ſequerentur.

Schedula illa avocatoria reperta, et Concilio detecta.

Sed ilico dicta *ſcedula* per quoſdam de prædicto concilio perlecta & depoſita, & *ad eandem congregationem deportata* fuit, ignorantibus Cardinalibus ipſis.

Cardinales eapropter accuſati.

Qua per quendam venerabilem Epiſcopum in ipſa congregatione perlecta, idem Epiſcopus dixit eiſdem *Cardinalibus*, tunc præſentibus: *Reverendi patres, nos credebamus, quod huc, pro bono pacis & concordia veniſſetis. Sed duxiſtis contra nos fel vobiſcum.* Ad quod reſponderunt: *Quod utique pro bono pacis huc rediiſſent.* At ille: *Quare igitur portaſtis citationem contra officiales Dn. Papæ, & curiales hic exiſtentes, in præjudicium hujus ſacri concilii? Et eam, nobis irrequiſitis & inſciis, publicaſtis.* Quod tamen conſtanter Cardinales ipſi negabant.

Negantibus Cardinalibus ſchedulà oſtenſa. Se conſcios negarunt.

Et tunc idem Epiſcopus prædictam *ſcedulam protulit in medium*, eamque ibidem in publico *legit*. De quo prædicti *Cardinales* aliquantulum fuerunt *ſtupefacti*, dicentes: *Quod de ipſorum mandatis hoc non proceſſiſſet.*

Sed bene erat verum, quod dicta ſcedula, *die immediate ſequenti*, in eiſdem partibus affigi & publicari debebat.

Cardinales clam iterum diſceſſerunt.

Et ſuſcitato majori *clamore* contra eos, *in congregatione* præfata, ipſi Dn. *Cardinales inſalutato hoſpite abierunt.*

Avocatio Curialiū per Cardinales ad aliquot dies prorogata.

Sed ipſa die immediate ſequente, ad placandum dictum concilium, tempus ſequendi præfatum Balthaſarum in eadem ſcedula *deputatum*, dicti Dn. *Cardinales* ad aliquot dies, auctoritate ejuſdem Balthaſaris, ut dicebant, *prorogarunt:* Per hoc reddentes ſe concilio hujusmodi magis ſuſpectos. Qvia ipſi Cardinales ultimo, quod ratione non potuerunt illic, tunc clamoribus defendere voluerunt.

CAP. X.

De ulteriori fuga Papæ Johannis 23. Laufenbergam.

Papa Schafhuſiâ fugit cœlo intempeſto Laufenbergam.

DIe autem *Veneris* ſancta, his ſtantibus, circa horum meridiei, ipſe *Balthaſar deceſſit de Schafhuſia*, tempore valde pluvioſo. Nec celebrato per eum ſeu coram ipſo illa die officio divino, *tranſivit equeſter verſus caſtrum Laufenberg*, conſiſtens etiam ſuper flumen Rheni, omnibus *Cardinalibus* qui prius eum ſecuti fuerunt, *remanentibus in Schafhuſia*.

Prope Schafhuſam proteſtatus eſt contra ceſſionem Papatus à ſe factā.

Et dum eſſet extra & *prope Schafhuſen*, accerſivit tabellionem & teſtes, & coram illis publice *proteſtabatur*, quod quicquid ipſe Conſtantiæ juravit, vovit & promiſit, illud vi & metu feciſſet, & non alias, & propterea illud efficere non teneretur. Et eandem *proteſtationem* poſtea pluries *repetiit* in aliis locis, ad quæ devenit.

Anceps conteſtatio Papæ de ſua ceſſione.

Tamen *in quibusdam* ſuis *epiſtolis*, hinc inde directis, *ſcripſit oppoſitum*, ſcilicet, quod de Conſtantia non fugiſſet ea de cauſa, ut unionem non faceret, quantum in eo eſſet, imo ipſam facere vellet.

CAP. XI.

De fuga Papæ ad arcem Friburg.

Papa iterum fugit Laufenbergâ Friburgum.

DIe *Mercurii*, immediate poſt octavas Paſchæ, in crepuſculo matutino, idem Balthaſar, etiam mutato habitu ſolito, *receſſit de illo caſtro Laufenberg* met-tertius vel quartus, & *equitavit verſus caſtrum Friburg* Conſtantienſis diœceſis.

Commendatio Friburgi.

Qvod unum eſt de melioribus oppidis ſive caſtris, Chriſtianis inexpugnabile, pulcherrimis ædificiis, & ſtratis

ſive

ſive plateis amplis & bene diſpoſitis, & alias ita bene ornatum, quod eſt mirabile videre. Et per omnes vicos ejus eſt decurſus aquarum. Et ſunt in eo quatuordecim monaſteria diverſorum ordinum, virorum & mulierum. Et alia multa miranda, & per omnia ſpecioſa, ampla & amœna. Ita quod ipſe Dn. Balthaſar & illi qui ſecum erant curiales, intrantes ipſum oppidum, illudque conſpicientes ita eſſe notabile, de hoc valde commirati fuerunt. Et ſunt *homines* illius oppidi valde civiles, *bene ſcientes regere* ſeu *politicare.* Ubi etiam ſunt bona victualia, & in optimo foro.

CAP. XII.

De fuga Papæ Briſacum, ut Avinionem pergeret. Eoque conſilio per Cæſareos detecto.

Fugit Briſacum. Tractaturus cum Duce Burgundia de ſua ſecuritate

POſtquam autem dictus Balthaſar per aliquot dies manſit in Friburg, *tranſtulit ſe ad oppidum Briſacum*, etiam ſuper dictum flumen conſiſtens, confiſus ibi *tractatus facere* per medias perſonas *cum Duce Burgundiæ*, qui habet terras non multum abinde diſtantes, *ut eum abduceret*, ſeu abduci faceret *de Alamania*, conduceretque per partes Galliæ usque ad *Avinionem.*

& ulteriori fuga, Avinionem.

Et ſuper hoc jam erant *conducti plures ſtipendiarii*, in propinquo exiſtentes, & adventum dicti Balthaſaris ad ipſos pluribus diebus & noctibus præſtolantes.

Conſilium Avinione elabendi, detectum.

Sed *res* interim *detecta* fuit quibusdam fidelibus dicti Dn. Regis, potentibus in partibus illis.

CAP. XIII.

De fuga Papæ Nuenburgum, ut Cæſareorum manus effugeret.

QVod cum ſciret ipſe Balthaſar, non audebat ſe committere ipſis conductis gentibus, ſed *fugit* etiam tunc habitu mutato conſveto *ad oppidum Nuenburg*, ſuper eodem flumine conſiſtens.

CAP. XIV.

De refrenata metu fuga Papæ, eaque Friburgum iterum converſa.

Papa in fuga metu perculſus.

SEd illico ſuper veniente *rumore*, falſo tamen, quod prædicti fideles ejusdem Dn. Regis Romanorum præfatum Balthaſarum & ſuos curiales, tunc ſecum exiſtentes, in eodem oppido Nuenburg obſidione conſtringere vellent: Ipſi timore vano perculſi nullo per eos ordine obſervato, ſicut errantes *fugerunt ab eodem oppido*, ambulantes illa die, & nocte immediate ſequente, ab invicem diſperſi iter agentes, *iterum ad dictum caſtrum Friburg.* Ad quod ſic fugientes tandem reverſi fuerunt.

In fuga Friburgum rediit.

CAP. XV.

De Legatione Conſtantienſis Concilii ad Papam Friburgi agentem, pro conſtituendo Procuratorio in Concilio Conſt.

Legati Conſtantienſis Concilii Friburgi Papam inveneruns.

EAdem autem die venerunt illic ad *Friburgum* Ambaxatores valde nobiles, ſc. *duo Cardinales* ac *plures Epiſcopi*, & etiam nonnulli *abbates*, cum decenti comitiva illuc *miſſi per* dictum *concilium*, *ad eundem Balthaſarem*, *requirentes* eum, quod *conſtitueret procuratores in ipſo concilio ad cedendum pro eo papatui*, & ipſe eligeret, ſi vellet, aliquem alium locum, in quo ſtaret, quousqve dictum concilium aliud de ipſo, pro publica utilitate Chriſtianitatis ordinaret; aut dictum concilium contra eum ad privationem procedere vellet.

Procuratores poſtularunt.

Qvibus in craſtinum, paulo poſt horam primarum, adhuc jacens in lecto, & ſcalpendo ſe inferius inverecunde, reſpondit ſatis aſpere. Aſſerens tamen, quod dictum *procuratorium* poſt eos *ad Conſtantiam mittere* vellet.

Quod annuit tandem.

Prout poſtea fecit, *per Dn. Bertoldum de Urſinis* comitem. Qvod oſtenſum ipſi concilio fuit *inſufficiens* judicatum.

CAP. XVI.

De grandibus Poſtulatis Johannis 23. Concilio propoſitis pro ſua ceſſione.

Poſtulata Balthaſaris à Concilio ſi cedere Papatu deberet.

Vid. ſupr. Parte 14. c.17. f.311.

EOdem tempore petita fuerunt *in publica congregatione Conſtantiæ*, pro parte dicti Balthaſaris, tunc Papæ, ab ipſo concilio multa valde anormala per certos Cardinales: Sc. quod ſi deberet eandem *ceſſionem facere*, tunc vellet quod *ſibi* ante omnia *provideretur* per ipſum concilium, ita, quod toto tempore vitæ ſuæ eſſet *legatus de latere* irrevocabilis Dn. Papæ, qui eſſet pro tempore, per totam Italiam: Item, quod *haberet* ſemper ſub ſe *Bononiam* & ejus comitatum in temporalibus, ſimiliter *Comitatum* in ea provincia, in qva *Aviniona* præfata, & multæ aliæ civitates nobiles ſituantur: Et cum hoc emerent ſibi annuos reditus ad ejus vitam xxx.(M) ducatorum auri, ſc. decem in Venetiis, 10. Florentiæ & 10. alia Januæ. Et ſi una civitas non ſolveret, ſeu duæ non ſolverent aliquando, tertia teneretur, ſeu duæ tenerentur non ſolventis ſeu ſolventium partium ſupplere defectus: Et quod ipſe Balthaſar nulli deberet eſſe ſubjectus, & nihilominus Cardinalis remanere, & cum aliis Dn. Cardinalibus de emolumento capellæ participare: Et nulli unquam teneretur reddere rationem de illis, quæ fecit huc usque, & quæ faceret in futurum: Sed quod eſſet omnino ſui juris, & à cujuslibet dominio & poteſtate prorſus liber & immunis.

Et quædam ſatis *irrationabilia*, quærendo ſubterfugia, ſibi concedi publice *poſtulavit*. Quæ omnia erant *impoſſibilia* dicto concilio, ſc. quod ea poſſet *adimplere*.

CAP. XVII.

De ſtatu & conſiliis Papæ ac Curialium Friburgi.

Simulata ejus prima promiſſio de cedendo.

Burgundiam ſemper tendit.

ET ſic per hæc conſequentia, quoad factum ceſſionis Papatus, ſponte & libere faciendæ, prout juravit & vovit idem Balthaſar, *præcedentia* cognoſci poterant manifeſto, ſc. quod erant *doloſa, ſimulata & conficta*: Tunc, conſiderantes ex præmiſſis ſtatim recitatis rationes prædictas: Quod præfatus Balthaſar *nunquam habuiſſet animum*, quod ſponte ſua Papatu cedere vellet, ſed quod *truſabatur*, de ipſis tempora inutiliter redimendo: Sperabat enim ſemper evadere poſſe, & ad partes Galliæ cum adjutorio dicti Ducis Burgundiæ pervenire: Se ita durum tenuit, *Concilium penitus pro tunc non curando.*

Conciliũ ſprevit.

Et qui ſecum erant non aliud acclamarunt, niſi *ad Burgundiam*, illud ſæpius repetentes.

Simoniã & ibi exercuit.

Simoniam ibi libere exercebant, prout prius apud nos tunc exiſtentes facere conſueverunt. Et eos qui de nobis, pro aliquibus negociis expediendis acceſſerunt ad ipſos, verbis male tractabant, aſſerentes eos eſſe ſchiſmaticos, excommunicatos, & alias pro poſſe gravabant, neſcientes quæ latebant.

CAP. XVIII.

De Protectoribus & aſſeclis Balthaſaris, ejusque Cardinalibus & Curialibus, ad Concilium reverſis.

Sex Cardinales Schafhuſia ad Cõcilium reverſi.

Frideric' Auſtria

DIe autem *Mercurii* X. Aprilis, ſex *Cardinales*, qui tunc erant *in Schafhuſia*, mandarunt huc pro *ſalvo conductu* ad Dn. Regem & concilium hujusmodi. Et illud obtinuerunt in pleniori forma.

Die ultima dicti *menſis Aprilis*, venit præfatus *Fridericus Dux* cum paucis ad Conſtantiam, ſub *ſalvo conductu* ejusdem Dn. Regis Romanorum, ad præſentandum ſe Regi & concilio memoratis, & *impetrandum*, ſi poſſet, *veniam* de commiſſis per ipſum, *pro eo, quod dictum Balthaſarem ſic abduxit.*

Dux Balthaſaris Protector, ſupplex ad Concilium redit.

Die tertia menſis Maji venerunt ad concilium *Oratores Dn. Joannis, archiepiſcopi Moguntini.* Et per concilium admiſſi fuerunt *procuratores dicti Archiepi-*

ſcopi

Digitized by Google

Legati ArchiEpiſcopi Moguntini, Balthaſaris Patroni, Conſtantiam venerunt.

ſcopi. In quem ArchiEpiſcopum ipſe Balthaſar plurimum confidebat, *quod ipſe* cum quibusdam aliis potentibus partium Germaniæ eundem Balthaſarum *deberet eripere* ſeu abducere violenter. Sed fruſtra, ut experientia docuit. Nullo enim baculo contra percutientem virgam potuit ſuſtentari.

Die quarta dicti menſis Maji *redierunt ad Conſtantiam* de Schafhuſia *de Brancatiis* prædictus, & *de Columna*, nationis Romanæ, & *Tricaricenſis*, nationis Neapolitanæ, nepos dicti Balthaſaris, Cardinales. Item eadem die *redierunt ad Conſtantiam* multi *literarum apoſtolicarum ſcriptores*, & alii *officiales & curiales*, qui cum ipſo Balthaſare fuerunt in Friburgo, & cum eo ulterius tranſire ad lucra captanda ſe poſſe credebant. Sed *deficiente* illic *melle, muſca ulterius fruſtra volare non curarunt.*

Alii Cardinales Schafhuſia Conſtantiam reverſi.

CAP. XIX.

De bello Cæſaris adverſus Ducem Auſtriæ Fridericum, donec ſeſe Cæſari ſupplex dederet.

INterim prædictus *Fridericus Dux*, in publica congregatione Conſtantiæ, genubus flexis, diu coram ipſo dicto rege Rom. aſſiſtentibus ſibi quibusdam principibus, & ei gratiam per ipſum Dn. Regem impendi humiliter poſtulantibus, de eo, quod abduxit eundem Balthaſarem, ut præfertur, dedit ſe & omnia *ſua ad manus dicti Dn. Regis.*

Fridericus Auſtriæ Dux ſupplex Imperatori.

Nec aliquis miretur de hoc, quod Dux præfatus per eandem deportationem Papæ, quam fecit, adeo commovit eundem Dn. Regem, quod *proponebat eum omnino deſtruere.* Et fuerunt tunc præſentes plures Principes & magnates, qui prædictum Dn. Regem Romanorum humiliter rogaverunt, ut ab eadem ira quieſceret, ipſisque ad vindicandum tantam injuriam & offenſam, Deo & concilio ac regi prædictis illatam, in ea parte dimitteret. Quod rex ipſe noluit facere.

Sed infra paucos dies poſtea congregavit multitudinem maximam bellantium, equitum & peditum, forſan *XL. millia*, vel circiter, numero. De quibus fecit fieri *ſex exercitus*, quos direxit in diverſis locis dominii dicti Ducis, ad obſidendum & *capiendum terras ejusdem Ducis.* Prout fecerunt de multis. Quas infallibiliter omnes expugnaſſent, prout apud nos fama eſt, niſi ſubito *Dux ipſe ſe & ſua eidem Dn. regi dediſſet*, prout fecit, ut præfertur.

Cæſar bella invaſit ditiones Ducis.

Quo facto, Dn. *Rex* de præconcepta ira aliqualiter *placatus*, dictos exercitus revocavit. Eundem tamen *Ducem arreſtando*, ſub juramento præſtito, *ne de ipſa Conſtantia recederet*, niſi cum voluntate dicti Dn. Regis, & omnia quæ ſibi promiſerat, efficaciter impleſſet.

Deditio Ducis. Cæſar placatus.

Fridericus Dux Conſtantia abire prohibitus.

Quorum aliqua Dux adimplevit, quædam autem forſan adimplere nequivit, impediente Dn. Erneſto fratre ſuo: Et ea de cauſa adhuc hic remanet in arreſto. Et ſic rex ipſe in hoc ſecutus eſt illud: *Sit itaque rigor, ſed non exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæviens: ſit pietas, ſed non plus quam expediat parcens.*

CAP. XX.

Captus Balthaſar Papa Friburgi & RatolfiCellam ductus.

Captivus Balthaſar Friburgo Cellam ductus.

DIe *XXI. menſis Maji* præfati prædictus Balthaſar tunc Papa, *pervenit ad oppidum Celle*, diſtans *à Conſtantia per duo milliaria Alamanica*, illuc deductus de Friburg, de mandato & Ordinatione concilii prædicti.

Cæſar Friburgum occupavit.

Et ipſe Rex Romanorum recepit in ſuam poteſtatem dictum oppidum Friburg, cum octo aliis, ſibi adjacentibus oppidis ſive caſtris, quæ erant prius Ducis ſæpe dicti.

Et *in* eodem *caſtro Celle bene fuit cuſtoditus* die noctuque dictus Balthaſar, prædicto concilio diſponente.

Captivus Balthaſar Cellæ detentus.

CAP. XXI.

Accuſatus Balthaſar, à Papatu remotus, & carceri mancipatus.

Accuſatus in Concilio Balthaſar de multis criminibus.

DIe *XXV.* dicti *menſis Maji*, quo incepit ſextus annus Pontificatus ipſius Balthaſaris, fuit facta *ſeſſio ſolemnis Conſtantiæ*, in qua fuerunt *publicati LV. articuli crimino ſi*, omnia peccata mortalia & inenerrabilia crimina continentes, & etiam probati contra ipſum Balthaſarem, tunc Papam.

Ei imminens remotio.

Eodem die fuerunt deſtinati certi *Oratores* per dictum concilium, *ad eundem Balthaſarem*, certificando eum de illis, quæ ipſa die facta fuerunt in ſeſſione prædicta: Certificantes ipſum etiam, quod *depoſitionis ſententiam* contra eum ferre vellent.

Et, ut fama eſt, in hoc *conſenſit*, quod fieret. Rogavit tamen obnixe, ut, quanto honeſtius fieri poſſet, honori & ſtatui ſuo prædictum concilium provideret, quod & factum fuit.

Depoſitus Balthaſar Carceri mancipatus.

Die 29. *menſis Maji* prædicti fuit facta *ſolemnis ſeſſio Conſtantiæ*, & in illa finaliter *depoſitus* idem *Balthaſar*, nec non *carceri adjudicatus* pro pœnitentia peragenda, quousque proviſum eſſet Romanæ eccleſiæ de ſummo Pontifice. Et quod ille de ipſo Balthaſare diſponeret, prout ſibi videretur, & quod interim bene tractaretur.

Et ſic verificatum eſt illud, quoad ipſum Balthaſarem, *qui voluit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus.* Et merito hæc paſſus eſt: Quia *Deum præ oculis non habuit*, & quod fractum erat, non alligavit, & quod abjectum, non reduxit.

Quam ſententiam probaſſe viſus.

Die ultima menſis Maji prædicti dicebantur apud nos, quod dictus Balthaſar ipſam *ſententiam approbaſſet.*

Scripſit enim ipſi Dn. Regi Romanorum, ei *ſupplicando*, & reducendo ſibi ad memoriam plurima beneficia, quæ ei contulerat, quod eum *benigne tractaret.*

Veruntamen multum amaricavit mentem dicti Regis in hoc, quod diffamavit eum, prout ſuperius continetur. Et cum hoc etiam, cum eſſet in prædictis caſtris & oppidis ubilibet *conquerebatur* de ipſo Dn. Rege, *injuſte* tamen, quod ſalvum conductum ſibi infregiſſet, ipſumqve in Conſtantia male pertractaſſet, & multa ſimilia, per quæ conabatur ipſum regem multipliciter lædere, & apud reges & principes mundi enormiter diffamare. Et de illa materia *famoſas Epiſtolas* ad diverſa regna multis magnatibus deſtinavit.

Vid. ſupr. Part. X. c. 3. 4.

CAP. XXII.

De alio carcere Balthaſaris Gotlebienſi.

POſt hoc, in *principio menſis Junii*, prædictus Balthaſar *ductus* fuit *ad caſtrum Gotleven prope Conſtantiam*, ſub cuſtodia prædicti concilii per aliquot dies.

Gotlebiā in carcerē deductus.

Et ibi licentiati fuerunt ſui *familiares* & ad *Conſtantiam venerunt*, ne illis cooperantibus evadere poſſet &c.

Occultos fautores in Concilio habuit.

Qvo ſtante, *aliquos, Conſtantiæ tunc exiſtentes ſibi ſecretos*, per quendam ſibi ſecretum rogabat, ut ſibi aliqua conſolatoria ſcriberent, ſic afflicto. Qvod tamen ipſi facere non audebant, quod ſcripta eorum ad notitiam dicti concilii pervenirent, & ſic ſuſpecti haberentur in illo: Et quia etiam idem Balthaſar hoc tarde poſtulabat. Qvia, cum in honore eſſet atqve potentia conſtitutus, *prudentum & fidelium ſuorum ſana ſibi facta conſilia*, ut vitam ſuam emendaret & bene ageret, *deridebat* & efficere non curabat. Senſit igitur illud demum in effectu: *Quid vultis, in virga veniam ad vos?*

Summus itaq; locus bene regitur, cum is, qui præeſt, vitiis dominatur.

CAP. XXIII.

De novo carcere Heidelbergenſi, ubi Electoris Palatini cura liberaliter habitus.

POſt hoc traditus & recommendatus fuit *cuſtodiæ Dn. Ludovici*, Comitis Palatini Rheni, qui eſt *princeps probus, prudens & bona fama*, & eſt hic apud

Electoris Palatini, Protectoris Concilii commendatio. Benigne in carcere Palatino.

apud nos *poſitus ad cuſtodiam prædicti concilii, in abſentia prædicti regis Romanorum* per dictum Dn. Regem Romanorum. Qui eundem Balthaſarem benigne pertractat, ſibiqve providet de omnibus opportunis.

Et habet *duos capellanos honeſtos* ſecum, dicentes officium, & coram eo *Balthaſar* celebrantes, & quosdam *honeſtos nobiles, habitus* ſibi *in menſa miniſtrantes*, in loco ſpatioſo & delectabili, non catenatus, non conſtrictus. Et ita de aliquibus audivi, qui bene ſciunt.

LIBER III.
De fatis Conſtantienſibus reliquorum duorum Pontificum, GREGORII XII. & PETRI de LUNA.
Aliisque negotiis, in Concilio, remoto Balthaſare, incidentibus.

CAP. I.
Gregorius XII. ſponte in Concilio per Legatum Papatu ceſſit.

Gregorius in Concilio Papatu ſponte ceſſit per Carolum de Malateſtis.

NOviſſime autem, ſcilicet *quarta die menſis Julii*, magnificus *Dn. Carolus de Malateſtis, procurator* dicti *Errorii*, ad illud ſufficienter conſtitutus, *pro* ipſo *Errorio ceſſit*, in publica congregatione & ſeſſione ſolemniter celebrata, omni juri, quod dicto tunc *Errorio*, nunc autem reverendo patri Dn. *Epiſcopo Portuenſi*, quomodolibet competiit, aut competere unquam potuit in Papatu.

CAP. II.
De rogo Husſi & carcere Hieronymi Pragenſis.

Husſus Conſtantia combuſtus. Non obſtante ſalvo conductu Cæſaris.

HIc etiam nuper, ſcilicet *VI. die menſis Julii* prædicti, fuit per dictum concilium *condemnatus, degradatus*, & traditus curiæ ſeculari, & demum igne *combuſtus* eſt, quidam pertinaciſſimus hæreſiarcha, natione Bohemus, vocatus *Joannes Huſs, magiſter in artibus, & in ſacra Theologia: Non obſtante, quod ſub ſalvo conductu dicti Dn. Regis Romanorum de Boemia huc veniſſet*, & ipſo Dn. rege tunc etiam hic præſente. Quia dictum *concilium*, quod ſic ipſe Joannes Huſs condemnandus foret, convictus, nec errores ſuos volens revocare, per longum proceſſum præhabitum determinavit & *concluſit*.

Hieronymus Pragenſis in carcere detentus.

Alter vero pertinax hæreticus, etiam natione Boemus, nomine *Hieronymus*, hic captus detinetur, & quod idem judicium de ipſo fiat, ſicut factum fuit de altero, ut præfertur, præſtolatur: ut quorum communis fuiſſet exceſſus contra Deum & fidem catholicam, etiam communis ſit interitus.

Citius enim mori, etiam morte ſæviſſima, elegerunt, quam vellent à ſuis erroribus reſilire, illosqve juxta ſanctiones canonicas abjurare. Et ſic ipſa Conſtantia facta hoc tempore quoddam purgatorium perverſorum.

Pragenſes motus ob incinerationem Husſi.

Audientes autem hæc alii hæretici *in civitate Pragenſi*, quæ eſt caput regni Boemiæ, qui errores ipſorum duorum hærticorum ſeqvuntur & fovent, ut apud nos fama eſt, & ſunt valde multi & potentes, illico inſimul irruentes, domos quamplures catholicorum presbyterorum Pragæ, & opinionib' eorum contrariorum impetuoſè detruxerunt, ipſorum aliquos gladio peremerunt, & quosdam in flumen Muldæ, quod penetrat Pragam, ſubmerſerunt: *Domum archiepiſcopi Pragenſis circumvallarunt.* Tamen dictus Archiepiſcopus manus eorum ſed vix evaſit. Et multa alia ſæva & horribilia, contra Dei miniſtros & eccleſias, temere commiſerunt.

Et ecce ſic neceſſarium eſt, quod fiat *unio* vera in *eccleſia* univerſali, temporibus iſtis, etiamſi non eſſet alia cauſa, quam multiplicatio iſtorum hæretico-

Digitized by Google

ticorum & ſchismaticorum in diverſis provinciis atque regnis.

Multi etiam alii nobiles actus hic per concilium facti ſunt, quos gratia brevitatis omiſi.

CAP. III.

De itinere Sigismundi Imperatoris è Concilio ad Regem Arragoniæ, ſupra definito, propter Petrum de Luna.

Sigismũdus Imperator è Concilio in Galliã migravit, cauſam unionis perfecturus.

DIe autem *Jovis* 18. præſentis *menſis Julii*, Dn. Rex præfatus, accepta benedictione à Dn. Cardinalibus, hic exiſtentibus 15. numero vel circiter, nec non à plerisque aliis venerabilibus patribus Epiſcopis, in ipſo concilio congregatis, *receſſit iter agendo verſus* easdem *partes Galliæ*, ſtipatus quatuor millibus equitibus, cauſa colloquium habendi cum eisdem, *rege Arragonum* & *Petro*, ut ſuperius tactum eſt. *Vid. ſupr. lib.* 1. *c.* 5.

Et tenet indubie Rex Romanorum, quod ipſe *Petrus* etiam cedat, prout fecit tunc *Errorius* præfatus, nunc *Portuenſis Epiſcopus*, ut præfertur. Ut perfecta unio in univerſali eccleſia, concedente domino, eveſtigio ſubſequatur.

CAP. IV.

Decretum Concilii Conſtantienſis de novo Papa non eligendo ſine conſenſu Concilii.

Sequitur quædam ordinatio facta in eodem Concilio.

S*Anctiſſima generalis Conſtantienſis Synodus, eccleſiam Catholicam repræſentans*, ad extirpationem præſentis ſchismatis ac erroris, eccleſiæque reformationem, in capite & in membris faciendam, *in ſpiritu ſancto legitime congregata, ad facilius, liberius & utilius unionem eccleſiæ conſequendum, pronunciat, decernit, ſtatuit, & ordinat: Quod ſi contingat ſedem Apoſtolicam quovis modo vacare, in prima illius vacatione ad electionem futuri ſummi pontificis nullo modo procedatur ſine deliberatione & conſenſu hujus ſacri concilii generalis. Et ſi contrarium fieret, illud ſit ipſo facto, auctoritate dicti ſacri concilii, irritum & inane. Nullusq; electum contra hoc decretum in papam recipiat, nec illi, ut papæ, quoquomodo adhæreat, nec obediat, ſub pœna fautoriæ dicti ſchismatis, & maledictionis æternæ: puniantur que hoc caſu eligentes, & electus, ſi conſentiat, ac illi adhærentes, pœnis, per hoc ſacrum concilium ordinandis. Suſpenditque dicta ſancta Synodus pro bono unionis eccleſiæ omnia jura poſitiva, etiam in conciliis generalibus edita, & ipſorum ſtatuta, ordinationes, conſuetudinesque, & privilegia, quibuscunque conceſſa, & pœnas, contra quoscunque editas, in quantum dictum decretum impedire poſſent quoquomodo.*

CAP. V.

Remotio Balthaſariis à Papatu in Concilio publicata.

Sequitur ſententia depoſitionis Balthaſar Coſſa, olim Joannis Papæ XXIII.

I*N Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen. Sacroſancta generalis Conſtantienſis Synodus, in Spiritu Sancto legitime congregata, invocato Chriſti nomine, ſolum Deum præ oculis habens, viſis articulis, in hac cauſa contra dominum Joannem Papam XXIII. formatis & oblatis, ac probationibus eorum factis, ejusque ſubmiſſione ſpontanea, una cum toto proceſſu hujus cauſæ, habita matura deliberatione ſuper eisdem, per hanc noſtram ſententiam definitivam, quam profert in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat*, receſſum, per præfatum Dn. Johannem Papam XXIII. ab hac civitate Conſtantienſi & dicto ſacro Concilio generali, clandeſtine, hora ſuſpecta, in habitu diſſimulato & indecenti, factum, *fuiſſe & eſſe illicitum, eccleſiæ Dei in dicto concilio notorie ſcandaloſum, pacis & unionis ipſius eccleſiæ turbativum & impeditivum, ſchismatis inveterati nutritivum, à voto, promiſſione & juramento, per ipſum Dn. Joannem Papam Deo & eccleſiæ ac huic ſacro concilio præſtitis, derivativum, ipſumque Dn. Joannem papam Simo-*

Simoniacum notorium, bonorum & jurium, nedum Romanæ, ſed & aliarum eccleſiarum & plurium aliorum locorum piorum dilapidatorem notorium, malumque ſpiritualium & temporalium adminiſtratorem & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe: Suis deteſtabilibus inhoneſtisque vita & moribus, eccleſiam Dei & populum Chriſtianum ſcandalizantem, ante ejus aſſumtionem ad Papatum, & poſt, usq; ad iſta tempora: Ipſumque per præmiſſa eccleſiam Dei & populum Chriſtianum notorie ſcandalizaſſe & ſcandalizare: Poſtque monitiones debitas & caritativas, iteratis & crebris vicibus eidem factas, in præmiſſis malis pertinaciter perſeveraſſe, ſeque ex hoc notorie incorrigibilem reddidiſſe, ipſum propter præmiſſa & alia crimina, in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem & damnoſum, à Papatu & omni ejus adminiſtratione, ſpirituali & temporali, amovendum, privandum & deponendum *fore. Et eum dicta ſancta Synodus amovet, privat & deponit: Univerſos & ſingulos Chriſticolas, cujuscunq; ſtatus, dignitatis vel conditionis exiſtant, ab ejus obedientia, fidelitate & juramentis abſolutos declarando: Inhibendo inſuper univerſis Chriſti fidelibus, ne eundem, à Papatu, ut præmittitur, ſic depoſitum, de cætero in Papam recipiant, ſeu eum Papam nominent, aut illi tanquam Papæ adhæreant, ſeu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis, ſupplet dicta ſancta Synodus omnes & ſingulos defectus, ſi quis forſan in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum intervenerint, eumque ad ſtandum & morandum in aliquo loco bono & honeſto, ſub cuſtodia tuta Sereniſſimi Principis Domini Sigiſmundi Romanorum & Ungariæ regis &c. univerſalis eccleſiæ advocati & defenſoris devotiſſimi, nomine dicti ſacri concilii generalis, quam diu dicto ſacro concilio pro bono unionis eccleſiæ Dei videbitur expedire, condemnandum fore, & eadem ſententia condemnat. Alias vero pœnas, quæ prædictis criminibus & exceſſibus inferri deberent, juxta canonicas ſanctiones dictum concilium arbitrio ſuo reſervat declarandas & infligendas, ſecundum quod rigor vel miſericordiæ ratio ſuadebit.*

Item decernit, ſtatuit & ordinat dicta ſancta ſynodus, pro bono unionis eccleſiæ Dei, quod nullo unquam tempore, reeligatur in papam dictus Balthaſar de Coſſa, nuper Joannes Papa XXIII. nec Petrus de Luna, Benedictus XIII. nec Angelus Corario, Gregorius XII. in ſuis obedientiis ſic nominati, & ſi contrarium fieret, illud ſit ipſo facto irritum & inane. Nullusque, cujuscunque dignitatis & præeminentiæ, etſi Imperiali, Regali, Cardinalatus vel Pontificali dignitate præfulgeant, eis, vel eorum alteri, contra hoc decretum, ullo unquam tempore obediat, ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis prædicti & maledictionis æternæ, ad quas, contra præſumtores, ſi qui impoſterum fuerint, etiam cum invocatione brachii ſecularis & alias rigide procedatur.

Item decernit dicta ſancta ſynodus, quod quatuor generales judices deputati debeant vocare prælatos abſentes ad ſynodum, & punire non venientes, prout de jure ac ſecundum Deum videbitur expedire.

CAP. VI.

Gregorius XII. ceſſionem Papatus, per Legatum ſuum in Concilio factam, ſolenniter approbavit.

D*ie tertia menſis Auguſti* venerunt nova ipſi concilio, quomodo *Angelus Corario*, olim Gregorius Papa XII. nunc *Epiſcopus Portuenſis*, poſtquam intellexit, *ceſſionem ſui Papatus*, per dictum Dn. Carolum de Malateſtis, *procuratorem ſuum* ad hoc per eum ſolemniter conſtitutum, publice factam, ut ſuperius tactum eſt, convocatis ſuis curialibus & Cardinalibus, nec non prælatis & clero, qui ſibi ut Papæ tunc adhærebant & credebant in partibus illis, *in publico conſiſtorio* gaudenter & ſponte *approbavit*, laudavit & confirmavit omnia in ea parte geſta pro ipſo per dictum Carolum.

Quo facto ilico *depoſuit mitram Pontificalem*, nec non *colobium* & *omnia Pontificalia* ſeu *inſignia Papalia*, etiam ibidem præſentibus omnibus, cum ſolemni *proteſtatione, quod illa nunquam* de cætero *reſumere vellet*, imo omni modo, quo poſſet, procurare intenderet, quod præfata unio fieret in eccleſia univerſali. *Ceremoniæ Papat. depoſiti à Gregorio.*

Digitized by Google

CAP. VII.

De Narbonenſi tractatu inter Sigiſmundum Imperatorem & Arragoniæ Regem.

Cæſar Sigiſmundo venit Narbonã.

DIe *quarta menſis Auguſti* venerunt nova prædicto concilio, qualiter præfatus *Rex Romanorum pervenisſet*, cum magna reverentia & honore receptus ubique locorum, *in partibus Gallicanis*, usque *ad civitatem Narbonenſem*, quæ ſuper mare Oceanum *in partibus Tholoſanis* conſiſtit.

Rex Arragonum venit etiam Narbonam.

Et ibi ad ipſum Regem Romanorum per plures dies poſtea venit *Rex Arragonum* ſupra dictus, ut hic fama eſt, cum magno apparatu per terram: Aſſerens, quod prædictus *Petrus* illic etiam infra paucos dies poſtea per mare venire deberet. Quod ſi faceret, prout ſibi promiſerat ſe facturum, *etiam ſponte ſuo Papatui cedere deberet*, quacunque difficultate ſemota. Et ſi hoc facere nollet, ipſum Petrum captivare, ac captum Regi Romanorum vellet infallibiliter aſſignare.

Expectatus ibi & Petrus de Luna, qui cederet, aut caperetur.

Et ſic præſtolamur de hoc bonum nuntium, de eo quod ex tunc contigit, nova ut ſperamus grata cito referente.

CAP. VIII.

Hieronymus Pragenſis in Concilio recantavit.

Hieronymus Pragenſis fidē Huſſi revocavit.

DIe *XII. menſis Septembris* dictus *Hieronymus de Boemia*, qui fuit de hæreſi Johannis Huſs ſuſpectus, & propterea diu in carceribus Conſtantiæ detentus, hora veſperarum, coram Nationibus in eccleſia majori Conſtantiæ *excuſavit ſe de hæreſi*, & in ſcriptis recognovit, ſe credere & tenere, quicquid doceret & teneret ſancta & Romana eccleſia, & ſubmiſit ſe Concilio Conſtantienſi.

CAP. IX.

De læto nuncio Cæſaris ex Hiſpania quoad unionem Eccleſiæ. De variis bellis tempore Concilii ſubortis, dum Sigiſmundus è Concilio abſuit & in Hiſpania pacis Eccleſiaſticæ cauſa egit. Ut & de adventu Legatorum Samogiticorum ad Conſtantienſe Concilium.

DIe *XVIII. menſis Septemb.* venerunt nova *de Ungaria*, de interfectione Turcorum & *triumpho Chriſtianorum* illic habito. Sed adhuc dubium eſt, ſi ſit ita. Et de hoc poſtea *nihil ſenſimus in effectu*, ſed *contrarium*, ſcilicet, quod ipſi Turci multos Chriſtianos valde noviter in illis partibus trucidaſſent, & magnam catervam Chriſtianorum captivos ſub ſervitute miſerabili abduxiſſent.

Eadem die venerunt nova *de Rege Romanorum de Perpiniano*, quomodo *Rex* ipſe *erat cum Rege Arragonum & Petro de Luna* ibidem in tractatibus unionis. Et quod ſperabat cito venire cum bonis & certis novis. De quibus novis fuit facta lætitia magna hic inter forenſes. Quia Dn. rex Arragonum tunc temporis, & diu antea, valida infirmitate detentus; Et Petrus de Luna præfatus in caſtro fortiſſimo Perpiniano tunc reſidens, ac in ſua pertinacia perſeverans, quæſivit ſubterfugia diverſa, & qualiter ipſum Regem Romanorum impediret, ne, quoad ipſam unionem, in univerſali eccleſia faciendam, proficere poſſet. Ut de ipſo *Petro* verificaretur illud: *Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.*

Turci Boſniam invaſerunt.

Interim quod Dn. Sigiſmundus Rex Romanorum & Ungariæ fuit Conſtantiæ in Concilio generali, circa feſtum Paſcæ *Turci* in magna multitudine *venerunt* usqve *ad regnum Boſnæ*, vocati per præfectum illius regni, quem ipſe Rex ad cuſtodiam ipſius regni deputavit, corruptus pecuniâ & promiſſis per Venetos, æmulos ejusdem. Et deinde latentes ad regnum *Dalmatiæ* circa mare & in *Sclavoniam* velociter currentes, viam nocturno tempore usqve ad calidas aquas Veſprimienſis diœceſis pervenerunt. Ubi multos nobiles & plebejos utriusqve ſexus rapientes, captivos detinuerunt, & illas terras, usque

Proditor Boſniæ, præfectus à Sigiſmundo conſtitut.

usque *ad fines Alamaniæ* pervenientes, multas eccleſias & loca eccleſiaſtica, nec non villas campeſtres, quasdam ignis incendio, & reliquas aliis modis violenter deſtruxerunt, & valde multos Chriſtianos interfecerunt, & ultra octo millia ſecum captivos abduxerunt.

Poſtea vero, circa feſtum aſſumtionis B. Mariæ, ad dictum regnum Bosnæ redeuntibus ipſis Turcis in manu forti eis occurrebant multi nobiles de Ungaria, armati pro defenſione Ungariæ, qui erant ſex millia vel circiter.

Chriſtiani victores Turcorũ.

Ibi bellarunt cum parte ipſorum Turcorum. Et illâ victâ, ſecundario eadem die pugnarunt cum alia parte. Et illam ſimiliter vicerunt circa horam veſperarum.

Proditoris novæ artes Chriſtianos seducendi ac perdendi.

Et fuit inter eos ille *Capitaneus, Bosnæ proditor & falſus Chriſtianus.* Qui dolens de iſtis victoriis Chriſtianorum ſeduxit eos, inducens, ut tertium prælium committerent etiam cum Turcis ipſa die. Qvibus reſpondentibus, quod jam laſſati erant, nec poterant ea die peramplius pugnare: Reſpondit proditor, quod pauci eſſent in vicinia eorundem Turcorum, quos de facili etiam pugnando cum eis vincere poſſent. Qvibus credentibus dictis hujusmodi proditores, & eum ſequentibus, acceſſerunt intrepide ad quendam locum, ubi maximus numerus ipſorum infidelium fuerat congregatus.

Ita quidem nulla proportio fuit inter Chriſtianos, quoad illum numerum & ipſos infideles. Qui quidem Chriſtiani ſubito per Turcos ipſos circumdati, & omnes interfecti, ac eorum valde multi nobiliores victi in captivitate detenti fuerunt.

Turci victores Chriſtianorum à proditore illo ſeductorum.

Qvo facto, ad interiora partium Dalmatiæ & Slavonjæ prædicti *Turci victores*, dantibus eis paſſum quibusdam capitaneis Chriſtianis in partibus illis, usq; ad terras comitis Ciliæ in Alamania, & fines diœceſis Salzburgenſis, & terrarum eccleſiæ Aquilegienſis pervenerũt, omnia loca, ſactas eccleſias, villas, terras Chriſtianorum flamma & cædibus hominum, nullis eis tunc reſiſtentibus Chriſtianis, & ipſorum *Rege tunc exiſtente in partibus Gallicanis, pro unione in eccleſia facienda*, devaſtarunt.

Quibus peractis ultra xxx. millia Chriſtianorum ſecum in perpetua & miſerabili ſervitute abduxerunt. Et tranſitum facientes prope terras Venetorum, illas & earum habitatores non offenderunt.

Et circa medium menſis Septembris iterum reverſi ſunt ad easdem regiones, cum majori multitudine, quam prius unquam fuiſſe dicuntur, *ad conquirendũ totum regnum Ungariæ*, quod Deus avertat. Qvibus tamen vadunt obviam multi Theutonici armigeri, de locis finitimis inſimul congregati pro defenſione terrarum Alamaniæ, ſi poterunt, â manibus hoſtium perverſorum; adhuc dicto *Rege Romanorum agente* ubi ſupra *in partibus Gallicanis.*

Die 5. menſis Septembris fuit ſcripta una litera miſſiva in *Tiburto*, prope Romam, huc ad Conſtantiam per quendam virum veracem & nobilem directa, & inter alia habens iſta: *Scientes, quod nuper præteritis meſſibus, ex ſlejo valde habuimus fructuum hic recollectionem, eo quod nedum in territorio Tiburtinenſi, ſed & caſtrorum vicinorum mures maximi ſicut porcelli, meſſes illas, ultra omnem humanam æſtimationem devaſtarunt. Audiviſtine mutationem dominii urbis, paucis gratam, ſed revera magni doloris, & iræ Dei contra nos ſignum. Utinam graviora nos non involvant. Nam plusquam centum de valentioribus exiciis, cum Brachio reginæ Neapolitanæ, & ejus conſortis Comitis Mircii, quem pridem duxit in maritum, mediante genere Urſinorum, prætendunt de novo hanc patriam ſubjugare, niſi Deus obſiſtat. Et quia nuper Romani per vim recuperarunt pontem Molini, indignatus ad hoc comes Cararia, vicarius dictæ reginæ, ſpoliavit Romanos omnibus pecudibus, quas ad partes Talliacotze & alios harum partium montes in magno numero deſtinarunt. Quid ergo, niſi miſericordia Dei nos conſoletur, quod lamentationes Jeremiæ nos repetere oporteat, formidamus. Et hæc ſunt nova miranda, prius non viſa in partibus illis & crebeſcentibus guerris, cauſante dicta Regina & diviſione ipſorum Romanorum.* (ſcilicet,

Fata urbis Romæ.

Digitized by Google

licet, quod ibi tangit, ubi loquitur *de Urſinis.*)

Rex Portugalliæ Saracenos invaſit.

De *menſe Novembri* venerunt nova, qualiter *Dn. Joannes Rex Portugalliæ*, collecta magna claſſe galearum & navium per mare Africũ navigando & credens invadere terras illius Saraceni, qui ſe *Regem Granatæ* appellat, prope Hiſpaniam ſupra mare Oceanum: Et dum appropinquaret eisdem terris dicti Sarraceni, impulſu ventorum contrariorum, nec non tempeſtate maris vehementi, verſus *Africam*, ſeu partes *Tunicii*, de menſe Auguſto, proxime præterito, ad portum cujuſdam civitatis magnæ, fortis & potentis, quam *Ceute* illic vulgus appellat, & poſſeſſa tunc erat per Sarracenos, quæ eſt *magna ad inſtar Bononiæ*, ut fertur, habens etiam tria fortalitia, ſeu tres arces, & fuit opibus & mercantiis valde repleta: Et etiam multi Januenſes mercatores, cauſa exercendi merces tunc morabantur in eadem. Sarraceni vero ſeu incolæ dictæ civitatis, videntes quod dicti Chriſtiani applicuerunt eis, pro magna parte, ne civitatem ipſam ingredi poſſent, defendendo ſe alacriter cum conchis & ſagittis aliquamdiu reſtiterunt. Sed demum victi & pro magna parte interfecti per Chriſtianos, reliquis ilico fugientibus ad civitatem, illosque inſequentibus velociter Chriſtianis, ipſi Chriſtiani una cum prædictis fugientibus portas dictæ civitatis potenter & viriliter ingreſſi ſunt, & ſtatim eam obtinuerunt cum conſilio dictorum Januenſium, præambulo & firmato pacto inter eos, quod ipſi Portugalenſes eosdem mercatores Januenſes non læderent in perſonis & rebus eorum. Etiam ipſa tria fortalitia infra paucos dies viriliter expugnarunt, eaq; & dictam civitatem eorum dominio ſubdiderunt, interficiendo Sarracenos illic repertos.

Et ſic ipſi Portugalenſes de ſpoliis Sarracenorum victorum vehementer ditati, ac illic ſuis navibus oneratis, ad propria de menſe Septembri proxime præterito redierunt, dimiſſa ſufficienti cuſtodia pro civitate & fortalitiis antedictis, quæ infra unum annum propter eorum fortitudinem & victorum multitudinem, per potentiam, ut fama eſt, non viciſſent, niſi ita repente, auxiliante domino, portam ipſam, ut præmittitur, ingreſſi fuiſſent, ejuſdem civitatis habitatoribus & incolis improviſis. Quam ſi dicti Chriſtiani poterunt retinere, aliis Sarracenis in confinio poſitis poſſunt eſſe ſatis infeſti.

Eodem tempore hic nova ſcivimus, quod *rex Angliæ* cum maxima navium claſſe *intraſſet Normanniam*, accepiſſet violenter maris portum oppidi *Herflot*, quod eſt fortiſſimum & tunc fuit ſub ditione regis Francorum conſtitutum, & per ipſos Gallicos valde multis armigeris & defenſoribus communitum. Qvi omnes capti ad Angliam captivi perducti fuerunt, eodem opido ſub ditione regis Angliæ remanente. Sed infra dies paucos, litargia exercitum ejuſdem Regis Angliæ illic horribiliter invadente, ita quod exinde valde multi dictim morerentur, dimiſſis cuſtodib⁹, in eodem oppido ſufficientibus, & expulſis exinde indigenis Gallicis, rex ipſe Angliæ cum LX. millib⁹ præter vectores curruũ & carrucarum, qui erant numero duo millia vel circiter, per terram, & reliqui per mare in Angliam revertebantur. Sed dum rex ipſe veniſſet prope ..., qvi qvidem locus diſtat à Colleſio per, milliaria, & interim, quod ſic per terram iter egit, principes, magnates & militia Galliarum ſe adunarunt cum quibuſdam finitimis nobilibus, & etiam habentes in eorum exercitu ultra mille Italicos, quorum capitaneus erat Burigaldus, qui dudum rexit Januam, pro eodem rege Francorum. Et idem exercitus Gallicorum continebat ut fama eſt, ad omne minus centum millia pugnatorum. Et commiſſo prælio, ſicut indictum fuerat tempeſtive, Anglici fuere victores: Qvamvis infra triduum ante, niſi panem pro cibo & aqvam pro potu habuiſſent. Ubi fuerunt quinque millia, quingenti & ultra Gallici inter magnates nobiles & armigeros interfecti, mille & quingenti capti, & ad Angliam ipſam perducti, inter quos ſunt plures Duces, comites & Barones ac milites, quorum Ducum duo, ut dicitur,

Rex Angliæ infeſtavit bello Gallos.

tur, pro liberatione ſuarum perſonarum à captivitate exhibent quadraginta millia Francorum auri.

Ipſi enim Gallici, more ſuo alacriter bellare inceperunt, ſed invenientes Anglicorum reſpective paucorum fortem reſiſtentiam, & ipſos cum ſagittis acutis jaculantium, de bello turpiter fugerunt, nunc mille nunc plura millia, non educentium gladios vel ſagittas contra ſe pugnantes Anglicos ſæpe dictos. Unde tantum non feſellit illud antiquum dictum, videlicet: *Gallorum multa ſunt & repentina conſilia.* Item: *Ad bella ſuſpicienda Gallorum alacer & promtus eſt animus, ſed mollis & minime reſiſtens ad calamitates ferendas.*

Legati Samojitarum venerunt Conſtantiam.

Die 28. dicti *menſis Novembris* intraverunt *Ambaſiatores Samoytarum, de novo converſorum* ad fidem catholicam, ſexaginta vel circiter numero viri, ſatis proceræ ſtaturæ: Qui habitant inter Livoniam & Lituaniam, prope Pruſſiam. Et terra eorum, quam inhabitant, vocatur *Semigallia*, omnibus bonis referta, excepto, quod non creſcit ibi vinum. Et ſunt ſub regimine conſtituti *Vitoldi*, aliàs, *Alexandri, Ducis Lituaniæ.* Et conſueverunt prius eſſe aliquandiu ſub regimine magiſtri & fratrum Hoſpitalis S. Mariæ Theutonicorum de Pruſſia.

Et receſſerunt *die prima menſis Martii.*

CAP. X.

De rebus Petri de Luna in Hiſpania, ad ceſſionem compellendi.

Sigiſmundus abitū Narbonâ paravit. A variis regibus retentus.

Q*Varta decimo die menſis Decembris* multæ literæ miſſivæ ad nos perductæ fuerunt, aliquæ *de Perpiniano*, aliquæ de *Narbona.* In quibus continebatur, quod *Rex Romanorum voluit recedere de Narbona*, & iter ad nos redeundi arripere: Sed *Hiſpaniæ, Arragoniæ & Navarræ reges, nec non Fuxi & Armeniaci comites*, & *ambaxiatores regis Scotorum*, atque multorum aliorum magnatum adhuc exiſtentium in *Perpiniano*, per eorum nuncios, ipſi Dn. Regi Romanorum directos ad Narbonam, dictum Dn. Regem Romanorum ſtrictiſſime rogarunt, ne ita repente recederet ſine fine, ſed ſuos Oratores cito eis deſtinaret, cum quibus *ſperabant invenire bonum modum* ſeu ordinem, pro unione prædicta: Et quod ipſum *Petrum de Luna cedere ſuo Papatui* oporteret. Quod ſi non faceret, ſibi *obedientiam* in regnis & partibus illis *ſubtrahere*, eumqve terra mariqve perſequi vellent.

Firma Hiſpanorum ſententia, Petrum de Luna Papatu cedere debere.

De quo ipſe *Rex Romanorum gaviſus miſit* è veſtigio quosdam ſuos ſolennes *Oratores ad Perpinianum.*

Quibus illuc advenientibus, & cum magno deſiderio nobilium & popularium receptis, ordinatum & concluſum fuit, quod *daretur dilatio 15. dierum* præciſe ipſi *Petro*, infra quos haberet cedere, aut ut hæreticus in perſona & rebus ſuis perſequi deberet.

Multos corrupit Petrus de Luna.

Ipſe vero *Petrus* hoc ſentiens, quosdam illarum partium potentes *donis & promiſſis ſophiſticavit* pro ſe, more ſuo, creando quatuor eorum caros in magnos Antiſtites, & unum eorum in Cardinalem, & quibusdam ex eisdem potentibus, qui pro ſe aut ſuis nolebant habere tales eccleſiaſticos honores, dedit aliquas pecuniarum ſumas in promtu, quod eum juvarent, ut tutus abinde per mare recedere poſſet, prout fecerunt.

Fugientē Petrum inſecuti Hiſpani.

Et poſtquam *pervenit* cum galeis ſuis *ad caſtrum Colibriæ* maritimum, inſecuti fuerunt eum *Ambaxiatores* illarum civitatum, ſcilicet, *Barſalonæ, Caſar Auguſtæ, Valentiæ, Majoricæ, Dertuſæ, Jeronæ, Perpinianæ*, & quarundam aliarum magnarum civitatum, ſecus mare conſiſtentium, usque ad dictum caſtrum Colibriæ. Et ibi *obſederunt* eum. Et taliter ſpoliarunt ſeu nudarunt ipſas galeas remis & aliis inſtrumentis, inibi repertis, quod abinde ulterius recedere non poterat.

Obedientia illi ab Hiſpanis ſubtracta.

Qvid autem ſubſecutum ſit, ignoramus: Niſi, quod dicti ambaxiatores earundem civitatum in hoc concluſiſſent, eſſentque concordes, quod *nollent amplius ſtare ſub obedientia* dicti *Petri.* Sive cederet, ſive non, ipſi nihilominus huic Concilio intenderent adhærere, dictum-

Digitized by Google

que perſequi, pro eo, quod toties ſponte juraſſet & voviſſet Deo & ſanctis ejus ſolemniter, & in ſcriptis, ante perverſum ejus Papatum, & in illo etiam, quod ipſe ſemper paratus eſſet, velletque ſponte cedere dicto ejus papatui, quotieſcunque ſuper hoc requireretur à ſibi adhærentibus, & alter vel alii, alterius & aliarum, obedientiæ vel obedientiarũ, nominatus ſeu nominati in ejus vel eorum obedientia ſeu obedientiis, Papa vel Papæ, etiam ſponte cedere vellent: Et iterum contra juramenta & vota ſua prædicta temere veniret, ea nolendo adimplere, ſubterfugia quærendo, & ne ipſa unio fieret fugiendo.

CAP. XI.

De adventu Legatorum Sigiſmundi è Gallia ad Concilium, cum ſpe unionis Eccleſiaſticæ: Et magno Concilii gaudio.

IN feſto S. Thomæ Cantuarienſis, infra feſta natalis domini, poſt prandium, *venerunt ad Conſtantiam* aliquæ *nobiles perſonæ de Narbona*, apportantes tres *literas* miſſivas & clauſas: duas ſcilicet concilio, & tertiam comiti Palatino Rheni, hic exiſtenti. Quarum *duæ* fuerunt *Regis Romanorum & tertia Oratorum* dicti *concilii*, directorum cum ipſo Dn. Rege Romanorum per præfatum concilium ad regem Arragonum & Petrum de Luna, pro unione, in univerſali eccleſia reformanda, prout ſuperius tactum eſt.

Legati Sigiſmundi Narbonâ Conſtantiam venerunt.

Et prædictæ *literæ* fuerunt eadem die *in publica congregatione nationis Germanicæ lectæ*, continentes in effectu, quod usque ad 15. diem præſentis menſis Rex Romanorum & Oratores ex una parte, & Arragonum, prædicti, nec non alii reges & magnates, qui prius fovebant partem dicti Petri, & erant de ipſius obedientia, ex alia, veniſſent ad *concluſionem unionis* prædictæ, indubie ſubſequendam: Excuſantes ſe, ſc. Rex Romanorum & Oratores prædicti, quod per prius eidem concilio de illa materia certa nova non ſcripſerint, ea de cauſa, quod licet multa ſolicitè & continuè exiſtentes inſimul in partibus illis de prædicta materia pertractaſſent, illa tamen de die in diem immutata fuiſſent, & valde ſub dubio ſeu incerto, usq; ad ipſam diem xv. Et quod penitus inſperata & inutilia attentata fuiſſent, & quod de his punctatim, ſeu magis clare, infra paucos dies vellent per quoſdam ex eiſdem oratoribus etiam mittendos ad Conſtantiam, prædictum concilium informare.

Literæ allatæ publicè prælectæ, in Natione Germanica.

Unionem Eccleſiæ eſſe proſequendam, inter Hiſpanos & Cæſarem concluſũ.

Difficile hoc negotium.

Et *perlectis* dictis *literis*, ſtatim fuit facta lætitia magna, præſentibus, & ipſa nova grata audientibus. Et campanæ eccleſiarum Conſtantienſium, in augmentũ lætitiæ hujuſmodi, pulſabantur.

Gaudium Concilii ex hoc nũcio.

Fuit etiam tunc magnus concurſus illico ad magnam eccleſiam per ipſam Germanicam & alias nationes, hic etiam exiſtentes in celebratione concilii memorati, quorum valde *multi præ nimio gaudio plorabant*: Cæteri vero una voce *Te Deum laudamus* devotiſſime concinebant.

Retulerunt etiam *in publico*, ſive *coram ipſis nationibus*, bajuli earundem literarum, quod non poterant ore promere aut dicere, quam ingens & celebre *gaudium* factum ſuit *in partibus Hiſpaniæ & Aragoniæ*, nec non vicinis regionibus toti populo, & omnibus habitatoribus in partibus ipſis, de illa *jucunda concluſione univerſalis pacis & unionis eccleſiæ* prædictæ, ſi datum ſit deſuper, ut ſperamus, ſubito ſubſequenda.

Gaudium Hiſpaniæ & Aragonia ex unionis illius ſpe.

Die Lunæ, infra eadem feſta natalis domini, *Conſtantiæ*, ſolita hora, facta fuit *ſolemnis proceſſio*, in qua fuerunt Dni. Cardinales, & alii etiam Prælati inferiores, illic ad generale concilium congregati. Qua peracta, fuit celebrata in majori eccleſia, cum non modica frequentia ac lætitia cleri & populi Conſtantienſis, Miſſa de Spiritu S. *Multis* etiam tunc *præ gaudio flentibus* illic, aceis & aliis pro tanto bono Deum collaudantibus.

Sacra Conſtantienſia pro illa Eccleſiæ unione.

Ex quibus nobis fertilis ſpes datur à domino, quod dicta *unio* fieri debeat in *univerſali eccleſia* cito, prout in præcedentibus recitatur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XII.

De Huſſitarum literis ad Concilium datis, ob cædem Huſſi querulis.

EAdem die venit huc de Boemia quidam *familiaris* prædicti *Hieronymi Boemi*, apportans de regno Boemiæ quandam *literam* patentem ſcriptam, & 400 & 50. *duobus ſigillis ſigillatam* & totidem Boemorum, inter quos ſunt plures Barones ac milites & militares, nec non armigeri populares & plebeji, qui omnes unanimiter erant & ſunt de *ſecta* quondam *Joannis Huſs* etiam Boemi & archihæretici, hic propterea alias combuſti.

Invectiva Huſſitarū in Concilium ob Huſſum crematū.

In qua quidem *litera reprehenderant hoc ſacrum concilium* de hoc, quod dictus *Joannes*, auctorizante præfato concilio, & eo nolente ſuos errores abnegare, taliter *judicatus* & punitus fuit. Aperientes, quod ipſe erat *vir ſanctus & juſtus*, nec ſimilis ſibi reperiatur in bonitate & ſanctitate: Quodque per hoc dictum *concilium peccavit* & malefecit, & propterea ipſi noluerint nec velint adhærere & obedire.

CAP. XIII.

De Legato Concilii ad Husſitas Bohemos.

Epiſcopus Luthomiſlienſis è Concilio ad Huſſitas miſſus.

ET adeo *multiplicati* ſunt prædicti hæretici in partibus illis, ut publica fama laborat, quod etiam reverendus pater, Dn. N. *Epiſcopus Luthomiſlienſis*, qui licet ſit magnus, nobilis, & etiam potens opere & ſermone in regno prædicto, & alias fuerit *per ipſum concilium ad dictum regnum deſtinatus*, ad extirpandum hæreſes hujuſmodi de illo, & *illic veniens cum literis multis dicti concilii*, nec non adhibita per eum omni diligentia, ad expurgandum dictum regnum de hæreticis & hæreſibus hujuſmodi, & reddendum domino plebem perfectam: Veruntamen in hoc usque *perficere non potuit*, nec poteſt. Sunt enim adeo dicti hæretici contra eum ſibiq; adhærentes pertinaciter coadunati in eorum perfidia, quod vix audet exire, & ſatis dubitat de perſona & bonis ipſius.

Hus à Bohemis Martyr habitus.

Et ſic *modicum profecimus*, mittendo ipſum ad procurandum ſalutem in natione perverſa, quæ ipſum *Joannem Huß prædicat* & concelebrat quaſi *pro Apoſtolo, ſeu martyre glorioſo*. Populus ſtultus & inſpiens utinam intelligeret & noviſſima provideret.

Et ecce quantum periculum eſt in Chriſtianitate, cum capita præſidentium ad invicem obliquantur, vel qualiter prudenter & bene procedant ſingula eis ſuppoſita, non reſpiciunt diligenter.

CAP. XIV.

De legatione Concilii ad Argentinenſes pro liberando captivo Epiſcopo Argentinenſi.

Epiſcopus Argentinenſis ordinibus ſacris non initiatus.

IN *principio menſis Januarii* venerunt nova Concilio, qualiter *Decanus & Capitulum eccleſiæ Argentinenſis*, in quodam loco Argentinenſis diœceſis, *Wilhelmum de Deys*, de progenie *Baronum de Deys in Brabantia* natum, qui ut *Epiſcopus Argentinenſis* eandem eccleſiam per 10 & 8. annos & ultra rexit, & tamen *nullum ſacrum ordinem habuit*, ad ſe vocarunt. Quem venientem ad ipſos ſtatim manu forti ceperunt & ſecum ad civitatem Argentinenſem captivatum adducentes, in quodam ergaſtulo incluſerunt.

Concilii legati ad Argentinenſes.

Quod cum dictum *concilium* in veritate ſentiret, *miſit illuc* ſolemnes *Ambaxiatores*, ſc. Patriarcham Conſtantinopolitanum, & quoſdam alios magnæ auctoritatis viros, ad videndum in eo caſu de remediis oportunis, pro liberatione illius captivi à manibus Decani & Capituli prædictorum.

Qui illuc venientes, & ſuper iſta materia cum præfatis Decano & Capitulo

pluribus

Digitized by Google

Hi apud Argentinenſes nihil effecerunt.

pluribus habitis colloquiis, modicum profecerunt. Impoſuerunt enim prædicti, Decanus & Capitulum, eidem Dn. *Wilhelmo*, quod *ut merus laicus* dictæ eccleſiæ tamdiu præfuiſſet, & etiam non curaſſet in ſpiritualibus & temporalibus debite gubernare, & cum hoc tot caſtra & *bona immobilia* ipſius *eccleſiæ alienaſſet*, quod ultra 30. millia flor. auri valerent. Et plura alia ſibi impoſuerunt. Aſſerentes etiam, quod eum *non ut clericum, ſed tanquam* laicum notorie carentem clericalibus, tonſurâ & habitu, cepiſſent, non illa intentione, quod ipſum offendere, ſeu injuriari ſibi, ſed ut ab eo rationem ſuæ adminiſtrationis exigere vellent.

Elector Moguntinus & Marchio Badenſis itidem Argentinæ nihil effecerũt.

Quibus ſic ſtantibus, illic ſupervenerunt *Dn. Joannes, ArchiEpiſcopus Moguntinenſis, & Marchio Badenſis*, cum non modica equitum comitiva, laborantes etiam inſtanter pro relaxatione prædicti captivi. Sed finaliter in hoc proficere non potuerunt.

Sed præfati, Decanus & capitulum, hoc negotium *in diſpoſitione concilii*, certis conditionibus adjectis, poſuerunt.

Et ſic ipſi noſtri Oratores abinde recedentes *XIV. die dicti menſis ad Conſtantiam reverſi* fuerunt. Die immediate ſequenti ea quæ peregerunt in præmiſſis, *coram nationibus* hic exiſtentibus *publice retulerunt.*

CAP. XV.

De Wilhelmo de Monte, Epiſcopo Paderbornenſi mox Archi-Epiſcopo Colonienſi, ejusque lite & transactione cum Theoderico de Morſa.

Wilhelmus de Monte Epiſcopus Paderbornenſis ordinibus non initiatus.

EOdem tempore aliud novum deductum eſt, quomodo *Dn. Wilhelmus de Monte*, frater Ducis Montenſis, qui etiam ut *Epiſcopus* ſeu Electus *Padebornenſis*, eccleſiæ Padebornenſis per decem annos vel circa præfuit *ut purus laicus*, nunquam incedendo interim in clericalibus, habitu & tonſura. Et tandem ad differentiam veniens cum Præpoſito & Capitulo ejuſdem eccleſiæ, nec non etiam civibus Paderbornenſibus atque univerſitatibus plurium oppidorum adhærentibus illis, quos ut ejus hoſtes in bonis & rebus diu publice perſequebatur, villas & curtes campeſtres eccleſiæ prædictæ ignis incendio ac ſpoliis & rapinis totaliter devaſtando, ac crudeliter habitatores civitatis, oppidorum nec non villarum hujuſmodi pertractando, ita quod dictam eccleſiam in ſuis bonis & reditibus pene deſtruxit.

Conſtitutus ArchiEpiſcopus Colonienſis à Gregorio.

Quibus ſic ſtantibus, ab Errorio in *Archiepiſcopum Colonienſem*, quia eccleſia Colonienſis paſtore carebat, quamvis eſſet *laicus parum literatus, ita quod vix unam literam in vulgari Theutonico ſciret legere*, eſſetqve obedientiæ tunc ipſius Balthaſaris, tunc Papæ, *ambitione ſeductus* ſe procuravit promoveri. Habens autem fortem contradictorem, ſcilicet dominum *Theodoricum de Morſe*,

Theodoricus de

Morſa conſtitutus ArchiEpiſcopus Colonienſis à Balthaſare.

quem prædictus Balthaſar, tunc Papa, eidem eccleſiæ Colonienſi in Archiepiſcopum præfecerat. Eidem Dn. Theodorico Archiepiſcopo etiam diu guerram publicam & periculoſam valde movit, deſtruendo villas & curtes, & domos campeſtres ejusdem eccleſiæ Colonienſis, & ejus ſubditos qualitercunque potuit devaſtavit.

Compoſita lis, matrimonii cujusdam ope.

Tandem cum dicto Dn. Theodorico Archiepiſcopo, quibusdam viris magnæ auctoritatis mediantibus, ad compoſitionem amicabilem dicitur deveniſſe, ita quod habebit neptem dicti Dn. Theodorici Archiepiſcopi in uxorem, videlicet filiam *comitis de Thekenborg in Weſtvalia*, & ſororis dicti Dn. Theodorici Archiepiſcopi, conjugum. Dictusqve Dn. Theodoricus Archiepiſcopus ſibi de dote, cum qua onera hujusmodi matrimonii poterat, ſi prudenter agat, ſupportare commode, præfato Dn. Wilhelmo, ut conditum eſt inter partes, liberaliter providebit.

Et ecce quales fructus producunt, & honorem impendunt *nobiles Laici*, qui *cathedralibus eccleſiis in epiſcopos præficiuntur*. Nimirum, quod *non ſunt paſtores animarum*, ſed potius mercenarii, ſive lupi, ea conditione præſidentes ipſis eccleſiis, illarumq; fructus & emolumenta conſumendo, & *non ut proſint*,

ſed

ſed præſint, quouſque forſan ad aliquod temporale dominium, ad quod aſpirant, valeant pervenire.

CAP. XVI.

De Legatis Concilii, in Hiſpaniam antea miſſis, nunc reverſis.

A. 1416. DIe *XXIIX. menſis Januarii* reverſi fuerunt ad Conſtantiam *Oratores* ſeu nuncii, dudum per prædictum concilium cum præfato Rege Romanorum ad Regem Arragonum & Petrum de Luna prædictos, ut ſuperius dictum eſt, deſtinati.

Relatio brevis legatorum de rebus in Hiſpania geſtis.

Et die immediate ſequenti, hora conſueta, *retulerunt ſummarie* coram multitudine quæ illic *effecerunt*, & in quibus punctis negotium, pro quo illuc iverant, *pertractandum*, ipſis abinde recedentibus, *remanebat*.

CAP. XVII.

De aliis nunciis rerum in Hiſpania cum Petro de Luna geſtis.

Occulta conventio inter Regem Aragoniæ & Petrũ de Luna.

ET per paucos dies ante, plures alii diverſarum nationum, etiam *de Perpiniano* huc venientes, retulerunt, qualiter ibi dicebatur, quomodo dictus *Petrus*, poſt adventum ejuſdem Regis Romanorum ad partes illas, *cum* præfato *rege Arragonum* & magnatibus regni Aragoniæ quaſi communiter & *ſecrete pertractaſſet*, quod ipſi promiſiſſent eidem, quod eum non desererent unquam: Et ſub tali vana ſpe remanens ejus perverſo papatui cedere noluiſſet.

Sigiſmundi ardor pro abſtrahendo Rege Aragonum à Petro de Luna.

Quod cum ipſe Rex Romanorum ſentiret, dedignatus inde in præſentia omnium ibi congregatorum publice dixiſſet: Quod, licet ipſe pro bono unionis eccleſiæ illuc veniſſet, ordinatione concilii, & requiſitione regis Aragonum prædictorum, ad laudem Dei, regnã ſua in magno periculo dimittendo, attamen ibi diu fruſtra ſtetiſſet, per ambages & promiſſiones partis alterius, in eluſionem catholicæ fidei ductus.

Mutata ſententia Hiſpanorum, ex voto Sigiſmundi.

Unde totus populus & oratores ac nuncii majorum civitatum regni Aragoniæ illuc miſſi, commoti dixerunt, quod eidem Regi Romanorum aſſiſtendum & adhærendum eſſet in hac parte, & ſibi vellent aſtare ſeu aſſiſtere in hoc ſancto negotio unionis ſæpe dictæ. Et ipſi Regi Romanorum publice quaſi divinos impendentes honores, acſi ſanctificatus exiſteret, tangere veſtes quibus indutus erat, permaxime confluxerunt, eo tamen, quantum potuit, renitente.

Conſilium fugæ datũ Petro de Luna.

Videntes autem *Rex Arragoniæ* & ſui magnates prædicti, quod ſoli contra totum populum, ſic ad factum unionis ejuſdem uniformiter inclinatum, timuerunt de impreſſione aut ſeditione, ſcilicet, ne populus ipſe in eos & dictum Petrum inſurgeret, ac male perderet: *Clanculum* eidem *Petro conſuluerunt*, ut quantocyus abinde *recederet ad locum tutum* pro ejus manſione: Quia ipſi eum contra prædictum populum, ut timebant, tueri non poſſent.

Quibus auditis, & cogitato etiam per ipſum Petrum, quod revera factum hujuſmodi taliter ſe haberet, ad quoddam caſtrum ſatis forte, mare ſulcando cum galeis ſuis *aufugit*.

Fuga Petri de Luna.

In quo ſtando per plures dies, interim per ipſos reges, magnates ac populum, nec non ambaxiatores, *in Perpiniano* tunc præſentes, concluſum & ordinatum fuit ſub juramento, & quibuſdam pactis neceſſariis adhibitis, quod omnino dictus *Petrus ad cedendum* infra certum terminum ſibi dandum *conſtringi* deberet: Alioqui *ſubtraheretur obedientia* in omnibus regnis & partibus, quarum habitatores & incolæ ſibi hactenus adhæſerunt.

Ceſſio Papatus Petro de Luna injuncta.

Pertinacia Petri de Luna.

Et cum hæc ipſi Petro nunciata fuiſſent, obſtinato animo dicebat, quod *cedere nollet*. Unde nuncii ad eum deſtinati propterea, ſicut in mandatis habebant, *tempus cedendi* hujuſmodi ſibi *abbreviarunt*. Propter quod iracundia vehementius incaleſcens, eiſdem nunciis reſpondebat, quod ſi in eodem regno Arragoniæ tute ſtare non poſſet, ſperaret

Digitized by Google

raret bene & cito venire ad locum ubi ſibi contrarios non timeret. Injungens eiſdem nunciis & oratoribus, ad eum miſſis, ut ea mittentibus ipſos ſui parte referrent.

Ulterior fuga Petri ad Sardiniam.

Et infra paucos dies poſtea *ad Sardiniam*, per mare navigando, *fuga* ſubſidio declinaſſet. Ubi per quendam potentem illius inſulæ receptus, in quodam ejus caſtro forti collocatus reſidet de præſenti.

Petri de Luna fulmina contra Regem Arragoniæ.

Et addunt etiam aliqui, quod dominus *Petrus*, poſtquam acceſſit ad Sardiniam, ut præfertur, *fecit* quoſdam *proceſſus* valde pœnales *contra Regem Arragoniæ* & ejus regnum, hujuſmodi interdicendo, & alia plura faciendo, quæ potuit, ſcriptis & dictis, per quæ dictam unionem, ne fieret, quomodolibet impediret.

Petrus de Luna tũc ſenex.

Quod ſi eſt ita, credendum eſt, quod dictus *Petrus*, qui eſt quaſi *decrepitus*, diu in ipſa inſula ſanus remanere non poterit, ubi viget frequenter aer corruptus, inficiens forenſes, ad ipſam Inſulam accedentes, *ſicut ego pluries fieri vidi*, quamvis inſula ſit fertilis & abundans victualibus, ſcilicet grano, vino & lacte & ſimilibus permaxime, & etiam ſatis fortis & amœna.

Et ſic ſperandum eſt, quod *cito habebimus* dictam *unionem*, velit nolit Petrus, ipſo domino annuente, & ipſum concilium ſui gratia feliciter dirigente.

Vincentius Ferrerius, celebris apud Hiſpanos Theologus, fautor alias Petri de Luna, eum impugnare cœpit.

Aſſerunt etiam aliqui, quod quidam *Frater Vincentius, ordinis fratrum prædicatorum*, eloquens valde & ſermocinator egregius nec non Theologus profundus, habens gratiam & favorem communis populi, qui libenter audit ſermones ejuſdem, qui per multos annos in Latinis & vulgaribus ſermonibus publice prædicando, quod dictus Petrus eſſet verus Papa, & quod libenter, pro bono unionis prædictæ, ſponte ſuo Papatui cedere vellet, cum ad hoc conſpiceret tempus optimum, quia ſic dictum fratrem & alios pleroſque decepit: Sed videns noviter ipſe *Vincentius*, quod dictus Petrus fidem verbis & promiſſis ejus hujuſmodi non daret, in eodem tempore opportuno totaliter *declinavit ab ipſo*, prædicando publice per dictum regnum, in diverſis provinciis & locis, per quæ tranſitum ex tunc fecit & facit, contra eundem Petrum, quod ſit vir pravus, & fallax, & fictus, decipiendo populum Dei, quodque juſte perſequendus ſit uſque ad mortem ab omnibus Chriſtianis, & perſequens aut interficiens eũ mereatur (præmia.)

Et hunc ſequitur in hoc *maxima turba*, quocunque vadit, devotorum Chriſtianorum, ut audiat hujuſmodi ſermones, & divinis eloquiis per ipſum ſedulo informentur.

Subtracta obedientia a Petro de Luna.

Affirmant etiam plures advenientes quod dicto *Petro*, in craſtino feſti Epiphaniæ proxime præteriti, *ſubtracta* fuit *obedientia* in *Arragonia* prædicto, nec non *Hiſpania, Caſtella, & Navarra* regnis, atque *Fuxi & Armeniaci* comitatibus, & aliquibus aliis vicinis locis, in quibus dicta obedientia tunc vigebat.

Et hoc etiam per literas aliquorum huc directas verificatur.

CAP. XVIII.

Plena relatio Legatorum Conſtantienſium, de rebus cum Hiſpanis & Petro de Luna per Sigiſmundum geſtis.

DIe *ultima menſis Januarii* fuerunt inſimul *congregatæ omnes nationes*, exiſtentes *Conſtantiæ in concilio generali*, in eccleſia majori, tempeſtive.

Archiepiſcopi Turonenſis, Legati

Et ibi Dn. *Archiepiſcopus Turonenſis*, *unus de Oratoribus*, qui ex parte dicti concilii cum eodem Dn. Rege Romanorum miſſus erat ad regem Arragonum & Petrum de Luna, pro ipſa unione pertractanda, reverſus pridie, in præſentia totius multitudinis valde pulcrum & prolixum ſermonem fecit in Latino.

Cõſtãtienſis oratio.

Narrans in præſentia aliorum Oratorum, qui in illa legatione per ipſum concilium ſibi conjuncti fuerunt & ſecum iverant, & huc noviter redierunt, per ordinem, *totum proceſſum* habitum per ipſos dictum Regem Roman. & Oratores *cum rege Arragonum & Petro* prædictis à principio uſque ad finem.

Plenior relatio de rebus cũ Rege Arragoniæ & Pe. Luna per Sigiſmundum geſtis.

Et inter alia dicens, quod quamvis dictus

Digitized by Google

dictus Petrus eosdem, Dn. Regem Romanorum & ſibi adjunctos, per frivolas & vagas dilationes dierum multorum & promiſſiones inanes, atque per verba generalia in ſuſpenſo diutiſſime detinuiſſet: Ipſique oratores hoc conſiderantes quandoque tenuiſſent, quod res, pro qua illuc iverant pertractanda, nunquam illum finem, qui præſtolabatur, habuiſſet, & de hoc inter ſe mutuo conferentes dolentes exiſterent: Ipſe tamen Dn. *Rex Romanorum* hoc ſciens eos placide confortabat, dicendo, quod non dubitaret quin per gratiam Dei ſperatum finem utique reportarent. Et quam *prudenter ac profunde* validis & efficacibus rationibus & auctoritatibus frequentius ipſe Dn. Rex Romanorum eundem Petrum etiam in publico, de tanta capitis duritie ac inſtabilitate mentis ſuæ arguendo confutabat; Et continue iter illud agendo nec non in illis partibus ſtando tam diu & redeundo: Nec ipſe neque alter plene dicere poſſet. Et in effectu dictum dominum Regem Romanorum ad æthera ſummis præconiis extollendo.

Difficultas negotii.

Sigismundi ardor pro illo proſequendo.

Prudentia illius in hac re tractāda.

Adjiciens, quod licet eſſet tanta multitudo equitum, diverſarum nationum & linguarum qvotidie cum ipſo Dn. Rege Romanorum, quod tamen domino diſponente, tantus fuit *amor & reverentia & animorum concordia* inter ipſos, quod *nunquam inter ſe in aliquo diſcrepabant*, ſed fuit *omnibus una voluntas*, qualiter illic fructuoſe tranſiſſent: nec non fine optato hujuſmodi, pro quo ierant, ad concilium ipſum poſſent cum gaudio revenire.

Amor inter Hiſpanos & Sigismundum.

Quodque dominus *Rex Arragonum*, & *ejus Primogenitus*, inter alios Reges & magnates, qui tunc etiam pro ipſa unione facienda erant inſimul congregati, ſe valde in promiſſis ſuis, & ad eundem effectum tenoentibus, probe ac laudabiliter habuiſſent; & *capitula ſuper hoc ibi per utramque partem facta*, nec non ſigillis, ſignis & juramentis vallata, etiam per ipſum dominum *Archiepiſcopum* coram eadem concione publice *perlecta*, dictus rex Arragonum firmiter & ad unguem obſervaſſet, ac etiam tempus ſubtractionis obedientiæ dicto Petro rationabiliter anticipaſſet, videns, quod niſi per ambages tempus redimendo & homines decipiendo laborabat.

Rex Arragonum ſollicitus pro unione Eccleſiæ.

Capitula cōcordata inter Hiſpanos & Sigismundum.

Et licet etiam ipſi noſtri Oratores dicto Petro aliquandiu dixiſſent, & juramenta promiſſa & vota ſua, de facienda prædicta unione, quantum in eo eſſet, emiſſa ſponte, ac toties ejus literis divulgata per mundum, nunc deberet attendere, nec non efficaciter adimplere: Non tamen ex hoc verecundabatur, imo illa ejus juramenta & vota per excuſationes in pactis & paralogiſmos palliare taliter qualiter conabatur.

Affirmavit demum præfatus ArchiEpiſcopus, quod ipſe *Rex Romanorum iturus* eſſet inſtanter *ad Regnum Franciæ*, ad ordinandum, ſi poſſet, aut totaliter *pacem*, vel ſaltem longam treugam *inter Francia & Angliæ reges*, cum illud *multum* eſſet *utile pro unione ſæpe dicta*.

De itinere Sigismūdi ad Gallos, pro pace parāda inter Gallos & Anglos, ad promovēdā Eccl. unionem.

CAP. XIX.

De variis cauſis itineris Sigismundi in Galliam, deque conſilio Terram ſanctam recuperandi, rebus in Occidente compoſitis.

Dicuntur etiam apud nos aliquæ *alia cauſæ* ſatis ponderoſæ, quare dictus dominus Rex Romanorum recto tramite huc non rediit cum eiſdem Oratoribus noſtris.

Contumelia Italorum in Sigismundum.

Quarum una eſt: Quod multi, de Italia hic exiſtentes, in eodem concilio murmurabant inter ſe; dicentes, quod ipſe dominus Rex Romanorum ficte ageret, nec non *Papam ad ejus voluntatem hic eligi vellet*, ad hoc, ut ſic ejus conditionem faceret meliorem. Et ſuper hoc ſcriptis eorum, ad diverſa loca directis, *nequiter eum diffamarunt*. Quod aliquando ipſum dominum *Regem Romanorum non latebat*. Tamen *patienter hæc & alia multa ſimilia, contra ejus majeſtatem perperam & injuſte facta, tolerabat*.

Quam patienter diſſimulavit Sigismundus.

Digitized by Google

Et, ut durante dilatione data adhærentibus olim dicto Petro, quod in eodem concilio debeant ſaltem per nuncios idoneos comparere, ut aliquid utilitatis efficeretur, nec non taliter obloquentium, ſibi *ſiniſtras ſuſpiciones* evaderet: Placuit ſibi *ad Franciam tranſitum facere*, prout fecit: Tamen huc debito tempore, ut confidimus, reverſurus.

Poſt pacem inter Gallos & Anglos ſancitam, de refrenandis Turcis, de recuperanda terra ſancta acturus Sigiſmundus in Concilio Conſtantienſi. De quibus & olim actum in Concilio Claromontenſi. Vid. Niemius de Privilegiis & juribus Imperii, ſub fin.

Et, ſi poterit, auxiliante domino, & ejus pia opera confirmante, *ad faciendam pacem* & treugam longam *inter ipſos contendentes, reges Franciæ & Angliæ*, hoc tempore procurare: Tunc velit ex toto corde laborare apud omnes reges occidentales & alios principes ſeculares, de via & modis expedientibus *pro refrenatione Sarracenorum* & infidelium, & *liberatione catholicorum à jugo* miſerabili & invaſionibus eorundem, & forſan etiam *terreſtri liberatione è manibus infidelium* prædictorum, per *paſſagium generale*, hic creato novo Pontifice, ſi annuat divinitas, hic indicendum.

Sicut factum extitit *in civitate Claromontenſi in Alvernia*, jam trecentis annis aut circiter elapſis, *in concilio generali* per Urbanum Papam ſecundum celebrato, etiam tempore Schiſmatis, qvod tunc vigebat in Romana eccleſia, inter ipſum Urbanum & Widbertum, Archiepiſcopum Ravennatem, prout ſuperius tactum eſt: In qvo fides catholica in acqviſitione regni Hieroſolymitani, & multarum egregiarum tunc civitatum, qvas ipſi Sarraceni tunc occupabant in partibus transmarinis, tunc valde profecit, prout in geſtis tunc temporis per ipſos Chriſtianos in eisdem partibus, de hoc miranda ſcribuntur.

De Turcorum jugo, quo preſſi Chriſtiani.

Hoc autem tempore valde multiplicati ſunt & fortificati *Turcæ, circa partes Albaniæ & Græciæ*, nec non *Romaniæ* degentes, & in tantum, qvod pene omnes illas & plures vicinas regiones Chriſtianorum ſibi per potentiam & crebras invaſiones ſubdiderunt. Et qvia qvamplures Chriſtiani, inter eos exiſtentes, non habentes ſpem liberationis eorum à miſerabili ſervitute, in qva exiſtunt, propter hujusmodi deſperationem à fide ipſa qvomodolibet apoſtatarunt, nec non galeas & naves in adjutorium ipſorum Turcorum ſeu infidelium armarunt, cum qvibus jam mare ſulcant in magno numero valde, nec non terras & loca Chriſtianorum, prope ipſum mare conſiſtentia violenter invadunt & diruunt, ac ſolo coæqvant, reſiſtentes homines utriusqve ſexus abducunt, ſenes vero & debiles interficiunt, & eccleſias ac loca ſancta in nihilum redigunt, & infinita alia mala contra ipſos Chriſtianos qvaſi penitus derelictos impotentes attentant.

Et vero, niſi eis, cito ab eisdem Chriſtianis reſiſtatur viriliter & potenter, valde timendum eſt, ne alia loca & terras ipſorum Chriſtianorum illic conſiſtentium, & qvæ ipſi Chriſtiani adhuc inhabitant, prædicti Turci & apoſtatæ Chriſtiani cum eis, aut ſibi ſubjiciant, vel deſtruant, prout de aliis feciſſe dicuntur.

Hæc autem mala contingunt propter maximas diviſiones, qvæ ſunt inter Chriſtianos, hodiernis temporibus: Et qvia *ſubditi*, præſertim *in Italia, non bene recognoſcunt dominos* eorundem, *nec illis ſubeſſe curant*, & in ſuperbiam vehementer erecti, & qvæcunqve eis adjacent civitates & loca ſibi ſubjiciunt, & illis per potentiam dominantur, nec ad Deum, nec ad hominem habendo reſpectum.

Jugum Turcorum ex diſſidiis Chriſtianorum. Italos Cæſaris Imperium male detrectaſſe.

Hæc faciunt multæ civitates in Italia, more ſervilium perſonarum, qvæ, ut dicit Rabanus, contra ſuos dominos & dominas ſolent inſoleſcere, & qvando metus eas non reprimit, contra eorum imperium invido animo ſuperbire.

CAP. XX.

De ſtatu Bononienſium & Romanorum tempore Concilii.

A. 1416.

PRima die menſis Februarii nova fuerunt apud nos, qvaliter commune civitatis Bononienſis concordaſſet cum *Brachio de Peruſio*, capitaneo gentium armigerarum dicti Balthaſaris, cujus cuſtodiæ comitatum Bononienſem, interim

Digitized by Google

terim qvod eſſet circa generale concilium occupatus, idem Balthaſar tunc exiſtens Bononiæ, duxerat committendum. Qvod dictus Brachius, receptis ab eisdem Bononienſibus *ſumma* 80. *millium ducatorum auri*, caſtrum & municiones dicti comitatus, qvæ dictus Brachius ex commiſſione præfati Balthaſaris, vel alias occuparat, ipſis Bononienſibus per totum menſem Februarium, in qvo jam ſumus, libere & abſolute aſſignare deberet: Illa tamen adjectione: Qvod interim Dn. *Epiſcopus Senenſis*, gubernator hactenus civitatis & comitatus prædictorum pro ipſo Balthaſare & in ejus abſentia, nec non *Michael* nepos ejusdem Balthaſaris, cui dictus Balthaſar arcem Bononienſem mirandæ fortitudinis, qvam de novo conſtruxit, interim qvod circa præfatum concilium occuparetur, commiſerat cuſtodiendam, necnon qvidam alii fideles & *amici* dicti *Balthaſaris*, cum eorum familia & bonis mobilibus omnibus, ſeu ſalvis perſonis & rebus omnibus ipſorum, per Bononienſes ipſos repræſentarentur eidem.

Bononia Balthaſari ſubtracta.

Conditiones cum Bononienſibus pro familia Balthaſariana inita.

Sicq; factum exſtitit, quoad eosdem Bononienſes, & ſic *populus iterum incepit regere Bononia*. Et præſcripti per ipſum Balthaſarem cives Bononienſes ad ipſam civitatem valde in magno numero redierunt. Sed quamdiu *regimen* illud *populare* durabit, futurus declarabit eventus.

Regimen Bononienſe iterum factum democraticum.

Sed de *Roma & ejus ſtatu miſerabili*, etiam hic nova dicta die fuere. Scilicet quod ſæpe dictus *Paulus de Urſinis* multum conculcaret Romanorum nec non vicinorum caſtrorum habitatores, crebris damnis & prædis, ita qvod propterea dicti Romani peſſime ſtarent. Vaccas enim & oves, nec non alia animalia raperentur à ſtipendiariis: vineas autem & agros colere, de quibus ipſi Romani ſoliti erant prius vivere, extra ipſam urbem, & ligna de ſylvis ad eandem urbem dietim adducere tute non poſſent: Unde creſceret in urbe ipſa victualium cariſtia, & aliis multis diſpendiis dicti Romani hodie ſubderentur, nec ſpes eis eſſet, qualiter ab illis poſſent oppreſſionibus liberari.

Miſerabilis Romæ ſtatus.

His novis additum fuit, quod dictus *Paulus* ſub tuitione & conniventia ſupra dicti Dn. *Jacobi, comitis Marchiæ*, cui noviter nupſit præfata Dn. Johanna, ſoror carnalis ſupra dicti regis Ladislai, faceret, ut præfertur, quod dictus Comes tanquam potens Rex, & pro ejus voluntatis libitu, Neapolitanos & alios regnicolas per ſe & aliquos capitaneos Gallicos regeret, in hoc modicum ad eandem dominam habendo reſpectum. Et propter hoc Domina & Neapolitani prædicti eſſent male contenti, nec non contra præfatum Dn. Jacobum inceperant murmurare. Igitur caveat ſibi de ipſis, conſulo, ſi inter eos diu deſideret converſari.

CAP. XXI.

Capitula inter Sigismundum & Regem Arragoniæ pro unione Eccleſiæ inita, per Concilium probata.

A. 1416. Die *IV. Februarii* fuit facta *ſeſſio* hic in majori eccleſia, in qua erant *approbata* & ratificata *capitula*, *per regem Aragoniæ*, ſibique adhærentes eccleſiaſticos Prælatos & alios, prius de obedientia prædicti Petri, ſuper eadem unione in Romana eccleſia, ſi Deus annuat, facienda, concepta, & *per noſtros oratores* ſeu nuncios illinc à Dn. Rege Roman. ut præmittitur deſtinatos *adducta*: Et ſuper quibus erit per hujusmodi concilium literaliter eidem regi Aragonum & ſibi adhærentibus citiſſime & pleniſſime reſpondendum.

CAP. XXII.

De Cardinali de Fuxis, Balthaſaris aſſecla, ad Concilium reverſo.

Die *V.* dicti *menſis Febr.* circa horam veſperarũ *intravit Conſtantiam* quidam de ordine fratrum Minorum, vocatꝰ generaliter *de Fuxis*, natione *Gaſco*

Cardinalis de Fuxis Minorita.

ſeu

ſeu linguæ Occitanæ, quem ſupra dictus Balthaſar tunc Papa reverſus de Florentia ad Bononiam, in illo principio poſt ejus fugam de urbe prædicta, creavit in *Cardinalem*.

Et fuit *per Cardinales* & Curiales exiſtentes Conſtantiæ in hujusmodi ejus introitu benigne *receptus*, & usque ad hoſpitium ſuum valde honorifice aſſociatus.

CAP. XXIII.

De Sigismundi adventu in Galliam.

ITem *eadem* 5. *die* dicti *menſis Fabruarii* habuim' alia nova: Quomodo ſupra dictus Rex Romanorum fuiſſet noviter *in Lugduno*, & quod *rex Franciæ* illuc ſibi miſiſſet non modicam florenorum auri quantitatem: Et ulterius progreſſus ejus verſus *Pariſios* direxiſſet, aſſociatus mediocri comitiva nobilium virorum, ſcil. mille equitum vel circiter, quodque *omnia* ſibi *per iter proſpere ſuccederent*.

Sigismundus Lugdunum ad Gallos penetravit.

Item eadem die, qua ſupra, immediate, alia nova dicebantur: Scilicet, qualiter *Scoti, hoſtes regni Angliæ*, ipſum regnum nuper intraſſent iterato, cum maxima multitudine armatorum per mare ſolito more navigantes, & credentes Anglicos ſe poſſe in perſonis & bonis vehementer offendere.

De Scotorum & Anglorum illo tempore bello.

Ipſi autem Anglici, de eorum adventu ad ſe tempeſtive proviſi, in magna fortitudine in eorum navibus etiam in mari hujusmodi Scotis occurrerunt, & duriſſimo bello inter partes hinc inde commiſſo, Scoti finaliter devicti & interfecti fuerunt.

CAP. XXIV.

De querela Ordinis Tentonici de Archi-Epiſcopo Rigenſi Johanne à Wallenrod, quod habitum ordinis ſui depoſuiſſet.

EAdem die nova hic relata ſunt, quod cum modernus *Magiſter & fratres* ſupra dicti *Hoſpitalis B. Mariæ Theutonicorum in Pruſſia & Livonia*, de quibus ſupra fit mentio, noviſſime *falſo rumore* audiviſſent, qualiter modernus *Archiepiſcopus Rigenſis, actu exiſtens apud* eundem *dominum Regem Romanorum in partibus Gallicanis*, exteriorem depoſuiſſet habitum eorundem fratrum, quem diu deferebat. Quia *Magiſter*, qui tunc erat ejusdem *Hoſpitalis*, & prædicti *fratres*, mediante non modica pecuniæ quantitate, à ſupra dicto Bonifacio IX. in ejus obedientia vocato, Pontificatus ſui anno V. paulo poſtquam de Peruſio fugit, tunc in Aſſiſio cum ſua curia reſidente, in illo diſturbio: Quod *Archiepiſcopus Rigenſis*, qui ex tunc eſſet pro tempore, ipſum *habitum exteriorem cum cruce* in eo conſueta *publice deferre* deberet, ut ſic in capite & in membris ac ſpiritualiter & temporaliter dicta *metropolis perpetuo magiſtris & fratribus ipſis ſubjecta* penitus remaneret, quomodolibet impetrarunt. Ea de cauſa dicti modernus *Magiſter & fratres* ita commoti ſunt contra ipſam metropolim, & ejus damnum & præjudicium per maximum perpetrarunt.

ArchiEpiſcopus Rigenſis, Johannes Wallenrod, comes Sigismundi in itinere Gallicano.

ArchiEpiſcopus Rigenſis habitu ordinis Teutonici olim amictus.

Et ecce, quales in illis fratribus nutrivit & nutrit alumnos ſimplex & *fidelis populus Germanorum*. Qui quidem *fratres* olim *ſub typo fervidæ ſanctimoniæ & ſummæ devotionis*, quam ad protectionum Catholicorum & propagationem catholicæ fidei in partibus illis *contra paganos*, qui tunc potiſſime ſub pontificatu Gregorii Papæ IX. & circa illa tempora, ſcil. jam CC. & L. annis elapſis, easdem & vicinas partes in maxima multitudine incolebant, & circumcirca tunc agentibus continuè erant vehementer infeſti, videbantur habere: Cum aſſiſtentia & adjutorio quorundam Principum & aliorum procerum dictæ Germaniæ, ſucceſſive dictas partes bellando, in illo principio & ex tunc diu & ſtrenue contra ipſos paganos, & varia ſorte demum Pruſſiam, Eſtoniam, Curiam & alias quasdam regiones propinquas ipſorum tunc paganorum, ipſi fratres diu in hoc bella gerendo, ſuæ ditioni ſubdiderunt, & eas ex tunc tenuerunt & tenent manu forti.

De origine ordinis Teutonici.

Livonia vero, in qua dicta metropolis

lis exiſtit, fuit *in Epiſcopatus diviſa*, & ſucceſſive cum adjutorio præſertim Henrici VI. Imperatoris, nec non filii ejus Friderici II. Auguſti in temporalibus etiam *Archiepiſcopo Rigenſi*, qui tunc vocabatur *Epiſcopus Livoniæ & Tarbacenſis*, atque illis Epiſcopis illius inſulæ omnino ſubjecta. Quam extunc & potiſſimum *hoc ſchiſmate* in Romana eccleſia *durante* dicti *fratres* taliter qualiter guerris & aliis modis ſibi ſubdiderunt, duas ſcilicet ipſas eccleſias, primo liberas & opulentas, ancillas & ſubditas faciendo.

De nimia ordinis Teutonici licentia. Et ecce qualiter his diebus moderni *Magiſter* & *fratres* in arctum (ſtatu) primum converſi, *quicquid eis eſt utile, licere putant*. Quia non modo, prout olim facere conſueverunt, pugnant contra ipſos paganos & incredulos, ſed Chriſtianos, eis non ſubditos & vicinos. Et vix aliquos ſinunt pacificos remanere. Et quod deterius eſt, *quicquid eis placet* ſibi *conantur* potenter & omnino *uſurpare*. Nec ad libertatem eccleſiaſticam aut reverentiam, ſeu jus vel juſtitiam habendo reſpectum.

Et quam *ſubtiles* ſint *exactores* & per quot exquiſitas vias maximas ſibi cumularint, & inceſſanter *accumulent temporales divitias*, puto quod vix aliquis crederet, niſi perſonaliter hoc vidiſſet.

Commendatio eorum. Unum tamen *bonum* eſt apud ipſos, quod terras & *populos ſibi ſubjectos ſollicite & bene defendunt* ab invaſionibus quibuscunque. Et diu ſemper viguit & viget in eisdem terris, ſalva diſſenſione, quæ inter eos & prædictum Regem Poloniæ, ipſisqve hinc inde adhærentes, infra 5. annos proxime lapſos, ipſis tamen fratribus, ut fama laborat, cauſantibus, ut ſuperius tactum eſt, nimis auſtere fuerat ſuſcitata.

CAP. XXV.

De pertinacia Petri de Luna, novum Papam ſucceſſorem à Cardinalibus ſe defuncto poſtulantis.

EOdem die ex novis ſupervenientibus recenter de *regno Aragoniæ* intelleximus, qualiter dictus *Petrus de Luna*, in ejus caſtro, ad quod de Perpiniano fugit, noviſſime conſtitutus, & convocatis in unum cardinalibus ſuis, atque omnibus Prælatis & ejus officialibus, qui tunc erant apud ipſum,

Petrus de Luna injunxit Cardinalibus, qui, ſe defuncto, novũ Papam eligerent. *Cardinalibus* ſub graviſſimis pœnis *injunxit, ut eo decedente alium eligerent in Papam loco ſui*.

Et ecce qualis eſt *vir* iſte mirabilis, qui adeo induratus ſeu obſtinatus eſt in malo propoſito, quod nec propter Deum nec ſalutem, aut pacem cunctorum Chriſtianorum, ut dictum tollatur aliquando ſchiſma de medio, inclinatur ad ipſius ſalvationem animæ, ad *periculum* corporis ſui, propter hujusmodi ſchiſma, quod tam diu pertinaciter fovit & fovet etiam, *imminens ei*, non habendo reſpectum.

Advertite igitur, quomodo ſeipſum is impendet pro defenſione Catholicæ fidei, ſi hoc fieri expediret, qui eſt ætate quaſi decrepitus, &, pro temporali dignitate retinenda, quaſi ſub dubio certat.

CAP. XXVI.

De Legatorum Regis Poloniæ & Fratrum ordinis Teutonici litibus coram Concilio.

A. 1416. CIrca *finem menſis Februarii* procuratores *Regis Poloniæ*, per organum vocis advocati ſui *coram nationibus* propoſuerunt excuſationes dicti Regis, quare inductus fuit *ad movendum guerram magiſtro & Fratribus ordinis beatæ Mariæ Teutonicorum de Pruſſia*.

Et fuerunt multi articuli, horrenda continentes, ibi recitati contra eoſdem Magiſtrum & Fratres.

Sed pro eo, quod advocatus alterius partis ad replicandum non fuit aviſatus, ut dixit, ei petenti ſtatutus fuit terminus ad replicandum ad alium diem.

Quod & fecit etiam *coram nationibus* ipſis

ipſis, excuſando ipſos magiſtrum & Fratres. Et aſpera multa & terribilia contra ipſum Regem eructavit in publico. Volens innuere, quod Rex ipſe illos eſſet permaxime injuriatus, & quod propterea foverent juſtam cauſam ſe defendendi in armis & invadendi terras & ſubditos dicti regis jure belli.

Et fuerunt ibi facti *hinc inde vehementes clamores.* Et poſtea ipſæ nationes receſſerunt abinde.

CAP. XXVII.

De Legato Regis Arragoniæ ad Concilium pro confirmando unionis ſtudio.

D*Ie ultima* dicti *menſis Februarii* venit ad Conſtantiam quidam *religioſus nobilis*, cum decenti comitiva equitum *miſſus per Regem Aragoniæ*, & habens *literas credentias duplices ad concilium*, & fuit valde honorifice receptus ibidem, & aſſociatus etiam per multos uſque ad ejus hoſpitium de noſtris.

Qui poſtea *die lunæ* immediate ſequenti, *coram nationibus* ipſis de mane fecit *ſolemnem arengam*, ſeu collationem in Latino, de commiſſis ſibi referendis per eundem Regem Arragonum, in dicto concilio. Et retulit *proceſſum pro majori parte, habitum per Reges Romanorum & Arragonum*, & alios magnates, & etiam eccleſiaſticos Prælatos utriusque obedientiæ. Et quomodo ipſe *Petrus nullatenus induci potuit*, nec ratione, vel alias, *quod cedere vellet* ſuo perverſo Papatui: ſed continue magis induratus fuit adhoc faciendum. Et qualiter fugiſſet tandem ad quoddam caſtrum firmiſſimum, in ipſo Regno conſiſtens, credens evadere ſeu ulterius fugere poſſe. Sed quod induſtria ipſius Regis Arragonum per terram & aquam bene & ſolicite cuſtodiretur, ne poſſit evadere ullo modo.

Exhortando valde pulchre in ipſo ejus ſermone concilium ſæpe dictum, ut nullum ex eis tæderet moræ, quæ contingeret ex *duritia* dicti *Petri*: Quoniam jam facta fuiſſet, aut cito fieret *vera unio univerſalis eccleſiæ*: Quia indubitanter cito fieret per gratiam Dei, cooperante ipſo rege Aragonum, omnibus viis & modis utilibus & expedientibus.

Ad illud adjiciens, quod rex ipſe Aragonum ſemper ſummopere hoc affectaſſet, & affectaret etiam affectu ſubſequente complere.

CAP. XXIIX.

De fuga Friderici Ducis Auſtriæ è Concilio.

A.1416. I*Tem penultima die menſis Maji, Fridericus, Dux Auſtriæ, hoſpite inſalutato à Conſtantia receſſit.*

In principio menſis Aprilis venit novum: Quod nuper de menſe Martio pluit ſangvinem de cœlo in Praga, de quo omnes homines ibidem erant ſtupefacti.

CAP. XXIX.

De prædonibus, peregrinos ſub Concilio infeſtantibus, ad ſupplicium raptis.

DIe Dominica paſſionis domini *venit* ad *Conſtantiam* quidam *parvus Baro*, ſed *crudelis & magnus tyrannus*, habens duo caſtra, quorum unum erat fortiſſimum, non multum diſtans à via, qua itur de Rinegge ad Velkirchen Conſtantienſis diœceſis, in montanis ad manum rectam, juxta publicum iter de Bavaria in Italiam per illas partes. Ille tenebat in dicto caſtro fortiori frequenter peſſimos *prædones*, qui plærosq; itinerantes illac pro tempore aliquando interfecerunt, & rebus ſuis ſpoliarunt.

Habens ſecum quendam peſſimum *prædonem, familiarem ſuum*, qui conſueverat explorare *volentes tranſire ad Italiam in Conſtantia & Schafhuſia*, & poſtmodum tradere

Digitized by Google

tradere eos ſociis ſuis. Et *volens* in eadem ſeptimana *tranſire de Conſtantia ad Schafhuſiam*, in navi per Rhenum inceſſit fortiter armatus à capite ad pedes, habens ſecum quandam amaſiam ſuam in navi. Quod cum relatum eſſet hic regentibus, ſtatim miſerunt poſt eum ipſorum ſervitores in alia navi curſu veloci. Qui apprehendentes eum, ilico extraxerunt ipſum violenter de navi, in qua erat. Et ſic armatum tenentes per capillos capitis ſui in aquis vehementibus, donec ſpiritum emiſit, & occubuit in eisdem.

Unus prædo prope Conſtantiam Rheno ſubmerſus.

Interim vero dicti regentes miſerunt ad hoſpitium, in quo dictus *Baro* hoſpitabatur, reperientes in lecto circa horam primarum adhuc dormitantem, ipſum compulerunt ſe induere veſtibus ſuis, & ſic indutum illico traxerunt ad publicos carceres. Ubi ipſum extunc per plures dies valde ſtricte ac loco terribili detinuerunt, volentes eum, juxta ipſius demerita, ferire ſententia capitali. Sed multis intervenientibus precibus pro eo, deventum fuit ad hoc, quod per totum diem Paraſceves *traderet ipſa caſtra ad manus regentium*, aut die ſequenti immediate ſubiret ſententiam antedictam, nec illud ulteri⁹ differret.

Alter prædo Conſtãtiæ captus & in vincula conjectus.

Caſtra prædonis occupata.

Quod factum fuit, ità, quod ipſa caſtra tunc ad manus dictorum regentium pervenerunt. Tamen jam *tractus* fuit *extra carceres* in vigilia paſchæ, *ut decapitaretur*. Sed illa aſſignatione facta, fuit repoſitus ad eosdem carceres, & ſub bona cuſtodia, non tamen ita ſtricte, ſicut fuit ante.

Quo facto ſtatim ipſi regentes miſerunt artifices, non obſtante feſto paſchali inſtante, ad ipſum *caſtrum principale*, quod fuit qvodammodo inexpugnabile & fortiſſimum, habens fortiſſimam turrim & murum in circuitu, continens in latitudine XIV. pedes ab omne minus, ipſumque caſtrum igne incenderunt, & viribus deſtruxerunt & deſtruunt, ita quod lapis ſuper lapidem non remanebit.

Caſtrum ejus præcipuum ſolo æquatum.

Ipſe autem detentus hæc audiens, infra Paſchalia feſta fortiter ingemuit, & dolore tactus *incaute prorupit in aliqva verba comminatoria*. Qvod audientes aliqui coſtodes ipſius, hæc retulerunt regentibus ipſis. Qui propterea indignati ipſum illico in arctiori cuſtodia fortiter compeditum, & etiam manicis ferreis ligatum poſuerunt. Et ſic plærique Tyranni, ſtante hoc ſacro generali concilio digna receperunt, ſola divina juſtitia taliter hæc negotia dirigente.

CAP. XXX.

De conſiliis Balthaſaris ex carcere Palatino Heidelbergenſi elabendi ope Archi-Epiſcopi Moguntini.

EOdem tempore quidam *magnus Eccleſiaſticus Prælatus* (Conf. inf. c. 39.) ſecretè tractavit cum capitaneo caſtri, in quo *Balthaſar*, olim *Johannes Papa XXIII.* detinebatur, & detinetur, quod ipſum libere abire permitteret. Quod ſi factum fuiſſet, infra unam horam vel duas ad talem locum perveniſſet, ubi ſecurus fuiſſet, & veriſimiliter per violentiam extrahi non potuiſſet.

Fugã ex carcere molitus Balthaſar.

Proditum hoc conſilium.

Quod ſentiens *Comes Palatinus Rheni*, qui eum ex parte generalis concilii Conſtantienſis in ej9 habet cuſtodia, ac valde laudabiliter pertractavit huc usque, & hic tunc fuit: *Ne illi tractat⁹ ſortiretur* effectum, illico ad illas partes tranſitum fecit, & comperta veritate, ipſum *Capitaneum*, etiam *in Rheno*, tanquam reum & convictum, ut hic dicitur, *ſubmergi fecit*.

Elector Palatinus à Concilio illuc commeavit ac fugã impedivit. Præfectus Rheno merſus.

Cujus quidem Dn. Comitis reditum ad nos de die in diem præſtolamur. (Conf. inf. c. 38.) Scriptum *Conſtantiæ*, in feſto S. Marci Evangeliſtæ, quod occurrit infra eadem feſta Paſchalia.

CAP. XXXI.

Cauſa Argentinenſis contra Epiſcopum in Concilio examinata.

D*Ie ultima menſis Aprilis* fuit *ſeſſio* in majori eccleſia Conſtantienſi. Et fuit prorogata *declaratio*, quæ tunc debebat fieri *contra Capitulum majoris eccleſiæ*, ac regentes & commune civitatis *Argentinenſis*, ſuper captivitate & detentione Dn. Wilhelmi, Electi Argentinenſis &c. usque in diem Sabbathi proximum.

Et eadem die poſt prandium receſſerunt eorum oratores abhinc, forſan XL. equites vel circa.

CAP. XXXII.
De Teſtamento Regis Arragoniæ pro unione Eccleſiæ proſequenda.

Teſtamentum Regis pro unione perficienda.

E*Adem die* in ſeſſione prædicta fuerunt *lectæ literæ de obitu regis Arragonum*, quod deceſſiſſet prima die dicti menſis Aprilis, & *Senior filius ſucceſſiſſet in regno*: Cui in extremis injunxiſſet, quod firmiter & conſtanter proſeqveretur viam unionis univerſalis eccleſiæ, per eundem defunctum Regem una cum Dn. Rege Romanorum & oratoribus hujus ſacri concilii inceptam, juxta *capitula* ac vota & promiſſa, ſuper hoc *hinc inde facta*.

Qvodq; dictus filius adhuc ſit bene diſpoſitus, ipſamque viam ſibi ſuper hoc datam per patrem prædictum fideliter perſequi velit.

CAP. XXXIII.
De Burgundiæ Regno, ad Imperium jure pertinente, ab Imperatore merito recuperando.

N*On apparet Imperium in regno Arelatenſi, ſeu Burgundia*, *quod immediate reſpicit ad Romanum Imperium*, & quod Otto primus, magnus Auguſtus, à Boſone, ultimo rege Arelatenſi ſeu Burgundiæ, jam D. vel circiter elapſis annis acquiſivit, & eidem *Romano Imperio incorporavit* & univit, & quod *fuit & eſt valde neceſſarium eidem Imperio*.

Commoda Imperii ex regno Burgundico.

Potuit enim *Imperator vel Rex Romanorum* pro tempore, vicinos ex illo *compeſcere Italos*, nec non *Gallicos* & *alios* ſibi *rebelles*, per mare & per terram: nec non multa commoda conſequi, prout per trecentos annos, & ultra, per ipſos Imperatores factum fuit aliquando.

Quo pacto ab Imperio alienatũ ſit hoc regnum.

Sed *infra centum annos*, aut circa, propter diverſas diviſiones & novitates, in ipſo Imperio interim ſuſcitatas, ac *deſidiam & negligentiam Imperatorum & Regum Romanorum*, qui interim fuerunt, eorum ſalva reverentia, *ipſum regnum multipliciter diſſipatum extitit*, & *eſt in manibus alienis*, ſcilicet, multorum eccleſiaſticorum prælatorum, nec non etiam ſecularium principum & aliorum procerum & potentum.

Et ſic incolæ & habitatores illius regni, *propter taciturnitatem & negligentiam eorundem Imperatorum* & Regum Romanorum, qui fuerunt infra centum annos aut circa, ut præfertur, quaſi ſub tyrannide fuerunt, & ſunt multifarie oppreſſi. Et ſi gravaminibus & ſententiis eis illatis, in quibus ad Romanorum ſeu regalem curiam, pro relevamine obtinendo (appellatur,) contraire vellent, non audent, ſed præſumuntur extra provincias ipſius regni, quæ ſeptẽ ſunt numero, tranſire. Nec aliquis ſuperior, aut Locumtenens Imperatoris vel Regis Romanorum, ipſis in partibus illis deputatus eſſe videtur, prout olim deputari conſuevit usque ad obitum Friderici ſecundi Auguſti, prout legi in diverſis ſcriptis factum fuiſſe.

De miſero illius ſtatu.

Et ſic prædicti habitatores & incolæ magis opprimuntur à dominantibus ipſis. Et *ſtat* illud regnum quaſi ſine capite ſive rege. Sed quam damnabile illud eſt, quisque prudens agnoſcit.

Conſiliũ providendi regno Burgũdico. Comes Sabaudiæ Imperio fidelis.

Poſſet igitur illi regno, ſaltem per unam cartam regiam ſuper hoc aliqualiter provideri, & *poteſtas cognoſcendi de cauſis civilibus & etiam criminalibus quibuscunque* committi *Dn. Comiti Sabaudiæ*, qui eſt præſtantior in illo regno, & *fidelis Imperio* ab antiquo: Vel alteri potenti & fideli Regiæ Majeſtati in partibus

bus illis: Vel ſaltem aliquod *lumen Imperialis clementiæ* incolis & habitatoribus ipſis, quoad factum juſtitiæ, illuceret.

Jura Imperii in Italia recuperāda.

Idem etiam deberet fieri *in partibus Italiæ*, ſcilicet *in Tuſcia, Lombardia & contiguis provinciis.*

Et tunc appareret *fidelibus Imperii*, *etiam in illis regionibus*, quod *non* eſſent *omnino derelicti ab Imperatore*, ſaltem quoad factum juſtitiæ. Et *ſemelius & fidelius pro ipſo Imperio pro tempore conſervarent.* Et non fierent tunc tot guerræ & deſtructiones terrarum, ſicut propter defectum juſtitiæ & capitis, videlicet, Imperatoris, qui ſuper hoc non providet, continue fiunt. Ita quod quicunq; Capitaneus, vel alter tyrannus, quodcunque ſibi placet delictum, ac etiam crimen læſæ majeſtatis, totiens quotiens, & in quos ſibi placet, committit impune, nemine ſibi dicente, *cur hoc facis*, etiam cauſante negligentia & deſidia ſimili, ſi videatur.

Unde paſſim tam *in Italia*, quam in *Regno Arelatenſi* prædictis, quod dolendum, eſt, quod vix aliquis reperiatur ibidem, qui publice audeat dicere, quod ſit *Imperialis* aut *fidelis Imperio*, propter multitudinem *tyrannorum*, *ſibi uſurpantium continuo jura imperialia* in eisdem partibus.

Qualem autem rationem Deo reddituri ſunt *illi Imperatores*, *& Reges Romanorum deſides ſeu negligentes* in perniciem reipublicæ, & qui tenentur de jure eccleſiam & eccleſiaſticos viros, nec non etiam ſeculares ac pupillos, viduas & pauperes defendere &c. Sed in deliciis ſtantes, talia facere non curarunt.

Provideatur igitur, ſi placet, *in talibus.* Ut ſaltem appareat aliquando diligentia, quoad ipſam rem publicam cum moderamine juſtitiæ gubernandam &c.

CAP. XXXIV.

De reditu Hieronymi Pragenſis ad priorem ſuam confeſſionem, ejusque ſupplicio.

DIe Sabbati *penultima menſis Maji*, *Jeronymus de Boemia, magiſter in artibus, ſed non in ſacris ordinibus conſtitutus*, magnus & craſſus, ſatis eloquens, ſed imprudens, inſignis & pertinax hæreticus, de ſecta qvondam Ioannis Wiclef Anglici, & ſupra dicti Joannis Huſs, etiam Boemi, hæreticorum inſignium & valde pertinacium: Qvi quidem Joannes Huſs in hoc concilio generali, quandiu hic detentus in carceribus, noluit errorem ſuum revocare, finaliter condemnatus & traditus ſeculari curiæ: Et flamma combuſſit peccatorem; Et ſic etiam iſte *Ieronymus noluit revocare ſuos errores & hæreſes*: Sed *illis firmiter inhæſit.*

Hieronymus Pragenſis rediit in Cōcilio ad Huſſi conſeſſionem.

Quamvis eos prius in publico hic abjuraſſet, tamen poſtea dixit publice, qvod in hoc erraſſet, imo mentitus fuiſſet, & quod nunquam ita male feciſſet, ſicut, quod illos articulos, quos prædicti Johannes Wiclef & Johannes Huſs tenebant, negaſſet: Imo, quod ipſe Johannes *Huſs* fuiſſet *literatiſſimus & ſanctiſſimus Theologus*, & in fide catholica populi optimus informator: Et qvod ipſe Jeronymus prædictis Johanni *Wiclef & Johanni Huſs* crederet in omnibus illis, *quæ ipſi contra fidem catholicam ſcripſerunt*, & prædicarunt.

Publice hoc eſt profeſſus.

Et *in publica concione* prælatorum & aliorum de concilio hujusmodi *in majori eccleſia Conſtantienſi* congregatorum, quædam circa hæc plene, ſeu ſatis aperte, & reliqua ſyllogiſtice & ſatis obſcure ſeu ambigue proferebat.

Reprehendit ſtatus Eccleſiaſtici vitia.

Et *arguit etiam Dnos. Cardinales & alios prælatos*, ibidem præſentes, *de pompa veſtium*, *multitudine familiarium*, nec non exceſſu ſeu *faſtu*, quem habebant in equitatu & pinguibus equis, nec non *ſuperbia*, *ambitione*, *voluptatibus* & aliis conſimilibus multis.

Germanis infenſior.

Improperabat etiam in publico *Alamannis*, dicendo, quod eſſent *præſumtuoſi*, & vellent ubique per orbem dominari: Sed quod Italici in hoc eis reſiſterent, & providenter agerent: Sicq; factum fuiſſet ſæpe in Boemia, ubi volentes etiam dominari Alamanni, ut aſſerebat, violenter exinde repulſi, & male tractati fuiſſent.

Apologia Niemii pro Germanis.

In quo, ſaltem *quoad ipſos Alamannos*,

in collum ſuum mentitus eſt. Sicut apparet in multis & authenticis antiquis hiſtoriis, præſertim in geſtis Saxonum, quæ non fallunt, qualiter Otto primus, magnus, Auguſtus, natione Saxo, jam quingentis annis vel circiter elapſis, per multos annos bellando cum Duce Boemorum, qui tunc erant neophyti vel pagani, tandem ipſum Ducem & cum eo centum Boemianos & Marovianos, eorum incolis & habitatoribus diu reſiſtentibus, diverſis bellis ac cæde & flamma deſtructis, in oppido Nova Colonia, ſuper Albiæ ſeu Muldaviæ flumen ſito, Pragenſis diœceſis, recepit in deditionem, & ſibi ac Romano imperio perpetuo & omnino ſubjecit, ipſiq; Duci inſignia dedit, nec non in eiſdem Boemia & Moravia verbum Dei per aliquos ſanctos viros prædicari, ac incredulos ad orthodoxam fidem ibidem converti fecit, & ſub tributo ſolvendo ſibi ſuisq; ſucceſſoribus eos poſuit & conſtrinxit. Et nunquam poterant ex tunc Boemi & Moravi prævalere, ac eorum Duces & Reges: Quin *ſemper Alamanis ac Imperatoribus & Regibus Romanorum*, nollent vellent, *ſubditi* remanerent.

A Regibus Romanis dudũ ſubjugatos eſſe Bohemos.

Bohemi Germanis & Imperatoribus Romanis ſemper ſubjecti.

Nec mirum. Erant enim *Boemi*, eorum reverentia ſalva, homines valde beſtiales, feroces & inciviles. Et ſic oportuit, quod aliorum potentium & civilium, veluti eorundem Saxonum & Alamanorum, tam circa cultum & ceremonias ejusdem fidei catholicæ, quam legibus ipſorum Saxonum, quibus adhuc utuntur in Boemia & Moravia prædictis, regimini ſubderentur.

Quando Dux Bohemiæ creatus Rex.

Et vix trecentis annis elapſis Dux tunc Boemiæ in Herbipoli creatus fuit Rex, non tamen abſque ſolutione pecuniæ valde in magna quantitate, per Imperatorem, qui tunc erat, ſcilicet Henricum V. computando ab Henrico I. patre dicti Ottonis primi Auguſti. Qui quidem *Henricus, primus* fuit in ordine hujus nominis, quamvis in urbe Roma, ſeu alibi diadema imperiale non recepiſſet: Ipſum tamen imperium & Germaniam, & pro majori parte Galliam diu laudabiliter & ſtrenue rexit. Et pro eo *Rex Boemiæ* exiſtens pro tempore, eſt *miniſterialis & Vaſallus Imperatoris* ſeu Regis Romanorum, etiam exiſtens pro tempore *Dapifer ejus*. Forſan pro eo, quod *Boemi conſueverunt & ſolent multum comedere, & non parum bibere ac frefrequenter*: Ut ſic etiam *Imperator vel Rex Romanorum* exiſtens pro tempore, habens talem *Dapiferum*, eo ſplendidiorem ac lautiorem menſam ſemper haberet.

Rex Bohemiæ Vaſallus Imperatoris.

Dapifer Imperatoris.

Patet etiam in multis hiſtoriis, quomodo Duces & Boemiæ Reges, qui fuerunt pro tempore, ſervierunt, & *oportuit ſervire* juxta eorum poſſe cum hominibus armatis Ottoni I. nec non Henrico prædictis, ac Lothario III. nec non multis aliis *Regibus & Imperatoribus Romanorum.*

Johannes Lucelburgus Caroli IV. Cæſaris pater, Germanus.

Et clarum eſt, quod *Johannes, avus moderni Dn. Sigiſmundi Regis Romanorum*, fuit natione *Alamanicus*, ſcilicet *de Lucilburga, Trevirenſis diœceſis*, oriundus. Ex quo *Carolus IV. Imperator Romanorum dictus Johannis Regis filius*, & ab ipſo Carolo Imperatore Dn. *Sigiſmundus* Rex præfatus, & Dn. *Wenceſlaus* modernus Rex Boemiæ, nec non *Marchiones Moraviæ*, qui fuerunt infra LX. annos proximos, tanquam à ſtipite deſcenderunt. Qui utique *omnes Alamani* fuerunt.

Wenceſlaus, Bohemiæ Rex, Germanus.

Marchiones Moraviæ Germani.

Hic etiam *Jeronymus* multas terras & provincias circumivit, & maximè circa Alamaniam, inquirendo illic, ſi forſan ibi errores & hæreſes, quas ipſe dogmatizabat & fovebat, ab incolis earundem provinciarum, ſeu ſaltem aliquibus ipſarum foverentur. Et ſi quos tales illic reperit, eis cordialiter ſe adjunxit, & quicquid ibi erronee ſeu male conceperant, & tenebant, fidem ipſam tranſcripſit, & ſuis ſequacibus in eadem Boemia, ad confortandum ipſos magis & magis in eorum erroribus, ſolicite deſtinavit. Et, ſi potuit, vel audebat, in eiſdem extraneis provinciis ſimplices in eiſdem erroribus informavit, prædicando & dogmatizando, ipſos errores hæreſeos eſſe tenendos atque ſequendos, & plerosque per hoc decepit: *Officium prædicationis*, quod ſolis ſacerdotibus competit, ſibi temere uſurpando.

Hic etiam publice in eadem concione ſe jactabat, qualiter manibus propriis

Digitized by Google

priis ſubmerſiſſet nec non etiam quam plures enſe ſuo ſeu gladio interemiſſet, & nonnullos vulneraſſet & verberaſſet egregie. Et cum hoc, apud ipſum Dn. Wenceslaum Regem, & aliquot alios potentes dicti Regni, ſecrete ordinaſſet & procuraſſet, quod valde multi presbyteri clerici & laici, & præſertim Alamani, & in eodem Regno Boemiæ de ipſius Boemiæ regis mandato & ordinatione cæſi, & bonis eorum ſpoliati, nec non alias turpiter de ipſo regno pulſi aut perpetuo relegati fuiſſent, pro eo, quod ipſi præfatis Johanni Huſs & ſibi in eorum prædicationibus & articulis reſiſtebant, attentabant eccleſiaſtica beneficia vel temporalia, honores & officia in ipſo Regno Boemiæ aſſequi vel tenere. Aſſerens ſe in hoc bene feciſſe, ne ipſi forenſes, maxime Alamani, dominari vellent eiſdem Boemis invitis.

Et in hoc oſtendit ſe, & publice confeſſus eſt, quod tam *ipſe*, quam dictus *Johannes Huſs*, de viliſſimis plebejis geniti, & ruſtici quadrati, tamen in univerſitate ſtudii Pragenſis tunc indigni & pauperes clericuli, pietatis intuitu informati ſeu inſtructi fuerunt per nobiles *magiſtros & graduatos*, maximo *in ſacra Theologia & artibus, nationis germanica*: Qui in dicta Univerſitate ab ejus inſtitutione primæva, usque quo ipſis Johanne Huſs & Jeronymo, eorumque ſequacibus & hæreticis procurantibus, nullis ipſorum magiſtrorum & graduatorum exigentibus demeritis, ſed ſtimulante malitia & *invidia* ipſorum *Boëmorum*, nondum octo annis elapſis, turpiter & violenter *expulſi* fuerunt, pro eo, quod ipſi Alamani nolebant ipſis erroribus implicari, nec eos fovere, ſed ipſis Boemis errantibus in hoc pro viribus etiam publice in ſcholis & eccleſiis & alias ubilibet reſtiterunt.

Hus & Hieronym⁹ à Theologis Germanis informati.

Germani ex Academia Pragenſi expulſi.

Et ecce retributionem, quam ipſi errantes & magiſtri Boemi eorum inſtructoribus & magiſtris, ſcandalizando etiam & deſtruendo per hæc & alia eorum flagitia permaxime dictam univerſitatem, retribuerunt.

Etiam valde multa alia ſcelera turpiſſima & crudelitates exercuerunt, & fieri procurarunt, ipſi *Johannes Huſs* & *Ieronymus* ac eorum complices, in eodem regno & in civitate Pragenſi, *contra* catholicos *obedientes ſedi Apoſtolica*. Et *illos*, ubicunque poterant, *impediverunt*, & inhumaniter perſecuti fuerunt, non habendo reſpectum ad ſedem prædictam.

Sedi Romana adverſati Hus & Hieronymus.

Et *eccleſiaſticas cenſuras parvi pendebant*, quaſi Papa & alii eccleſiaſtici Prælati nullam ſuper eas haberent auctoritatem ſeu eccleſiaſticam poteſtatem.

Eccleſiaſticas Papa cenſuras ſpreverunt.

Et quæcunque eis placuerunt, (fecerunt) cum aſſiſtentia & favore multorũ procerum, in eodem regno ipſos pro veris catholicis colentium, ſeducendo populum in maxima multitudine perverſis eorum dogmatibus, *nec curando* in aliquo etiam *Archiepiſcopum Pragenſem* & alios locorum Ordinarios in partibus illis, imo etiam ipſis detrahendo, eosq; perſequendo, & per populum contra eos ſeditiones fieri toto poſſe procurando.

Archi-Epiſcopum Pragenſem non curarunt.

Edicta Papalia contempſerunt.

Interdictum eccleſiaſticum, apoſtolica vel ordinaria auctoritatibus, in eccleſiis vel eccleſiaſticis locis, Pragæ, & alibi in eodem regno, propter ipſos hæreticos & eorum fautores, juſte ac rationabiliter *poſitum*, etiam publice *violarunt*, & per alios perſecutionibus ſævis, ſpoliis, minis, verberibus & terroribus violari fecerunt, *nihil* penitus, *quod ad obedientiam apoſtolica ſedis prædicta exterminium tenderet, omittendo.*

Et tandem ipſe *Ieronymus* dignus digna recipiens, hic finaliter *condemnatus* de hæreſi, & etiam *curia ſeculari traditus*. Et ipſo die, qui fuit *Sabbatum*, xxx. *menſis Maji, hora* 10. ſpiritum, *igne combuſtus*, miſer efflavit.

Hieronymus Pr. Conſtantia crematus A. 1416. *d.* 30. *Maji.*

Et *dum ligatus duceretur ad mortem, cantavit* publice *ſymbolum*, ſcilicet: *Credo in unum Deum* &c. licet tarde & continue loquebatur, quousque deceſſit, ſeu os ad loquendum potuit aperire, obſtinatiſſimus, in prædictis ſuis erroribus, in vita & in morte, præſumtione diabolica & damnabili, perſeverans.

Ad rogũ tendens cantavit Credo in unum Deum.

CAP. XXXV.

De Regis Portugalliæ, Balthaſaris antea aſſeclæ, ad Concilium venientibus Legatis.

A. 1416. DIe prima menſis Junii venerunt ſeu intraverunt ad Conſtantiam *Ambaxiatores Regis Portugalliæ*, qui ſemper fuit de obedientia Urbani VI. & ſuorum ſucceſſorum in eadem *obedientia*, & etiam Balthaſaris, tunc *Johannis Papæ* XXIII. cum decenti comitiva, hora veſperarum vel quaſi. Et fuerunt per Curiales, quorum valde multi eis equeſtres obviam iverunt, & alios de concilio hic exiſtentes, honorifice recepti, & per civitatem ipſam aſſociati.

CAP. XXXVI.

Argentinenſium & Epiſcopi ipſorum controverſia iterum Conſtantiæ in Concilio tractata.

DIe *Mercurii*, *tertia* præſentis *menſis Junii*, delati fuerunt *Decanus & capitulum eccleſiæ Argentinenſis*, necnon *Proconſul*, magiſtri civium & communitas civitatis Argentinenſis, incidiſſe graves cenſuras & pœnas juris, latas in captivatores & verberatores ſuorum Epiſcoporum, pro eo, quod alias ceperunt & detinuerunt, & detinent captivum Dn. *Wilhelmum de Deys, Electum Argentinenſem* ſupradictum, imponentes ei, quod quamvis ipſam eccleſiam ut Epiſcopus per XX. annos vel circiter rexiſſet pacifice, tamen nondum in ſacris ordinibus conſtitutus exiſteret, nec non contra juramentum, per eum præſtitum, ut moris, in ejus promotione ad ipſam eccleſiam, & inconſulto ipſo Papa, aliqua caſtra & proprietates ejusdem eccleſiæ alienaſſet: Quia timebant, quod reſidua etiam, quæ adhuc poſſidebat, ſimiliter alienaret, niſi ipſum caperent, aut alias reſiſterent manu forti: Prout poſt (aliqui) ipſorum captivantium per eorum apparitores ſeu advocatos in hujuſmodi concilio ſæpius & ſolemniter allegabant.

CAP. XXXVII.

De pœna Johannis Creit, grandis Simoniaci, Balthaſaris olim curialis.

EAdem die fuit lata *ſententia* definitiva *condemnatoria*, *contra quendam inſignem Simoniacum*, de partibus Leodienſibus oriundum, qui *per* 15. *annos* & ultra, ſemper tali *viliſſimo lucro*, *quod ſibi reſultabat de Simonia*, valde ſuccrevit & dilatatus fuit in officiis & eccleſiaſticis titulis, licet alias eſſet brevis quodammodo, ſicut gravis ac ruſticus & malæ conditionis erat, tamen ſemper aſtutus, ut haberet potentes defenſores, ut liberius id ipſum transgredi poſſet. Hic etiam fuit *mediator inter Balthaſarem*, tunc *Johannem Papam XXIII. ejusque Secretarios*, qui, ut communiter, *vendiderunt* omnes gratias beneficiales *plus offerenti*, anticiparunt Datas, & quandoque unum beneficium vacans, ſub eandem Data pluribus ambitioſis & concurrentibus vendiderunt, & inauditas per prius à ſeculis in talibus *barataria* exercuerunt.

Simonia Balthaſaris. Procurator Simoniacus Johannes Creit.

Ad quod ipſe condemnatus, ſcilicet *Johannes Creyt* nominatus, ſcivit ipſis conſulere, & novas edere formas, attamen juſtitia & ratione carentes, & à ſtylo Cancellariæ apoſtolicæ penitus diſcrepantes. Et per hoc & alia fuit valde ditatus. Sortiebatur tantum prædas cum Balthaſare & *ſuis Secretariis* antedictis, & *diligebatur ab ipſis*.

Unde nullis ejus exigentibus meritis, ſed prece & pretio, importun', tantum exiſtens *periculoſus procurator in Romana curia*, factus eſt *literarum apoſtolicarum abbreviator*, quæ ſunt *officia honeſta & lucrativa*, ſolùm bene literatis ac idoneis & benè meritis viris debita ad exercendum ſeu regendum.

Procurator in Ro. curia, factus literarum Apoſtolicarum abbreviator.

Et quamvis ex illis potuiſſet honeſte vixiſſe,

A ſordibus lucro-ſis non abſtinuit. vixiſſe ſi voluiſſet, tamen *non potuit manus ſuas à ſordibus lucrativis retrahere*, quia difficile eſt conſveta relinquere: ſed *procurabat* toto poſſe, prout prius ſolitus erat facere.

Et *pro omnibus ad eum venientibus* pro pecunia ſupplicationes ſignari per ipſū Balthaſarem, tunc Papam, ſub Datis & formis, quibus vellent, & ad deſiderium eorum præſtolantium quoruncunque, *pro ſe etiam*, obtinuit ab eisdem, Balthaſare & Secretariis, mirabiles gratias. Et illarum prætextu valde multa beneficia vacantia in eisdem partibus ambivit, & ſibi uſurpavit, quorum 30. & plura vendidit, & pecunias pro ſe exinde recepit. Nec non *luxurioſe & voluptuoſe vivendo*, ſolum in talibus inſaniis & cupiditatibus verſabatur.

Lucri cupido Co- Nec his erat contentus, ſed *volens ubique lucrari, ſe fieri procuravit Comitem Palatinum* per Sereniſſimum principem, Dn. Sigismundum Regem Romanorum modernum. Et *illud officium* etiam *exercuit*, creando etiam *cauſa lucri captandi* plures notarios publicos ſeu *tabelliones*, ut exiſtimo, *ſibi pares*. *mitem cum Palatinum fecit. Notarios publicos multos creavit.*

Hic etiam *Paulo*, magno capitaneo romanæ eccleſiæ, & *Dn. Nicolao* ejus fratri, *de Urſinis*, qui tunc erant valde potentes, apud ſummos Pontifices tunc exiſtentes, ita quod nemo auderet eis contradicere in curia memorata, modis omnibus ſe adjunxit, & pluribus annis in eadem curia ſub eorum umbra & protectione, quæcunque voluit, fecit. *Patronos habuit in curia Ro. Urſinos.*

Et ecce, quam magnum honorem illi *ſummi prædicantis* finaliter de ipſorum *officialium* amico ſive *clientulo*, quem tantum prætulerunt virtuoſis viris, reportarunt.

CAP. XXXVIII.

De reditu Electoris Palatini ad Concilium.

EAdem die in veſperis rediit & intravit *Dn. Ludovicus Palatinus, locum tenens dicti Dn. Regis in* hujusmodi civitate *& concilio*. Qui jam *abſens per duos menſes* vel circa, ſua negotia in partibus inferioribus Rheni dirigendo [v. ſup. c. 30.] Hic enim, ut dicitur diligit eundem Dn. Electum Argentinenſem, eumque vellet pro poſſe juvare. *Balthaſarum Manheimi teneri curaverat ne carcere e-laberetur.*

CAP. XXXIX.

De Archi-Epiſcopi Moguntinenſis excuſatione, quod Balthaſarum ex carcere Palatino liberare non intenderit.

E*Adem die* hic in publica concione *lectæ* ſunt *literæ excuſatoriæ* Dn. *Johannis, Archiepiſcopi Moguntinenſis*, continentes in effectu, quomodo hic à quibusdam æmulis ſuis falſo denunciatus exiſteret, *quod ipſe ad hoc intenderet* ſeu inſtaret, per *quod hujusmodi concilium diſſiparetur*: Ac etiam, *ut prædictus Balthaſar à carceribus liberaretur*, [v. ſup. c. 30.] & ſuper hoc etiam acquiſivit aliqua caſtra & loca fortia, non remota à loco ſeu caſtro, in quo Balthaſar cuſtoditur. Aſſerens, quod non fuiſſet, nec eſſet, ſuæ intentionis, quod ſic faceret, ſeu facere vellet: Sed ſemper paratus eſſet pro poſſe dictum *concilium* dirigere & *juvare*.

Et alia multa continebant prædictæ literæ, hic gratia brevitatis omiſſæ. Quia *ſufficit, taliter eſſe ſcriptum*, maxime ſi ſubſequatur effectus.

CAP. XL.

Sententia condemnatoria Johannis Creit, Simoniaci.

TEnor vero ſententiæ, de qua ſupra [c. 37.] fit mentio, ſequitur, & eſt talis.

Chriſti nomine invocato pro tribunali ſedentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, & juriſperitorum conſilio, per hanc noſtram ſen-

ſententiam, quam proferimus in his ſcriptis, pronunciamus, decernimus & declaramus, dictam perverſam gratiam expectativam, præfato Johanni Creyt, *per Balthaſarum, olim* Johannem Papam XXIII. *ut dicitur, conceſſam, ſeu per ipſum* Johannem Creyt *à dicto olim Papa extortam, tanquam exorbitantem, & de falſitate ſuſpectam, ac præter & contra ſtylum Cameræ apoſtolicæ expeditam, una cum ejuſdem gratiæ proceſſu, ſeu proceſſibus ſecutis, etiam cum ejuſdem perverſa gratia & inde omnium ſecutorum effectu, nullius fuiſſe & exiſtere roboris vel firmitatis: Ipſamque perverſam gratiam, in regiſtro literarum apoſtolicarum loco, ubi regiſtrata ſeu notata ſit aut fuerit, ſeu reperiatur, caſſandam, & abolendam fore, ac caſſari, annullari, & aboleri debere, ac caſſamus, annullamus & abolemus: nec non lacerandam fore, & lacerari debere, atque perverſa gratia hujuſmodi proceſſui ſeu proceſſibus, & aliis omnibus inde ſecutis in judicio & extra, nullam fidem adhibendam fore, neque adhiberi debere: Dictoque* Johanni Creyt, *& aliis quibuscunque, conjunctim & diviſim, inhibendum fore, & inhibemus, ne dicta perverſa gratia & ejus effectu utantur, ſeu acceptando, ſeu alias quoquomodo ſe juvare præſumant: Et quia ipſum* Johannem Creyt *reperimus de falſitate dictarum literarum valde ſuſpectum,* & de Simonia multiplici & notorie infamatum, *ideo eundem Johannem Creyt* ab officiis & beneficiis eccleſiaſtices quibuscunque, *donec de prædictis coram nobis aut à nobis ſurrogandis, vel coram Sede Apoſtolica aut ab ea deputando, ſe purgaverit, ſuſpendendum fore, & ſuſpendimus.*

Antiquæ hæ Conſtantienſis Concilii res,
Johannis XXIII. complexæ fata,
Quæ ante Concilium Conſtantienſe
in flore Papatus vidit,
In Concilio in ſummo honoris & fortunæ diſcrimine
formidavit,
Poſt fugam è Concilio in carcere deploravit,
A Theodorico à Niem, Weſtphalo, Curiali Romano,
in aula plurium Pontificum ipſiusque Johannis 23.
diu multumque verſato & Secretarii munere functo,
negotiorum reconditorum conſcio,
in Conſtantienſi Concilio in magno honore habito,
& in eodem tandem defuncto,
multo ſtudio deſcriptæ,
Ad majorem Actorum Conſtantienſium lucem
Auſpiciis Sereniſſimi Brunſvicenſium Ducis
RUDOLPHI AUGUSTI
Principis literatiſſimi,
Ann. M DC XCVII Menſe Octobri
In Academia Julia reſtitutæ
Imperante Monarcha
LEOPOLDO
CÆSARE TRIUMPHATORE.

TOMI II. PARS XVI. XVII. XIIX. XIX. XX.

RES GREGORII XII. ET BENEDICTI XIII.

QVOAD CESSIONEM PAPATUS IN CONSTANTIENSI CONCILIO

Usque ad electionem novi Pontificis MARTINI V. per Cæſarem, Concilium, Reges ac Principes magno ſtudio confectæ.

FELICISSIMIS AUSPICIIS

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. RUDOLPHI AUGUSTI

BRUNSVIC. AC LUNÆBURG. DUCIS &c.

Ex MSCtis CÆSAREIS VINDOBONENSIBUS ALIISQUE PLURIBUS

recenſitæ ab

HERMANNO von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ

IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.

Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Lectori S.

COnclusum in Concilio per Nationes erat, (ut ſupra *Parte VIII.* traditum) tres de ſede Pontificali contendentes, pacis ergo, quocunque ſe tueri poſſent jure, pelliciendos eſſe ad ſpontaneam ceſſionem, alioquin forti manu pellendos. Diſplicuerat hoc Concilii decretum illorum ſingulis. *Johannes* igitur, ingenuam primùm cedentis faciem ſimulans, alio mox ſumpto colore aufugerat, ſed in fuga detentus, papatu abire juſſus, ut ex *ſuperioribus* liquet.

Gregorius, Conſtantienſis Concilii machinas metuens, precibus quidem in principio ceſſionem declinare contendit, quod docebunt *Epiſtolæ*, hic *Parte XVI.* exhibitæ: Aſt mox ſponte ad nutum Concilii ſe compoſuit, ut conſtabit ex Actis Concilii publicis, *Tomo IV.*

Benedictus XIII. nec precibus nec minis Conſtantienſis Concilii, quin nec Cæſaris Regumq; Hiſpaniæ, aliorumque Principum, adduci poterat ut cederet, locumque publicæ tranquillitati daret. Quod patebit ex *Actis Perpinianis & Narbonenſibus Parte XVII. XVIII.* recenſitis. Concilii tamen decretis ſolennibus, totius orbis conſenſu firmatis, dignitate Papali exutus. Uti non ſolùm ex Gerſonianis votis Parte XIX, ſed & ex Actis Concilii publicis *Tomo IV.* plene eluceſcet.

Atque ita, poſt difficillimos fluctus aliquo modo compoſitos, in Concilio agi cœpit de *novo Pontifice* eligendo. Inter varias Concilii *conſultationes*, partim *Tomo I.* exhibitas, partim *Tomo IV.* deſcribendas, brevis quoque illa prodita, quam hic *Parte* xx. ſiſtimus, unà cum *Regula novum in Concilio Pontificem creandi.*

In *Martini V. electione*, quam præclaram *Orationem* habuerit *Epiſcopus Laudenſis*, *Tomus I.* ſuggeret, Cetera *Tomus IV.* ſuppeditabit.

Digitized by Google

TOMI II. PARS XVI.

EPISTOLÆ GREGORII XII. ad Imperatorem SIGISMUNDUM & Bavariæ Ducem LUDOVICUM, aliorumq; Principum ad GREGORIUM, circa principium Conſtantienſis Concilii ſcriptæ,

De Schismate tollendo, ac pace Eccleſiæ ope Conſtantienſis Concilii paranda,

per Gregorii ceſſionem, quam ſolenniſſimo paulo poſt in Concilio præſtitit, uti ex Actis Tomo IV. conſtabit.

Ex MSCtis Cæſareis VINDOBONENSIBUS.

CAP. I.

Epiſtola Gregorii XII. ad Sigismundum Imperatorem, haud longe ante Conſtantienſe Concilium ſcripta, qua Sigismundum Romanorum agnoſcit Regem, & ſchema per eum compoſitum iri optat.

In MSCt. Vindobon. Part. II. Act. C. C. f. 190. b. habetur hoc titulo:

Bulla GREGORII directa Regi Romanorum.

GREGORIUS &c. cariſſimo in Chriſto filio SIGISMUNDO, *Regi Romanorum ſemper Auguſto*, & Hungariæ Regi illuſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quia Dei opificis, cujus paſtoratus officium in terris gerimus, licet oneri tanto imbecilles, & immerentiſſimi, doctrinam atque opera colere tenemur ex debito, cum ipſe nobis annunciaverit per Prophetam: *Viſitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus diſperſa fuerant in die nubis & caliginis. Quod perierat, requiram, & quod abjectum fuerat conſolidabo, & quod forte & pingue, cuſtodiam:*

Conſiderantes, quod inter cæteros mundi principatus, quibus Rex Regum & Dominus dominantium ſponſam ſuam reliquit cuſtodiendam, *Romanum* ad hoc ſublimavit *Imperium*, ut illi eſſet in tranquillitate *ſolatii filius*, in cau-

CAP. II.

Epiſtola Gregorii XII. ad Ludovicum Bavariæ Ducem, qua ob imminens Conſtantienſe Concilium animi ſui ægritudinem denunciavit.

In MSC. Vindobon. Parte II. Act. Conc. Conſt. f. 191. *b.* habetur hoc titulo:

Bulla GREGORII directa Comiti Palatino Rheni.

GREGORIUS &c. dilecto filio, nobili viro, LUDOVICO, *Comiti Palatino Rheni*, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Recepimus literas tuas per dilectum filium *Magiſtrum Buſſonum Baccalaureum in Decretis*, nuncium noſtrum, inde reverſum. Et audivimus, quæ nobis retulit pro parte tuæ nobilitatis, quam non dubitamus ad omnia circumſpectam, & ad illa præſertim, quæ tanti ſunt ponderis, quod medullam reſpiciunt noſtræ catholicæ veritatis. Et quia non deſiſtunt adverſantes maligne inſtruere ſuas artes, Deum, proh dolor! non verentes, nec ſanctiones ſacrorum canonum ſectantes: Eapropter nobilitatem tuam totis affectibus in Domino exhortamur, ut ad ipſa cum aliis Chriſti fidelibus velit advertere diligenter, & ſalubriter obviare, nunc præcipue, quo per eos *ferrum cuditur*, ut ſentire poteris, *ad perverſa*; Et ad effectum ſtudeas & intendas ſcripturarum, tibi per dictum noſtrum nuncium delatatarum, quæ tantam in ſe habent clementiam, & cum omni manſuetudine reſpiciunt æquitatem, ut *vera pax & integra unio* debite reponantur in populo Chriſtiano. Et quæ ſuperinde feceris atque ſenſeris, non graveris cum ſollicitudine, prout res exigit, intimare. *Datum Arimini X. Cal. Decembris*, A. 1413. Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

CAP. III.

Epiſtola reſponſoria Ludovici, Bavariæ Ducis, ad Gregorium, de Concilio Conſtantienſi, pro pacis ſtudio.

In MSC. Vindobonenſi, Part. II. Act. C. C. f. 192. habetur hoc titulo:

Reſponſum de Comite Palatino Rheni ad Gregorium XII.

BEatiſſime pater, &c. Literas veſtræ Sanctitatis Arimini X. Cal. Decembris datas, me noveritis recepiſſe. Quarum tenore perlecto, reduxi ad memoriam ea, quæ eidem Sanctitati veſtræ Reverendus in Chriſto Pater, *Dominus Wernerus Archi Epiſcopus Trevirenſis, & ego*, ſecum per M. Buſſonum in eiſdem literis nominatum ſcripſeramus & commiſeramus pariter referenda. Conſideravi quoque facta, quæ nunc à quibusdam ſuper his agitantur, fama publica promulgante. Unde per *ferrum*, quod, ut ſcribitur, *cuditur ad perverſa*, Veſtram Sanctitate denotare exiſtimo *convocationem*, quæ ſub nomine *generalis concilii* fienda dicitur, *ad diem primam menſis Novembris* proxime venturi, *in civitate Conſtantienſi provinciæ Moguntinenſis.*

De qua convocatione licet Sereniſſimus Princeps Dominus meus, *Romanorum & Ungariæ Rex*, mihi ſub paucis verbis ſcripſit quoddam Breve: Tamen adhuc non vidi patentes deſuper literas, aut prætenſas ſolennitates in hujusmodi ſolitas exhiberi.

Reor inſuper, quod aliquibus magnatibus etiam alterius obedientiæ non omnino placeant ejusdem *convocationis circumſtantiæ atq; modi.*

Itaqve confido in Domino Jeſu Chriſto, quod *ferrum*, de quo ſcribitur, *non adeo acuetur, quod ſecare valeat aut ſcindere* Veſtræ Sanctitatis *juſtitiam*, quemadmodum teneo fideliter & ſincere. Dummodo, uti cum prædicto Domino Treverenſi etiam Veſtræ Sanctitati ſcripſiſſe me recolo, *nullatenus per vos ſtare permittatis*, ſicut nec hactenus ſtetis-

ſe ctedo, *quo minus pax & tranquillitas reddantur populo Chriſtiano.*

Ad hoc autem ſtudere pro viribus intendo, & ſuperinde vota digna, quæ fecero, atque ſenſero, intimare, prout injungitis, non omittam. Chriſtus veſtræ Sanctitatis perſonam digniſſimam ad redintegrationem Eccleſiæ ſuæ ſanctæ ſponſæ veræ dirigat, & perducat. *Datum* &c.

CAP. IV.

Epiſtola Epiſcoporum quorundam, in Germania Gregorio addictorum, ad Gregorium, qua eum rogant, Concilii Conſtantienſis de unione conſiliis ac decretis acquieſcat.

Ex MSC. Vindobon. Part. II. Act. Conc. Conſt. f. 192. b. hoc tit.

Litera Spirenſis, Wormatienſis, Verdenſis &c. directa Errorio alias Cregorio.

BEatiſſime Pater & Domine, Domine metuendiſſime. Poſt humillimam recommendationem, devotiſſima pedum oſcula beatorum.

Ad vocationem & deſiderium *Sereniſſimi & Invictiſſimi Principis & Domini, Domini Sigismundi, Romanorum & Ungariæ Regis, Domini noſtri* metuendisſimi, una cum illuſtri & excelſo Principe, Domino *Ludovico, Comite Palatino Rheni, ſacri Romani Imperii Archidapifero & Duce Bavariæ*, ad hanc civitatem *Conſtantiam* accedentes, ſupervenientibus poſtmodum *Veſtræ Sanctitatis nunciis*,

Vid. ſupr. Parte VIII. C.V. & ſeqq. Reverendiſſimis in Chriſto Patribus, Dominis *Cardinalibus, Raguſino*, & *in Patriarcham Conſtantinopolitanum Electo*, omnia hic tractata & geſta cum præfatis, inclyto Principe, Domino noſtro Duce, ac nobiscum, & per nos, *in materia deſiderabilis unionis*, non immerito communicamus. Et vice verſa etiam *plura recipientes Aviſamenta* mutuis nos auxiliis conſovimus oportuni. Tandemque communi deliberatione, præfati Illuſtris Principis, Magiſtrorum, Doctorum, ac omnium noſtrum parte venerabilis & peritus vir, Dominus *H. Culpi, Decretorum Doctor*, dicti Domini *Ducis Orator*, explicabit, pleniſſime informatus.

Supplicamus igitur humiliter & inſtanter, quatenus præfato Domino *H.* in referendis fidem credulam adhibere, & *petitiones* ejusdem *Domini Ducis atq; noſtras*, ex corde puro & ſincero procedentes, juxta qualitates & circumſtantias negotii omnino *neceſſarias & opportunas*, ſub *ſpe optima integræ unionis* miſericorditer exaudire, eundemque Dominum *H.* votive remittere dignetur Sanctitas Veſtra celeriter expeditum, ad laudem Dei omnipotentis, ac dominici gregis conſolationem atque pacem. Datum *Conſtantiæ, VII. die Februarii A. Domini* 1415.

Humiles Veſtræ Sanctitatis creaturæ, *Rabanus, Johannes, & Ulricus*, Spirenſis, Wormatienſis & Verdenſis, *Epiſcopi*, nec non *Oratores* Dominorum *Archi-Epiſcopi Treverenſis, Ducis Henrici de Brunsvvik, & Landgravii Haſſiæ.*

Lectori Sal.

QUanquam Gregorio in principio non arrideret Concilii ſententia de ceſſione Papatus ſpontanea, invitatus tamen à Concilii Patribus humaniſſime, Cæſare urgente, victas tandem dedit manus, & dignitatem ſi non fugit, vitavit certe aut diſſimulavit, & tantum non ægre depoſuit. Quod præclarum Gregorii facinus, ex quocunque demum animo profectum, tantopere Cæſari & Concilio placuit, ut decreto firmaretur, *Cardinalatus honore* bonum hunc Angelum perpetuo afficiendum. Quæ omnia ex *Actis Concilii* plenius conſtabunt. *Gobelinum* interea *Perſonam*, qui illa ætate claruit, fidum rerum illarum interpretem hic audiviſſe juvabit. *Eo tempore*, (inquit *in Cosmodrom.* cap. 94. f. 341.) *quo cauſa depoſitionis Johannis Papæ adhuc pendebat in Concilio, Gregorius, qui Angelus de Corario dicebatur, de ceſſione ſui juris, quod in Papatu ſe habere prætendit, plurimum tentabatur. Unde tandem miſſis Procuratoribus*

toribus ipſe Concilium Conſtantienſe approbavit. Et 4. die menſis Julii (A. 1415.) *Rege cum regni inſigniis præſente, per illuſtrem Domicellum Carolum de Malateſtis de Arimino, ad hoc habentem ſpeciale mandatum,* Papatui, *& omni juri ſibi in eo competenti, in publica ſeſſione coram Concilio* renunciavit. *Quam renunciationem Rex & totum Concilium gratanter acceptabant & approbabant, quamvis dudum per Concilium Piſanum depoſitus fuiſſe credebatur. Quoniam in ingreſſu hujus concilii fuit expreſſe decretum, quod iſtud eſſet illius continuativum. Unitis ſic iſtis duabus obedientiis, Concilium decrevit, quod Angelus de Corario poſt ſummum Pontificem eligendum ſuper omnes Cardinales primum locum obtineret, & Legatus ſedis Apoſtolicæ in Marchia Anconitana ad tempus vitæ ſuæ maneret: Cardinales ejus etiam inter ceteros Cardinales digno recipi deberent cum honore.* Conf. *Niemius, in Vita ac fatis Joh.* 23. *l.* 3. *c.* 6. ſupra *Parte XV. f.* 414.

Platina in Vita Johannis XXIII. pectus cedentis Gregorii, penitius intueri ac profundius rimari viſus eſt, quando ex ceſſione, ab ipſo per Legatum ſuum in Concilio facta, eas ipſi ait ſubnatas animi cruces, quæ brevi mœrentem transfigerent ac enecarent. quod ſane judicium aculeos *Spondani* non effugit. *Gregorio neceſſe fuit,* inquit Platina, *à Spondano* eapropter notatus, f. 749. *ſuadente etiam Imperatore Sigismundo, unum aliquem ad Concilium mittere, cum ipſe proficiſci recuſaret, qui ſuo nomine Concilii ſententiam approbaret. Miſſus itaque Carolus Malateſta, vir certe inſignis, cum videret omnes in hanc ſententiam venire, ut Gregorius quoque Pontificatu ſe abdicaret, in publicum prodiens ac in ſede Gregorii non aliter exſtructa acſi ipſe adeſſet, collocatus, prælecta renunciandi facultate, Gregorium Pontificatu abdicat. Quem ſtatim conventus omnis pro tam libera abdicatione agri Piceni Legatum creat. Is itaque non multo poſt Recaneti moritur, dolore animi, ut ajunt, propter ſubitam abrogationem ante conſtitutum tempus à Carolo factam. In longum enim rem protrahi volebat, in mora ſpem aliquã ponens. Mortuus igitur ante Martini Pontificatum, in Recanatenſi Eccleſia ſepelitur.*

Theodoricus Vrie, in Hiſtoria Concilii Conſt. ſupra *Tomo I. Parte I. f.* 166. *ſeqq.* Integritatem pectoris Gregoriani, ob pacem & tranquillitatem in Eccleſia reſuſcitandam de papali throno deſcendentis, in cœlum extollit, atque hunc Angelum Angelorum cœleſtrium choro jungit.

TOMI II. PARS XVII.

JOHANNIS GERSONIS, Academiæ Pariſienſis Cancellarii & Regii ad Concilium Legati ORATIO publica & propemptica, A. 1415. d. 21. Julii, ante iter Cæſaris Sigismundi è Concilio in Hiſpaniam, ad BENEDICTUM XIII. ſeu PETRUM de LUNA in Concilii ſententiam pertrahendum, facta Papatus ceſſione.

De jure & praxi Conſtantienſis Concilii in componendis rebus arduis ipſoque Schiſmate.

Ex MSCt. ACADEMIÆ HELMSTADIENSIS.

P*Roſperum iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum.* Ita loquitur Propheta in *Pſalmo LXVII.* Cujus initium eſt: *Exurgat Deus & diſſipentur inimici ejus* &c. Fiat ita, quæſumus! Proſperum iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum, auxiliante te beatiſſima virgine, in qua omnis gratia viæ (& veritatis.) Qvam imploramus, & ſalutamus, dicentes: *Ave Maria.*

Proſperum iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum. Ita fieri credimus & ſperamus. O Domine Deus ſalutarium noſtrorum, Ita fieri credimus. Nec mirandum, ſi ſperamus & credimus. Quoniam te donante adſumus, Ecce *ordinatione ſanctiſſima nuper facta* quam inſpiraſti, fit conventus iſte celeberrimus & devotus, ad orandum & deprecandum faciem tuam plenam gratiarum, & dicendum, *Domine, ſalvum*

fac.

fac regem iterq; ſuum in ſalutis tua proſperitate diſpone.

Sed quare *nobis proſperum iter fieri* petimus, Viri Patres & fratres Reverendiſſimi, ſapientes, illuſtres atque doctiſſimi, & in omni virtute decore præclari. *Nobis*, inquam proſperum iter, quo pacto fieri petimus, qui loco manemus nec moveri quoquã extra diſponimus? Sed profecto videmur iter agere, dum facit iter *nobis* h. e. *ad utilitatem noſtram*, ad obſequium noſtrum, *ad univerſalem Eccleſiæ pacem*, Sereniſſimus *Romanorum Rex*, *Protector* ejuſdem *Eccleſiæ fideliſſimus*. Proſperum ſit iter ſuum, ſuppliciter & ſalubriter imploremus. Quoniam *in proſperitate ſua ſalus noſtra reponitur.* Ita enim proſperum facies iter nobis, O Deus ſalutarium noſtrorum, ſi pedes ejus Regis noſtri in viam pacis direxeris, ſi conceſſeris eum redire cum exultatione, portantem uberes *unionis perfectæ* manipulos. Sic enim fas habebit ex ſententia dicere cum Abrahæ ſervo, quod *proſperum* feceris *iter* ſuum, quod præterea fueris ſecum in omnibus, ad quæ perrexerit.

Ambulet igitur ipſe Rex viâ regiâ per arma juſtitiæ, â dextris & â ſiniſtris, te Duce, te comite, qui es via, veritas & vita, te dicente ad eum: *Intellectum tibi dabo & inſtruam te in viâ hac, quam gradieris, firmabo ſuper te oculos meos.* Mandes, Deus, Angelis tuis, ut cuſtodiant eum in omnibus viis ſuis, portent eum in manibus tuæ protectionis, ut non offendat ad lapidem cujuslibet obſtaculi, vel obdurationis partis adverſæ, pedem ſuum, zelum ſuum. Sic enim proſperum iter facies, nedum ſibi, ſed nobis, hoc eſt ad utilitatem noſtram, tu Deus ſalutarium noſtrorum.

Poterat ſermo noſter prolixius extendi, qui devotas *pro Regis itinere proſpero* fundendas orationes commonefaceret atque ſuaderet. Sed inſpicio veſtrum devotionis ardorem, qui ut continuetur, vel in majorem deſideriorum flammam erumpat, non eget flatu verborum meorum exiguo. Per ſe enim ſatis in meditatione veſtra exardeſcit ignis piorum ſanctorumqve deſideriorum, ut jugiter levatis ſurſum cordibus, ut tractis ex imo pectore ſuſpiriis atqve gemitibus dicat unusquisque apud ſemetipſum: Proſperum iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum. *Faciet* pro *faciat*. Nam & apud Hebræos (ut *Nicolaus de Lyra* dicit) Futurum Indicavi pro Optativo ſolet poni.

Divertat nunc paululum & pergat ad alia, non aliena, ſermo noſter. Ecce quod offertur in ipſa meditatione mea iter quoddam non terreſtre, quod agitur pedibus corporis: Sed ſpirituale & cœleſte, iter æternitatis, quod peragratur pedibus mentis, qui ſunt, *cognitio*, pes ſiniſter intellectu, *& volitio* pes dexter in affectu. Hoc *iter* quale eſt, ſi quis interrogaverit? Reſpondeat Propheta, id eſſe *viam mandatorum Dei*, quam nedum ambulaſſe, ſed cucurriſſe gloriabtur ipſe, cum ait: *Viam mandatorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* Et rurſus: *In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis.* Et talia ſunt in hanc ſententiam absq; numero. Etenim tu, qui peregrinaris hic â Domino, ſi pergendo vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Hæc eſt enim via regia, hoc iter proſperum, hæc compendioſa ſemita, quæ ducit ad vitam.

At verè videre mihi videor conſequenter in ipſa meditatione mea collectum eſſe *ſacroſanctum præſens Concilium*, ut viam iſtam præparet & dirigat, ut proſperum hoc iter noſtrum faciat, concedente Deo ſalutarium noſtrorum. Nam væ mundo â ſcandalis! Væ hoſtilibus inſidiis! ſuper quibus eſt illa Prophetæ conqueſtio: *In viâ hac qua ambulabam abſconderunt ſuperbi laqueum mihi.* Et rurſus: *Juxta iter ſcandalum poſuerunt mihi.* Quis autem omnia juxta iter mandatorum Dei poſita ſuperborum, Dæmonum, carnis & mundi, ſcandala dinumeret? Quis omnes laqueorum nodos artes & modos agnoſcat? Quis non cum Anthonio paveſcens exclamaverit: *Hos Domine, laqueos omnes, hac ſcandalorum retia quis evadet?* Atqui benedictus Deus ſalutarium noſtrorũ, qui proſperum nobis fecit iter ſpirituale mandatorum ſuorum, dum voluntatem facultatemque contulit

Tria ante Conſtant. Concilium in Eccleſia regnantia mala:

tulit conveniendi Seniores in unum, convocandi cœtum, *congregandi Eccleſiam, ut viderent quid facto opus eſſet, ad tollendum tot ſcandala*, poſita in viis Sion, ita, ut lugerent, eo, quod non eſſet qui veniret ad ſolennitatem. Hinc offendebat ſcandalum *Schiſmaticæ diviſionis*. Hinc ſcandalum multiplex *hæreticæ pravitatis*. Hinc multiplicata ſuper numerum ſcandala, offenſiones, & retia cujuslibet *vitioſitatis*.

Diſſidia papalia, Lites religioſæ, Corruptio cleri. Dominandi libidinem olim in clero regnaſſe. Conſtantienſe Concilium illis turbis oppoſitum.

Obſidebat præcipue hoc iter ſpirituale, *monſtrum horrendum, ingens, mole potens, ſuperbia, & filia ejus improbiſſima, dira dominandi libido*. Prohibebant toto malignitatis ſpiritu & aſtu, *ne celebraretur generale Concilium*, quod efficaciſſimum erat & (penè) *unicum* adverſus hæc omnia ſcandala *remedium*.

Exultet verò nunc omnis fidelium turba. Nunc magnificè gratias referat Deo ſalutarium noſtrorum, qui proſperum fecit iter mandatorum ſuorum, dum contulit celebrari *ſacroſanctum hoc generale Concilium*, ſufficiens *ad ſchiſmatum ſedationem, ad hæreſum extirpationem, & ad morum reformationem*.

Et hoc ex paucis in hoc eodem prædicatis Concilio non tam declarare, quam ſummatim enarrare vel annotare curabo, non accurato quidem, ſed quotidiano doctrinalique ſermone. Satis erit ita loqui, ut intelligar.

Conſiderans itaque mentalibus oculis *præſens generale Concilium & acta ejus*, invenio, quod ipſum ab itinere ſpirituali removit primo *quadruplex ſcandalum obſtans Schiſmatum ſedationi*. Removit alterum *quadruplex ſcandalum contrarians morum reformationi*, & ita contrarians, ut jam non eſſet proſperum ſed infauſtum iter pacis, fidei & virtutis.

Duodecim canones pro pace ac emendatione Eccleſiæ in Conſtant. Concilio ſervati.

Conformiter ad hanc triplicem quaternitatem ſcandalorum numeremus *XII. Concluſiones*, *regulas* aut *leges*, quæ *in hoc Concilio vel explicitè vel implicitè ſtabilitæ* ſunt, quaſi totidem directiones ſalutares, per quas proſperum iter fecit nobis Deus ſalutarium noſtrorum. Ut in hoc itinere ſit *unitas* ratione primi, ſit *veritas* ratione ſecundi, ſit *bonitas* reſpectu tertii. Sit inſuper modus, ſpecies & ordo, ſit denique menſura, numerus & pondus, conformes ad potentiam, ſapientiam & bonitatem Patris & Filii & Spiritus ſancti. Hoc modo proſperum iter faciat nobis Deus, ſcil. ut ſit iter planum, iter lucidum, iter pulchrum, dum juſtitia ponit in via greſſus ſuos, dum veſtigia ſua relinquit impreſſa, quaſi certa totidem ſigna, ne oberremus vel exorbitemus, nobis data.

Prima pars, de via pacis.

De Schiſmate Eccleſiæ tollendo. Canon I.

Aſſignetur pro prima parte, quæ eſt *de via pacis, prima lex* ſive directio, liberans iter noſtrum *à primo ſcandalo*: Quæ data eſt *in ſeſſione publica, VI. Aprilis, anni præſentis*.

De autoritate Conſtantienſis Concilii.

Concilium generale poteſtatem à Chriſto immediate habet, cui quilibet cujuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & exſtirpationem Schiſmatis, ac generalem reformationem Eccleſiæ Dei in capite & in membris.

Conſcribenda prorſus eſſe mihi videtur in editioribus locis, & inſculpenda per omnes Eccleſias *ſaluberrima hæc determinatio*, lex vel regula, tanqvam directio fundamentalis, & velut infallibilis adverſus monſtruoſum, horrendumque offendiculum, quod hactenus poſitum erat per multos de Eccleſia in itinere mandatorum Dei, determinantes ex textibus, groſſe, non ad regulam Evangelicam & æternam acceptis, *Papam non eſſe ſubjectum generali Concilio, neque judicari poſſe per ipſum*: *Quod* præterea *generale Concilium totum ab ipſo robur immediatum ſumebat*: *Nec poterat ſine eo caſu quocunque vel convocari, vel ſtabiliri*: *Quod nemo poterat ei dicere, cur ita facis, quoniam ſolutus erat legibus & ſuprà jus*. Et ita de pluribus. Quæ *blanda, fallax & ſubdola adulatio fovebat libidinem dominandi, & in tyrannidem, Eccleſiæ deſtructricem*, Papatum, ſeu ejus uſum, convertebat, ita ut non pateret via reductionis ſeu pacis.

Adulatio notata à Gerſone.

Petri de Alliaco Cardinalis Cam. conſenſus cum Gerſone.

Scripſit ſuper hoc errore vel ſcandalo *Reverendiſſimus Pater, Cardinalis Cameracenſis*, Præceptor meus inclytus, *dudum, & nuper, antequam fieret hæc conſtitutio, reputans eſſe pernicioſiſſimum ſic aſſerere*.

Digitized by Google

Sicut & de multis, dictis per quoſdam innitentes ſuis juribus poſitivis, annotavit.

Nunc ex quo *lex poſita* eſt, nec jam licet dubitare, probationes omittamus. Sola hæc probatio ſufficeret: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ut Ethnicus & publicanus.*

Canon 2. Ad ceſſionem per Concilium poſſe compelli Pontificē. Praxis Concilii Conſt.

Concilium generale poteſt eum, quem reputat ſummum Pontificem, nedum conſultivè *inducere*, ſed authoritativè *compellere ad offerendum viam ceſſionis*, *vel ad cedendum Papatui, etiam ſine culpa ſua, ſed non ſine cauſa.* Qualis cauſa multiplex eſſe poteſt, quemadmodum *publicis ſermonibus* tactum fuit *in hoc Concilio.*

Hæc *lex* per hoc ſacrum Concilium *determinativè ſtatuta eſt, & in Papa Johanne XXIII. practicata*, qui viam ceſſionis urgente Concilio primum obtulit, dehinc ceſſit.

Tollitur ex hoc ſcandalum dicentium, *viam ceſſionis practicari non poſſe invitis contendentibus de Papatu.*

Tollitur colluſio ſeu *tergiverſatio* volentium *invito generali Concilio* vel Eccleſia pernicioſè *Papatum detinere*, nunc, aut quomodolibet in futurum. Etenim, ſi poteſt ſummus Pontifex dare libellum repudii Eccleſiæ ſponſæ Chriſti, ſicut egit Cœleſtinus, & laudatur: Cur non viceverſa *poterit ſponſa (Chriſti) repudiare*, non dicam ſponſum ſuum, ſed ſponſi *Vicarium*, præſertim *ubi ſubeſt vel culpa vel cauſa.*

Canon 3. Concilium generale eſſe ſupra Papam.

Concilium generale ſic eſt ſuper Papam, quod ejus Bullas & proceſſus vel ordinationes & ſtatuta poteſt irritare vel annullare. Poteſt inſuper translationem curiæ Romanæ à loco Concilii impedire, compellere rurſus, Papam ſtare cum Concilio. Et ita de ſimilibus.

Hoc *determinatum* eſt *in publica ſeſſione*, & multipliciter practicatum.

Tollitur ex hoc ſcandalum, quo per indirectum quæreretur, nunc, aut aliàs diſſipari generale Concilium.

Canon 4. Concilium eſſe ſupra omnes leges poſitivas Pontificum & Conciliorum. Praxis Conſt. Concilii.

Concilium generale ſic eſt ſupra leges omnes poſitivas, vel à ſummis Pontificibus, vel à generalibus Conciliis editas, quod eas poteſt interpretari, mutare vel tollere, pro quanto viderentur impedimento vel ſcandalo eſſe ad iter Eccleſiaſticæ Unionis.

Hoc practicavit *præſens Concilium*, tollendo pœnas omnes & inhabilitationes &c. *Suſpendendo* inſuper *futuram ſummi Pontificis electionem.* Recipiendo denique ad cautelam & humili quadam condeſcenſione *prætenſam confirmationem Concilii* à non-Papa. Cum multis ſimilibus, quæ & qualia jurium poſitivorum rigor non admittit.

Secunda pars Principalis de Via Veritatis.

EXpoſuimus in hac *parte prima* quatuor *ſcandalorum genera*, *quibus obſtitit præſens Concilium*, ut proſperum iter faceret nobis Deus ſalutarium noſtrorum, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis, & ad *ſedationem ſchiſmaticæ diviſionis.*

De hæreſibus Concilio tollendis.

Tranſeamus pro *ſecunda parte* ad deſtructionem alterius (quadruplicis) ſcandali, quo videbatur impediri *declaratio veritatis*, *& hæreticæ pravitatis deſtructio.*

Canon 5. Concilii jus eſſe judicare de erroribus in doctrina.

Concilium generale poteſt & debet circa omnem perſonam, cujuscunq; præeminentiæ vel ſtatus exiſtat, absq; favore vel timore vel perſonarum acceptione judicium in cauſa hæreſis exercere.

Praxis Concilii Conſt. in Johanne Papa & Huſſo.

Patet ex tenore *commiſſionis, data* Reverendiſſimis Patribus, Dominis *quatuor Cardinalib⁹, & aliis de qualibet natione.*

Hoc inſuper practicatum eſt circa *inquiſitionem* factam *de Papa Johanne* XXIII. & circa *Johannem Huſſ.* *Qui quamvis eſſet ſtatus parvi, habuit tamen fautores plurimos, fortes, acres & potentes.*

Hoc autem eſt proſperum & efficax iter ad extirpationem errorum, dum *nullis parcitur*, ſed *conſtanter proceditur ad emendationem*, vel ſi corrigi noluerint, ad punitionem & exterminationem errantium. Alioquin non ſatis deſtruuntur errores, ſi permittuntur liberi & impuniti, patentes & notorii, verbis aut factis, hæreſum defenſores. Si præterea prædicationibus Theologicæ veritatis non ſubeſt plena libertas elucidandi

Digitized by Google

dandi legem ſanctam. Tollitur ex hoc à præſenti Concilio dictum Philoſophi illius, qui *leges* comparabat *telis aranearum*, eo quod *debiliores muſcas retinent; tranſmittunt fortiores.*

Canon 6. Hæreſes per Conciliũ eſſe damnandas. Controverſia Huſſi. Cauſa Johannis Parvi.

Concilium generale poteſt & debet aſſertiones hæreticas & erroneas in fide & moribus, quæ fuerunt & ſunt in ſcandalum publicum, diligenter examinare, reprobare, & damnare, etiam non facto prius, vel ſimul, proceſſu adverſus aſſertores.

Hoc pluries *practicatum eſt in hoc Concilio.* Ut de aſſertionibus, quod *communicandi* erant *Laici ſub utraque ſpecie.* Et de (iſta) aſſertione: *Quilibet Tyrannus poteſt & debet &c.*

Denique tam rationes quàm ſimilitudines (manifeſtæ) & exempla ſanctorum probant idem, ut de falſo numiſmate & famoſo libello.

Tollitur ex hoc ſcandalum vel tolli debet eorum, qui pro uno acceſſorio, quod in facto conſiſtit, *elucidationem veritatis* vel impediunt vel *procraſtinant.* Hoc autem *procraſtinare* quid niſi *impedire* eſt?

Canon 7. Poſſe per Conciliũ damnari quandoq; ſentẽtias, quæ commode aliàs explicari poterant. Praxis Concilii C. in Wiclefo & Huſſo.

Concilium generale poteſt damnare propoſitiones multas cum ſuis authoribus, licet habere gloſſas aliquas vel expoſitiones vel ſenſus Logicales veros poſſint.

Hoc practicatum eſt in hoc Concilio de multis *articulis Wicleff & Johannis Huſſ.*

Quorum aliqui poterant vel de vi Logicæ vel Grammaticæ defenſionem aliquam recipere, ut in articulis, qui ſunt indefinite traditi, vel qui loqvuntur de poſſibilitate, poſſe locutum eſſe latum nimis, (*In impreſſis codicibus legitur*: prout poſſe Logicum eſt & non philoſophicum) vel qui poſſent ad aliquem ſenſum verum trahi, ſi ſeorſim ponerentur.

Sed Concilium hoc ſolerter attendit, primo, quod juxta Hilarium, *Intelligentia dictorum ex cauſis aſſumenda eſt dicendi.* Iterum illud Auguſtini: *Liberis verbis utuntur Philoſophi, & in rebus ad intelligendum difficillimis offenſionem piarum aurium non pertimeſcunt.* Nobis autem, ſcil. Theologis, *ad certam regulam loqui* fas eſt. Illud denique vulgatum fundatum in Ariſtotele: Quod ſermones accipiendi ſunt ſecundum materiam (ſubjectam.) Unde moralis ſcientia, ſimiliter & Theologica ſuam habent propriam Logicam & ſenſum literalem, aliter quam ſpeculativæ ſcientiæ. [*In Impreſſis Codicibus longe aliter hæc referuntur*: Unde moralis ſententia ſumitur. Ea eſt enim divinæ formæ ſubſtantia, ut quod nec in extrema dilabatur nec in ſe extraneum aliquid ipſa ſuſcipiat. Sed ſicut de ea Parmenides ait: *Verum orbem mobilem rotat, dum ſe immobilem ipſa conſervat.* Quare ſi rationes quoque non extra petitas, ſed intra rei quam tractabimus ambitum collocatas agitavimus, nihil eſt quod admirere. Cum, *Platone* ſanciente, didiceras, cognatos, de quibus loquimur, rebus oportere eſſe ſermones, *III. De Conſolat. ult. proſ. in fin.* Similiter Theologia, ſuam propriam habet Logicam & ſenſum literalem, aliter quàm ſpeculativæ ſcientiæ)

Praxis Academiæ Pariſienſis.

Hæc directio vel *lex præſervavit hactenus præclaram Univerſitatem Pariſienſem à pluribus erroribus*, dum ſcholaſticos ſuos *ſemper ad certam regulam fidei loqui juſſit* & compulit. Utinam in aliis Studiis hæc diſciplina ſimiliter teneatur. *Mala libertas eſt, male & erroneè loqui poſſe.*

Canon 8. Conciliũ poſſe damnare ſententias, quæ ſola ſcriptura nequeant refelli, citra Patrũ & Eccleſiæ uſum. Praxis Conſt. Concilio in Wiclefo & Huſſo.

Concilium generale poteſt & debet damnare propoſitionis multas vel aſſertiones hujuſmodi, quamvis non poſſent ex ſolo & nudo textu expreſſo ſacræ ſcripturæ patenter reprobari, ſecluſis expoſitionibus Doctorum vel uſu celebri Eccleſiæ, &c.

Hoc *practicatum eſt in hoc Concilio* de multis aſſertionibus *Johannis Wicleff & Johannis Huſſ*: Imo & de iſta, quod eſt communicandum per laicos ſub utraq; ſpecie panis & vini.

Hæc directio vel lex proſperum facit iter ad hæreſium & hæreticorum exterminationem. Quoniam hæretici, quos vidimus, defenſionem ſuam ut plurimum accipiunt. Quia nolunt hæreſes abſolute *revocare* ſed tantum *conditionaliter*: *Si* videlicet *ex rigore textus Sacræ Scripturæ convincantur errare*, dicentes: Quod *expoſitiones, Doctorum Decreta & Decretales, ſint apocrypha*, neq; de illis curandum eſt. Hæc autem præſumtio quam late pateat ad errores, nemo non intelligit.

Tertia Pars, de via morum.

De Eccleſia reformatione ope Concilii.

Sequitur *tertia pars principalis de via morum vel virtutis.* Declaratis vel narratis ſcandalis quatuor obviantibus errorum extirpationi: Loquamur pro *tertia & ultima parte* aliquid de remotione totidem ſcandalorum, obſtantium *morum reformationi in capite & in membris*, narrando quadruplicem *legem* & directionem *practicatam in hoc Concilio*, ut proſperum iter faceret nobis Deus ſalutarium noſtrorum.

Canon 9. Conciliū poſſe Papā ſede movere ob quodlibet crimen publicum.

Concilium generale ſic eſt ſupra Papam, vel alium quemlibet de Eccleſia, quod ipſum Papam poteſt deponere pro quocunque crimine, de quo notorie & incorrigibiliter ſcandalizat Eccleſiam.

Praxis Concilii Conſt. in Joh. 23.

Hoc eſt practicatum dudum de Papa *Johanne XII.* & nunc de *Johanne XXIII.* In cujus dejectione non inſeritur quod fuerit hæreticus, vel à fide devius. Et ſi ita actum eſt de cedro Libani, quare non timebit humilis herba deſerti? *Accuſatus* (tamen) inter cætera fuit & *convictus, quod fuerat notorie Simoniacus.*

Ex quo confunditur illa quorundam temeritas, qui Papam in collatione beneficiorum non poſſe committere Simoniam, vel diſputabant vel definiebant.

Canon 10. Concilio poſſe uſum poteſtatis Papalis limitari.

Concilium generale, quamvis non poſſit nec debeat plenitudinem poteſtatis Papalis, commiſſam à Chriſto Petro, & ſucceſſoribus ejus, tollere vel minuere, ſed de ea gratias agere Deo, qui contulit, eamque revereri debet & amplecti: Poteſt nihilominus uſum poteſtatis illius certis legibus & ſtatutis limitare in ædificationem Eccleſiæ.

Praxis Concilii Conſt.

Hoc practicavit *præſens Concilium*, tùm in multis, tùm ſpecialiter in hoc, quod *legem præfixit in eligendo Papam futurum*, & ſuis electoribus, quod Reverendiſſimum Patrem Dominum *Angelum Corario*, ob laudabilitatem ſuæ ceſſionis ſpontaneæ, nullus Papa futurus poteſt eum à collatis *Cardinalatu & poteſtate legati* per hoc concilium, deponere, nec eum ſuper præteritis quibuscunque factis quomodolibet impetere vel punire. Jure quidem indulgenti condeſcenſione hoc factum eſt, ut exemplum poſteris detur *ultro cedendi*, dum illud efflagitat Eccleſiæ, vel pia utilitas, vel urgens neceſſitas.

Expedit autem nunc *ante ſummi Pontificis electionem* ita fieri circa multa, generalem ſtatum Eccleſiæ concernentia, in quibus ſummi Pontifices uſum plenitudinis ſuæ poteſtatis paſſim nimis verterunt in abuſum. Ut quia *noluerunt generalia celebrare concilia: Nec inferioribus prælatis ordinaria jura relinquere. Quodque in ſtatutis generalium Conciliorum nunc caſſando ea, nunc mutando, nunc ad libitum interpretando, nunc privilegia & exceptiones largiendo*, palam & absque manifeſta ratione vel utilitate deviarunt.

Unde, ſicut in uſu diſpenſationum, conceſſione privilegiorum, innovatione Decretalium, non expedit uſum poteſtatis Papalis ſic *reſtringi*, ut in omni caſu tali fiat ad Concilium generale recurſus, propter difficultatem & raritatem ſuæ convocationis, qualis non erat in primitiva Eccleſia, quando communi conſenſu, dicente *Hieronymo*, fiebant omnia: Sic non expedit talem *laxationem fieri*, quæ vim & robur generalium Conciliorum in ſuis conſtitutionibus paſſim tollat & enervet. Conſiderari poteſt in hoc loco Ariſtotelis traditio de triplici politia: Regali ſc. vel *Monarchica*, in qua unus benè præeſt; Cui Tyrannis opponitur. Altera eſt *Ariſtocratia*, Tertiam ponit *Timocratiam*, in qua populus bene dominatur, quæ oppoſitam habet Democratiam. Eſſet autem inter iſtas Politias illa melior, quam aliqua ſingularis quæ ex Regali & Ariſtocratia componeretur, ut in regno Franciæ; ubi Rex inſtituit Parlamentum, à quo judicari non refugit. Eſſet verò omnium optima & ſaluberrima politia, quæ triplicem hanc bonam complecteretur, Regalem, Ariſtocratiam & Timocratiam.

Forma regiminis in Concilio generali.

Eſt autem *generale Concilium politia talis compoſita*, habens ſuam directionem magis ex aſſiſtentia ſpeciali Spiritus ſancti & promiſſione Jeſu Chriſti, quàm ex natura vel humana ſola induſtria.

Hinc eſt illud quod prædiximus, quod ipſum eſt *ſaluberrima & efficaciſſima regula ad regimen totius Eccleſiæ tranquillum* vel *conſervandum* vel *reformandum* vel *inveniendum*, tanquam ſupremus & ſufficiens legislator, univerſalis

& po-

& potens, δυνατὸς, præterea legitimus & ſecurus, nec ſuſpectus (rationabiliter) ab aliquibus Chriſtianis, cum procedat omnium communi conſenſu vel aſſenſu.

Concilii generalis deſcriptio.

Qvid autem ſit generale Concilium aliàs deſcriptum eſt, reputo: *Concilium generale eſt, congregatio, legitima authoritate facta, ad aliquem locum, ex omni ſtatu hierarchico totius Eccleſiæ Catholicæ, nullâ fideli perſonâ, quæ audiri requirat, excluſâ, ad ſalubriter tractandum & ordinandum ea, quæ debitum regimen ejusdem Eccleſiæ, in fide & moribus reſpiciunt.*

Deduci poſſet ex hac deſcriptione cum præcedentibus, qualiter *plenitudo poteſtatis Papalis collata eſt à Chriſto in his quæ ſupra naturam ſunt.* In aliis etiam, quæ leges naturales, canonicæ & civilis, ſibi tribuunt, ut Monarchæ ſupremo, ſtat & concordatur cum *poteſtate Concilii*, qvæ dicta eſt. Qvoniam in Concilio Papalis poteſtas concluditur, qvamvis aliter ſit hæc poteſtas in Papa, aliter in Concilio. Sicut aliter claves Petro traditæ ſunt, aliter Eccleſiæ. Unde Concilium in multis, qvæ Papam reſpiciunt, habet authoritatem conſiliativam & directivam, [dictativam] exercitativam & executivam. Non enim poſſet Concilium per ſe ipſum vel abſolvere in foro conſcientiæ, vel Presbyteros ordinare, vel corpus Chriſti conficere, vel debellare manu armatâ infideles, & ita de multis. Sed ad ipſum ſpectat circa hæc ejusmodi conſulere vel dictare, cujus dictamini, qvi repugnat contumaciter, repugnat Spiritui ſancto, cujus eſt ipſum Concilium in dictando vel conſulendo dirigere. Exemplum in homine, ubi *ratio* poteſtatem habet dictativam & conſiliativam, *voluntas* exercitium vel executionem.

Canon 11. Concilium poſſe decernere de bellis Principum Chriſtianorũ. Sigismundi Cæſaris conſilia pro pace in orbe Chriſtiano paranda.

Concilium generale poteſt de diviſionibus & gverris inter Principes Chriſtianos, ſervientes in perniciem totius Chriſtianitatis & perditionis hominum in animâ & corpore, autoritate legitimâ cognoſcere, prohibendo eis vias facti, & ad ſuſcipiendum vias juris & rationis, per cenſuras Eccleſiaſticas compellendo.

Hoc practicare propoſuit *Sereniſſimus Rex Romanorum ſemper Auguſtus.* Qvi priusquam recederet ab hoc Concilio ad *locum conventionis cum Rege Arragonum & Petro de Luna*, orationem ad deputatos habuit, omni religioſa pietate & vere Chriſtiana religione pleniſſimam, quam his auribus non ſine pia compunctione lætus audivi. Narravit illic, propoſitum ſuum eſſe, tendere *poſt ſedationem ſchiſmatis* ad *pacificationem Regum Franciæ & Angliæ.* Maxime per autoritatem hujus Concilii narravit de pacificatione Regis Poloniæ cum Prutenis: Dehinc de *paſſagio Hieroſolymitano.* Et ex tunc, prædicta pacificatione Regis Poloniæ &c. fundamentum ſeu regulam procuravit, inducendo quamlibet partium, ut ſe generali Concilio ſuæque definitioni prorſus ſubmitterent, cujus authoritati ipſemet Rex, qvemadmodum tunc & pluries antea ſub atteſtatione divini nominis proteſtatus, eſſe debebat & volebat eſſe ſubjectus, & hoc in ſpeculum & exemplar æternum cujuslibet Catholici Principis temporalis.

Canon 12. Concilia frequenter eſſe celebranda. Ad minimum de decennio in decennium.

Concilium generale poteſt & debet conſtituere crebriorem generalium Conciliorum celebrationem, quam retroactis temporibus fuerunt celebrata, ut de decennio in decennium, præfixa futuris ſummis Pontificibus iſta lege, quam tranſgredi non liceat.

Fundatur in præmiſſis hæc conſideratio, & per argumentum ex oppoſitis. Quoniam ſi tot & tam *enormia diſcrimina provenerunt Eccleſiæ Dei, dum ceſſatum eſt à Conciliis generalibus*, qvanta demum erit ſalutaris utilitas ex freqventiori celebratione, perſpicuum eſt. Qvis itaqve neſciat, qvod inde *ſuperiorum peccata minus vigebant*, dum *minorem ſentient ſibi eſſe peccandi licentiam*, vel *impunitatis ſpem*, dum ſcil. redditurus ſe rationem coram Judice ſuo generali Concilio proſpicient. *Sunt quippe nonnulli, qui, etſi Deum non timent, homines tamen reverentur.*

Deniqve, ſi non ſit aſſidua lex, viva, dirigens, regens & actuans leges mortuas ad effectum, ipſæ non ſatis proficiunt. Unde & Philoſophus tradere ſatagens medium virtutis, non potuit illud efficacius invenire, quàm ut diceret: *Prout ſapiens judicabit.*

Potuerant ex præmiſſis omnibus velut ex fundamentalibus quibusdam regulis,

Digitized by Google

regulis, directionibus & ſignis in via mandatorum Dei, *leges* elici *particulariores*, ad tollendum ſcandala, impedientia proſperum iter pacis, fidei & virtutis, ad *ſedationem Schiſmatum*, quoad primum, ad *extirpationem errorum*, qvoad ſecundum, & ad *reformationem morum*, qvod tertium. Sed neq; tempus neq; locus ſufficiunt, qvia tetigerunt inſuper multa ex eis prudentes & ſtudioſi ſuis in ſcriptis. Qvia rurſus debent hujusmodi leges & conſtitutiones particulares, magis *per mutuam collationem omnium de Concilio* agitari, tractari & definiri, juxta regionum aut patriarum varietatem. Qvia deniqve Decreta & Decretales viderentur abundanter ſufficere, ſi per legem vivam fieret efficax executio. Alioquin *multiplicatio conſtitutionum* hujusmodi, *etiam pœnalium, quandoque plus onerat & aggravat, quam ſublevet aut proficiat.*

Finis & uſus Conciliorum generalium.

Cumulum Conſtitutionum plus ſæpe obeſſe quam juvare.

Faciamus tandem in oratione finem verbis, ut ratio revolet ad alia. Et dicamus, obſecrantes: *Proſperum iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum.* Iter nedum terreſtre, ſed ſpirituale & cœleſte, iter æternitatis ad Deum ſalutarium noſtrorum, qui eſt Deus benedictus in ſecula. Amen!

TOMI II. PARS XVIII.

Cæſaris SIGISMUNDI ac Legatorum Conſtantienſis Concilii negotia Hiſpanica, quoad ceſſionem PETRI de LUNA Papæ BENEDICTI XIII. *A. 1415. menſe Octobri, Novembri & Decembri,* confecta.

Ex MSCtis Vindobonenſibus, Brunſvicenſibus, Helmſtadienſibus, Lipſienſibus, Gothanis.

In MSCto Cantabrigienſi in Anglia eadem legi Acta, ex Dn. Lougthoni didicimus relatione.

ITineris, pro unione Eccleſiæ à SIGISMUNDO Cæſare cum Concilii Legatis Conſtantiâ in Hiſpaniam inſtituti, fata brevibus eſt complexus *Gobelinus Perſona*, qui illo vixit tempore, in *Coſmodr. Cap. 95. f. 343. Poſtquam Johannes olim Papa fuit depoſitus, & Gregorius ſimiliter in ſua obedientia Papatui renunciavit, ut ſupra dictum eſt, ordinati fuerunt per Concilium certi præclari viri ſolemnes ad hoc, ut cum Sigismundo Rege Romanorum verſus Hiſpaniæ partes ſe transferrent, pro tractatibus habendis cum Petro de Luna, Benedictus Papa in ſua obedientia nominato. Et profecti ſunt cum Rege de Conſtantia in menſe Julio. Et poſt graves itineris labores pervenerunt ad eum. Et multis cum eo tractatibus habitis, finaliter nihil perfecerunt. Unde tandem ipſo Petro de Luna ſe in quoddam caſtrum in mari ſitum munitiſſimum recipiente cum theſauro & nonnullis familiaribus ſuis, Rex Sigismundus cum Ambaſiatoribus Concilii generalis parte ex una, & Ambaſiatores Arragoniæ & Caſtellæ & Navarræ Regum & Armeniaci & Fuxi Comitum parte ex altera, 13. die menſis Decembris, in Eccleſia Narbonenſi convenerunt, & ipſo Petro de Luna in ſua pertinacia relicto, ſuper unione mutua, quantum ad reformationem Eccleſiæ univerſalis, certis modis concordabant, literis, juramentis & ſigillis eorum roboratis, ſub forma publicorum inſtrumentorum confectis ſuper eisdem.*

En ergo illos *tractatus Hiſpanicos cum Benedicto XIII.* de Eccleſiæ unione mediante Papatus ceſſione. Quædam ex his momenta, ſed absque ordine, dierum quoque ſerie prorſus trajecta, notavit *Cerretanus* apud *Bzovium ad An. 1415. f. 454. ſeqq.* Mixta illis & alia nonnulla, quæ majoris lucis ergo diſſimulare nefas judicavimus.

De cetero non ſine voluptate & fructu conferetur his de rebus *Hiſtoria Concilii Conſt. Theoderici Vrie*, quam *Tomi I. Parte I.* ſtitimus. Conſulatur verò *liber ſeptimus*, quo Cæſaris Sigiſmundi & Regis Arragoniæ indefeſſa pro unione cura, ſed & Petri de Luna contumacia delineata. Con-

Digitized by Google

Conferatur & *Theodericus à Niem, libr. 3. De vita & fatis Conſtantienſibus Joh. 23.* ſupra *Tomo hoc II. Parte XV.* Ubi fuſe de rebus Lunenſibus in Hiſpania, ac inexplicabili ſtudio Cæſaris Sigiſmundi, conſiliorum ſuorum radiis feralem illum Lunæ Eclipſin diſpungendi.

CAP. I.

Prima Petitio *Petri de Luna, Regi Romanorum & deputatis Concilii Conſtantienſis facta, per eos concedenda.*

De reſcindendis Concilii Piſani Actis.

Ex MSCt. Vindobon. Parte II. Act. C. C. f. 126.

Oblata hac ſchedula per Epiſcopū Zamorenſem.

NOs, tales &c. *Ambaſiatores & nuncii miſſi per concilium* nunc reſidens *Conſtantiæ provinciæ Moguntinenſis*, habentes poteſtatem ad infra ſcripta, prout conſtat de eadem per *inſtrumenta publica* tenoris ſubſequentis: (*Inſerantur.*)

Anhelantes *ad unionem Eccleſiæ* pervenire, *reducentesq; ad memoriam* proceſſus, acta, anathemata, ſententias & pronunciationes, dudum *Piſis contra* Dominum *Petrum de Luna*, in ſua obedientia *Benedictum XIII.* nominatum, Cardinales, Principes, & alios ſibi obedientes & adhærentes, factos, facta, latas, *anno* à nativitate *Domini* M CCCC IX. & inter cætera ſententiam ſeu *pronunciationem, anno prædicto*, die menſis *promulgatam*, tenoris & continentiæ ſequentis: (*Inſeratur*)

In Lipſienſi MSCto Actorum Concilii C. de lacuna illa additur in margine: Sic in Originali.

Nomine ſupradicto, dicimus, recognoſcimus, annunciamus & declaramus, prædictos proceſſus, acta, anathemata, & ſententias, ſeu pronunciationes *nullas & nulla fuiſſe, & eſſe*: Ad majorem cautelam, ſi, & in quantum indigeant, caſſamus & annullamus, & pro caſſis & nullis haberi volumus & habemus.

CAP. II.

Duæ viæ apertæ per Petrum de Luna, & oblatæ ad cedendum Papatui.

Ex MSC. Vindob. l. c.

Refutationem vid. infr. cap. 14.

CUm per Sereniſſimum Dominum *Sigiſmundum Regem Romanorum* fuerit ſupplicatum Domino noſtro *Papæ, Benedicto XIII.* quod *ipſe*, qui propter antiquitatem & ſcientiam, & negotiorum experientiam, debet præ cæteris iſta ſcire, velit *viam* vel *vias aperire, per quam vel quas* poſſit in Dei *Eccleſia* breviter *unio haberi:* Prædictus Dominus noſter reſpondet: Quod ad providendum ſaluti animarum, & ad obviandum erroribus & ſchiſmatibus, quæ ſunt, & oriri poſſunt, *via ſecurior & ſalubrior eſt via juſtitiæ*, quam ipſe ſemper obtulit & offert, & quæ faciliter videri poteſt.

Petrus de Luna juridice tractari voluit lites ſuas de Papatu.

Si tamen præfatus Dominus *Rex* & alii ad prædictam viam condeſcendere nolunt, ſed in *via renunciationis* perſiſtunt: Dominus noſter reſpondet: Quod, *amoto obſtaculo Piſano*, ſicut continetur in *ſchedula tradita per Epiſcopum Zamorenſem*, prout aliàs obtulit, nullam aliam viam excludendo, *paratus* eſt propter Dei ſervitium, & ipſius Eccleſiæ unionem, *renunciare papatui:* Proviſo tamen prius ſufficienter, quod Reges & Principes Chriſtianitatis aſſumendo ſeu eligendo impoſterum ad papatum tanquam vero Chriſti vicario obediant, & *quod futura electio fiat canonice, & in loco ſecuro, ſtatim poſt ejus renunciationem.*

Vid. ſup. c. 1. Obtulit etiam ceſſionem.

Deſiderata conditiones novæ electionis.

Super quorum practica & *executione* placet Domino noſtro aliquas perſonas aſſignare, quæ ſimul cum aliquibus per dictum Regem Romanorum aſſignandis præmiſſa breviter videant & concordent.

CAP. III.

Declaratio Petri de Luna ſuper prima ſchedula, per ipſum data, quæ incipit: *Cum per Sereniſſimum &c.* ſuper clauſula illa: *Et quod fiat electio canonice.*

Ex MSC. Vindobon. l. c.

Vid. ſup. cap. 2.

Refutationem vid infr. cap. 14.

Sequi-

SEquitur *practica ſuper via renunciationis*, aperta per Dominum noſtrum Papam *Benedictum*, ad inſtantiam Illuſtriſſimi Principis Domini *Sigiſmundi*, *Romanorum Regis.* Cum proteſtatione tamen, quam ſemper fecit idem Dominus noſter Papa, quod *nullam viam* vel practicam *intendit excludere*, per quam poſſit ſchiſma tolli, & Eccleſia debite uniri. Videlicet, quod Dominus noſter *Papa, ceſſione per ipſum factâ, eligat hac vice Romanum Pontificem.*

Benedictus ſibi vendicavit jus eligendi novum Pontificē.

Quæ quidem via habere videtur rationem. Nam totum fundamentum, quod prætenditur ad juſtificandum *viam ceſſionis*, eſt propter *dubietatem*, quæ eſſe dicitur *ſuper jure papatus.* Et ex hac dubietate, ſi dubietas eſt, ex conſequente inſurgit *dubietas papatus.* Et ex hac dubietate, ſi dubietas eſt, ex conſequente inſurgit *dubietas circa jus eligendi Papam*, videlicet, quæ ſint illæ *perſonæ, ad quas*, ceſſione per Dominum noſtrum factâ, *pertineat poteſtas eligendi ſummum Pontificem.*

Nunc eſt ſic, quod *penes Dominum noſtrum videtur eſſe jus certum eligendi ſummum Pontificem.* Quæ quidem juris certitudo non redditur dubia vel incerta ex dubio juris aliorum. Nuſquam enim factum eſt, quod actio alicujus aliàs certa reddatur dubia ex dubia exceptione adverſarii, vel, quod exceptio alicujus aliàs certa reddatur dubia ex dubia replicatione adverſarii.

Qvod autem apud Dominum noſtrum, ceſſione factâ, reſideat certum *jus eligendi*, probatur: Qvia *jus Cardinalatus indubii*, quod habuit tempore indubii Papæ ſecundum adverſariorum opionem, apud Dominum noſtrum reſidere videtur poſt dictam ceſſionem papatus. Et hoc, ſive dicamus, quod *Cardinalis aſſumtus in Papam non amittit ipſo jure jus cardinalatus*, cum ipſum non potuerunt ligare aliqva jura poſitiva, facientia vacari priora beneficia per conſecrationem Pontificis: Sive dicamus, qvod poſito, quod ipſe jure vacaſſet cardinalatus, qvia tamen propter prætenſum dubium papatus, petitur via ceſſionis, *poſt factam ceſſionem papatus recuperet dignitatem priſtinam cardinalatus.*

Benedictus jus eligendi, etiam poſt ceſſionem retinere jus Cardinalatꝰ, Papam, dum ſit Papa, non amittere jus Cardinalatꝰ.

Et prædicta ſunt multum juri & rationi conſona, ut patet per jura & opiniones Doctorum. Quæ ſi audire placuerit, poterunt explicari.

Et iſta *via* videtur *brevis & utilis* ad conſequendam veram unionem Eccleſiæ, & per quam tolluntur multa dubia & pericula, quæ in aliis practicis oriri poſſunt.

Si tamen practica ſupradicta non placet, Dominus noſter ad oſtendendum ſincerum affectum, quem ſemper geſſit, & gerit ad pacem Eccleſiæ conſequendam, aperit cum proteſtationibus ſupra dictis *practicam ſequentem.*

Qvod de conſenſu Domini noſtri Papæ Domini *Cardinales compromittant de electione futura*, quæ poſt ceſſionem Domini noſtri imminet facienda, *in certos compromiſſarios*, in numero, de qvo concordabitur. Qvi qvidem *compromiſſarii* poteſtatē habeant faciendi omnes vel eorum major pars dictam electionem.

Benedictus alium etiam modum lites Papales componendi ſuaſit per Compromiſſarios.

Et conſimiliter illi Domini, qvi *in alia obedientia ſe Cardinales* faciunt nominari, *in perſonas alias compromittant*, dantes eis conſimilem poteſtatem *cum approbatione congregationis Conſtantienſis.*

Modus, per compromiſſarios novū Papam eligendi.

Qui qvidem *compromiſſarii*, tam iſti qvam illi, ponantur in loco ſecuro, ſub tuta & fideli cuſtodia, de qua fuerit concordatum, incluſi, qvilibet ad partem ſuam; Diſpoſito, quod *deliberatio* utrorumq; *compromiſſariorum* concurrat ad unam & eandem perſonam aſſumendam ad papatum. Prius vero dicti compromiſſarii, videlicet utriq; ad partem ſuam & per ſe, ante actū electionis *faciant ſcribi in inſtrumentis authenticis deliberationem per ſe habitā* de eligenda illa perſona: Inqva qvidem deliberatione concurrant vota omnium vel majoris partis compromiſſariorum, cujuslibet prædictarum duarum partium: Et per medias perſonas *utrique parti notificari* inſtrumenta dictarum deliberationum.

Qvibus qvidem *notificationibus factis*, compromiſſarii alterius partis *eligant perſonam concordatam*, anteqvam fiat ceſſio. Et poſtea fiat ceſſio. Qva ceſſione facta, ſtatim *eligant compromiſſarii* prædictorum *Cardinalium* Domini noſtri dictam *perſonam concordatam.*

Et

Et ſtatim poſt hoc eodem tempore fiat *præſentatio utriusque electionis* ſeparatim ipſi electo.

Qvi qvidem *electus* acceptet papatum, & exinde pro vero Romano Pontifice habeatur.

Et ad hoc, ut compromiſſarii non poſſint negotium dilatare, ſervetur in eis reſtrictio contenta in *C. Ubi majus periculum, §. Verum; De Elect. lib. VI.* Hoc addito, quod cum ipſi electores (juxta tenorem *dicti c.*) pervenerunt ad victū panis vini & aqvæ tantum, (ut in *dicto c.* continetur.) *Et ſi ſic perſeveraverunt per dies, X. quod non elegerint Papam, ex tunc non miniſtretur eis niſi panis & aqua.*

C*Erretanus in Actis Conc. Conſt.* aliam præterea commemorat propoſitionem à Petro de Luna *die* 14. *Octobr.* Perpiniani de Papatus ſui renunciatione factam. *Præſentata,* inqvit, *eſt hac cedula ſequens in Perpiniano decima quarta die menſis Octobris* 1415. *ſecundum cujus tenorem Petrus de Luna renunciare volebat, & aliter non.*

Ante omnia per Sereniſſimum Principem Dominum Imperatorem congregentur exiſtentes in Conſtantia ſimul cum Collegatis, & præfato Domino Imperatore hic in Perpiniano exiſtente, in locum unum notabilem & liberum, ad quem omnes nationes libere poſſent venire, ſtare & redire. Et inter cetera loca offerantur per Dominum Imperatorem & præfatos legatos villæ ſeu civitates ſequentes, videlicet, Lugdunenſis, Avinionenſis, vel Montispeſſal. Tholoſana, Marſilianenſis, Bitterenſis & Nemauſenſis. Quo facto fiat & decernatur per totum ſacrum Concilium, ſicut dictum eſt, congregatum, in modum qui ſequitur ante renunciationem.

Sacroſancta Conſtantienſis Synodus in Spiritu S. congregata, decidit, declarat, determinat, & concludit, proceſſus omnes & ſingulos factos ſeu promulgatos in Concilio Piſano contra Dominum Petrum de Luna, tunc Benedictum XIII. in ſua obedientia nuncupatum, eſſe nullos, caſſos, irritos & inanes, quos tenore præſentium caſſat, irritat & annullat, & ſimpliciter nullos eſſe aut fuiſſe aſſerit & judicat: Sive dicti proceſſus facti fuerint contra ejusdem Domini perſonam, mediate vel immediate, ſive contra aliquem vel aliquos, conjunctim vel diviſim de ſua obedientia.

Et pari forma ibidem annullentur, ipſo Domino & illis de ſua obedientia præſentibus, omnes & ſinguli proceſſus per ipſum qvovis modo facti contra quascunqve perſonas vel qvemcunqve alterius obedientiarum.

Qvibus ſic completis, convocabitur per ipſum Dominum Benedictum totum Concilium univerſalis Eccleſiæ, tam aliarum obedientiarum qvàm ſuæ. Et ibidem fiat habilitatio & abſolutio per ipſum Dominum Benedictum, de conſenſu pariter & voluntate totius ſacri Concilii, tunc ibidem congregati, ſi & in quantum fuerit opportunum. Et immediate poſt ibidem & in eadem ſeſſione fiat renunciatio per ipſum Dominum Benedictum, & deponet toto Concilio præſente inſignia Papalia.

Anteqvam tamen Imperator Concilium in Conſtantia exiſtens vocet ad locum per Dominum Benedictum deputandum, ipſe Dominus Benedictus præfatum Dominum Imperatorem reddat certum & ſecurum de ſua renunciatione, forma & modo melioribus, qvibus judicabit ordo rationis.

Pro ſtatu verò dicti Domini Benedicti poſt ejus renunciationem offeruntur ſibi ſeqventia.

Primo, qvod ipſo remanente in ſtatu Cardinalatus, habeat vicariatum ſeu Legationem à latere, cum pleno dominio in ſpiritualibus & temporalibus in tota obedientia, qvam actu habet, & omnibus viis & modis qvibus nunc habet, hoc tamen excepto, qvod non vocabitur nec denominabitur Papa, nec erit Papa, niſi univerſaliter ab omnibus in Concilio exiſtentibus, ſeu in electione vocem habentibus, juxta determinationem totius ſacri Concilii, tunc ut dictum eſt, congregati, deputaretur.

Item offerentur eidem Domino Benedicto, qvod omnes promoti ſeu aſſumpti per ipſum ad qvamcunqve dignitatem ſeu ad qvodcunq; officium, maneant in ſuis dignitatibus & officiis, juxta dicti Domini arbitrium ſed diſpoſitionem. Et interim etiam poſſit aſſumere ſeu promovere illos qvi ſibi ſerviunt ſeu ſervierunt in ſua obedientia, niſi aliter videretur dicto Domino ſimul cum toto Concilio generaliter providendum.

Item qvod reverentia & honor per univerſum orbem fiat ſibi ſuper omnes mundi Prælatos & Dominos temporales & ſpirituales poſt Papam, ubi contingat ipſum non remanere Papam vel reeligi.

Item qvod illi, qvi habebunt competitorem, maneant ſicut ſtant in dignitatibus ſuis & officiis usqve ad deceſſum unius vel alterius, & uno decedente alter ſuccedat in toto, niſi Concilium generale univerſaliter congregatum aliter pro bono utriusqve pariter provideret.

Si præmiſſa per Dominum Imperatorem & Legatos ſacri Concilii præfato Domino Benedicto offerentur, habebitur ante receſſum Domini Imperatoris unio vera & perfecta, aliter autem non ſperetur qvovis modo de unione. Et ſi præfatus Dominus Benedictus benigne, humiliter & non rigoroſe tractetur, habebitur qvod petitur, & non aliter.

Via electionis hujuſmodi ſummi Pontificis futuri videtur aliqvibus his clauſulis ſervanda, videlicet qvod priores Cardinalium Epiſcoporum trium obedientiarum, videlicet Johannis, dicti Petri & Gregorii, & priores Cardinalium Presbyterorum, & priores Cardinalium Diaconorum utriusque obedientiæ duntaxat, habeant eligere ſummum Pontificem ſimul cum tribus notabilibus Prælatis ſeu perſonis bonæ conſcientiæ cujuslibet quatuor Nationum. Qui quidem Prælati eligentur per ſuam Nationem. Cardinales vero ſupra dicti eligentur ſeu deputabuntur per totum Generale Concilium univerſalis Eccleſiæ. Et ſic eſſent XXIV. electores duntaxat. De quibus nulla natio ſeu obedientia ut videtur conqueri poſſet. *Præſentata pro parte Domini Petri de Luna Domino Imperatori in Perpiniano.*

Cerretanus addit: Die tertio Novembris Ferdinandus Rex requiſivit Petrum Lunam, ut ſine ulla exceptione Pontificatui renunciaret, aliàs obedientiam ei ſubtraheret. Ceterum Petrus reſpondit: Se nequicquam velle aliud facere: Ipſe, qui comminabatur ſubtractionem obedientiæ, faceret quicquid luberet. His dictis, Rege abeunte, ille quoque diſceſſit, quadringentis equitibus & quingentis baliſtariis latera claudentibus. Secuti ſunt eum duo ſuæ factionis Cardinales atque multi Epiſcopi & Prælati. Apud Collibrium quatuor triremes reliquerat in quas conſcendit, & inde Paniſcolam loci natura munitum caſtrum ſeſe ſubduxit. Hæc Cerretanus. De quibus omnibus plenius infra in *Apologia ArchiEpiſcopi Turonenſis.*

Benedicti verò novam ſchedulam, ſive *Additiones ad Practicam*, Regi Arragonum die VIII. Novembris A.1415. oblatam, videre licet *infra, Cap. V. ſub finem.*

CAP. IV.

Die Sabbathi, *IX. die menſis Novembris*, horâ III. vel quaſi, Dominus (Alphonſus) *Princeps Gerundæ, primogenitus Regis Arragonum,* hanc *primam requiſitionem* fecit Petro de Luna in caſtro Perpiniani.

Ex MSC. Vindobonenſi l. c.

B*Eatiſſime Pater.* Cum *negotium* extirpationis ſchismatis peſtilentis, & nimium proh dolor radicati, & aſſecutionis ſanctæ *unionis Eccleſiæ*, diutius præſtolatæ, noviter ſit deventum ſeu deductum in ſtatum, quod ille *Angelus de Corario*, qvi ſe *Gregorium XII.* intitulabat, *renunciavit pure & libere papatui*, & o- *Gregorius ceſſit ſponte.*

& omni juri, qvod in eo ſibi prætendebat competere & habere, & aliqua alia fecit, qvantum in eo fuit, ad facilitatem & diſpoſitionem prævocatæ ſacræ unionis habendæ: Et ille *Balthaſar de Coſſa, Johannes XXIII.* in ſua obedientia nominatus, nihilomninus *a prætenſo papatu*, in qvo ſe jus habere dicebat, realiter fuit *ejectus*, & etiam *eidem renunciavit*: Sereniſſimusqve Princeps *Sigismundus, Romanorum Rex*, perſonaliter, nec non qvam plures alii Reges & Principes Chriſtiani, ac magna pars Chriſtianitatis, per ſuos ſolennes oratores & nuncios, venerunt ad hanc villam *Perpiniani*, petentes inſtantiſſime, & veſtram ſanctitatem *exorantes, quatenus dignaremini renunciare papatui* & omni juri vobis competenti in ea, pro dicta unione habenda: Allegantes, ad id veſtram ſanctitatem multipliciter teneri: Et propterea, ut veſtra ſanctitas non ignorat præmiſſa, *per ſpatium duorum menſium* vel inde circa hic *moram trahentes, nil* clarum & *efficax* ab eadem Sanctitate, ut aſſerunt, *obtinere valentes*, ſcandalizati & vacui *receſſerunt*.

Johannes 23. ceſſit compulſo.

Cæſaris & Conſtantienſis Concilii legati Benedictum etiã invitarũt ad ceſſionem.

Verum, beatiſſime Pater, cum graviſſima *pericula* & ſcandala permaxime univerſalia, non ſolum temporalia, ſed etiam ſpiritualia, quod deterius eſt, ſint *in mora* hujusmodi *renunciationis* per Veſtram Sanctitatem fiendæ, ut ex præmiſſis & aliis deprehenditur manifeſte: Pro tanto Dei ſacrificio & bono prælibatæ unionis habendæ, nec non pro tantorum evitatione periculorum & ſcandalorum *ſupplicat* veſtram ſanctitatem humiliter & devote humilis & devotus filius veſter *Ferdinandus Rex Arragonum & Siciliæ &c.* & nihilominus *obſecrat* per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, & etiam ſolenniter & reverenter *requirit* ſanctitatem eandem, quatenus *dignemini dictam renunciationem facere pure, libere, ſine dilationibus*: Ad quam, præmiſſis attentis & aliis attendendis, tenemini, utroqve jure divino pariter & humano.

Periculoſa mona, quam nexuit Benedictus.

Ferdinandus Arragoniæ Rex Benedicto ceſſionem ſuaſit.

Similes ſupplicationes factæ fuerunt per inclitum *Infantem Henricum, Magiſtrum militiæ ordinis ſancti Jacobi, Procuratorem Regis Caſtellæ*, per Lambertum Protonotarium Adminiſtratorem Eccleſiæ Pampilianenſis &c. *procuratorem Regis Navarræ*, per *Bernhardum Comitem Armeniaci*, & *Johannem Comitem Fuxi &c.* Et deſuper requiſiti ſunt notarii.

Similes literæ ad Benedictum datæ per Regẽ Navarræ.

CAP. V.

Die Martis, *XII. Novembris*, fuit oblata *reſponſio* per Dominum *Petrum de Luna*, in modum ſequentem, *ad* iſtam *primam requiſitionem Regis Arragonum*, & aliorum ipſum requirentium, ut ſupra patet.

Reſponſio Benedicti ad Regem Arragoniæ d. 12. Nov.

Ex MSCto Vindobonenſi, l. c.

UT appareat veritas proceſſus negotii unionis Eccleſiæ, de quo fit mentio in *requiſitione* facta Domino noſtro Papæ Benedicto XIII. pro parte Sereniſſimi Domini *Ferdinandi Regis Arragonum*, IX. menſis Novembris, anno Domini M CCCC XV. cujus tenor eſt talis: *Beatisſime Pater. Cum negotium extirpationis Schismatis &c.* (Fuit inſertus tenor dictæ ſchedulæ de verbo ad verbum, ut ſupra continetur.) Dictum negotium ab ipſo ſui initio exordiendo, eſt ad memoriam reducendum, quod, Sereniſſimo Dn. *Sigismundo Rege Romanorum*, per nuncium ſuum *Ottobonum de Bellonis, utriusque juris Doctorem*, movente, tractatum apud Dominum noſtrum & dictum Dominum *Regem Arragonum de mutua viſione*, inter ipſos ex una, & præfatum Serenisſimum Dominum *Regem Romanorum* parte ex alia, in aliqvo loco fienda, pro negotio unionis Eccleſiæ: Concordatumq; poſtea inter *nuncios* Domini noſtri *Papæ*, & Domini *Regis Arragonum*, ſuper hoc *miſſos Conſtantiam*, & dictum Dominum Regem Romanorum, de civitate *Niciæ* & loco *de Villa Franca*, pro dicta mutua viſione *per totum menſem Junii* anno prædicto fienda.

Vid. ſup. cap. IV.

Ottebono de Bellonis J. U. D.

Poſtquam Perpiniano conceſſerat Colliberum, maris portum.

Legatus Cæſaris ad Regem Arragoniæ & Benedictum.

Pro cujus executione idem Dominus noſter, locorum diſpoſitione attenta, in

in galeis, & armorum generibus, aliisq; præparatoriis magnas ſummas pecuniarum expoſuit.

Poſtea movente præfato *Rege Romanorum* per dictum ſuum nuncium *Ottobonum*, propter hoc miſſum ad Dominum noſtrum Papam, & Dominum Regem Arragonum, prædictos, tunc *Valentiæ* reſidentes, fuit concordatum, quod *per totum menſem Julium* proxime lapſum Dominus noſter *Papa*, & *Rex Arragonum Perpiniani*, & Dominus Rex Romanorum *Narbonæ* convenirent. Propter qvod prædictæ expenſæ pro majori parte dicto Domino noſtro inutiles & infructuoſæ fuerunt.

Perpinianum & Narbonā translatum colloquium.

Benedictum veniſſe Perpinianum.

Demum idem Dominus noſter fuit *Perpiniani* in termino concordato, Domino Rege Arragonum propter ſuam infirmitatem non valente infra dictum terminum ibi eſſe.

Mora Regis Arragonum.

Tandem dictus Dominus *Rex Romanorum XV. Auguſti Narbonæ*, & Rex Arragonum ultimo ejusdem menſis *Perpiniani* fuerunt.

Imperator XV. Auguſti venit è Concilio Narbonā. Rex Arragoniæ ultimo Auguſti venit Perpinianū.

Ibi, tum propter Domini noſtri ſenectutem, tum propter infirmitatem Domini Regis Arragonum, quod dicta mutua viſio fieret Perpiniani, invicem concordarunt.

Deinde vero Dominus ſereniſſimus *Rex Romanorum* una *cum quibusdam* prætenſis *nunciis congregationis*, quæ nunc eſt *Conſtantiæ*, provinciæ Moguntinæ, *ad dictam villam applicuit*; *Coram* Domino noſtro *Papa* ſupplicando, qvod viam vel *vias aperiret*, per quam vel quas unio breviter in Dei Eccleſia haberetur.

Imperatorē cum legatis Conſtantienſibus veniſſe Perpinianum.

Et aliquibus elapſis diebus, in quibus Dominus noſter inſtrumenta & alias ſcripturas ſuper *geſtis in congregatione Conſtantiæ contra Balthaſarem Coſſa*, & etiam per procuratores Angeli Corario videri fecit: Idem Dominus noſter per unam *ſchedulam*, qvam *die XV. Octobris* anni prædicti dicto ſereniſſimo *Regi Romanorum* tradi mandavit, prout conſtat per publicum inſtrumentum, *vias unionis* aperuit. Cujus qvidem *ſchedulæ* talis eſt tenor: *Cum per Sereniſſimum Dominum Sigismundum Regem Romanorum fuerit ſupplicatum Domino noſtro Papæ Benedicto XIII. &c.* (fuit inſertus tenor dictæ ſchedulæ.)

Benedictum obtuliſſe Imperatori modum unionis die 15. Octob. Vid ſup. cap. 2.

Poſtea autem Dominus noſter *Papa Benedictus* ſuper habenda practica *de executione dictæ viæ ceſſionis*, quæ dicto Sereniſſimo Regi Romanorum acceptabilis eſſe videtur, *certas aſſignavit perſonas* ad tractandum & concordandum cum perſonis aliis per Sereniſſimum Regem Romanorum aſſignatis.

Et tandem, habitis inter dictas perſonas aliqvibus prolocutionibus ſeu tractatibus, idem Dominus noſter Papa Benedictus ſuper dicta via ceſſionis eidem Sereniſſimo *Regi Romanorum* cum una *ſchedula quam d. 26. Oct.* anni ſupra dicti *exhibuit*, practicas duas aperuit & obtulit tenoris ſeqventis: *Sequitur practica ſuper via renunciationis aperta per Dominum noſtrum Papam Benedictum ad inſtantiam illuſtriſſimi Principis, Domini Sigismundi Romanorum Regis*, & cætera, ut ſupra.

Benedictum obtuliſſe d. 26. Octob. aliam Imperatori de unione ſchedulā. Vid. ſup. c. 3.

Et qvamvis utiles, ſecuræ & certæ ſint *practicæ* Domini noſti *Papæ* ſupra inſertæ, quæ utique non indigent longo diſcurſu temporis, non timent infamationis periculum, vel tumultuoſæ multitudinis ſeu congregationis diſcrimen, neque terrorem ſeu impreſſionem potentis Principis vel alterius formidabunt, ſed aderit plena *ſecuritas & libertas*, qualis requiritur in dicto negotio unionis.

Poſt ipſorum autem *apertionem & oblationem* nihil circa eas pro parte dicti ſereniſſimi *Regis Romanorum*, nec pro parte eorum, qui aſſerebant ſe eſſe *miſſos a dicta congregatione Conſtantienſi*, fuit dictum, vel propoſitum dicto Domino noſtro Papæ.

Sed obtinentes ab eo *diem certum*, videlicet *XXX. menſis Octobris* proxime lapſi ad proponendum aliqua, qvæ ſe velle proponere aſſerebant: Certi ex prædictis prius *nunciis dictæ congregationis* pro parte ejus, & certi alii pro parte dicti Sereniſſimi *Regis Romanorum*, *in præſentia* Domini noſtri *Papæ* die prædicta, palam aſſiſtente multitudine gentium copioſa, præmiſſis aliquibus præfationibus, Dominum noſtrm *Papam monuerunt, rogarunt, & requiſierunt, quod ſuo juri papatus renunciare ac cedere dignaretur.*

d. 30. Oct. Sollenniter denuo monitum Benedictum, qui cederet.

Quibus

Reſpondit Benedictus, ſui hoc eſſe muneris diſpicere de ſalute Eccleſiæ.

Quibus pro parte Domini noſtri Benedicti fuit *reſponſum*, & clare oſtenſum, qvod ob ſalutem fidelium animarum, & ad evitandos errores, & ut vera unio in Eccleſia ſequeretur, oportebat ipſum debite providere. Et quod, niſi ſic fieret, non ſatisfaceret Dei ſervitio, bono univerſalis Eccleſiæ, oblationibus per ſe hactenus factis de via renunciationis, quæ *m dum & finem unionis* haberent annexos, atqve ſacris canonibus, per quos via renunciationis ſuis caſibus ideo commendatur, quod ſit ob finem boni, quod ſeqvatur ex eodem nunc debito ſui officii: Cum providere ſuper hoc *ad eum* ſpectat, ex jure & prærogativa a parte ſedis, imo ad hoc compellunt ipſum divina jura pariter & humana.

Benedictum obtuliſſe Imperatori vias ceſſionis.

Fuitque ſubjunctum in dicta requiſitione, quod Dominus noſter Papa, ut bonus paſtor, ad ſatisfaciendum ſupradictis, poſt oblationem, quam fecit dicto Sereniſſimo Regi Romanorum de via ceſſionis papatus, prout in præmiſſa ſchedula continetur; *duas* ſuper ea *obtulit practicas*, ad providendum, quod per ipſam unio univerſalis Eccleſiæ habeatur.

Rogavit nuncios Imperatoris & Concilii, amplecterentur modos à ſe oblatos.

Tandem pro parte Domini noſtri Papæ fuerunt *rogati*, hortati, moniti, & inſtantiſſime requiſiti ſupradicti prætenſi *nuncii dictæ congregationis*, & præfatus Sereniſſimus *Rex Romanorum* in perſonis eorum, qui ibi tunc nomine ſuo, quatenus *præfatas practicas* vel alteram earum *acceptarent*, vel *cauſas dicerent*, aut *dubia moverent*, cur acceptandæ non eſſent. Nam paratum ſe exhibebat & promtum dictis eorum ſatisfacere, & dubia declarare. Et ſi aliqua eſſent in dictis practicis rationabiliter corrigenda, emendanda, addenda, vel mutanda, illa volebat & re & effectu corrigere & emendare, addere & mutare.

Legatos illos ad has noluiſſe reſpondere. Legatos diſceſſiſſe.

Qui qvidem prætenſi tum *nuncii dictæ congregationis*, miſſi per dictum Sereniſſimum Regem Romanorum, nihil de ſuis vel dominorum intentionibus, ſeu conceptis ſuper dictis practicis, vel materia unionis Eccleſiæ, dicere vel aperire volentes, recitatis ſibi, pro parte Domini noſtri Papæ, monitionibus, rogationibus, exhortationibus & reqviſitionibus antedictis, *ab ejus præſentia receſſerunt.* Prout hoc conſtat per publica inſtrumenta.

Benedicti aliam ſchedulã obtulit Regi Arragonum d. 8. Nov.

Poſtea vero in *alia ſchedula* ex parte Domini noſtri tradita ſereniſſimo Domino *Regi Arragonum*, *IIX* præmiſſi *menſis Novembris*, ut conſtat per publica inſtrumenta, dictus Dominus noſter ad declarationem ſuæ *ſchedulæ* ſuper ultimo inſertæ condeſcendere voluit ad faciendum additionem, tenoris ſequentis: *Et pro breviori expeditione prædicti negotii, ob Dei ſervitium & animarum ſalutem placet eidem Domino noſtro, deſignando numerum compromiſſariorum, de quibus ſit mentio in practica per ipſum oblata, ad hoc condeſcendere, videlicet, quod compromiſſarii de ſuo conſenſu per Dominos Cardinales eligendi ſunt ſex, eligendi autem per illos Dominos, qui in alia obedientia ſe Cardinales faciunt nominari. Si de totidem pars alia non contentatur, ſint octo vel decem: aut ſi voluerint, XII. Præterea volens idem Dominus noſter ad deſignationem loci venire, de quo ſecundum dictam practicam eſt concordatum, offert locum & loca idonea infra ſuam obedientiam aſſignare, cum ſufficientibus ſecuritatibus: Quæ loca ſi pars alia acceptare noluerit, licet multis attentis ea non debeat refutare, nihilominus placet eidem Domino noſtro condeſcendere ad acceptandum Marſiliam cum Sancto Victore, Niciam cum Villa Franca, vel Saonem, non obſtante, quod ſint in alia obedientia conſtituta, dum tamen de ſufficientibus ſecuritatibus fuerit proviſum.*

Benedictũ non eſſe in culpa cur receſſerint legati Concilii.

Quibus omnibus attentis, quæ indubie vera ſunt, evidenter apparet, quod Sereniſſimus *Rex Romanorum*, & alii prætenſi *nuncii* dictæ *congregationis Conſtantienſis* à Domino noſtro Papa reſponſum efficax habuerunt, nec non aperitionem & oblationem viarum & practicarum ſalubrium pro dicta unione Eccleſiæ obtinenda: Et, quod, ſi forte ſcandalizati receſſerunt, eorum ſcandalum non eſt imputandum Domino noſtro Papæ.

Sed veniendo ad concluſionem requiſitionis prædictæ, reſpondet Dominus noſter prædictus, quod *renunciare*

papatui ſic ſimpliciter, ſicut petitur, *non debet*, ſicut late ſuperius eſt deductum; ſed paratus eſt renunciationem facere de ſuo jure papatus, obſervata omni via ex practicis ſupra inſertis, vel alia juſta & rationabili practica, quam nunquam excluſit, nec intendit excludere, pro dicta unione conſequenda &c.

CAP. VI.

Copia *ſecundæ requiſitionis* factæ pro parte præmiſſorum dicto Domino *Petro*, in *Collelibero*, per XII Ambaſiatores, *die XIII. Novembris.*

Ex MSCto Vindobonenſi & aliis.

Secunda Epiſtola Regis Arragonum ad Bene. V. ſup. c. IV.

dictum pro ceſſione d.13. Nov.

B*Eatiſſime Pater.* Supplicationi & requiſitioni, factis & oblatis *die IX.* præſentis menſis Veſtræ Sanctitati ſub hac forma: *Sanctiſſime Pater. Cum negotium extirpationis &c.* reſpondit eadé Sanctitas die 12. dicti menſis, ſub hac forma: *Ut appareat veritas proceſſus &c.*

Vid. ſup. c. V.

Verum, *ſanctiſſime Pater*, quia urgentibus cauſis & motivis, in dictis ſupplicatione & requiſitione expreſſis, via paratur, opportunius, quàm à die orti ſchiſmatis usque nunc, ad conſequendum Eccleſiæ unionem: Nam *facta* per Veſtram Sanctitatem *ceſſione*, de qua extitit ſupplicatum, ſperatur veroſimiliter, quod *in concilio generali univerſalis Eccleſiæ*, quod brevi dante Deo congregabitur, providebitur ſancti matri Eccleſiæ per eos, ad quos pertineat, de unico, indubitato ac univerſali paſtore, forte per aliquam de practicis jam apertis, vel per alias, aut aliter, prout *in eodem concilio* per eos, ad quos pertinebit, dirigente Spiritu ſancto, diſponetur & ordinabitur, cum aliter nequeat in prædictis legitime provideri, exſtirparique ſpecialiter ſchiſma peſtiferum, & ſic obviabitur ſcandalis & diviſionibus, ob dictum ſchiſma usque nunc pullulatis, & quæ timentur oriri inpoſterum, niſi de dictæ *renunciationis remedio* occurratur:

Idcirco, *beatiſſime Pater*, Raymundus de Plano, Bonovatus Petri, Legum, & Petrus Serra, Decretorum Doctores, *Ambaſiatores* & procuratores Illuſtriſſimi Domini Ferdinandi Regis Arragonum, Siciliæ &c. filii veſtri devoti, cum debita reverentia Veſtræ Sanctitatis, *videntes*, per veſtram reſponſionem, ſupplicationem & requiſitionem prædictis non fuiſſe, ut debuit, & congruit neceſſitati unionis Eccleſiæ, ſatisfactum, *ſtantes & perſeverantes in ſupplicatione & requiſitione jam factis*, cum repetita reverentia, ob Dei ſervitium, & dictum beneficium unionis, & ex cauſis ſupradictis, & aliis pluribus Veſtræ Sanctitati notiſſimis, (& etiam toti mundo) *ſupplicant* ſanctitati prædictæ *ſemel, ſecundo & tertio, ſæpe, ſæpius, & inſtanter*, & cum geminata inſtantia, & dictis vicibus, cum dicta reverentia, pariter eandem ſanctitatem obſecrant, & requirunt, quatenus *exequatur & impleat, operis* per effectum, per ſe, vel ſuos, procuratorem ſeu procuratores, ad id plena & irrevocabili poteſtate ſuffultos.

Alioquin, *beatiſſime Pater*, ſi Veſtra ſanctitas ſupplicata & requiſita, quod non creditur, realiter non exequatur, dicti ſupplicantes & requirentes, ſolùm Dei ſervitio innitentes, cui præ aliis obligati exiſtunt, & zelo unitatis ſanctæ matris Eccleſiæ, & totius reipublicæ omnium Chriſtianorum, & quieti pacificæ eorundem, cum Veſtræ ſanctitatis reverentia repetita *proteſtantur de omni jure univerſalis Eccleſiæ* ac ipſorum ſupplicantium, & alterius, cujus interſit, & de recurrendo ad remedia licita, juridica & honeſta.

Cæterum, *beatiſſime Pater*, quamvis poſſit *concilium generale Eccleſiæ univerſalis* in hac cauſa tantæ neceſſitatis Eccleſiæ congregari, & in eo poſſint & valeant convenire omnes, tam obedientiæ Veſtræ, quàm obedientiarum olim Johannis & olim Gregorii, qui aliàs conſueverunt ad concilium congregari, quarum dictarum obedientiarum, olim Gregorii & Johannis, magna pars ſit ad præſens in *Conſtantia* congregata: Et ab aliquibus curioſis in dubium revocetur, quamvis dubitandum non ſit, an vale-

valeant illi dictarum duarum obedientiarum ſimul cum illis de veſtra obedientia *in Concilio generali Eccleſia univerſalis* congregari, pro extirpando hoc nefando ſchiſmate, & unione jam dicta conſequenda, & debite providendo de unico & indubio ſummo Pontifice univerſalis Eccleſiæ: Ideo ex ſuperabundanti cautela, & ut tollatur omnis dubitationis ſcrupulus, eandem ſanctitatem ſupplicant dicti Ambaſiatores & procuratores, quatenus alicui ſeu aliquibus perſonis, de quibus merito confidere debeant, dictus Dominus Rex, & alii Reges & Principes Veſtræ obedientiæ, qui totis conatibus proſequantur, & proſequi intendant extirpationem dicti ſchiſmatis & aſſecutionem dictæ unionis, committere dignemini *Vices veſtras & poſſe plenum* dare, convocandi dictum concilium generale, & autorizandi, approbandi & confirmandi per ipſum concilium peragenda, ac tollendi, irritandi, abolendi atq; caſſandi omnes & ſingulos proceſſus, ſententias qualeſcunque, ac pœnas factas, latas & decretas, & promulgatas in obedientias dictorum olim vocatorum Gregorii & Johannis, & ſingulares eorundem, occaſione, vel ex cauſa dicti ſchiſmatis, & contra maculam ſive notam juris vel facti exinde contractam, omnes & ſingulas perſonas dictarum duarum obedientiarum habilitandi, & cum eis diſpenſandi quantum optimum ſit, & indigebit, & providendi & ordinandi, quod non poſſit excipi de dictis ſententiis aut pœnis contra intervenientes in dicto concilio, nec contra perſonas deputandas in dicto concilio, [nec contra eligentes Papam] nec contra eum, qui fuerit in Papam electus, ipſaſque perſonas, ad præcedentia [prædicta] omnia & ſingula habilitandi, & omnia alia & ſingula faciendi, quæ erunt neceſſaria, expedientia, ſeu opportuna circa prædicta & alia dependentia, incidentia aut emergentia ex eiſdem: Et mandare dignemini eiſdem perſonis ſuffultis dicta poteſtate, quatenus, ex quo veſtra ſanctitas receſſit ab hac villa Perpiniani, ubi tractatur ad præſens de præparatoriis dictæ unionis, reſideant in hac villa, & vadant alibi, ubi diſponetur per Reges & Principes, & alios, de veſtra obedientia hic ratione prædicta congregatos, & poterit facilius per alium vel alios veſtra poteſtate ſuffultos expediri, quàm, Pater ſanctiſſime, per vos perſonaliter, attentis ætate & gravitate perſonæ veſtræ, & ſtatu veſtræ eximiæ dignitatis.

Rogatus Benedictus XIII. mittere legatos ad negotia Concilii.

Veruntamen, ubi Veſtra ſanctitas nolit id committere, ſupplicant veſtram ſanctitatem, ipſamque exhortantur, obſecrant, & reverenter requirunt, quatenus *illico revertatur ad Villam Perpiniani; ubi de prædictis præparatoriis & negotiis unionis tractatur*, & prædicta omnia & ſingula, quæ eſſent, ut præmittitur, per dictos commiſſarios aut vos fienda & exequenda, faciat & exequatur. Offeruntque (ſe) omnes iidem ſupplicantes, quod pro ſe, & etiam una cum aliis hic ratione prædicta congregatis, *providebunt*, & providere facient, per eos, ad quos pertineat, *de ſalvo conductu & ſecuritatibus*, tam Veſtræ ſanctitati ſuo caſu, quam ſuo caſu dictarum perſonæ ſeu perſonarum. Hæc quidem ſunt utilia, opportuna, & etiam accommoda tractatui & negotio dictæ unionis, & quietativa conſcientiarum omnium, ſignanter illorum, qui ſunt de veſtra obedientia. Et ſic etiam facta fuerunt per commiſſarios dicti olim vocati Gregorii, habentes ad id poſſe, legitimo tempore, quo procurator ipſius Gregorii nomine ejuſdem renunciavit prætenſo juri, quod idem Gregorius in Papatu ſe habere dicebat. Et iterum etiam prædicta ſic fieri ſupplicantes obſecrant, & reverenter requirunt. Aliàs enim proteſtantur de omni jure univerſalis Eccleſiæ, & alterius cujusvis.

Aut Perpinianum redire juſſus.

Promiſſus ſalvus conduct⁹.

Paulus Secretarius.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VII.

Reſponſio Petri de Luna, xvi die menſis *Novembris*, anno Domini M CCCC XV. *ad ſecundam requiſitionem* ſupra proxime ſcriptam, eidem Petro per Regem Arragonum in *Colle Libero* legitime intimatam.

Ex MSC. Vindobonenſi l. c.

CUm per ultimam ſchedulam, ex parte ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ Benedicti xiii. Sereniſſimo Domino Ferdinando Regi Arragonum
V. ſup. c. V. die xii. Novembris anno Domini M CCCC XV præſentatam, ſic incipientem: *Ut appareat veritatis proceſſus &c.* ſupplicationi & requiſitioni Regiis, ejuſdem menſis & anni, præſentatis, in-
V. ſup. c. IV. cipientibus: *Beatiſſime Pater. Cum negotium extirpationis ſchiſmatis &c.* juſte & ſufficienter ſatisfactum ſit, evidenter apparere poteſt cuilibet intuenti. Nec videtur neceſſarium, ad ſupplicatio-
V. ſup. c. VI. nem & requiſitionem, die xiv ejuſdem menſis & anni in Cotto Libero Elnenſis diœceſeos præſentatas, in quantum cum primis ſupplicatione & requiſitione concordant, pro nunc aliud reſpondere, ſed ſufficit ad ſchedulam prædictam remittere, in qua idem Dominus Papa de & cum conſilio fratrum ſuorum Reverendiſſimorum in Chriſto patrum, Dominorum Cardinalium, & aliorum Prælatorum, & ſcientificorum virorum, ſupplicationi & requiſitioni prædicti Regis rationabiliter ſatisfecit.

In quantum vero & ſupplicationi & requiſitioni prædictis ſubjungitur *proteſtatio de jure univerſalis Eccleſiæ* &c. huic proteſtationi idem Dominus noſter, ut ponitur, non conſentit. Quia nec jure nec ratione fulcitur. Imo ipſe, cui ex officio incumbit omne jus univerſalis Eccleſiæ defendere, & animam ſuam pro illo defendendo ponere, proteſtatur pro ſe, & ipſius Eccleſiæ nomine, de ſuo & ejuſdem Eccleſiæ intereſſe, & de jure ipſius Eccleſiæ conſervando, ac de providendo, ſi opus fuerit, per conſtitutiones factas & fiendas, pro illius auctione & defenſione, & per remedia juridica, neceſſaria & opportuna, nec non per pœnas ſpirituales & temporales contra qvascunq; perſonas cujuscunq; ſtat⁹ & conditionis exiſtant, contrarium attentantes, aut eis in attentando hujusmodi dantes conſilium, auxilium, vel favorem, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Imperiali, Regali, aut quacunque alia Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate.

Et qvod in ſupplicatione & requiſitione prædictis *receſſus* Domini noſtri *à villa Perpiniani* tangitur, & *pro regreſſu ad eandem villam* idem Dominus noſter per ſupplicantes requiritur: Reſpondet Dominus noſter prædictus, qvod cum ipſe, quia ad villam jam dictam pro *mutua viſione inter ipſum & Regem Romanorum* fienda *ad tractandum de pace & unitate Eccleſiæ* ſe venturum promiſerat, die inter eos conventa venerit, & in eadem villa ultra aſſignatum terminum adventum dicti Regis Romanorum ad Narbonam per XV. dies expectaverit: Et abinde, *adveniente dicto Rege Romanorum ad ſæpedictam villam Perpiniani*, de unione Eccleſiæ cum eo tractare inceperit: Prædictusqve Rex Romanorum ab ea tractatu rupto receſſerit, & poſtea idem Dominus noſter non ſine ſuæ perſonæ periculo, ut a fide dignis aſſeritur, in eadem villa per plures dies reſederit: Prædictus *Rex Arragonum mirari non debet de receſſu*, ſibi per eundem Dominum noſtrum per antea intimato. Nam etſi *omni tempore, & in omnibus cauſis deceat Romano Pontifici ad libera pervenire concilia*, & ipſius in nullo vacillare judicia: Iſto tamen tempore, & in tanto negotio, ubi omnimoda libertas requiritur, neceſſum ſumme videtur, quod in tali loco negotia pertractentur, in qvo ipſe & tota curia ſua fruentur omnimoda libertate.

Et cum idem Dominus noſter adhuc non pervenerit ad locum, ad quem pro perſonæ ſuæ ſecuritate ire decrevit, ſed adhuc ſit in via: Propterea omnibus aliis, in ſupplicatione & reqviſitione

ne

ne prædicti Regis contentis, ſingulariter reſpondere non poteſt de præſenti. Sed poſtquam ad locum deſtinatum pervenerit, ad omnia ibidem contenta, ſi dictus Dominus Rex Arragonum pro habenda pleniori reſponſione miſerit, rationabiliter auxiliante Domino reſpondebit.

CAP. VIII.

Requiſitio Domini Regis Arragonum, Caſtellæ & Navarræ & Comitatus eorundem, *facta Cardinalibus*, in Cottolibero cum Petro exiſtentibus, *XIII. Novembris.*

Ex MSCto Vindobonenſi, l.c.

CUm Sereniſſimus Dominus *Rex Arragonum* cum Ambaſſiatoribus Illuſtriſſimorum Regum & Principum Caſtellæ & Navarræ, & Fuxi Comite, & aliis pluribus obedientiæ ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ Benedicti, in villa Perpiniani congregatis, inſtiterit & intenderit vigili animo, quantum potuit, circa *directionem negotii unionis ſanctæ matris Eccleſiæ*, ſupplicando continue, & cum debita reverentia reqvirendo ſanctiſſimum Dominum noſtrum Papam ſuper *ceſſione* per eum fienda, & aliis utilibus, ac commodis & oportunis *ad conſequendum unionem* jam dictam: Et durantibus ſuppplicationibus antefatis Dominus noſter *Papa receſſerit a villa Perpiniani*, & vos Reverendi Patres pariter cum eodem: *Præſentiaque* veſtrarum paternitatum pluribus ex cauſis in hoc negotio ſit valde *neceſſaria & utilis in dicta villa Perpiniani*, ubi de negotio dictæ unionis tractatur, & continue tractabitur: *Johannes Raymundus de Plano, Bonovatus Petri*, Legum, & *Petrus de Serra*, Decretorum Doctores, Ambaſſiatores, & procuratores dicti Domini Regis, ex parte Sereniſſimi Domini Regis præfati, cū inſtantia, quanta poſſunt, vos rogant, & cum debito honore, pro *intereſſe univerſalis Eccleſiæ*, & alio quocunque, quod prætendi poteſt, requirunt, quatenus *redeatis illico ad* dictam *villam Perpiniani*, & *conveniatis cum dicto Domino Rege, & Ambaſſiatoribus aliorum Regum, Principibus, Prælatis*, & aliis perſonis ibidem pro dicto negotio congregatis, & interveniatis tractando, conſulendo, operando & exequendo ea, quæ erunt neceſſaria, utilia, expedientia, ſeu etiam opportuna ad dictam unionem conſequendam. *Cardinales Petri de Luna qui redeant Perpinianum, invitati.*

Aliàs enim cum debito honore *proteſtantur* de omni jure univerſalis Eccleſiæ, & alterius, cujus interſit.

CAP. IX.

Reſponſio Cardinalium Petri de Luna, dicto XIII. die, ad requiſitionem conſimilem de non recedendo, usque dum unio facta fuerit in Eccleſia, per Regem Arragonum eisdem factam.

Ex MSC. Vindobonenſi.

REquiſitioni ex parte Sereniſſimi Principis, Domini Ferdinandi Regis Arragonum, die XIII menſis Novembris in loco Coccoliberi Elnenſis diœceſeos, ſacro collegio Reverendiſſimorum Patrum & Dominorum, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium factæ, cujus tenor ſic incipit: *Cum Sereniſſimus Dominus Rex* &c. prædicti Domini *Cardinales reſpondent*: Quod, cum ſanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter, Dominus Benedictus, divina providentia Papa XIII. tractando de unione Eccleſiæ cum Rege Romanorum ſe in debita & juſta ratione poſuerit, & prædictus Rex Romanorum rationabiles practicas, ad unionem Eccleſiæ veraciter conſequendam per eundem Dominum noſtrum oblatas, non acceptaverit, nec aliam vel alias rationabiles dicto Domino noſtro aperuerit, imo tractatus rumpendo à villa Perpiniani receſſerit, & prædictus Dominus noſter ex juſtis cauſis à dicta villa receſſerit: Prædicti Domini *Cardinales debitum ſuum fecerunt, ſequendo ſuum Dominum*, nuncii Chriſti vicarium, caput ipſorum & totius Eccleſiæ militantis. *Cardinales tuiti fugam ſuā cum Benedicto.*

tantis. Et ſi contrarium feciſſent, Deum graviter offendiſſent, & fidelitatem, ad quam tenentur, minime obſervaſſent.

Excuſant reditum ſuum.

In quantum vero requiruntur, ut *ad* prædictam *villam Perpiniani revertantur*, ad tractandum & conſulendum, operandum & exequendum cum Dominis, Rege & aliis, quæ erunt neceſſaria Eccleſiæ unitati: Reſpondent, quod ipſi cum Domino noſtro Papa in prædicta villa Perpiniani, quamdiu ibi ſua fuit ſanctitas, reſederunt, conſiliis ſuæ ſanctitatis continue adhærentes, ſi ibidem dicto Domino Regi eis aliquid circa negotia currentia dicere placuiſſet. Nunc autem eidem Serenitati reſpondent, quod, cum non deceat, à capite membra diſcedere, imo juxta Scripturæ ſacræ ſententiam membra ſua debeant ſequi caput, ipſi eundem Dominum noſtrum *non poſſunt nec debent* dimittere, nec *ad* eandem *villam Perpiniani reverti*.

Et cum dicitur, qvod *præſentia* dictorum Dominorum *Cardinalium* ſit ibi valde *neceſſaria* & utilis in hoc negotio: Reſpondetur, quod rami fracti ab arbore fructus germinare non poſſunt, & à fonte rivi præciſi areſcunt fructificare. Itaque *ſine Domino noſtro* prædicto *non poſſunt*, ſine cujus autoritate poſſunt facere nihil.

Proteſtationi autem dicti Domini noſtri *Regis* cum ejuſdem honore *non conſentiunt*. Imo ipſi, quibus poſt Papam principaliter incumbit pro jure univerſalis Eccleſiæ proteſtari, ſuo & univerſalis Eccleſiæ nomine *proteſtantur*, melioribus, via, modo, & forma, quibus poſſunt, de Domini noſtri, eorum & ipſius univerſalis Eccleſiæ intereſſe.

CAP. X.

Requiſitio, per Regem Arragonum Prælatis *in Cottolibero facta* XIII. Novembris.

Ex MSC. Vindobonenſi

Prælati partis Benedictinæ invitati, qui redeant Perpinianũ.

F*Erdinandus* &c. Reverendis & Venerabilibus in Chriſto patribus, univerſis & ſingulis ArchiEpiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis, intra Domini noſtri dominium conſtitutis, ſalutem & dilectionem. Cum nos, cum ambaſiatoribus Illuſtriſſimorum Regum & Principum Caſtellæ & Navarræ, ac Comite Fuxi, & aliis pluribus obedientiæ ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ Benedicti, in villa Perpiniani congregatis, inſiſtamus & intendamus vigili animo, quantum poſſumus, intendimus & vigilavimus circa directionem negotii unionis ſanctæ matris Eccleſiæ, ſupplicando continue, & cum debita reverentia requirendo ſanctiſſimum Dominum noſtrum Papam prædictum ſuper *ceſſione* per eum fienda, & aliis utilibus, ac commodis & opportunis ad conſequendam unionem jam dictam: Et durantibus ſupplicationibus anteſatis, idem ſanctiſſimus Dominus noſter Papa receſſerit à villa ejuſdem Perpiniani: Et *vos* pariter cum eodem: *Præſentiaque veſtra* pluribus ex cauſis in hoc negotio ſit valde *neceſſaria* & accommoda *in* dicta *villa Perpiniani*, ubi de negotio & præparatoriis dictæ unionis tractatur & continue tractabitur: Ideo vos rogamus, requirimus, & etiam exhortamur pro intereſſe univerſalis Eccleſiæ, & alio quocunq; qvod prætendi poteſt & poſſit, qvatenus *redeatis illico ad* dictam *villam Perpiniani*, & ibi convenientes nobiſcum, & Ambaſiatoribus aliorum Regum, Principibus, Prælatis, Comite, & aliis perſonis, ibi in prædicto negotio & præparatoriis congregatis, & interveniatis tractando, conſulendo, operando & exequendo ea, quæ erunt neceſſaria, utilia, expedientia ſeu etiam opportuna ad dictam unionem conſequendam. Aliàs *proteſtamur contra vos* de omni jure univerſalis Eccleſiæ, & alterius, cujus interſit, & quod poſſimus procedere ad remedia debita in prædictis. *Datum in villa Perpiniani*, & propter indiſpoſitionem perſonæ noſtræ ſignatum manu noſtri Secretarii, *die XIII Novembris, Anno Domini M CCCC XV. Paulus Secretarius.*

Prælati

Ad hanc requiſitionem Prælati non reſpon-

Digitized by Google

Perpinianum reverſi.

reſponderunt, cum *pro majori parte ad Perpinianum redierunt*, illis exceptis de familia Petri.

CAP. XI.

Copia *tertiæ & ultimæ requiſitionis*, factæ *Petro de Luna*, ad cedendum, ex parte Regis Arragonum &c.

Ex MSC. Vindobonenſi

Petrus de Luna jam fugerat ex Collelibero ad caſtrum Paniſcola.

Sanctiſſime & beatiſſime Pater. Pro parte non ſolum Sereniſſimi Regis Arragonum, ſed etiam Illuſtrisſimorum Regum Caſtellæ & Navarræ, ac Comitum Armaniaci & Fuxi, fuerunt præſentatæ Veſtræ ſanctitati ſub diverſis Calendariis & temporibus, & in diverſis locis, Prima *in villa Perpiniani*, & alia & ſecunda *in villa Coquiliberi* poſt receſſum veſtrum à dicta villa Perpiniani, *duæ ſupplicationes*, & reverentiales requiſitiones. Quarum ſeries & tenor per ordinem ſic ſe habent: *Prima: Beatisſime Pater. Cum negotium extirpationis ſchismatis* &c. Et ſecunda: *Beatisſime Pater. Supplicationi & requiſitioni factis & oblatis* &c. Et ad dictas ſupplicationes & requiſitiones Veſtra ſanctitas reſpondit ſub diverſis Calendariis, in villa & loco jam dictis. *Quarum reſponſionum* ſeries ſequitur prout infra. Prima: *Ut appareat veritas proceſſus* &c. Secunda: *Cum per ultimam ſchedulam* &c.

V. ſup. c. IV. — *ſup. c. VI.* — *ſup. c. V.* — *V. ſup. c. VII.*

Verum, beatiſſime Pater, cum reſponſiones per veſtram ſanctitatem factæ detegunt in aperto cuilibet intuenti, quod veſtra ſanctitas *non renunciavit, nec renunciare curavit papatui*, nec practicas, & formas electionis futuri Pontificis relinquere vult ordinationi & diſpenſationi concilii generalis univerſalis Eccleſiæ breviter congregandi, ad quod de jure pertinet dicta electio, quod cum Spiritus ſancti adjutorio diſponet & ordinabit de practicis motis, aliiſque ſalubribus & brevioribus circa electionem jam dictam, nec alia impleverit veſtra Sanctitas, qvæ in dictis requiſitionibus continentur: Quod etiam à parte detexit receſſus ſubitus ſine cauſa rationabili, cum reverentia loquendo ſanctitatis veſtræ. Quia, ubi præceſſerunt fides & *guidatica* dicti Sereniſſimi *Regis* Arragonum, & etiam *ſine guidaticis*, ubi dicti Domini *Regis* erat *præſentia*, & in ſua obedientia Eadem Sanctitas, quæ nunc uſque tuta, defenſa, & prout voluit, ibidem cum omnimoda libertate permanſit, timere non debuit, imo nec de ſiniſtro aliquo dubitare: Nec cum fictis coloribus (ſemper cum reverentia Veſtræ ſanctitatis loquendo) veritate victrice omnium prædicantiũ (prædicante) contrarium, rem aliter ſe habere poterit demonſtrari: Ideo *Raymundus* Xatmar miles, & *Petrus Baſſeti*, Legum Doctor, Conſiliarius, Ambasſiatores, & procuratores dicti Domini Regis Arragonum, Veſtræ intimant ſanctitati, quod, *ob non factam renunciationem* ſupra dictam, quam Eadem ſanctitas facere debuit, *de jure divino pariter & humano*, *& eam offerre nudo verbo non fuit* ſufficiens, & ob non implementum aliorum, quæ ſupplicata & requiſita fuerunt, dictos *Reges* & Principes, *licet invitos*, cum ſciant, ſe reddituros rationem pro Eccleſia, quam à Chriſto tuendam ſuſceperunt: Quia, ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per dictos Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati Eccleſiam tradidit committendam: Urgentique zelo fidei & neceſſitatis, & opportunitatis perveniendi ad unitatem univerſalis eccleſiæ, quæ ab initio prædicti ſchismatis uſque nunc attingi non potuit, *oportebit* pro defenſione juris dictæ univerſalis Eccleſiæ, pro Dei ſervitio, & exoneratione ſuæ conſcientiæ, ac reſpectibus aliis, tam in his, quam in aliis ſupplicationibus & requiſitionibus poſitis, *uti* debitis *remediis*, licitis & permiſſis. Et licet amplius ſupplicare & requirere non ſit neceſſarium, ad uberiorem tamen tutelam, non interdicta facultate utendi ſuo caſu dictis remediis, cum dictis Regibus & Principibus viſum fuerit, Veſtræ ſanctitatis reſponſione nullatenus expectata, imo omni facultate retenta, iterum & iterum, ac quantum poſſit geminatis vicibus ſupplicant, & requirunt cum debita reverentia ſancti-

ctitatem eandem, quatenus pro Deo principaliter, & pro beneficio celeriori perveniendi ad unionem ſanctæ matris eccleſiæ, ac compatiendo tanto animarum diſcrimini, & infinitis occurrendo ſcandalis, per effectum operis bis ſupplicata per Ambaſiatores dictorum Regum & Principum, ſecluſa omni mora adimpleat.

Tertia vice rogatus Benedicto qui Papatu cedat.

Significantes eidem Sanctitati, quod *Illuſtriſſimus Rex Romanorum*, & *alia perſona miſſa per congregationem Conſtantienſem*, ſunt, vel tempore ſuæ miſſionis erunt in *Narbona*, & continue per ſuos Ambaſiatores tractant, ſeu tractabunt in dicta villa cum dicto Domino Rege Arragonum, & Ambaſiatoribus aliorum Regum & Principum pro bono, juridicio, compendioſo, & concordi remedio ad extirpandum ſchisma peſtiferum, & perveniendum ad beneficium unionis.

Nunciatum Benedicto Narbonæ cauſam eſſe tractãdã.

Aliàs dicti *Ambaſiatores* & procuratores nominibus ſupradictis in dictis ſupplicationibus & requiſitionibus perſiſtentes, cum debita reverentia, *ad effectus* expreſſos in dictis prima & ſecunda ſupplicationibus & requiſitionibus, & ad omnes & ſingulos alios effectus neceſſarios ſeu *utiles actui ſanctæ unionis* jam dictæ *proteſtantur*, quod dicti Reges & Principes *utentur remediis debitis*, licitis & permiſſis, & turbari naviculam ſancti Petri amplius, quantum in eis fuerit, non permittent.

CAP. XII.

Copia ſecundæ & *ultimæ requiſitionis*, factæ *Cardinalibus* Petri de Luna, quod redirent ad locum Perpiniani, pro tractando de pace & unione Eccleſiæ.

Ex MSC. Vindobonenſi

Cum per ſereniſſimum Dominum Regem Arragonum, ſeu per Ambaſiatores & procuratores ipſius, *XIII. menſis Novembris* facta fuerit paternitatibus veſtrorum reverendorum Cardinalium, in villa Coquiliberi tunc exiſtentium, certa requiſitio, ut illico rediretis ad villam Perpiniani, & ibi conveniretis cum dicto Domino Rege, & Ambaſiatoribus aliorum Regum, Principibus, Prælatis, & aliis perſonis ibidem pro dicto negotio congregatis, & interveniretis tractando, & conſulendo, operando & exequendo ea, quæ eſſent neceſſaria, utilia, expedientia, ſeu etiam oportuna ad dictam unionem conſequendam: Proteſtando, ſi dicta requiſitio nullatenus impleretur, de omni jure univerſalis Eccleſiæ, & alterius, cujus intereſt: Et vos, Reverendi Patres, preces & requiſitiones jam dictas non curaveritis adimplere, prætendentes, quod ut membra à capite non debetis diſcedere, imo illud omnino ſequi, inferendo, quod ideo non poteſtis Dominum noſtrum Papam dimittere, nec ad dictam villam reverti, allegando ulterius, quod rami fracti ab arbore germinare non poſſunt, & à fonte rivi præciſi ſtatim areſcunt &c. prout in ſerie veſtræ reſponſionis hæc latius exarantur. *V. ſup. Cap. IX.* Unde, cum *caput veſtrum & omnium eſſentiale principale ſit Chriſtus*, *& ſua Eccleſia* tanta usque nunc fuit tribulatione nefandi ſchismatis obfuſcata: Ille etiam ut ſummus Deus omnipotens eſt propitius tota mente & viribus cordialiter diligendus, & illi, ut indubitato capiti, ſuæ Eccleſiæ decent membra accedere & uniri, quocunque alio impedimento abolito, & ut arbori ſalutiferæ tanquam rami procedentes ab illa ſe figere totis conatibus atque poſſe: Ad illum etiam, ut verum fontem, à quo deſtillant rivi gratiæ & dulcedinis glorioſæ debemus flexis genibus & proſtrati ore aperto recurrere, ut ſitientes extirpationem ſchismatis & ſanctam unionem Eccleſiæ, ſua mercede pia debeat ſatiare: Pro tanto *Raymundus Xatmar* miles & *Petrus Baſſeti* legum Doctor, Conſiliarius, ambaſiatores & procuratores Sereniſſimi Domini Regis Arragonum, qvi cum Ambaſiatoribus aliorum Illuſtriſſimorum Regum & Principum, Principibus, Prælatis, & aliis perſonis, in dicta villa pro dicto ſancto negotio congrega-

Digitized by Google

gregatis, ut dictum eſt, & cum ſanctiſſimo Domino noſtro Papa, quamdiu præſens fuit, & cum Illuſtriſſimo Romanorum Rege, & reverendis Patribus & aliis perſonis, huc miſſis per congregationem Conſtantienſem, tractavit usq; nunc, & continue tractat de neceſſariis ad directionem ſanctiſſimæ unionis: Cum dictus *Illuſtriſſimus Rex Romanorum & alia jam dicta perſona de congregatione Conſtantienſi præſentes in civitate Narbonenſi* adhuc per ſuos Ambaſiatores continue tractant, ut inſiſtant in dicta villa cum Domino Rege Arragonum & aliis prædictis & ſuo conſilio cum omni diligentia, apertoque animo pro bono & concordi remedio, compendioſo & directivo ad extirpationem ſchiſmatis, ad perveniendum ad ſanctiſſimam unionem: Vos, reverendos Patres, & veſtrum quemlibet, non deſiſtendo à precibus, & requiſitionibus jam factis iterum & iterum geminatis vicibus, unanimiter *exhortantur*, & cum debito honore *requirunt*, quatenus pro Dei ſervitio, & zelo ſuæ ſanctæ Eccleſiæ, pro exſtirpatione dicti peſtiferi ſchismatis, & perveniendo ad beneficium unionis diutius concupitæ, omnia & ſingula *contenta*, requiſitionibus, non obſtantibus veſtris reſponſionibus, obligati: Et nihilominus, quia ſanctiſſimus Dominus noſter Papa, licet ſupplicatus, & cum reverentia requiſitus, noluit clare facultatem & poteſtatem alicui, ſeu aliquibus perſonis convocandi generale concilium, ac autorizandi, approbandi, & confirmandi per ipſum concilium peragenda, & cætera alia faciendi in dicta requiſitione *contenta*: Dicti Ambaſiatores & procuratores nominibus antedictis Vos Reverendos Patres, quatenus, ob nolentiam dicti ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ, dictam *convocationem concilii generalis* ſupplicatam & requiſitam, ſub illis modis & formis, quibus ſupplicata & requiſita extitit à dicto ſummo Pontifice, perſonaliter, vel per perſonas ſufficienti ſuper his poteſtate ſuffultas, illico propter moræ periculum facientes, realiter *impleatis*. Alias dicti Ambaſiatores nominibus quibus ſupra proteſtantur de omni jure univerſalis Eccleſiæ, & alterius, cujus interſit, & de recurrendo ad remedia debita, juridica & permiſſa.

Denuo rogati Cardinales Petri de Luna, qui unionem Eccleſiæ promoverent.

CAP. XIII.

Reſponſio Petri de Luna ad dictam tertiam & ultimam requiſitionem per Regem Arragonum factam.

Ex MSC. Vindobonenſi.

Antequam reſpondeatur ſchedulæ Domino noſtro Papæ Benedicto XIII. noviter oblatæ *Paniſcolæ*, aliquid eſt dicendum ſuper ſchedula in *Coquilibero* Elnenſis diœceſeos XIII menſis Novembris proxime lapſi ſibi oblatæ per prætenſos Ambaſiatores, nuncios & procuratores Sereniſſimi Domini Ferdinandi Regis Arragonum tenoris ſequentis: *Beatiſſime Pater Supplicationi* &c. Nam etſi eidem Dominus noſter Papa ſatisfecerit per ſuam reſponſivam ſchedulam, incipientem: *Cum per ultimam ſchedulam &c.* (inſeratur) Reſpondere tamen plenius, ſi requireretur, ſibi reſervavit, ex quo perveniſſet ad locum, quem decreverat pro ſecuritate perſonæ ſuæ, ut in dicta reſponſiva ſchedula continetur. Nunc ergo, ne arguatur, absque reſponſione fuiſſe aliquid prætermiſſum, ſuæ adjicit reſponſioni, quod *via* ſeu practica prætenſi *generalis Concilii*, de quo fit mentio in ſchedula ſupra, juxta ſcilicet obedientiarum Domini noſtri Papæ, & olim dicti Gregorii, & dicti Johannis, aſſumenda ſeu acceptanda non videtur. Nam de & ſuper hac via, per quam catholici cum ſchiſmaticis unirentur in unum *perverſum concilium*, multi periti in Theologia & jure diverſa & contraria opinantur. Unde tali altercationi & varietati ſubmittendus non eſt Eccleſiæ univerſalis ſtatus. Nam poſt rem factam, multorum conſcientiæ non quieſcerent, imo in dubium verterent, an unio Eccleſiæ, per quam fidelium animi acquieſcant. Maximè, quia qualiscunque, colorata, ficta & verbalis fieret acceptatio de convocatione, quæ

V. ſup. c. VI.

V. ſup. c. VII.

Concilii viam repudiat Benedict.

fieret per Dominum noſtrum Papam, vel in vim ſuæ commiſſionis, & de autoritate ſua, quæ præſtaretur agendis in dicto prætenſo concilio: Poſt dictam omnem acceptationem, ſperandum eſſet indubie, quod *multitudo illa, qua hodie reſidet Conſtantia*, quæ aut in prætenſa autoritate dicti Johannis, vel ſui prætenſi papatus, aut ſub quadam prætenſa *autoritate*, quam dicunt *univerſalis Eccleſia*, diu perduravit, ac hodie perdurat, & cui firmiter & ſine adjectione ullius conditionis innititur, dictam prætenſam autoritatem à ſe non abjiceret, imò in illa perduraret, & illi ſoli de facto & realiter inniteretur in agendis: Eſſet etiam ſperandum, quod perſonæ obedientes Domino noſtro, ſi ei libertas & ſecuritas præberetur, innitereritur firmiter autoritati Domini noſtri, aut ſui papatus, & quoq; de perſonis dicti olim Gregorii, quoad ſuam prætenſam autoritatem. Unde ſequeretur, quod qualiſcunque eſſet color & fictus & verbalis in eadem congregatione, in qua ad veritatem rei maxima eſſet animorum & voluntatum diviſio, abſque (atque) ſciſſura circa prætenſas autoritates & capita.

Attendendum eſt etiam, quod *periculoſa* eſſet Eccleſiæ dicta *via*, ſeu practica diu prætenſi *generalis Concilii*. Nam, cum *congregatio* illa *hodie Conſtantia reſidens, poteſtatis plenitudinem verbis & factis ſibi uſurpet*, & ſi poſſet, *papalia, & quæcunq; poſitiva jura ſuſpendere & tollere opinetur*, & ſic etiam *in diverſis ſuis pronunciationibus in factum deducere attentavit:* Præſumere & timere oportet, quod ex dicto prætenſo generali concilio, ubi voces eorum, qui ſunt hodie in dicta congregatione Conſtantienſi, propter eorum multitudinem præponderarent, nullus bonus exitus reſultaret, ſed *papalium poſitivorum jurium ſubverſio*, quæ multa ratione & maturitate fuerunt condita, & ſtatus univerſalis inordinatio inde procederent, & damnabiliter ſequerentur.

Præterea, quamvis in ſchedula præinſerta nominatio expreſſa loci non fiat, pro tenendo dictum prætenſum generale concilium, ſed diſpoſitionem electionis dicti loci Regibus, Principibus, & aliis de obedientia Domini noſtri, neſcitur quo jure, reſervet, acſi nil ad Papam pertineret denominatio loci hujuſmodi caſus, ut dicta convocatio eſſet fienda; Rei tamen veritas, ut à multis dicitur, ſic ſe habet, quod *propoſitum & intentio Sereniſſimi Domini Regis Arragonum eſt, quod dictum prætenſum Concilium teneatur Conſtantia* provinciæ Moguntinenſis, & ſic eſt deliberatum per ipſum & quoſdam alios, volentes in hoc condeſcendere voluntati Domini Sigiſmundi, Regis Romanorum. Cui tamen teſtis ſit Deus, quod dicta civitas Conſtantienſis non eſt tuta, ſecura & libera ad tractandum & concludendum negotium unionis Eccleſiaſticæ, nec poſſet Dominus noſter ipſam acceptare ſine Dei offenſa, ſi ſequentia attendantur. Eſt enim certum, quod *civitas Conſtantienſis eſt ſub potentia & Dominio dicti Domini Sigiſmundi Regis Romanorum*, Domino noſtro inobedientis: Veroſimile eſt, quod voluntati ipſius contradicere non auderent perſonæ dicti prætenſi Concilii, & fruerentur debita libertate, maxime, quia ex relatione fide dignorum habetur, quod dictus Rex Romanorum ad ſuum extollendum imperium appetit & intendit ſtatum papalem applicare certæ nàtioni, ſibi magis favorabili & obſequenti, ut quodammodo etiam papatui dominetur. Et ſicut à multis perſonis dictæ congregationis, & aliis aſſeritur, exiſtentibus in dicta congregatione, non fuerunt in libertate, prout nec hodie ſunt, imò, ut dicitur, multos ipſorum oppreſſos minis, exaſperationibus, & terroribus dicti Regis Romanorum oportebat deſcendere ad ejus voluntatem ſuper negotiis, quæ tractabantur in congregatione prædicta, neque ſuper his debita ſervabatur libertas, ob quod perſonæ dictæ congregationis, non reputantes, ſe eſſe in libertate, de Conſtantia fugerunt. Ex aliorum etiam fide dignorum relatione habetur, quod multi dictæ congregationis proteſtati ſunt ſuper loci mutatione pro tenendo dicto prætenſo concilio, reputantes, dictam civitatem non eſſe

Digitized by Google

eſſe ad hoc tutam, liberam & ſecuram. Quod vero ſuſpecta ſit dicta civitas Conſtantia, vel locus alius ſub poteſtate vel dominio præfati Domini Sigismundi, teſtes ſunt exempla eorum, quæ circa Balthaſarum de Coſſa, nunc autem Papam *Johannem* nominatum & reputatum, facta ſunt, quem, non obſtantibus quibusvis ſalvis conductibus, eidem præſtitis per dictum Regem Romanorum, *tenet Rex* ipſe *carceri mancipatum*. Poſſent etiam exempla quædam alia ad propoſitum allegari, quæ pro nunc ex honeſtate omiſſa ſuis loco & tempore, ſi neceſſe fuerit, detegentur.

Tamen, ne taceatur, quod ex relatione multorum habetur, dictus Rex Romanorum intendit, atque vult, ut Papam ſibi faventem obtineat, ut cum ejus obſequio & favore poſſit Italiam ſuo ſubjugare imperio, & multas Eccleſias temporalitatibus multis privare, quas prætendit ad dictum Imperium ſpectare. Unde, prout aſſeritur, non ſine grandi myſterio dictus Rex Romanorum mutationem loci fugit & abhorret, neq; perſonis facientibus ſibi mentionem de dicti loci mutatione patienter præbet auditum. Defectus autem libertatis loci quantum periculum, ſcandalum & errorem producat, nemo ſanæ mentis ignorat. Ea enim, quæ ibi fierent, eſſent invalida atque nulla, & ille, qui de novo crederetur aſſumtus in Papam, non eſſet Papa, ſed intruſus.

Quibus omnibus conſideratis, Chriſti fideles & unionis Eccleſiæ zelatores videre poſſunt, quod via, ſeu practica aperta in prædicta ſchedula, non induceret unionem, ſed errorem, nec daret pacem, ſed diviſionem majorem, non utilitatem afferret univerſali Eccleſiæ, ſed augeret diſcrimen, & per conſequens ad conſequendam & exquirendam viam ſeu practicam Dominus noſter *Papa non poſſet papatu cedere ſine divina offenſa*. Avertat enim Deus, quod *via ceſſionis*, ad finem, cauſa quærendæ unionis acceptata, per eam irreparabile damnum miniſtretur univerſalis Eccleſiæ. Sed *paratus eſt Dominus noſter renunciationem facere de ſuo jure papatus*, obſervata una ex practicis per eum apertis & oblatis Perpiniani, vel alia juſta & rationabili, quam nunquam excluſit, nec intendit excludere pro dicta unione Eccleſiæ conſequenda.

Veniendo conſequenter ad ſchedulam incipientem: *Sanctiſſime & beatiſſime pater. Pro parte Sereniſſimorum Regum &c.* Domino noſtro Papæ noviter oblatam Paniſcolæ per honorabiles viros, Raimundum Xatmar, militem, & Petrum Baſſet Legum Doctorem, præſentes Ambaſiatores, nuncios & procuratores Sereniſſimi Domini Regis Arragonum: Idem Dominus noſter pro reſponſione ad ipſam dicit & reiterat, & pro dictis & reiteratis haberi vult hic omnia, quæ ſuperius dicta & reſponſa ſunt ad prædictam literam ſibi oblatam in Cocibero. *V. ſup. c. XI.*

Ceterùm, quia in dicta ſchedula noviter oblata Paniſcolæ, aſſeritur, *electionem futuri Pontificis ad illud*, quod ipſi dicunt, *generale concilium pertinere*, mirandum eſt, quod iſta dicuntur, cum per aperta jura & generalibus conciliis edita *electio Papæ ad cœtum Cardinalium pertinere* dignoſcatur. Quæ quidem jura tolli poſſe per dictum prætenſum concilium, videtur fundamento carere.

Cæterum, quia dicta ſchedula *reprehendere* nititur *receſſum* Domini noſtri *de Perpiniano*, ideo Dominus noſter adjicit ad prædicta, quod cauſæ dicti receſſus, quas allegavit in Coquilibero in dicta ſua ſchedula reſponſiva, veræ ſunt, & non ſunt ficti coloris, imo earum veritas magis detegitur per ea, quæ contra ipſum attentata ſunt, & quotidie attentantur.

Præterea Dominus noſter *ad* intimationes & *proteſtationes* contentas in dicta ſchedula ſibi oblata Paniſcolæ *reſpondet*, quod eis non conſentit, imo diſſentit, & contradicit, & credit, ſe intelligere, quod illa prætenſa remedia, in dictis intimationibus & proteſtationibus contenta, comminantes ipſi intelligant. Habet tamen Dominus noſter Papa ex fide dignorum relatione, quod multi malevoli ſuggeſſerunt, & etiam ſuggeſſerunt Sereniſſimo Domino Regi Arragonum, & ipſum pro viri-

viribus nituntur inducere ad *ſubtrahendum obedientiam* Domino noſtro, & apponendum manus in bonis, cameræ Apoſtolicæ & eccleſiæ pertinentibus, & proſequendum *conventionem de hac obedientia cum obedientia Conſtantienſi in unum* quod dicitur *concilium generale*, & faciendum perſecutionem contra Dominum noſtrum, juxta conceptum dictorum malevolorum, volentium ſuper his condeſcendere votis dicti Regis Romanorum. Novit autem Deus, quod iſta non poſſunt dici remedia, ſed injuriæ & diſcrimina, & ex eis, ſi fierent, quod abſit, non unionis, ſed erroris ſequeretur effectus. Unde idem Dominus noſter rogat, & hortatur præfatum Sereniſſimum Dominum Regem Arragonum, & alios ſupra dictos, ac per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti inſtantius, quo poteſt, requirit, quatenus compatientes Eccleſiæ, Chriſti ſponſæ, à tantis ceſſent ſcandalis, quæ nedum licet facere, ſed nec de ipſis eſt comminari ſeu proteſtari: Et nihilominus per dictum Sereniſſimum Dominum Regem Arragonum, qui pro regnis, & ceteris, quæ à dicto Domino noſtro Papa tenet in feudum, eidem Domino noſtro juramentis fidelitatis & homagii, quæ ſibi perſonaliter præſtitit, valde tenetur aſtrictus.

Nec modus iſte, qui contra Dominum noſtrum tenetur, eſt remedium ad obtinendum unionem, imo ipſum nimium difficultat. Nam quæcunque fierent per Dominum Papam circa unionem Eccleſiæ, ſtantibus talibus circumſtantiis, quæ utique notoriam impreſſionem inducunt, ſuſpectiva reputarentur per Chriſti fideles, nec poſſent per ea ipſorum conſcientiæ quietari.

Alias autem, ſi dictæ exhortationes & requiſitiones non pervenerint, proteſtatur dictus Dominus noſter de omni jure ſuo, & ſuæ papalis dignitatis, & de omni jure univerſalis Eccleſiæ, & de omnibus conſtitutionibus apertis, & quibusvis aliis juribus editis contra talia facientibus, & ſignanter de conſtitutione per dictum Dominum noſtrum edita Maſſiliæ, & pœnis in ea appoſitis.

Per prædicta tamen non eſt intentio Domini noſtri Papæ, proſecutionem dimittere negotii unionis. Imo ad concilium generale ſuæ obedientiæ, quod de præſenti durari, convocavit prælatos ſuæ obedientiæ abſentes, ut ad dictum concilium veniant per totum menſem Februarii proxime inſtantis. Cum quibus una cum aliis, qui erunt in Romana curia in dicto concilio, ſuper contentis in ſchedula per dictos nuncios ſibi oblata, & alias deliberare vult, quid rationabiliter facere debeat pro Eccleſiæ unione.

Et quia aliqui obloquuntur, quod aliquæ *comminationes* factæ ſunt aliquibus Prælatis, idem dictus Dominus noſter rogat, hortatur atque requirit præfatum Sereniſſimum Dominum Regem Arragonum, quod minas ceſſare faciat, quantum cum eo erit, ne modi tales ſerventur, qui Prælatis, qui à dicto Domino noſtro fuerunt ad dictum concilium evocati, impedimentum erunt, quo minus ad illud venire valeant, & eidem Domino ab eis libera conſilia provenire.

Verum, quia ad dicti Domini noſtri auditum pervenit, quod aliqui ei inſidiantes & æmuli, ex ejus verbis ſive ſcriptis pravos ſenſus & alienas extorquent ſententias, lingvasq; ſuas (acuentes) in malum, aſſeruerunt, qvod aliqua dicta ſeu ſcripta Domini noſtri Papæ à veritate & doctrina fidei catholicæ deviant, dubitatque, an Serenisſimus Dominus Rex Arragonum aſſeverationem prædictam audiverit: Idcirco & aliàs dictus Dominus noſter Papa proteſtatur expreſſe, quod ſi aliqua talia, qvod abſit, unquam verbo vel in ſcriptis dixit, ſeu in futurum dicere ipſum contigerit, illa caſſat, irritat, & annullat, & vult pro caſſis, revocatis & annullatis haberi, ipſaque ſacroſanctæ Eccleſiæ catholicæ denunciationi ſubmittit, offertque ſe paratum, ſi ſibi intimentur ſeu deſignentur illa, quæ prætenduntur, ſeu in poſterum prætendentur à veritate & doctrina fidei Catholicæ deviare, ſi tamen talia dixerit, ſeu inpoſterum per eum dici contigerit, quod non dubitat mentem ſuam ſuper ipſis

ipſis taliter declarare, quod evidenter apparebit, & revera ſic eſt, ſuæ intentionis non fuiſſe, nec eſſe, deviare à recta fide, ſeu catholica veritate: Requirens idem Dominus noſter notarium & notarios, qui inſtrumentum receperunt de præſentatione dictæ ſchedulæ ſibi oblatæ Paniſcolæ, ut illud abſque præſentis ſchedulæ inſertione non claudant.

In perſuadendo aut convincendo Petro de Luna adhibita quoque tunc à Rege Arragoniæ Ferdinando opera *Vincentii Ferrerii, Theologi & Oratoris* toto orbe decantati, qui partes Benedicti ſemper hactenus fuerat ſectatus. Ablegatus hic à Rege ad Benedictum *A.* 1415. *menſe Nov.* moniturus, qui Procuratores ad renunciandum Papatui conſtitueret. Quod cum detrectaret Benedictus, nec eum vinceret *Vincentius*. Quem amore proſecutus erat Benedictum, nunc male animatum verbo & tantum non ferro perſecutus eſt *Ferrerius*. Quod infra conſtabit plenius. Conf. *Niemius*, ſupra Parte XV. *in Vita Johannis*, *libro* 3. *c.* 17. *f.* 431. Miſſos præterea *eodem die* à laudato Rege Ferdinando *ad Cæſarem Sigismundum Oratores*, qui ſequentes *concluſiones* offerrent, ad parandam pacem facturas, notavit *Cerretanus*.

Propoſitiones Hiſpanorum Cæſari Sigismundo oblatæ, de rebus Concilii libere tractandis citra conſenſum Petri de Luna.

I. Concluſio. *Omnes illi, qui ſunt de tribus iſtis obedientiis, ſc. Domini noſtri, & Balthaſaris Coſſæ, & Gregorii, nuncupatorum, poſſint ſe congregare ſine licentia Domini noſtri Papæ & facere Concilium. Nec eſt neceſſarium quod requiratur ulterius, attentis requiſitionibus jam factis.*

II. Concluſio. *Noſtri, qui ſunt de obedientia Domini noſtri, cum aliis de aliis obedientiis poſſint procedere contra Dominum noſtrum, & alias facere, prout eis videbitur faciendum, pro unione Eccleſiæ fienda.*

III. Concluſio. *De proceſſibus & anathemate, quæ fient contra Dominum noſtrum, incluſive habeant conſentire omnes, vel ſaltem major pars illorum, qui ibi erunt de obedientia Domini noſtri Papæ.*

ArchiEpiſcopi Narbonenſis epiſtola, Narbonæ ſcripta *die* 21. *Nov. ad Cardinales, Conſtantiæ in Concilio agentes*, de Petri de Luna rebus in Hiſpania illo tempore agitatis, ejus de Perpiniano fuga, nec non Regis Arragoniæ ſtudio indefeſſo per literas eum ad unionem deſideratam pertrahendi, exhibita à *Cerretano*.

Epiſtola ArchiEpiſcopi Narbonenſis ad Cardinales in Conſtantienſi Concilio præſentes, de rebus Benedicti 13.

R*Everendiſſimis in Chriſto Patribus & Dominis meis præcipuis, Dominis Dei gratia Joanni Oſtienſi ViceCancellario, Petro Cameracenſi, Guillelmo S. Marci, Antonio de Chalanco, & Amadeo Salutiarum, S. R. E. Cardinalibus.*

Reverendiſſimi Patres & Domini præcipui, præmiſſa recommendatione. Noviſſime per unum ſervitorem ArchiEpiſcopi Tholoſani ſcripſi Paternitatibus veſtris Reverendiſſimis *receſſum Domini Petri de Luna de Perpiniano apud Coqumliberum*, ubi continuo remanſerant quatuor galeæ ſuæ. Poſt cujus receſſum venerunt, Immediate ſequenti, quæ fuit decima quinta hujus, Dominus *Rex Arragonum ad eum miſit viros ſolennes ad requirendum eundem & proteſtandum*, ut in ſchedula hic incluſa, prout & fuerunt antequam galeas aſcenderent. *Vid. ſup.* Qvibus per ipſum de Luna auditis, in effectu eisdem reſpondit ut ſequitur: *Domini, Vos bene veneritis. Audivi quæ vos dixiſtis. Ego vado ad S. Matthæum, ad quem locum curiam meam tranſtuli. Ibi deliberabo cum meis fratribus Dominis Cardinalibus & aliis. Et deinde reſpondebo Domino Regi qui vos miſit.* Et ſic ab eo receſſerunt. Eadem autem die circa ſolis occaſum intravit galeam. Et in portu manſit tota illa nocte. Sabbati autem mane velis tenſis navigavit. Et dicitur quod vadit *Paniſcolam.* Cum eo vadunt quatuor ſui Cardinales. Quintus autem, ſcilicet Dominus Pater Ranati vocatus Tholoſanus remanſit in Perpiniano, ſenio & infirmitatibus confractus,

cum tamen ſecuturus, quamprimum equitare poterit. Multi Prælati & alii in Perpiniano tunc exiſtentes ſecuti ſunt, aliqui per mare cum eo, alii vero per terram. Et quia Dominus *Rex Arragonum* dixit quod *volebat procedere* ad ſubtractionem obedientiæ eidem Petro de Luna fiendum, Domini *Ambaſiatores ſacri Concilii redierunt apud Perpinianum* ad proſequendam dictam materiam. Inſtat etiam præfatus Rex Arragonum, quod Dominus Imperator illuc redeat. Qui hoc facere deliberavit, dummodo per ipſum Regem aſſecuretur, quod intra certum terminum non longum *ſubtractionem* faciet, & poſtea parti noſtræ adhærebit. Nec alia occurrunt mihi nota. Paternitates Veſtras Reverend. conſervet altiſſimus. *Scriptum Narbonæ, 21. Nov.*

Veſter Frater *ArchiEpiſcopus Narbonenſis & Sanctæ Ro. Eccleſiæ Camerarius.*

Jacobi, ArchiEpiſcopi Turonenſis, cum Cæſare & aliis Magnatibus *Conſtantienſis Concilii ad Hiſpaniam Legati, Apologia*, Narbonæ Menſe Novembri ſcripta, *pro Cæſare, Rege Arragoniæ ac Conſtantienſibus Legatis*, contra Benedictum XIII.

De tractatibus ſuperioribus Perpinianenſibus.

Ex *Cerretano.*

Univerſis Chriſti fidelibus, *Jacobus*, miſeratione divina ſanctæ *Turonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus* & miniſter indignus. Gratia vobis & pax a Deo & a Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui nec velamine falli, nec fictionis palliamento decipi poteſt.

Prælati cujuslibet Doctoriſque incumbit officio veritatem propalare, *ne falſis aſſeverationibus rei geſtæ ſeries incauta taciturnitate ſuffocetur*, ac in errorum devia animi ad vera prompti deducantur. Altiſſimo enim placuit *me* ſervulum ſuum indignum *ad cooperationem unionis Eccleſiæ* ſuæ ſanctæ *per miniſterium ſacri generalis Conſtantienſis concilii* deputare. Ne igitur temporibus futuris certa *ſcripta* Domini *Petri de Luna*, qui Benedictus XIII. in ſua obedientia appellatur, veritati præjudicare valeant, & aliam quam veracem opinionem legentibus ingerere, *cum ipſo Domino Petro peracta* veridice referre animus eſt.

ArchiEpiſcopus Turonenſis Legato Concilii Conſt. ad Hiſpanos.

Compertum eſt, devoti & felices conſervi Chriſti fideles, a *triginta octo annis* Eccleſiam Dei pretioſiſſimo ſangvine Filii ſui acquiſitam ac ſibi in ſponſam copulatã, quæ unitate perpetua florere debet, propter aliquorum aſſertionem, *quorum quilibet ſe per miniſterium ejus ſponſum aſſerebat*, fuiſſe & eſſe diviſam, diviſione laceratam, & pene in præcipitium deductam, permittente Domino & noſtris demeritis exigentibus. *Nec* enim *eſt reperire malum ſeu mali ſpeciem, non commiſſum dicto peſtifero ſchiſmate durante*, usque ad contemtum Dei excluſive, *non obſervatione religionis Chriſtianæ, & diſſolutione omnium bene vivendi modorum in ſtatibus quibuscunq;.*

Longa diſſidia Eccleſiaſtica ante Conciliũ Conſt.

Damna ex illa diſſenſione in Eccleſia ſubnata & re publica.

Pro quo ſchiſmate exſtirpando, quanquam *plures viæ* repertæ extiterint, ſcilicet *Concilii generalis*, reductionis obedientiarum in unum, conventionis, compromiſſi, diſcuſſionis jurium, (quam dictus Dominus Petrus *juſtitiæ* appellavit) & *via ceſſionis*. Quæ omnes, quamvis in ſe conſideratæ bonæ ſunt, tamen aliquæ propter difficultatem earundem, aliæ propter impoſſibilitatem, aliæ propter longi temporis tractum, tanquam non convenientes, nec aptæ ad præſens ſchiſma totaliter ſedandum, omiſſæ & rejectæ ſunt, ſola *via ceſſionis* recepta & approbata. Quia ipſa eſt conſcientiarum plene purificativa, juſta, rationabilis, a ſanctis Patribus practicata, jure Canonico approbata, omni juri conſona, brevior, facilior & expedientior.

Modi illa diſſidia tollendi.

Via ceſſionis trium Pontificũ diſſidentium electa.

Hanc *viam ceſſionis* Dominus dictus *Petrus*, dum Legationis officio in Francia fungeretur, approbavit, collaudavit, & contra bonæ memoriæ tunc Clementem VII. proſecutus eſt.

Hunc modum olim ſuaſit Petrus de Luna.

Præterea Domini *Cardinales*, quorum dictus Dominus *Petrus* erat unus, volen-

Cardinales hunc

modum laudarāt.

volentes providere Eccleſiæ Dei, mortuo dicto Domino Clemente, ante ingreſſum conclavis pro electione futura, juraverunt & eorum quilibet juravit, quod ſi eum contingeret in Papam eligi, proſequeretur *unionem Eccleſiæ per viam ceſſionis* incluſive, reqviſitus a Cardinalibus vel eorum majore parte.

Petrus electus Papa ſub ſpe ceſſionis, ubi foret opus.

Et qvia *credebant, quod* dictus Dominus *Petrus haberet magnam affectionem ad viam* prædictam *ceſſionis*, cum *quaſi ejus inventor*, approbator, & publicator fuiſſet contra prædictum Dominum Clementem, ut dictum eſt: Sub hac ſpe, qvod Eccleſiæ per eam pacem daret, ipſum elegerunt. Et eundem ex poſt requiſierunt, ut per dictam *ceſſionis viam* Eccleſiæ prædictæ pacem daret, ſicut ante ingreſſum conclavis juraverat.

Ceſſionem ſpopondit.

Acceptavit etiam ex poſt, promiſit, juravit, atq; ſollenniter vovit dictus Dominus Petrus *pacem dare Eccleſiæ per viam ceſſionis*. Imo conſequenter eandem *ceſſionem*, contendentibus ſecum de papatu, aut cum ejus ſucceſſoribus, cedentibus, decedentibus, vel ejectis obtulit, ac reipublicæ Chriſtianorum pollicitus eſt.

Non præſtitit, ubi opus.

Ceſſerat Gregorius in Concilio C.

Qvam tamen *ceſſionem* nondum fecit. Quamvis ſecum de Papatu contendentes, ille videlicet qvi *Gregori⁹ XII.* dicebatur, *in ſacro Conſtantienſi Concilio* legitime in ſpiritu ſancto congregato, *in præſentia invictisſimi Domini Sigismundi Romanorum Regis ſemper Auguſti*, per miniſterium Magnifici Caroli de Malateſtis, legitime ac juridice renunciaverit: Dominus etiam qui *Johannes XXIII.* dicebatur, poſt *depoſitionem ipſius per dictum ſacrum Concilium factam*, hoc idem, ſcilicet *cedere & renunciare* voluit atque fecit.

Ceſſerat Johannes.

Non igitur reſtat ad veram pacem & perfectam in Eccleſia ſancta conſequendam, niſi *renunciatio* facienda per præfatum Dominum Petrum. Pro qua requirenda, & ipſum ad hoc inducendum, *invictisſimus Romanorum Rex* prædictus, *pacis Eccleſiæ ferventisſimus Zelator, & qui pro ea gratioſe per triennium laboravit*, perſonaliter *ad Regnum Arragoniæ*, ad præſentiam dicti Domini Petri ac Sereniſſimi Arragonum Regis, cum

Cæſar Sigismund⁹ e Concilio abiit in Hiſpaniam pro pace Eccleſiæ.

maximis expenſis, periculis ac laboribus, *acceſſit. Venerunt* etiam *cum eo* Venerabiles *Patres* Epiſcopi, Magiſtri & Doctores *numero duodecim*, viri utique doctiſſimi, peritia lingvarum & experientia rerum decorati, & *ego cum ipſis, ex parte præfati ſacri Concilii ad pacem Eccleſiæ conſequendam miſſi*.

Legati Conſtant. Concilii, Cæſaris comites.

Cæſar & Legati Concilii C. Petrum invitarunt ad ceſſionem.

Qui omnes, ſcilicet prædictus Dominus *Rex* Invictiſſimus, & *legati ac nuncii Concilii* prædicti, ipſum Dominum *Petrum* pluries, diverſis diebus ac horis, *ad pacem Eccleſiæ* præſtandam, primo in genere, motivis, præfationibus, & allectivis multiplicibus, humilibus & gratiſſimis *inducere niſi ſunt*. Et conſequenter, per expreſſum, tam ab ipſo quàm à deputatis per eum, & Dominum Regem Arragonum, *Schiſma ſedari per ceſſionem* dicti Domini *Petri petierunt*, hortati ſunt, & requiſiverunt rationibus efficacibus, aptis, materiæ convenientibus, & opportunis, cum quanto poterant honore & reverentia fieri, ne excuſationis verbum, ſicut alias fecit, aliquo protextu, aut ſumta occaſione capere poſſet.

Et quamvis præfatus Dominus Petrus fateretur, ſe magis quam viventem aliquem ad unionem Eccleſiæ obligari, ac ſemper dixerit verba generalia in ſui ſignificatione opportuna: Attamen ad ſpeciem condeſcendere differens, per plures & diverſas dilationes, exqviſitis coloribus negotium *a duodecima Septembris usq; ad quintam decimam Octobris* ſequentis inaniter protraxit.

Negotium ceſſionis procraſtinavit Petrus per integrum menſem.

Et promiſſo, quod dicta *decima quinta die* finem materiæ daret, *ſchedulam* quandam, quam *ſecunda die* dare potuiſſet, illo tunc porrexit. Quæ quidem *ſchedula*, prima ſui inſpectione, juſtitiæ colore dealbata exiſtit, ac more tabulæ vermibus corroſæ, quæ noviter depicta & ſpecioſa videtur ignorantibus ea quæ ſub pictura abſcondita ſunt, rationabilis apparet. Quare ut latentia detegamus, circa ſingula ejus puncta paulisper inſiſtendum eſt.

Propoſitio Petri de Luna, d. 15. Octob. Ao. 1415. umbram pacis referens. Vid. ſupr. c. 2.

Refutata illa Petri propoſitio.

Primò aſſerit, Dominum Regem Romanorum ſibi ſupplicaſſe, quod *vellet vias aperire*, quibus poſſet unio haberi. Quod, pace ſua ſalva dixerim,

Vid. ſupr. cap. 2. falſitatem continet. Quia præfatus Dominus Romanorum *Rex aperitionem nullam petiit*, ſeu pro eiſdem ſupplicavit. Sed monendo, exhortando, & requirendo, præfatum Dominum Petrum *rogavit*, quatenus *daret pacem Eccleſiæ per viam ceſſionis*, eandem viam expreſſe & ſimpliciter petendo, & de nulla alia faciendo mentionem.

V. ſup. c. 2. Inſuper in dicta *cedula* offert dictus Dominus Petrus viam quam appellat *juſtitiæ*, quæ revera dici debet *diſcuſſionis juris*, quod ipſe prætendit. Quam *viam* aſſerit ſecuriorem, ſalubriorem quæ faciliter videri poſſit. At hæc *via* eſt *impoſſibilis*, & per conſequens difficillima & quæ videri juridice non poteſt. Nam ipſa fundatur ſuper facto electionis dudum Urbani VI. qui fuit primus poſt mortem bonæ memoriæ dicti Gregorii XI. ultimi indubitati univerſalis Romani Pontificis. Super quo facto inveniuntur inſtrumenta authentica penitus contraria, & depoſitiones notabilium perſonarum etiam contrariæ. Nam per aliqua inſtrumenta & depoſitiones apparet, quod Domini Cardinales, tempore quo dictum Urbanum elegerunt, erant in plena libertate, & quod, antequam tumultus fieret, electio erat de eo juſte & debite celebrata. Aliis autem inſtrumentis & probationibus apparet, juſtum metum in electione prædicta interveniſſe. Ita quod *hoc ſchiſma pro utraq; parte eſt probatum* coloratum. Modo certum eſt ex facto jus reſultare debere. Item pauci ſunt, qui teſtimonium in materia prædicta ferre poſſent propter longævitudinem temporis. Quare apparet quod dicta *diſcuſſionis via* juſte & rationabiliter alias fuit *rejecta* tanquam impoſſibilis.

V. ſup. c. 2. Præterea *offert* dictus Dominus *Petrus viam ceſſionis modificatam*, ut infra patebit, *nullam aliam viam excludendo.* Quod ſi intelligat per hoc, ſe omnem viam recepturum, quæ per Eccleſiam pro unione habenda ab ipſo peteretur, bene intelligit. Quia omnis modus, per quem ad unionem deveniri poteſt, debet per ipſum acceptari, & nullus excludi. Sed ſi intelligat, quod per oblationem alicujus viæ alterius à via ceſſionis, non requiſitæ ab ipſo, liberatus eſt ab obligatione, qua tenetur viam ceſſionis acceptare, decipitur. Quia ad iſtam *ceſſionis viam obligatus eſt jure divino & humano*, promiſſione, juramento, voto & pollicitationibus, quod nullo alio modo, aliam viam offerendo non requiſitam, liberari poteſt. Aliud enim pro alio invito creditore ſolvi non poteſt.

Cæterum *viam ceſſionis offert, proviſo tamen per prius, quod* Reges & Principes Chriſtianitatis, *eligendo ad Papatum* tanquam vero Chriſti vicario *obediant, quod futura electio fiat canonice & in loco ſecuro, ſtatim poſt ejus renunciationem.* Super quorum practica *offert dare deputatos, qui ſuper præmiſſis videant & concordent.* Sed temerarium profecto videtur præſumere, quod Reges & Principes futuro ſummo Pontifici, obedientiis duabus, concilii ſcilicet & dicti Domini Petri conjunctis, habeant non obedire. Nam certum eſt, quod Reges & Principes obedientiæ Concilii, obedire non different. Quia concilio obedierunt, obediunt & obedient. Nam ſuos Ambaſiatores in Concilio præfato habuerunt, & habent, & per Dei gratiam habebunt. Sic & jam de Principibus obedientiæ dicti Domini Petri rationabiliter præſumendum eſt. Quare *proviſio* prædicta non videtur requirenda, tanquam *unionis dilativa & impeditiva*, ac Schiſmatis peſtiferi nutritiva. Et præſertim ſi unus Regum aut Principum Chriſtianitatis nollet dictam promiſſionem ſufficientem dare. Sic enim in unius perſonæ poteſtate eſſet unionem Eccleſiæ differre, quod multum periculoſum exiſtit, propter corruptiones, quæ datis promiſſis aut remiſſis fieri poſſent.

V. ſup. c. 2. Quod autem *futura electio fiat canonice*, non erat cautio petenda. Nullus enim virtuoſus aut bonus debet dubitare, quin, duabus obedientiis prædictis ſimul conjunctis, ſi non ſit ſufficienter ex nunc electioni futuræ proviſum, provideatur per ſacrum univerſale indubitatum concilium ſic conjunctum, de quo nullo modo ſuſpicari debet, quin

Digitized by Google

quin electionem futuram canonice fieri inſtituat, cum in humanis non de aliquo tantum ſit confidendum in his quæ fidem & Eccleſiæ ſtatum concernunt, ſicut in ſacro generali & univerſali indubitato Concilio totius Eccleſiæ, cui Spiritum S. adeſſe credendum eſt, ac ſanctorum Patrum doctrina tenendum.

V. ſup. c. 2. Petit ulterius, quod *in loco tuto fiat electio.* Si per hoc *loci mutationem* quærat, voluntarium petierit & ſine ratione, diffugia quærens. Nam *ſi nolit aut non poſſit Conſtantiam venire, mittere* poſſit *procuratorem* irrevocabiliter conſtitutum, qui eadem quæ ipſe facturus eſſet explebit: Absque hoc, quod ſancti *Patres*, qui *plus quam per annum in dicto Concilio fuerunt*, graventur *mutatione loci.* Maxime, quia dicta mutatio non eſt neceſſaria Eccleſiæ, ſed verius pacis ejuſdem dilativa, & in caſu impeditiva. Quid enim ſi mors contingeret Regi Romanorum, vel aliis dictum negotium manutenentibus? Conſtat, quod ipſa *dilatio*, eſt deſtructio totalis unionis Eccleſiæ.

Item *Conſtantia locus electus*, eſt nedum *ſecurus* ſed *ſecuriſſimus*: Quod per anni circulum probatum eſt: Et in tantum, quod *præfato tempore durante rumor aliquis, vis, violentia aut metus alicui illatus ſive factus non eſt.* Nec eſt ſuſpicandum, Romanorum Regem non poſſe aut debere ſecuritatem dicto loco præſtare, & ſic per indirectum perdere meritum, famam, gloriam, quas triennio laboribus corporalibus quamplurimis & expenſis graviſſimis perquiſivit.

Poſtremo, ſicuti præſatus Dominus Petrus *deputatos petiit* ſibi dari per Regem Romanorum, ſic etiam *conceſſi ſunt*, *ſex* ſcil. numero, *inter quos ego alter exstiti*, & ipſe totidem ſua ex parte deputavit. Qui omnes in præſentia *novem mediatorum à Sereniſſimo Rege Arragonum deputatorum* materiam in prædicta cedula contentam diſcuſſimus.

Verum poſt aliqualem diſceptationem, prædictæ *cedulæ declarationem* petivimus nos inviciſſimi Domini Regis Romanorum ex parte deputati. Et qvia ſuper declaratione obſcuritatis cedulæ prædictæ *expoſitiones fiebant*, quæ mediis aliqvibus noſtra ex parte videbantur rationabiliter impugnandæ, ad qvas per aliam partem reſponſum exſtitit: *Mediatores* præfati, prædictis intellectis, rem in manibus ſuis receperunt, ſeu ad ſe advocarunt, quatenus ſuper prolocutis mediarent, ad honorem Dei & bonum negotii. Unde pluribus diebus expectatis, præſatus Dominus *Petrus*, qui clare & dilucide *finem negotio dicebat ſe velle imponere*; poſt plures procraſtinationes, intentionem qvam habet circa prædicta declarando, ejus *practicam in alia cedula*, cujus ſeqvitur tenoris effectus, expreſſit.

Aſſerit enim *primo, quod ipſe* ceſſione per eum facta, hac vice *Romanum Pontificem debet eligere.* Affirmat enim, qvod fundamentum ad juſtificandam viam ceſſionis eſt propter dubietatem, qvæ eſſe dicitur ſuper jure Papatus, ex qva inſurgit dubietas circa jus eligendi Papam: Modo penes eum eſt jus eligendi Romanum Pontificem certum: Hæc autem certitudo ex dubio jure aliorum non debet reddi incerta: Item qvia poſt ceſſionem per ipſum factam recuperabit dignitatem priſtinam Cardinalatus, qvam habebat. *Nova Propoſitio Petri de Luna. V. ſup. cap. 3.*

Hæc *Practica* in qvolibet ſui fundamento *veritate caret.* Nam fundamentum ad juſtificandam viam ceſſionis, non eſt tantum propter dubietatem circa jus papatus, ſed qvia ipſa *via ceſſionis eſt expedientior*, brevior, facilior, & ſola conſcientiarum purificativa, ad ſedandum tam induratum & inveteratum ſchisma, & evitandum ſcandala, ita commune & notorium, qvod qvemlibet de populo afficit. Unde ſi præfatus Dominus Petrus haberet ita certum & indubitatum jus in papatu, ſicut habet B. Petrus, pro evitando tanto ſcandalo *cedere tenetur*, imo nedum cedere ſed & *morti ſe exponere*; exemplo paſtoris noſtri veri, primi Papæ, *Chriſti benedicti*, *cujus actio noſtra eſt inſtructio.* Præterea per adventum ſtatus ſupremi confunditur inferior, in qvo character non erat impreſſus. Et ſic per aſſumptionem dicti Domini Petri ad Apoſtola- *Refutata nova illa Petri propoſitio.*

ſtolatum, Cardinalatus fuit confuſus. Nam in Cardinalatu, ut ſic & in ſe conſiderato, character non imprimitur, ut notum eſt, & ſic nihil reliquiarum priſtinæ dignitatis remanſit. Item alias ſeqveretur, qvod Papa eſſet caput, & membrum aliud corporis myſtici Eccleſiaſtici, qvod eſt abſurdum. Nam monſtrum eſſet, unum & idem membrum, ultra naturam ſuæ ſpeciei eſſe multiplicatum in corpore aliquo, vel ipſum partem unius membri, & partem alterius afficere, ut ſi pars capitis eſſet manus, & ſic ipſum caput eſſet partim caput partim manus. Rurſus eſto, qvod jus Cardinalatus non amitteretur ad adeptionem papatus, attamen ad Papatum & Cardinalatum per ſententiam ſacri Piſani Concilii contra præfatum Dominum Petrum latam, omnis dignitatis expers redditus eſt. Quare niſi de novo habilitetur & promoveatur, apparet Cardinalatum penes ipſum non exſtare. Inſuper certum eſt præfatum Dominum Petrum interfuiſſe electioni celebratæ poſtqvam ad tam execrabile ſchiſma perventum eſt. Et per plures aſſeritur, ipſum alias publice dixiſſe, qvod tempore qvo elegit Urbanum prædictum, ipſe erat in plena libertate. Qvod ſi ſic, privatus eſſet ſaltim hac vice jure pontificem Romanum eligendi.

Ultra practicam prædictam *in eadem cedula* ſubjunxit præfatus Dominus Petrus ſeqventem in terminis, videlicet: *Quod de conſenſu præfati Domini noſtri Papæ, Domini Cardinales compromittant de electione futura, quæ poſt ceſſionem Domini noſtri imminet fienda, in certos compromiſſarios, in numero de quo concordatur. Qui quidem compromiſſarii poteſtatem habebunt faciendi, omnes vel eorum major pars, dictam electionem: Et conſimiliter illi Domini qui in alia obedientia ſe Cardinales faciunt nominari, in perſonas alias compromittant, dantes eis conſimilem poteſtatem cum approbatione congregationis Conſtantienſis: Qui quidem compromiſſarii tam iſti quam illi ponantur in loco ſecuro, & ſub tuta & fideli cuſtodia, de qua fuerit concordatum, incluſi, quilibet ad partem ſuam: Diſpoſito, quod deliberatio utrorumque Compromiſſariorum concurrat ad unam & eandem perſonam aſſumendam ad Papatum. Poſtea vero dicti compromiſſarii, videlicet utrique ad partem ſuam, & pro ſe, ante actum electionis faciant ſcribi in inſtrumentis authenticis deliberationem per ſe habitam de perſona illa eligenda: In qua quidem deliberatione concurrant vota omnium vel majoris partis compromiſſariorum, & cujuslibet prædictarum duarum partium: Et per alias medias perſonas utrique parti notificari inſtrumenta dictarum deliberationum. Quibus quidem notificationibus factis compromiſſarii alterius partis eligant perſonam concordatam, antequam fiat ceſſio. Qua ceſſione facta ſtatim eligant compromiſſarii prædictorum Cardinalium Domini noſtri Papæ dictam perſonam concordatam: Et ſtatim poſt hæc eodem tempore fiat præſentatio utriusque electionis, ſeparatim tamen, ipſi electo. Qui quidem electus acceptet Papatum, & exinde pro vero Romano Pontifice habeatur.*

Practica prædicta eſt *impoſſibilis*, de jure canonico & civili, jure naturali, divino & morali confutabilis. Vult enim quod unius & ejusdem electionis, quæ communiter & una ſimul fieri debet, fiant *duæ electiones ſeparatim*, contra omnium jurium intentionem & cauſam finalem electionis, nec hoc à ſeculo auditum eſt aut ſcriptum. Voluerunt enim jura, quod electio fiat communiter, quatenus electores habeant unus alium monere de meritis eligendi, tractatu inter eos habito ſuper neceſſitate & utilitate Eccleſiæ, cui Pontifex debet præfici, ſi ad honorem Dei & utilitatem Eccleſiæ ac bonum Chriſtianitatis aſſumi poterit. Nam nullus dubitat quin facilius inveniatur quod à pluribus quæritur: Et ſæpe minoribus eſt revelatum, quod majoribus eſt abſconditum. Item omni jure damnatiſſimum eſt, quod ante electionem ad unam tantum perſonam habeatur reſpectus & quod unius tantum fiat electio. Primo, quia jure teſtante electio eſt plurium, nec reſpectu unius tantum fieri poteſt. Item Electores debent mere, libere, ſponte, & absque gratia, vel alio, quod miſeros hominum animos tenet, habere conſiderationem ad plures perſonas tam Eccleſiæ ſuæ quam

quam aliarum Eccleſiarum, ut magis idoneum recipiant, & *qui ſecundum qualitatem temporum Eccleſiæ poſſit magis prodeſſe quam præeſſe.* Et potiſſime in Romano Pontifice hoc eſt obſervandum. Quia in ipſo eſt majus periculum. Quare etiam jura volunt, quod à duabus partibus electorum ejus fiat electio, non tantum à majori parte. Præterea omni juri contrarium eſt, quod vota electionis publicentur, antequam fiat electio. Nam primum electio & conſequenter ejus debet fieri publicatio.

Vult conſequenter *prædicta cedula*, quod compromiſſarii à Cardinalibus noſtris eligantur antequam fiat ceſſio, quaſi præſupponat ceſſionem de nullo debere operari, quæ tamen petitur à dicto Domino Petro quatenus conſcientiæ pacificentur, ad cautelam. Sic etiam honore utriusque partis ſervari poſſet electio vel proviſio. Quare præfatus Dominus Petrus primo debet cedere, & conſeqventer *ceſſione facta deberet electio fieri*, ſecundum proviſionem à juribus ſtatutam. Nec colorem habet, qvod cedere non vult, donec certum ſit, qvæ perſona in Papam eligi debeat. Qvia dato, quod ſecundum modum prædictum, omni tamen jure damnatum, fieret electio, eſſet in ejus poteſtate actum prædictum reddere nullius efficaciæ, differendo cedere, vel non cedendo.

Poſtremo ponitur, quod utriusque obedientiæ electionis ſeparatim tamen fiat ipſi electo præſentatio, qui quidem electus acceptet papatum & pro Papa habeatur. Iſte etiam *modus à jure damnatus* eſt. Nam non niſi per unam electionem jus quæri poteſt electo. Aut ergo reputat dictus Dominus Petrus, electionem ex parte ſuorum Cardinalium factam non valere: Et ſic fruſtra in practica deduxit talem modum eligendi: Aut reputat, electionem ex parte Dominorum Cardinalium noſtrorum non valere: Et ſic etiam deluſoria eſſet magis electio, cujus practicam ſupra poſuit, ſeu deceptiva, quam verax & realis. Imo præfata practica eſt diffamatoria alterius prædictarum partium.

Quare viſum fuit tam *deputatis* prædicti Invictiſſimi *Romanorum Regis*, quam etiam *mediatoribus* ſupradictis, quod *data practica ultima* erat *juri contraria*, impoſſibilis, *nec recipienda.* Idcirco dicti deputati, aliam *viam juridicam poſſibilem, facilem*, conſcientiarum purificativam, ac honoris utriusque partis conſervativam, diviſionis & ſchiſmatis præſentis totaliter ſedativam, ac pacis & tranquillitatis Eccleſiaſticæ procurativam aperuerunt, *viam* ſcil. *ceſſionis* per *practicam ſequentem.*

Quod primo & ante omnia fieret habilitatio cujuslibet prædictarum partium per alteram, & quod fieret *convocatio & auctoriſatio Concilii Conſtantienſis*, ad cautelam. Et quod conſequenter fieret *unio obedientiarum* prædictarum ad invicem. Qua unione facta, dictus Dominus *Petrus haberet cedere, pure, ſimpliciter & abſolute*, prout tenetur atque debet. Quodque ceſſione prædicta facta & recepta per dictos deputatos, qui ſuper omnibus prædictis plenariam habent poteſtatem, *terminus ſtatueretur, infra quem* Prælati & alii, tam Ambaſiatores Regum & Principum, quam Doctores qui ſunt obedientiæ præfati Domini Petri, *poſſent accedere Conſtantiam, ut interſint Concilio.* Quo termino elapſo, *procederetur ad electionem, ſecundum formam*, jam per ſacros canones ſtatutam, & *in concilio Conſtantienſi ordinatam*, ſeu per aliam formam, per concilium generale indubitatum, & *ſic* conjunctum ut ſuperius dictum eſt, præſcriptam.

Unde, quamvis *præſens practica*, tam æqua, rationabilis & juſta, ſibi fuerit à dictis mediatoribus ac etiam conſilio Domini Regis Arragonum, ac gentibus prædicti Domini Petri, pluries præſentata & oblata, & quæ fuit *in perſona Domini Angeli*, qvi Gregorius XII. dicebatur, *practicata*, cujus practicæ copia per præfatos Deputatos Concilii tabellionata, & ſignata, Invictiſſimo Domino Romanorum Regi data extitit, & conſeqventer per præfatum Dominum Romanorum Regem dicto Domino *Petro tradita*, qvam & adhuc penes ſe habere ſperatur: Noluit tamen *neq; vult cedere*, aut practicam prædictam acceptare, ſed per dilationes *negotium*

uſque

usque ad penultimam Novembris diſtulit.

Hinc Domini *Legati & Nuncii Concilii* prædicta conſiderantes, deliberarunt, prædictum Dominum *Petrum ſolenniter requirere, quatenus cederet* ſimpliciter & abſolute, & practicam prædictam acceptaret. Qvod idem facere decrevit dictus Dominus *Rex Romanorum*. Qvare audientia impetrata, *die ultima Novembris* præfatus Dn. Petrus in præſentia qvatuor ſuorum Cardinalium, plurimorum Prælatorum, militum & nobilium, ac aliorum de genere ſuo, multitudine copioſa, doctorum & aliarum notabilium perſonarum præſente, *in caſtro villæ Perpiniani*, ubi reſidebat, in magna aula, fuit *per me Archiepiſcopum Turonenſem* mandato collegarum & *procuratorio nomine generalis Conſtantienſis Concilii requiſitus ut cederet.*

Die ult. Nov. Archiepiſcopus Narbonēſis denuo invitavit Petrū nomine Conſt. Cōcilii ut cederet.

In propoſitione per me facta, in qua mediis, ut valui, gratis & honorabilibus oſtendi ſibi, quod cedere tenebatur in loco Perpiniani, & quod nullo modo absqve detrimento animæ ſuæ, famæ & honoris Regni Arragonum, progeniei ſuæ, ac præfatæ inſignis villæ Perpiniani aliter facere poterat. Et de hoc eodem, ex parte invictiſſimi Romanorum Regis per Ambaſiatam ſolennem Ducis Ludovici de Briga & militum ac doctorum, poſt propoſitionem prædictam per me factam, *fuit ſolenniter requiſitus.* Qui dictus Dn. Petrus reſpondit: Quod certas practicas & ſcedulas dederat, qvæ erant juſtæ & rationabiles. Et qvod promtus erat ad prædictam cedulam addere vel diminuere, ſi eſſet aliqvid addendum vel diminuendum. Practicæ autem erant illæ, quæ ſuperius ſunt improbatæ. Unde etiam prædictus Dn. Petrus per Epiſcopum Sovetentem & quendam Doctorem proponi fecit ad excuſationem ſui qualiter debitum ſuum fecerat, & quod practicas dederat quæ erant rationabiles, quas ſe paratum dicebat rationibus oſtendere, qvod bonæ erant.

Negavit Petrus.

Verùm *Legati* prædicti & *nuncii Concilii* per me proponi fecerunt; Quod, ſicut in prima ſua cedula petierat dictus Petrus, certi fuerant per Regem Romanum & ipſum deputati, qui cum mediatoribus per Regem Arragonum datis aliquibus diebus communicaverant ſuper dicta materia: Et quod certa via, rationabilis, juſta & canonica, ſcilicet *via ceſſionis*, quæ præſentialiter petita fuerat, & practica dictis ſuis deputatis & mediatoribus aperta fuerat; Videbaturque eisdem, quod illa practica deberet executioni mandari, & non aliqua de prædictis per Dominum Petrum præſentatis: Quia profecto erant injuſtæ, & ſic nec minui nec addi aliquid eisdem deberet, ſed totaliter tolli & rejici debebant tanquam omni juri contrariæ. Quare *iterato requirebam* nomine prædicto, ut requiſieram. Et quamvis præfatus Dominus Petrus vellet diſputare ſuper viis per ipſum oblatis, Domini Collegæ prædicti deliberaverant *non eſſe cum ipſo diſputandum.* Quia ſuæ practicæ, ratione & æquitate penitus erant deſtitutæ, ac omni juri contrariæ, ut ſuperius oſtenſum eſt. Hinc ſuper eisdem non videbatur eis inſiſtendum fore. Nam tacite importabant & important denegationem illius, quod ab ipſo petebatur. Etiam præfatus Dominus *Petrus erat circumdatus hominibus armatis* tenentibus enſes & haſtas, feceratque omnia oſtia aulæ, in qua propoſitio fiebat, per dictos armatos in magno numero cuſtodiri. Imo omnes ſui ſtipendiarii, baliſtarii & alii ſagitttarii erant armati, quaſi ad bellum diſpoſiti. Nec erat mirandum, ſi cum ipſo, ei præſentibus talibus, ſuper illo, quod nullum colorem juris aut rationis habet, non fieret diſputatio; *Ne* videlicet *pro replica in caſtro munito reſponderet baculus*, cui lethalis actus inerat. Non enim decebat illum, qui pro Romano Pontifice ſe gerit, ubi per homines inermes procuratur ad pacem Eccleſiæ, quam ipſe proſequi & procurare deberet, ipſam *materiam pacis tractare coadunatis hominibus armatis*; Quaſi ipſe, cujus tamen prædeceſſori, ut æſtimat, improperatum à Domino extitit & præceptum, ne gladio materiali uteretur, *metum ingerendo his qui pacem quærebant*, Imperatoris terreni ſeu Capitanei, cujus eſt arma materialia tenere, vices aſſumſerit.

Diſputatio periculoſa inter arma.

Ubi

Ubi jam ſunt *lacrymæ & orationes*, quæ *arma* exiſtunt *clericorum*, ut ajunt ſacri canones? Evanuerúntne? Utiq; mutatus eſt, proh dolor, color optimus. Et qui, *ſpiritualium rerum adminiſtratores*, *exemplum* eſſe debent *aliorum*, *eſſe jam deſinunt quod debent*, *& incipiunt eſſe quod non poſſunt.* O cœca ſtatuum confuſio! O inordinatus, & verius perverſus vivendi modus! Ille, quem virtus & merita cuſtodire debent, ſibi ipſi conſcius, exquiſito & mendicato utitur indecentium ſuffragio contra propriæ profeſſionis decorem.

Verùm, quia *diſputationem* prædictam aggredi noluerunt deputati & nuncii præfati, jam publicat & prædicare facit præfatus Dominus Petrus, quod vias rationabiles aperuit: Nihilq; contra eas objectum eſt: Imo plus quam debitum eſt, fecit; & quod per eum non ſtat quo minus unio habeatur, quodque ſi via aliqua aperta fuiſſet vel practica, aut practicæ aliquæ meliores ſuis, ipſas promptus erat acceptare.

Attende Domine ſancte Pater, Omnipotens æterne Deus, qui nec figmento falleris, nec ſimulatione decipi potes. Conſidera opprobria, quæ ſervis tuis propter te inferuntur, & qualia de diligentibus te, & pacem tuam cum omni manſvetudine & æqvitate quærentibus falſo proferuntur.

Cæſaris Sigismundi ardor pro Eccleſiaſtica pace.

Quid enim *Invictiſſimus Romanorum Rex* pro prædicta pace facere omiſit, quod facere debuit? *A finibus mundi orientalis ad oras Meridionales venit*, poſt proſecutionem prædictæ pacis Eccleſiaſticæ, quaſi per triennium continuatam, cum *maximis periculis*, *gravibus laboribus*, *& numeroſis expenſis ac permaximis tædiis*, relinquendo tam regna quam alia propria. Nec à prædictis etiam immunes fuimus *legati & nuncii* præfati. Annon cum omni honore poſſibili, cum verbis allectivis, cum expectatione tædioſa, & plus quam decebat, expectavimus voluntatem dicti Dni Petri, quam ipſe dicebat eſſe bonam, & ad Eccleſiam ſe habere, pro qua aſſerebat ſe etiam velle mortem recipere, pro qua tamen nec ceſſionem vult facere. Annon poſt petitam ceſſionis viam, & certas *practicas per ipſum datas*, *mediis validis per nos improbatas*, tanquam omni juri & rationi diſſonas, ac veritate carentes, quales etiam aliqui Conſiliariorum præfati Domini Regis Arragonum magnæ autoritatis viri judicarunt, viam prædictam ceſſionis per practicas juſtas & rationabiles ſuperius declaratas obtulimus & præſentavimus, ac ſuper eiſdem cum ſuis & Domini Regis Arragonum præfatis deputatis pluries contulimus, & quas practicas adhuc penes ſe habet, & quæ ſunt reſpectu Gregorii XII. dudum obſervatæ.

Verum præfatus Dominus Petrus, quaſi obturans aures ſuas præfata audire non volens, vel contra audita & ſcita prædicta aſſerere non erubeſcit. Nec mirum, quia *palliamento depicto falſitas eget*, aliàs ſemper refutanda, nec eligibilis.

Obligatio Petri de Luna ad cedendū repetita.

Ubi eſt nunc voluntas toties prædicata dicti Domini Petri? Ubi charitas ad Eccleſiam & Chriſticolas? Ubi fides? Ubi promiſſum? Ubi juramentum? Ubi quod ſolenniter vovit? Ubi adimpletio oblati contendentis cedentis, decedentis, vel ejecti? Ubi pollicitationis reipublicæ Chriſtianæ exſolutio? Debitor certè eſt viæ ceſſionis, pure, ſimpliciter & abſolute. Debitor eſt inquam obligatione, quæ in dilectione proximi fundatur. Debitor etiam profeſſione propria. Debitor per votum & juramentum, quæ neceſſario Deo reddenda ſunt. Sed etſi prædictorum oblitus ſit, adeſt *jus naturale, quod ad ceſſionem eum invitat.* Adeſt honor patriæ, honor progeniei, honor regnicolarum, ſed & totius regni, à quo traxit originem, quibus nec majorem honorem facere potuerat, quàm pacem petitam in loco convento dare. O hominem deceptum! Et utinam non in ſenſum reprobum à Deo ad ſui ignominiam datum! O ſenem, ætate viribus quaſi corporalibus deſtitutum! Utinam miſeriam mundanam & refutationem pomparum ejus conſideraſſet: Meritum, gloriam & famam attendiſſet, profecto quod debet, ſi Deum timet, compleviſſet.

Exceptio Petri Lu-

Sed ad excuſationem ſui allegat, quod Eccleſiam *ſponſam* ſuam *dimittere* non

Digitized by Google

na contra ceſſionem.

non debet *adulterandam*: Quare debet de electione futuri Romani Pontificis providere, aliàs enim, ut aſſerit, graviter peccaret.

Reſponſio.

An quæſo dici poſſit, ſponſam, parentibus propriis in præſentia amicorum ſuorum fere omnium legitimè per ſponſum commiſſam, eſſe traditam: Qui quidem parentes & amici cum omni cuſtodia eandem recepiſſent, ipſamque tuentur, defenſant, protegunt, & pro ejus ſtatu felici laborant, & continuo laborare prompti ſunt, ad adulterandum eſſe dimiſſam? Compertum eſt, quod non. Si ergo dictus Dominus Retrus ceſſiſſet, vel in Concilio, vel in manibus aliqvorum nobilium Concilii, numquid Deo Patri, in præſentia filii ſui, concomitati amicis venerabilibus, ſcilicet, Prælatis, Eccleſiæ doctoribus ac ſanctis patribus; & principibus orthodoxis, qvi plebem ſibi commiſſam repræſentant, ſponſam quam aſſerit ſuam reddidiſſet? Certe ſic. Nec adulterandam eam potuiſſet dici dimiſiſſe, cum non ſit aliquis, qui de ejus ſcilicet Eccleſiæ honore, ſtatu & manutenentia ſeu converſatione melius poſſit providere, quàm ſacrum Concilium, quod ſpiritu S. regitur. Quare tam circa futuri ſponſi electionem, quàm alia ſtatum ejuſdem Eccleſiæ concernentia, tenendum eſt indubitanter, quod Concilium providiſſet, ſi proviſiones jam factæ non ſuffeciſſent. Propter igitur rationes prædictas ceſſionem differre vel nolle facere, quilicet judicare ſatis poteſt quid importet.

Regis Arragoniæ ſtudium pro Petro ad ceſſionem invitando.

Præfata igitur conſiderans Sereniſſimus Princeps, Dominus *Rex Arragonum*, de conſilio Dominorum de proſapia ſua, & plurium Prælatorum, Baronum, procerum & nobilium Doctorum, tam Eccleſiaſticorum quam ſecularium, & virorum honorabilium, civitatum & locorum inſignium regnorum ſuorum antedictorum, quod dictus Dominus Petrus fuerat requiſitus debite, juridice, & cum magna humilitate, cedere, & per duos menſes expectatus, tam per prædictum Dominum Romanorum Regem quàm per venerabiles legatos ſacri Concilii Conſtantienſis: Et quia practicam, ſanctam & juſtam reſutaverat: *Concluſit*, dictum Dominum *Petrum adhuc requirere, quatenus cederet.* Similiter etiam *concluſerunt* unà ſimul facere Sereniſſimi Principes, Domini *Reges Caſtellæ & Navarræ*, ac illuſtres *Comites Armeniaci & Fuxi.*

Die 9. N. A. 1415, invitatus ab Hiſpanis Lunenſis ad ceſſionis lucem.

Quæ per eos *concluſa die 9. Nov.* præſentis inceperunt facere, dictum Dominum Petrum requirendo, *in caſtro Perpiniani*, in quo reſidebat, miniſterio Illuſtriſſimi Principis Gerundæ, primogeniti Domini Regis Arragonum prædicti, in præſentia dictorum Dominorum Comitum & Ambaſiatorum, tam Regum quàm aliorum ſupra nominatorum: Qui quidem ſimiliter ipſum Dominum Petrum requiſiverant.

Verùm, quia reſponſio, facta per dictum Dominum Petrum non videbatur nec erat ſufficiens, deliberaverunt præfati Domini, ſecundo & tertio, *cum proteſtationibus & comminationibus certis* ipſum requirere.

Fuga Petri Perpiniano Colliberim.

Sed dictus Dominus *Petrus*, ſibi ipſi conſcius, *à loco Perpiniani receſſit*, & ad galeas ſuas ſe tranſtulit, aſſerens ſe juſtum metum habere.

Cumque ſecundò & tertiò, ut deliberatum fuerat, modo ſupradicto requireretur in loco *Coquolıberi*: *Die 14. Nov.* reſpondit, quod ad locum, ad quem deſtinaverat accedere, nondum venerat: Et, dum ibi eſſet, reſponſionem faceret, ſi ad ipſum pro ea obtinenda mitteretur.

Conſiderate devoti ſervi Chriſti fideles, & catholicis animis quæſo revolvite prædicta. Certe, longo tempore rectam in lucem productam conſpicietis dicti Domini Petri intentionem. Hic homo verbis generalibus, multum attractivis ſemper uſus, profitebatur, nedum ſe velle cedere, ſed etiam mortem ſuſcipere pro unione Eccleſiæ. Et, dum videt Reges, Principes, Prælatos plures, proceres, nobiles, cives, & incolas ſuæ obedientiæ in unum convenire, ut mediis juridicis matri ſuæ Eccleſiæ ſuccurrant, & ipſam uniant, jam, *qui verum ſe Chriſti vicarium aſſerit, cum maxima commoda Dominici gregis tractari conſpicit, mercena-*

rii

rei vices aſſumit fugiendo. Fuga enim, teſte lege, præventum, ſuſpectum reddit. Verum nedum fugit realiter, ſed dictis & ſcriptis aſſerit, ſe debite omnia, quantum in eo eſt, & erat, feciſſe. Quæ an vera ſint, ex prædictis compertum habetis. Sumite itaque vires, capeſſite fortitudinem Catholici. Non vos fuga deſperet, non falſa aſſeveratio ab incepto glorioſo retrahat. Chriſtum, & ejus armaturam, charitatem & perſeverantiam induite, & præcincti tenete. In meſſem Domini hora jam appropinquat. Fideles faciant, quilibet quod in eo eſt. Viri Eccleſiaſtici, exemplo *Pauli*, doctoris dilectiſſimi, *qui Petro jure reſtitit*, deneganti quod debet, pacem videlicet Eccleſiæ per ceſſionem toties debitam, & per ſequelam ſchiſma nutrienti tam peſtilerum, Petro Lunæ, reſiſtite: Ac populum à Deo vobis traditum inſtruite, ea quæ paci contraria ſunt, avellite. Vos pugiles Eccleſiæ, Principes, fortia fortiter compeſcite. Sæpe enim, ut ait canon, per terrenum regnum, cœleſte proficit. Hujus poteſtatis culmina intra Eccleſiam, de quo Domino reddituri eſtis rationem, tenetis. Vos vero fideles alii, ſuperioribus veſtris, quibus à Deo data eſt poteſtas, in his obedite, & per adhærentiam, cauſam Dei & matris veſtræ Eccleſiæ defendite. Ut ſic poſt glorioſum triumphum in eadem coronari poſſitis à vero ſponſo ejus, Chriſto, qui Deus eſt pater fortitudinis & conſolationis, faciens utraque unum, cui ſit laus & honor in perpetuum. Amen.

Narbonæ, Anno Domini M CCCC XV. menſe Novembr.

CAP. XIV.

A. 1415. d. 13. Dec. *Capitula Narbonenſia concordata pro unione, per Regem Romanorum & Ambaſiatores Concilii ex una, & Ambaſiatores Regum & Principum & aliorum de obedientia Benedicti XIII. ex altera parte.*

Ex gemino MSCto Vindobonenſi, Parte II. Act. C.C. f. 131. & Parte IV. f. 99. nec & MSCtis Act. C.C. Brunſv. Lipſ. & Goth.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & filii & Spiritus S. Amen.

Tenor hujus veri & publici inſtrumenti cunctis pateat evidenter: Quod *die Veneris, tertia decima menſis Decembris, Anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinto decimo*, Indictione octava, *hora ſecunda poſt meridiem*, ante tamen prandium, exiſtentibus & congregatis in Capitulo novo Eccleſiæ Narbonenſis Reverendiſſimis & Venerabilibus in Chriſto Patribus, Dominis Miſeratione divina Jacobo ArchiEpiſcopo Turonenſi, Petro Ripenſi, Jacobo de Opizis Adnienſis, & Johanne Gebennenſi, Epiſcopis: Nec non Johanne de Opizis Decretorum Doctore Cauſarum ſacri Palatii Apoſtolici auditore, Lamberto de Stipite, Priore Prioratus Conventualis de Bertrannia Ordinis S. Benedicti Leodienſis diœceſeos, Decretorum Doctore, Benedicto Gentiani, Conrado de Suſato, Sacræ Theologiæ Profeſſoribus, Johanne de Fabrica, Legum, Johanne Buellis, Hugone Huwez & Bernhardo de Plancha, Decretorum Doctoribus, ſacri Generalis Concilii Conſtantienſis, ſic per ejus obedientiam nuncupati, legatis, nunciis & procuratoribus, qui cum Sereniſſimo Principe Dno. Sigiſmundo, Dei gratia Romanorum Hungariæ Croatiæ &c. Rege ſemper Auguſto, pro pace & unione ſanctæ matris Eccleſiæ ad partes iſtas per idem Concilium transmiſſi venerunt: Aſſiſtentibus eis & in bonum cooperantibus etiam Reverendiſſimis in Chriſto patribus, Dominis Franciſco Divina miſeratione Narbonenſi, Sanctæ Ro. Eccleſiæ Camerario, Reginaldo Remenſi ac Johanne Rigenſi ArchiEpiſcopis, Guidone Abbate Craſſenſi, Illuſtribus & Magnificis Principibus Dominis, Duce Brigenſ. Comite Palatino Ungarico Comite Bertholdo Brunone

Digitized by Google

de Scala Veronæ & Vicen. &c. pro ſacro Imperio Vicario Generali, Guilielmo Aſſer, pluribusque aliis Baronibus & nobilibus dicti Dni. Imperatoris Conſiliariis, ab una: Nec non multum honorabilibus & providis viris Dominis Didaco Ferdinandi de Quiniones, Domini Regis Caſtellæ, & Didaco Ferdinandi de Vadiello, militibus & Conſiliariis dicti Dni Regis Arragonum, & Magiſtro Philippo de Madalia, in ſacra pagina Profeſſore, ac Sperante in Deo Cardona, Jurisperito, & Bonanato Petri, Decretorum Doctore, Ambaſiatoribus & Procuratoribus dicti Dni. Regis Arragonum, ac Magiſtro Garcia de Falcibus, Secretario Dni. Regis Navarræ, ac ipſius & Dni. Fuxi prædictorum Ambaſiatore & Procuratore, ab alia partibus: De & ſuper pace & unione Eccleſiæ antedictis, habitis per eos prius pluribus diebus præcedentibus variis & diverſis tractatibus, fuit tandem ad concluſionem ſive concordiam inter eos deventum, ut continetur in Capitulis, qvorum tenor ſequitur ſub his verbis:

Die Veneris XIII. menſis Decembris anno Domini M CCCC XV. Indictione VIII. ſunt ſubſcripta Capitula concordata in Capitulo novo ſanctæ Eccleſiæ Narbonenſis, hora ſecunda poſt meridiem, ante tamen prandium, & in Camera magnæ turris novi palatii ArchiEpiſcopalis.

Capitula XII. ſequentia per Sereniſſimum Dominum *Romanorum Regem*, & Dominos *Legatos Concilii Conſtantienſis*, ſic per ejus obedientiam nuncupati, ab una parte, & Dominos *Ambaſiatores Dominorum* Illuſtriſſimorum *Regum* & potentum, ac aliorum Dominorum Principum obedientiæ Domini Benedicti Papæ XIII. ſic etiam per ejus obedientiam nuncupati, ab altera, *pro unione* in ſancta Dei Eccleſia conſequenda, *concordata* extiterunt cum Dei adjutorio modo infra ſcripto.

I. Primo, qvod *convocatio fiat per Prælatos*, cæterosque viros Eccleſiaſticos, *in* dicto *Concilio Conſtantienſi*, ſic per ejus obedientiam, ut præfertur, nuncupato, *exiſtentes* & congregatos, de Regibus & Principibus prædictis, Cardinalibus & Prælatis, & cæteris viris de obedientia dicti Domini Benedicti Papæ XIII. ſic etiam per ejus obedientiam, ut præfertur, nuncupati, qvi ad generale concilium debent & ſunt conſveti vocari, *per literas opportunas dictorum Dominorum de Concilio Conſtantienſi*, quæ emanent ab eis ſub nominibus generalibus & ſub denominatione tituli dignitatum, ſive nominum appellativorum, ſine expreſſione propriorum nominum vel propriarum dignitatum, *ſecundum formam hic* concordatam, & *inferius* ante ſecundum Capitulum *inſertam*.

Patres Concilii Conſtantienſis debere novam inſtituere convocationem Concilii, ratione partis Petri de Luna, ut Conſtantiam veniant.

Et quod dictæ *literæ* dirigantur nedum ad Dominos Reges, Principes & Cardinales, ſed ad alios quoſcunqve prælatos obedientiæ prædicti Domini Benedicti.

Et quod dicti Domini Reges & Principes ipſius obedientiæ ſumant *onus faciendi præſentari* dictas *literas convocatorias*, quibuslibet in regno & principatu ſuo Prælatis ſuæ ditionis.

Et ſpecialiter Dominus *Rex Arragonum* ſumat onus faciendi præſentari dictas literas convocatorias Regibus & Principibus dictæ obedientiæ, iſta capitula firmantibus.

Et quod in dictis literis convocatoriis *præfigatur terminus ad intereſſendum in civitate Conſtantienſi*, pro uniendo ſe & faciendo concilium generale una cum aliis ibidem congregatis, *trium menſium*, computandorum *a die præſentationis* dictarum literarum, *fienda* Domino *Regi Arragonum* in *Perpiniano* ſi fuerit, vel alias *in civitate Barchinonenſi*, ſi fuerit præſens, vel abſens. Et in caſu abſentiæ ſufficiat præſentari literas ante dictas *Vicario Regis*, vel *conſiliariis* dictæ civitatis, aut majori parti eorundem.

Ut intra tres menſes Conſtantiæ compareant.

Et vice verſa, quod præfati Domini *Reges & Principes* proxime dictæ obedientiæ Domini Benedicti, *faciant literas convocatorias ad* prænominatos *Prælatos*, cæterosque Dominos *de Concilio Conſtantienſi*, ſimiles literis convocatoriis ab illis de dicto concilio emanandis, ut præfertur: Vel per ſuos Ambaſiatores, & procuratores mittendos ſufficienti

Similiter Hiſpanos, tanquam Lunenſes convocare debere Patres Conſtantiæ jam congregatos.

ficienti poteſtate ſuffultos, ibidem in Conſtantia congregatos convocabunt.

Hoc addito, & etiam intellecto, quod *literæ convocationum mittantur ad Dominum Regem Arragonum ſexaginta*, in numero: Scilicet *viginti*, quæ dirigantur ad Sereniſſimum Dominum *Regem Caſtellæ*, & prælatos regni ſui, & aliæ *viginti*, quæ dirigantur *ad* Sereniſſimum Dominum *Regem Arragonum* & Siciliæ & Prælatos regnorum ipſorum, & *decem*, quæ dirigantur *ad* Illuſtriſſimum Dominum *Regem Navarræ* & Prælatos Dominationis ipſius, & *quinque*, quæ dirigantur præpotenti Domino *Comiti Armaniaci*, & aliæ *quinque*, quæ dirigantur præpotenti Domino *Comiti Fuxi*, prout in eiſdem literis debet ſerioſius contineri.

Vid. ſupr. f. 543.

Forma Convocationis literarum, in primo articulo concluſa, talis eſt.

Miſeratione divina Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, Patriarchæ, ArchiEpiſcopi, Epiſcopi, Prælati, & ceteri in Conſtantia Provinciæ Moguntinenſis in Chriſti nomine congregati, Illuſtri Principi Ferdinando Dei gratia, Arragonum, Siciliæ, &c. Regi, ſalutem & Eccleſiaſticam unionem feliciter intueri. Quanquam miſericordiæ divinæ neq; menſuram ponere, neque ejuſdem tempora definire poſſimus indies: Attamen quos diligit caſtigans compertum habemus flagellat, ut in tentatione proventû faciant, & probatos ampliori retributione proſequatur. Ipſo ſiquidem permittente, à triginta octo annis & amplius, populus ejuſdem peculiaris, qui Chriſtiano nomine gloriamur, afflicti fuimus peſtifero & execrabili ſchiſmate præſenti, cujus occaſione omnium pene bene vivendi modorum ſtatus confractus eſt. Ut ceſſaret angelus percutiens, altiſſimum exoravimus, & indefeſſi ad id ſudores noſtros & animos aptavimus. Propitietur populo ſuo miſericors & miſerator Dominus, deprecamur, & ſecundum altitudinem cœli à terra corroboret miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Unde quanquam varios perpeſſi fuerimus pro pace Eccleſiæ conſequenda labores, & per anni circulum & ultra hic vacaverimus: Nondum venit dies Domini, in qua pace frui optabamus. Verùm appropinquat, ſperamus in ipſius auctore, quia arrhas ipſius reperimus. Nam Dominus, qui Gregorius XII. in ſua obedientia dicebatur, ſponte ceſſit. Sic & Dominus, qui Joh. 23. dicebatur, facere voluit atque fecit. Ut autem hoc idem faceret Dominus Petrus de Luna, qui Benedictus XIII. in ſua obedientia nominatur, legatos & nuncios noſtros ad Serenitatem Veſtram, & ipſum, cum Sereniſſimo Romanorum Rege, Venerabiles & Reverendos Patres & doctiſſimos Viros, ArchiEpiſcopum Turonenſem & alios Collegas deſtinavimus. Qui quidem Dn. Petrus, admonitus, rogatus, exhortatus, & requiſitus humiliter, apte, debite & juridice, ceſſionem, per ipſum jure divino pariter & humano ac alias multipliciter debitam, facere noluit. Sed hucusque diſtulit atque differt, in totius Eccleſiæ ſcandalum & populi Chriſtiani jacturam & animæ ſuæ detrimentum. Quam quidem ceſſionem ut faceret per nos fuit dictus Dn. Petrus requiſitus pluries & per Principes & communitates notabiles obedientiæ ſuæ. Idcirco ut filii pii matri ſuæ compatientes enitimur, quantum in nobis eſt, ut anniſi fuimus, pacem prædictam obtinere, & animos virtuoſorum virorum allicere: Quatenus in illo, qui eſt verus Eccleſiæ ſponſus, congregati unà ſimul matrem Eccleſiam uniamus, & indecentia quælibet, quæ dicti ſchiſmatis occaſione pullularunt, tollamus & de medio auferamus. Hinc Serenitatem Veſtram obſecramus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per adſperſionem ſui pretioſiſſimi ſangvinis, per pretium redemptionis noſtræ exoramus, requirimus & monemus, quatenus ob Dei reverentiam ad tractandum ſuper infra ſcriptis una nobiſcum *veniatis*, & ſubditos veſtros, qui pariter poſſunt & debent con-

Digitized by Google

conciliis generalibus intereſſe, quos una vobiſcum præſentibus convocamus, moneatis, *inducatis*, & eoſdem auctoritate à Deo vobis tradita, qua poteſtatis culmina intra Eccleſiam principatus proprii decore tenetis, de eadem Domino reddituri eſtis rationem, juxta diſpenſationis vobis traditæ modum *convocetis*, ut tali die &c. in Conſtantia compareant, ob ſchiſma ſedandum, unionem Eccleſiæ procurandam, reformationem etiam ipſius Eccleſiæ tam in capite quam in membris complendam, & dejectionem Petri dicti effectualiter faciendam, & ad electionem unici futuri Pontificis procedendum, ac pro aliis cauſis & rationibus quæ ad generale Concilium de jure pertinent & ſpectant. Per hoc enim populum, quem Chriſtus ſuo ſangvine pretioſo acquiſivit, in unum ovile ad gloriam æternam conſequendam aptaveritis, ac debitum Deo & Eccleſiæ matri noſtræ reddideritis, æternæque vitæ retributionis præmium conſequi poteritis. *Datum Conſtantiæ &c.*

II. *Novam Convocationem, Conſtantienſium & Hiſpanorum, eſſe debere generalē. Negotia inConcilio tractāda.*

Secundo, quod dictæ convocationes fiendæ per Dominos de Concilio Conſtantienſi, ſic per ejus obedientiam nuncupato, & etiam per dictos Dominos Reges & alios &c. necnon congregatio & conſtitutio Concilii generalis fienda per dictos Dominos Reges & cæteros de obedientia dicti Domini Benedicti Papæ XIII, ſic in ſua obedientia, ut præfertur, nuncupati, poſſint fieri & fiant generaliter, ut deferatur honori Concilii jam dicti, ſcilicet *pro extirpatione ſchiſmatis & hæreſium*, pro ſancta *unione Eccleſiæ, pro reformatione univerſalis Eccleſiæ in capite & in membris*, & pro unico eligendo paſtore, & pro aliis cauſis rationabilibus, (& rationibus) quæ ad generale concilium de jure pertinent & ſpectant.

Sed ad partem promittatur & firmetur per Sereniſſimum Dominum Imperatorem, & per Dominos prænotatos Prælatos, & cæteros ſpectabiles viros, hic miſſos, ex parte Dominorum de dicto Concilio Conſtantienſi, nomine dicti Concilii & etiam proprio, mediante publico inſtrumento, cum juramentis, quod in Concilio Conſtantienſi uniendo & conſtituendo, ut præfertur, *non tractabuntur*, ordinabuntur, ſtatuentur, vel fient, tractari, ordinari, aut fieri permittent, directe vel indirecte, *aliqua concernentia* aut tangentia dictos Dominos *Reges, Principes, Prælatos, & alios de obedientia* dicti Domini *Benedicti*, vel aliquem ex eis, niſi ſolummodo *duntaxat cauſa ejectionis* dicti Domini *Benedicti, & electionis futuri ſummi Pontificis, & reformationis Eccleſiæ in capite & in membris*, & cauſa hæreſium, cum dependentibus, emergentibus, &c.

Negotia à Conſtantienſi Concilio removenda.

Et quod dicti Domini de dicto Concilio Conſtantienſi ratificabunt & approbabunt hujusmodi promiſſionem & obligationem mediantibus publicis inſtrumentis, ut ſupra; Et nihilominus, quod prædicta promiſſio, ratihabitio & ſecuritas ſpecialis, confirmentur, & rata habeantur, & noviter firmentur, & ſtatuantur per dictum formandum concilium ſufficienter, prout fieri debeat, & eſt ſolitum, antequam procedi valeat ad aliquos actus, poſtquam fuerunt uniti.

Et quod, ſi contrarium fieret, Domini Reges & Principes, & alii de obedientia dicti Domini Benedicti, ab expreſſo ex nunc ajant & dicant, quod illa ſic in contrarium facta per formandum & uniendum concilium habeantur pro invalidis atque nullis ipſo jure: Et quod ad obſervationem eorum dicti Domini Reges & Principes & cæteri de prænotata obedientia dicti Domini Benedicti minime teneantur.

III. *Hiſpanos cum Concilio ſtatim ab eorum adventu eſſe uniendos.*

Tertio, quod præfatis de obedientia dicti Domini Benedicti, venientibus ad Conſtantiam, *ſtatim fiat unio eorundem ad dictum Concilium Conſtantienſe pro faciendo unum univerſale Concilium.*

Quo facto, quia Domini Reges & Principes, & alii dictæ obedientiæ ejusdem Domini Benedicti, dicunt eſſe certiſſimum, quod non poſſint licite obedire alicui in Papam eligendo, ut vero Papæ, niſi prius *vacaret papatus morte aut renunciatione* dicti Domini Benedicti pure & libere facta, prout de jure, divino pariter & humano tenetur, vel *per* juſtam & legitimam ipſius *depoſitionem*, ſeu depoſitionis declarationem, & *ejectionem* à papatu per dictum Concilium

um vel ejus autoritate fiendam: Propterea *in favorem* dictæ *unionis conſequendæ* eſt concordatum inter Sereniſſimum Dominum Regem Romanorum, & alios Dominos de Concilio Conſtantienſi, quod ab eis ſacrum generale Concilium appellatur, & inter Ambaſiatores & procuratores dictorum Dominorum Regum & Principum, qui ſunt de obedientia dicti Domini Benedicti, quod, *antequam ad electionem unici ſummi Pontificis procedi valeat, per dictum Concilium*, vel per alios, ad quos pertineat, *procedatur per dictum Concilium ſic unitum contra* eundem Dominum *Benedictum nolentem aut ſubterfugientem renunciare papatui pure & libere*, pro ut de jure divino pariter & humano tenetur, aut etiam quomodolibet delinquentem, prout de jure divino & humano pariter poteſt & debet procedi, *per* dictam juſtam & legitimam ipſius *depoſitionem*, ſeu *depoſitionis declarationem*, & alias, ut præfertur: Ita tamen, quod formetur & fiat *proceſſus novus* per dictum Concilium *contra* eundem Dominum *Benedictum* juſte & legitime. Ad cujus verificationem & deciſionem *nullatenus habeatur ratio ad proceſſum Piſanum*, vel ſententias ibidem latas, aut illo vel illis dictum concilium in modum probationis vel in vim proceſſus vel judicandi non utatur.

Ante electionem novi Pontificis per Conſtantienſe Concilium ſede movendũ eſſe Benedictum.

Remotionem illam Benedicti in Concilio fieri debere per novũ proceſſum, non habita ratione Piſani Concilii.

Et quod proceſſa, cognita ac ſententiata per dictum Concilium modo prædicto, dicti Domini Reges & Principes, ac cæteri obedientiæ dicti Domini Benedicti rata & firma habebunt, & illa minime impugnabunt. Item, quod *Cardinales* dicti Domini *Benedicti*, ſi *vocati*, ut ſupra in literis convocatoriis, venerint ad dictum Concilium, *admittantur* per idem Concilium ad omnes actus ibidem expediendos, & etiam ad electionem ſummi futuri Pontificis, ſuo caſu, prout & ſecundum quod alii Cardinales vocatorum Benedicti & Johannes admittentur: Et, ſi vocati, ut ſupra, non venerint perſonaliter ad jam dictum Concilium, ſed *per alias perſonas*, ſufficiens procuratorium habentes, recipiantur & *admittantur perſonæ* prædictæ ad omnes actus Concilii; prout procuratores Dominorum Cardinalium jam dictorum Dominorum Gregorii & Johannis admittentur & recipiantur: Et ſecundum quod dictam Concilium uniendum circa prædictos omnes Cardinales duxerit ordinandum.

Cardinales Benedicti ſi veniant ad Conciliũ eſſe admittendos

IV. *Quarto*, quod per dictum uniendum Concilium, ſi & in quantum fuerit neceſſarium, vel opportunum, ad uberiorem cautelam tollantur, *aboleantur*, annullentur, & irritentur quicunque *proceſſus*, ſententiæ, decreta, ordinationes, ſtatuta, & pœnæ, *per* olim *Gregorium*, & olim *Johannem*, & ſuos prædeceſſores, aut *per Concilium convocatum Piſis*, a tempore exorti ſchismatis, vel circa, occaſione vel cauſa ipſius Schiſmatis facti & facta, & prolatæ contra Dominos Reges, Principes, & alios quoſcunque obedientiæ dicti Domini Benedicti, ac etiam contra quasvis alias perſonas, quæ dicto Benedicto non adhærent poſt dictam ejectionem, ſeu depoſitionis declarationem, & contra quaſcunque univerſitates, villas & loca, quatenus tangat & tangere poſſet dictos Dominos Reges & Principes, & alios de obedientia dicti Domini Benedicti, & omnia & ſingula inde ſecuta, omnem effectum eorum tollendo, & omnem maculam ſive notam, quæ contractæ fuerunt ob prædicta.

Abolenda eſſe omnia decreta duorum Pontificũ Gregorii & Johannis, contra Hiſpanos Benedictum ſectantes facta.

Et *idem* intelligatur deinde *de perſona* dicti Domini *Benedicti*, *caſu*, *quo renunciaverit pure & libere ante ſententiam dictæ ejectionis*.

Intellecto tamen, & declarato, quod dictum Concilium non poſſet ſe juvare proceſſibus, & ſententiis adverſus dictum Dominum Benedictum latis, in proceſſu & ſententia inde ferendis contra eundem Dominum Benedictum, de quibus ſupra in tertio capitulo continetur.

Et fiat ſimiliter de ſententiis latis per dictum Dominum Benedictum, contra obedientiam dicti Concilii, Dominos Reges, Principes, perſonas ſingulares, villas & loca.

Abolenda quoq; decreta Benedictina contra Conſtantienſes lata.

Et quod ſtatuatur *in prima ſeſſione dicti Concilii*, *tempore*, *quo fiat dicta unio*, quod

quod nunquam de cætero ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adhæſionis dicti Domini Benedicti, & ſui prædeceſſoris Domini Clementis, poſſit contra Dominos Reges, Principes, Prælatos & alios de obedientia ipſius Domini Benedicti quomodolicet procedi, in judicio, vel extra.

V. *Favorabilia decreta ſeu beneficia Benedicti Eccleſiaſtica eſſe confirmanda.*

Quinto, quod per dictum formandum Concilium approbentur, laudentur, & confirmentur, & etiam meliori modo, quo fieri poſſit, pleniſſime *firmentur* omnes & ſingulæ *conceſſiones, diſpenſationes, gratiæ, factæ per* dictum Dominum *Benedictum XIII. Papam*, ſic per ejus obedientiam, ut præfertur, nuncupatum, quibusvis perſonis ſuæ obedientiæ, de qvibusvis dignitatibus, Archi Epiſcopatibus, Epiſcopatibus, & officiis & beneficiis, & aliis quibuscunque, infra ſuam obedientiam, quæ nunc eſt, de his, quæ nunc poſſident: Et quæcunque *infeudationes, inveſtitura, contractus*, & aliæ *Conceſſiones & gratiæ*, factæ usque in diem primæ requiſitionis, factæ eidem Domino Benedicto per Reges & Principes ſuæ obedientiæ, quibusvis perſonis ſuæ obedientiæ infra ſuam obedientiam, quæ nunc eſt, & ſecularibus, tam Regibus Arragonum, Caſtellæ, Navarræ, comitibus Armeniaci & Fuxi, quam filiis & liberis eorum, conjunctim ſeu diviſim, de his, quæ nunc poſſident, & etiam aliis, cujusvis conditionis exiſtant, de his, quæ nunc poſſident.

Hoc tamen declarato & intellecto, quod ſi ab aliquibus prælaturis, magiſteriis, ſeu magiſtratibus, dignitatibus vel beneficiis quibuscunque, durante ſchiſmate fuerint ſeparata, vel disgregata aliqua membra, caſtra, villæ, ſeu alia bona, reditus, proventus, vel emolumenta ac reſponſiones cameræ, vel alia jura quæcunqve, de quibus fuerit aliquibus forſan jam proviſum, vel facta collatio, vel infeudatio, infra ſuam obedientiam conſtituta: Quin ideo prædicta ipſis prælaturis, magiſteriis, ſeu magiſtratibus, dignitatibus, & beneficiis, ut capiti, reſtitui & reintegrari valeant, *per Concilium antedictum*, & cæteris de aliis dignitatibus & beneficiis, *provideatur*, prout providentiæ concilii viſum fuerit, per dictas confirmationes, approbationes, & firmationes hic contentas nullum impedimentum præſtetur. Et idem fiat econverſo de alia obedientia.

VI. *Cardinales Benedicti in Conſtantienſi Concilio ad electionem novi Papæ eſſe admittendos.*

Sexto, quod *Cardinales* dicti Domini Benedicti, ſi voluerint ire vel mittere ad jam dictum formandum Concilium, ſeu ad electionem ſummi Pontificis, cum vacaverit papatus, altero de dictis tribus modis, ut ſupra in tertio articulo dictum eſt, faciendam, convocati modo, quo ſupra, & adhærere volentes opinioni dictorum Dominorum Regum & Principum obedientiæ dicti Domini Benedicti, *reputentur & admittantur ut veri Cardinales* ſanctæ univerſalis Eccleſiæ, & *ut tales habeantur*, & ab omnibus honorentur, nec non dignitatibus, & emolumentis, & aliis Cardinalatus privilegiis, præeminentiis & prærogativis ut veri Cardinales admittantur frui pariter & gaudere. *Salvis tamen aliis conſtitutionibus & ſtatutis per dictum concilium promulgandis, de electione Romani Pontificis facientibus mentionem.*

Electio novi Pontificis commiſſa Concilio.

VII. *Providendum eſſe Curialibus Benedicti, ſi non amplius illi adhæreant.*

Septimo, quod *provideatur* per dictum formandum concilium circa *Officiales curiæ Romanæ* dicti Domini *Benedicti*. Dum tamen iidem officiales eidem Domino *Benedicto non adhæreant* poſt ſubtractionem obedientiæ, ſi eam fieri contingat, vel poſt ejectionem prædictam.

VIII. *Per Cardinales Benedicti defuncti non debere novam inſtitui electionem in Hiſpania.*

Octavo, ſi ante renunciationem, ſeu ejectionem dicti Domini Benedicti prænotatam, *ipſum contingat decedere*, promittant dicti Domini Reges & Principes ejus obedientiæ, atque jurent, quod non *permittent fieri in eorum regnis & terris electionem aliquam per Cardinales* ipſius, vel alios eorum vice, imo, in quantum in eis erit, modis omnibus prohibeant. Et caſu, qvo fieret per illos electio, illi ſic electo per eos non adhærebunt, nec obedient qvoqvomodo, neqve in regnis eorum & terris ſic electum aliquatenus ſuſtinebunt, vel ſuſtineri permittent; Sed *electionem* in dicto caſu *per* dictum formandum *concilium permittent fieri, & electo per illud* in Papam, & in dicto caſu, ut vero ſummo Pontifici indubie adhærebunt.

Electio novi Papa Concilio Conſt. commiſſa.

Nono.

Digitized by Google

IX. *Nono.* Quod præfatum formandum concilium debite *provideat* cum decenti manſvetudine & rationabili æquitate, quod, *ubi duo vel plures in eodem titulo ex diverſis obedientiis concurrant, quilibet eorum in dicto concilio decenter tractabitur*, honore utriusque obedientiæ ſemper ſalvo. Et quod ante finem dicti Concilii idem concilium providebit in dictis caſibus taliter, quod illorum quorumlibet honor & ſtatus, quam diu vixerint, debite ſupportentur, & interim nihil innovetur contra aliquem prædictorum, quousq; per dictum Concilium, & eundem ſummum Pontificem eligendum, proviſio fieret debite ſuper iſtis.

De diverſis, eodem beneficio ſacro à Benedicto Gregorio & Johanne mactatis, quid in Concilio Conſt. agendum.

X. *Decimo.* Quod dictus Romanorum Rex, & Domini, qui ſunt hic præſentes ex parte Dominorum de Concilio Conſtantienſi, illorum nomine & etiam proprio, & quantum ad eos ſpectat, in eorum bona fide aſſecurent, & aſſecurare facient per Dominum Regem Franciæ, & Dominos Ducem Aquitaniæ, Delphinum, Viennenſem, & Regem Ludovicum, ac Dominum Comitem Sabaudiæ & per totum dominium ipſorum, dictum Dominum Benedictum, ſi ire voluerit, vel mittere ad dictum Concilium, & omnes & ſingulos Ambaſiatores & procuratores ipſius Domini Benedicti, & Dominorum Regum & Principum, & alias quasvis perſonas, ſive ſint Cardinales, & alii Prælati, ſi accedere voluerint, & alios quoslibet obedientiæ dicti Domini Benedicti, tam clericos, quam laicos, cujusvis ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtant, cùm gentibus & familiaribus ſuis, & bonis eorum, cùm ſufficientibus *literis de ſalvo conductu*, quod tute & libere poſſint ire, tranſire, & morari per itinera & loca, usque ad Conſtantiam incluſive, & ſtare in dicta civitate Conſtantienſi, & in dicto concilio, quamdiu eis & eorum cuilibet placuerit, & reverti ab illis, cum voluerint, & aliàs in omnibus & per omnia eundo, ſtando & redeundo pleniſſima gaudeant libertate. Et quod *Officiales & conſules Conſtantienſes* in abſentia dicti Domini Regis Romanorum, & alii, ad quos ſpectet, *jurent*, & mediante juramento promittant, *quod fideliter obſervabunt*, quatenus ad eos ſpectat, & obſervari facient *prædicta omnia* & ſingula, & defendent, & tuebuntur ſupradictos omnes & ſingulos in perſonis & bonis pro toto poſſe, omni fraude ceſſante, & nullam impreſſionem aut violentiam directe vel indirecte facient, aut fieri permittent jam dictis perſonis vel earum ſingulis, nec non bonis earum quoquomodo. Et omnia iſta *firmabuntur juramento proprio per* dictum Dominum *Regem Romanorum*, per ſe, vel per alios Dominos pro Concilio Conſtantienſi hic præſentes, tam nomine dicti Concilii, quam proprio. Quæ *Guidatica & aſſecuramenta* mittantur Regi Arragonum, una cum literis vocatoriis dicti Concilii, ad hoc, ut dictus Dominus Rex poſſit certiorare vocandos de dictis ſecuritatibus, & ſalvis conductibus, ne dicta occaſione ſe valeant ab eundo ſeu mittendo ad dictum concilium excuſare.

Benedicto ad Conciliũ ituro vel legatos miſſuro ſalvũ conductũ per Cæſarẽ eſſe dandum.

XI. *Undecimo.* Quod dictus Dominus *Rex Romanorum*, nomine ſuo, & pro ſucceſſoribus ſuis, & alii Domini hic præſentes nomine dictorum Dominorum de Concilio Conſtantienſi, & proprio, *jurabunt* ſingulariter, & promittent, *quod omnia & ſingula in prædictis capitulis*, & eorum quolibet contenta, *facient*, quantum in eis erit, omni dolo ceſſante, per Dominos Cardinales, Patriarchas, ArchiEpiſcopos, Epiſcopos & alios Prælatos, Ambaſiatores Dominorum Regum & Principum, & alios in dicto Concilio Conſtantienſi exiſtentes, ut ſingulares, per ſe, vel perſonas ad hoc ſufficienti poteſtate ſuffultas, *approbari, firmari, & jurari*, antequam concedantur dictæ literæ vocatoriæ: Et quod *in prima ſeſſione, facta unione ad dictum Concilium*, pro dicto univerſali concilio prædicta facient, concedent, ſtatuent, ordinabunt, & jurabunt.

Cæſar & Conciliũ illa ſervanda ro borent juramento.

Et, ſi contrarium præmiſſorum, vel alicujus ipſorum fieret, vel prædicta omnia & ſingula non adimplerentur, fierent & exequerentur, prout in dictis capitulis, & eorum quolibet continetur, ex nunc agunt, & dicunt dicti Domini

mini Reges & Principes, Prælati & alii ipſius obedientiæ dicti Domini Benedicti ab expreſſo, quod ipſo facto ſit id irritum, & inane, & ad obſervantiam præſentium capitulorum, vel alicujus eorum minime teneantur. Et etiam Ambaſiatores Regum & Principum hic præſentes obedientiæ dicti Domini Benedicti, firment & jurent dictis nominibus dictorum Dominorum Regum & Principum, pro ſe & ſucceſſoribus ſuis tenere & obſervare omnia & ſingula ſupra dicta, quantum in eis erit.

XII. *Duodecimo.* Quod de præmiſſis omnibus & ſingulis firmentur & tradantur cuilibet partium prædictarum tot, quot neceſſaria fuerint, publica inſtrumenta.

CAP. XV.

Copia ſubtractionis per Regem Arragonum factæ Domino Petro de Luna, olim Papæ XIII.

Quæ corruptiſſime legitur in Appendice Labbei f. 1532.

Ex MSC. Vindobonenſi, Parte II. Act. C.C. f. 124. & MSC. Helmſtadienſi Brunſvicenſi & Lipſienſi Actorum C.C.

NOs FERDINANDUS &c. Per terrenum regnum ſæpe cœleſte proficit, ut, *qui* intra Eccleſiam poſiti *contra pacem agunt Eccleſiæ, rigore Principum terreantur.* Hinc eſt, quod *aucta pacis Eccleſiaſtica*, aut *ſoluta*, nec immerito, à ſeculi Regibus ille *rationem exigit*, qui eorum putavit ipſam credendam Eccleſiam poteſtati. Illud quippe *felix imperium, cujus diviſa in partes Eccleſia legibus redit in unum.*

Felix imperium cujus legibus Eccleſia unitur

Et licet ab adoleſcentia naturaliter ad pacem nobis ſanctæ matris Eccleſiæ inſitus fuit amor, poſt quam regiæ apicem dignitatis altiſſimo diſponente attigimus, tanto ad illam ferventius noſtra crevit affectio, quanto nos divinis humaniſque legibus *ad Chriſtiani populi procurandam concordiam* dignitate jam dicta reputamus aſtrictos.

Ferdinandi Regis Arragonia ſtudium pacis.

Nec fuit noſtrum deſiderium hujuſmodi ſolius *voluntatis* contentum finibus, quinimo non ceſſavit in actum *indefeſſis laboribus* proſilere. Et, ut multa ſileamus, quibus pro deſiderato fine conſequendo ſecretam operam ſollicitamque dedimus, & nonnulla & alia (aliqua) publica taceamus: Illud tamen, quamvis notiſſimum, ſilentio minime tradere volumus, quod pro celebrandis *viſitis inter* (ſanctiſſimum) Dominum *Papam Benedictum*, & Illuſtriſſimum *Regem Romanorum*, fratrem noſtrum chariſſimum, *& Nos*, *in villa Perpiniani*, prout extiterat concordatum ſuper facto unionis ſanctæ matris Eccleſiæ, totius humanæ affectionis immemores, ut ita dicamus, habentes odio carnem noſtram, valetudine corporali in civitate *Valentia* detenti, quæ, non diu ante, Nos uſque ad mortis portas appropinquare coegerat, *contra Medicorum omnium noſtrorum Conſilium nos mari commiſimus.* Et quanquam operante Domino propitius ſemper uſque ad terminum loci nos ventorum flatus pepulerit, qualem tamen & quam gravem infirmitatem contraximus, nedum vicini populi ſed longe diſtantes Inſulæ audierunt. A qua licet auxilio erepti divino, non tamen adhuc omnino liberati ſumus. Nec nos ab inceptis mortis timor poterat retrahere, conſummationem æſtimantes [in Lipſ. M. *bonam &*] beatam, ſi illo modo (in MS. Brunſv. *illi*, in MSC. Helmſt. *illis*, Ita & in *Lipſ.*) diebus noſtris contingeret finem dare, (dari) ubi pax Dei Eccleſiæ redderetur. Et vere pro conſequendo breviter à dicto Domino Benedicto fine votivo, dubitandi locus minime videbatur, cum & Dominus *Angelus*, vocatus apud ſuos *Gregorius*, & Dominus *Balthaſar* à ſuis *Johannes* nominatus, poſt ipſius vocati *Johannis condignam ſuis demeritis dejectionē*, pure & ſimpliciter ceſſerint omni juri, ſi quod eis forſan competeret in papatu. Eratq; ideo impium ſuſpicari, quod dictus Dominus Benedictus, qui ſe tot promiſſionibus, juramentis, ac pollicitationibus ad proſequendam unionem ſanctæ matris

Colloquium Perpinianum inter Papam, Cæſarem & *Regem Arragonia.*

tris Eccleſiæ per viam renunciationis, omnibus illam aliis præferendo, aſtrinxerat, ut pene univerſo notum eſt orbi, quique, ut ſæpius aſſeruit, adverſarium ſuum, ut convenirent in unum ad mancipandum effectum, quæ de facienda ceſſione promiſerat, toties agitavit, quod per eum non ſtabat, quo minus veniretur ad actum, aliter mente ageretur (Helmſt. & Lipſ. MSC. *gereret*) quam in humanis auribus ejus verba ſonarent.

Hac igitur tam veroſimili decepti fiducia, poſtquam dictus Sereniſſimus *Romanorum Rex*, frater nobis chariſſimus, pro Eccleſiæ Dei unitate & pace ſectanda, ad quam utiq; habere dignoſcitur ardentem Zelum, pro dictis (*prædictis*) *viſitis*, & factis unionis jam dictæ, hujusmodi noſtram *villam Perpiniani*, multis prælatis & viris egregiis, ab his, qui congregati ſunt in Conſtantia, deſtinatis, & quam plurimis aliis Ambaſiatoribus Regum Franciæ & Angliæ, ac quorundam aliorum Chriſtianitatis Principum ſociatus, *intravit*, nonnullis ſupervacuis dilationibus locum dedimus, & non ſine magno totius Eccleſiæ ac negotii, de quo agebatur, diſcrimine, ut eidem Domino Benedicto omnis tolleretur diſſentiendi materia, morem in diverſis prorogationibus geſſimus votis ſuis, adhuc pie credentes, quod finaliter non deficeret tanto bono, aut, quod de labiis ſuis proceſſerat, irritum facere vereretur, præſertim caſu iſto, ubi, etiamſi nulla præcedenti eſſet promiſſione aſtrictus, tenebatur, prout *tenetur*, de neceſſitate ſalutis, jure divino pariter & humano, *ſimpliciter renunciare papatui* pro tot evitandis ſcandalis in Eccleſia Dei, ob tam evidentemque utilitatem ejusdem, etiamſi de jure ſuo nullum dubium verteretur.

Sed res verſa eſt, proh dolor, in obliquum. Nam *difficile* ſe in *facile* in promtu reduxit, &, quod *facile* putabamus, *difficile* experti ſumus. Quis enim

Johan. 23. ceſſiſſe.

dictum vocatum *Johannem*, tanta *inflatum potentia*, ac tantorum Principum obedientiis communitum, ſic *dejiciendum* credidit, aut tam *ſecularjter viventem*, ut fertur, quantumcunque ejectum, *pure renunciaturum* putavit? Quis dictum nuncupatum *Gregorium*, per quem, ut idem Dominus Benedictus aſſeruit, procuratu eſt retroacto tempore, quo minus ceſſionis via executioni debitæ mandaretur, *jus ſuum* cogitavit tam *liberaliter* in ſui tanti nominis gloriam *dimiſſurum*? Quis utique ex adverſo tam duræ credulitatis adeſſet, & exiſtimandum putaret, quod omnibus circumſtantiis ab obtinendam dictam Eccleſiæ Dei unionem ſic ſe offerentibus, quas nedum homines procurare, ſed vix cogitare potuiſſent, cunctis vere Chriſtum confitentibus, eidem humiliter inſtantius (MSC. Brunſv. & Helm. humili inſtantia) ſupplicantibus, prælatus Dominus *Benedictus ceſſionem ſuam ulterius differre tentaret*, ac ſacroſanctam unionem Eccleſiæ, quam tam meritorie & glorioſe probatione unius (MSC. Brunſv. & Helmſt. prolatione) verbi conſequi poterat, tam periculoſe & deteſtabiliter impediret?

Gregirium ceſſiſſe.

Nos autem poſtquam novimus, quod ex nonnullis ſchedulis, per eum in præſenti negotio datis, & aliis ſuis tractatibus, nil aliud ſequi poterat, niſi *ruptura perpetua totius negotii, irreparabilisq;* populi Chriſtiani, & cuicunque fideli horrenda *ſciſſura*, habito *maturo* atque digeſto *conſilio Ambaſiatorum*, diverſorum regnorum & civitatum noſtrarum, *in* dicta *villa Perpiniani* pro dictis negotiis ſanctæ unionis præſentium, *dilationes* hujuſmodi, quantum cum Deo poſſemus *amputare*, & ulterius *minime* diffugiis deliberavimus *indulgere*.

Et dicto Domino Benedicto per inclytum *Alphonſum*, *primogenitum noſtrum* chariſſimum, in noſtra perſona, cum nos tunc ægritudine teneremur, ſupplicare, & per ipſum requiri fecimus: Et una cum eo Ambaſiatores Illuſtriſſimi Regis Caſtellæ, nepotis noſtri chariſſimi, Illuſtriſſimi Regis Navarræ, avunculi noſtri chariſſimi, præclari & egregii Comitis Armaniaci, & de Fuxo conſangvinei noſtri dilecti, eidem utique ſupplicarunt, & ipſum requiſierunt, quatenus omnibus ſupradictis attentis pro tanto Dei ſacrificio, & bono prælibatæ unionis habendæ, dignaretur *dictam renunciationem facere, pure*

& libere, prout utroque jure, ut ſupra dicitur, tenebatur.

Cui quidem *ſupplicationi* & requiſitioni tam humili atque juſtæ *aurem obturare* voluit. Et nullo congruo dato reſponſo, nonnullis per eum de vacantibus in regnis & dominio noſtro Eccleſiis, ficte, ut dicitur, proviſionibus quibuſdam familiaribus ſuis factis, deſerto totaliter dicto ſancto unionis negotio, *ſimulato metu*, cum nulla cauſa timoris adeſſet, *a dicta villa Perpiniani receſſit*, in cujus caſtri reſidebat tutela. Quis vero tam formiduloſus eſſe potuit, quod intra tam fortiſſimi caſtri clauſtra reſidens, multisque armorum gentibus conſtipatus, vallatuſque undiqve conſangvineis, ſervitoribus & amicis, intra nationem propriam trepidaret? Quod plus eſt, nemine ſequente, *terrendi* certe *alios potius, quam timendi aderat ei facultas*, & fugandi potius, quam occaſio fugiendi. Maxime, quod ſecuritatibus & *guidaticis* noſtris, ſolenni juramento vallatis, & cautionibus & juramentis multorum Baronum, nobilium, & aliorum potentum ditionis noſtræ, ac gubernationis officialium, & conſulum dictæ villæ fulcitus eſſet ad votum. Quibus veroſimile non erat coactionem, injuriam, ſeu compulſionem ſibi obliquam [MSC. Brunsv. ac Helmſt. aliquam] irrogari. Nam ſi, quod abſit, in cor noſtrum aliqua contra perſonam ſuam cogitatio aſcendiſſet, receſſum ſuum facilime potuiſſemus impedire, cui nulla tam (MSC. Brunsv. ac Helmſt. quàm) lacrymabili ſupplicatione nos objicere poſſumus.

Et quidem, licet jam eſſemus de ſua ceſſione non immerito deſperati, & ad alia remedia cum cordis anxietate pro conſequenda pace Eccleſiæ noſtræ figeremus conſiderationis intuitum: Affectione tamen ſingulari, quam ad ejusdē Domini Benedicti perſonam, honorem & ſtatum ſemper in corde geſſimus, inflammati, ad finem, quod de conſenſu ſuo pax haberetur Eccleſiæ, & in tam evidenti caſu & ſingulari articulo ſui nominis gloriam exaltaret, continere minime potuimus, quin *miſſis ad eum*, antequam navim ſeu galeam in Coquiliberio aſcenderet, *nuncius* & procuratoribus, noſtris, & aliorum Regum & Principum prædictorum, requiſitionem & *ſupplicationem* prædictas eidem faceremus humiliter *duplicari*.

Quibus infructuoſo per eum dato reſponſo, in continenti ventorum ducatui ſe commiſit.

Et denique percepto, quod intra noſtrum dominium *in caſtro de Paniſcola* idem Dominus Benedictus derelicto mari deſcenderat, etiam per nuncios & procuratores noſtros & Regum & Principum prædictorum requiſitiones & *ſupplicationes* prædictas, eidem faceremus *triplicari*.

Sed minime ſupplicandi importunitas cor ſuum ad tanti boni & rationis vehiculum blandiri potuit, quin imo in propria pertinacia adhæreret.

Attendentes itaque, ſic labores noſtros debito fine fruſtrari, quod, per omnes humani conſilii nodos (in MSC. Br. & Lipſ. *noctes*) laborantes, nullum potuimus boni operis manipulum ex tam prolixi ſchiſmatis [in MSC. Brunſ. *prolixe ſeminatis, In Lipſ. MSC. Ex tam prolixi ſeminatis tractibus*] tractatibus adipiſci: De cætero laxare retia decrevimus, invocato Chriſti nomine, & ejus virginis genetricis, ſalubri ſuper his jam dictorum omnium præmiſſorum vocato conſilio: Attento, quod *in civitate Conſtantienſi fere totus populus Chriſtianus*, qui ſub obedientiis prædictorum vocatorum Gregorii & Johannis præſens (in MSC. Brunſv. *prius*) erat, tam per Principes, & eorum Ambaſiatores ſolennes, quam etiam per Prælatos & alios quamplurimos notabiles viros *congregatus exiſtit*, cum affectione ſancta, pura & ſimplici ad obediendum ſummo Pontifici, quem univerſalis Eccleſia ſibi canonice præficiendum decreverit: Et quod nedum injuſtum ſed inhumanum utique videretur, illos ulterius noſtra communione privari, quos ad unitatem & pacem ſic eſſe conſtat affectos: *Deliberavimus, quod* Ambaſiatores Regum & Principum prædictorum obedientiæ dicti Domini Benedicti, ac etiam omnes Prælati, & alii Eccleſiaſtici viri, qui ad generale concilium conſueverunt vocari, quod

jam

jam dictum *Conſtantienſe Concilium infra certum terminum venire* (MSC. Br. *ire*) *tenerentur*, tractaturi una cum aliis, ibidem, ut dictum eſt, congregatis, ac facturi divino mediante præſidio, quod unio Eccleſiæ orthodoxæ jam (M. B. & H. *tam*) diu corrupta (MSC. B. & Helmſt. & Lipſ. *concupita*) ſub uno indubitato & ab univerſali Eccleſia recepto paſtore legitimo habeatur: Prout in certis ſuper hoc *capitulis* inter Sereniſſimum Dominum Regem Romanorum prædictum, & Ambaſiatores Conſtantienſes, (in MSC. Br. & H. ac L. *congregationis Conſtantienſis*) & diverſos alios Prælatos cum eis, ex una parte, & nos & alios Reges & Principes ſupradictos obedientiæ dicti Domini Benedicti ſeu eorum Ambaſiatores, ex altera, *concordatis* & firmatis dignoſcitur contineri.

Et non parum ad dictam catholicam communionem (M. H. Br. & L. *unionem*) nos illud *novum bonum* allicit, ab orientis ſedis apicibus, [MSC. Brunſv. Helmſt. ac Lipſ. *ab oriente ſidis apicibus*] & relatione productum, quod Græci, ſuam actu legitimorum (MSC. Br. & H. & Lipſ. *a cœtu Latinorum*) deflentes ſciſſuram, ardore Chriſti perfuſi, dominico gregi, ſi eidem unum & indubitatum caput præeſſet, aggregari proponunt.

Verum, quia vanum eſſet deliberare ſalubria, niſi (in MSC. Br. *ne*) tollantur de medio ea, quæ minime pervenire deliberata permitterent ad effectum, (in MSC. Helmſt. aliter: *Verum quia bonum eſſet deliberare ſalubria inceſſanter, ne medio ea, quæ minime pervenirent deliberato, permittantur ad effectum*) conſiderantes, quod prælibata tam ſancta tam (M. H. & L. *cauſa, quam*) totiuſque (*totius*) catholicæ fidei conſervatio (MS. Br. & H. *conſervativa*) proviſio ac deliberatio, non noſtra, imo divina, nullatenus produci (M. H. *perduci*) ad condignum valeret effectum, quamdiu prælati & alii ſubditi (MSC. B. *ſtudii*) noſtri ſub obedientia dicti Domini Benedicti exiſterent, aut ejus juſſionibus atque mandatis parerent. Præſertim, cum in reſponſione, quam fecit dictæ ſupplicationi & requiſitioni ultimæ, convocaturum ſe omnes Prælatos ſuæ obedientiæ, aſſerat, (M. H. *eſt ſatur*) ut ad celebrandum cum eo concilium per totum menſem Februarii convenirent, deliberaturi ibidem, ut aſſeruit, quomodo reſpondeat dictis ſupplicationibus ſibi factis, quas jam ipſe expreſſe negavit: ſed jam, quod notandum, (*quod non*) ut cum eis deliberet, (M. B. *deliberaret*) ne (M. H. *cum non*) *poſſint ire Conſtantiam*; hujuſmodi vocationem ipſe faciet inter alia. Ideo (*Adeo*) ſatis apparet, quod, *dum erat in dicta villa Perpiniani*, ubi negotia tractabantur Eccleſiæ, ceſſionem (MSC. Br. & Lipſ. *ſciſſionem*) aliquam in concilio, (idem per ſeptennium & ultra dilatavit,) tenere noluit (MSC. Br. & Lipſ. *voluit*.) Unde convocatio hujuſmodi exquiſita de directo deliberationi, proviſioni, (M. H. & B. *& concordiæ*) per nos jam dictos factæ, certiſſime contradicit, & unionem ac pacem Eccleſiæ impedit manifeſte: Quamobrem prædictis omnibus, & aliis pluribus plene attentis, quæ aperte demonſtrant, quod tam ſalutifero & evidenti progreſſui pacis ſanctæ matris Eccleſiæ, & ejus inveterati (M. H. *intemeratæ*) ſchiſmatis evulſioni, obedire dicto Domino Benedicto, aut ejus parere mandatis, notorium impedimentum adducit: De multorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Militum, Doctorum & Presbyterorum (M. B. ac proborum) ac nunciorum (M. H. *ac proborum nunciorum*) hic præſentium, diverſorum regnorum & civitatum noſtrarum Conſilio, providemus & ordinamus, per nos & noſtros ſucceſſores, nec non, per quoſcunque Eccleſiarum Prælatos, Duces, Domites, Barones, & quaslibet alias perſonas, tam Eccleſiaſticas, quam ſeculares, cujuſcunque gradus, dignitatis, præeminentiæ aut conditionis exiſtant, quomodocunque ſubditos, ac inter regna & diœceſes noſtras (M. H. & Br. *ditionem noſtram*) degentes, præfato Domino Benedicto obediendo non eſſe aliqualiter parendum: Ac præcipimus diſtrictius & mandamus eisdem, quatenus dicto Domino Bene-

dicto minime tanquam Papæ obediendo [M. H. & Br. *obedire*,] adhærere, aut in aliquo parere præſumant, nec ejus bullas, ac quaſcunque literas ſuas, & ſuorum officiariorum ordinariorum, vel delegatorum collectorum, vel ſubcollectorum, intra ditionem noſtram præſentare, ac collectoribus vel ſubcollectoribus prædictis, ſeu (in MSC. L.& H. *privilegiis*) quibusvis aliis perſonis, de fructibus ſive reditibus, ad cameram Apoſtolicam quomodocunque ſpectantibus reſpondere, præterquam illis, quos nos ad hoc duxerimus deputandos: Cum noſtræ intentionis exiſtat, illos, his duntaxat exceptis, quos in proſecutione unionis Eccleſiæ expendere oportebit, futuro unico, & ab univerſali Eccleſia recepto ſummo Pontifici per fideles perſonas integraliter reſervare. Injungentes nihilominus, ac etiam ordinantes, quod omnes & ſinguli, qui beneficia Eccleſiaſtica in regnis, aut terris, ditioni aut dominio noſtro ſubjectis, obtinent, cujuſcunq; conditionis aut ſtatus exiſtant, etiamſi Cardinalatus & Pontificali dignitate præfulgeant, in ſuis Eccleſiis ac beneficiis reſideant, nullusque eorum præfatum Dominum Benedictum aut ejus curiam ſequi, quovismodo morari (manere) præſumat. Alioquin per illos, quos ad colligendos fructus cameræ Apoſtolicæ duxerimus, ut præmittitur, deputandos, omnes & ſingulos reditus beneficiorum, quæ obtinent, præcipimus arreſtari, donec ſuper hoc aliud ordinetur. Etiam diſtrictius nihil ominus [M. H. & B. *inhibentes*] univerſis & ſingulis ſubditis noſtris, tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus, etiamſi pontificali præfulgeant dignitate, vel quovis alio titulo, ſeu nomine cenſeantur, ne contra tenorem præſentium aliquid attentare, ſeu in aliquo contra venire præſumant, ſi pœnas graves cupiunt non ſubire. Mandamusque demum univerſis & ſingulis Gubernatoribus, vicariis, juſtitiariis, Calmedinis, bajolis, juratis, & aliis officialibus noſtris, ubilibet conſtitutis, quatenus ſervato tenore (M. H. honore) hujusmodi, prout ad eorum quemlibet pertinebit, quoscunque deprehenderint, aut noverint aliquatenus contraire, ſub competenti cuſtodia teneri faciant, nosque ſuper hoc conſultare non differant, facturi deinde, prout a nobis receperint in mandatis.

In cujus rei teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo (M. B. & L. *pendente*) munitas. Datum *Perpinyani*, & propter indiſpoſitionem perſonæ noſtræ ſignatum manu noſtri *primogeniti*, die ſexto Januarii Anno a nativitate (incarnationis Domini) *Milleſimo, quadringenteſimo, ſexto decimo*, regnique noſtri quinto.

Alphonſus Primogenitus.

Dominus Rex mandavit mihi Paulo Nicolai.

CAP. XVI.

Copia Literæ clauſæ Ferdinandi Regis Arragonum ad Sigismundum Imperatorem. Qua renunciavit ſubtractionem obedientiæ Benedicto factam.

Ex *MSC. Lipſienſi Actorum Concilii Conſt.*

SEreniſſimo Principi SIGISMUNDO, Dei gratia Romanorum Regi ſemper Auguſto, ac Hungariæ, Dalmatiæ, & Croatiæ &c. Regi, Fratri noſtro cariſſimo, FERDINANDUS, eadem gratia Rex Arragonum, Siciliæ, &c. ſalutem debitam cum honore.

Sereniſſime Princeps, Frater noſter præchariſſime.

Sollicitâ curâ præcipuâ circa conſummationem tractatus initi unionis ſanctæ matris Eccleſiæ, & nec ignari, Serenitatem Veſtram, pro qua reciprocæ aſſertionis (*affectionis*) ſtudio ferventer

ferventer inſudat, (*niſum dat*) ſummopere gratulari, Vobis præſentibus intimamus: Quod *hodie*, dato (*de*) hujusmodi, Dei nomine invocato, ad finem, quod Dei Eccleſia, unico nupta ſponſo, ſive Chriſtianus populus, qui totis pene temporum naufragavit curriculis, (circulis) in pace quieſcat, *ſubtraximus* & ſubtrahi juſſimus ubique ditiones noſtras *obedientiæ Dn. Benedicti*. Dictamq; *ſubtractionem* hic ſignanter, & per alias etiam partes noſtræ ditionis, juxta ipſius formam quam Serenitati Veſtræ mittimus cum præſenti, ſolenniter *fecimus publicari*. Credentes indubie, ad idem uno eodem die factam fuiſſe per Illuſtriſſimos Reges, Caſtellæ, nepotem, & Navarræ, avunculum, nobis chariſſimos, ac etiam Comites Armaniaci, & Fuxi, in eorum regnis & terris & civitatibus, prout extiterat concordatum. Super aliis verò, quæ remanent exequenda, tam vigiliter tamque ſtudiò (*tam vigili ſtudio*) procedere curabimus, quantum in nobis erit, quod ex eis ſperamus, opem ſuffragante Domine, (*ſuffragante ope divina*) fructum votivum & felicem exitum prodituꝛum. Et ſi quæ de noſtris regnis & terris, Sereniſſime Princeps, frater nobis chariſſime, grata vobis occurrunt, fiducialiter intimetis. Datum *Perpiniani* ſub noſtro ſigillo ſecreto, & propter indiſpoſitionem perſonæ noſtræ ſignatam manu noſtri Primogeniti, 6. *die Januarii*, *Anno à Nativitate Domini* M CCCC XVI.

Alphonſus, Primogenitus.

Quod ab Hiſpaniæ Regibus die 6. Jan. An. 1416. concluſum erat, fidem Petro de Luna, ob lucem fidei ac promiſſi prorſus amiſſam, denegandam eſſe, iſtud abſque mora effectum. Quod ajunt: *Frangenti fidem fides frangatur eidem*. Solenni proinde formula *pro publica concione* denunciatum populo, nullam Petro, tanquam Papæ, fidem poſthac obedientiæ eſſe præſtandam. Effecit hoc laudatus ſupra Cap. XIII. §. 322. *Vincentius Ferrerius*, oſtenſo hac de re plebi diplomate regio originali, quod manu Alphonſi, Primogeniti Regis, ſubſcripta roboratum erat. Prælectum hoc diploma lingva vulgari & Latina ore *Vincentii*, præſentibus Ferdinando, Alphonſo, Rege, Regnique hærede, aliisque Magnatibus & innumera plebe. Quæ pompa plenius depicta per *Johannem Comitem*, *epiſtola de illo* ſpectaculo ſcripta, memorante *Cerretano*.

Epiſtola Johannis Comitis ad Petrum Trilhiam,

Narbonæ 12. Jan. A. 1416. ſcripta

De celebritate, qua Petro de Luna à Rege Arragoniæ omne obſequium in regno denegatum.

QVia dici audivi, & verum fuit, quod Frater Vincentius debebat prædicare die Lunæ ſequenti in Caſtro, coram Domino Rege, & de ipſius mandato exponere populo Capitula & concordiam, facta inter Sereniſſimum noſtrum Imperatorem & ipſum: Ego ipſa die Lunæ, quæ fuit feſtum Epiphanicæ Domini, remanſi uſque poſt prandium. Et fui in prædicatione dicti Fratris Vincentii. Qui multum notabiliter, Miſſa ſolenni ad portam Capellæ Caſtri ſuperius per eum celebrata, aſtante ibidem populi multitudine copioſiſſima, uſque ut credo ad decem millia perſonarum, prædicavit, aſſumto themate ſuo, videlicet: *Obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham*: Et Capitula ipſa, eadem laudando & approbando, receſſum dicti Benedicti & alia per eum facta reprobando, expoſuit. Et facto ſermone, ante tamen concluſionem, data ſibi fuit littera ſubtractionis, ſigillata ſigillo Domini Regis, & manu Domini Primogeniti ſignata; Quam exhibuit & publicavit. Et quia totus populus non intellexiſſet Latinum, dicta litera fuerat transſcripta eorum vulgari, in uno folio Papyri,

pyri,

Digitized by Google

intellectus, ſed ex depravatione affectus. Quamvis apud Eccleſiam habendus eſſet ille vel hæreticus, vel de hæreſi vehementer ſuſpectus.

IV. Artic. Item quod *Eccleſia*, ſic inſtituta eſt à Chriſto perfecto legiſlatore, quod *poteſt ſe continuare* & de facto continuabit in unitate, usque ad conſummationem ſeculi. Et hoc intelligendo nedum de *primaria* & eſſentiali *unione*, quæ eſt ad Chriſtum, ſed de *accidentali* & ſecundariâ ad ſummum Pontificem, ſic, quod poteſt & poterit ſibi inſtituere caput unum ſecundarium, quod dicitur Papa. Et quicunque impedit ſcienter commiſſivè vel omiſſivè talem unitatem Eccleſiæ, agit contra articulum jam dictum: *Unam, ſanctum, Catholicam* &c. Etiam ubi videretur ſtare cum prima unitate ad Chriſtum. Inde patet, quod *aliquis exiſtens Papa legitimè electus poteſt effici ſchismaticus, ſi det impedimentum ſcienter commiſſivè, quod tota Eccleſia non obediat uni ſummo Pontifici.* Dum exempli gratiâ Papa non poteſt reducere majorem partem Chriſtianitatis ad obediendum uni capiti, niſi ceſſerit & alter conſtituatur, ipſe verò hoc pertinaciter renuit facere, aut in aliquo multiplici caſu tali. Simile diceretur de inobedientibus vero Papæ, quod poſſint eſſe Schismatici. Et alii, qui non obediunt, ſed parati ſunt obedire modo prædicto, & apponunt diligentiam ſuam, quod uniatur Eccleſia, ſunt immunes à ſchismate.

V. Artic. Item ſi probetur de aliquo, quod circa præmiſſa ſit *hæreticus*, hoc eſt juxta verba Auguſtini, quod fingat ſibi novum errorem vel antiquum ſequatur, gloriæ ſuæ vel principatus ſui cauſa, probabitur conſequenter maniſeſtiſſimè, quod talis eſt nedum fautor ſchismatis, ſed verè *ſchismaticus*. Et ideo ſufficiat in ſeqventibus coarctare ſermonem ad *hæreſin*, quoniam ex iſto ſufficienter concludetur *ſchisma*.

VI. Artic. Item quod dum nullus eſt Papa, vel dum lapſus eſt in hæreſin manifeſtam & jam damnatam, vel dum conſentire non poteſt, quod Eccleſia congregetur, quia ſcilicet effectus eſt amens & inſanus incurabiliter, vel incarceratus eſt taliter, quod haberi non poteſt acceſſus ad eum, etiamſi neceſſitas vel evidens utilitas immineat, poteſt ſe congregare ſicut Papa. Et idem dicendum eſt, ubi Papa ſufficienter ſummatus & requiſitus pro congregando Eccleſiam *ad uniendum eam in fide & moribus*, vel ad conſtituendum ſibi Papam certum, nollet contumaciter eam convocare.

VII. Artic. Item iſte articulus ſequitur ex prioribus, ut ex negatione ejus ſequeretur, quod Eccleſia non fuiſſet à Chriſto perfectè inſtituta pro ſui conſervatione & unitate legitimâ in membris ſuis in fide & moribus, & ad unum caput ſecundarium verum & certum. Quod apertiſſimè eſt contra Apoſtolum *ad Epheſios* 4. & alibi multis locis, & *Hoſeæ primo*.

VIII. Artic. Item Eccleſia dicitur *Catholica*, id eſt, *univerſalis & Apoſtolica*, quoniam omnis homo generaliter obligatur adhærere firmiter illis veritatibus, quas eadē Eccleſia tenet, docet & prædicat. Quæ *veritates* ſunt *ſufficienter in ſacrâ Scripturâ contentæ*, præſertim in Evangelio, vel ex contentis in Sacrâ Scripturâ & clare deducuntur, vel per Apoſtolorum doctrinâ ſucceſſivè deductæ ſunt de generatione in generationem usque ad nos per obſervationem legitimam. Unde dicitur *Eccleſia Apoſtolica, quoniam in Apoſtolorum doctrinam fundata eſt*, tam verbis quàm ſcriptis.

IX. Artic. Item dum eſt data in Evangelio per Chriſtum aliqua *regula generalis* obſervanda, illa *obligat omnem hominem* habentem uſum rationis. Niſi de exceptione alicujus hominis conſtiterit per eandem legem Evangelicam, & non ſolum per humanam traditionem vel exceptionem. Quoniam inferioris lex derogare non poteſt ſuperioris auctoritati.

X. Artic. Item quod hæc eſt *lex Evangelica* generaliter promulgata *Matth.* 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corrige eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, ſi te non audierit, adhibe tecum unum vel duos teſtes, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne*

verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Sequitur continuo: *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram*, &c. Ubi fundatur *poteſtas ſupernaturalis Eccleſiæ* ultra naturalem.

XI. Artic. Item quod ad prædictum articulum corroborandum ex aliis ſacræ ſcripturæ paſſibus poſſent induci variæ leges, quæ ſunt de jure propriè divino & expreſſo, imò & jure propriè naturali, præſuppoſito divino. Ut de abjiciendo partem corporis ſcandaliſantem totum corpus, ſive ſit pes, ſive manus, ſive oculus, *Matth.* 18. Et ita de reliquis. Sed ſufficit ad deducendum propoſitum hæc unica lex prædicta: *Si peccaverit.* Et forte diceret hic aliquis, quod quicquid ſit de membris abjiciendis aut recidendis, caput tamen non poteſt abjici vitâ manente: Reſpondeo, quod ſimilitudo corporis veri & myſtici non eſt hic uſquequaque eadem. Quoniam ſine capite naturali corpus non poteſt vivere, ſed *ſine capite ſecundario corpus myſticum poteſt habere vitam*, ſicut in caſu noſtro patet *de Papa*, quo remoto vel abſciſſo ſtat unitas & vita in corpore myſtico Eccleſiæ, & hoc in virtute capitis eſſentialis & primi, quod eſt Chriſtus.

XII. Artic. Item ſicut *ſummus Pontifex*, quantumcunque legitimè fuerit electus, eſt *filius Eccleſiæ*; ſic dici poteſt & debet *frater uniuscujusque hominis de Eccleſiâ.* Unde & ad hoc ſignificandum dedit nobis Chriſtus hanc formam orandi; *Pater noſter* &c. Si unum ergo habemus Patrem in cœlis, ſi unam matrem Eccleſiam in terris, conſtat, quod *omnes mutuò ſumus fratres.* Et oppoſitum ſentire vel dicere de Papâ, eſſet apertiſſima dementia.

XIII. Artic. Item quod *Papa*, quantumcunque legitimè electus, *poteſt peccare.* Quia non eſt impeccabilis ex adſumtione papalis dignitatis. Oppoſitum dicere, niſi conſtaret de aliquo per divinam revelationem, eſſet intolerabiliter ſuperbire, & contra teſtimonium experientiæ, præſentis & præteritæ.

XIV. Artic. Item prædicta lex: *Si peccaverit*, quamvis data fuerit pro regimine totius Eccleſiæ & filiorum ſuorum; Nihilominus appropriatè data eſt perſonæ Petri, qui erat futurus ſummus paſtor, ſicut promiſſum fuerat *Matth.* 16. & executioni demandatum *Joh.* 21.

XV. Artic. Item, quod Chriſtus in prædictâ lege: *ſi peccaverit* &c. non accipiebat Eccleſiam, quando dixit, *Dic Eccleſiæ*, pro ipſo *Petro* vel pro ſucceſſoribus ſuis ſummis Pontificibus. Patet, quia Petrus non dixiſſet ſibi ipſi, quando frater ſuus noluiſſet obedire monitioni ſuæ ſeu fraternæ correctioni. Intelligebat ergo *de Eccleſia*, quæ eſt *congregatio fidelium*, præſertim quando frater, qui peccabat, & nolebat corrigi, fuiſſet talis, quod non habuiſſet prælatum ſupra ſe, ſicut eſt Papa, qui tamen ſubjectus eſt legi prædictæ, ſicut ipſe eſt *frater peccabilis.*

XVI. Artic. Item Chriſtus dicendo in prædictâ lege: *Quod ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*, docet manifeſtè, quod etiam *habet auctoritatem judiciariam.* Alioquin ſi non audiretur, non eſſet contumacia vel peccatum. Et patet aliunde per illud: *Qui vos audit, me audit &c.* & iterum: *Quæcunque alligaveritis ſuper terram.* &c. Sic ſubjungitur ſtatim poſt prædictam legem: *ſi peccaverit.*

XVII. Artic. Item quod omnis, qui poteſt & debet licitè puniri judicialiter, poteſt etiam licitè evocari ad judicium, etiam per adpellationem, aut provocationem, aut citationem, prout viſum fuerit expediens judici; vel illis, qui ad judicium accuſare volunt fratrem delinquentem. Præſertim ubi non apparet pro tunc modus convenientior procedendi contra reum & peccatorem fratrem.

XVIII. Artic. Item quod nulla conſtitutio humana potuit aut poteſt præjudicare legi prædictæ: *ſi peccaverit* &c. cum ſit de jure purè divino & de jure propriè naturali, præſuppoſito divino.

XIX. Artic. Item quod conſtitutiones, quæ dicunt, quod *Papa poteſt deponi*, ſi labatur in hæreſin, non ſunt cenſendæ conſtitutiones purè humanæ vel poſi-

tivæ

Digitized by Google

tivæ aliquotum ſummorum Pontificum vel alterius. Patet, quia tunc non ligarent Papam, quia par in parem non habet imperium.

XX. Artic. Item, quod fundantur hæ conſtitutiones principaliter in prædictâ lege: *Si peccaverit*, & in aliis juribus conformibus, ſicut prætactum eſt *Articulo Undecimo*.

XXI. Artic. Item, quod ſicut hæc conſtitutio Chriſti: *Si peccaverit* &c. non ſpecificat vel reſtringit de ſolo peccato hæreſis, ſed eſt *generaliter de quolibet peccati genere*, quod poteſt deduci in publicum, Sic *quodlibet peccatum Papæ*, publicum ſeu notorium, *poteſt denunciari Eccleſiæ*, ſi fraternaliter Papa monitus nolit audire monentem neque teſtes inductos. Niſi daretur ex lege propriè divinâ, quod aliquod peccatum Chriſtus iſthic excluſerit: Quod utique fieri non poterit.

XXII. Artic. Item, quicunque cujuscunque ſtatus fuerit, qui ſcripſerit vel aſſeruerit, quod Papa non poſſit pro alio crimine accuſari corâm Eccleſiâ quàm pro hæreſi, ille negandus eſt ſimpliciter, tanquam contradicens textui Evangelico. Vel reverenter gloſſandus eſt, ſi non appareat, quod fuerit in hâc adſertione pertinax, & ſi in aliis bene ſenſit. Simile dicitur *de ſcripturis*, quæ ſonare videntur, quod *Papa non habeat ſuperiorē judicem in terris*, & *quod ab eo nunquam licuit, neque licet adpellare*, & ita de ſimilibus, quæ *ſi excludunt auctoritatem generalis concilii*, ſunt hæreſes manifeſtæ. Sed non eſt leviter præſumendum, quod alii Doctores ſic ſenſerint generaliter absq; omni exceptione, poſſibili occaſione vel colore.

XXIII. Artic. Item, quod gloſſa, quæ dicit, quod *pro alio crimine quàm pro hæreſi poteſt Papa accuſari vel deponi, non habet auctoritatem* vel robur tanquam ab uno gloſſatore vel homine, ſed *à Chriſto immediate* & expreſsè. Alioquin non faceret fidem, ſicut prædictum eſt in altero articulo, quod par in parem, & unus inferior in ſuperiorem non habet judicium.

XXIV. Artic. Item, quod de jure divino & naturali eſt propria defenſio ſui ipſius, dum læditur, dum tamen hoc faciat per media non prohibita in lege divinâ & naturali.

XXV. Artic. Item, quod ſtare poteſt in facto, quod aliquis *moleſtatus à Papa*, etiam vero & legitimo, non poſſit habere ſufficientem defenſionem, niſi provocet vel *adpellet à Papa ad judicium Eccleſiæ*, & *niſi ſubtrahat ſe ab eo*, ſic quod ejus mandatis non obediat, quæ mandata vel obedientia tollerent læſo juſtam defenſionem ſui ipſius vel ſuorum: Ut eſſet tuitio proprii patris vel matris, aut patriæ ſuæ, imo & totius Catholicæ veritatis aut unitatis Eccleſiæ. Sicut apparuit in ſubtractionibus multis legitimè factis tempore noſtro & per prius.

XXVI. Artic. Item, ſicut aliàs prædicatum eſt *coram hoc ſacro Concilio*, poteſt haberi multiplex occaſio, & quæſitus color ad hoc, quod *poſſit & debeat per Eccleſiam ſeu concilium generale vice ſua dari libellus repudii vero Papæ*, quandoque *ſine culpa Papæ*, licet non ſine cauſâ, quandoque *cum culpa Papæ*, etiam aliâ quàm ſit hæreſis. Et numerati ſunt colores vel *occaſiones duodecim*: Quemadmodum viceverſa ſummus Pontifex poteſt dare libellum repudii Eccleſiæ, ſicut patuit in Cœleſtino cedente. Uxor autem & vir non videntur hic ad imparia judicari.

XXVII. Artic. Item quod *prædicti omnes & ſinguli Articuli* ſunt *per hoc ſacrum Concilium Conſtantienſe ſolenniter & judicialiter declarati*, & multipliciter practicati, tam *in ejectione olim Johannis Viceſimi tertii*, quàm in *conſtitutionibus & decretis factis ſuper auctoritate generalis concilii*, præſertim 6. *Aprilis anno* 1415: & noviſſime in decreto facto, quod prætenſa conſtitutio Petri de Luna non præjudicet ſubtractioni factæ ſibi in Aragonia &c. *Vid. in Actis Tomo IV.*

XXVIII. Art. Item quod docens vel aſſerens nunc oppoſitum alicujus articulorum præmiſſorum cadit in hæreſin jam damnatam, & adſerit expreſſè contra prædictam legem Evangelicam: *Si peccaverit* &c. & contra articulum iſtum: *Unam ſanctam Catholicam* &c. & contra *determinata expreſſe per hoc ſacrum*

crum concilium, ſicut prætactum eſt.

XXIX. Artic. Item quod *Prælatus Eccleſiaſticus*, etiam *Papa*, determinans judicialiter, aut per modum conſtitutionis perpetuæ & pœnalis; oppoſitum præmiſſorum Articulorum, non potuit aut poteſt à pertinacia quomodolibet excuſari. Tum quia demonſtrat, quod non quærit tota ſollicitudine veritatē, dum eam ſcienter impugnat & ad impugnandum omnes alios inducit, quantum in ſe eſt, per excommunicationes & alias pœnas graviſſimas: Tum vitioſus in caſu præſenti, quia non oſtendit ſe paratum corrigi, dum regulam ſui correctricem negat & impugnat, ſcilicet auctoritatem Eccleſiæ vel generalis Concilii vice ſua.

XXX. Artic. Item quod nullæ *proteſtationes* factæ in oppoſitum relevant talem adſertorem, vel determinatorem, quo minus debeat *in errore ſuo pertinax judicari*. Quia cum talibus *proteſtationibus generalibus*, de volendo ſtare in fide Eccleſiæ, &c. ſtat de facto particularis erroris aſſertio. Sicut poſſet latius deduc, itam per rationes quam exempla priorum *hæreticorum* & etiam modernorum, dum *factum repugnat proteſtationi*.

CAP. II.

Articuli Speciales

De pertinacia & hæreſi Petri de Luna, hujusqve vanis proteſtationibus contra citationem Conſtantienſi Concilio factam.

I. Artic.

ET primò notandum eſt, quod *Petrus de Luna* dudum fecit quandam prætenſam *conſtitutionem*, & eam pluries ſolenniter publicavit & publicari fecit, imò & *practicavit*, quantum in ſe fuit, tam contra Chriſtianiſſimum Regem Franciæ, *ante Concilium Piſanum*, quàm noviſſimè contra Illuſtriſſimum Regem Arragoniæ, & generaliter *contra omnes, qui ſunt in hoc ſacro Conſtantienſi Concilio*, ſicut patet ex ſuà *reſponſione ad citationem*. Quæ prætenſa conſtitutio incepit: *In dierum ſucceſſu creſcente malitia* &c. *Datum Maſſiliæ 14. Calend. Junii, anno 13. Pontificatus noſtri*, ita quod ſunt *decem anni* vel circiter.

Vid. in Actis, Tomo IV.

II. Artic. Item, qvod in prætensâ conſtitutione ponitur in forma talis *clauſula* inter cæteras: *Omnes &c. qui à nobis vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus canonice intrantibus adpellare præſumſerint, ſeu à noſtra ſeu ipſorum ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium obedientia receſſerint, ac ſe ſubtraxerint, vel in præmiſſâ ſubtractione aut adpellatione perſeveraverint ſeu perſtiterint, ſeu eis in præmiſſis impedimentis, ſeu adpellationibus, ſubtractionibus vel provocationibus ſcienter per ſe vel per alium vel alios quavis occaſione ſeu quæſito colore dederint auxilium, conſilium, vel favorem, & qui pertinaciter aſſeruerint, illos, qui præmiſſa committunt per noſtras ſententias non ligari, cujuscunq; ſtatus, gradus, dignitatis exiſtant vel conditionis, etiamſi Cardinalatu, Patriarchali, Archiepiſcopali, regali, imperiali, vel alià quàvis Eccleſiaſticà vel mundanà præfulgeant dignitate, ex nunc auctoritate appoſità excommunicationis ſententiam promulgamus, à quà nullus præterquàm à Romanis Pontificibus, niſi duntaxat in mortis articulo, poterit beneficium abſolutionis obtinere* &c. Et adduntur *pœnæ* depoſitionis.

III. Artic. Item, quod dicta *clauſula*, ſicut patet ex formâ ſuâ, eſt generaliter *abſq; omni exceptione* poſita, tam de Petro de Lunâ, quàm de quocunque legitimo ſucceſſore ſuo, ſive labatur aliquis eorum in hæreſin, ſive in aliud peccatum quodlibet, quantumcunque enorme. Quia dicit, *quavis occaſione ſeu quæſito colore* &c. Et quia ſi voluiſſet aliquam exceptionem fuiſſe, illam explicaſſet. Sed quia videbat exceptionem redundare potuiſſe contra ſeipſum, propterea nullam appoſuit, vel apponendam judicavit.

IV. Artic. Item, quod *Petrus de Lunâ* in ſuis *reſponſionibus* datis *ad citationem* contra eum factam dat apertè intelligi, quod vult practicare dictam prætenſam conſtitutionem, & tenet firmiter, quod habuit & habet robur & vim ſuam *contra omnes & ſingulos, qui ſunt in hoc*

ſacro

ſacro Conſtantienſi Concilio. Quia ſic dicit in formâ:

Proteſtandum tamen, quod per quæcunq; facta vel facienda dicta ſeu dicenda ſub quacunque formâ non intendit dictam congregationem aut ejus prætenſam citationem comprobare, nec ipſam citationem quomodolibet exaudire, aut in quemcunque ſeu qualemcunq; vigorē tanquam à notorie nullam poteſtatem habentibus emanatam quoquomodo tribuere ſeu præſtare: imo ipſam & alia quacunque facta ſeu facienda ordinata ſeu ordinanda contra ipſum & Romanam Eccleſiam, cum ſint de facto præſumta per eos, pronunciavit, decrevit, & declaravit, pronunciat, decernit, & declarat caſſa, nulla & irrita ipſo jure, ut de his etiam ſolenniter eſt proteſtatus.

Poſtremò cum in prætensâ *citatione* contineatur, quod *convenientes in unum canonicè convocati & repræſentantes ipſam univerſalem Eccleſiam decreverunt* &c. Reſpondet idem Dominus noſter Papa, quod prædicti *congregati in Conſtantia non ſunt generalis ſynodus, nec univerſalem Eccleſiam repræſentant, cum ſint excommunicati, & omnibus Eccleſiaſticis dignitatibus, gradibus, & auctoritatibus, & juriſdictione privati, & per conſequens nullas partes potuerunt adſumere, nec poſſunt, ſicut nec etiam juriſdictionem aliquam exercere, præcipue cum minor in majorem, & præmaximè in Papam, quem nec juris auctoritas, nec rationis debitum, nec alicujus obligationis neceſſitas ad hoc arctant, actum imperii ipſum exercere non poſſit.*

Ecce temeritatem & pertinaciam *adverſus hoc ſacrum Concilium,* & adverſus omnes indifferenter, qui ſibi non obediunt. Unde & reputat ſolam Eccleſiam eſſe apud ſe & ſolum Concilium generale, & quod Cathedra ſua eſt arca Nohæ, ſicut dixit: Verbo dans intelligi, quod nullus extra hanc arcam ſalvabitur. Et ita de plurimis.

V. Articulus. Item quod hæc prætenſa *conſtitutio*, de directo & expreſſè repugnat omnibus & ſingulis prioribus Articulis, qui elucidant hanc legem Evangelicam, *Si peccaverit*, & qui fundantur in hac lege cum ſuis ſimilibus. Et hoc notorium eſt ex terminis.

VI. Artic. Item, quod Petrus de Lunâ *non excuſatur* vel relevatur *ab hæreſi* prædictâ & pertinaciâ *per generales proteſtationes*, quas facit, quæ ſic habentur in formâ:

Proteſtationes Petri de Luna.

Dicit ac etiam profitetur, quod in veritate fidei & unitate Catholicæ Eccl. ſemper fuit & eſt, ſemperq; ſe fuiſſe & permanſiſſe firmiter credit, nec ab illis unquā modo aliquo deviavit, ſicut nec deviare intendit, nec favorem ſchismati vel hæreſi aliquo modo dedit, ſicut nec dare intendit, imo ſemper tenuit & tenet firmiterq; credidit & credit, quod ſancta Romana & Catholica eccleſia tenuit & tenet profitetur & docet, nec aliquid à prædictis devium dicere, facere, ſcribere, docere, tenere, ſeu credere intendit inpoſterum, gratia eidem divina adſiſtente, nilq; pertinaciter ſeu incorrigibiliter dixiſſe ſeu dicere voluit nec intendit. Sed omnia præterita, præſentia & futura, quæcunq; dicta & dicenda, facta & facienda, ſcripta & ſcribenda, credita & credenda, docta & docenda, ſubjicit ſubjectaq; eſſe voluit correctioni & determinationi Catholicæ Eccleſiæ ſacroſanctæ. Et ſi contra præmiſſa vel aliquid præmiſſorum dixerit, ſcripſerit, aut fecerit quovismodo quod non credit, paratus eſt ſemper ſtare correctioni dictæ ſanctæ matris Eccleſiæ, in cujus unitate vivere intendit, atque mori, ſicut catholicus & fidelis, & facere & complere ea, ad quæ adſtringitur in præmiſſis & quolibet præmiſſorum. Conſtat enim, quod cum his proteſtationibus remaneret particularis error ſuus non purgatus.

VII. Artic. Item, ſi nunc prædictus *Petrus de Luna* vellet à prædictâ *hæreſi ſua* reverti & redire ad gremium Eccleſiæ, ipſa poſſet non claudere ſibi gremium, dando indulgentiam de ſcelere, ſed *non deberet ipſum impunitum relinquere, vel in Papatu prætenſo retinere*, etiam ubi fuiſſet aliunde Papa legitimus.

VIII. Artic. Item, quod *ſi mittat nuncios ſuos*, videtur quod in primis & ante omnia proponendi ſunt ipſis præcedentes Articuli, ut reſpondeant ſigillatim ad quemlibet. Quoniam per hoc fiet abbreviatio aliorum proceſſuum Juridicorum, qvi verſarentur in his quæ ſunt facti. Qvoniam per prædictos articulos poteſt veraciter uno verbo dici ipſi Petro de Luna: *Ex ore tuo te judico*

Digitized by Google

dico fuiſſe nequam. Imò videtur, quod nuncii, ſi mittantur, erunt interrogandi ſuper præmiſſis, nedum pro nomine ſeu vice Petri de Luna, ſed etiam pro ſe ipſis, ut videatur quid ſentiant ſuper eisdem articulis, ut ſi male, habeant & ipſi malè juxta demeritum & errorem, ſi bene, condemnabitur eorum magiſter ex eorum confeſſione catholica & vera.

Articulatio prætactæ *conſtitutionis Petri de Luna* poteſt fieri contra ipſum ſub *tribus propoſitionibus* ſequentibus, cum probatione ſummaria & aliarum quarundam additione concluſionum.

Hæc *conſtitutio* Petri de Luna eſt *hæreticalis*, quæ incipit. *In dierum* &c.

Hæc conſtitutio cum ſuis circumſtantiis reddit Petrum de Luna proprie *ſchiſmaticum*, *temerarium*, *ſcandaloſum atque ſacrilegum.*

Probatur *prima concluſio* ſic. *Conſtitutio* illa eſt *hæreticalis*, qvæ directè & expreſsè præjudicat & contrariatur legi Evangelicæ, de correctione fraterna, & de correctione judiciali per auctoritatem Eccleſiæ, ſi fraterna non ſatisfecerit, quæ habetur *Matth.* 18. *Si peccaverit in te frater tuus &c.* Sed hæc conſtitutio Petri de Luna eſt hujuſmodi; igitur eſt hæreticalis.

Deducitur *major* per deſcriptionem *hæreſis*, qvod eſt *dogma perverſum fidei catholicæ contrarium.* Conſtat autem qvod Evangelium eſt fides orthodoxa objective, ſicut dicitur in Symbolo: *Hæc eſt fides catholica &c.*

Sed *minor*, in quo ſtat difficultas, deducitur ſic: Lex prædicta de correctione fraterna & judiciali aut comprehendit Petrum de Luna & ſuos ſucceſſores, qvos reputat ſummos Pontifices futuros legitimè, vel non comprehendit. Non poteſt dici ſecundum: Qvoniam lex fertur generaliter de omni fratre, dum peccaverit tali peccato, qvod poteſt deduci in publicum. Conſtat autem, quod qvilibet Chriſtianus eſt frater noſter, etiamſi fuerit Papa. Qvia propter hoc non deſinit dicere, Pater noſter. Si igitur eſt pater noſter, nos pariter ſumus fratres. Si verò detur primum, ſicut dari neceſſe eſt, qvod ſcilicet Papa comprehenditur ſub lege hac Evangelica & immutabili, quæ conſonat etiam juri propriè naturali; Seqvitur ergo, qvod ſi peccaverit in nos, etiam frater noſter debet fraternaliter corripi juxta regulam generaliter ita poſitam: qvod ſi noluerit audire, adhibendi ſunt teſtes, qvod ſi audire noluerit, denunciandus eſt Eccleſiæ, qvam ſi contemſerit; habendus eſt tanqvam ethnicus & publicanus, id eſt, excommunicatus, & extra Eccleſiam poſitus.

Seqvitur ergo conſeqventer, qvod *Eccleſia eſt judex Papæ*, dum peccaverit peccato publico & Eccleſiæ denunciato. Et *poteſt Eccleſia talem Papam excommunicare & ejicere à conſortio*, multiplici occaſione, & multiplici qvæſito colore.

Conſtat autem, qvod ab inferiori ad ſuperiorem legitimum poteſt fieri adpellatio, ſeu provocatio, ſeu deductio in cauſam, ſeu judicialis citatio & evocatio, nunc ad denunciationem alterius, nunc ex puro judicis officio. Sed manifeſtum eſt, qvod hæc conſtitutio tollit omnia iſta media, dum fert generalem excommunicationis ſententiam & pœnas depoſitionis in omnes, qvi qvacunqve occaſione vel qvocunqve qvæſito colore præſumſerint à perſona Petri de Luna vel à qvocunqve ſucceſſore ſeu adpellare, ſeu provocare, vel ab obedientia ſe ſubtrahere, id qvod utiqve repugnat & contradicit manifeſtiſſimè huic legi Evangelicæ, prout modo deductum eſt.

Probatur *Secunda Concluſio* faciliter ex præcedenti. Ille enim proprie dicitur hæreticus, qui pertinaciter adſeritiмo determinat hæreſin. Sed Petrus de Lunâ pertinaciter ita facit. Eſt enim pertinax, qui non eſt paratus corrigi, & qui non quærit totâ ſolicitudine veritatem, ſed impugnat, & ad impugnandum omnes inducit ſub pœnis terribilibus, quantum in ipſo eſt. Sic eſt in propoſito. Addendo maxime, quod *hic impugnatur regula veritatis* de directo, per qvam errans frater habet corrigi. Quæ regula eſt *Auctoritas & poteſtas judicialis ipſius Eccleſiæ vel Concilii generalis* vice ſuâ. Unde tollit, quantum in ipſo eſt, omnia media, per quæ

debet

debet errans ad viam & regulam reduci veritatis. Poſſent addi circumſtantiæ quaſi ſine numero, quæ probant hanc pertinaciam in Petro de Lunâ reſpectu conſtitutionis hujuſmodi & aliorum errorum multiplicium & ſcandaloſiſſimorum. Sed hæc pro nunc ſufficiunt, attento, quod tam erga Regem Franciæ quam erga Regem Arragoniæ voluit practicare conſtitutionem iſtam hæræticalem atque peſtiferam, imò & in omnes *exiſtentes in hoc Concilio*, ſicut patet in reſponſione ſuâ ad citationem.

Probatur *Tertia Concluſio*, conſiderando materiam, circa quam eſt hæreſis prædicta, quæ de neceſſitate infert peccatum ſchismatis. Quoniã tendit ad impoſſibilitandum reunitionem Eccleſiæ ſub uno certo paſtore ſupremo; quia tollit medium convenientiſſimum imò neceſſarium, ſcilicet *auctoritatem judicialem Eccleſiæ ſeu Concilii generalis* vice ſuâ, prohibet Eccleſiam congregari &c. & dum removet omnem Papam à ſubjectione auctoritatis judicialis Eccleſiæ.

Confirmantur omnia prædicta per *conſtitutiones hujus ſacri Concilii factas & publicatas pluries.* Confirmantur etiam per ſubtractiones licitas illorum Principum, qui ſe ſubtraxerunt.

Oportet etiam concedere præmiſſas *tres concluſiones*, vel dicere, quod hoc Concilium generale erravit faciendo quæſtiones tales, & in approbando noviſſimè *ſubtractionem Dominorum Arragonenſium.* Abſit autem hoc à nobis ita delirare.

Et, ſi dicatur, quod multa jura Canonica, multæ conſtitutiones Papales, & aliæ videntur ſonare pro conſtitutione Petri de Lunâ: Reſpondetur, quod illa jura ſunt reverenter gloſſanda, & interpretanda conformiter ad invariabilem legem Chriſti. Aut ſi vult aliquis illa tenere in ſuis terminis protervè & rigidè, nos cum omni libertate talia ſcripta negabimus eſſe vera, & per conſequens nec jura Canonica. Quoniam *nullum jus eſſe cenſendum eſt, quod divinæ legi convincitur contraire.* Addatur & hic clauſula quæſtionis, quæ ponitur ſupra *Articulo Secundo, in ſecundis Articulis: Omnis &c. qui a nobis &c.* ſupra.

CAP. III.

De variis Erroribus Petri de Luna.

EXcerpta de articulis contra Petrum de Luna in proceſſu productis.

Primò *in tractatu*, quem fecit, aut fieri fecit, & ab aliis factum adprobavit, & ratum habuit, intitulato *de ſchismate*, ponit concluſionem ſequentem: *Et ponitur concluſio ſequens: Nulli convenit poteſtati, nec divinæ, nec humanæ, quod quid ſit intra unũ locum & extra eundem.* Dictamq; concluſionem pertinaciter adſeruit & ſuſtinuit; quæ *hæretica* eſt *contra Sacram Scripturam* & divinam potentiam: Cum Deus ſit intra & extra eundem locum. Et hoc eſt notorium.

Item quod dixit, ſcripſit vel ſcribi fecit & adſeruit idem Dominus Petrus, vocatus ut præmittitur, Benedictus: *Quod ſi iviſſet ad Piſanum Concilium vel iviſſet ad illud, ad cedendum Papatui ut aliqui ſibi conſuluerunt, & conſulebant, jam non eſſent claves in Eccleſia, niſi Deus incarnatus fuiſſet, & claves de novo dediſſet. Et hoc eſt notorium.*

Item *in tractatu*, quem fecit, aut fieri fecit, & factum adprobavit, & ratum habuit, *contra Piſanum Concilium*, qui incipit: *Quia nonnulli, In quarta parte, via tertia, & ſubſequenti*, & alibi in dicto tractatu dixit, adſeruit, & pertinaciter ſuſtinuit, quod, *ſtante dubio hujus ſchismatis, illi qui non poſſunt certificare de veritate & juſtitia alterius contendentium de Papatu primo electorum, obediendo Papæ Benedicto Tertiodecimo, ſcilicet ſibi, quoad eum in conſcientia ſunt & eſſent ſecuri.* Et hoc eſt notorium.

Item dicunt & proponunt dicti proſecutores & miniſtri, quod idem Papa, vocatus, ut præmittitur, Benedictus, poſt præmiſſum per eos prætenſum Perpinianum Concilium dixit & adſeruit pertinaciter & conſtanter: *Quod ſi totus mundus diceret ſibi, quod cederet Papatui, & ſibi videretur, quod non ſequeretur inde unio Eccleſiæ, aut videretur ſibi, quod ipſe non deberet cedere, ipſe non cederet. Et ſi totus mundus diceret ſibi, quod* non

non cederet, & ſibi videretur, quod deberet cedere, ipſe cederet. Per hoc ſuum judicium, imò potius errorem, pertinaciter præferendo omni humano & Eccleſiæ univerſalis judicio. Quod manifeſtè probat pertinaciam in errore.

Item, quod Chriſtus & Papa ſunt unum caput Eccleſiæ, poſuit in quodam *Tractatu contra decem propoſitiones ſtabilientes Concilium Piſanum.*

Item quod Concilium generale nullo modo & in nullo caſu poteſt celebrari ſine Papa, etiam dum Papa mortuus eſt. Et ita neceſſariò dicendum eſſet, quod *in Conſtantia* poſt adunationem tot obedientiarum & regionum nullum eſt aut fuit generale Concilium. Cujus oppoſitum tanquam Catholicum *determinatum eſt & practicatum in hoc ſacro Concilio.*

Et quoniam hoc errore dato ſequeretur manifeſtè, quod Eccleſia non fuiſſet ſufficienter & perſeveranter pro ſui conſervatione inſtituta à Chriſto: Quia denique non appareret modus condemnandi vel ejiciendi Papam ſchiſmaticum incorrigibilem & hæreticum contradicentem pertinaciter Eccleſiæ.

Ponuntur conſequenter ad probata de prædictis & aliis articulis *tres concluſiones* ſequentes:

Hæc aſſertio Petri de Luna, *quod Concilium generale non poteſt in aliquo caſu congregari ſine Papa*, eſt hæreſis nunc expreſſe damnata.

Hæc aſſertio Petri de Luna: *quod ſi credidiſſet aliquibus tempore Concilii Piſani, claves hodie non eſſent in Eccleſia*, eſt manifeſtè hæretica, præſuppoſita duratione legis Dei usque ad conſummationem mundi.

Hæc adſertio Petri de Luna, quod *Chriſtus & Papa ſunt unum caput Eccleſiæ*, eſt hæreticalis, niſi reducatur ad aliquem ſenſum ſanum ſatis improprium.

Advertendum eſt poſtremò, quod *ſuper materia hæreſis* fundatæ ſunt principaliter concluſiones prædictæ ex aſſertionibus Petri de Luna.

Primò quoniam & voces & ſcripturæ ſignificant manifeſtius conceptum mentis, juxta dictum Chriſti: *Ex verbis tuis juſtificaberis* &c. Cui conſonat dictum Ariſtotelis: Quod *voces ſunt ſigna earum, quæ in mente ſunt paſſionum.*

Secundò, quia convincere, hominem hæreticum eſſe, ex ſolis operibus ſine vocibus, difficillimum eſt, attento, quod hæreſis principaliter conſiſtit in intellectu.

Propter quod *tertiò* dicitur, quod, licet ex prædictis articulis contra *Petrū de Luna* & ſufficienter in facto probatis poſſit & debeat ſufficienter concludi, contra eundem Petrum de Luna, quod *ipſe eſt notoriè perjurus, notoriè ſchiſmaticus, notoriè ſcandalizans univerſalem Eccleſiam ſanctam Dei*, & per conſequens de hæretica pravitate vehementer notandus & ſuſpectus, præſertim circa hunc articulum: *Unam, ſanctam &c.* Et circa præceptum hoc: *Non perjurabis* &c: Ac perinde, per hujusmodi ſuſpicionem vehementem & ſcandalum notorium datum in materia ſchismatis & perjurii & incorrigibilitatem, ſit *ab omni officio Papatus*, vero vel prætenſo, rationabiliter & judicialiter *deponendus*, prout multi ſelenniter ex juribus allegarunt & probaverunt: Nihilominus ex ſolis eisdem productis & probatis non videtur ſufficienter concludi, quod ſit *hæreticus propriè dictus*, niſi confundatur ex propriis aſſertionibus ſuis, conſtitutionibus & reſponſionibus, datis tam verbo qvàm ſcripto. Quamobrem ſtudioſius ſcriptum eſt, vel articulatum circa hujusmodi aſſertiones. Attento præcipuè, quod *nonnulli revocant in dubium, an Papa deponi poſſit, vel habeat judicem ſuperiorem in quocunq; crimine, niſi ſit à fide devius, vel hæreticus propriè dictus.*

TOMI II. PARS XX.

Conſultationes Cardinalium aliorumq; Prælatorum, de novo Pontifice in Conſtantienſi Concilio eligendo.

Ex MSC. Vindobonenſi, *alioq; Codice antiquo.*

CAP. I.

De Papa & Cardinalibus non ex una ſemper Natione eligendis, Schedula præſentata Regi Romano, ut eam cum ejus materia promoveat coram Conc. Conſtantienſi.

Ex *MSC. Cæſareo Vindobonenſi. Part. II. Act. C. C. f. 188. b.*

V*Idetur multis Prælatis & Doctoribus, quod ea, quæ ſequuntur, eſſent poſt* materiam fidei *tractanda, & in Concilio deliberanda.*

In primis itaq; eſſent aperiendi modi *rationabiles*, quibus ſalubriter præſens ſchisma poſſet convenientius terminari, & pax Eccleſiaſtica reformari.

Et circa hoc dudum plures viæ apertæ ſunt, quæ offeruntur examini Concilii, & diſcuſſioni, ut ex eis convenientior eligatur.

Item, ſanctorum Patrum ſequendo veſtigia, qui contra præcedentia ſchiſmata Eccleſiæ in Conciliis generalibus futura remedia providerunt, ne ſimilia ulterius occurrerent, eſſet primitus videndum: Principales radices, & occaſiones, ex quibus præſens ſchisma ortum eſt, & tam diu proh dolor continuatum, *ut nullum tale aut ſimile fieri contingeret, penitus* extirpando.

Item, ut tanti mali radices extirparentur, eſſent contra eas, & ipſarum occaſiones convenientia remedia ſtatuenda.

Item, videretur multis, quod tres *fuerunt* radicales hujus ſchismatis cauſæ. *Prima,* ambitio papatus, *quod videlicet una natio urbis diu papatum tenuerat, alia vero e contra papam cupiebat habere Romanum vel ſaltem Italicum.* [multus.

Secunda, Romani populi ſeditioſus tu-

Tertia, Dominorum tunc Cardinaliũ longa diſſimulatio, *tardaq; allegatio ſui melius.*

Contra hæc igitur videtur eſſe modũ convenientibus providendum.

Et circa proviſionem præmiſſorum occurrunt quæſtiones *ſequentes, ſuper quibus requiritur deliberatio Concilii generalis.*

Contra primum & principale ſchismatis fundamentum & originalem radicem, *& ubi major neceſſitas providendi, quæritur:* An expediat ſtatuere, quod de cætero de uno regno vel natione, aut provincia, non fiant tot Cardinales, quod poſſint in electione Papæ per pluralitatem vocum papatum ad libitũ obtinere, & ſanctuarium Dei, quaſi hæreditatem poſſidere? Sed de omni natione, abſque perſonarum acceptione, electio celebretur.

Item, An ſtatuendus ſit certus numerus Cardinalium, *qui non ſic ex ſua multitudine hujus ſtatus, nec ex ſua ſuſtentatione, nimis exiſtat Eccleſiæ oneroſus?*

Item, utrũ ſtatuendum expediat, quod de una provincia non poſſunt eſſe plures? *Diſtinguendo provinciam juxta uſum Eccleſiæ Romanæ.*

Item, utrum expediat ſtatuere, quod de dicto numero Cardinalium, per Concilium declarando, ordinetur, quod de qualibet natione, videlicet *Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæ, Germaniæ & Angliæ,* aliqui eligantur? *Ita tamen, quod ad minus una medietas Cardinalium ſit citramontanorum. Ut ſic in eorum electione non videatur eſſe acceptio perſonarum.*

Item, utrum ſtatuendum ſit, quod de dicto numero Cardinalium ſit una pars Doctorum Theologiæ, *ſicut fuit antiquitus conſuetum?* Ut, cum ad Romanam *curiam pertineat quæſtiones fidei definire, non ſit opus extra collegium Cardinalium exteriorum Theologorum ſuffragia mendicare.*

Item, ad magis tollendum radicem præſentis ſchismatis & futurorum, conſiderandum erit: An congruat ſtatuere, quod nunquam de eodem regno vel provincia bina vice eligeretur ſucceſſive Papa: Sed alternatis vicibus, jam de una, jam de alia, vel una vice citramontanus? &c.

Contra ſecundum: Ultrum expediat ſtatuere in præſenti Concilio, quod de cætero nullibi Romana curia reſideat, niſi ubi ſit aliquis locus tutus pro habitatione Papæ ac Cardinalium, ac quoad electionem ſummi futuri Pontificis à tumultu populari ſecurus.

Item, circa hoc conſiderandum erit: Utrum conveniat, quod civitas Leonina, ſeu Purgus ſancti Petri, continens Baſilicam Apoſtolorum, ſacrum palatium, & Caſtrum ſancti Angeli, & pons propinquus eidem, clau-

claudantur ſub una citadella fortiſſima, in qua Papa, Cardinales, & Romana curia poſſint ſecure reſidere contra hujusmodi tumultus & inſultus ſæpe expertos intruſionibus pluribus Pſeudo Pontificum, & extruſionibus verorum Pontificum Romanorum.

Contra tertium fundamentum hujus ſchiſmatis: Utrum expediat ſtatuere certum tempus, ultra quod non liceat Cardinalibus in electionibus de ſummo Pontifice metus exceptionem aliquatenus allegare: &c. Amen.

CAP. II.

De Modo vel forma eligendi novum Pontificem in Concilio Conſtantienſi,

Conſtitutio, calamo Petri de Alliaco Cardin. Cameracenſis *delineata, ac publica poſtmodum Concilii autoritate probata, uti ex Act. C. publ.* T. 4. conſtabit.

Ex antiquo Codice operum Cardin. Cameracenſis, edito Argentinæ 1490.

AD laudem, gloriam & honorem omnipotentis Dei, ad pacem & unitatem univerſalis Eccleſiæ ac totius populi Chriſtiani, ad deferendum autoritati & honori hujus ſacri generalis Conſtantienſis Concilii. Ut electio futuri Romani & ſummi Pontificis proxime fienda firmiori autoritate & plurium roboretur aſſenſu, ſatisfiatque votis multorum, & ne, attento ſtatu Eccleſiæ, ſuper dicta electione inpoſterum ulla retractio ullusque ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur unio pleniſſima & perfecta fidelium, ac exinde Sereniſſimus Romanorum, Hungariæ, &c. Rex Sigismundus, ſuorum ad unionem habendam laborum fructum & gloriam conſequatur: Et ut reverendi patres Epiſcopi, & nobiles & ſpectabiles viri & Doctores inſignes, ceterique Legati Sereniſſimi Regis Caſtellæ, nomine dicti Regis præfato Concilio ſe uniant, qui noluerant ſe unire, niſi prius certificati de modo electionis prædictæ; & maxime qui erunt electores: Collegium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, ad quos de jure pertinet jus eligendi Romanum & ſummum Pontificem, dictos Legatos quantum in ſe eſt certificans, offert eidem ſacro Concilio atque legatis prædictis, quod hac vice duntaxat ad eligendum Romanum Pontificẽ una cum ipſis Cardinalibus de qualibet natione, in eodẽ ſacro Concilio pro nunc exiſtente & nominata, aſſumantur aliqui Prælati vel aliæ inſignes perſonæ Eccleſiaſticæ, quorum & quarum omnium numerus ipſorum Cardinalium numerum non excedat; quos ſeu quas quælibet ipſarum nationum per ſe ad hoc decrevit eligendos cum ipſo Cardinalium Collegio.

Sigismundi Cæſaris pro unione Eccleſiæ labor.

Vid. in Actu Tomo IV.

Hoc tamen in ipſa electione obſervando, quod non valeat electio, nec electus pro ſummo Pontifice habeatur, niſi duæ partes Cardinalium in conclavi exiſtentium & duæ partes ceterorum, cum Cardinalibus ad eligendum admittendorum & tunc admiſſorum, conſentient & conſenſerint.

Hoc etiam obſervando, atque ex nunc volunt & intendunt, vota quorumcunque, in ipſa electione emittenda, nulla eſſe, nec aliter intendunt in aliquem conſentire, niſi, ut præmittitur, duæ partes Cardinalium, & duæ partes aliorum prædictorum principaliter aut per acceſſionem in unum concurrant.

Hoc etiam adjecto, quod Prælati & alii cum ipſis Cardinalibus ad electionem hujusmodi admittendi, omnes etiam & ſingulas conſtitutiones Apoſtolicas, etiam pœnales, circa electionẽ Romani Pontificis editas, atq; conſuetudines obſervari conſuetas, quemadmodũ ipſi Cardinales, obſervare teneantur & ad illarum obſervantiam aſtringantur.

Teneantur inſuper jurare, & jurent dicti electores, Cardinales & alii quicunque, antequam ad electionem procedant, quod in hujusmodi electionis negotio, attendentes quid eis imminebit, cum de creatione agatur vicarii Jeſu Chriſti, ſucceſſoris beati Petri, univerſalis Eccleſiæ Rectoris, gregis Dominici Directoris, puris & ſinceris mentibus, quantum credent publicæ utilitati univerſalis Eccleſiæ proficere, omni cujusque nationis perſonæ aut alio inordinato affectu, odio, gratia vel labore abjectis, procedent, ut eorum miniſterio de utili & idoneo univerſali Eccleſiæ provideatur paſtore. Et hæc omnia fiant ſacro primitus ſi ſibi placet approbante Concilio, & ſuper his interponente decretum, & defectus omnes, ſi qui inſint, ſupplente.

TOMI II. PARS XXI. XXII. XXIII.

RES MARTINI V.

Anno 1417. *menſe Novembri die Martini*

In

CONSTANTIENSI CONCILIO

ELECTI

Quoad *gratiam Cæſari* SIGISMUNDO *præſtitam*

pro immenſis ſumptibus, quos Cæſar quadriennio, pro Eccleſiæ unione ac pace conciliandа, in & extra Concilium inter infinitos & inſuperabiles labores *impenderat.*

FELICISSIMIS AUSPICIIS

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI

DN. RUDOLPHI AUGUSTI

BRUNSVIC. AC LUNÆBURG.

DUCIS &c.

Ex antiquo MSC. Codice

BIBLIOTHECÆ ELECTORALIS BEROLINENSIS

recenſitæ ab

HERMANNO von der Hardt.

FRANCOFURTI ET LIPSIÆ

IN OFFICINA CHRISTIANI GENSCHII.

Typis SALOMONIS SCHNORRII, 1697.

Digitized by Google

Lectori S.

INexplicabilem laborem, in diſſidiis illis Papalibus componendis ac deſideratiſſima Eccleſiarum unione redintegranda impenſum, immenſosque ſumptus à Cæſare Sigiſmundo in hanc rem factos, diſſimulare haud ſuſtinebat novus in Concilio electus *Pontifex Martinus V.* Quapropter, ut aliquod extaret gratitudinis veſtigium in novo Pontifice, pro ſumptibus, quos omnino refundere poſſibile vix ac ne vix quidem erat futurum, aliquo modo compenſandis aut reſarciendis, *decimas unius anni ex bonis Eccleſiaſticu cleri Germanici Cæſari conceſſit.*

Quanquam verò in *Concordatis Martini V. & Germanicæ Nationis* (Tom I. Parte XXIV.) definitum eſſet, fas non eſſe Pontifici generales clero imponere decimas, ut hæc Martini indulgentia decimarumque conceſſio Cæſari facta infringere videretur pacta illa ac *concordata*: Id quod à Germanis quibusdam haud diſſimulatum, uti ex ſequentibus monumentis conſtabit: Nihilominus tamen res ſtetit ſententiâ Pontificis. In antiquo *Chronico Magdeburgenſi MSCto* hoc negotium his dialecti veteris Saxonicæ verbis eſt deſcriptum. *Im* MCCCCXVIII. *Jare gaff Paweſt Martinus dem Römiſchen Könige Sigismundo ene Gnade, van wegen ſiner groten Unkoſt ende Teringe, de he im Concilio to Costeniz boven* 3. *Jar gedragen hadde, aver de Papheit im Düdſchen Landen, dat ſe dem Konige geven ſcholden den teinden Penning alle öhrer Leben. Deſſer Gnade Vörderer worden geſett* Herr Johann, Erzbiſchop te Rige, unde Georgius Biſchop to Paſſaw, *de des Königes Cantzler was, unde* Herr Johan van Waldow, Biſchop to Brandenborg, *de dar ſchwarliken de Papen umme den teinden Penning beſchatteden, unde öhrer etlike mit dem Banne to geven dwungen.*

Debemus autem antiqua hæc monumenta locupletiſſimæ ac ſplendidiſſimæ *Bibliothecæ Electorali Berolinenſi.* Ex qua, benignitate *Illuſtriſſimi Domini de SPANHEIM*, manu inclyti *Chauvini*, noſtræ recenſioni hæc ſunt indulta.

Scrib. d. 30. Octob. Stili Veter.

A. 1697.

Quando, præviâ pace inter Anglos, Batavos, Hiſpanos & Gallos ſuperiori *menſe Septembri* conditâ, *hoc* tandem *menſe* die 30. Octob. Stil. Nov. inter Cæſarem quoque & Gallum publica pax inita erat & concluſa.

TOMI II. PARS XXI.

MARTINI V.
BENEFICIUM DECIMARUM
CÆSARI SIGISMUNDO

pro immenſis laboribus in Eccleſiaſtica pace paranda exantlatis, & infinitis ſumptibus in eam rem profuſis, ex Eccleſiaſticis cleri Germanici bonis uno anno tributum, Diplomatibus in Conſtantienſi Concilio munitum.

Ex antiquo MSCto BIBLIOTHECÆ ELECTORALIS BEROLINENSIS.

CAP. I.
MARTINI V.
Literæ Gratioſæ, CÆSARI SIGISMUNDO in Conſtantienſi Concilio

A. 1418. 7. *Calend. Febr.*

Pro Decimis Eccleſiaſticarum opum in Germania accipiendis **impertitæ.**

MARTINUS *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio,* Sigismundo, *Regi Romanorum illuſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Magna expenſæ ab Impe-

Dum præclara devotionis & fidei Tuæ Serenitatis merita, quibus erga Deum & univerſalem Eccleſiam ſanctam ſuam glorioſiſſime, præſertim circa unionem ejuſdem Eccleſiæ, cunctis Chriſti fidelibus ſupremis deſideriis exoptatam, per multa jam tempora curis vigilibus & continuis, non ſine magnis etiam perſonalibus laboribus, ac expenſarum profluviis, ſedule, prout cognovimus operis ab effectu, mirifice claruiſti, & indies erga Pacem & tranquillitatem ipſius eccleſiæ, ac ſtatum noſtrum pariter & honorem ac Romani culmen Imperii clarere dignoſceris, attentâ meditatione penſamus: Menteque revolvimus, divinâ ſuperilluſtrante clementiâ, per interventum etiam tuorum regalium ac ſalutarium operum, *jam tandem in eadem eccleſia* affectum unionis *hujuſmodi in tanto rerum turbine,* pra-

ratore in Eccleſia facta Sigiſmundi operâ lites Papales compoſitæ.

CAP. II.

MARTINI V.

Literæ Executoriæ,

Archi-Epiſcopo Rigenſi, Epiſcopis Patavienſi & Brandenburgenſi, *in Conſtantienſi Concilio* *A. 1418. 7. Cal. Febr.*

Pro Decimis Cæſari indultis ex Eccleſiaſticis bonis in Germania colligendis, tanquam Commiſſariis, datæ.

Diploma alterum Martini V. Epiſcopis illis Executorib' Commiſſariis datum.

MARTINUS EPISCOPUS, *ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Archiepiſcopo Rigenſi, & Patavienſi ac Brandenburgenſi Epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

Hodie cariſſimo in Chriſto filio noſtro, SIGISMUNDO, REGI ROMANORUM *illuſtri, literas noſtras ex certis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus conceſſimus, in hac forma, videlicet:* Martinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio, Sigiſmundo, Regi Romanorum Illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dum præclara devotionis & fidei Tuæ Serenitatis merita &c. *Et ſic finit.*

Subcommiſſarii conceſſi clerici.

Nos itaque, volentes, ut præmiſſa in dictis noſtris contenta literis ſuum votivum conſequatur effectum, Fraternitati veſtræ *per apoſtolica ſcripta præſentium tenore* committimus & mandamus: *Quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel alium, vel alios, clericos duntaxat, & alias idoneos ac fideles, per vos deputandos, quando & quoties pro parte dicti Regis, aut ejus procuratoris ad hoc ſpeciale mandatum habentis, fueritis requiſiti, aut alter veſtrum requiſitus extiterit, omnia & ſingula ſupra dicta in dictis contenta literis* circa exactionem dictæ decimæ unius anni, *& aſſignationem dicto Regi de exactione facienda, juxta & ſecundum exigentiam dictarum literarum,* ſtudeatis modis omnibus exequi *& etiam adimplere; Contradictores quoque ac rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam, & ſequeſtrationem fructuum & proventuum eccleſiaſticorum, & alia juris remedia, etiam per invocationem auxilii brachii ſecularis, auctoritate præfata, appellatione poſtpoſita, compeſcendo.*

Jus datū coërcendi contradicentes ac refragantes.

Non obſtantibus

Non obſtante conſtitutione felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII, prædeceſſoris noſtri; Qua cavetur, ne aliquis extra ſuam civitatem vel diœceſin, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam à fine ſuæ dioeceſeos ad judicium evocetur: Seu, ne judices & conſervatores, à ſede deputati prædicta, contra quoſcunq; procedere, aut alii vel aliis vices ſuas committere, aut quod ultra unam dietam à fine dioeceſeos eorundem trahere quoquomodo præſumant, quemadmodū de duabus dietis in Concilio generali: Atque quisdam Abbatibus, Prioribus, ceteriſq; perſonis Eccleſiaſticis hujusmodi, ſeu eorum monaſteriis, Prioratibus, aut Eccleſiis aliis, vel ordinibus, communiter vel diviſim, à dicta ſit ſede indultum, quod ad ſolutionem hujusmodi decimæ, vel alterius, ſeu cujusvis ſubſidii minime teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non poſſint; Per literas Apoſtolicas de indulto hujusmodi, & toto ejus tenore de verbo ad verbum, nec non propriis ipſorum perſonarum, monaſteriorum, Prioratuum, Eccleſiarum, & ordinum nominibus, plenam & expreſſam non facientes mentionem: Et quibusvis aliis privilegiis, exemtionibus, & literis Apoſtolicis, perſonis, dignitatibus, aut ordinibus, generaliter vel ſpecialiter, ſub quacunque verborum forma ſeu conceptione à memorata ſede conceſſis.

privilegiis, de non evocando.

Nec obſtante privilegio, de non ſolvendo.

Volumus etiam, & auctoritate præfata vobis & veſtrum cuilibet in ſolidum, & deputandis à vobis harum ſerie, concedimus, ut quosvis ſolventes, in totum, ſeu pro parte, hujusmodi decimam, de ſolutis duntaxat nomine præfati Regis firmiter quitare, & etiam abſolvere.

Apocha danda, decimis ſolutis.

Itemq; exacta & ſoluta dare & etiam aſſignare præfato Regi, vel ejus procuratori ad hoc ſpecialiter mandatum habenti, poſſitis ac etiam debeatis.

Impetrata decima Cæſari tradenda.

Et etiam quod de ſolutis per vos & deputa-

putandos hujuſmodi, duo confici faciatis conſimilia documenta publica. Quorum unum penes vos vel deputandos ipſos pro veſtra cautela remanere debet, alterum ad ipſum Regem celeriter tranſmittatis.

Obligati Commiſſarii ad conditiones ſuperiores exactionis, de quibus in diplomate Cæſareo.

Nec non, quod conſtitutionem dicti Viennenſis concilii, quam hic habere volumus pro expreſſa, circa exactionem hujuſmodi in ſingulis ſuis partibus, ſuper quo, ac etiam de non gravandis miſerabilibus & impotentibus perſonis, propterea veſtras conſcientias oneramus, obſervare teneamini, ac etiam debeatis.

Jus datū Commiſſariis circa pœnam contumaciūm diſpenſadi.

Poſitis etiam illos de provinciis, civitatibus & diœceſibus ipſis, quos ex defectu non factæ ſolutionis hujuſmodi, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias incurrere contigerit, ab eiſdem abſolvere, & cum eis ſuper irregularitate, ſi qua forte ſic ligati, non tamen in contemtum clavium, celebrando divina, vel immiſcendo ſe illis, contraxerint, diſpenſare: In contrarium facientibus non obſtantibus quibuscunq;. Datum Conſtantiæ, VII. Kal. Februar. Pontificatus noſtri anno I.

TOMI II. PARS XXII.

JOHANNIS ABUNDI, ArchiEpiſcopi Rigenſis, JOHANNIS de WALDOW, Epiſcopi Brandenburgenſis, Et GEORGII Comitis de HOHENLOHE, Epiſcopi Patavienſis,

Commiſſariorum MARTINI V. & Colligendarum Decimarum Executorum,

MANDATUM DECIMARUM

Clero Germano in Conſtantienſi Concilio promulgatum.

Anno 1418. d. 2. Maji.

Ex MSCto antiquo Codice BIBLIOTHECÆ ELECTORALIS BEROLINENSIS.

CAP. I.

Epiſcoporum, Commiſſariorum Papalium, edictum, Eccleſiaſticis in Germania publicatum, pro decimis Cæſari ſolvendis.

Germaniæ decima hæc impoſita.

Tres Executores à Pontifice Martino V. conſtituti, Archi Epiſcopus Rigenſis, Epiſcopus Brandenburgenſis & Epiſcopus Patavienſis.

VEnerabilibus, religioſis, & circumſpectis viris, Dominis *Abbatibus, Prioribus*, ceteriſque *Prælatis*, & aliis *perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus & regularibus, exemtis & non exemtis*, Provinciarum, terrarum & locorum *Nationis Germanicæ*, totiuſque *provinciæ Treverenſis*, nec non *Baſileenſis & Leodienſis* civitatum & diœceſium, *ſub Romano Imperio conſiſtentium*, JOHANNES, ARCHIEPISCOPUS RIGENSIS, & JOHANNES, Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia BRANDENBURGENSIS EPISCOPUS, una cum reverendo in Chriſto patre & Domino, Domino GEORGIO, eadem gratia EPISCOPO PATAVIENSI, pro nunc in remotis agente, collega noſtro, *Executores* ad infra ſcripta, cum illa clauſula: Quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos vel alium, ſeu alios, &c. *à ſede Apoſtolica ſpecialiter deputati*, Salutem in Domino, & noſtris hujuſmodi, imò verius apoſtolicis firmiter obedire mandatis.

Geminum diploma, Martini V. pro his decimis colligēdis.

Literas ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini MARTINI, divinâ providentia PAPÆ QUINTI; *Unam* videlicet *gratioſam*, cum filis ſericis, rubei croceique coloris; *Aliam* verò *executoriam* cum cordula cannabi; Veris *bullis plumbeis* ipſius Domini noſtri *Papæ* more Romanæ curiæ impendentibus bullatas, ſanas & integras, non vitiatas, non cancellatas, non abolitas, non

non abraſas, nec in aliqua earum parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentes, Nobis, *pro parte Illuſtriſſimi & Sereniſſimi Principis & Domini noſtri, Domini* Sigismundi, *divina favente clementia* Romanorum Regis *ſemper* Augusti, *nec non* Hungariæ, Dalmatiæ, Croaciæ &c. Regis, *in dictis literis apoſtolicis principaliter nominati*, coram Notario publico & teſtibus infra ſcriptis præſentatas, Nos cum ea, quâ decuit, reverentia noveritis recepiſſe.

Decima hæc pro Imperatore colligenda

Quarum quidem *literarum apoſtolicarum* unius, videlicet *Gratioſæ*, tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis.

Diploma Papæ Martini V. Imperatori Sigismundo datum pro decimis illis. Commendat Martinus ſtudium Sigismundi pro Eccleſiæ unione.

Martinus Episcopus, *ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio*, Sigismundo, Regi Romanorum *illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dum præclara devotionis & fidei tuæ Serenitatis merita, quibus erga Deum, & univerſalem eccleſiam ſanctam ſuam glorioſiſſime præſertim circa unionem ejuſdem eccleſiæ &c.* (Vid. ſupra *Parte XXI. Cap. I.* Fuit autem inſertum diploma totum)

Alteri' vero *Literæ*, videlicet *Executoriæ*, tenor ſic incipit: *Martinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Archi-Epiſcopo Rigenſi, & Patavienſi ac Brandeburgenſi Epiſcopis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Hodie cariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo, Regi Romanorum illuſtri &c.* (Vid. ſupr. *Parte XXI. Cap.* 2. Et hoc diploma totum hic fuit inſertum.)

Poſt quarum quidem Literarum Apoſtolicarum præſentationem & receptionem fuimus pro parte ejuſdem Domini noſtri Regis debitacum inſtantiâ requiſiti, ut ad executionem earundem literarum Apoſtolicarum, & contentorum in eiſdem, procedere dignaremur, juxta traditam à ſede Apoſtolica nobis formam.

Nos igitur *Johannes Archi Epiſcopus, & Johannes Epiſcopus*, Executores præfati, volentes mandatum Apoſtolicum, nobis in hac parte directum, reverenter exequi, ut tenemur: Id circo, Autoritate Apoſtolica, nobis in hac parte commiſſa, dictas literas Apoſtolicas & omnia & ſingula in eis contenta, vobis omnibus & ſingulis ſupra dictis intimamus, inſinuamus, & notificamus, ac ad veſtram & cujuslibet Veſtrum notitiam deducimus & deduci volumus per præſentes: Et nihilominus vos, Dominos Abbates, Priores, ceteroſque Prælatos, atque alias perſonas Eccleſiaſticas, ſeculares & regulares, exemptas & non exemptas, provinciarum, terrarum & locorum *nationis Germanicæ*, totiusque provinciæ *Treverenſis*, nec non *Baſileenſis & Leodienſis* civitatum, diœceſium, ſub Romano Imperio conſiſtentium, & veſtrum quemlibet in ſolidum, auctoritate apoſtolicâ nobis in hac parte commiſſà *requirimus & monemus*, primò, ſecundò, tertiò, & peremtoriè, communiter & diviſim: Vobisque nihilominus & veſtrum cuilibet in virtute ſanctæ *obedientiæ*, & ſub infra ſcriptis, ac fructuum & proventuum eccleſiaſticorum ſequeſtrationis *pœnis*, diſtinctè præcipiendo *mandamus*: Quatenus *infra tringinta dierum* ſpatium, poſt præſentationem ſeu notificationem præſentium vobis factam immediatè ſequentium, & poſtquam per deputatos ſeu deputandos noſtros ſuper hoc fueritis requiſiti, ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus, quorum triginta dierum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliquos decem dies vobis univerſis & ſingulis ſupra dictis & veſtrum cuilibet pro tertio & peremtorio termino ac monitione canonicâ aſſignamus, præfatis, deputando ſeu deputandis, prædictam *decimam integram unius anni omnium redituum & proventuum eccleſiaſticorum, in provinciis, terris, & locis nationis Germanicæ, ac totius provinciæ Trevirenſis, nec non Baſileenſis, & Leodienſis civitatum, & diœceſium, ſub Romano Imperio conſiſtentium*, (Reverendiſſimorum in Chriſto Patrum & Dominorum S. R. E. Cardinalium, nec non S. Johannis & B. Mariæ Teutonicorum Hieroſolymitanorum Hoſpitalium perſonis, bonis, reditibus & proventibus duntaxat exceptis,) *per* præfatum Dominum noſtrum *Papam impoſitam*, & ipſi *Domino Regi aſſignatam* & conceſſam, juxta dictarum literarum apoſtolicarum formam & tenorem, *in moneta*, in ſingulis partibus illis *cur-*

Moniti Germani, Juſſi, ſub pœna, Intra triginta dies

Solvere decimam integram uni' anni de reditibus Eccleſiaſticis.

ſum habente, *ſolvatis*, detis, tradatis & aſſignetis, & de eadem realiter & cum effectu reſpondeatis, ac faciatis & *permittatis*, ab aliis, quantum in vobis fuerit, & ad vos ſingulos veſtrum communiter vel diviſim pertinet, *plenariè ſolvi*, tradi, dari, aſſignari & reſponderi:

Inhibentes vobis omnibus & ſingulis ſupradictis, & aliis, quorum intereſt, vel intererit, communiter vel diviſim, *ne* præfatis deputatis vel deputandis, quò *minus hujusmodi decimam unius anni integrè aſſequantur*, & ſibi de eadem decima reſpondeatur, decimasque hujusmodi exigere valeant, & levare, ſeu quo minus omnia & ſingula ſuprà & infra ſcripta ſuum debitum conſequantur & ſortiantur effectum, *impedimentum aliquod præſtetis*, ſeu præſtent, aut præſtet aliquis, vel veſtrum, vel eorum, per vos vel aliũ ſeu alios, publicè vel occultè, directè vel in directè, qvovisquæſito colore. Nec impedientibus deputatos ſeu deputandos hujusmodi ſuper præmiſſis detis, dent, ſeu det auxilium, conſili um, vel favorem.

Cauti, ne impediant.

Et ſi omnibus, & ſingulis præmiſſis, & infràſcriptis monitionibus & mandatis noſtris hujusmodi, imò verius apoſtolicis, non parueritis, paruerint, ſeu paruerit, cùm effectu, aut aliquid in contrarium feceritis, fecerint, ſeu fecerit: Nos in vos, & in eos, ac veſtrum, & eorum quemlibet, qui culpabiles in præmiſſis fuerint reperti, nec non *impedientes, & contradictores* quoslibet, & rebelles, cujuscunque ſtatus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ exiſtant, ex nunc prout ex tunc, dicta canonica monitione præmiſſa, *excommunicationis*, in Capitula vero & Conventus in his forſan delinquentia & delinquentes, *ſuſpenſionis à divinis*, & in ipſorum delinqventium eccleſias & monaſteria *interdicti ſententias ferimus* in his ſcriptis, ac etiam promulgamus.

Indicta pœna refractariis

Excommunicationis Suſpenſionis à divinis.

Ceterùm, cum ad *executionem ulteriorem* hujusmodi negotii faciendam nequeamus quoad præſens, pluribus aliis arduis in Romana curia præpediti negotiis, perſonaliter intereſſe: Univerſis & ſingulis Dominis Abbatibus, Prioribus, Prælatis, Decanis, Archi-Diaconis, Scholaſticis, Theſaurariis, Cantoribus, cuſtodibus, ſuccentoribus, ſacriſtis, canonicis, tam cathedralium quam collegiatarum parochaliumque eccleſiarum rectoribus, & loca tenentibus eorundem, plebanis, viceplebanis, Capellanis, curatis & non curatis, vicariisque perpetuis, Altariſtis, ceterisque prebyteris, Clericis, Notariis & Tabellionibus publicis qvibuscunque, per provincias, civitates, & diœceſes prædictas, ac aliis ubilibet conſtitutis, & eorum cuilibet in ſolidum, ſuper ulteriori executione hujusmodi mandati apoſtolici atqve noſtri ulterius faciendâ, *committimus plenariè vices noſtras*, donec eas ad nos duxerimus revocandas.

Sub Commiſſarii conſtituti.

Quos & eorum quemlibet modo & forma præmiſſis reqvirimus, & *monemus* primò, ſecundò, tertiò peremtoriè, communiter & diviſim: Eisqve nihilominus, & eorum cuilibet, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis pœnâ, qvam in eos & eorum qvemlibet trina & canonica monitione præmiſſa ferimus in his ſcriptis, niſi monitionibus & mandatis hujusmodi, imò verius apoſtolicis, paruerint cum effectu, diſtinctè præcipiendo *mandamus*, quatenus *infra ſex dierum ſpacium*, poſt præſentationem & notificationem præſentium, eis ſeu eorum alteri factam, & poſtqvam pro parte noſtra vigore præſentium fuerint reqviſiti, aut alter eorum fuerit reqviſitus, immediatè ſeqventium, qvem tertium eis & eorum cuilibet pro omni dilatione ac canonica monitione aſſignamus, ad vos omnes & ſingulos ſupra dictos, & qvibus præſentes noſtræ literæ diriguntur, nec non ad eccleſias ac loca, de quibus, ubi, quando, & qvoties expediens fuerit, perſonaliter accedant, ſeu alter eorum accedat, & præſentes noſtras literas, omniaqve & ſingula in eis contenta vobis univerſis & ſingulis ſupradictis, tam cõjunctim qvam diviſim, legant, intiment, & inſinuent, & *publicent*, ac legi & inſinuari fideliter, & publicari procurent.

Comiſſariis injuncta maturarа horum publicatio

Et nihilominus eisdem, deputando ſeu deputandis, *de* prædictis *decimis omnium*

nium proventuum & redituum eccleſiaſticorum ſatisfieri & reſponderi faciant, & procurent.

Si verò *contradictores* in hac parte & rebelles hujusmodi noſtris literis & mandatis infra dictum eis aſſignatum terminum non paruerint realiter & cum effectu, dictas ſententias propter hoc damnabiliter incurrendo: Ex tunc vos omnes & ſingulos prædictos *ſubdelegatos* noſtros, & veſtrum quemlibet *requirimus* & *monemus*, & ſub dicta excommunicationis pœna mandamus, quatenus ſingulis diebus Dominicis & feſtivis in veſtris eccleſiis, monaſteriis, & capellis, ubi, quando & quoties opus fuerit, pro parte noſtra ſuper hoc fueritis requiſiti, aut aliquis veſtrum fuerit requiſitus, infra miſſarum & aliarum horarum eccleſiaſticarum ſolennia, dum populi multitudo ad divina audiendum vel aliquis convenerit, ex parte noſtra, imò verius apoſtolica præfatos contradictores in hac parte & *rebelles* ſic *excommunicatos publicè denuncietis*, & ab aliis denunciari curetis, tam diu donec à ſententia hujusmodi abſolutionis beneficium meruerint obtinere, & aliud à nobis vel ſuperiori noſtro ſuper hoc habueritis in mandatis.

Primus gradus pœnæ contumacium. Excommunicatio refractariorum publicè denuncianda.

Etſi contradictores & rebelles præfati, in ſolutione hujuſmodi decimæ ſe opponentes, denunciationem hujuſmodi per ſex dies præfatos, terminum & denunciationem immediatè ſequentes, animo, quod abſit, ſuſtinuerint indurato: Nos, attendentes, quod creſcente contumacia creſcere debet & pœna, *proceſſus* noſtros hujuſmodi *aggravare* volentes, præfatis noſtris *ſubdelegatis* ſub dicta excommunicationis pœna *committimus & mandamus*, quatenus ſingulis diebus Dominicis & feſtis, infra dictarum miſſarum & horarum ſolennia, dictam *denunciationem excommunicationis reiterando*, & innovando, eoſdem contradictores & rebelles, ut præmittitur, excommunicatos, nominatim, *campanis pulſatis*, & *candelis accenſis*, ac demum *extinctis*, & *in terram projectis*, *cruce erecta*, & religione induti *aquam benedictam aſpergendo, ad fugandum dæmones*, qui eoſdem in ſuis laqueis ſic tenent catenatos: *Orando*, quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus ipſos ad catholicam fidem, & ſanctæ matris eccleſiæ gremium reducere dignetur, ne eos in talibus duritia & perverſitate dies ſuos finire permittat: Dicendo & *decantando* reſponſorium, *Revelabunt cœli iniquitatem Judæ*, & Pſalmum, *Deus laudem meam non tacueris* &c. cum antiphona, *Mediâ vitâ* &c. ſecundum ejus tenorem populo in matrũ lingva vulgarizando: Quô facto, *ad januas eccleſiarum* cum clericis & parochianis veſtris *accedatur*, & ad terrorem, ut eo citius redeant ad eccleſiæ unionem, *tres lapides verſus eorũ habitationes* jaciendo in ſignum maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan ac Abiron, quos terra vivos abſorbuit, *denuncietis publicè aggravatos*, & ab omnibus Chriſti fidelibus vitandos, tam diu, donec abſolutionis beneficium meruerint obtinere à ſententia ante dicta.

2. In contumaces ſolennis excommunicatio exaggeranda. Ritus illius excommunicationis ſolennes.

Verum ſi præfati *denunciati* & *aggravati* per duodecim dies, ſupradictos terminos ac denunciationem & aggravationem hujuſmodi immediatè ſequentes, quæ eis pro omni dilatione & monitione canonica aſſignamus, *in ſuis pertinaciis perſtiterint*, & contumaciis inſurduerint, cum ſalutis diffidentia, Pharaonis duritia, imitando morem ſurdæ aſpidis, aures ſuas obturantis, ne vocem audiat incantantis: Ex tunc *proceſſus* noſtros hujuſmodi *reaggravando requiratis & moneatis*, auctoritate apoſtolicâ præfatâ, modo & forma præmiſſis, omnes & ſingulos Chriſti fideles utriusqve ſexus homines, quos nos etiam tenore præſentium requirimus & monemus, ac eis, & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, qvam in eos, ac eorum qvemlibet contra facientem ferimus in his ſcriptis, diſtinctius *injungatis*, prout nos etiam injungimus eisdem; Et ſpecialiter *familiaribus*, & *ſervitoribus præfatorum* denunciatorum & aggravatorum, qvod infra ſex ſpatium dierum, poſt intimationem & reqviſitionem veſtras ipſis factas immediatè ſequentium, qvorum ſex dierum duos pro

pro primo, duos pro ſecundo, & reliqvos duos dies eis & eorum cuilibet pro tertio & peremtorio termino ac monitione canonica aſſignamus, Chriſti fideles ac familiares & ſervitores, & qvilibet ipſorum *à participatione & converſatione dictorum denunciatorum* & aggravatorum penitus & omninò deſiſtant, & quilibet eorum deſiſtat, nec cum eiſdem, aut eorum altero, ſerviendo, loquendo, ſedendo, ſtando, ambulando, ſalutando, hoſpitando, comedendo, bibendo, molendo, coquendo, cibum, potum, aquam, ignem miniſtrando, aut aliquo humanitatis ſolatio, prӕterquàm in caſibus à jure permiſſis, participare prӕſumant, ſeu alter eorum prӕſumat.

3. Poſt excommunicationem ſolennem augenda in contumaces pœna converſationis civilis interdicta.

Et ſi contrarium fecerint: Nos in eos, & eorum quemlibet, cum dictis excommunicatis & aggravatis *rebellione participantes* & contrafacientes, ex nunc, prout ex tunc, dictâ ſex dierum canonica monitione prӕmiſsâ, *excommunicationis ſententiam ferimus* in his ſcriptis, ac etiam promulgamus.

Si verò prӕnominati, *denunciati, aggravati, & reaggravati*, per XII. dies, dictos XII dies immediatè ſequentes, prӕdictas ſententias ſuſtinuerunt, ad modum aſpidum ſurdarum aures ſuas obturantium, ne voces audiant incantantium: Nos ex nunc, prout ex tunc, omnia & ſingula *loca, in quibus ipſos morari contigerit*, ſeu aliquem ex eis juriſdictionem per ſe vel alium exercere, de jure vel de facto, civitates, caſtra, oppida, terras, villas, ſuburbia, quarumcunque eccleſiarum collegia, & parochias, ad quӕ devenerint, & viſi fuerint, propterea *eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, ceſſari* mandantes, in prӕſentia populi, apertis janius, *à divinis*.

4. Gravior in contumaces pœna, interdictum divinorũ, quo locus premitur & regio contumacis.

Quod *interdictum divinorum* hujusmodi ad tres dies, proximè poſt eorum & cujuslibet ipſorum abinde receſſum, *ſtrictius obſervetis*, & faciatis, ab aliis, quantum in vobis fuerit, ſtrictius obſervari. Ita quod *nulla ſacramenta eccleſiaſtica inibi miniſtrentur*: Niſi pœnitentia & baptiſmus omnibus indifferenter, euchariſtia infirmis tantùm, matrimonium ſine eccleſiaſtica ſolennitate contrahatur, inibi decedentibus eccleſiaſtica denegetur ſepultura.

Intimantes eiſdem, quòd contra eos *gravius procedetur*, Epiſcoporum contumacia perſeverante, *ipſiſque omnis ordo* jure *prӕcludatur*, ipſi omnibus, nullus eis ſuper aliquo reſpondere teneatur, eorum teſtimonio fides nulla adhibeatur, donec ad debitam ſatisfactionem venerint, Deoque & ſanctӕ matri eccleſiӕ ac nobis de prӕdictis contemtibus, prӕfatoque Domino Regi ſuper omnibus prӕmiſſis ſatisfecerint, & abſolutionis beneficium obtinere meruerint à ſententiis antedictis.

Sin vero prӕfati denunciati, *aggravati & reaggravati & interdicti* infra alios XII. dies, ſupradictos terminos immediatè ſequentes, proceſſibus & mandatis noſtris hujusmodi, imò veririus apoſtolicis, non paruerint cum effectu, quod Deus avertat; Nos, attendentes, quod *mucrone non proficiente eccleſiaſtico, temporalis gladius non immerito ſuffragatur*, auxilium brachii ſecularis meritò duximus invocandum. Ut quos timor Dei à malo non revocat, temporalis ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinӕ.

5. Magiſtratus civilis ſubſidium deniq; implorandũ.

Hinc eſt, quod univerſos & ſingulos illuſtres Principes, Dominos Duces, Marchiones, Comites, Landgravios, Burggravios, Barones, militares, milites, clientes, juſtitiarios, judices, officiales, Vicarios, Advocatos, Capitaneos, Proconſules, nationis Germanicӕ, ac provinciӕ Treverenſis, nec non Baſilienſis & Leodienſis civitatum & diœceſium prӕdictarum, *monemus* primò, ſecundo, tertiò & peremtoriè, communiter & diviſim, vobisque nihilominus, & veſtrum cuilibet in virtute ſanctӕ obedientiӕ, & ſub infra ſcriptis ſententiarum pœnis diſtrictè prӕcipiendo mandamus, quatenus infra ſex dies, poſt lapſum dictorum terminorum, & poſtquam hujusmodi noſtrӕ literӕ, ſeu prӕſentes noſtri proceſſus, vobis aut veſtrum alicui in veſtris juriſdictionibus & diſtrictibus fuerint publicatӕ ſeu publicati, immediatè ſequentes, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos

duos

duos dies vobis & cuilibet veſtrum pro tertio & peremtorio termino, ac monitione canonica aſſignamus: Vos & veſtrum quilibet, omni ſuper hoc *brachii ſecularis invocato auxilio*, quoties & quando pro parte noſtra ſuper hoc fueritis requiſiti, ſeu aliquis veſtrũ fuerit requiſitus, in juris ſubſidium, *contra* præfatos *denunciatos*, aggravatos & reaggravatos, & interdictos auctoritate apoſtolica prædicta, per captationem, invaſionem, & detentionem perſonarum, corporum & rerum eorundem, *inſurgatis*, & alios inſurgere faciatis, nec non perſonas, corpora & bona & res eorundem *capiatis*, invadatis, *incarceretis*, in cuſtodia teneatis, arreſtetis, occupetis, per vos, vel alium, ſeu alios, ac quilibet veſtrum, qui ſuper hoc requiſititus fuerit, capiat, invadat, incarceret, cuſtodiat, detineat, occupet, arreſtet, liberè & licitè.

Super qvibus omnibus & ſingulis vobis *licentiam plenariam damus*, auctoritate apoſtolica, qvâ fungimur in hac parte, & concedimus *poteſtatem* per præſentes.

Quod precibus & minis impetrari non potuerit, hoc armis quærendum eſſe.

Dictosqve denunciatos, aggravatos, & interdictos, ita & taliter *aſtringatis*, & *compellatis* potenter, etiam *manu forti*, absque tamen gravi læſione corporum eorundem, usque ad integram ſatisfactionem omnium præmiſſorum dicto Domino Regi imponendam, & qvousque deputatis ſeu deputandis de dictis decimis unius anni ſatisfactio & ſolutio debita impendatur, & à prædictis rebellionibus deſtiterint, & ad ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ redierint, beneficiumque abſolutionis à prædictis ſententiis obtinere meruerint, aut aliud à nobis aut ſuperiori noſtro receperitis in mandatis.

Si verò vos, Domini *Duces*, *Marchiones*, *Comites*, *Landgravii*, *Burgravii*, & alii prænominati, tam eccleſiaſticæ quàm ſeculares perſonæ, prædictis noſtris, imò verius apoſtolicis, non parueritis, ſeu alter veſtrum paruerit mandatis cum effectu, aut aliquod in contrarium feceritis, ſeu alter veſtrum fecerit: Vos omnes & ſingulos ſupradictos, tam eccleſiaſticas qvam ſeculares perſonas, qvi in præmiſſis quoquomodo culpabiles fueritis, aut deputatis ſeu deputandis noſtris impedimentum aliquod præſtiteritis, quò minus omnia & ſingula ſupra dicta ſuum debitum ſortiantur effectum, & impedientibus dantes auxilium, conſilium, vel favorem, & generaliter in omnes & ſingulos in hac parte *contradictores* & rebelles *excommunicationis ſententiam ferimus* in his ſcriptis, & promulgamus.

Et generaliter omnia & ſingula nobis in hac parte commiſſa plenariè exequantur, juxta traditam ſeu directam à ſede apoſtolica nobis formam. Ita tamen quod iidem *ſubdelegati* noſtri *in præjudicium* dicti Domini *Regis nil valeant attentare*, nec circa prædictas per nos latas ſententias abſolvendo vel ſuspendendo qvicqvam immutare.

Moniti Sub-Commiſſarii, ne quid in præjudicium agant Cæſaris.

Etſi contingat nos ſuper præmiſſis in aliquo procedere, de quo nobis omnimodam poteſtatem reſervamus, nolumus nec intendimus propterea hanc noſtram *commiſſionem* in aliquo revocare, niſi de revocatione hujusmodi in noſtris literis ſpecialem & expreſſam fecerimus mentionem.

Præfatasqve literas apoſtolicas, & hunc noſtrum proceſſum nolumus penes dictos deputatos ſeu deputandos remanere, & non per vos, aut aliquem veſtrum contra ipſorum voluntatem quomodolibet detineri.

Contrarium verò facientes præfatis noſtris ſententiis, prout in ſcriptis latæ ſunt, ipſo facto volumus ſubjacere.

Mandamus tamen, *copiam fieri de præmiſſis* eam petentibus & habere debentibus, petentium quidem ſumtibus & expenſis.

Abſolutionem verò omnium & ſingulorum, qvi præfatas noſtras ſententias, aut earum aliquam incurrerint, ſive incurrerit qvoquomodo, *nobis* vel deputatis ſeu deputandis noſtris tantummodò *reſervamus*.

Copia hujus ſubdelegationis petentibus danda.

In quorum omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium præmiſſorum præſentes noſtras literas, ſive *præſens publicum inſtrumentum*, hujusmodi noſtrum proceſſum in ſe continentem, ſeu continens, exinde fieri, & *per Gosvvinũ Notarium publicum* infra ſcriptum *ſubſcribi*

Gosvvinus Notarius ſubſcripſit.

& publicari mandavimus, noſtrorumq; JOHANNIS ARCHIEPISCOPI, & JOHANNIS EPISCOPI, Executorum prædictorum, ſigillorum juſſimus & fecimus appenſione communiri.

Scripta hæc Commiſſariorum Epiſcoporū litera in Concilio Conſtantienſi, haud longe ante ejus finem A.1418. d. 2. Maji.

Datum *Conſtantiæ, provinciæ Moguntinenſis, in horto fratrum S. Auguſtini, ſolita reſidentia dicti Domini noſtri Regis, ſub anno à Nativitate Domini M CCCC XVIII.* indictione XI, die verò Lunæ, 2. *menſis Maji*, hora primarum vel quaſi, Pontificatus dicti Domini noſtri, Domini *Martini*, divina providentia *Papa V. anno I*; Anno verò regnorum dicti Domini noſtri Regis, Hungariæ &c. XXXI, Romani verò VIII. Præſentibus *ibidem* illuſtribus Principibus, Dominis, *Frederico, Marchione Brandenburgenſi, Ludovico & Johanne, Ducibus Bavariæ*, ac reverendis in Chriſto patribus, Dominis, *Andrea, ArchiEpiſcopo Colocenſi, & Johanne Lubucenſi, Simone Tragurienſi, & Johanne Curienſi, Epiſcopis*, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Teſtes hujus rei Electores Principes, & Epiſcopi, in Concilio præſentes.

CAP. II.

Forma dandi hujusmodi decimam.

DE *corporibus* & *groſſis fructibus beneficiorum* duntaxat hæc decima exſolvetur.

De *Parochialibus* verè *Eccleſiis* ſolvetur decima juxta valorem earum ſecundum communem æſtimationem. Et computentur *offertoria quatuor Feſtorum Principalium* præcipuè.

Item *de Obedientiis* & *Villicationibus*, deductis, quæ adminiſtrantur, ſolvetur decima. *Monaſteria* autem *virorum* & *mulierum* ſolvent decimas de his, quæ ratione *Eccleſiæ* ſive Monaſterii percipiunt, *& de agris* quos colunt, tantum, quantum haberent ab aliis colonis, ſi locarentur.

Item in qualibet *Eccleſia* ſive Cathedrali, ſive *Collegiata*, aut *regulari*, deputentur duo, qui ab omnibus perſonis iſtius Eccleſiæ, tam *Canonicis*, quam *vicariis*, & Altariſtis hujusmodi decimas colligent.

Similiter quilibet *ArchiDiaconus* per ſe vel per unum Presbyterum ſedis ſuæ, colligat de his, qui in ſuo Archidiaconatu conſiſtunt, etiamſi exemti forent.

Et quicunque *juxta dictam formam & modum* offerret decimam, ab eo recipi debet ſine exceptione & contradictione, & dari ſibi *quitantia* & *abſolutio*, ſi indiget, *gratis*, ſalvo ſalario ſcriptoris, adhuc moderando. Et *una pro omnibus* de una eccleſia, ſive archidiaconatu formetur *quitantia*, poſtquam ab omnibus decima ſoluta extitit.

De *forma* autem *quitantiæ*, cum abſolutione & rehabilitatione, ad cautelam, ſi opus foret, Capitula deliberabunt ad partem.

Vos ſummam, quam hìc præſentaſtis eſſe decimam fructuum, redituum, & proventuum omnium beneficiorum eccleſiaſticorum, cum qua vultis ſatisfacere literis apoſtolicis & proceſſibus, ſuper decima Domino noſtro Regi conceſſis, ac pœnis contentis in eisdem, ſine dolo & fraude dicitis in verbo veritatis.

TOMI II. PARS XXIII.

DOMINICI de GERMINIANO

JCti Florentini

REPUDIUM DECIMARUM,

Diplomatibus MARTINI V. & Edictis Epiſcoporum, de Decimis à clero Germano ſolvendis, oppoſitum.

In Conſtantienſi Concilio ſub illius finem A. 1418 *editum.*

Ex antiquo Codice MSCto ELECTORALI BEROLINENSI.

CAP.

Digitized by Google

CAP. I.

Querela Eccleſiarum Germanicarum de hac Decimatione Martiniana.

Querela Eccleſiarũ ob hanc decimationem.

R*Everendiſſimi Patres.*

Conqueruntur ſeptem hæ eccleſiæ de quibus in commiſſione, quòd pro parte illuſtris Principis, Domini *Regis Romanorum*, petitur integra decima omnium fructuum & redituum beneficiorum, civitatum & diœceſium ipſarum unius anni.

Scrupulus de modo indicta pœna.

Item ex *proceſſib'* ſuper hoc *fulminatis*, & *pœnis* in eis *contentis*, & ex terminis in adſolutionem fiendam ſtatutis.

Promiſſa hæc decima, ſed ſub antiqua taxa.

Inſuper etiam *conqueruntur*, quod, licet non teneantur, ut infra deducetur, *obtulerunt* per ſuos procuratores *ſe paratos ad ſolvendum* juxta *taxam* & quotam, *prout* olim *patri ipſius Domini Regis decima ſoluta extitit* collectoribus ipſius decimæ. Tamen hanc oblationem recipere recuſarunt.

Argumẽta decimis illis ab Autore oppoſita.

Et quod hujuſmodi *querelæ* rationabiles & *juridicæ* exiſtant, & per Papam & paternitates veſtras exaudiendæ, & appellationem eſſe pro his committendam, patet.

1 Decimas has à Papa Germanis impoſitas eſſe, ſine conſenſu Prælatorum Germaniæ. Pugnare, hoc cum ipſa conventione inter Papã & nationẽ inita. V. Tom. I. Parte 23. f. 1039. conf. dicta publica Concilii.

Primò. Quia hæc *impoſitio decimæ conceſſa eſt non conſentientibus Prælatis nationis Almaniæ*, vel ſaltem *majori parte* ipſorum. Imò inconſultis procuratoribus *cleri dictarum ſeptem eccleſiarum, in Concilio Conſtantienſi exiſtentis.*

Quod tamen fieri non potuit juxta *conſtitutionem* Domini noſtri *Papæ:* Quæ habet in effectu, quòd *per ipſum nullatenus imponetur ſuper totum clerum generaliter decima, niſi ex magna & ardua cauſa, & univerſalem eccleſiam concernente, & de conſilio & aſſenſu, & ſubſcriptione Dominorum Cardinalium & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit, nec ſpecialiter in aliquo regno, vel provincia, inconſultis Prælatis illius regni, vel provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte. Et eo caſu per perſonas eccleſiaſticas & auctoritate apoſtolica duntaxat levabuntur.* Sed iſta non eſt ita impoſita, ut ſuprà tactum eſt.

2. Invocatum auxilium magiſtratus civilis pro coërcendis contumacibus Eccleſiaſticis.

Item ad ejus levationem *invocatur auxilium brachii ſecularis.* Et ſic contra dictam conſtitutionem, imò & contra *declarationem* Domini *Bonifacii VIII.* (*Extravag. Comm. l. 3. tit. 8. cap. unico*) & recitat *Johannes Andreæ* in una ſua Apoſtilla, & reverendiſſimus Dominus *Franciſcus de Zabarellis, in Clementin: Si beneficiorum, De decimis*, (*Clem. l. 3. tit. 8. c. 2.*) dicens: Bonifacium VIII. ſimpliciter prohibuiſſe, brachium ſeculare invocari propter non ſolutionem, ſine ſpeciali mandato.

Et tamen his non obſtantibus, *comminantur* executores de in*carceratione*, Quod hic fieri prohibetur, ut notat *gloſſa in dicta Clementina ſuper verbo; Capi.*

3. Taxam decimæ antiquam fuiſſe rejectam.

Præterea, etſi prædicta decima fuiſſet impoſita ſecundum formam dictæ conſtitutionis, quod tamen non eſt: Adhuc non deberet ſolvi, niſi *ſecundum quòd ſolvi dicta decima conſuevit*, & ſecundum ipſius *taxationem*, ut in *Clementina* præallegata. Sed clerus iſtarum civitatum & eccleſiarum *ſe ſoluturum obtulit* & offert, *ut conſuetum eſt* ipſam decimam ſolvi velle. Et tamen ſua *oblatio ſpreta* fuit. Quod nullatenus debuiſſet. Pro hoc optimè facit *gloſſa in dicta Clementina, ſuper verbo: Taxationem.*

4. Integrã decimam eſſe quæſitam. Pugnare hoc cum jure: Dũ expenſæ ſint prius ſubducendæ.

Inſuper, etſi decima non eſſet taxata, nec in certa forma ſolvi conſveta: Nihilominus adhuc *ſolvi integra non deberet.* Prout expreſſe tenet dicta gloſſa, quæ vult, quod *expenſæ etiam deduci debent, facta pro fructibus conſequendis*, ſine quibus fructus *haberi* non poterant. Et hoc etiam dicit patenter in Declarationibus Clementis IV. & Honorii. Secus autem eſt in communibus decimis, Ut in Cap. *Cum homines, De decimis* (*Decretal. l. 3. tit. 30. c. 7.*)

Secundum quas etiam *Declarationes*, ut refert gloſſa, *de reditibus & proventibus leproſariorum*, domorum Dei, hoſpitalium pauperum, & de oblationibus & eleemoſynis, quæ dantur ad opus fabricæ, *decima perſolvi non debet.*

Immunia etiam eſſe à Decimis beneficia exiguorũ redituum

Inſuper *non* videtur, *quod de reditibus beneficiorum*, quæ ſecundum com̃unem exiſtimationem XXIV *florenos auri valoris annui* non excedunt, *decima perſolvi*

ſolvi

ſolvi debeat. Ut patet per *ſtilum curiæ*, qui habetur in literis apoſtolicis, quæ diriguntur collatoribus, quòd *excipiantur beneficia minorum redituum XXIV. florenorum.* Qui quidem ſtilus jus facit, in *Cap. Ad noſtrum*, & *Porrecta*, *De Confirmatione utili.* (*Decretal. l. 2. t. 30. c. 5.* & 6.)

Et præcipuè ſupra ſcripta attendi debent in hujusmodi *decimis*, quæ ſunt *exorbitantes & odioſæ.* Hinc eſt, quod in eis non habet locum *Clementina, Diſpendioſam*, *de Judiciis* (*Clem. l. 2. t. 1. c. 2.*) ut in dicta *Clementina, Si beneficiorum* (*l. 3. t. 8. c. 2.*) per gloſſam & Doctores.

5. Decimarum anticipationē eſſe quæſitam.

Sed quæſo advertite, ſi juſtum, vel rationabile, ſeu honeſtum aut juri conſonum videri poteſt, qvod clerus harum eccleſiarum *ſolvere* compelleretur decimas fructuum, *antequam* ipſi *fructus recolligerentur.* Cùm, antequam ſint collecti, valor ſciri non poteſt. Nec ante de illis decima perſolvenda eſt, auctoritate *Cap. Ad Apoſtolicæ*, & *Cap. Non eſt in poteſtate*, & *Cap. Paſtoralis*, *De Decimis.* (*Decretat. l. 3. t. 30. c. 20. 22. 28.*)

Sed advertite, *Patres Reverendiſſimi*, cum, qui altari ſervit de altari vivere debeat, & qvi ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede, clericiqve vivere debeant de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſeqvio deputantur: Ut in *Cap. Cùm ſecundum*, *De Præbendis.* (*Decret. l. 3. t. 5. c. 16.*) *XII. q. 2. c. 45. Caritatem*, & *c. 66. Quicunque.*

6. Decima hac extraordinariâ clericos privari præſidiis vitæ.

Si juſtum eſt, quod per illos *decima* ipſa *extraordinaria & odioſa* ſolvi debeat, qui illâ ſoluta de reſiduo nullatenus poſſunt ſuſtentari, ſed neceſſe habeant, aut beneficia relinqvere, vel in opprobrium cleri mendicare. Quod, ut *appellationi cleri prælibati* inſertum eſt, ipſi clero evenit, ſi decimam, quam dicti executores illarum exigere conantur, ſolvi oporteat.

CAP. II.

Deſiderium cleri Germanici pro reſtringendis illis decimis Martinianis.

1. Ne Commiſſarii & Sub-Commiſſarii exactionis limites excedant.

QUa de re Vobis humiliter *pro parte cleri ſupplicatur*, quatenus diligentiſſimè dignemini has *cauſas* conſiderare, & Domino noſtro *Papæ perſvadere*, ut executoribus & ſubexecutoricus dictæ decimæ inhibeſat, *ne in exactione illius metas conſvetas excedant*, *vel* ſaltem appellationes tales juxta formam commiſſionis committant:

2. Rogatur Papa, qui pœnas à Commiſſariis inflictas ſuſpendat.

Et interim, donec lis finita fuerit, *proceſſus fulminatos ſuſpendat.* Qui tamen de jure, ut creditur, propter ipſas appellationes quoad appellantes ſuſpenſi ſunt, exqvo appellatio ex juſta cauſa interpoſita eſt. Ut patet in Cap. 59. *Ut debitus*, & *c. 70. Interpoſita*, & *c. 40. Præterea*, & *c. 51. Bona*, *De Appellat.* (*Decret. l. 2. t. 28.*) & *in Cap. Cum appellationibus*, ejusdem tituli lib. VI. (*Decretal. l. 2. t. 15. c. 5.*)

3. Ne per laicos exigantur decimæ.

Inhibeatqve has *decimas per laicos exigi*, & non ſolventes incarcerari, & brachium ſeculare contra ipſos invocari.

4. Ne Magiſtratus civilis intercedat.

Quod facere debet. Qvod patet per ſuperius deducta. Quæ dignentur *Paternitates Veſtræ* emendare, & cuncta in eis deficientia ſupplere.

CAP. III.

De Expenſis à decimis ſubtrahendis.

Quæ expenſæ à decimis ſint ſubtrahendæ. Non ſolū, quæ à Sub-Executoribus factæ, aut à nunciis ipſorum; ſed quæ in fructus eorumq; culturam impenſæ.

SUper primo *dubio*, ubi dicitur, quod *levans decimas* vult tantū *deducere expenſas*, quæ fuerint *pro colligendis decimis*, & ſic *pro nunciis* ad iſtud exercitium deputatis: Sed expenſas, quæ fiunt gratia quærendorum colligendorum & conſervandorum fructuum, ceterasque neceſſarias expenſas pro fructibus, in colēdis vineis & agris factis, & ſine quibus fructus haberi non poſſunt, nolunt deducere: Dico, pro declaratione hujus articuli, quod quædam ſunt *decimæ Papalib'*, *prædiales*, qvæ debentur ex fructibus prædiorum: Et tunc in iſtis tales expenſæ non deducuntur. Ut patet *De Decimis* (*Decretal. l. 3. t. 30. c. 28.*) *Paſtoralis.* c. 21. *Ex parte.* c. 22. *Non eſt.* & c. 26. *Tua nobis.*

Quædam

Digitized by Google

Alia perſonales de lucris perſonalibus.

Quædam ſunt *decimæ perſonales, quæ ſolvuntur de lucris perſonalibus.* Et in iſtis deducuntur expenſæ tales, ut dicto *cap.* 28. *Paſtoralis.*

Et de his duabus ſpeciebus decimarum non loquimur hic.

Aliæ decimæ perſonales de mandato Papæ, vel Papales.

Quædam ſunt *decimæ perſonales, quæ levantur de mandato Papæ.* Et de his propriè loquitur *Clementina ſecunda De Decimis.* Nam iſta eſt diverſa ſpecies à præcedentibus, ut notat gloſſa in *Clem.* (*l.*2.*tit.*1.*c.*2.) *Diſpendioſam, De judiciis,* in verbo, *ſuper Decimis.*

Ab his poſterioribus expenſæ deducendæ,

Cùm habeat locum deductio diſpenſarum: Iſto *caſu gloſſa*, in verbo: *Taxatione*, in dicta Clementina ſecunda, tenet, quòd *deducentur expenſæ factæ pro fructibus*, & ſine quibus fructus haberi non poterant. Et dicitur fuiſſe aliàs per Papam declaratum. Et ratio eſt: Quia ſemper & *quolibet caſu*, præterquam in dictis decimis prædialibus, *expenſæ iſtæ ſunt deducendæ.* Ut patet *XII. q.*2.*c.*23. *Vobis*, & ibi *gloſſa.* Quia nullus caſus evenire poteſt, quin expenſæ, quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorum, & conſervandorum fructuum, deducantur, ut notat gloſſa *De reſtit. ſpol.* allegat. *ff. Famil. herciſc. Fundus, qui primo. ff. Solut. matrim. l. Fundus*, cùm ſimilibus.

impenſæ, in fructibus parandis,

Et in iſtis includuntur, *gratia fructuum percipiendorum*, ut quæ fiunt in arando, vel ſeminando, & ſimiliter in vineis fodiendis, & putandis.

colligẽdis,

Item *gratia colligendorum*, ut quæ fiunt in metendo, triturando, & vindemiando &c.

conſervandis.

Item *gratia conſervandorum*, ut quæ fiunt in horreis parandis. *ff. de Impenſis in res dotal. L. In, §. Non igitur.*

Et de iſtis *expenſis* taliter *detrahendis* ponit etiam ſpecialis titulus *De expenſis, §.* 1. *in principio.*

De decimis aliarũ penſionum Eccleſiaſticarũ, quæ Conſolationes dictæ, itidẽ

Et *iſtæ omnes* ſunt in hujuſmodi decimis *detrahendæ*, priusquàm levetur decima, ut dicit gloſſa prædicta.

Ex his patet quid de omnibus *aliarum penſionum*, quas ſolvunt eccleſiæ, quæ appellantur *conſolationes*, *& cathedrales & quarta decimarum* (*ſentiendum.*)

Nam, ut patet ex ſuprà dictis, *decimæ papales*, quæ exiguntur ab eccleſiis, quoad expenſas deducendas æquiparantur perſonalibus decimis, & non prædialibus. Quia de prædialibus nullæ expenſæ deducuntur. Sed de perſonalibus. Sicut in dicto *c. Paſtoralis* (*Decretal. l.*3.*tit.*30.*c.*28.)

expenſas eſſe ſubtrahẽdas.

Cùm igitur hæc decima æquiparetur perſonalibus quoad deductionem expenſarum & onerum, quod dicitur de una, dicendum eſt de reliqua. Quia adæquatum alteri extremorum aſſumit naturam illius, cui adæquatur. *De verb. ſign.* (*Decretal. l.*3.*t.*40.*c.*16.) *Olim. De conſtit. c. Translato* (*l.*1.*t.*2.*c.*3.)

Et ideò, ſicut in decimis perſonalibus detrahuntur expenſæ, quæ ſolvuntur pro interponentibus aliquod miniſterium in artificio, ex quo proveniunt lucra artificii, ut ſunt mediatores, diſcipuli, & ſimiles, ſecundum *Innocent. Hoſtienſ. & Pe. De decimis, c. Paſtoralis.* Ita debent & in iſtis decimis tales expenſæ deduci.

Similiter de penſionibus Cathedralibus, Epiſcopo annuatim dandis, & de expenſas eſſe ſubducendas, Curata & Parata, quæ ſint?

Sed *cathedraticum*, datur Epiſcopo pro honore cathedræ, vel pro ſynodo, quam celebrare debet Epiſcopus ſingulis annis: Vel datur, cum Epiſcopus circumit diœceſin ſuam. Et ideò quandoque appellatur *cathedraticum*: *De officio ordinarii c. Conquerente*, (*Decretal. l.*1. *t.*31. *c.*16.) & ibi *gloſſa*: Quandoq; *ſynodaticum*: (*Decret. l.*3. *t.*39. *c.*19.) *De Cenſibus, Cum olim.* Quandoque, *Curata & Parata*, quæ dantur, quia circumit parochiam ſuam, *X. q.* 3. *c.* 1.) Et ita notat ibi Hug. in principio.

Cùm igitur Epiſcopus hoc participat, impendendo miniſterium circa illa, ex quibus veniunt illa emolumenta eccleſiæ, tamen, ut dictum eſt, datur quandoque, cùm circuit parochiam, inducendo tàm ſacerdotes quàm laicos, ut ſervent diſpoſitionem canonum, ex quibus parochianis præcipitur, ut ſolvant eccleſiæ debita, ad quæ tenentur de jure, ut in decimis & aliis: Patet, quod hæ *expenſæ cathedrales* ſunt *detrahendæ*, juxta theoricam dictorum Doctorum in dicto *cap. Paſtoralis.* Quia videtur Epiſcopus quaſi mediator inter ſubditos, laicos & Prælatos, ut ſolvant eccleſiis debita. Ergo hæc expenſa eſt deducenda.

Digitized by Google

CAP. IV.

De quarta decimarum, qua de, cum illam non accipiant Eccleſiæ, nibil poſſit ſolvi.

ET idem eſt dicendum de *quarta decimarum*. Quod probatur apertè.

Nam, ubi *fructus*, qui proveniunt ex poſſeſſionibus, *dividuntur per quotas*, reſpectu ipſorum fructuum, recipiens partem unius quotæ non tenetur ſolvere, niſi pro illa rata quotæ, quam recepit etiam in decimis prædialibus, ut eſt caſus *in Decret. l. 3. t. 30. c. 24. A nobis*, & *c. 26. Tua nobis*, *De decimis*, & ibi notatur in *gloſſa*.

Unde ſi Dominus fundi habet tres partes fructuum fundi, non tenetur ſolvere decimam, niſi pro illis tribus partibus, ut ibi patet.

Ita eſt in propoſito. *Eccleſia*, recipientes decimas, non percipiunt, niſi tres partes. Quia *quarta decimarum* eſt *debita* de jure *Epiſcopo*. (*Decretal. l. 1. t. 31. c. 16.*) *De offic. ord. Conquerente*, (*l. 2. t. 26. c. 4.*) *De præſcriptis*, *De quarta*.

Cùm ergo eccleſiæ de decimis non recipiant, niſi tres quotas: Ergo pro illis tantùm debent ſolvere *decimas Papales*, & non pro illa quarta, quam non recipiunt, ut probant jura prædicta.

Et ſi illud procedat in illis dictis decimis prædialibus, in qvibus onera, expenſæ etiam ſeminis, non deducuntur: Ut dicto *c. Tua nobis*, (*D. l. 3. t. 30. c. 26.*) & dicto *c. 28. Paſtoralis*. Fortius debet ſervari in decimis Papalib', qvæ inſeqvuntur potius naturam propriè perſonalium, quoad deductionem expenſarum, ut ſuprà probavi.

Concluditur ergo, quòd in hujusmodi decimis *deduci debeat quarta decimarum, ut ratione illius quota Eccleſia non compellantur ſolvere*.

CAP. V.

De ſumptibus, in Advocatos Eccleſiarum annuatim factis, à decimis ſubtrahendis.

EX his apparet, quid ſit dicendum de *Advocatiis* ſeu *defenſionibus* & *aliis*, quas ex debito ſingulis annis oportet eccleſias & monaſteria ſolvere, *an debeant detrahi?*

Et videtur, quod *ſic*. Quia, ut ſuprà probavi, iſtæ *decimæ papales* æquiparantur decimis perſonalibus, quoad deductionem expenſarum. Sed in decimis perſonalibus deducuntur expenſæ, quæ fiunt ad tuitionem rerum, ex quibus decimæ ſunt ſolvendæ, puta, ne res pereat, vel deterioretur. Ut notat *Innocentius*, & *Hoſtienſis*, (*Decret. l. 3. t. 30. c. 28.*) *De decimis*, *Paſtoralis*. Sed iſtæ expenſæ, quæ fiunt in advocatiis & defenſionibus, ſunt hujusmodi. Ergo *debent detrahi*. Nam ſi non dentur defenſiones, bona eccleſiarũ & alia depereunt & deſtruuntur. Si dentur, ſervantur, & requieſcunt in opulentia rerum. Ut dicit textus *De Elect. c. 17. Fundamenta*, *§. Dignè itaque*, & *Ut ergo. Libr. VI. l. 1. t. 6. De Supplenda negl. prælator. c. 2. Grandis*, *eodem libro VI. l. 1. t. 8.* Cum igitur defenſorum & advocatorum officium tendat ad conſervationem rerum, & ne res pereat vel deterioretur, & expenſæ, quæ ob hanc cauſam fiant, deducantur de decimis perſonalibus, quibus æquiparantur decimæ papales, quo ad hoc: Patet, quod *tales expenſæ ſunt deducendæ*.

Et pro iſta parte aptius, textus *XII. q. II. c. 23. Vobis*. Ubi textus præcipit expreſſè, quod, antequam clerici participant fructus eccleſiarum ſuarum, deducantur expenſæ, quæ fiunt in advocatiis & pro cauſis eccleſiarum, & reſiduum mandat aſſignari poſtea clericis. Ita, quod ibi textus videtur decidere hoc dubium. Nam decimæ Papales debent ſolvi de fructibus obvenientibus ad manus clericorum, intuitu beneficiorum. Ut patet in *Clem. 2. De dec. in c. Si devoto* & *c. Ad liberandam in parte deciſa*.

Deinde

Digitized by Google

Deinde uti *aſſignatio vigeſimæ pro ſuccurſu terræ ſanctæ* fit de proventibus eccleſiarum, & ſic fit in decima papali, quæ ſimiliter levatur de proventibus Eccleſiarum, ut notatur in locis præallegatis. Sed appellatione fructuum & proventuum eccleſiarum, comprehendunt proventus, deductis expenſis Advocatorum. Hoc probat textus in dicto *c. Vobis*, (12. *q.* 2. *c.* 23.) juncto textu in c. 26. *Conceſſo*, *& c.* 27. *Quatuor*, *eâdem cauſ.* 12. *q.* 2. Nam textus prædicti, & maximè in *c.* 27. *Quatuor*, mandant, quod fructus & proventus eccleſiæ integraliter per Epiſcopum dividentur inter clericos & uſus ibi aſſignatos. Et tamen in *c.* 23. *Vobis*, dicitur, quod per præſens *deducantur expenſa advocatorum.* Ex quo patet, quod, iſtis capitibus ſimul junctis, *proventus Eccleſiæ* appellantur *integri quoad clericos*, *deductis* per prius *illis expenſis Advocatorum.* Unde, ſi ſolvunt decimam Papalem de ſuis proventibus, talibus expenſis deductis: De re dicerentur ſolvere *integraliter* de proventibus ſuis tales decimas Papales: Ex quo illi textus appellant proventus *integros*, *deductis Advocatorum expenſis.*

CAP. VI.

De quotidianis diſtributionibus an decimæ Papales ſolvendæ?

QUoad *quotidianas diſtributiones*, *an de illis debeat ſolvi decima Papalis? Gloſſa* in *Clem.* 2. *De decim.* dicit, quod Papa declaravit, quod *ſic*. Et dicit, ſe vidiſſe *bullam Bonifacii VIII.*

Certè hæc *declaratio* non reperitur. Quia ſi Papa ſic declaraſſet, oporteret ſtare ſuæ declarationi, [*Decret. l.* 2. *tit.* 1. *c.* 12.] *De Judiciis*, *Cum veniſſent*, *De ſent. exc. inter alia*, *De Offic. ord. c. penult. Lib. VI.*

Sed Paulus ibi, qui etiam allegat illam declarationem Bonifacii, nihil dicit de quotidianis diſtributionibus. Unde circumſcripta declarationi Papæ de jure videntur dicenda opponi. Nam tales diſtributiones à laborantibus in vinea Domini quotidiè, ſunt lucra, & in tantum efficiuntur propriè clericorum, quod de eis teſtari poſſunt, ſicut ruſticus de denario diurno. Juxta notata maximè per Hoſti. (*Decret. l.* 3. *tit.* 25.) *De Peculio cleric. c. finali. Ibid. t.* 26. *De teſtamentis*, *c.* 15. *Requiſiti*, circa finem.

Ex his rationibus motus hoc tenuit *Guilhelmus de monte*, *in Extravag. Johan. XXII. t.* 1. *c.* 2. *Suſcepti*, ſuper verbo: *Sueuit.*

Item papales decimæ imponuntur ſuper beneficiis eccleſiaſticis. Ut notat *gloſſa in princ. & fin. clem.* 2. *De decim.* Et ibi etiam *Paulus*. Et apparet *in c.* fin. *Devoto*. Sed appellatione beneficiorum eccleſiaſticorum non comprehenduntur diſtributiones quotidianæ: Cùm illæ potius ſunt quædam *ſalaria*, quæ dantur ſervitoribus pro labore diurno, ſicut *ſtipendia* militibus, & *denarii diurni* operariis. Ut notat idem *Guilhelmus* in dicta *Extravagante*, ſuper verbo, *In toto*, circa finem. Pro dicto ſuo eſt textus, *De Prabendis*, *Licet. Decret. l.* 3. *t.* 5. *c.* 32. Ubi patet, quod appellatione proventuum eccleſiaſticorum, etiamſi addatur verbum *integre*, non includantur quotidianæ diſtributiones. Et idem probat textus, *De Clericis non reſident.* [*Dec. l.* 3. *t.* 4. *c.* 7.] *c. De cetero.* Ubi mandatur, nihil ſubtrahi de beneficio. Et tamen ſub ipſis verbis non concluduntur quotidianæ diſtributiones. Si ergo appellatione beneficii Eccleſiaſtici vel proventuum Eccleſiaſticorum non comprehenduntur quotidianæ diſtributiones, nec decima papalis imponitur ſuper beneficiis, vel proventibus beneficiorum, ut eſt probatum: Patet, quod *tales diſtributiones non ſunt decimandæ.*

Hanc partem tenet etiam *Jeſſe*, in dicta *Extravagante Joh. XXII. t.* 1. *c.* 2. *Suſcepti*, ſuper verbo, *ſolvere conſvevit.* Ubi, licet dixerit ſub dubio, *forte*, movetur eadem ratione, dicens: *Quod omnes illi fructus ſunt liberi ab his decimis, qui non cadunt in nomine beneficii.* Sed quo-

Digitized by Google

quotidianæ diſtributiones non cadunt in tale nomen, ut in *c. fin. in fine*, *De Magiſtris*: Ergo patet, quod tales quotidianæ non ſubjiciantur ſub tali decima, ſecundum eum.

Et pro iſta parte facit optimè textus in *c.* unico, *De Clericis non reſ. Lib. VI. t.* 3. Nam textus ibi in §. *Qui verò*, dicit, quod recipientes quotidianas in caſibus prohibitis non faciant illas ſuas, nec dominium eis acquiratur. Ergò valet, à contrario ſenſu: Qvod, ſi recipiunt in caſibus permiſſis, dominium acquirunt, & faciunt eas ſuas.

Ex hoc liquidè conſtat, quod quotidianæ non poſſunt dici fructus beneficiorum nec proventus beneficiales.

Quia beneficiati, ſecundum veram opinionem plenè examinatam per *Johannem Kal*, *c.* penult. *De Pecul. cleri*, *Decret. l.* 3. *t.* 25. & per *Archidiaconum*, *De Reſcriptis*, *Statutum*, §. *Aſſeſſorem*, *Lib. VI.* non faciunt illas ſuas, nec dominium illorum acquirunt, ſed ſolum habent uſum pro ſe & familia.

Et omnibus incumbit reſiduum diſtribuere, vel in utilitatem eccleſiæ, vel pauperum. De primo patet, *Decretal. l.* 5. *tit.* 40. *De Verb. ſignific. c. finali*, 33. Cum ſimilibus. De ſecundo, *XII. q.* 2. *c.* 70. *Aurum*, cum infinitis ſimilibus.

Sunt enim *procuratores* eccleſiarum, *non Domini*. [*Decretal. l.* 3. *tit.* 24.] *De Donationibus c.* 2. Ex quibus concluditur, quod illæ *quotidianæ diſtributiones non ſubjiciantur ſolutioni decimarum papalium.*

CAP. VII.

Pauperes Eccleſias à Decimis eſſe immunes.

De *habentibus beneficia debilia & pauperrimam Eccleſiam*, patet, quod *non ſunt decimanda.* Et hoc tenet *Guilhelmus* in dicta *Extravagante*, ſuper verbo, *conſuevit*, allegata *De Clericis conjugatis c.* 1. Et idem tenet *Paulus* in dicta *Clementina* 2. Qui dicit, quod ita fuit declaratum per Bonifacium VIII.

Et *Paulus* ibidem dicit, qvòd *beneficia* dicuntur *debilia*, qvæ non excedunt ſummam VII. florenorum. Ita dicit ibi fuiſſe declaratum per *Gvilielmum de monte Lau.* *in prima Extravagante* dicentem: Hoc eſſe relinquendum arbitrio judicis. Allegat not. *In Clem.* 1. *l.* 3. *t.* 4. *c.* 1. De *Rebus Eccleſ. non alienand.* ſuper verbo: *modicum.*

In iſto caſu, dico, quòd ſi appareat determinatio Domini Papæ, illi eſſet ſtandum. Si vero non appareret determinatio, procederet dictum Gvilielmi. Et arbitrari deberet per judicem, *beneficium non* fore *decimale*, *propter paupertatem*, qvando fructus ipſius non ſufficiunt ad *victum* ſuum & *familia neceſſaria tantum*, nec ſuperſunt aliqvi reditus, detracto victu, ex qvibus poſſint ſolvi jura epiſcopalia, & alia onera.

Et hoc probat textus in *Decretal. l.* 1. *t.* 10. *c.* 2. *Sicut*, *De Supplenda neglig. Prælator.* Nam *eccleſia* debent *dotari*, ad hoc, ut dicantur ſufficientes, *ita*, *ut habeant ſuſtentationem miniſtrorum*, & unde poſſint onera incumbentia ſolvere, & hoſpitalitates tenere. Ut dicit textus in dicto *c. Sicut.* Notetur *gloſſa* ibidem, & in *c. Cùm adeò*, *De reſcriptis*, *Decret. l.* 1. *t.* 3. *c.* 17. *De Præbendis*, *De monaſteriis*, cùm ſimilibus.

Si ergò talia beneficia dicuntur ſufficientia, concurrentibus præmiſſis: Ergò, ſi ex his tribus reqviſitis tantum unum abeſt, debet dici *beneficium pauper.* Ut probat textus in dicto *c.* 2. *Sicut.* Facit, *De Prabend. c.* 1. *L. VI. t.* 4. & *Clementina prima De jure patronat. l.* 3. *tit.* 12. Ad hoc *De Reſtit. Spoliator. VI. Decret. l.* 2. *t.* 5. *c.* 1. *Frequens*, §. *illum autem.* Ubi *nudus & inermis* dicitur ille, qui eſt ſpoliatus tota ſua ſubſtantia, vel majori parte.

Sic dicamus hic: Si beneficiis ſunt ſubtractæ illæ duæ portiones de fructibus, qvos reqvirit beneficium, ad hoc, ut dicatur ſufficiens: Reſtat ſibi tertia pars. Unde debet dici talis *nudus*, & *inermis*, quoad facultatem ſolvendi illam decimam.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VIII.

De monaſteriis egenis non decimandis.

SUper alio *dubio* monaſteriorum, in qvib', qvia *reditus non ſufficiũt pro monialibus*, cuibet aſſignatur portio XII. vel X. florenorũ, ex qvibus vivant, & pro reſiduo ſibi procurent artificio manuum ſuarum, vel donis parentum: *An de his debeant ſolvere decimam?*

Super iſto *Paulus*, in dicta *Clem.* 2. *De Decimis*, dicit: Quod in dicta declaratione Bonifacii erat declaratum, de *monaſteriis monialium, & aliorum regularium*, quorum *reditus* & proventus ſunt adeò *tenues & exiles, quod de his ſuſtentari non poſſunt*, ſed pro habendo vitæ ſuæ ſuſtentationem neceſsè habeant publicè mendicare, ſecundum *Paulum* ibi. Si ergo illud fuit declaratum, dubium eſt ſolutum.

Sed iſtud idem eſſet dicendum de jure, per rationes ſuprà poſitas in proximo dubio, quæ valdè benè adaptantur huic caſui. Et licet non ponatur in themate, quòd quærant victum per quæſtum, ſatis eſt per artificium manuum procurent vel ex ſuſtentatione parentum.

Et hoc idem tenet *Gvilhelmus* in *Extravagante* prællegata, *Suſcepti*, in verbo, *Conſvevit*. Unde dicit, quòd his, *quæ moniales nent*, ſeu filant, ſeu monachi ſcribunt, licet totius ſit monaſterii, *non* tamen talia ſunt *decimalia*, ſecundum *Guilielmum*.

Et pro iſtorum declaratione facit: Quia, ut probavi ſuprà, decimæ iſtæ imponuntur ſuper fructibus & proventibus beneficiorum. Sed appellatione fructuum & proventuum beneficiorum non comprehenduntur lucra, quæ proveniunt ex artificio manuum miniſtrorum eccleſiæ; *Decret.l.*3. *t.*26. *c.*12. *De Teſtam. Relatum. Diſt.* 91. *c.* 3. *Clericus victum*, & *eod. c. Clericus qui.* Et facit, *De Conſec. diſt.V.c.*34. *Nunquam.*

Si ergo iſta non dicuntur fructus, vel proventus eccleſiarum, & ſuper proventibus decimæ imponuntur: Patet, quod talia de jure non ſunt decimanda.

Scripta per egregium virum, Dominum *Dominicum de Sancto Geminiano, Decretorum Doctorem. Ordinarium in Studio Florentino.*

Lectori S.

LAudatum DECIMARUM onus, pro ſacra pace inter Germanos partâ, poſt *immortalia bella Eccleſiaſtica feliciter per Cæſarem ſepulta* CleroGermano à Pontifice Martino impoſitum, non caruit bello. Ut pacem non aliam in orbe eſſe conſtaret, quàm in alio belli ac certaminis genere.

Appellationem cleri Germanici, ab indulgentia iſthac aut beneficio Pontificis decimali *in Concilio Conſtantienſi interpoſitam*, in MSCtis nobis hactenus obviis conſequi haud licuit. *Florentini* interim *JCti, Dominici de Geminiano, pro Clero Germanico* ejusque interpoſita Appellatione *Apologia*, quam dedimus, iſtum defectum tantiſper ſuppleverit, donec & *Appellationem* iſtam *Germani Cleri*, cum aliis pluribus monumentis, quæ in hanc usque horam quærimus, inveniamus, & vel alteri hujus operis editioni donemus, vel ſeorſim novo Operi inſeramus. Neque enim diſſimulandum, plura & *de hac pacis ac Eccleſiaſticæ unionis materiâ* in Concilio edita fuiſſe monumenta, quæ vel noſtram adhuc fugiant notitiam, vel in quæ incidimus ſcrupulo non carere ſint viſa, longiori examine digna.

Majori jure omnia illa miſimus, quæ ſoluto Concilio *de Conſtantienſi hac pace atque unione* ſunt ſcripta. Neque movere nos potuit, quod res hujus Concilii ac pacis initæ memorent, imo circumſtantias videantur ſubindicare varias, ſuperioribus ſcriptis in Concilio editis non deſignatas. In quibus *ſpecialia* omnino ſunt *momenta*, in electione novi Pontificis in Concilio prodita, quæ ad omnium in Concilio notitiam pervenire haud potuerant, quorundam ſaltem conſcientiæ relicta. Quæ vel hoc nomine fuere ab hoc Opere ſegreganda, quod finem Concilii paulo longius excedant. Nobis autem intra cancellos hujus Concilii nunc conſiſtere fuit imperatum.

En

Digitized by Google

En, bone Lector,
Inſtrumenta
& tractatus
pacis ac unionis Eccleſiaſticæ,
poſt dira & longa
trium
de primatu contendentium
Pontificum
Johannis XXIII.
Gregorii XII.
& Benedicti XIII.
certamina,
nullis machinis componenda,
Solius
Invictiſſimi ac Glorioſiſſimi
CÆSARIS
SIGISMUNDI
Victorioſiſſima manu,
Toto orbe Chriſtiano
ſub cœlo Germanico
in Univerſali Concilio
Conſtantiæ congregato
applaudente,
illâ viâ
compoſita,
Ut tria iſthæc magna capita
quieſcere neſcia
cedere
ac quasſatis Eccleſiis quietem reddere
Conſtantini Magni exemplo
conſtantiſſime juberet.

Nunc

Digitized by Google

Nunc
poſt trium ſeculorum decurſum
ex profundis tenebris
ope antiquisſimorum MSCtorum
CÆSAREORUM præcipue VINDOBONENSIUM
eruta,
Felicisſimoque fato
Auſpiciis Sereniſſimi Brunſvicenſium
Ducis
RUDOLPHI AUGUSTI
pacis & tranquillitatis amantiſſimi
læto hoc anno M DC XCVII
in lucem producta,
Quo
AUGUSTISSIMUS IMPERATOR
Invictiſſimus Monarcha
LEOPOLDUS
de Turcis funditus deletis
incomparabili exemplo triumphavit,
reliquis bellis finitis,
ac dulciſſima pace
in Imperio Romano redintegratâ.
Finitumque hoc PACIS OPUS
ſuavisſimo ſymbolo
die XV. Menſis Novembris,
Quo Auguſtum LEOPOLDI nomen
ſereno applauſu colimus,
ac AUGUSTISSIMO CÆSARI LEOPOLDO
æternam ex victoria & pace gloriam
gratulamur.

Digitized by Google